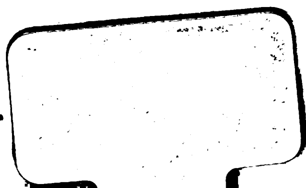

TAYLOR INSTITUTION
DOMI NUS ILLU
MINA TIO MEA

TAYLOR INSTITUTION
DOMI NUS ILLU
MINA TIO MEA

Κ. Ν. ΣΑΘΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΔΙΑΤΡΙΒΑΙ.

Α΄. ΕΝΕΡΓΕΙΑΙ

ΤΩΝ ΙΠΠΟΤΩΝ ΤΗΣ ΜΕΛΙΤΗΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ.

Β΄. ΑΛΒΕΡΟΝΗ

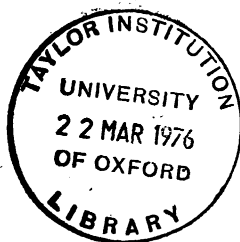
ΣΧΕΔΙΟΝ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ.

Γ΄. Η ΑΛΗΠΑΣΙΑΣ

ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΑΛΒΑΝΟΥ ΧΑΤΖΗ ΣΕΧΡΕΤΗ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,
ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦ. ΤΩΝ ΤΕΚΝΩΝ ΑΝΔΡ. ΚΟΡΟΜΗΛΑ.
Ὁδὸς Ἑρμοῦ, Ἀριθ. 291.

1870.

Τῷ σεβαστῷ φίλῳ Κυρίῳ Α. Ζ. Μάμουκᾳ.

Μεταξὺ τῶν παρὰ σοὶ ἀποτεθησαυρισμένων πολλῶν καὶ πολυτίμων τῆς πατρίου ἱστορίας ἐγγράφων εὑρίσκονται καὶ τ' ἀφορῶντα τὰς ἀποκρύφους ἐνεργείας τοῦ Μελιταίου Τάγματος πρὸς ἐκβίασιν τῶν τότε τὸν καλὸν ἀγωνιζομένων ἀγῶνα εἰς παραχώρησιν ἑλληνικῆς τινος γωνίας, ἵνα οὕτω καὶ πάλιν ἀναστηλωθῇ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἡ σημαία ἐκείνη, ἥτις καὶ ἐπὶ τῆς Ῥόδου καὶ ἐπὶ τῆς Μελίτης, ἐπὶ πεντακόσια περίπου ἔτη πτερυγίσασα, ὑπῆρξεν ὄντως ὁ τῆς χριστιανωσύνης προμαχών, καὶ τὸ φόβητρον τῶν Μουσουλμάνων. Τὰ ὑπὸ τῆς ὑμετέρας καλοκἀγάθου προθυμίας χορηγηθέντα μοι ἔγγραφα ἀναγκαῖον ἔκρινα ἵνα διασαφήσω, λεπτομερῶς ἐκτιθεὶς τὰ τότε λαβόντα χώραν, μεγάλης μὲν σπουδαιότητος, πλὴν ὀλίγοις τῶν ἡμετέρων γνωστά, γεγονότα.

Ἤδη δ' ἐκδίδων τὴν διατριβὴν ταύτην μετ' ἄλλων δύο εὐγνωμόνως προσφωνῶ πρὸς σέ, ὅστις ἐν καιρῷ συντελέσας εἰς παντοειδῆ ἐνθάῤῥυνσιν τῶν περὶ τὴν πάτριον ἱστορίαν ἐρευνῶν μου, ἐξακολουθεῖς τιμῶν με διὰ τῆς φιλίας σου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Ἀπριλίου 1870.

Κ. ΣΑΘΑΣ.

Α'.

Διπλωματικαὶ ἐνέργειαι τοῦ Τάγματος τῶν Μελιταίων Ἱπποτῶν μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.

Διὰ νὰ συνταχθῇ ἀκριβὴς καὶ ἀμερόληπτος ἱστορία τῆς ἐν ἔτει 1821 Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως δύο καθ' ἡμᾶς ἀπαιτοῦνται. Πρέπει πρῶτον νὰ ἐξακριβωθῇ ἡ ἐπὶ Τουρκοκρατίας πολιτικὴ καὶ θρησκευτικὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους κατάστασις, καὶ ἑπομένως ἱστορικῶς καταδειχθῇ ἂν τοῦτο δουλεῦον ἦτο κατώτερον, ἴσον, ἢ ἀνώτερον τῶν τυράννων, ἂν ἔζη μεμονωμένον καὶ ἄγνωστον ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐθνῶν, ἐν δ' ἐναντίᾳ περιπτώσει τίνες αἱ ἐξωτερικαὶ αὐτοῦ σχέσεις. Δεύτερον ἀπαιτεῖται νὰ περισυναχθῶσι καὶ δημοσιευθῶσι πάντα τὰ τῇδε κακεῖσε διεσπαρμένα ἐπίσημα ἔγγραφα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, παραβαλλόμενα πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ἀληθείας πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν Τούρκων γραφέντα.

Ἡ ἐποχὴ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ παρῆλθε πλέον, καὶ τὸ παρελθὸν ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν ἀνήκει εἰς τὴν ἱστορίαν, ἐξ ἧς ὠφέλιμα διδάγματα δύνανται νὰ λάβωσι καὶ Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι πρὸς ῥύθμισιν πολιτικῆς φιλανθρωποτέρας καὶ ἀσφαλεστέρας. Τίνων φιλοδόξων τυφλὰ ὄργανα ἀμφότεροι ἐγένοντο, καὶ ὁποῖοι οἱ κακοὶ δαίμονες οἱ εἰς ἀλληλοσφαγὴν καὶ ἐξόντωσιν ὠθήσαντες, ταῦτα γνωστότατα πλέον ἐγένοντο. Σήμερον μήτε ἡ σπάθη τοῦ γιανιτσάρου δύναται νὰ διαλύσῃ ἐθνικότητας, μήτε τὸ καριοφίλι τοῦ κλέπτου ν' ἀναστήσῃ ἔθνη. Ἂν ὁ ἑλληνισμὸς προώρισται νὰ πρωταγωνιστήσῃ ἐν τῇ Ἀνατολῇ, τοῦτο θὰ κατορθώσῃ διὰ τῆς ἀγχινοίας καὶ τῆς γλώσσης του, καθὼς καὶ ἂν ὁ Θεὸς ἀπεφάσισε νὰ διατηρήσῃ Μουσουλμανικὸν κράτος ἐν τῇ Εὐρώπῃ, θὰ φωτίσῃ τοὺς κυβερνῶντας αὐτὸ νὰ μεταχειρισθῶσιν ἄλλα μέσα, καὶ οὐχὶ τὰς βιαίας ἐξωμοσίας, τὸ πῦρ, καὶ τὸν σίδηρον.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος πρέπει ἀμφότερα τὰ ἔθνη νὰ συναντηθῶσιν ἐν τῷ ἱστορικῷ σταδίῳ· καὶ ἀφοῦ μετ' ἀδελφικῆς εἰλικρινείας ἐκτεθῇ ἡ ἀλήθεια, καὶ γνωσθῇ τίς ὁ εὐεργέτης καὶ τίς ὁ καταστροφεύς, τίς ὁ συμβαδίσας τῇ προόδῳ τῶν αἰώνων καὶ τίς ὁ πείσμων ὀπισθοδρομι-

κός, ποῖα τὰ ἐλαττώματα τοῦ μὲν καὶ τὰ προτερήματα τοῦ δέ, τότε πεφωτισμένη πολιτικὴ δύναται νὰ προβῇ εἰς γενικωτέρας σκέψεις.

Ἐπὶ Τουρκοκρατίας τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, πολιτικῶς μὲν ὑπόδουλον, ἐσωτερικῶς ὅμως ζῶν, καὶ ἐξωτερικῶς ἀκμάζον, ἐξ ἀσβέστου πόθου πρὸς ἀνάκτησιν καὶ πολιτικῆς ὑπάρξεως δὲν ἔπαυσε σφαδάζον ἐν ταῖς ἁλύσεσιν αὐτοῦ, καὶ ταράττον τὸν ὕπνον τῶν τυράννων του. Τῆς φιλελευθέρου δὲ ταύτης τάσεως ἐπωφελούμενοι διάφοροι χριστιανοὶ ἡγεμόνες διήγειρον αὐτὸ εἰς καθημερινὰς ἐπαναστάσεις, καὶ οἰκτρῶς ἐγκατέλειπον εἰς τὴν μανίαν ἐξηγριωμένου δυνάστου. Ἐντεῦθεν σφαγαὶ καὶ ἐξανδραποδισμοί, καὶ πῦρ καὶ σίδηρος, καὶ [illegible] περὶ ἐξοντώσεως ἀγών, καὶ χάσμα μέγα μεταξὺ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων. Τέλος πάντων μετ᾽ ἀλληλουχίαν τοιούτων προδοσιῶν, καὶ ἀξιοδάκρυτον Ὀδύσσειαν μαρτυρίων καὶ διωγμῶν, τὸ ἐξαπατηθὲν ἔθνος ἐννοῆσαν, ὅτι ἐξ ἑαυτοῦ καὶ μόνου ἠδύνατο νὰ προσδοκᾷ τῶν δεινῶν τὴν ἀπολύτρωσιν, διωργάνωσε τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ πάσης παρεξηγήσεως ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ διακηρύξῃ εἰς τοὺς ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης τὰς ἀληθεῖς αἰτίας τοῦ ἐθνικοῦ ἐκείνου ἀγῶνος, ἐπικαλούμενον ἐν ὀνόματι τοῦ κοινοῦ θρησκεύματος τὴν ἀρωγὴν αὐτῶν πρὸς ταχυτέραν καὶ αἰσιωτέραν αὐτοῦ διεξαγωγήν (1).

« *Κράτιστοι καὶ σεβαστότατοι τῆς Εὐρώπης βασιλεῖς.*

» Οἷα μὲν οἱ παντλήμονες Ἕλληνες δεινὰ πεπόνθαμεν ὑπὸ τῶν ἀδικωτάτων καὶ τυραννικωτάτων Ὀθωμανῶν, οὔθ᾽ ὑμᾶς λέληθεν, οὔτε τῶν πάντων τὴν εὐδαίμον᾽ Εὐρώπην οἰκούντων οὐδένα. Πολλοὶ γὰρ τῶν Εὐρωπαίων εἶδόν τε, καὶ ὡς οἷόν τ᾽ αὐτοῖς ἦν ἐξετραγῴδησαν ξυγγραφῇ δηλώσαντες ἕκαστοι, ἡλίκα τὰ πρὸς ἡμᾶς τῶν τυράννων τούτων ἐκ πολλοῦ τοῦ χρόνου ἀδικήματα. Οἷα δὲ τὰ ὑπ᾽ αὐτῶν ἤδη καθ᾽ ἡμῶν τολμώμενα, λόγῳ μὲν ἐξαγγεῖλαι ἀδύνατον, ἀκούσαντι δ᾽ ἂν ἄπιστα εἶναι δόξειε. Προσήκει οὖν Ὑμῖν τῆς ἐν Εὐρώπῃ εἰρήνης κηδομένοις, οὐχ ἧττον δὲ καὶ ὑπὲρ τῆς Ἱερωτάτης αὐτῆς Θρησκείας, τῆς οὕτως ἀσεβῶς ὑπὸ τῶν ἐξωλεστάτων τούτων καταφρονουμένης,

(1) Ἡ ἀναφορὰ αὕτη ἐδημοσιεύθη κατὰ Μάϊον τοῦ 1821 ἑλληνογαλλιστὶ ἐν Παρισίοις ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν, «Τοῖς κραταιοτάτοις ἐν Εὐρώπῃ βασιλεῦσι,» καὶ ἀπαραλλάκτως μετετυπώθη τῷ 1853 ἐν Κερκύρᾳ ὑπὸ Σπυρ. Ζαμπελίου. Συνέταξε δὲ ταύτην ὁ γνωστὸς Μινωΐδης Μηνᾶς.

καὶ τῆς ὑμετέρας αὐτῆς εὐδοξίας, ἧς παρὰ πᾶσι τετυχήκατε τοῖς τὴν ὑφήλιον οἰκοῦσι, μὴ περιιδεῖν τοὺς ταλαιπώρους ἡμᾶς Ἕλληνας ἀεὶ καὶ ἀπολλυμένους ὑπὸ τῶν βαρβάρων τούτων. Σχέτλιον γὰρ ἐφ' ὑμῶν κρατίστων βασιλευόντων, Ἕλληνας ὄντας ἀπολωλέναι ἄρδην, ὧν ἐχρῆν φείδεσθαι, τό τε τῆς Ἑλλάδος ὄνομα σεβομένους, καὶ τῶν ἐκ τῆς σοφίας τῶν προγόνων ἡμῶν ἀγαθῶν ὑμῖν αὐτοῖς ἐγγινομένων μνημονεύοντας. Οὐ δὲ γὰρ ἀδίκων, ὡς ἄν τις φαίη, ὀρεγόμενοι, εἰς τοῦτ' ἀνάγκης κατέστημεν, ὥστε θανεῖν μᾶλλον ἐν ὅπλοις προαιρεῖσθαι, ἢ ζῆν βίον ἀβίωτον, ἀλλὰ τὰ αἴσχιστα πάσχοντες ὑπ' αὐτῶν· οἵπερ εἰς τοσοῦτον τυραννίας προκεχωρήκασιν, ὥστ' ἀπογνωσθέντας ἠνάγκασαν καθάπαξ ἀποθανεῖν μᾶλλον ἑλέσθαι, ἢ καθ' ἡμέραν ὑπ' αὐτῶν θανατουμένους ἡμᾶς αὐτοὺς ὁρᾶν.

Εἰ μὲν οὖν περὶ ὧν πάσχομεν, καὶ τῆς βοηθείας, ἧς παρ' Ὑμῶν δεόμεθα τυχεῖν, προὔκειθ' ἡμῖν ἁπλῶς εἰπεῖν, Ὑμῖν ἄν τ' ἦν πρεπωδέστατον, καὶ ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι ἀναγκαιότατον, ἁπλῆν τὴν ἡμῶν δέησιν ἐκθεῖσιν, οὐδὲ ἄλλων προσθεῖσθαι λόγων, τῶν θ' ὅσων οἰκτρῶς πάσχομεν ἱκανῶν ἂν εἰς τὸ ὑμᾶς πεῖσαι πρὸς βοήθειαν ἡμῶν ὄντων. Ἐπεὶ δέ τισιν, ὑφ' ὧν οὐδὲ προσεδόκησεν ἄν τις τοιαῦτα πάσχων ἀντιλέγεσθαι, ὁμοθρήσκων ὑμῖν ὄντων, τὸ ἐγχείρημα ἡμῶν ἄλλην τινὰ γνώμην ἐνέβαλεν, ὡς ἐν δίκῃ κινδυνεύοιμεν, ἐξοπλιζόμενοι κατὰ τῶν ἡμῶν κρατούντων, πειρατέον διὰ βραχέων αὐτούς θ' ὑπομνῆσαι τῶν ὅσα πάσχομεν, καὶ πρὸς ὑμᾶς φανερώτατα τὰ καθ' ἡμῶν τῶν τυράννων τούτων ἀδικήματα καταστῆσαι. Ἐντεῦθεν γὰρ οἰόμεθα τό θ' ἡμῶν ἂν ἔργον δειχθῆναι εὐσεβέστατον, καὶ τὴν παρ' ὑμῶν βοήθειαν ἡμῖν ἀναγκαιοτάτην, καὶ λόγῳ δικαιοτάτῳ γενησομένην· τάχα δὲ καὶ οἱ ἡμῖν ἀντιλέγοντες ἐν ἐπιγνώσει τῆς σφῶν αὐτῶν εὐδαιμονίας γενόμενοι, ἄδικα ἡμᾶς πάσχειν φήσουσι, καὶ ἑαυτοὺς νομιοῦσιν εὐδαίμονας, ὡς τὸ εἰκός, ὑφ' ὑμῶν νομιμώτατα βασιλευόμενοι. Καὶ πρὸς Θεοῦ ἀνάσχεσθε ἡμῶν ἐλεεινολογούντων, καὶ διηγουμένων ἀληθέστατα!

Συμπάντων γὰρ τῶν τυραννίδα τινὰ ὁπωσδήποτε κτησαμένων, [illegible]ῶν, ὅσα ἐξ ἀρχῆς ἐς γ' ἐφ' ἡμᾶς διεσώθη σοφοῖς ἀνδράσιν ἱστορημένα, οὐδένα τις ἂν εὕροι, οὔτ' ἀδικώτερα, οὔτε βιαιότερα τῶν τυράννων τούτων διαπραξάμενον. Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ἤρκεσεν ἄν τῳ ἓν τυραννίας εἶδος καταστήσαντα, ὃ πρὸς ἂν ἕκαστος ἐπιρρεπὴς ὤν, τὸ εὔδαιμον ἑαυτῷ ὁρίσαιτο, κατ' ἐκεῖνο καὶ τοὺς ὑπὸ χεῖρα βιάζεσθαι. Οὗτοι δὲ ἅπαν εἶδος τυραννίας συμπαραλαβόντες, καὶ ὅ,τι περ ἄδικον,

ἀνόσιον, στυγητὸν παρ' ἑκάστῳ τῶν ἐθνῶν ἐνομίζετο εἰς ἓν ἑνώσαντες τοιαύτην ἑαυτοῖς τὴν τυραννίδα κατέστησαν, οἵαν οὐκ ἄν τις ἔχοι οὔτε λόγῳ ὁρίσασθαι, οὔτε νῷ φαντασθῆναι. Ἵνα γοῦν τ' ἄλλα παρῶμεν, ὅσ' ἀπανθρώπως οὗτοι καθ' ἡμῶν τετολμήκασιν ἐξ ἀνατολῆς εἰς Εὐρώπην ὁρμώμενοι, ὑπ' οὐδενὸς μὲν ἀδικηθέντες, τύραννοι δὲ βουλόμενοι τῆς οἰκουμένης ἁπάσης γενέσθαι, φθάσαντες εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ταύτης φεῦ, κύριοι γενόμενοι, συνθήκας πρὸς τὸν τότε πατριαρχεύοντα ἐπεποίηντο, πρὸς ἃς ἐχρῆν ἡμᾶς τε τοὺς ὑπὸ χεῖρα ἤδη γεγονότας βιοτεύειν, καὶ αὐτοὺς πολιτεύεσθαι· καί τοι καὶ ταύτας ὡς αὐτοῖς ἐδόκει ἀρίστας εἶναι πρὸς τὸ τυραννεῖν γεγενημένας, ἡμῖν δὲ ἀδικωτάτας, καὶ ἀφορητοτάτας, ἀλλ' οὖν γεγενημένας ἤδη, ἡμῶν τοῖς πᾶσιν ἀμηχανούντων. Ἃς δὴ συνθήκας φαμὲν, αὐτίκα ἔπειτα ἀθετήσαντες, πρὸς ἅπαν εἶδος κακουργίας ἐτράπησαν, κυρίους σφᾶς αὐτοὺς καταστήσαντες τῶν τε κτημάτων ἡμῶν καὶ τῶν φιλτάτων, καὶ αὐτῆς ἡμῶν τῆς ζωῆς· καὶ ἡμᾶς τοὺς ἀπίστους (οὕτω γὰρ τοὺς χριστιανοὺς καλοῦσιν) ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ἐν κόσμῳ φῦναι ἐκήρυττον, ἐφ' ᾧ ταῖς ἐκείνων δουλεύειν θελήσεσι, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις ὑπηρετεῖν. Ἡμεῖς δὲ ἁπάντων, ὅσα τε θεῖοι νόμοι καὶ αὐτοὶ οἱ τῶν ἀνθρώπων, ἑκάστῳ πρὸς τὸ ζῆν δεδώκασι περιῃρημένοι, γυναῖκάς τε ὁρῶντες ὑβριζομένας, καὶ παῖδας τοὺς ἡμῶν ἁρπαζομένους ὑπὸ τῶν τυράννων, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ὁσημέραι ἀκρίτως ἀπολλυμένους, οὐδ' ἀπαλλαγήν τινα τῶν δεινῶν ποθεν ἐννοοῦντες, τοὺς ἀποιχομένους ἐμακαρίζομεν, ὡς ἀπαλλαττομένους ἤδη τῶν δεινῶν, ἑαυτοὺς ἀθλίως ζῶντας ταλανίζοντες. Τηλικούτων δ' ὄντων τῶν καθ' ἡμῶν ἀδικημάτων, διατελοῦμεν βιοτεύοντες βίον παραδοξολογώτατον, καὶ τῶν ἀλόγων αὐτῶν ζώων τάχ' ἀθλιώτερον. Ταῦτα μὲν καίπερ λόγου ἀμοιρήσαντα, ἀλλά γε τῇ φύσει αὐτῇ ἀγόμενα, περὶ συντηρήσεως ἑαυτῶν τε καὶ τῶν γεννημάτων φροντίζει· καὶ εἴτις τῶν νεοττῶν πτηνοῦ τινος ἐφάψαιτο, κατίδοι ἂν τὴν τέξασαν ἐξαγριουμένην, καὶ ἐπεγειρομένην κατὰ τοῦ τολμήσαντος, ἵνα τοῖς αὐτῆς τέκνοις ἐπαμύνῃ. Καὶ εἴπερ αὐτὰ καταδιώκεται, τῇ φυγῇ σώζεσθαι ἀναγκαζόμενα, τῆς καθ' αὐτὰ δυνάμεως μὴ ἐξικνουμένης τῆς τῶν διωκόντων πρὸς ἀνθίστασιν· ἡμῖν δ' οὐδὲ τοῦτ' ἐξῆν ποιεῖν, εἰ καὶ νόμῳ φύσεως ὑπαγορευόμενον. Τὸ γὰρ μὴ παραδοῦναι αὐτοῖς τὰ φίλτατα ὅ,τι ἂν εἴη βουλομένοις χρήσασθαι, ἀνταρσίας ἐκρίνετο, καὶ τὸ τῇ φυγῇ ἐκ πόλεως εἰς πόλιν σωθῆναι βούλεσθαι, ἔργον ἐπαναστάσεως. Πολλοῦ γε καὶ δεῖ παισὶ, καὶ φίλοις, καὶ γείτον

την ἐπαμῦναι, δεινὰ πάσχουσι. Τηνικαῦτα γὰρ ἁπάντων αἰκισμῶν, καὶ ἁπασῶν βασάνων, καὶ μυρίων ἂν θανάτων ἦμεν ἄξιοι, ὡς τὰ ἐκείνων δῆθεν δικαιώματα ἀφαιρεῖσθαι βουλόμενοι. Εἶτα, ὦ πρὸς Θεοῦ, ἔστι τις ἀνθρώπων τοιαῦτα πάσχων, ὃς οὐκ ἂν ἕλοιτο καθάπαξ μαχόμενος ἀποθανεῖν, ἀντὶ τοῦ καθ' ἡμέραν θανάτου; ἢ φήσειεν ἄν τις ἡμᾶς δικαίως κινδυνεύειν, τοσαῦτα δεινὰ ὑπ' αὐτῶν πάσχοντας, καὶ μὴ τῆς παρ' ὑμῶν βοηθείας δικαίως τυχεῖν; εἰ μὲν οὖν τὸ ὑπὲρ τηλικούτων ἀδικημάτων ἐξοπλίζεσθαι ἄδικον, οὐχ ὁρῶμεν, ὁποῖον ἂν τὸ δικαίως τοῖς ἀδικοῦσιν ἐπεξιέναι. Φέρε γὰρ εἴ τις σε παῖδα, ἢ γυναῖκ' ἀφέλοιτ', ἆρ' ἂν ἀνάσχοιο ταῦθ' ὑπὲρ ἐκείνου πάσχων; Τί φαμεν γυναῖκα, ἢ παῖδα; μικρόν τι ἀργυρίου, εἴ τις βουληθείη σε ἀδίκως ἀφελέσθαι, αὐτίκα δὴ μάλα ἀγανακτήσας, καὶ δίκας ἀπῄτεις παρὰ τοῦ τολμήσαντος, εἰς δικαστήρια ἰὼν, εἰς βουλὰς, πρὸς αὐτὸν ἂν τὸν βασιλέα τὰ σὰ δεινὰ ἐβούλου ποιῆσαι δῆλα, πανταχόθεν ζητῶν τόν σε ἠδικηκότα τιμωρήσασθαι. Μὴ οὖν ἐπὶ σμικροτάτοις ἀδικήμασιν αὐτὸς ἀγανακτῶν, ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ἡμᾶς μὴ ἀγανακτεῖν θέλε. Ἀναισθησίας τοῦτό γε, καὶ πόῤῥω που ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀναλγήτους ἡμᾶς εἶναι καὶ ἀπαρογγίστους. Μὴ δὲ τὸ ἔργον ἡμῶν ὡς ἄδικον διάβαλε. Τῶν αὐτῶν γὰρ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἐκ φύσεως τετυχήκαμεν, καὶ ἡμεῖς. Μηδὲ βούλου, ὅσα μὲν παρ' ὑμῖν τοῖς Εὐρωπαίοις, μικρά γε καθ' αὑτὰ ἀδικήματ' ὄντα, τιμωρίας τῆς μεγίστης κρίνεσθαι ἄξια, ἃδ' ἡμεῖς ἀδικούμεθα τηλικαῦτα ὄντα, λέγειν δικαίως ἀδικεῖσθαι· ἀλλ' εἴ τις σοι λόγων πειθὼ, ταύτῃ χρῶ σὺν ἡμῖν ἱκετεύων, καὶ δεόμενος, καὶ πείθων τοὺς εὐσεβεστάτους βασιλεῖς, ἵνα ἡμῖν τὴν ταχίστην βοηθήσωσι.

» Τοιαύταις μὲν οὖν, αἷς εἴπομεν ταῖς συμφοραῖς χρώμενοι οὐδὲν ἐτολμῶμεν ἐπιχειρεῖν κατὰ τῶν ἀπίστων τούτων τυράννων, ἀλλ' ἐξ ἔτους περιεμένομεν βοήθειάν τινα, εἴπως τὸ θεῖον ἐπινεύσειε ταῖς *τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων* καρδίαις, οἴκτῳ καμφθέντων ἐπὶ τῇ ἡμῶν συμφορᾷ, ἵνα ἐκ τῆς δεινῆς ταύτης αἰχμαλωσίας ῥύσωνται· ὀψὲ δ' ἡμῖν καθ' ὑποφανῆναι τῆς ἡμῶν σωτηρίας ἐλπίς τις ἔδοξε, τῆς Ἱερᾶς καὶ σεμνοτάτης τῶν τῆς Εὐρώπης *χριστιανικωτάτων βασιλέων* συνελεύσεως ἐν τῇ φιλανθρωποτάτῃ Γερμανίᾳ γενομένης. Ὠήθημεν γὰρ τοῖς *γαληνοτάτοις βασιλεῦσι* μελήσειν τι τῶν ἡμετέρων συμφορῶν· εἰς ὃ οἱ μὲν πρὸς ναοὺς, οἱ δὲ πρὸς θείους βωμοὺς ἔτρεχον, καὶ ηὔχοντο, ἵν' ἀποβαίη ἀληθῆ, ὅσα ἕκαστοι διελογίζοντο. Οἱ δὲ καὶ ταῖς ἱεραῖς καὶ προφητικαῖς βίβλοις ἐνέκυπτον, ἐκεῖθεν κατιδεῖν τι ἀγωνιζόμενοι, εἴ-

ποθ' ὁ καιρὸς οὗτος εἴη, καθ' ὃν ἔδει τῶν συμφορῶν ἡμᾶς ἀπαλλαγῆναι. Ἀλλ' οὐ ταῦθ' ὥσπερ ᾠήθημεν ἀπέβη· καὶ πάλιν ἐν αἰχμαλωσίᾳ ἡμεῖς, καὶ πάλιν ἐν δεινοῖς· καὶ εἴπερ τὰ δεινὰ ἔστη ἐνταῦθα, φορητά τις ἂν ἔφη εἶναι, καίπερ ὄντ' ἀφόρητα. Ὁρᾶτε, πρὸς Θεοῦ, ἡλίκα τὰ παρόντα, ἐφ' οἷς, οὐκ ἔστιν ὅστις σαρκίνην ἔχων καρδίαν, οὐκ ἂν ἐθρήνησεν!

» Ὁ γὰρ ἐν Ἰωαννίνοις ἡγεμὼν, καταδιωκόμενος ὑπὸ τοῦ πρωτίστου τυράννου, τοὺς ὑπ' αὐτοῦ Ἕλληνας ἐπὶ τὰ ὅπλα παρεκάλει, αὐτὸν εἶναι λέγων τὸν καιρὸν τοῦ αὐτοὺς τῶν δεινῶν ἀπαλλαγῆναι, εἰ μόνον ἐκείνῳ κινδυνεύοντι ἐθελήσειεν βοηθῆσαι. Ταύτης δὲ τῆς ἐν Ἠπείρῳ ταραχῆς ἀκούσας ὁ Πρίγκιψ Ὑψηλάντης, ἀνήρ τε φιλόπατρις, καὶ εἰδὼς ἄλλως τοὺς ὁμογενεῖς αὐτῷ ἐλεεινὰ πάσχοντας, μικρὰ τοῦ ἐν Ῥωσσίᾳ ἀξιώματος, οὗ ἠξίωτο φροντίσας τότε, ἔρχεται τοῖς ὁμογενέσιν ἐθελοντὴς συγκινδυνεύσων, εἴπερ οὗτοι ἐθελήσουσιν αὐτῷ ἀκολουθῆσαι. Οὕτω δὴ εἰς Δακίαν εἰσβάλλει σὺν Ἕλλησί τισιν, οὓς ἐν Ῥωσσίᾳ περιπολουμένους εὗρεν· ὀλίγων μέν τινων αὐτῷ τῶν ἐκ τῆς Ἑλλάδος συμφρονησάντων, τῶν δὲ πλείστων ἡσυχαζόντων· φεῦ! ἀπώλετο γὰρ ἂν ὁ κάκιστος τῶν τυράννων, εἴπερ σύμπαντες τότε συνεξανέστησαν, ἀπαρασκεύαστος ληφθείς. Τούτων δ' ὁ τύραννος ἀκούσας, καὶ συκοφάνταις ὑπαχθεὶς, κοινὴν εἶναι τοῖς Ἕλλησι τὴν κίνησιν ἐκ συνωμοσίας, λέγουσιν, ἐπιτίθεται τοῖς Πελοποννησίοις, πόλεις ἐμπιπρῶν, ἀνθρώπους φονεύων, καὶ πᾶν δεινὸν αὐτοὺς ἐργαζόμενος. Οἱ δὲ τὰ τοιαῦτα πάσχοντες, οὐκ εἶχον ὅπως σωθῶσιν, ἢ λαβόντες τὰ ὅπλα ἀποθανεῖν. Τούτων δὲ ταῦτα πασχόντων, ἀγριώτερος ἑαυτοῦ ὁ τύραννος γενόμενος, τόν τε παναγιώτατον ἡμῶν Πατριάρχην, καὶ τὴν περὶ αὐτὸν Ἱερὰν Σύνοδον καταδικάζει θανάτῳ ἀσχημονεστάτῳ· ἐφ' οἷς καταδικαζομένοις κἂν τὰ ἀναίσθητα αὐτὰ ὄντα ἤλγησαν, καὶ φωνὴν ἀφιέντα διέῤῥηξεν, ἐπιμαρτυρόμενα, οἷα οἱ παντλήμονες οὗτοι καὶ ἱεροὶ ἄνδρες δεινὰ πάθοιεν, μήτοι γε δὴ ἄνθρωπος αἰσθήσεως καὶ λόγου τυχὼν, ὁρῶν αὐτοὺς ἐξ αὐτοῦ τοῦ θείου ναοῦ ἑλκομένους, καὶ τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἀγομένους οἰκτρότατα. Ἡμέρα δ' ἦν τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως, ὅτ' ἐκεῖνοι ταῦτ' ἔπασχον. Ἡνίκα ὑμεῖς οἱ *χριστιανικώτατοι βασιλεῖς*, καὶ ὁ ἐφ' ὑμῶν σύμπας χριστώνυμος λαὸς τῆς Εὐρώπης, ἐπανηγυρίζετ' εὐφραινόμενοι, τότ' ἐκείνοις ἐν τῷ θείῳ ναῷ πανηγυρίζουσιν, ἐξαίφνης ἐπιτίθενται οἱ βάρβαροι σὺν κραυγῇ, καὶ θορύβῳ· τοὺς μὲν τῶν χριστιανῶν φονεύσαντες, τοὺς πλείστους δὲ τραυ-

φαντες, τούτους συλλαμβάνουσι, καὶ ἀπάγχουσι. Καὶ οὐ ταῦτα μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει μόνον τὰ δείν' ἐπράττετο, αἱ δ' ἄλλαι πόλεις πάσης Ἑλλάδος ἐν ἡσυχίᾳ ἦσαν, ἀλλὰ πανταχοῦ τὰ δεινά, φόνος ἱερέων καὶ Ἀρχιερέων καὶ τῶν προκρίτων ἑκάστης πόλεως, ἐμπρησμοὶ τῶν θείων ἁπάντων ναῶν, πυρπολήσεις οἰκιῶν, καὶ ἄλλα μυρία, ὅσα ἰδὼν μὲν ἄν τις ἐκπλαγῇ, καὶ ἔφριξε, λόγῳ δὲ παραστῆσαι ἀδύνατον. Οἱ οὖν οὕτω δεινῶς θανατούμενοι, καὶ ἐξ ἀπογνώσεως λαβόντες τὰ ὅπλα, φήσειεν ἄν τις ὀρθῶς, ὅτι δικαίως πάσχοιεν, ἢ ἀδίκως σωθῆναι βούλοιντο; Ἐχρῆν οὖν φέρειν, ἀλλ' ἀφόρητα παντὶ ἀνθρώπῳ τὰ δεινά. Ἐχρῆν καὶ δίκαιόν γε ἐᾶν αὐτοὺς θανατοῦσθαι οἰκτρῶς; ἀλλ' ἀδύνατον ἦν ἐκτὸς τῆς ζωώδους φύσεως γενέσθαι, καὶ ἀναισθήτους ἡμᾶς εἶναι. Μὴ οὖν, πρὸς Θεοῦ, *[illegible] Βασιλεῖς*, μὴ τοὺς καθ' ἡμῶν ταῦτα λέγοντας, ἀληθῶς λέγειν οἴεσθε, μηδὲ τῆς παρ' ὑμῶν βοηθείας ἡμᾶς ἀπαξιοῦτε.

Καὶ μὴν οὐδὲ πρὸς ἐκεῖνον τὸν ἄψυχον αὐτῶν λόγον δυσχερὲς ἀπαντῆσαι, ὡς νομίμῳ βασιλεῖ ἐπεξήλθομεν, ὑπήκοοι αὐτοῦ ὄντες. Οὐ γὰρ ὁ ταῦτα πράττων τοὺς αὐτοῦ ὑπηκόους βασιλεύς, ἀλλὰ τυράννων τυραννικώτατος. Ὁ γὰρ βασιλεύς, βάσις καὶ θέμεθλος ἔθνους τινὸς καὶ ὤν, καὶ λεγόμενος, ἀεί, τὸ συμφέρον, καὶ εὔδαιμον τοῖς ὑπηκόοις διώκει, ὡς τῶν ἀξιοφόρων ἐκείνοις καὶ ἐφύλαξεν, καὶ αὐτοῦ τούτου καθεσταμένων. Ὡς ὁ καὶ φύλαξ τῶν κειμένων νόμων καθέστηκε, καὶ πρὸς πάνθ' οἱονδήποτε νεωτερισμὸν ἐπαγρυπνεῖ, ὅπως οἱ βασιλευόμενοι μηδὲν ἄδικον ὑπὸ κακούργων τινῶν πάσχωσι. Καὶ μάρτυρες σαφέστατοι, ὑμεῖς αὐτοὶ οἱ θειότατοι τῆς Εὐρώπης βασιλεῖς, οἱ προνοοῦντες τῆς εὐδαιμονίας τῶν ὑφ' ὑμᾶς λαῶν ποιούμενοι, ἅπαντας τοὺς καινουργοῦντάς τι πρὸς τὰ καλῶς καθεστῶτα παιδεύοντες, ὡς φθορὰν τοῦ λαοῦ τὰ τοιάδε τῶν ἐγχειρημάτων ὑπάρχοντα· καὶ τῆς οἰκοδομῆς οὕτω κινδυνευούσης, ἀνάγκη καὶ τὰ τῆς βάσεως αὐτῆς συγκινδυνεύειν. Οὗτος δὲ οὐ τὴν αὐτὴν οὔθ' ὑμῖν, οὔτε τοῖς ὑμετέροις προγόνοις ὁμοίαν ἔσχε γνώμην, ἀλλὰ τοσοῦτον διαφέρουσαν, ὅσον οὐρανὸς ἀπέχει γῆς. Εἶτα πῶς εὐφημεῖ ἄν τις λέγοι περὶ τῶν ἀληθῶς βασιλέων, προσειπὼν βασιλέα, τὸν τῇ φθορᾷ τῶν ἰδίων ὑπηκόων τὸ εὔδαιμον αὐτῷ ὁριζόμενον; τὸν μηδένα νόμον ἔχοντα, μηδὲ δυνάμενον ἔχειν αὐτόν· καὶ γὰρ καταστήσας τὴν αὐτοῦ ἀρχήν, ἐχρήσατο ἡμῖν, ὅ,τι περ αὐτῷ εἴη βουλομένῳ, συνθήκας ἀθετῶν, ἁρπάζων, καὶ περιαιρῶν τὰς οὐσίας, ὑβρίζων περὶ τὰ φίλτατα, φονεύων ἀπανθρώ-

τρως, καὶ πάντα ποιῶν ἡμᾶς, ὅσα ἡ βάρβαρος αὐτοῦ γνώμη καὶ ἄπληστος ἐπιθυμία, αὐτῷ μὲν ὡς ἡδέα ὑπετίθετο, ἡμῖν δ' ὀλεθριώτατα ὄντα; Ὅτι τῶν ἀδυνάτων ἦν τοὺς αὐτοὺς ἡμῖν τε κἀκείνῳ συμφέρειν νόμους, ἀντικειμένης τῆς αὐτοῦ θρησκείας πρὸς τὴν ἡμῶν τῶν χριστιανῶν. Τῶν γὰρ θρησκευτικῶν αὐτοῦ νόμων, τῶν αὐτῶν καὶ πολιτικῶν ὄντων, οὐκ' ἐβούλετ' ἄλλως τοὺς ὑπὸ χεῖρα πολιτεύεσθαι, ἢ πρὸς ἐκείνους. Τί φαμεν πρὸς ἐκείνους; εἴη γὰρ ἂν ἴσως οὐ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα τὰ δεινά. Τῶν δὲ θρησκειῶν τοσούτῳ διεσταμένων ἀλλήλων, οὐχ ὡς ἀνθρώπους ἡμᾶς, ἀλλ' ὡς κύνας ἐθεώρουν. Διὸ καὶ ἑκάστη ἐπιθυμία, νόμος ἦν ἤδη κεκυρωμένος, ὅσα τε καθ' ἡμῶν ἐβούλοντο πρᾶξαι, τοσοῦτοι νόμοι ταῦτα ἦσαν· ὥστ' ἀνάγκη ἦν, ἤτοι τὰ αἴσχιστα πάσχειν, ἢ ὁμοθρησκεῖν ἐκείνῳ· ὅπερ δὴ πλεῖστοι τῶν τὴν Ἀσίαν οἰκούντων χριστιανῶν πεπόνθασι, παντοίως αἰκισθέντες. Τελευταῖον δὲ, καὶ πρὸς ὃν τὰς συνθήκας περὶ τοῦ γένους ἡμῶν ἐπεποίηντο, καὶ πρώτιστον τῆς ἡμῶν θρησκείας ἐθεώρουν, καὶ κεφαλὴν τοῦ γένους αὐτοὶ ἐκεῖνοι ἐκάλουν οἱ τύραννοι, τοῦτον ἀπέκτειναν αἰσχίστῳ θανάτῳ. Εἰ τοίνυν ὁ τοιοῦτος δίκαιος κληθῆναι βασιλεὺς, ἡμεῖς μὲν οὐχ ὁρῶμεν, ἕτερος δέ τις τυραννικώτατον καὶ ἐξωλέστατον εἰπὼν, οὐκ ἂν ἁμάρτοι· καί γε εἰκότως. Τὸ γὰρ τυραννεῖν παντὶ νόμῳ ἀντιβέβηκεν· ἐς ὃ οὐδὲ τύραννον νόμιμον ἄν τις εἰπὼν, ὀρθῶς προσείποι· οὐ δὲ γὰρ φονεὺς, οὐδὲ κλέπτης, οὐδὲ ὁ ἀδίκως τι τὸν ἄλλον ἀφαιρούμενος, νόμιμος ἂν κληθείη· καὶ ταῦτα τῶν ὑπ' αὐτῶν ἀδικημάτων μικρῶν καὶ ἁπλῶν ὄντων, καὶ ἐν μέρει θεωρουμένων. Τυράννου δ' ἀδικήματα καὶ μεγάλα, καὶ πολύπλοκα, καὶ πρὸς ὅλον ἔθνος ἐν γένει. Ἐντεῦθεν δὲ ῥᾷστ' ἄν τις κατίδοι, ἡλίκης ἀτοπίας ἔχεται, ὅπερ τινὲς ἡμῶν κατηγοροῦσιν, ὅτι τὸ ἡμέτερον ἔργον οὐδὲν διενήνοχε τῶν, ὅσα τινες ἐπεχείρησαν ποιεῖν, στασιάζοντες πρὸς νομιμωτάτους καὶ εὐσεβεστάτους βασιλεῖς.

» Οἱ πλεῖστοι γὰρ τῶν ἐν ταῖς εὐνομουμέναις πολιτείαις διατίθενται τὸν εἰρημένον τρόπον, ἤτοι περί τινος οἱουδήποτε κέρδους, καὶ ὑπολαμβανομένης τιμῆς, ἢ καὶ περὶ ἄλλων τινῶν, ὅσα πέφυκεν, οὐ λόγῳ δικαίῳ παροξύνειν τὸ ἑκάστου φιλότιμον. Τὸ μέντοι ἔργον τὸ ἡμέτερον, οὐκ ἄν τις νοῦν ἔχων εἴποι τοιοῦτον εἶναι, ἐκ πολλοῦ μὲν τοῦ χρόνου τυραννουμένων, καὶ τὰ δεινὰ ὁσημέραι καθορώντων ἐπαύξοντα, καὶ οὐ κτήματα, οὐδὲ φίλτατα μόνον ἀφαιρουμένων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῇ ζωῇ ἡμῶν δεδιότων, μὴ ἐν αὐταῖς ταῖς τῶν πόλεων

ἀγυιαῖς περιπατοῦντας· ἐπεξελθὼν ποθεν τῶν τυράννων τις ἡμᾶς διαχρήσεται· οὐ γὰρ ὁ καλούμενος αὐτὸς τύραννος, ἢ οἱ κατὰ πόλεις ὑπ' αὐτοῦ ἕκαστοι πεμπόμενοι ἡγεμόνες, ἐτυράννουν μόνον. Εἴη γὰρ ἂν εἴπερ οὐ τηλικοῦτον τὸ δεινὸν, καίπερ ὂν δεινὸν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ τούτων ἀνδράποδα τυραννικώτατοι δεσπόται ἐγίνοντο, καὶ κύριοι τῆς ζωῆς ἡμῶν. Ἐπεὶ οὐδὲ τὸ κτεῖναί τινας τῶν Ἑλλήνων χριστιανῶν ἐν ἐγκλήματι παρ' αὐτοῖς καθέστηκεν, εἰ καὶ μηδὲν ἀδικήσαντας. Τὸ γὰρ ἄπιστόν τινα φονεῦσαι, ὡς ἂν αὐτοὶ φαῖεν οἱ τύραννοι, ἴσα τῷ κύνα τινὰ κτεῖναι παρ' αὐτοῖς νομίζεται· ἀλλὰ τὸ ἀνθίστασθαι τῷ φονεύοντι, τὸ, εἰ δυνατὸν, ὑπεκφυγεῖν τὸν φονέα, καὶ σωθῆναι, ταῦτ' ἦν παράνομα, ταῦτα τοσαῦται κλοπαὶ, ταῦτ' ἀδικήματα τῆς ἐσχάτης τιμωρίας ἄξια. Τοὺς τοίνυν οὕτω δεινῶς τυραννουμένους, καὶ διὰ τῶν ὅπλων βουλομένους σωθῆναι, παρεικάσειεν ἄν τις ὀρθῶς τοῖς ἐν ταῖς εὐνομουμέναις πολιτείαις στασιάζουσι; καὶ μὴν οὐδὲ νομίμῳ βασιλεῖ ὄντι ἐπεξήλθομεν. Τοῖς μὲν γὰρ Ὀθωμανοῖς εἴη ἂν νόμιμος βασιλεὺς, ὡς τοῖς αὐτοῖς νόμοις τούτῳ κἀκείνοις πρὸς τὸ τυραννεῖν ἡμᾶς χρωμένοις, ἡμῖν δ' ἐστὶ τύραννος ἀφορητότατος, καὶ ἐξωλέστατος. Σκέψασθε δὴ, ὦ *κράτιστοι βασιλεῖς*, ἡλίκα πάσχοντες κατ' αὐτῶν ἐξοπλιζόμεθα, καὶ λογίσασθε, εἴπερ ἀληθῆ, ὅσα καθ' ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς διαβάλλουσιν, οἱ τοῖς μηδὲν μὲν δεινὸν πάσχουσι, μηδὲ ἤθη, μηδὲ γλῶτταν, μηδὲ θρησκείαν, μηδὲ νόμους τοῦ πολιτεύεσθαι ἔχουσι διαφέροντας, ὅμως δ' ἐπιτιθεμένοις τοῖς νομιμωτάτοις αὐτῶν βασιλεῦσι, τὸ πρὸς τοὺς καθεστῶτας νόμους ζῆν, δουλείαν εἶναι κακῶς οἰομένοις, δέον τοὐναντίον φρονεῖν, καὶ νομίζειν ἀσφάλειαν καὶ σωτηρίαν τῶν πολιτῶν, τὸ πρὸς τὴν πολιτείαν ζῆν· λογίσασθε, φαμὲν, εἴπερ ἀληθῆ λέγουσιν, οἱ τοῖς τοιούτοις ἡμᾶς παραβάλλοντες, καὶ εἴπερ οὐκ ἐν δίκῃ βουλόμεθα τηλικαύτης τυραννίδος ἑαυτοὺς ἐξελέσθαι, καὶ σὺν ὑμῖν βοηθῆσαι τοὺς ἀσεβεῖς τιμωρήσασθαι· εἰ γὰρ δυνάμει καὶ οὐ δικαιοτάτῳ λόγῳ ἡμῶν κεκρατήκασι, δίκαιον τούτους καθαιρεθῆναι τοὺς τυράννους. Διόπερ καὶ τὸ ἡμέτερον ἔργον εἰς ταὐτὸ τετύχηκε τῷ ὑμετέρῳ θείῳ φρονήματι, οἵπερ οὐ βούλεσθε τὸν ἄρχοντα ἄδικον εἶναι καὶ ἄνομον. Οἱ δὲ τὰ τοιαῦθ' ἡμῶν κατηγοροῦντες, οὐκ ὀρθῶς λογίζονται. Ἐοίκασι δὲ τοῖς τὰ αἴσχιστα ἡμᾶς πάσχειν βουλομένοις, καὶ ταῦτα μηδὲν δεινὸν ὑφ' ἡμῶν παθόντες, δέον ἡμῖν συνηγορεῖν. Ὠόμεθα γὰρ ἡμεῖς μηδένα εἶναι τὸν, οἷς αἰτοῦμεν, ἀντιλέγοντα. Μᾶλλον δ' ἐξ ἀνάγκης κινηθεῖσι κατὰ τῶν ἀνόμων τυράν-

νων, ἅπαντας ἂν τοὺς χριστιανοὺς τῆς Εὐρώπης συγκινηθεῖναι ἡμῖν βοηθήσοντας, οὐχὶ δ' ὡς ἄδικα πραττόντων κατηγορήσαντας. Ὅπερ οὔτε δίκαιον μὰ δί', οὔτ' εὐσεβὲς, τὸ θέλειν ἡμᾶς Ἕλληνας καὶ χριστιανοὺς ὄντας ἀπολέσαι, τῶν δὲ βαρβάρων καὶ ἀνομωτάτων ἐθνῶν προΐστασθαι. Οὐδὲ γὰρ μικρὰ τὰ δεινὰ αἱ τοιαῦται κατηγορίαι ἡμῖν ἐνεποίησαν· ἅπερ δὴ σαφῶς ἐκ τῶν δὲ ἂν γνοίητε.

« Ὁ Πρίγκηψ Ὑψηλάντης βουλόμενος καταστρατηγῆσαι τοὺς ὁμογενεῖς Ἕλληνας, καὶ προθυμοτέρους πρὸς ἐπίθεσιν καταστῆσαι, ἐν τῇ αὐτοῦ προκηρύξει προσέθηκε καὶ τὸ « *ἄλλη τις δύναμις ὑπερτέρα τῶν δικαιωμάτων ἡμῶν ὑπερασπίσεται,* » σοφῶς καὶ στρατηγικῶς ταῦτα προσθείς. Οὔτε γὰρ ὁ τύραννος ἡμῶν μικρὸς, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἐγίνωσκεν ἐκ πολλοῦ τοῦ χρόνου ἐπτοημένους, καὶ ὡς οὐκ ἦν ἄλλως ἐν ἑαυτοῖς γενέσθαι, καὶ γενναῖόν τι φρόνημα λαβεῖν κατὰ τῶν ἡμᾶς ἰσχυρῶς τυραννούντων. Ἔνθεν δὴ καὶ προθύμως οἱ πλεῖστοι πρὸς ἐπίθεσιν παρεσκευάζοντο. Ὡς δὲ τὸ βασιλικὸν ἐκεῖνο θέσπισμα διεκηρύχθη, τὸ μηδεμίαν τὸν Πρίγκιπα Ὑψηλάντην βοήθειαν προσδοκᾶν, καὶ τὸ τόλμημ' αὐτοῦ συνηθείας καὶ αὐθαδείας εἶναι, ἅπαντες οἱ Ἕλληνες ἀθυμίᾳ συσχεθέντες, ὤκνουν τῇ ἐπιχειρήσει. Τότε δὴ ὁ τύραννος αὐτίκ' ἐξαγριωθεὶς, φόνου τὰς Ἑλληνίδας τῶν πόλεων ἐνέπλησεν. Εἰ δὲ τὸ ψήφισμα τοῦτο οὐκ ἂν τότ' ἐγένετο, δίκην ἂν ὁ τύραννος ἤδη ἐδεδώκει, οὐδὲ τοσοῦτος λαὸς ἀπώλετ' ἂν ἴσως, ἁπανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος τῆς ἐπιχειρήσεως γενομένης, ἀλλὰ καὶ ὁ Ὑψηλάντης αὐτὸς μετὰ πλειόνων ἐπολέμει τοῖς τυράννοις καὶ ἐν εὐρυχώρῳ τῷ πεδίῳ, οὐχὶ δ' ἐξ ὀρέων. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτω γεγενημένα, οὐκ ἔνι ἄλλως γε νῦν γενέσθαι. Ἔστι δ' οὖν τὴν τῶν τυράννων καθ' ἡμῶν ὁρμὴν ἀνακχαιτίσαι, κηδομένοις ὑμῖν τῶν ἔτι περιόντων, καὶ μήπω ὑπ' αὐτῶν ἀπολωλότων, διὰ τῆς πρὸς ἡμᾶς βοηθείας, ἥσπερ ἡμεῖς τε δίκαιοι ἐσμὲν τυχεῖν, καὶ ὑμεῖς ἡμῖν πέμψαι.

« Ἐβουλόμεθα δ' ἡμεῖς, εἰ καὶ μηδὲν δεινὸν ἕτερον ἐπάσχομεν ὑπὸ τῶν τυράννων τούτων, καὶ μὴ προῃροῦνθ' οὗτοι σύμπαντας ἡμᾶς ἀπολέσαι, μέγιστον ὑμᾶς ὑπολαμβάνειν, τὸ δουλεύειν ἡμᾶς τυραννικωτάτοις καὶ ἀνομωτάτοις δεσπόταις. Ἴστε γὰρ δήπου, ὅτι διὰ τοὺς ἡμετέρους προγόνους ἡ Εὐρώπη εὐνομουμένη, καὶ εὐδαίμων ἀποκατέστη. Ἐξ ἐκείνων καὶ γὰρ σοφία, ἐπιστῆμαί τε καὶ τέχναι προελθοῦσαι, τὸ εὐδαιμόνως ζῆν τοῖς ἐν Εὐρώπῃ παρεσκεύασαν. Μὴ τοίνυν δι' οὓς τῆς εὐδαιμονίας τετύχατε, ταύτην τοὺς ἀπογόνους ἀνέχεσθε

ἀπὸ βαρβάρων ἀπόλλυσθαι, καὶ μηδὲ μικρᾶς βοηθείας αὐτοὺς ἀξιοῦν. Ἐῶμεν λέγειν, ὅσον οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι συνεισήνεγκαν ταύτῃ τῇ ἱερωτάτῃ θρησκείᾳ, δι' ἧς καὶ τὰ δίκαια παρὰ πᾶσι τοῖς ταύτῃ συστοιχοῦσιν ἀσφαλέστερα καθίστανται, καὶ τὰ ἑκάστῳ ἀπονέμονται καθήκοντα, καὶ ὁ ἀνθρώπινος βίος εἰς τὸ εἰρηνικώτερον μεταρρυθμίζεται.

» Ἀλλ' εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο τις ἔχοι τοιοῦτόν τι εἰπεῖν προσηρτῆσθαι ὑμῖν ἐκ τῶν ἡμετέρων προγόνων, διὰ δέ γε τὸ ὁμοθρήσκους ἡμᾶς ὑμῖν εἶναι, ἐχρῆν σῶσαι. Τὸ γὰρ τῶν οἰκείων καὶ τῶν ἰδίων προνοεῖσθαι, νόμῳ τῷ θείῳ ὑμῖν ἐντέλλεται, διαῤῥήδην τοῦ Παύλου βοῶντος « *δεῖ τοὺς πιστοὺς τῶν οἰκείων, καὶ τῶν ἰδίων προνοεῖσθαι* ». Τί γὰρ μᾶλλον οἰκειότητος, καὶ ταὐτότητος παρεκτικώτερον, ἢ τὸ τῶν αὐτῶν θείων χαρίτων ἐξίσου μετέχειν; τί δ' ἄλλο πέφυκε τοσοῦτον συνδέειν τοὺς ἀνθρώπους, ὅσον τὸ ὁμόθρησκον; δεῖ οὖν τοῖς θείοις νόμοις πειθομένους, πρὸς βοήθειαν ἡμῶν σπεῦσαι, μηδὲ τῶν ὑμετέρων προγόνων χείρους φανῆναι, οἵπερ πολλάκις ἡμᾶς ἐβουλήθησαν σῶσαι, καίτοι οὐδὲ τηλικαύτην δύναμιν, ὁποίαν ἔχοντες σύμπαντες, ἡλίκην ἕκαστος ὑμῶν χωρὶς ἤδη ἔχετε, καὶ τοῦ τυράννου πολλῷ προέχοντος, ἀλλ' ὅμως οὐκ ὤκνησαν τῆς τοῦ τυράννου δυνάμεως πεῖραν λαβεῖν, καὶ εἴπου δυνηθεῖεν τῆς δεινῆς αἰχμαλωσίας ἡμᾶς ἐξελεῖν. Ὤοντο γὰρ δεῖν ὑπὲρ τῶν οἰκείων κινδυνεύειν μᾶλλον, τοῖς θείοις νόμοις πειθόμενοι, ἢ τούτους προέσθαι ἀπολλυμένους, τῶν θείων ὀλιγωροῦντες. Τοιαύτην γνώμην ἔσχον, ὦ κράτιστε *Ἀλέξανδρε*, εἰπόντες οἱ σοὶ πρόγονοι, ὁμοίαν καὶ παραπλησίαν τούτοις εἶχε καὶ ὁ ἥρως ἐκεῖνος Ἰωσὴφ, οὗ σὺ διάδοχος εἶ, ὦ *γαληνότατε Φραγκῖσκε*. Ταὐτὰ τούτοις ἐφρόνει καὶ ὁ μέγας Λουδοβῖκος ὁ ιδ΄, οὗ τὸν θρόνον σὺ διεδέξω, ὦ πραότατε *Λουδοβῖκε ιη΄*. Καίτοι γ' ἐκεῖνοι οὐχ ἱκανήν τινα πρὸς ἀλλήλους εἶχον συμμαχίαν, πρὸς τὴν τῆς Εὐρώπης ἀφορῶσαν εὐδαιμονίαν, οὔθ' ὁ τύραννος ἦν ἡμῶν τοσοῦτον βαρὺς καὶ ἀφόρητος, ὅσον ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις, ἀλλ' οὐ δίκαιον ἔκρινον ἡμᾶς τυραννεῖσθαι, τῶν λοιπῶν χριστιανῶν ἐν εὐνομίᾳ πολιτευομένων. Ὑμεῖς δὲ συνδεδεμένοι ἀλλήλοις ὄντες, καὶ τηλικαύτην δύναμιν ἔχοντες, ἡλίκην οὐδεὶς πρὸ ὑμῶν, καὶ τὰ αἴσχιστα ὁρῶντες ἡμᾶς πάσχοντας, οὐ σώσετε; ὁρᾶτε δὴ, ὦ *εὐσεβέστατοι καὶ χριστιανικώτατοι βασιλεῖς*, ὡς εἴπερ ἡμᾶς κινδυνεύοντας ἐάσετε, τοῖς τυράννοις ἔσεσθε καθ' ἡμῶν βεβοηθηκότες, κἂν αὐτοῖς ἔργῳ μὴ βοηθήσητε. Ἴστε γὰρ τὸ πλῆθος ὅσον τοῦ ἀσεβεστάτου τούτου ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔθνους· ἐκεῖθεν δὲ συλλέξας

ἄπειρόν τινα στρατὸν, ἐπ' ἀδείας ἐφ' ἡμᾶς βαδιεῖται ὁ τύραννος, καὶ σύμπαντας ἀπολέσαι βουλήσεται. Καὶ οὐχ αὐτὸς ἔσται ὁ ἀπολέσων, ἀλλὰ καὶ ὁ δυνάμενος μὲν αὐτὸν κωλύσαι, μὴ κωλύσας δέ. Εἶτα ταῦτ' ἀναμενεῖτε, ὦ *χριστιανικώτατοι βασιλεῖς*, βουλήσεσθε ἡμᾶς ἀπολωλέναι; ἀλλ' ἐῶμεν λέγειν, ὁποία πότ' ἂν ἔσοιτ' ἐντεῦθεν ἡ ὑμετέρα παρὰ τοῖς ἐπιγινομένοις δόξα, σκέψασθε δὲ, οἷα τὰ ἐντεῦθεν ἐκβησόμενα. Εἰ μὲν γὰρ ἐάσετε τοὺς τυράννους ἐξαφανίσαι (ὃ μὴ γένοιτο), ἡμᾶς τῆς Ἑλλάδος, αὐτίκα τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας Ὀθωμανοὺς μετοικίσουσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα πλείστους ὅσους οἱ τύραννοι, καὶ ἕξετε ὁμόρους ὀλέθρους ἐν τῇ Εὐρώπῃ. Οὐ γὰρ παμπληθεῖς ἐσόμενοι βουλήσονται εἰρήνην σχήσειν πρός θ' ὑμᾶς, καὶ πρὸς τοὺς ὑμετέρους ἀπογόνους, ὅπου γε καὶ πρότερον ἠγωνίσθησαν πολλάκις καὶ τὰ λοιπὰ τῆς Εὐρώπης ἐπιδραμεῖν. Καὶ εἰ μὴ ὁ Θεὸς αὐτοὺς τότ' ἐκώλυσεν, ἐδεδούλευτ' ἂν πάλαι ὑπ' αὐτῶν ἅπασα ἡ Εὐρώπη. Οὐδ' ἄδηλον δ' ὑμῖν, ὡς πολὺν χρόνον ἔσχον κατακρατήσαντες τὴν Ἱσπανίαν, ὡς καὶ εἰς τὸ κέντρον τῆς Γαλλίας προὐχώρησαν, καὶ αὐτὴν τὴν Γερμανίαν ἐδῄωσαν, ἀφικόμενοι δὶς μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς Βιέννης. Φύσει γὰρ τὸ βάρβαρον ἀδικίᾳ καὶ πλεονεξίᾳ χαίρει. Εἰ δὲ καὶ ἐξουσίαν προσπεριβάλλεται, οὐδένα ὅρον τίθεται τῶν ἀδικημάτων. Ἐὰν δ' ἡμᾶς σώσητε, καὶ βοηθήσητε συγκαθαιροῦντες ἡμῖν τὸν τύραννον, οὐδὲν τοιοῦτον δεινὸν δέος ἔσται παθεῖν τοὺς ὑμετέρους ἀπογόνους, ἡμῶν τῶν αὐτοῖς ὁμόρων ὁμοθρήσκων ὄντων, καὶ τὰ μέγιστα ὑφ' ὑμῶν εὐεργετηθέντων. Μάλιστα δὲ καὶ πρόβλημα τοὺς Ἕλληνας ἡμᾶς ἕξουσι καὶ τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας βαρβάρους, οἵπερ ἐκ τοσούτων αἰώνων οὐδέποτ' ἐπαύσαντο καταδουλούμενοι τὴν Εὐρώπην. Δεῖ οὖν τὰ μέλλοντα προορᾷν, καὶ τοὺς ὑμετέρους ἀπογόνους μὴ ἐᾷν διακινδυνεύειν, εἰδότας τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων τὸ ἄστατον, καὶ εὐμετάβολον.

» Εἰ δέ τις οἴεται ταῖς πρὸς αὐτοὺς συνθήκαις τὰ τῶν ἡμετέρων ἀπογόνων ἀσφαλῶς ἕξειν, οὐ σώφρονι λογισμῷ ὁ τοιοῦτος χρῆται. Καὶ γὰρ οὐδέποτε τὸ βάρβαρον οἶδε συνθήκας φυλάττειν, ὅθ' ἑαυτὸν οἴεται τῶν ὁμόρων προέχειν. Μυρίας γὰρ ὅσας συνθήκας ἐπεποίητο πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡμῶν βασιλεῖς, ἀλλ' ἐπ' οὐδεμιᾷ ἔμεινε μὴ παραβεβιασμένη, ὅθ' ἑώρα τούτους ἔχοντας ἀδυνάτως, καὶ ἐπὶ ταῖς τυχούσαις αἰτίαις, ἄχρις οὗ καὶ τὴν βασιλείαν αὐτῶν, καὶ ἡμᾶς, καὶ σφᾶς αὐτοὺς ἀπώλεσαν οἱ ἡμέτεροι χρηστοὶ βασιλεῖς, οἰόμενοι τὰ πρὸς τοὺς βαρβάρους πιστῶς ἔχειν. Καὶ οὐδὲν θαυμαστόν, εἰ βάρβαροι

καὶ ἀσεβεῖς ὄντες τὰς συνθήκας ἠθέτουν, θαυμαστὸν δ' ὅτι οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει βασιλεῖς οὐδόλως ἐνόησαν, ὡς τὰ τῶν ἀσεβῶν καὶ βαρβάρων ἀείποτ' ἄπιστα εἶναι συμβαίνει. Ὃ γὰρ παρ' ἡμῖν εὐσεβὲς καὶ ὅσιον, τοῦτο παρ' αὐτοῖς ἄδικον καὶ ἀσεβές. Τοιούτων δ' ὄντων τῶν παρ' ἑκατέροις ἐναντίων φρονημάτων, πῶς ἄν τις συνθήκην ἢ εἰρήνην, ἢ ὁποιανδήποτε συμμαχίαν τὴν πρὸς αὐτοὺς καλῶς ἕξειν φήσειεν; ἢ οὐ τὰ τοιαῦτα πιστὰ οἱ ἡμέτεροι βασιλεῖς οἰηθέντες ἀπώλοντο; εἰ δὲ ταῦτ' ἄπιστα ἐκεῖνοι ἡγοῦντο, τάχα ἂν αὐτοί τ' ἐσώζοντο, καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον τὸν χρόνον οὐ διεκινδυνεύομεν. Καὶ εἴπερ τότ' αὐτοὺς ἀπώλεσε τοῦτο, ἀτοπώτατον ἂν εἴη νομίζειν τῶν εἰσέπειτα πραγμάτων σωτήριον. Τὰ γὰρ προϋπάρξαντα, ὁποῖά ποτ' ἂν ᾖ ταῦτα, τὴν τῶν μελλόντων διάγνωσιν τοιάνδε ἢ τοίανδε, τοῖς ὀρθῶς βουλευομένοις παρέχεται. Διὸ δεῖ τὸ πόῤῥω ἐγγὺς ποιεῖν, ἀσφαλῶς περὶ τῶν ἡμετέρων βουλευομένοις πραγμάτων, καὶ ἡμῖν τὴν ταχίστην βοηθεῖν.

» Ἀλλὰ νὴ Δία γε φήσειεν ἄν τις ἴσως, ὡς εἰρήνην πρὸς ὑμᾶς ἄγουσιν ἤδη, καὶ οὐ δεῖ ταύτην λύειν ἐπ' οὐδεμιᾷ αἰτίᾳ. Θαυμάζομεν δ' ἡμεῖς, ὦ *πρᾳότατοι βασιλεῖς*, εἰ πλεονέκτης φύσει, καὶ βάρβαρος ἀνὴρ ἕλοιτ' εἰρήνην πρὸς ὑμᾶς ἄγειν, δυνάμενος ἀδικεῖν καὶ πλεονεκτεῖν. Οὐ γὰρ αὐτὸς πρὸς Ὑμᾶς εἰρήνην ἄγει, ἀλλ' Ὑμεῖς πρὸς αὐτόν. Εἰ γὰρ οὗτος, ἥν περ πρότερον, καὶ νῦν εἶχε δύναμιν, οὐχ ἂν ἡσυχίαν ἦγε, κατεδήου δ' ἐπιτρέχων ἅπασαν τὴν Εὐρώπην; ὁρῶν μέντοι τὴν αὑτοῦ ἀσθένειαν, ἐπάναγκες ἡσυχάζει. Ἔπειτα δὲ, οὐχ' ἡμεῖς αἴτιοι τοῦ τὴν πρὸς αὐτὸν λυθῆναι εἰρήνην, ἀλλ' αὐτὸς ἐκεῖνος, περί τε τὰ θεῖα ἀσεβῶν, καὶ περὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ὑβρίζων, τῆς ἱερᾶς καὶ θείας θρησκείας περιφρονῶν. Οὐχ ἥκιστα δ' ἄν τις ἐκεῖνον εἴποι λύειν τὴν εἰρήνην, καὶ διὰ τὸν τοσοῦτον φόνον τῶν ὁμοπίστων χριστιανῶν. Ἤ τιν' ἄλλην ταύτης μείζω αἰτίαν ζητήσειεν ἄν τις καὶ δικαιοτέραν, καὶ εὐσεβεστέραν, ὁρῶν τοὺς θείους ναοὺς, τοὺς μὲν καιομένους, τοὺς δὲ χριστιανῶν αἵματι περιῤῥεομένους, γυναῖκας δὲ καὶ παρθένους, καὶ βρέφη σφαζομένας, αἵ περ μήτ' ἠδίκησάν ποτε τὸν τύραννον μήθ' ὅπλα λαβεῖν δύνανται; εἰ οὖν ἡμᾶς τοὺς ἐνόπλους ἐφόνευε, δίκαιον ἂν ἦν καὶ τόθ' ἡμᾶς ἀγανακτῆσαι, καὶ δίκην παρ' αὐτοῦ αἰτεῖν, διὰ τὸ ὑπὲρ τῆς ζωῆς ἡμῶν τῶν ὅπλων ἔχεσθαι, μήτοιγε δὴ διὰ τὸν τῶν ἀθωοτάτων θάνατον, καὶ διὰ τὴν πρὸς τὰ θεῖα ὀλιγωρίαν. Ἢ πηνίκα, ὦ πρὸς Θεοῦ, πηνίκα δόξειεν ἄν τις μᾶλλον εὐσεβεῖν, μᾶλλον τῶν

θείαν φροντίζων, οὐχὶ δ' ὅτε τοὺς περὶ τὰ θεῖα τιμωρεῖται ἀσεβοῦντας; πηλίκα δ' ἄν τις ὀφθείη φιλάνθρωπος ὤν, οὐχὶ δ' ὅτε τοῖς τοὺς ἀλλήλους φονεύουσιν ἐπεξέρχεται; καὶ μὴν ὁ Μωϋσῆς ἐκεῖνος ἰδὼν Αἰγύπτιόν τινα τῶν ὁμοθρήσκων Ἑβραῖον τύπτοντα, τὸν ὑβριστὴν πατάξας, δίκαια καὶ εὐσεβῆ ποιῶν νενόμισται. Δικαιότερα δ' ἂν καὶ εὐσεβέστερα ποιεῖν Ὑμεῖς δόξετε, εἴπερ βουλήσεσθε σὺν ἡμῖν πατάξαι, οὐ τύπτοντας, ἀλλὰ τοὺς ὁμοθρήσκους ἡμῖν φονεύοντας, τοὺς πυρπολοῦντας τοὺς θείους ναούς, καὶ τὰ ἅγια τοῖς ποσὶ καταπατοῦντας. Ὁρᾶτε γὰρ δὴ μὴ βουλόμενοι τὴν πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς λῦσαι εἰρήνην, (ἐῶ τἄλλα τὰ δεινά, καὶ ἄλλως οὐκ ἀκίνδυνα λέγειν ἡμᾶς ἀναγκάζει, αὐτὸς εἴπερ ἦμεν κινδύνων,) μὴ λάθητε λύοντες τὴν πρὸς τὸ θεῖον εἰρήνην. Δεῖ γὰρ τοὺς εὐσεβεῖς τοὺς περὶ τὰ θεῖα ὀνειδισμοὺς οἰκείους λογιζομένους, ἐπεξιέναι τοῖς ὀνειδίζουσιν.

"Ἄριστα δ' ἂν ἐποιεῖτε, εἰ καὶ μηδὲν ἀσεβῆ, μηδὲ τοσοῦτον φόνον ποιοῦντα, Ὑμεῖς αὐτοὶ τὴν πρὸς τὸν τύραννον εἰρήνην ἐλύετε. Τέρας γὰρ τυραννίας καὶ ἀνομίας ἐστὶν, οὐχὶ δὲ βασιλεύς. Τί δὲ κοινὸν βασιλεῦσι νομιμωτάταις καὶ εὐσεβεστάτοις πρὸς τύραννον ἀνομώτατον καὶ ἀσεβέστατον; ἡμεῖς μὲν μὰ Δία γ' οὐδὲν οἰόμεθα· δοκεῖ δ' ἡμῖν τὸ θεῖον τουτὶ ὄνομα βασιλεῦσι πρέπον, οἷοί περ Ὑμεῖς ἐστε, βλασφημεῖσθαι τὰ μέγιστα, ἀνόμῳ τινὶ παρ' ἀξίαν ἐπιλεγόμενον. Μὴ οὖν ἀνέχεσθε ὁμόθρονον ἐν Εὐρώπῃ ἔχειν τοῦτον τὸν ὀλεσίβροτον· δι' ὃν ἡ οἰκουμένη μιασμάτων πεπλήρωται, δι' ὃν τοσοῦτοι φόνοι ἄθεσμοι καὶ ὅλον τὸ τῶν Ἑλλήνων γένος κινδυνεύει ἀπόλλυσθαι, ἀλλ' ἡμῖν βοηθεῖτε αὐτὸν συγκαθαιρησόμενοι. Τούτου δὲ καθαιρεθέντος, ἔσται ἡμῖν βασιλεὺς, ὃς ἂν δόξῃ εὐσεβέστατος ὤν, καὶ ἐννομώτατος· οἵ τε νόμοι καθ' οὓς δεήσει ἡμᾶς πολιτεύεσθαι, οὕτω τεθήσονται ὥστε ταὐτὰ συνοίσοντα καὶ βλάψοντα ἡμῖν τε καὶ ὑμῖν εἶναι. Οὐδὲ γὰρ ἀληθές ἐστιν, ὅπερ τινὲς λέγουσιν, οὐκ ὀρθῶς λογιζόμενοι, ὅτι τούτου τυραννεύοντος, τὰ τῆς Εὐρώπης ἐν ἰσορροπίᾳ καθέστηκεν, ἄλλως δ' ἀντίρροπα ταῦτ' ἔσται. Ὅτῳ μὲν δὴ ταῦτα τεκμαίρονται, ἡμῖν γε ἄδηλον. Δῆλον δ' ὅτι εὐνομουμένου βασιλέως ὄντος, τὰ τῆς ἰσορροπίας μᾶλλον ἔσται βάσιμα ἢ τούτου τυραννεύοντος. Τὸν μὲν γὰρ μηδένα νόμον ἔχοντα τοῖς πᾶσι συνέβαινε δυσμενῆ εἶναι, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν πᾶσαν κοινωνίαν τῆς βελτίστης ἐξίστασθαι τάξεως. Ἡμῶν δ' ἐννόμων ἐσομένων, καὶ ταὐτὰ συμφέροντα ὑμῖν τε καὶ ἡμῖν ὑπαγορευόντων, ἅπαν τοὐναντίον ἔσται, καὶ ταῦθ' ὑπὸ πάντων ὑμῶν εὐεργετηθέντων

Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων πολλ' ἔχοντες εἰπεῖν, ὅμως παραλείπομεν, μηδόλως ἀληθῆ ὑπολαμβάνοντες τὰ περὶ τῆς ἰσοῤῥοπίας καὶ ἀντιῤῥοπίας ὑπ' ἐνίων λεγόμενα, ἐξαιτούμεθα δὲ τὴν παρ' ὑμῶν βοήθειαν, καὶ δικαιότατα καὶ εὐσεβέστατα, ἐξ ὧν εἰρήκαμεν, γεννησομένην.

» Λογίσασθε δὴ, ὦ εὐσεβέστατοι *βασιλεῖς*, ὡς οὔτε μεγάλην ταύτην αἰτοῦμεν, καὶ ῥάστην ἐκ τοῦ παραχρῆμ' ἂν ἡμῖν πεμφθῆναι. Οὐδὲ γὰρ μεγάλης ταύτης δεόμεθα ἐν τῷ παρόντι, καὶ ἡ τοῦ τυράννου δύναμις τοσοῦτον παρ' ἑαυτῆς ἀσθενής ἐστιν, ὅσον δέει συσχεθέντος, ὑφ' ἡμῶν μόνον ἐν κινδύνῳ καθέστηκεν. Οὐδὲ γὰρ ἄλλο ὁ τῶν ἀθεωτάτων πολὺς οὗτος φόνος, ἢ ἀσθένεια ἄντικρυς, καὶ τελεία ἀπόγνωσις τοῦ μὴ δύνασθαι τοὺς ἐν ὅπλοις ἡμᾶς βλάψαι. Ὁ μὲν γὰρ τὸν ἀληθῶς αἴτιον δυνάμενος τιμωρήσασθαι, οὐδέποτε κατεδέξατ' ἂν τοὺς ἀναιτίους φονεύειν, ὁ δ' ἀπογνοὺς ἑαυτὸν, ἅπαν τὸ προστυχὸν διαφθείρων, οἴεται δίκας λαμβάνειν. Εἰ τοίνυν μικράν τινα πέμψετε βοήθειαν, ἅλις ἔσται ἡμῖν πρός τε τὴν τῶν τυράννων καθαίρεσιν, καὶ πρὸς τὴν τῶν φιλτάτων ἡμῶν σωτηρίαν. Τάχα δὲ ὁ τύραννος ἀκούσας Ὑμῶν ἑτοίμων πρὸς βοήθειαν ὄντων, αὐτίκ' εἰς Ἀσίαν οἰχήσεται, τὴν θ' Ἑλλάδα καταλιπὼν ἀμαχητὶ, καὶ τὰ φίλταθ' ἡμῶν ζῶντα, δέει τῆς τῶν βοηθησόντων ἡμῖν παρουσίας, καὶ τοῦ μὴ αὐτὸν, μηδ' ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐάσετε μένειν. Εἰ δέ γε μὴ βουλήσετε, ἀλλὰ κάκισ' ἔσται ἀπολλούμενος τὴν ταχίστην, τῶν Ἑλλήνων, τότε εὐθυμοτέρως πολεμησόντων, καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ σωθῆναι, καὶ σῶσαι τὰ φίλτατ' ἐσομένου τοῦ πολέμου, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ τιμωρήσασθαι τοὺς τυράννους, δι' ὅσα δεινὰ ἡμᾶς πεποιήκασι. Μηδ' ὑπολαμβάνετε, ὦ *κραταιότατοι βασιλεῖς*, τῶν πραγμάτων εἰς ταύτην ἐφιγμένων τὴν ἀκμὴν, ἐνέσται τοῦ λοιποῦ τούς τε κακίστους τυράννους, καὶ ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας ἐν τῇ Ἑλλάδι κατοικεῖν. Ἀνάγκη γὰρ πᾶσα, ἤτοι ἡμᾶς ἀπολωλέναι (ὅπερ ἀπεύχεσθαι δίκαιον), ἢ τοὺς τυράννους ἀποδράντας ἐκ τῆς Ἑλλάδος σωθῆναι. Εἰ δέ γε μὴ βουλήσονται ὑφ' ὑμῶν καὶ ἡμῶν παθεῖν αὐτοὺς τὰ κάκιστα. Δεῖ δὲ τὴν ταχίστην ἡμῖν βοηθεῖν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἁπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, καὶ μικρᾶς Ἀσίας ἀναμεμιγμένων τοῖς τυράννοις χριστιανῶν, ἔτι ζώντων. Μὴ προλαβόντες οἱ ἐξωλέστατοι καὶ τούτους οἰκτρῶς ἀπολέσωσι.

» Σκέψασθε δὴ, ὦ *κράτιστοι* τῆς Εὐρώπης *βασιλεῖς*, καὶ σύ γε, ὦ *εὔδαιμον* καὶ *φιλάνθρωπος Ἀγγλία*, δι' ὀλίγης τῆς πρὸς ἡμᾶς βοηθείας, ἡλίκην παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις δόξαν κτήσεσθε· περὶ ἧς σπου-

δαστέον μᾶλλον ἐς δύναμιν, ἢ περὶ οὑτινοσοῦν ἑτέρου τῶν καλουμένων ἀγαθῶν. Τί γὰρ ἄλλο δόξῃ ἀγαθῇ ἐφάμιλλον; ποία δὲ μείζων ἑτέρα δόξα τοῦ τῶν θείων πραγμάτων φροντίζειν, καὶ τοῦ σωτῆρας καὶ εὐεργέτας κινδυνευόντων γενέσθαι; τὸ μὲν γὰρ τὸν οὐρανὸν πρὸς εὐλογίαν ὑμῶν ἐπινεύσει, τὸ δὲ τῶν θείων προσωνυμιῶν ὑμᾶς ἀξιώσει. Ὅπερ οἱ ὑμέτεροι ἐγνωκότες πρόγονοι, καίτοι τῆς ἐπιχειρήσεως μειζόνων δαπανημάτων ἀπαιτούσης, οὐδ' ἐκτὸς οὔσης κινδύνων, καὶ ἐπ' ἀδήλοις τοῖς ἐκ ταύτης ἐσομένοις, ᾤοντο δεῖν ὅμως πάντα φέρειν καὶ πόνον, καὶ κίνδυνον, ὑπὲρ τῆς ἀγαθῆς ταύτης καὶ θείας δόξης· μὴ οὖν ὑμεῖς γε τούτων ἀπόγονοι ὄντες, καὶ πλεῖστα καὶ κάλλιστα ἐκείνων εἰργασμένοι ἔργα, ἐλλείπειν εἰς τοῦθ' ὅπερ ἐκεῖνοι περὶ πλείστων ἐποιοῦντο βούλεσθε! Μηδὲ ἀκινδύνως τε καὶ δι' ὀλίγης τῆς πρὸς ἡμᾶς ἐς τὸ τέλειον τῆς μεγίστης εὐκλείας, καὶ δόξης μὴ τυγχάνειν. Ἐνδεῖ γὰρ αὐτῇ τοῦ καὶ τὴν Ἑλλάδα εὐδαίμονα καταστῆσαι καὶ τοὺς ἐν Κωσταντινουπόλει, ἐῶμεν λέγειν τοὺς ἐν Ἀφρικῇ, καὶ ἐν ἁπάσῃ τῇ Ἀσίᾳ ἀπανθρώπως κτεινομένους ὑπὸ τῶν τυράννων τούτων, σῶσαι· ἢ πότε πρὸς Θεοῦ, τούτοις βοηθήσετε, *ὦ θειότατοι βασιλεῖς*; ὅτε νὴ δία σύμπαντες φονευθήσονται, τότε βούλεσθε τοὺς ἀπανθρώπους φονεῖς τιμωρήσασθαι; ἀλλὰ τίς Ὑμῖν τόθ' ὁμολογήσει χάριτας; οὐ τοσοῦτον δι' ἡμᾶς τοὺς ἐν ὅπλοις ἀναγκαία ἡ παρ' Ὑμῶν βοήθεια· ἡμεῖς γὰρ μαχόμενοι ἀνδρείως ἀποθανούμεθα, εὖ εἰδότες, ὡς οὐδεὶς οὕτως ἔνδοξος θάνατος, οὐδὲ μνημεῖον λαμπρότερον τοῦ ὑπὲρ πίστεως, καὶ πατρίδος, καὶ φιλτάτων, καὶ ἐλευθερίας ἀποθνήσκειν, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν τὰς αὐτὰς τοῖς ὀλέθροις τυράννοις οἰκούντων πόλεις· οἵπερ τὰ ὅπλα περιῃρημένοι, καὶ μηδεμίαν καταφυγὴν ἔχοντες, ἐλεεινῶς θανατωθήσονται. Ἴστε γὰρ ἀκούσαντες τὴν τῶν τυράννων ἀγριότητα, καὶ θηριωδίαν, ἐξ ὧν οἱ σεβάσμιοι ἐκεῖνοι ἄνδρες, ὁ Πατριάρχης, φαμὲν, καὶ οἱ λοιποὶ Ἀρχιερεῖς, καὶ τοσοῦτος λαὸς ἔπαθον ἐλεεινότατα. Νομίσατε πρὸς Θεοῦ, αὐταῖς γε ταῖς διανοίαις, ἐπεὶ παρόντες οὐκ ἦτε, ὁρᾷν τοὺς θείους τούτους ἄνδρας, τοὺς μηδέν τι ἀδικήσαντας, ἀπὸ τοῦ θείου ναοῦ ἀποσπωμένους, καὶ ἐλεεινῶς σὺν αὐταῖς ταῖς ἱεραῖς ἐσθῆσιν ἑλκομένους, παιομένους, ὑβριζομένους, καὶ μόλις πρὸς οὐρανὸν τὰ ὄμματα αἴροντας, μάρτυρ' αὐτὸν ἐπικαλουμένους, οἷα πάσχουσιν ἀδίκως καὶ οὕτως ἐλεινῶς ἀπαγχομένους! Νομίσατε βλέπειν τὸν θεῖον ναὸν αἵματι χριστιανῶν περιῤῥεόμενον, τοὺς μὲν ἐκεῖσε ἀσπαίροντας, τοὺς δ' ὧδ' ἐκπνέοντας, αἵματι ἀποπνιγομένους, ἄλλους δ' ἀλλαχοῦ σφατ-

τομένους, ὡς ἀρνία ἄκακα, μήθ' ἑαυτοῖς ἐπαμῦναι, μήτ' ἐκφυγεῖν τοὺς ὠμοὺς τυράννους ἔχοντας! Τούτων τῶν ἀπανθρώπων πράξεων τῶν ὑπὸ τῶν τυράννων ἐνθυμηθέντες, βοηθήσατε ἡμῖν τὴν ταχίστην, ὦ *κράτιστοι βασιλεῖς!* Τούτους τιμωρήσασθε ὑπὲρ τῶν ἀθωοτάτων, ὑπὲρ τῶν ἀδυνάτων καὶ ἐλεεινῶς κτεινομένων, ὑπὲρ τῆς ἱερωτάτης αὐτῆς θρησκείας, καὶ ὑπὲρ τῆς Ὑμετέρας ἀγαθῆς δόξης!

« Ἐν Ἑλλάδι ΑΩΚΑ', Μαΐου ΚΗ'. »

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐδημοσιεύθη ἐν Παρισίοις γαλλιστὶ ὑπὸ Ἕλληνος (S. Z.) φυλλάδιον συνηγοροῦν ὑπὲρ τοῦ δικαίου τοῦ ἀγῶνος τῶν Ἑλλήνων.

« Οἱ Ἕλληνες, λέγει, προσεβλήθησαν ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν κατακτητῶν ἄνευ κηρύξεως πολέμου ἢ ἄλλης τινὸς προκλήσεως· διὰ τοῦτο δὲ οὐδέποτε ἀνεγνώρισαν τὴν νομιμότητα τῆς Ὀθωμανικῆς κυριαρχίας. Οὐδέποτε ὡρκίσθησαν αὐτοῖς ὑπακοὴν, οὐδέποτε ἐδεήθησαν ὑπὲρ αὐτῶν, ἀπεναντίας μάλιστα συνεχῶς διεμαρτυρήθησαν κατὰ τῆς καταπιέσεως. Ὁ μεταξὺ τῶν δύο ἐθνῶν πόλεμος ἀναγνωρίζεται καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν Τούρκων, θεωρούντων τὴν Ἑλλάδα ὡς παρακαταθήκην ἐμπιστευθεῖσαν αὐτοῖς, καὶ ὀφείλουσι νὰ τὴν ἀποδώσωσι. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ πολλοὶ μουφτῆδες, καὶ ἰδίως ὁ τελευταῖος, ἠρνήθησαν τὴν ἔκδοσιν τοῦ ζητουμένου φετφᾶ πρὸς ἐξολόθρευσιν τῶν Ἑλλήνων. Πρὸς δὲ τούτοις οἱ Τοῦρκοι οὐδέποτε συμπεριελήφθησαν ἐν τῷ δημοσίῳ δικαίῳ τῆς Εὐρώπης, συνθηκολογοῦντες ἐν ἀνάγκῃ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ συναλλαττόμενοι. Οἱ χριστιανοὶ πρέσβεις ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύνανται νὰ κατοικήσωσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀποκεκλεισμένοι ἐν Πέρᾳ, καὶ ἅμα τῇ κηρύξει πολέμου φυλακιζόμενοι ὡς κακοῦργοι. Οἱ ἐν πολέμῳ αἰχμαλωτιζόμενοι σφάζονται ἀνηλεῶς, ἢ ἐξανδραποδίζονται, πρὸ ὀλίγου δὲ χρόνου ἐλήφθη τὸ μέτρον καὶ νὰ ἀλυσοδένωνται ἐν τοῖς κατέργοις. Τὴν τοιαύτην τῶν πραγμάτων κατάστασιν καὶ ἡ Εὐρώπη καλῶς ἀναγνωρίσασα πάντοτε εἰς τοὺς κατὰ τῆς Πύλης πολέμους διέκρινε τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τῶν Τούρκων. Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ ἄλλοι χριστιανοὶ ὑπόδουλοι τῇ Τουρκίᾳ, εἶναι μᾶλλον πολέμου αἰχμάλωτοι παρὰ ὑπήκοοι. Εἷς τῶν ἐξοχωτέρων τῆς Γαλλίας ἀνδρῶν πρό τινος ἔλεγέ μοι, ὅτι ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ γράψῃ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ δικαίου τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, ἤθελεν ἐπιγράψει τὸ σύγγραμμά του *Φῶς ἐν μέσῃ μεσημβρίᾳ.* Καὶ μολοντοῦτο εὑρέθησαν συγγραφεῖς ἄδικοι θελή-

φάντες νὰ παρομοιάσωσι τὴν ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων νομιμότητα τῶν Τούρκων πρὸς ἐκείνην τῶν νῦν ἐν Εὐρώπῃ ἡγεμονευόντων οἴκων, μὴ λαβόντες ὑπ' ὄψιν, ὅτι διὰ τοῦ ἥκιστα χριστιανικοῦ τούτου ζήλου αὐτῶν παρέδιδον εἰς τὴν σφαγὴν καὶ τὴν ἐξόντωσιν ἑκατομμύρια χριστιανῶν, διὰ νὰ βασιλεύσῃ τὸ Κοράνιον. Εἷς μάλιστα τούτων ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ, ὅτι ὁ σταυρὸς ἐν Τουρκίᾳ ἦτο τὸ σύμβολον τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐὰν ἡ νομιμότης ἦναι ὡς οὗτοι ἐννοοῦσιν αὐτήν, ἐὰν ἡ Τουρκία ἔχῃ ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων δικαιώματα, τότε πρέπει νὰ ἐπαναφερθῶσιν οἱ Ἱσπανοὶ ὑπὸ τὴν νομιμότητα τῶν Μαύρων, αἱ Κάτω Χῶραι ὑπὸ τὴν τῶν Ἱσπανῶν, οἱ Ῥῶσσοι ὑπὸ τὴν τῶν Μογγόλων, καὶ ἡ Κάτω Οὐγγαρία ὑπὸ τὴν νομιμότητα αὐτῶν τῶν Τούρκων· πρέπει νὰ ἐξαλειφθῶσιν ἀπὸ τῆς ἱστορίας ὅλαι αἱ πρὸς ἀποδίωξιν τῶν Τούρκων ἐκ τῆς Εὐρώπης ἀπόπειραι τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς Νεαπόλεως καὶ τῆς Σαρδηνίας νὰ παύσωσι φέροντες τοὺς τίτλους βασιλέων τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς Κύπρου.

» Ἐὰν παρ' ἐλπίδα οἱ Τοῦρκοι θριαμβεύσωσι, θέλουσι σφαγῇ ὅλοι σχεδὸν οἱ Χριστιανοί, οἱ δ' ἐπιζήσοντες καταδικασθῇ εἰς τὴν φρικτοτέραν δουλείαν. Ὁποῖον δὲ τὸ προσγενησόμενον εἴς τε τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν πολιτικὴν ὄφελος ἐκ τοιαύτης τρομερᾶς καταστροφῆς;

» Ἡ ἐπανάστασις τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν ὁμοθρήσκων αὐτοῖς δικαιωματικῶς ἐγένετο· ὅλα δὲ τὰ σοφίσματα τῆς νέας πολιτικῆς ἀδύνατον ν' ἀμαυρώσωσι τὴν πηγήν της. Δὲν πρόκειται περὶ μερίδος ἔθνους ἐπανισταμένης κατὰ τῆς κυβερνήσεως πρὸς ἀπόλαυσιν ἐλευθεριῶν, ἢ μεταῤῥυθμίσεων· ἀλλὰ περὶ ἔθνους ὁλοκλήρου, ἐνδόξου διὰ τὰ δυστυχήματά του, ἀρχαιοτέρου τῶν τυράννων αὐτοῦ, καὶ ἀπαιτοῦντος τὴν ἀνάκτησιν τῶν ἀπαραγράπτων δικαιωμάτων του, ἔθνους πολεμοῦντος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ θρησκεύματος, τῆς πολιτικῆς του ἀνεξαρτησίας, καὶ τῆς ἀτομικῆς ὑπάρξεως τῶν μελῶν αὐτοῦ.

» Οἱ Ἕλληνες, ὑποστάντες τὰς σκληρότητας τῶν τυράννων αὐτῶν ἐπὶ πέντε αἰῶνας, ἅμα ἰδόντες, ὑπὸ τὰ ὄμματα τῆς Ἱερᾶς Εὐρωπαϊκῆς Συμμαχίας, τὴν Πάργαν παραδοθεῖσαν εἰς τὸν τυραννικώτερον τῶν πασάδων, τὰς ἐκκλησίας τριῶν ἑτέρων πρῴην Ἐνετικῶν πόλεων μεταβληθείσας εἰς τσαμία, τὰ κτήματά των ἁρπαγέντα ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν, καὶ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἀνατρεπόμενον τὸ πολιτικὸν οἰκοδόμημα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἀνεγνώρισαν ἐπὶ τέλους, ὅτι μόνον τὴν

φάνιους ἤλλασσον, οἱ δὲ νέοι αὐτῶν δεσπόται ἦσαν ἐπὶ μᾶλλον ἄπληστοι, ὡς πτωχότεροι, καὶ ἔχοντες ἀνάγκην ἀγορᾶς προστασίας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅταν, μ' ὅλας τὰς ἐπισήμους ὑποσχέσεις τοῦ σουλτάνου περὶ ἐπανακτήσεως τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καταληφθέντων κτημάτων των, εἶδον καὶ αὐτὰ τὰ λείψανα τῶν ἰδιοκτησιῶν αὐτῶν καταγραφόμενα εἰς τὸ σουλτανικὸν κτηματολόγιον, τότε πλέον οἱ Ἕλληνες ἀπέβαλλον πᾶσαν ἐλπίδα, καὶ προσέδραμον εἰς τὸ μόνον ἀπομεῖναν αὐτοῖς καταφύγιον, ἔλαβον δηλαδὴ τὰ ὅπλα.

» Οἱ Ἕλληνες θέλουσι νὰ κυβερνηθῶσι καθὼς καὶ οἱ πεπολιτισμένοι τῆς Εὐρώπης λαοί. Ὑπεσχέθησαν ν' ἀφήσωσιν εἰς τοὺς Μωαμεθανοὺς τὴν ἀπόλαυσιν ὅσων οὐδέποτε οἱ Ἕλληνες εἶδόν ποτε ὑπὸ τὴν κυβέρνησιν τῶν Τούρκων, ἐγγυηθέντες αὐτοῖς καὶ πάσας τὰς ἰδιοκτησίας των, εἰ καὶ ἀνόμως ἀποκτηθείσας. Εἰς τὰς γενναίας ταύτας προτάσεις οἱ Τοῦρκοι ἀπήντησαν διὰ τῆς σφαγῆς τῶν Ἑλλήνων, πανταχοῦ ἔνθα εὑρέθησαν ὑπέρτεροι τὸν ἀριθμόν· καὶ αὐτὴ δὲ ἡ κυβέρνησις διέπραξε τὸ φρικωδέστερον τῶν ἐγκλημάτων θανατώσασα τὸν σεβάσμιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχην, κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν χριστιανῶν πρέσβεων, οὐδόλως λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὰς ἐκδουλεύσεις, τὴν ἡλικίαν, καὶ τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ. Ἐν τοιαύτῃ πραγμάτων καταστάσει οἱ Ἕλληνες ἀποβαλόντες πλέον πᾶσαν ἰδέαν συμφιλιώσεως ὡρκίσθησαν, ἵνα ἀποθάνωσι μᾶλλον παρὰ νὰ ὑποκύψωσι πάλιν εἰς τοὺς ἀγρίους Μωαμεθανούς. Ὅθεν ἐνταῦθα μήτε καρβοναρισμός, μήτε ἐξωτερικὴ ἐπιῤῥοὴ ὑπάρχει· μόνη ἡ φύσις τῶν πραγμάτων ἐπροκάλεσε τὴν πάλην, τῆς ὁποίας ἡ ἔκβασις οὐδόλως πρέπει νὰ διαμφισβητηθῇ. Ἡττώμενοι οἱ Ἕλληνες θὰ καταστραφῶσι, νικηταὶ δὲ θὰ μιμηθῶσι τοὺς πεπολιτισμένους τῆς Εὐρώπης λαούς. Οὔτε τὴν δημοκρατίαν τῶν Ἀθηνῶν, οὔτε τὴν τῆς Σπάρτης, ἀλλ' οὔτε καὶ τὴν στρατιωτικὴν κυβέρνησιν τῆς Μακεδονίας σκέπτονται νὰ ἐπαναφέρωσιν. Ὅ,τι καλὸν ὑπάρχει ἐν τοῖς τρισὶ τούτοις πολιτεύμασι θέλουσι παραλάβει, ἐπωφελούμενοι ἔτι μᾶλλον ἐκ τῶν παραδειγμάτων τῆς σημερινῆς Εὐρώπης. Τὸ ἐπαναλαμβάνομεν· οἱ Ἕλληνες ζητοῦσι καὶ θερμῶς εὔχονται ὑπὲρ ἱδρύσεως μονίμου καὶ πεφωτισμένης κυβερνήσεως, βασιζομένης ἐπὶ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν συμφερόντων τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἀναπτύσσων δ' ἐν τοῖς ἑξῆς τὴν νομιμότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν, συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς Ἑλ-

ληνικῆς ἀνεξαρτησίας, τοῦ μόνου μέσου δι' οὗ ἡ Εὐρώπη δύναται νὰ σώσῃ τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆς Ῥωσσικῆς ἐπιῤῥοῆς, καὶ μετασχηματίσῃ αὐτὴν ἀπὸ Ῥωσσικοῦ ὀργάνου εἰς Εὐρωπαϊκὸν προμαχῶνα κατὰ τῶν φιλοδόξων σχεδίων τῆς Ἄρκτου (1).

Δυστυχῶς ὅμως αἱ διαμαρτυρήσεις αὗται καὶ ἀναφοραὶ τῶν ἀγωνιζομένων Ἑλλήνων οὐδόλως ἴσχυσαν ἵνα συγκινήσωσι τὰς καρδίας χριστιανῶν ἡγεμόνων, οἵτινες, εἴτ' ἐξ ἀκατονομάστου προκαταλήψεως εἴτ' ἐκ πολιτικῶν συμφερόντων, ἀμέσως κατεδίκασαν τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, ὡς τερατῶδες ἀποκύημα τῶν ἐν Εὐρώπῃ τότε διοργανισθεισῶν ἀντιβασιλικῶν ἑταιριῶν. Εὐάριθμοί τινες πατριῶται διατρίβοντες ἐν τῇ ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ καὶ συνηγοροῦντες κάλλιστα διά τε τοῦ λόγου καὶ τοῦ καλάμου ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος, ἔσπευσαν νὰ ὑποδείξωσιν εἰς τοὺς μαχομένους ἀδελφούς, ὅτι μόνον διὰ τῶν ὅπλων ἠδύναντο νὰ ἐλπίζωσι τὴν ἀπόκτησιν τοῦ ποθουμένου, καὶ οὐχὶ δι' ἀναφορῶν καὶ πρεσβειῶν. « Ὅσα ἔξοδα γίνονται, ἔγραφεν ὁ ἐν Πίσῃ » διατρίβων πολιτικώτατος καὶ φιλόπατρις ἱεράρχης Ἰγνάτιος, εἰς » αὐτὴν τὴν ἀποστολὴν (2), ἦτον ἔργον εὐχῆς νὰ δοθῶσιν εἰς τό- » σον μολύβι καὶ μπαροῦτι εἰς ὅσους φέρουν τὰ ὅπλα καὶ τὰ στε- » ροῦνται. »

Ἀλλ' ἐν ᾧ οἱ ἐν Λαϋβάχῃ συνελθόντες τότε ἡγεμόνες ἄφινον εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Μουσουλμάνων, *τῶν νομίμων τῆς Ἑλλάδος κυρίων*, τοὺς ἐπαναστάτας, οἱ λαοὶ ὑπὸ ἁγίου καταληφθέντες ἐνθουσιασμοῦ ηὔχοντο ὑπὲρ τοῦ θριάμβου τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων. Ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν Γερμανῶν ἰδίως ὑπῆρξεν ἀπερίγραπτος. Καθηγηταὶ ἐγγηράσαντες ἐν τῇ μελέτῃ τῶν ἀθανάτων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος συγγραφέων κατελήφθησαν ἐξαίφνης ὑπὸ πυρετώδους ἐνθουσιασμοῦ, καὶ νομίσαντες, ὅτι ἤκουον τὸν Δημοσθένη δημηγοροῦντα εἰς τὴν Πνύκα, καὶ τὸν Πλάτωνα φιλοσοφοῦντα ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ἐχαιρέτησαν παράφοροι τὴν μεγάλην νεκρανάστασιν. Ἑστία τοῦ ἐν Γερμανίᾳ φιλελληνισμοῦ ὑπῆρξεν ἰδίως ἡ Βαυαρία. Ὁ σοφὸς αὐτῆς ἡγεμὼν ἔλαβεν ὑπὸ τὴν βασιλικὴν αὐτοῦ ἀλουργίδα τὸ ἀπεῤῥιμμένον δίκαιον τῶν Ἑλλή-

---

(1) Considérations sur la guerre actuelle entre les Grecs et les Turcs, par un Grec. Paris, 1821. σελ. 73.

(2) Ἐννοεῖ τὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον Α'. ἀποσταλεῖσαν πρεσβείαν ὑπὸ τοῦ ἐν Ὀδησσῷ Ἑλληνικοῦ κομητάτου. (Φιλήμονος, Ἱστορικὸν Δοκίμιον, Δ', σελ. 24).

των, καὶ ἔνθους Τυρταῖος ἔψαλλε τὰς κατὰ τῶν ἀπίστων νίκας αὐτῶν (1).

Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ ἄλλου ἡμισφαιρίου ἀντήχησε μία ἐπίσημος φωνὴ ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, ἡ τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας τοῦ Ἀϊτίου (2), ὅστις ἀπαντῶν εἰς ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Παρισίοις Ἑλληνικοῦ κομητάτου ἔγραφε τὰ ἑξῆς·

« Πρὶν ἢ δεχθῶμεν τὴν ἐπιστολὴν ὑμῶν, ἔφθασεν ἐνταῦθα ἡ εἴδησις τῆς ἐπαναστάσεως τῶν συμπολιτῶν ὑμῶν κατὰ τοῦ δεσποτισμοῦ τοῦ ἐπὶ τρεῖς περίπου διαρκέσαντος ἑκατονταετηρίδας. Μετὰ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ ἐμάθομεν, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἀναγεννηθεῖσα τέλος πάντων, ἐδράξατο τῶν ὅπλων ἵνα κτήσηται τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς καὶ τὴν θέσιν, ἣν μεταξὺ τῶν ἐθνῶν τοῦ κόσμου κατεῖχε.

» Μία τόσῳ ὡραία καὶ τόσῳ νόμιμος ὑπόθεσις, καὶ πρὸ πάντων αἱ συνοδεύσασαι ταύτην πρῶται ἐπιτυχίαι, οὐκ εἰσὶν ἀδιάφοροι τοῖς Χαϊτίοις, οἵτινες ὡς οἱ Ἕλληνες, ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἔκλινον τὸν αὐχένα ὑπὸ ζυγὸν ἐπονείδιστον, καὶ διὰ τῶν ἁλύσεων αὐτῶν συνέτριψαν τὴν κεφαλὴν τῆς τυραννίας.

» Εὐχηθέντες πρὸς τὸν οὐρανόν, ὅπως ὑπερασπισθῇ τοὺς ἀπογόνους τοῦ Λεωνίδου, ἐσκέφθημεν ἵνα συντρέξωμεν τὰς γενναίας δυνάμεις τού-

(1) Ὁ R. Walsh προσκεκολλημένος ἐν τῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν Ἀγγλικῇ πρεσβείᾳ ἐπισκεφθεὶς κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τὸ Μόναχον λέγει περὶ τοῦ ἐκεῖ ἐπικρατοῦντος φιλελληνισμοῦ. « Ἀναχωρήσας ἐκ Βιέννης ἐπορεύθην εἰς Μόναχον, ἔνθα ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ κατίδω πόσον ἐνδιεφέροντο ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων οἱ Βαυαροί. Τυχὼν ἑσπέραν τινα παρὰ τῷ πρέσβει τῆς Ἀγγλίας σὶρ B. Τάϋλορ, ὅπου παρευρίσκοντο ἥ τε ὑψηλὴ ἀριστοκρατία τοῦ Μονάχου καί τινα μέλη τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας ἐσυστήθην ὑπό τινος ὡς νεωστὶ ἐλθὼν ἐκ Κωσταντινουπόλεως. Ἀμέσως ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ μοὶ ζητήσωσι λεπτομερείας περὶ τῆς καταστάσεως τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὴν γνώμην μου περὶ τῆς ἐκβάσεως τοῦ ἀγῶνός των· ἕκαστος δ' ἐφαίνετο ἀκροώμενός μου μετὰ ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος, ἐν ᾧ ἐν Βιέννῃ οὐδέποτε ἤκουσα λόγον τινα περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. » Voyage en Turquie. trad. franç. Paris 1828, σελ. 318.

(2) «Τὸν αὔγουστον, ἔγραφε τὸ ἐν Παρισίοις φιλελληνικὸν κομητάτον πρὸς τὸν Βάμβαν, εἴχομεν γράψει πρὸς τὴν Ἀϊτινὴν διοίκησιν, ζητοῦντες βοήθειαν. Ὁ σεβάσμιος Γρηγόριος, ὁ πρώην Βλαισῶν, ὅστις ἔχει μεγάλην ἰσχὺν εἰς ἐκείνην τὴν πολιτείαν, εἶχε συστήσει τὸ γράμμα μας καὶ μετεχειρίσθη τὴν εὐγλωττίαν του, παρακινῶν τοὺς Ἀϊτινοὺς εἰς τοιαύτην ἔντιμον συμμαχίαν. Ὁ δὲ Λαφαγέτ, ὁ ἔνδοξος καὶ ἀκέματος ὑπέρμαχος τῆς ἐλευθερίας, ὅστις τιμᾶται τὰ μέγιστα ἀπὸ τὴν Ἀμερικανικὴν συμπολιτείαν, ἔγραψε πρὸ ὀλίγου εἰς τὸν πρόεδρον καὶ ἄλλους ἄρχοντας αὐτῆς διὰ τὸ αὐτὸ τέλος. » Φιλήμων, Δ', σελ. 368

των, εἰμὴ διὰ στρατευμάτων καὶ πολεμεφοδίων, τοὐλάχιστον διὰ χρημάτων ὡς χρησίμων ἐσομένων εἰς προμήθειαν ὅπλων, ὧν ἔχετε ἀνάγκην. Συμβεβηκότα ὅμως, ἐπιβαλόντα τῇ πατρίδι ἡμῶν μεγάλην ἀνάγκην, ἐπησχόλησαν ὅλον τὸ χρηματικὸν, ἐξ οὗ ἡ Διοίκησις ἠδύνατο καταβαλεῖν μέρος. Σήμερον ἔτι ἡ ἐπανάστασις, ἡ κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς νήσου ἐπικρατοῦσα, ὑπάρχει νέον πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ κώλυμα· ἐπειδὴ τὸ μέρος, ὅπερ ἡνώθη μετὰ τῆς Δημοκρατίας, ἧς προεδρεύω, ὑπάρχει ἐν μεγίστῃ ἐνδείᾳ καὶ προξενεῖ δυναίως μεγάλην τοῦ ταμείου ἡμῶν δαπάνην. Ἐὰν δὲ ἐπέλθωσι κατάλληλοι, ὡς ἐπιθυμοῦμεν, περιστάσεις, τότε βοηθήσωμεν πρὸς τιμὴν ἡμῶν αὐτῶν, τοῖς τέκνοις τῆς Ἑλλάδος ὅσῳ δυνηθῶμεν.

» Πολῖται, διερμηνεύσατε πρὸς τοὺς συμπατριώτας ὑμῶν τὰς θερμὰς εὐχὰς, ἃς ὁ λαὸς τοῦ Χαιτίου ἀναπέμπει ὑπὲρ τῆς ἐλευθερώσεως αὐτῶν. Οἱ μεταγενέστεροι Ἕλληνες ἐλπίζουσιν ἀναγεννώμενοι ἐν τῇ ἱστορίᾳ τούτων ἄξια τῆς Σαλαμῖνος τρόπαια. Εἴθε, παρόμοιοι τοῖς προγόνοις αὐτῶν ἀποδεικνύμενοι καὶ ὑπὸ τῶν διαταγῶν τοῦ Μιλτιάδου διευθυνόμενοι, δυνηθῶσιν ἐν τοῖς πεδίοις τοῦ νέου Μαραθῶνος τὸν θρίαμβον τῆς ἱερᾶς ὑποθέσεως, ἣν ἐπιχείρησαν ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν, τῆς θρησκείας καὶ τῆς πατρίδος. Εἴθε, τέλος, διὰ τῶν φρονίμων διατάξεων αὐτῶν μνημονευθῶσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ οἱ κληρονόμοι τῆς καρτερίας καὶ τῶν ἀρετῶν τῶν προγόνων!

» Τῇ 15 Ἰανουαρίου 1822 καὶ 19ῳ τῆς Ἀνεξαρτησίας.

ΒΟΓΕΡ » (1).

Ἀλλ' ἐὰν εὐάριθμος ὑπῆρξεν ἡ τῶν φιλελλήνων φάλαγξ ἐν τῷ πρώτῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ἔτει, ἡ ἐπιμονὴ τῶν ἀγωνιζομένων, οἱ κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν θρίαμβοι τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων, αἱ ἄγριαι τῶν Μουσουλμάνων ἐκδικήσεις κατ' ἀθώων γυναικοπαίδων, ἐπὶ τοσοῦτον ἠλέκτρισαν τοὺς ἐν Εὐρώπῃ χριστιανικοὺς λαοὺς, ὥστε ἕκαστος τούτων ἐξ εὐγενοῦς ἁμίλλης ἐφιλοτιμεῖτο ἵνα ἐπισημότερον καταδηλώσῃ τὰ πληροῦντα τὴν καρδίαν αὐτοῦ εὐγενῆ αἰσθήματα. Τότε δὲ καὶ ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία, ὡσεὶ διαπερασθεῖσα ὑπὸ τοῦ κινοῦντος πᾶσαν τὴν χριστιανοσύνην ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος τοῦ φιλελληνισμοῦ, ἐλησμόνησε τὰς κατάρας καὶ τὰ ἀναθέματα, τὰ ὁποῖα ἀπὸ τοσούτων αἰώνων ἐξε-

(1) Φιλήμων, Δ', σελ. 368.

αφενδόνιζε κατὰ τῶν σχισματικῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐχαιρέτησε τὴν Ἑλληνικὴν παλιγγενεσίαν· ἐπίσημοι δὲ κληρικοὶ συγγραφεῖς τρανώτατα συνηγόρησαν ὑπὲρ τοῦ δικαίου τῶν ἐπαναστατῶν. Μὴ δυνάμενοι νὰ συγκεντρώσωμεν πάντα τὰ ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ὑπὸ τῶν τελευταίων τούτων γραφέντα, ἀρκούμεθα ἵνα παραθέσωμεν περικοπάς τινας ἐκ τοῦ φυλλαδίου, ὅπερ ἐξέδωκεν ὁ διάσημος συγγραφεὺς καὶ διπλωμάτης, ἀβϐᾶς Πράντ (¹).

«Πατρὶς τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν, μῆτερ τῶν ἡρώων, διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης, μετὰ ἓξ αἰώνων δουλείαν κυλίεις ἐπὶ τέλους τὸν λίθον, τὸν ὁποῖον βαρβαρικαὶ χεῖρες ἔθηκαν ἐπὶ τοῦ τάφου σοῦ, πρὸς σφράγισιν τῆς εἰσόδου. Λαμπρὸν καὶ γενναῖον τὸ ἐπιχείρημα! Ποία ψυχὴ ἀνθρώπινος θέλει ἀρνηθῇ νὰ συμμεθέξῃ τοῦ εὐγενοῦς σου ἀγῶνος, καὶ δὲν σοὶ προσφέρει τὸν φόρον τῶν εὐχῶν της παρηγορουμένη οὕτω, διότι δὲν δύναται νὰ σοὶ προσφέρῃ τὴν βοήθειαν τοῦ βραχίονος αὐτῆς! Ὑπόμεινε, ἵνα πρὶν ἀσχοληθῶ περὶ τῆς νέας σου τύχης, χαράξω τὴν εἰκόνα τῆς δόξης καὶ τῶν ἀτυχιῶν σου. Ἐπιθυμῶ νὰ μεταδώσω εἰς τὴν οἰκουμένην τὰ αἰσθήματα τὰ ὁποῖα σὺ μοὶ ἐμπνέεις! Ἡ εὐσπλαγχνία δὲν ἐσβέσθη ἐξ ὁλοκλήρου ἐν ἡμῖν, ἡ δὲ σκληρὰ πολιτική, ἡ ὡς τὸν μεσημβρινὸν ἄνεμον καυστική, δὲν θέλει κατορθώσει νὰ μεταβάλλῃ εἰς χαλκὸν ὅλας τὰς καρδίας, μήτε νὰ ἐπισκοτίσῃ τὰ λαμπρὰ ἐκεῖνα φῶτα, τὰ ἀναπτόμενα ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῆς φιλανθρωπίας πυρός.

» Ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν αἰώνων τὸ πνεῦμά σου ἐκυριάρχησε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς· εἰς μὲν τὸν πρῶτον ἐδώρησας τοὺς θεούς, εἰς δὲ τὴν δευτέραν τὰς τέχνας καὶ τοὺς νόμους. Ἐπὶ πολὺν καιρὸν ὁ κόσμος σὲ καὶ μόνην ἐγνώρισε, περὶ σοῦ καὶ μόνης ὡμίλησεν. Ἐπολίτισας ἓν μέρος τῆς Ἀσίας, τῆς Σικελίας, καὶ τῆς Ἰταλίας· δι' ἑνὸς τῶν τέκνων σου ἐσώθη ἡ Καρχηδὼν ἀπὸ τοῦ Ῥηγούλου· δρὰξ τῶν στρατιωτῶν σου νικήτρια διῆλθε τὰς ἐκτενεῖς χώρας τοῦ διαδόχου τοῦ Ξέρξου, καὶ ὁ μέγας βασιλεὺς πολλάκις ἐταπεινώθη ἐνώπιον τοῦ μεγάλου λαοῦ σου. Ἐν εἰρήνῃ ἀπήλαυες τῶν στεφάνων, οὓς ὁ Ἀπόλλων καὶ ὁ Ἄρης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου συνήνωσαν· χιλιάδες ἀθανάτων ὀνομάτων ἀπολλαπλασιάζουν ἐν σοὶ τὰ δῶρα, τὰ ὁποῖα ὁ θαυμασμὸς τῆς

(¹) De la Grèce dans ses rapports avec l'Europe, par M. de Pradt, ancien archevêque de Malines. Paris, 1822. σελ. XV—111.

οἰκουμένης σοὶ ἐπεδαψίλευεν· οἱ λαοὶ ἔτρεχον νὰ συμμεθέξωσι τῶν ἀγώνων σου, καὶ ν' ἀκροασθῶσιν ἀπλήστως τοὺς χρησμοὺς τοῦ Ἀρείου Πάγου, τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος, νὰ συγκινηθῶσι διὰ τῶν σκηνῶν τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Εὐριπίδου, νὰ συναχθῶσι πέριξ τοῦ βήματος ὅθεν ἐκεραυνοβόλει ὁ Δημοσθένης! Τότε ἦσο τὸ κέντρον τῆς οἰκουμένης· παρὰ πάντων ἐπεσκέπτεσο, καὶ ἐφθονεῖσο παρὰ τῶν μὴ δυναμένων νὰ σὲ ἴδωσι. Ἡ Κόρινθός σου ἐπολλαπλασίαζε τὰ θέλγητρα ἐκεῖνα τῆς ζωῆς, κληροδοτήσασα τὸ μυστήριον εἰς τοὺς Παρισίους! Ἀλλά, ὦ ἀνθρώπινος εἱμαρμένη! πόσον ὁ κολοφὼν καὶ τὸ βάραθρον προσεγγίζονται. Ἐνῷ ἀμέριμνος παρεδίδεσο εἰς τὸ γλυκὺ θέλγητρον τοσούτων ἀγαθῶν, ὁ πανοῦργος βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας σὲ περιέβαλλεν ἐν τοῖς δικτύοις τῆς πολιτικῆς του, καὶ τὸ ξῖφος τοῦ υἱοῦ του, προανακροῦον τὰ κατὰ τοῦ Περσικοῦ κράτους κτυπήματα κατέρριπτε τοὺς προμαχῶνάς σου· καὶ ἡ εἰς τὸν τάφον τοῦ Πινδάρου χορηγηθεῖσα συγχώρησις σὲ παρηγόρησεν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῆς ἐλευθερίας σου. Ἀλλὰ μήτε αὕτη, μήτε ἡ ἰσχύς σου ἠδυνήθησαν νὰ ἐπανέλθωσι· τοσοῦτον ἡ τοῦ Ἀλεξάνδρου χεὶρ κατέφερε θανατηφόρα τραύματα. Παρευθὺς ἡ Ῥώμη ἐξελθοῦσα τῆς Ἰταλίας, τῆς ὁποίας ὁ στενὸς περίβολος δὲν ἠδύνατο νὰ τὴν χωρήσῃ, σὲ κατέταξεν ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν ἐπαρχιῶν της, τῶν ὁποίων ὁ μακρὸς κατάλογος περιεῖχεν ὅλα σχεδὸν τὰ ἐν τῷ τότε κόσμῳ γνωστὰ ὀνόματα. Ὡς αὐτὸς καὶ σὺ ἔλαβες παρ' ἐκείνης δεσμὰ καὶ ἀνθυπάτους, τῶν ὁποίων ἡ τραχεῖα καὶ βάναυσος ἀπληστεία, κατὰ τὸ μέγα ἐκεῖνο τῆς δουλείας δοκιμαστήριον, σὲ εἰσῆγεν εἰς τὴν λατρείαν τὴν ὁποίαν ὤφειλες νὰ ἐπιδαψιλεύῃς εἰς τοὺς διαδόχους τοῦ Κωνσταντίνου, καὶ εἰς τὴν ταπείνωσιν, ἣν τὰ ἄγρια τοῦ Μωάμεθ τέκνα σοὶ προητοίμαζον . . . Οὕτως, ὑπὸ τὴν ἡμισέληνον ὡς καὶ ὑπὸ τὸν σταυρόν, σὲ περιέμενον αἱ σκληρότεραι ὕβρεις! Ὁ χάνων τὴν ἐλευθερίαν χάνει καὶ τὸ πνεῦμά του. Ὅταν αἱ στοαί σου ἠρημώθησαν, ἠνοίχθησαν τὰ μοναστήρια· τὰ δὲ πνεύματα, ἀποστερηθέντα τῶν ἰσχυρῶν ἐκείνων συγκινήσεων, διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν εὐγενῶν ἐκείνων σκοπῶν τῶν διδόντων καὶ σημειούντων τὰ μόνα τῆς πατρίδος συμφέροντα, ἐξηντλήθησαν ἐν ἀπειρίᾳ ματαίων συζητήσεων, καὶ ἡ ποταπότης ἤνοιξε τὴν θύραν εἰς τὴν δουλείαν. Ὦ μοναί! εἴπατε ἡμῖν! ἡ ἀνθρωπότης ἀπήλαυσε πλειότερα δάκρυα ἢ αἷμα; Κατενύξατε πλειοτέρας καρδίας, ἢ διεφθείρατε πλειότερα πνεύματα; Ὅταν ὅλα τὰ νεῦρα τοῦ

πνεύματος ἑνὸς λαοῦ ἀποχαλαρωθῶσι διὰ μακρᾶς ἐνασχολήσεως εἰς ἄδοξα καὶ ἀνούσια ἀντικείμενα, εὐκόλως πίπτει ὑπὸ τοὺς δι' ἀκινήσεως ὡπλισμένους βραχίονας, δειλὴ δὲ καὶ ψοφοδεὴς μικροψυχία παρευθὺς ἐνδίδει εἰς αὐθάδη καὶ ἄγριον φανατισμόν. Ὅλας τὰς βαθμίδας ταύτας ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας διῆλθεν ἡ Ἑλλάς, ἵνα ἐπὶ τέλους ἀλυσοδεθῇ ὑπὸ τὰ μνημεῖα, ἐξ ὧν τὸ πνεῦμα αὐτῆς ἐπλήρωσε τὴν γῆν, καὶ τὰ ὁποῖα μετὰ βλακώδους ὑπερηφανείας ποδοπατοῦσιν ἀμαθεῖς δεσπόται . . . Οἱ Ἕλληνες διῆλθον ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν τυραννίαν ἐν καταστάσει παραπλησίᾳ ἐκείνης, ἐν ᾗ ἡ Ἱσπανία ἐκράτησε τοὺς Ἀμερικανούς, καὶ ἡ Ἀγγλία τοὺς Ἰνδούς. Ἡ διαφορά, ὡς πρὸς τὴν πρώτην, εἶναι, ὅτι οἱ κατακτηταὶ καθυπέταξαν τοὺς κατακτηθέντας εἰς τὴν θρησκείαν αὐτων, ἐν ᾧ οἱ Τοῦρκοι ἄφησαν τοὺς Ἕλληνας ἐλευθέρως νὰ ἐξασκῶσι τὴν ἑαυτῶν, ὡς καὶ οἱ Ἄγγλοι ἔπραξαν ἐν τῇ Ἰνδικῇ. Ὢ αἰώνιον τῆς Ἱσπανίας ὄνειδος! ὑπὸ τὴν πολύτιμον ταύτην διὰ τὴν ἀνθρωπότητα ἔποψιν, ἐνικήθη κατὰ δικαιοσύνην καὶ φῶτα ὑπὸ τίνος; ὑπὸ τῶν Τούρκων! . . »

Μετὰ ταῦτα ὁ φιλελεύθερος ἀρχιεπίσκοπος ἐξετάζων τ' ἀληθῆ αἴτια τῆς ἐπαναστάσεως, συνιστάμενα εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ ἀριθμητικὴν ὑπεροχὴν τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὴν κτηνώδη ἀμάθειαν τῶν Τούρκων, οὐχὶ δὲ εἰς ἐπιῤῥοήν τινος τῶν ἐν Εὐρώπῃ μυστηριωδῶν ἑταιριῶν, καταδεικνύει διὰ πειστικωτάτων ἐπιχειρημάτων ὡς συμφέρουσαν τῇ πολιτικῇ ὅλων τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν τὴν ἀνίδρυσιν μεγάλου Ἑλληνικοῦ κράτους, συμπεριλαμβάνοντος πάσας τὰς ἐν Εὐρώπῃ χώρας τοῦ *πτώματος τούτου, ὅπερ καλεῖται Τουρκία*, ἐπιλέγων τὴν μεγάλην ταύτην ἀλήθειαν, *ὅτι ἂν ἡ Ἑλλὰς περιορισθῇ ἐν μόνῃ τῇ Πελοποννήσῳ καὶ εἰς τινας ὁμόρους ἐπαρχίας καὶ νήσους, οὐδεμίαν ὠφέλειαν δύναται νὰ παράσχῃ τῇ Εὐρωπαϊκῇ εἰρήνῃ, ἀπ' ἐναντίας δὲ σκάνδαλα θὰ ἐμβάλλῃ διὰ τῶν καθημερινῶν πρὸς τοὺς ὁμόρους Τούρκους πολέμων αὐτῆς* (¹). Ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τοῦ Δουνάβεως μέχρι τοῦ Αἰγαίου πελάγους δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀσφαλὴς προμαχὼν κατὰ τῆς Ῥωσσίας, *ἥτις τοσοῦτον ἐντέχνως συμπεριφέρεται ἐν τῇ Ἀνατολῇ, μὴ συντρέχουσα μὲν τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν σκληρὰ τῶν Τούρκων μέτρα ἐμποδίζουσα* (²). Καὶ

(¹) Σελ. 78.
(²) Σελ. 96.

τέλους δὲ ὁ ἀββᾶς Πρὰντ ἐξορκίζει τὴν Εὐρώπην νὰ ἐπέμβῃ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ἀναφωνῶν « Μὴ ταράττωμεν τὴν τέφραν τῆς Εὐρωπαϊκῆς τιμῆς! ἡ τιμὴ αὕτη κατῆλθεν εἰς τὸν τάφον, τὸν ὁποῖον ὤρυξεν αὐτῇ ἡ μετ' ἀναισθησίας θέα τῶν βασάνων τῆς Ἑλλάδος! Ἡ Εὐρωπαϊκὴ τιμὴ (τίς θὰ τὸ πιστεύσῃ;) συνωμοτεῖ κατὰ τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὸ ὄνομα οὐδετερότης. Τουλάχιστον ὁ κεκηρυγμένος πόλεμος ἔχει τὸ προτέρημα τῆς εἰλικρινείας καὶ τῆς τιμιότητος.

» Τί πράττετε σεῖς, στρατιῶται τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, οἱ μέλλοντες νὰ πωλήσητε τὴν πεῖράν σας εἰς τοὺς βαρβάρους τῆς Ἀνατολῆς; Τοὐλάχιστον ἐπιφυλάξατε τὴν χρῆσιν τῶν προτερημάτων σας εἰς τὸν κατὰ τῶν Μοσχοβιτῶν πόλεμον. Καὶ αὐτοὶ ὁμοίως καταθλίβουσι τὴν Εὐρώπην· ἱεροσυλία δὲ εἶναι ὁ κατὰ τῆς Ἑλλάδος πόλεμος. Μὴ χάνετε τὸν καιρόν σας εἰς ματαίαν προσπάθειαν πρὸς ἀναζωογόνησιν τοῦ παγετώδους πτώματος τῆς Τουρκίας. Ἀπέθανε. Στρέψατε πρὸς τὸ μέρος, ἔνθα ἡ ζωὴ ἐπικρατεῖ ἐν ὅλῃ τῇ ἀκμῇ. Φέρετε τοὺς ὀφθαλμούς σας πρὸς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἴδετε λαὸν ὅλως νέον, διεγειρόμενον ὑπὸ τῶν εὐγενεστέρων αἰσθημάτων, περιφρονοῦντα τοὺς τρομερωτέρους κινδύνους, ὑπερηφανευόμενον διὰ τὸ λαμπρότατον παρελθὸν αὐτοῦ, ἐκ νέου ἐπὶ τοῦ κόσμου παριστάμενον μετ' αἴγλης ἡρώων καὶ πνευμάτων ἐξαστραπτούσης ἐπὶ τοῦ μετώπου του, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἀναγέννησις ἀναπολοῦσα τὰς μᾶλλον σεβαστὰς ἀναμνήσεις ἔπρεπε νὰ προσελκύσῃ τὴν προστασίαν τῆς οἰκουμένης.

» Καὶ σεῖς συγγραφεῖς, οἱ ἐν μέσῳ τῆς Αὐστρίας γινόμενοι ἡ ἠχὼ ῥύπων τῶν συκοφαντιῶν, τὰς ὁποίας ἄτιμα ἐλατήρια διεγείρουσι κατ' ἀνθρώπων ἀξίων τοῦ παγκοσμίου σεβασμοῦ, οἱ ἀπαύστως ἐργαζόμενοι, πρὸς ἐξαπάτησιν τῆς κοινῆς γνώμης περὶ τῆς πραγματικῆς καταστάσεως τῶν ἐν Ἑλλάδι, οἱ ἐπιδαψιλεύοντες εἰς τοὺς Τούρκους ἀνοικείους προτιμήσεις, μάτην κοπιάζετε! Καὶ ἐὰν μὲν ὁ Θεὸς θελήσῃ ἵνα ὑποκύψῃ ἡ Ἑλλάς, διὰ τίνος θ' ἀντικαταστήσητε τὸν κατὰ τῆς φοβερᾶς Ῥωσσίας φραγμόν, τὸν ὁποῖον αὕτη ἐγγυᾶται ἡμῖν, ἡ δ' ἐκνενευρισμένη καὶ ἀπεκτηνωμένη Τουρκία δὲν δύναται νὰ ὑποσχεθῇ; Σὺν τῇ φρίκῃ, τὴν ὁποίαν ἡ συκοφαντία ἐμπνέει, ἑνοῦται καὶ ἡ δυσπιστία ἡ ἐξαναγκάζουσά τινα νὰ παραγνωρίζῃ καὶ τ' ἀληθῆ αὐτοῦ συμφέροντα· διότι ὅταν σᾶς βλέπωμεν ὑβρίζοντας τὴν Ἑλλάδα, καὶ εὐχομένους ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς, δυνάμεθα νὰ σᾶς ἐκλάβωμεν καὶ ὡς ἀνθρώπους ἐστρεβλωμένους τὴν διάνοιαν, καὶ θεωροῦντας ὡς φίλους τοὺς

ἐχθρούς, καὶ τὸ ἀνάπαλιν. Μάθετε, ὅτι ἂν ἡ Τουρκία δὲν ἐγένετο διὰ κανένα, ἡ νέα Ἑλλὰς ἐγένετο διὰ τὴν Εὐρώπην, καὶ δι' ὑμᾶς αὐτούς. Λάβετε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι εἶναι δῶρον πεμπόμενον ἐξ οὐρανοῦ, καὶ προσέξετε μὴ ἀποκρούσητε τὰς ἀγαθοεργίας τοῦ Θεοῦ (1) ».

Ἀλλ' ἐνῷ τοσοῦτον βροντωδῶς ὑπὲρ τοῦ δικαιοτέρου τῶν ἀγώνων συνηγόρουν οἱ σοφοὶ καὶ φιλάνθρωποι τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς, σκληρῶς καὶ ἀπανθρώπως πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐξηκολούθουν προσφερόμενοι οἱ συγκροτήσαντες τὴν Ἱερὰν Συμμαχίαν χριστιανοὶ ἡγεμόνες. « Ποτὲ τὰ κινήματα ἔθνους, γράφει ὁ γεραρὸς Σ. Τρικούπης, δὲν παρεξηγήθησαν ὑπὸ ἀνάκτων ὅσον τὰ τῆς Ἑλλάδος· ἐθελοκακοῦντες ἢ ἐθελοτυφλώττοντες δὲν ἔπαυαν κηρύττοντες οἱ σύμμαχοι παρρησίᾳ ὅτι αἱ φλόγες τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐκ τῆς αὐτῆς ἐχύθησαν ἐπαναστατικῆς ἑστίας, ἥτις ἐφλόγισε καὶ τὰς ἄλλας Εὐρωπαϊκὰς χερσονήσους· ἡ δὲ ἀνακάλυψις ὅτι ἡ Φιλικὴ Ἑταιρία δὲν εἶχέ τι κοινὸν πρὸς τὸν καρβοναρισμὸν τοῦ ὁποίου καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα ἠγνοεῖτο ἐν Ἑλλάδι, τὰ δεινὰ καὶ πολυειδῆ συμβάντα μέχρι τοῦδε, ἡ ἔκτασις τῶν ἱκετηρίων χειρῶν τῆς Ἑλλάδος πρὸς αὐτοὺς ἐν ᾧ αἱ δύο ἐπαναστατήσασαι χερσόνησοι τοὺς ἀπεστρέφοντο, ἡ βεβαιότης ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἔδραξε τὰ ὅπλα ὑπὲρ χριστιανικῆς καὶ ἀνεξαρτήτου μόνον ὑπάρξεως, καὶ ὅτι ἂν καὶ δημοκρατουμένη ἔστεργε νὰ ὀργανισθῇ μοναρχικῶς, δὲν ἤλλαξαν τὴν πρὸς αὐτὴν ἀμείλικτον διάθεσιν τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας. Κωφὴ αὕτη εἰς τὰς ἐλεεινὰς φωνὰς τῆς ἐξυβριζομένης ἐνώπιον τῶν πρέσβεων της ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος, ἀφιλότιμος ὡς πρὸς τὴν παρρησίᾳ καταπατουμένην τιμὴν τῶν σημαιῶν της, ἀνεκτικὴ ὡς πρὸς τὰ βλαπτόμενα συμφέροντα τῶν ὑπηκόων της, τυφλὴ καὶ ἀπαθὴς ὡς πρὸς τὴν καταστροφὴν τόσων ἀθώων χριστιανικῶν λαῶν, δὲν ἔπαυσε νὰ θεωρῇ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἑλλάδος ὡς τόλμημα ἀσύνετον καὶ ἀξιόποινον (2) ».

---

(1) Σελ. 85—89.

(2) Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως Γ', κεφ. ΜΑ'.

Ἐν τῇ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος γενομένῃ ἐν Παρισίοις περιφήμῳ δίκῃ τῶν Τεσσάρων Λοχιῶν τῆς Ῥοχέλλης, ὁ εἰσαγγελεὺς Marchangy περὶ καρβοναρισμοῦ διὰ μακρῶν λαλήσας ἀνέφερε καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, ὡς ἀποκύημα τῆς μυστηριώδους ταύτης ἑταιρίας. Ἀλλ' ὁ εὔγλωττος συνήγορος τοῦ κατηγορουμένου λοχίου Bories, Mérilhou, ἀνασκευάσας τὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἄδικον ταύτην μομφὴν ἀνέκραξε. « Διὰ νὰ προσβληθῇ ὁ βίος γάλλων τινῶν στρατιωτῶν ἐπενοήθη σειρὰ σοφισμάτων, μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων ἐκρίθη ἀναγκαῖος καὶ ὁ μετὰ πικρίας ἔλεγχος

Ἡ τότε πλάνης καὶ ἄστεγος τῶν Ἑλλήνων κυβέρνησις μαθοῦσα, ὅτι οἱ ἡγεμόνες οὗτοι συνῆλθον ἐν Βερώνῃ τῆς Ἰταλίας πρὸς συμπλήρωσιν τῶν διακοπεισῶν συνεδριάσεων τῆς ἐν Λαϋβάχῃ συνόδου, ἀπηύθυνεν αὐτοῖς τὴν ἑξῆς ἱκετήριον ἀναφορὰν, τὴν ὁποίαν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σημειώσεων τοῦ ἐν Γενεύῃ διατρίβοντος τότε Ἰωάννου Καποδιστρίου συντάξας ὁ ἐν Ὀδησσῷ διαμένων Ἀλέξανδρος Στούρζας ἔπεμψεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν διὰ τοῦ Μυκωνίου Γεωργίου Κανσκᾶ.

« Δεκαοκτὼ μῆνες παρῆλθαν ἀφ' οὗ ἡ Ἑλλὰς μάχεται κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ χριστιανικοῦ ὀνόματος· ὅλαι αἱ δυνάμεις τῶν Μωαμεθανῶν κατευθήνθησαν ἐναντίον της, καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία, ἡ Ἀσία καὶ ἡ Ἀφρικὴ ἐξοπλίζονται ἁμιλλώμεναι πρὸς ἀλλήλας διὰ νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν σιδηρᾶν χεῖρα τὴν καταπιέσασαν τοσοῦτον χρόνον τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος καὶ τείνουσαν ὅλως εἰς τὸ νὰ τὸ ἐξολοθρεύσῃ. Ἀφ' ἧς ἤρχισεν ὁ πόλεμος ὕψωσε τὴν φωνὴν ἡ Ἑλλὰς διὰ τῶν νομίμων ἀντιπροσώπων της ἐξαιτουμένη τὴν βοήθειαν, ἢ τοὐλάχιστον τὴν οὐδετερότητα τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων. Τὴν σήμερον δὲ ὅτε συνέρχονται εἰς τὴν Ἰταλικὴν χερσόνησον οἱ δυνατοὶ διὰ νὰ βάλωσιν εἰς τάξιν τὰ τῆς Εὐρώπης καὶ συμβουλευθῶσι πασιφανῶς διὰ τὰ μεγάλα συμφέροντα τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ὅτε ὅλα τὰ ἔθνη προσμένουσιν ἀπ' αὐτοὺς τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης, τὴν ἐγγύησιν τοῦ δικαίου τῶν ἐθνῶν, καὶ τὴν διανομὴν τῆς δικαιοσύνης, ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἤθελε παραβῇ τὸ χρέος της, ἂν δὲν ἐξέθετε καὶ αὖθις εἰς τοὺς αὐγούστους συμμάχους-μονάρχας τὴν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος, τὰ δίκαιά της καὶ τὰς νομίμους ἐπιθυμίας της, καθὼς καὶ τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν ὅλων τῶν πολιτῶν της τοῦ νὰ τύχωσι δικαιοσύνης ἀπὸ τὰς ἀνθρωπίνους δυνάμεις, καθὼς εὗρον χάριν ἐνώπιον τοῦ οὐρανίου Βασιλέως τοῦ διέποντος τὰ βασίλεια τοῦ κόσμου, ἢ νὰ ἀποθάνωσιν ὅλοι χριστιανοὶ καὶ ἐλεύθεροι. Ἤδη ἐχύθησαν ποταμοὶ αἱμάτων· ἀλλ' ἡ σημαία τοῦ σταυροῦ νικήτρια πανταχοῦ κυματίζει εἰς τὴν Πελοπόννησον, εἰς τὴν Ἀττικὴν, εἰς τὴν Εὔβοιαν, εἰς τὴν Βοιωτίαν, εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν, εἰς τὴν Αἰτωλίαν, εἰς τὸ μεγαλήτερον μέρος τῆς

τοῦ θαυμασίου τούτου ἔθνους τῶν μαρτυρικῶν ἡρώων, οἵτινες ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Περικλέους διὰ τὴν ἐλευθερίαν ἀποθνήσκουσιν, ἐναγκαλιζόμενοι τὸν σταυρὸν τοῦ ζῶντος Θεοῦ! » (A. Fouquier, Causes Célèbres de tous les peuples, tom. IV).

Θεσσαλίας καὶ τῆς Ἠπείρου, εἰς τὴν Κρήτην, καὶ εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Τοιαύτας προόδους ἔκαμε τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος καὶ αὕτη εἶναι ἡ κατάστασίς του, ὥστε εἶναι πασίδηλον εἰς ὅλους τοὺς ἔχοντας γνῶσιν τῆς Τουρκίας, ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἠμποροῦσι ν' ἀφήσωσι τὰ ὅπλα πρὶν κατακτήσωσι ἢ πρὶν ἀπολαύσωσι τὰς ἐγγυήσεις ὑπάρξεως χωριστῆς, ἀνεξαρτήτου καὶ ἐθνικῆς, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ μόνην θὰ εὕρωσι τὴν ἀσφάλειαν τῆς λατρείας, τῆς ζωῆς, τῆς ἰδιοκτησίας, καὶ τῆς τιμῆς των. Καὶ ἂν ἡ Εὐρώπη διὰ νὰ φυλάξῃ τὴν εἰρήνην συγκατατεθῇ νὰ διαπραγματευθῇ μὲ τὴν ὀθωμανικὴν Πόρταν ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ συμπεριλάβῃ καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εἰς τὸ αὐτὸ σύστημα τῆς γενικῆς εἰρηνοποιήσεως, ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις σπεύδει νὰ δηλοποιήσῃ ἐπισήμως διὰ τῆς παρούσης, ὅτι δὲν θέλει στέρξει καμμίαν συνθήκην, ὅσον καὶ ἂν ἤθελεν εἶναι ὠφέλιμος κατ' ἐπιφάνειαν, εἰμὴ ἀφοῦ γείνωσι δεκτοὶ ἀντιπρόσωποι παρ' αὐτοῦ ἀπεσταλμένοι διὰ νὰ ὑπερασπισθῶσι τὴν ὑπόθεσίν του, νὰ ἐκθέσωσι τὰ δικαιολογήματά του, καὶ νὰ καταδηλώσωσι τὰ δίκαιά του, τὰς ἀνάγκας του καὶ τὰ προσφιλέστερα συμφέροντά του. Ἂν δὲ παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα ἤθελεν ἀποῤῥιφθῇ ἡ αἴτησίς του, ἡ παροῦσα δηλοποίησις θέλει ἐπέχει τόπον τακτικῆς διαμαρτυρήσεως, τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλλὰς ἱκετεύουσα ὑποβάλλει σήμερον εἰς τοὺς πόδας τῆς αἰωνίου δικαιοσύνης, καὶ τὴν ὁποίαν χριστιανικὸς λαὸς διευθύνει θαῤῥούντως εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ εἰς τὴν μεγάλην οἰκογένειαν τῆς χριστιανοσύνης. Ἂν δὲ ἐγκαταλειφθῶσιν οἱ Ἕλληνες, ὄντες μὲν ἀδύνατοι θὰ ἐλπίσωσιν εἰς τὸν Θεὸν τῶν δυνάμεων, ἀλλὰ καταρτιζόμενοι μὲ τὴν παντοδύναμον χεῖρά του δὲν θέλουσι κλίνει τὸν αὐχένα ἐνώπιον τῆς τυραννίας ὄντες χριστιανοὶ καὶ καταδιωκόμενοι, διότι ἐμείναμεν πιστοὶ εἰς τὸν Σωτῆρά μας τὸν Βασιλέα καὶ Κύριόν μας. Θέλομεν δὲ ὑπερασπίσει ἕως ἑνὸς τὴν ἐκκλησίαν του, τὰς ἑστίας μας καὶ τοὺς τάφους μας· εἶναι δὲ εὐτυχία μας ἢ νὰ καταβῶμεν εἰς αὐτοὺς ἐλεύθεροι καὶ χριστιανοί, ἢ νὰ νικήσωμεν καθὼς ἄχρι τοῦδε ἐνικήσαμεν διὰ μόνης τῆς θείας δυνάμεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ τῆς θείας του βοηθείας.

Ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ προέδρου τοῦ Νομοτελεστικοῦ
Ὁ ἀντιπρόεδρος ΘΑΝΟΣ ΚΑΝΑΚΑΡΗΣ.
Ὁ γραμμ. τῆς Ἐπικρατείας, μινίστρος τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων
Ἐν Ἄργει, τὴν 29 Αὐγούστου 1822. ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΝΕΓΡΗΣ.

Ταὐτοχρόνως δ' ἐγράφησαν καὶ αἱ ἑξῆς δύο ἀναφοραί, ἡ μὲν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσσίας Ἀλέξανδρον, ἡ δ' ἑτέρα πρὸς τὸν Πάπαν Πῖον Ζ'.

« Τολμᾷ ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸν θρόνον τῆς ὑμετέρας αὐτοκρατορικῆς μεγαλειότητος, διὰ νὰ προσφέρῃ εἰς αὐτὴν τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους διὰ τὰς εὐεργεσίας της. Βασιλεῦ· ἐδώκατε ἄσυλον εἰς τὸ κράτος σας πρὸς τοὺς δυστυχεῖς ἀδελφούς μας ἀπειλουμένους ἀπὸ τὴν ἐξολοθρευτικὴν μάχαιραν τοῦ ἀσεβοῦς. Ἡ ἀνεξάντλητος ἀγαθότης τῆς ὑμετέρας μεγαλειότητος, ἀφοῦ τοὺς ἔσωσεν ἀπὸ τὸν θάνατον, παρατείνει καὶ διατηρεῖ τὴν ὕπαρξίν των. Τὸ ἔνδοξον τοῦτο παράδειγμα ἐμιμήθησαν οἱ ὑπήκοοί της, τοὺς ὁποίους οὐράνιος δεσμὸς συνάπτει μὲ ἡμᾶς. Ὄντες τέκνα τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας ἔσπευσαν νὰ βοηθήσωσι μὲ ζῆλον ἀδελφικὸν τοὺς συμπατριώτας μας, οἵτινες ἐδεκατίσθησαν ἀπὸ τὴν μάχαιραν, περιπλανῶνται, καταδιώκονται ἀπὸ φοβερὰς ἀναμνήσεις, καὶ ἐφαίνοντο ἐγκαταλελειμμένοι ὡς καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν ἐλπίδα. Ἀλλ' ἐκάματε καὶ ἄλλο, βασιλεῦ· ἀπερρίψατε μεγαλοψύχως καταφρονήσαντες τὰς ἀξιώσεις τῶν ἐχθρῶν μας, οἵτινες ἀφοῦ ἐμέθυσαν ἀπὸ Ἑλληνικὸν αἷμα ἐτόλμησαν γ' ἀπαιτήσωσι ὅσα θύματα διέφυγαν τὸν θάνατον. Αἱ εὐλογίαι ἑνὸς ὁλοκλήρου ἔθνους, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔμπροσθεν τοῦ θανάτου πάντοτε, ἀλλ' εἶναι πιστὸν εἰς τὴν ἀληθινὴν θρησκείαν, προσφέρονται εἰς τὴν ὑμετέραν μεγαλειότητα ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν ἐξ ὀνόματός του.

» Τὰ αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα ἐνέσπειραν εἰς τοὺς Ἕλληνας αἱ εὐεργεσίαι τῶν αὐγούστων προκατόχων σας, καὶ τὰ ὁποῖα διεδόθησαν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν κατὰ κληρονομίαν, ἔγιναν ζωηρότερα καὶ μᾶς ἐμψυχόνουσιν ὅλους ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ προσώπου τῆς ὑμετέρας μεγαλειότητος· ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους δὲν θὰ παύσῃ εἰμὴ μετ' αὐτοῦ. Καταδέχθητε, Βασιλεῦ, νὰ τὸ ἐνθυμηθῆτε εἰς τοιαύτην δεινὴν περίστασιν· καὶ ἐν ᾧ σκέπτεσθε διὰ τὴν τύχην τόσων ἐθνῶν μετὰ τῶν συμμάχων σας, ἔχετε καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας εἶσθε τὸ στήριγμα, ὑπ' ὄψιν. Ἡ Ἑλλὰς ὁπλισθεῖσα ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ ἔχει δικαίωμα νὰ ἐλπίσῃ ὅτι ὁ ἀπόγονος τόσων ὀρθοδόξων μοναρχῶν, ὁ ἐλευθερωτὴς τῶν κατὰ πολὺν καιρὸν καταθλιβομένων δὲν θὰ θελήσῃ ποτὲ τὴν ἐξόντωσιν καὶ τὴν ἀτιμίαν της.

» Παρακαλοῦμεν τὸν Θεόν, Βασιλεῦ, νὰ φυλάττῃ τὴν ὑμετέραν μεγαλειότητα

γαλειότητα ὑπὸ τὴν ἁγίαν του σκέπην διὰ τὴν εὐτυχίαν τῆς Εὐρώπης, καὶ διὰ τὴν δόξαν τῆς ἁγίας ἡμῶν πίστεως.

Ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ προέδρου τοῦ Νομοτελεστικοῦ
Ὁ ἀντιπρόεδρος ΘΑΝΟΣ ΚΑΝΑΚΑΡΗΣ.

Ὁ γραμμ. τῆς ἐπικρατείας καὶ μινίστρος τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων
Ἐν Ἄργει τῇ 29 Αὐγούστου 1822. ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΝΕΓΡΗΣ.»

« *Παναγιώτατε Πάτερ*.

» Πρὸ πολλοῦ ἡ προσωρινὴ τῆς Ἑλλάδος κυβέρνησις ἐπεθύμει νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν ὑμετέραν Μακαριότητα τεκμήριον βαθέος σεβασμοῦ· ἀλλ' ἀπησχολημένη εἰς τὰς μᾶλλον κατεπειγούσας τῆς πατρίδος ἀνάγκας, αἱ ὁποῖαι ἀπήτουν ἄνευ ἀναβολῆς ὅλην τὴν μέριμναν αὐτῆς, δὲν ἠδυνήθη μέχρι τοῦδε νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ εὐάρεστον τοῦτο καθῆκον. Σήμερον ὅμως μετὰ χαρᾶς ἐξοφλεῖ τὴν ὑποχρέωσιν, καὶ εὐτυχὴς λογίζεται ὡς δυναμένη νὰ συνενώσῃ εἰς τὴν ἔκφρασιν τοῦ σεβασμοῦ καὶ τὴν διάπυρον αὐτῆς εὐγνωμοσύνην διὰ τὸ ἐνδιαφέρον τὸ ὁποῖον ἡ ὑμετέρα Μακαριότης ἔδειξεν εἰς τὰ τέκνα τῆς Ἑλλάδος. Πολλοὶ τῶν συμπατριωτῶν μας λυσσωδῶς καταδιωχθέντες ὑπὸ τῶν ἀσεβῶν καὶ καταφυγόντες εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῆς ὑμετέρας παναγιότητος μᾶς ἐβεβαίωσαν, ὅτι ἠξιώσατε, παναγιώτατε πάτερ, νὰ τοὺς προσδεχθῆτε μετ' εὐαγγελικῆς εὐσπλαγχνίας, καὶ χορηγήσητε αὐτοῖς προστασίαν ὅλως πατρικήν. Τὰ τεκμήρια ταῦτα τῆς ἀρετῆς μᾶς ἐπλήρωσαν εὐγνωμοσύνης, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ μᾶς ἐκπλήξωσιν. Ὁ ἀληθῶς ἀποστολικὸς χαρακτὴρ, τὸν ὁποῖον ἡ ὑμετέρα Μακαριότης ἀνέπτυξεν εἰς ὀδυνηρὰν ἐποχὴν, γνωστὸς ἐγένετο καθ' ὅλον τὸν χριστιανικὸν κόσμον, καὶ μ' ὅλας τὰς διαιρούσας τοὺς διαφόρους τῆς Εὐρώπης λαοὺς θρησκευτικὰς δοξασίας πάντες ὁμοθύμως ἐθαύμασαν καὶ ἐξεθείασαν τὰς ἀρετὰς, αἵτινες εἰς δόξαν τῆς θρησκείας καὶ τοῦ θείου αὐτῆς θεμελιωτοῦ ἀντανεκλῶντο.

» Ταῦτα μᾶς ἀναγκάζουσι ν' ἀπευθύνωμεν τῇ ὑμετέρᾳ παναγιότητι ταπεινοτάτην παράκλησιν. Ἐμάθομεν, ὅτι οἱ χριστιανοὶ μονάρχαι, τὸ πλεῖστον ὑπαγόμενοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς ὁποίας ἡ ὑμετέρα Παναγιότης εἶναι ὁ ἀρχηγός, ἔμελλον νὰ συνέλθωσι διὰ νὰ διασκεφθῶσι περὶ τῶν συμφερόντων τῆς Εὐρώπης. Ἀξιώσατε, Παναγιώτατε Πάτερ, νὰ μεσολαβήσητε ὑπὲρ ἡμῶν. Ἡ Ἑλλὰς ἂς ἀπαλλαχθῇ

ἐπὶ τέλους τῆς ταπεινωτικῆς καταστάσεως, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ἐχθροὶ τοῦ χριστιανικοῦ ὀνόματος κατεδίκασαν αὐτήν! οἱ χριστιανοὶ μονάρχαι ἂς βοηθήσωσιν αὐτὴν εὐγενῶς ἀγωνιζομένην ν' ἀποσείσῃ τὸν ὅσῳ βάρβαρον τοσούτῳ καὶ ἀνυπόφορον ζυγὸν τοῦ ἀσεβοῦς. Ἀρκούντως ἐμαρτύρησεν ὑπὲρ τῆς πίστεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας ἐβαπτίσθημεν εἰς δάκρυα καὶ ἐποτίσθημεν ἀδικίας. Ἀναλαμψάτω ἐπὶ τέλους καὶ ἡ τῆς εὐτυχίας ἡμέρα, ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ὑμετέρας Μακαριότητος. Ἡ ἡμέρα ἐκείνη πληροῦσα χαρᾶς ὅλους τοὺς πιστοὺς θέλει ἐπισφραγίσει τὴν δόξαν τοῦ Πίου Ζ'.

» Ἡ εὐαίσθητος καὶ γενναία ψυχή σας, παναγιώτατε πάτερ, θέλει σᾶς ἐμπνεύσει δύναμιν λόγου κατανύξουσαν τὰς καρδίας τῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων, ἄλλως τε καὶ εὐδιαθέτων, ὡς νομίζομεν, πρὸς ἀνακούφισιν τῶν φρικαλέων δεινοπαθημάτων ἡμῶν. Θαῤῥοῦντες δὲ εἰς τὴν ἀγαθότητα καὶ τὰ φῶτα τῆς ὑμετέρας παναγιότητος, σᾶς καθικετεύομεν, Μακαριώτατε πάτερ, νὰ προσδεχθῆτε τὸν εἰλικρινῆ σεβασμόν, καὶ τὴν διάπυρον ἡμῶν εὐγνωμοσύνην, καὶ ἀπονείμητε ἡμῖν τὴν ἱερὰν ὑμῶν εὐλογίαν.

Ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ προέδρου τοῦ Νομοτελεστικοῦ,
Ὁ ἀντιπρόεδρος ΘΑΝΟΣ ΚΑΝΑΚΑΡΗΣ.

Ὁ γραμμ. τῆς ἐπικρατείας, μινίστρος τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων
Ἐν Ἄργει, τῇ 29 Αὐγούστου 1822 » (1). ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΝΕΓΡΗΣ.

Κομιστὰς τῶν ἱκετηρίων τούτων ἀναφορῶν ἐξέλεξεν ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις τὸν Ἀνδρέαν Μεταξᾶν καὶ τὸν Νικόλαον Πίκκολον, ἄρτι ἐκ Παρισίων ἐλθόντα. Ἀλλ' ἐνῷ οὗτοι ἦσαν ἕτοιμοι πρὸς ἀναχώρησιν (29 Σεπτεμβρ.) ἀσθενήσας ὁ Πίκκολος παρῃτήθη, ἀντ' αὐτοῦ δὲ, κατὰ πρότασιν τῶν προὐχόντων τῆς Ὕδρας, ἐξελέχθη ὁ φιλέλλην Ζουρδαίν, πρώην πλοίαρχος ἐν τῷ Γαλλικῷ ναυτικῷ, καὶ πρὸ μικροῦ ἐκ

---

(1) Τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἐδημοσιεύθησαν ἐν πρωτοτύπῳ, γαλλιστὶ, ὑπὸ τοῦ Jourdain (I. σελ. 151—160), ἐξελληνισθέντα δ' ἐτυπώθησαν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Σπηλιάδου (Ἀπομνημονεύματα, Α', σελ. 436—440) καὶ τοῦ Κυρ. Σ. Τρικούπη (Γ', σελ. 17—23). Ἐκ τοῦ τελευταίου ἐγγράφου παρελείφθησαν φράσεις τινὲς, ἃς συνεπλήρωσα ἐν τῇ δημοσιευομένῃ νέᾳ μεταφράσει. Ὁ σεβαστὸς Κ. Τρικούπης, κατὰ παραδρομὴν ἴσως, λέγει, ὅτι τὴν πρὸς τὸν πάπαν ἱκετήριον ταύτην ἀναφορὰν ἐκόμισαν οἱ νέοι ἀπεσταλμένοι τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως Γερμανὸς Παλαιῶν Πατρῶν καὶ Γ. Μαυρομιχάλης, ἐν ᾧ, καθὰ καὶ ὁ Ζουρδαὶν γράφει, καὶ ἐκ τῆς χρονολογίας πιστοποιεῖται, αὕτη ἐδόθη μετὰ τῶν ἄλλων δύο ἐγγράφων πρὸς τοὺς πρώτους πρεσβευτάς.

Μασσαλίας εἰς Ἑλλάδα ἵνα πρόσφέρῃ τὸν βραχίονά του ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας (¹).

Τὴν 24 Ὀκτωβρίου οἱ ἀπεσταλμένοι κατέπλευσαν εἰς Ἀγκῶνα, καὶ ἀφοῦ ὑπέστησαν τὴν νενομισμένην λοιμοκάθαρσιν, ἅμ' ἀποβάντες (3 Νοεμβρίου) ἐζήτησαν διὰ τῶν ἐκεῖ προξένων τὴν ἄδειαν νὰ μεταβῶσιν εἰς Βερώνην, καὶ ταυτοχρόνως διηύθυναν εἰς τοὺς ἐν τῷ συνεδρίῳ ἡγεμόνας τὸ ἑξῆς ἔγγραφον.

« Μετὰ δικαίας ἐμπιστοσύνης σπεύδομεν νὰ ὑποβάλλωμεν τῇ Ὑμετέρᾳ Μεγαλειότητι τὸ πρακτικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

» Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος πέποιθεν, ὅτι δύναται νὰ δικαιολογήσῃ λαμπρότατα τὰ διαβήματά του καὶ τὴν ἐνεστῶσαν αὐτοῦ κατάστασιν, διὰ τῶν ἱερῶν καὶ ἀπαραγράπτων δικαιωμάτων καὶ τῶν ἀναντιρρήτων αἰτιολογιῶν του, ἐναντίον πάσης συκοφαντίας δι' ἧς ἐτόλμησαν ν' ἀμαυρώσωσιν αὐτὸ ἕνεκα τῆς κατὰ τῆς τυραννίας ἀντιστάσεως, καὶ τῶν εὐγενῶν αὐτοῦ ἀγώνων πρὸς ἀπόσεισιν τοῦ σκληροτέρου τῆς δουλείας ζυγοῦ.

» Θέμενον τὸ δίκαιον αὐτοῦ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ἐνδόξου σημαίας τοῦ σταυροῦ, ἐπιθυμεῖ νὰ ὑποβάλλῃ καὶ τὴν πολιτικήν του τύχην εἴς τε τὴν θρησκείαν καὶ τὴν εὐθυκρισίαν τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων.

» Ἡ Πρόνοια ηὐδόκησε νὰ στεφανώσῃ διὰ τῆς λαμπροτέρας ἐπιτυχίας τοὺς πολεμικούς του ἀγῶνας. Εἰς τοὺς βασιλεῖς δὲ τῆς γῆς ἀπόκειται πλέον ἵνα στερεώσωσι τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ὕπαρξιν ὑπὸ δυναστείαν πιστεύουσαν τῷ Εὐαγγελίῳ.

» Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἀπαιτεῖ πατρίδα, θρόνον, καὶ δικαιώματα ὑπάρξεως καὶ ἰδιοκτησίας, ὑπὸ νόμους σοφοὺς καὶ μονίμους.

» Ἐπισήμως δὲ ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ὅλων τῶν ἡγεμόνων τῆς χριστιανοσύνης διακηρύττει, ὅτι προτιμᾷ μᾶλλον νὰ ἐξολοθρευθῇ, παρὰ νὰ ὑποβληθῇ εἰς οὐδεμίαν σχέσιν, ὑφ' οἱονδήποτε τίτλον, μετὰ τοῦ βαρβάρου ἅρπαγος τῶν ἱερωτέρων αὐτοῦ δικαιωμάτων.

» Ἐπομένως ἐν ὀνόματι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ζητοῦμεν, ἵνα μᾶς

(¹) Ὁ φιλέλλην οὗτος λεπτομερῶς ἐξέθετο τὰ κατὰ τὴν ἀποστολὴν ταύτην, ὡς καὶ τὰς μετέπειτα ἐνεργείας μετὰ τοῦ Τάγματος τῶν Ἱπποτῶν τῆς Μελίτης ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασιν αὐτοῦ (Mémoires Historiqûes et militaires sur les événements de la Grèce. Paris 1828, tom. I—II), ὅθεν καὶ ἡμεῖς μεταφράζομεν.

ἐπιτραπῇ ἡ ἐνώπιον τῆς Συνόδου μετάβασις, πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων τῆς ἡμετέρας ἀποστολῆς.

»Ἡ δικαιοσύνη τῆς ἡμετέρας Μεγαλειότητος, σύμφωνος τῇ λαμπρᾷ αὐτῆς μεγαλοψυχίᾳ θέλει ἴδει ἐν τῇ αἰτήσει ταύτῃ τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν νομιμότητα συνηνωμένας τῷ βαθυτάτῳ σεβασμῷ, μεθ' οὗ ἔχομεν τὴν τιμὴν ὄντες,

»Τῆς ὑμετέρας Μεγαλειότητος κλπ.

»Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως.

»Ἐν Ἀγκῶνι, τῇ 3 Νοεμβρίου 1822.»

Συγχρόνως δὲ ἀπηύθυναν καὶ πρὸς τὸν πάπαν τὴν ἑξῆς ἀναφοράν·

«*Παναγιώτατε Πάτερ.*

»Ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐδοκίμασε τὰ δεινὰ τοῦ μαρτυρίου. Οἱ τύραννοι αὐτοῦ ἐφήρμοσαν τὰς βαρβαρωτέρας καὶ ἀπανθρωποτέρας βασάνους. Τὸ ὄνομα τῶν ραγιάδων ἐθεωρεῖτο μόνον ἐπὶ τῆς ἀξίας τοῦ πληρονομένου φόρου πρὸς διαφύλαξιν τῆς κεφαλῆς των ἐκ τῆς μαχαίρας τῶν Τούρκων, τῆς πάντοτε ἑτοίμου νὰ πλήξῃ αὐτούς, καὶ ὑπενθυμιζούσης ἀπαύστως, ὅτι ἦσαν δοῦλοι. Τὰ εὐάρεστα τῆς φύσεως αἰσθήματα ἐξέθετον αὐτοὺς εἰς νέας συμφοράς. Ὁ καρπὸς τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ ἱδρῶτος αὐτῶν ἀπέβαινε λεία τῶν δορυφόρων τοῦ Σουλτάνου. Αἱ γυναῖκες καὶ τὰ τέκνα των ἦσαν ἐκτεθειμέναι εἰς τὰς κακουργοτέρας ἰδιοτροπίας τοῦ τυχόντος μουσουλμάνου.

»Ἡ πίστις καὶ ἡ εἰς τὸν Θεὸν ἐλπὶς ὑπεστήριξαν καὶ ἐβοήθησαν αὐτοὺς ὅπως ὑποφέρωσι καρτερικῶς ὕπαρξιν τοσοῦτον ἐλεεινήν. Αἱ εὐαγγελικαὶ ἀρεταὶ ἐκ γενεᾶς εἰς γενεὰν μεταδοθεῖσαι, μέχρι τοῦ ἡρωϊσμοῦ προήγαγον τὴν χριστιανικὴν ὑπομονήν. Μόνη ἡ θρησκεία ἐνέπνευσεν αὐτοῖς τὴν καρτερίαν ταύτην, καὶ τὴν προτίμησιν τοῦ φρικωδεστέρου τῶν θανάτων ἀπὸ τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς πίστεως τῶν πατέρων των. Εὑρέθησαν ἐν τῷ σκληρῷ διλήμματι, ἢ νὰ ἐναγκαλισθῶσι τὸν μωαμεθανισμόν, ἢ ν' ἀποθάνωσι δοῦλοι. Ἐπὶ τέλους δέ, ἀφοῦ ἐξήντλησαν ὅλα τὰ μέσα τῆς ὑπακοῆς, βλέποντες τὸ ἀνωφελὲς τῶν θυσιῶν των πρὸς ἀφόπλισιν τῶν δημίων αὐτῶν, ἀπέλπιδες ἀνεθάρρησαν.

»Ἡ τυφλὴ ὑπακοὴ τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἀρχιερέων κατ' οὐδὲν ἠδυνήθη ν' ἀποτρέψῃ τὸ θανατηφόρον κτύπημα τὸ

ὁποῖον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των κατεφέρθη. Ἡ ὑποταγὴ τῆς νήσου Χίου, καὶ ἡ εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ Ὀλύμπου χορηγηθεῖσα ἀμνηστεία, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διαφυλάξωσιν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς σφαγῆς, καὶ ἀπὸ τῆς παντελοῦς καταστροφῆς τῶν ἰδιοκτησιῶν των. Ἡ καθ᾽ ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν χριστιανῶν σατανικὴ ἀπόφασις τοῦ θανάτου ὑπεγράφη, ἡ δ᾽ ἐκτέλεσίς της ἐνεπιστεύθη εἰς στρατοὺς ἐπιχαίροντας ἐπὶ μόνῳ τῷ ὀλέθρῳ καὶ τῇ σφαγῇ. Ἦτο ἀνάγκη πλειοτέρων αἰτίων πρὸς ἐξέγερσιν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν τυράννων αὐτων; Ἐστερημένοι μέσων, ὅπλων, καὶ ἀρχηγῶν ἐπιδεξίων, οἱ Ἕλληνες, ἀντὶ ν᾽ ἀποθαῤῥυνθῶσιν, ᾐσθάνθησαν παλλούσας τὰς καρδίας των εἰς τὰ ἡδέα ὀνόματα τῆς θρησκείας, τῆς φύσεως, καὶ τῆς πατρίδος, τὰ ὁποῖα μάτην προσεπάθησαν νὰ καταπνίξωσιν ἐν αὐτοῖς· ὅθεν ἔλαβον τὰ ὅπλα διὰ ν᾽ ἀποτινάξωσι τὸν ἐπονείδιστον ζυγὸν, ὅστις τοὺς ἐκράτει δεσμώτας.

» Αἱ ἀνεξερεύνητοι τῆς Προνοίας ἀποφάσεις προσδιώρισαν τὴν στιγμὴν τῆς τιμωρίας. Ἡ παντοδύναμος χεὶρ τοῦ Θεοῦ ἐνέσπειρε τρόμον μεταξὺ τῶν ἀσεβῶν, ἐνισχύσασα τὸν ἀσθενῆ καὶ καταθλιβόμενον. Τὰ θαυμάσια κατορθώματα, τὰ μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης στεφανώσαντα τὸν εὐγενῆ αὐτῶν ἀγῶνα ἐν πάλῃ τόσον ἀνίσῳ, ἀρκούντως καταδεικνύουσιν, ὅτι ὁ Θεὸς ὡδήγησε τὰ βήματα αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ τῆς δόξης.

» Εἰς ἐποχὰς ἀξιομνημονεύτους, οἱ προκάτοχοι τῆς ὑμετέρας μακαριότητος ὥπλισαν τοὺς χριστιανικοὺς λαοὺς κατὰ τῶν ὀπαδῶν τοῦ κορανίου, ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἔτι σημάνει ὁ καιρός. Ἡ βοῦλλα τοῦ μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ Πίου Β΄, τῆς 22 Ὀκτωβρίου 1463, ἐλησμονήθη διὰ τοῦ ἐν Ἀγκῶνι αἰφνιδίου θανάτου τοῦ γενναίου ἐκείνου ποντίφηκος, συμβάντος καθ᾽ ἣν στιγμὴν συνῆγε τοὺς χριστιανικοὺς στρατοὺς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ τοῦ σταυροῦ. Ὑπὲρ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως προσεπάθησαν καὶ οἱ μακαριώτατοι ποιμένες Πῖος Ε΄ καὶ Εὐγένιος, καιροφυλακτοῦντες εὐνοϊκὴν περίστασιν, ἵνα στρέψωσι τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ κατὰ τῆς κεφαλῆς τῶν ἀσεβῶν. Εἰς τὸν ἁγιώτερον ὅμως τῶν ποιμένων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπεφυλάσσετο ἡ πρὸς ἀπολύτρωσιν τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ τοῦ Ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ εὐκαιρία. Ἡ μεταξὺ τοῦ Σωτῆρος τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς ἐπαράτου λατρείας τοῦ Μωάμεθ ὑφισταμένη πάλη εἶναι ἐπαξία τῆς ἀῤῥωγῆς τῆς ὑμετέρας παναγιότητος.

» Ἡ ἐξέγερσις τῶν Ἑλλήνων, ἀντὶ νὰ ἔχῃ σχέσιν πρὸς τὰς ἀρ-

τίως εἴς τινα κράτη ἐγερθείσας ταραχὰς, ἀπ' ἐναντίας ἀφορᾷ τὴν ἀνίδρυσιν τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ θρόνου· ἐπειδὴ ὑπὸ τὴν ἔνδοξον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σημαίαν τὸ ἔθνος τοῦτο χύνον τὸ αἷμά του ὑπὲρ τῆς θρησκείας, καὶ πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἀνεξαρτησιας του, ἐπικαλεῖται τὴν προστασίαν χριστιανικῆς δυνάμεως μετὰ νόμων σοφῶν καὶ μονίμων.

» Ἐπὶ τέλους, ἡ Ἑλλὰς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ διακηρύττει, ὅτι ἀπόφασιν ἔχει νὰ ἐξολοθρευθῇ μᾶλλον παρὰ νὰ συνθηκολογήσῃ μετὰ τοῦ σκληροῦ τυράννου, καὶ ἐχθροῦ τῆς πίστεως αὐτῆς· καὶ μὲ τὴν σπουδαίαν ταύτην ἐντολὴν ἀπέστειλεν ἡμᾶς ἡ προσωρινὴ τῆς Ἑλλάδος κυβέρνησις. Ἡ Πρόνοια διηύθυνε τὰ βήματα ἡμῶν πρὸς τὴν χώραν τῆς ὑμετέρας παναγιότητος· προβλέποντες δὲ ἄλλως τε καὶ, ὅτι ἕνεκα τοῦ μάκρους τῆς καθάρσεως δὲν θέλομεν δυνηθῇ νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν συνέλευσιν πρὸ τῆς ἐνάρξεως αὐτῆς, καὶ μάλιστα φοβούμενοι μήπως συνεπείᾳ τῶν ἐκ προκαταλήψεως παραδεδεγμένων ἀρχῶν δὲν μᾶς ἐπιτραπῇ ἡ εἰς Βερώνην μετάβασις, λαμβάνομεν τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἐπικαλεσθῶμεν, μετὰ τοῦ βαθυτέρου σεβασμοῦ, τὸ ἔλεος καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τῆς ὑμετέρας παναγιότητος, ὅπως καταδεχομένη διαβιβάσῃ εἰς τοὺς συνερχομένους ἡγεμόνας τὰ ἐπισυνημμένα ἔγγραφα, συνοδεύουσα αὐτὰ καὶ διὰ τῆς ἰσχυρᾶς αὐτῆς μεσολαβήσεως. Διὰ τοῦ διαβήματος τούτου ἐλπίζομεν, ὅτι οἱ ἡγεμόνες ἐξερχόμενοι τῆς ἀπάτης, θέλουσιν ἀναγνωρίσει τὴν ἀθωότητα ἑνὸς χριστιανικοῦ λαοῦ παλαίοντος κατὰ τῶν τυράννων αὐτοῦ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς θρησκείας καὶ τῶν δικαιωμάτων του.

» Λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ ἐπισυνάψωμεν καὶ ἐπιστολὴν διευθυνομένην πρὸς τὴν ὑμετέραν μακαριότητα ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, ἥτις μαρτυροῦσα ὅλων τὴν εὐγνωμοσύνην, ἐπικαλεῖται τὴν ἱερὰν Ὑμῶν ἐπέμβασιν.

» Ἔθνος διατηρῆσαν τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ μετὰ τιμῆς καὶ θάῤῥους, καὶ σεμνυνόμενον ἐπὶ τῷ πολυτίμῳ τίτλῳ ἀδελφότητος μετὰ πάντων τῶν πιστευόντων εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ θείου Λυτρωτοῦ λαῶν, δὲν εἶναι ἀνάξιον τῆς προστασίας καὶ τῆς ἐκτιμήσεως τῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων.

» Ὄργανα τῆς νομίμου καὶ καθολικῆς θελήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἐξετιθέμεθα τὴν δύσκολον ἐντολὴν, μεθ' ἧς ἐπεφορτίσθημεν. Μένει δὲ ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ λάβωμεν τὴν τιμὴν καὶ γονατίσωμεν

πρὸ τῆς ὑμετέρας παναγιότητος, πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς ἱερᾶς αὐτῆς εὐλογίας.

» Ἐκ τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου τοῦ Ἀγκῶνος, τῇ 3 Νοεμβρ. 1822.

Οἱ ἀπεσταλμένοι, κλπ. »

Πλέον τοῦ μηνὸς εἶχε παρέλθει, καὶ οὐ μόνον οὐδεμία τοῖς ἀπεσταλμένοις ἐδόθη ἀπάντησις, ἀλλὰ καὶ αἱ ἀρχαὶ τοῦ Ἀγκῶνος εἰδοποίησαν αὐτούς, ὅτι ἔλαβον διαταγὰς νὰ μὴ τοῖς χορηγήσωσι διαβατήρια διὰ τὴν Βερώνην. Ἐμβρόντητοι οὗτοι εἰς τὸ παράδοξον μήνυμα ἐξέδωκαν τὰ ἑξῆς δύο ἔγγραφα.

« *Πρὸς τοὺς ὑπουργοὺς τῶν ἐν Βερώνῃ δυνάμεων.*

» Λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ διευθύνωμεν τῇ Ὑμετέρᾳ ἐξοχότητι, διὰ τὸν σεβαστὸν ὑμῶν κυριάρχην, διπλοῦν ἀντίγραφον τῆς πράξεως τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως τῆς Ἑλλάδος. Δὶς ἐζητήσαμεν τὴν ἄδειαν ἵνα μεταβῶμεν εἰς Βερώνην, πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων, τὰ ὁποῖα ἡ ἡμετέρα ἀποστολὴ ἐπιβάλλει, καὶ παρουσιάσωμεν εἰς τοὺς σεβαστοὺς κυριάρχας τὸ πρωτότυπον τῆς πράξεως τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως.

» Οὐδεμίαν ὅμως λαβόντες ἀπάντησιν, καὶ ὀφείλοντες νὰ δίδωμεν λόγον παντὸς ἡμῶν διαβήματος, ἐνομίσαμεν ἀναγκαῖον ἵνα καὶ αὖθις ἐπαναλάβωμεν τὴν ἀπαίτησίν μας, ἐπιστέλλοντες νέον ἀντίγραφον τῆς πράξεως τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι οἱ σύμμαχοι μονάρχαι θέλουσιν ἐπινεύσει ὅπως μᾶς ἐπιτρέψωσι τὴν ζητουμένην ἄδειαν, ἢ τοὐλάχιστον διαβιβάσωσιν Ὑμῖν ἐπίσημον ἀπάντησιν διὰ τῶν ὑπουργῶν αὐτῶν.

Ἔχομεν τὴν τιμὴν κλπ.

Οἱ ἀπεσταλμένοι.

» Ἐν Ἀγκῶνι, τῇ 16 Δεκεμβρίου 1822. »

« *Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν καρδινάλιον Γονζάλβην, ὑπουργὸν, γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας τῆς Αὐτοῦ Παναγιότητος.*

» Καθ' ἣν στιγμὴν καταθέτομεν εἰς τοὺς πόδας τῶν σεβαστῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων, τῶν συνελθόντων ἐν Βερώνῃ, δεύτερον ἀντίγραφον τῆς πράξεως τῆς ἐν Ἑλλάδι προσωρινῆς κυβερνήσεως, ἠθέ-

λομεν φανῇ ἐπιλήσμονες τῶν ἱερωτέρων καθηκόντων, ἐὰν μὴ ἐσπεύδομεν ν' ἀποστείλωμεν παρόμοιον καὶ πρὸς τὴν ὑμετέραν ἐξοχότητα ἵνα ὑποβληθῇ εἰς τὴν Αὐτοῦ Παναγιότητα, τὸν κοινὸν πάτερα τῶν πιστῶν, καὶ ἀρχηγὸν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας.

» Ἐκ τῆς πράξεως ταύτης ἡ Αὐτοῦ Παναγιότης θέλει ἴδει, ὅτι ὅλοι οἱ Ἕλληνες σταθερῶς ἀποφασίσαντες νὰ διατηρήσωσι τὰ δίκαια αὐτῶν καὶ τὴν θρησκείαν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἶσιν ἄξιοι τῆς τε προστασίας, καὶ τῆς ἀποστολικῆς αὐτοῦ εὐλογίας.

» Λαμβάνομεν τὴν τιμὴν κλπ.

Οἱ ἀπεσταλμένοι, κλπ.

» Ἐν Ἀγκῶνι, 16 Δεκμβερίου 1822. »

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἔγγραφα ταῦτα οἵ τε ἐν Βερώνῃ συνελθόντες ἡγεμόνες καὶ ὁ πάπας οὐδεμίαν ἔδωκαν ἀπάντησιν, οἱ δὲ ἀπεσταλμένοι τῶν Ἑλλήνων ἐξηκολούθουν διατρίβοντες ἐν Ἀγκῶνι, ὡσεὶ ὑπὸ περιορισμόν.

Ἐν τούτοις, ὡς φαίνεται, εἴτε ὑπὸ τοῦ πάπα, εἴτε ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ζουρδαίν, ἐμμέσως ὑπεδείχθη εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὅτι μόνον διὰ γενναιοτέρων θυσιῶν ἠδύναντο νὰ ἐλπίζωσι τὴν συνδρομὴν τῆς Ῥώμης. Ὅθεν ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις διώρισε νέους ἀπεσταλμένους, τὸν Γερμανὸν Παλαιῶν Πατρῶν, καὶ τὸν Γεωργάκην Μαυρομιχάλην [1], μὲ τὴν ἐντολὴν ἵνα μεταβῶσι εἰς Ῥώμην, καὶ ζητήσωσι τὴν συνδρομὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐλῆς, ἔστω καὶ ἐπ' αὐτῇ τῇ ὑποσχέσει τῆς ἑνώσεως τῶν δύο ἐκκλησιῶν. Πλὴν καὶ εἰς τούτους ἀποβάντας εἰς Ἀγκῶνα ἀπηγορεύθη ἡ εἰς Ῥώμην μετάβασις, τῇ εἰσηγήσει ἴσως τῆς Αὐστρίας, εἰς τὴν ἐπιῤῥοὴν τῆς ὁποίας ὁ Πῖος τότε ὑπέκειτο. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὁ Ζουρδαίν, συσκεφθεὶς μετὰ τοῦ Μεταξᾶ καὶ τοῦ Γερμανοῦ, μετέβη εἰς Παρισίους, μὲ τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ διαπραγματευθῇ συμμαχίαν καὶ δάνειον μετὰ τοῦ ἐκεῖ ἑδρεύοντος τάγματος τῶν ἱπποτῶν τῆς Μελίτης.

Κατὰ τὴν ἐν Ἀγκῶνι διατριβὴν ὁ φιλέλλην οὗτος Γάλλος ἔγραψεν *ἀνασκευὴν τῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος συκοφαντιῶν*, αἵτινες ἠνάγκασαν τοὺς ἐν Βερώνῃ νὰ προσφερθῶσιν τοσοῦτον ἀσπλάγχνως πρὸς

(1) Ὁ Γερμανὸς λέγει, ὅτι δεύτερος ἐξελέχθη ὁ Νεόφυτος Βάμβας. (Ὑπομνήματα τῆς Ἐπαναστάσεως τῆς Ἑλλάδος, σελ. 123—151). Τὸ περίεργον εἶναι, ὅτι ὁ φιλόπατρις ἱεράρχης, εἰ καὶ ἐν ἄλλοις λίαν ἀκριβολογῶν, ἐν παρόδῳ μόνον ἀναφέρει τὴν πρὸς τὸν Πάπαν ἀποστολήν του.

ἔθνος ἐν ὀνόματι τοῦ σταυροῦ, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ἐμάχετο, ἐπικαλούμενον τὴν ἀῤῥωγὴν χριστιανῶν ἡγεμόνων.

«Διὰ τῶν ῥᾳδιουργιῶν τῶν ἐχθρῶν τῆς θρησκείας, ἔγραφεν ὁ Ζουρδαὶν, παρεμορφώθη τὸ δίκαιον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος. Οἱ Τουρκόφιλοι μετεχειρίσθησαν ὅλην τὴν πολιτικήν των διὰ νὰ παραστήσωσιν εἰς τοὺς ἐν Βερώνῃ συνελθόντας ἡγεμόνας τοὺς Ἕλληνας ὡς λῃστὰς, καὶ ὀπαδοὺς τοῦ καρβοναρισμοῦ Πρὸ πάντων δὲ ἐξηρέθισαν τοὺς ἡγεμόνας τούτους διὰ τῶν ἐπινοηθεισῶν φρικαλέων εἰκόνων τῆς ἀνηθικότητος καὶ φαντασιωδῶν ἐγκλημάτων τῶν ἐπαναστατῶν Ἑλλήνων, τοὺς ὁποίους παρέστησαν ὡς ἐχθροὺς πάσης ἠθικῆς, πάσης θρησκείας καὶ πάσης τάξεως, καὶ ὅτι οὗτοι βαρβαρώτεροι καὶ αὐτῶν τῶν Τούρκων ἀπεφάσισαν ἐκ συννενοήσεως μετὰ τῶν καρβονάρων νὰ λεηλατήσωσι τὴν Εὐρώπην, ἀνατρέποντες πᾶν εἶδος κυβερνήσεως, καὶ νομιμοποιοῦντες τὴν λῃστείαν καὶ τὴν δολοφονίαν. Ἐὰν οἱ κυριάρχαι, ἀντὶ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εἰς τὴν διάκρισιν τῶν τυράννων αὐτοῦ, εἶχον ἐν Ἑλλάδι πράκτορας σοφοὺς καὶ ἀπροκαταλήπτους, ἤθελον καταπεισθῆ ὅτι τὸ ἔθνος τοῦτο οὐδένα ἕτερον ἐπιδιώκει σκοπὸν πλὴν τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτοῦ, γιγνώσκον νὰ σέβηται τὴν οὐδετερότητα, τὴν ὁποίαν τινὲς τῶν δυνάμεων τηροῦσι κατὰ τὴν αἱματηρὰν ταύτην πάλην· ἤθελον καταπεισθῆ, ὅτι ἀντὶ νὰ πολεμῇ τὰς θρησκευτικὰς δοξασίας, οὐ μόνον ἐπέτρεπε τὴν ἐλευθέραν αὐτῶν ἐξάσκησιν, ἀλλὰ μάλιστα καὶ ἀνεξαιρέτως ἐπροστάτευεν αὐτάς· καὶ ἐπὶ τέλους ὅτι ἡ ἠθικὴ τοῦ Εὐαγγελίου, ἀποτελοῦσα τὴν βάσιν τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ, διέπει τὰς πράξεις του. Ἡ ἐπανάστασις τῶν Ἑλλήνων ἔχει ἀφορμὰς λίαν διαφόρους ἀπὸ ἐκείνας τῶν ἐν Εὐρώπῃ ὁπλισθέντων ἄλλων λαῶν, ἐπειδὴ οὗτοι θέλουσι ν' ἀποτινάξωσι τὸν τρομερὸν ζυγὸν βαρβάρου τυράννου, ζητοῦντες χριστιανικὴν κυβέρνησιν δώσουσαν αὐτοῖς πολιτικὴν ὕπαρξιν, ἵνα μὴ ὦσιν οἱ μόνοι ἐν τῇ χριστιανοσύνῃ ἐγαταλελειμμένοι ὑπὸ τὴν δεσποτείαν αἱμοβόρου δυνάστου, ἀποτροπιαζομένου τὸ χριστιανικὸν ὄνομα.

» Ἠδύναντο νὰ λησμονήσωσι τὴν φρικτοτέραν παραβίασιν τοῦ φυσικοῦ δικαίου, τὴν καθιερωθεῖσαν κατὰ τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους χρόνους διὰ συνηθείας, ἢ μᾶλλον καταχρήσεως, αἰώνων; τὴν δουλείαν! αὐτὴν τὴν ἄτιμον κηλῖδα τὴν προσαφθεῖσαν εἰς τὸ ἔθνος αὐτῶν, καὶ τὴν ὁποίαν μόνον τὸ ὄνομά των ἐφαίνετο ἀποκλεῖον καὶ ἀπωθοῦν; Ὅταν μία ψευδὴς καὶ ἐξώλης θρησκεία καθιεροῖ τὴν δουλείαν, οὐδὲν

τὸ παράδοξον· ὅταν παραγνωρίζηται ἡ θεότης, εὐκόλως κατανοεῖται καὶ ἡ φύσις τῆς ἀρχῆς, ἡ ὁποία εἶναι ἡ εἰκὼν αὐτῆς· ὑπὸ τὸν ζυγὸν ἑνὸς τυράννου ἡ γραμμὴ ἡ διαχωρίζουσα τὸν ὑπήκοον ἀπὸ τοῦ δούλου εἶνε τόσον ἀπαρατήρητος, ὥστε οὐδὲν τὸ θαυμαστὸν ἂν ἐξαφανίζεται. Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία συντρίβει τὸ σιδηροῦν σκῆπτρον, χειραφετεῖ τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς γεννήσεως καθιστᾷ αὐτὸν τοσοῦτον μέγαν, διὰ νὰ μὴ ἀποστρέφηται τὸ ταπεινότερον στίγμα ὅπερ δυνατὸν νὰ τῷ προσαφθῇ. Ἡ ἠθικὴ αὐτῆς εἶναι λίαν ὑψηλή, αἱ περὶ δικαίου ἰδέαι της πολὺ καθαραί, ἵνα ὑποφέρῃ παρομοίαν προσβολήν. Ἀλλὰ καὶ φύσις καὶ θρησκεία μάτην διεμαρτυρήθησαν. Ἡ Ἑλλὰς δύο μόνον τάξεις ἀνθρώπων ἠρίθμει, αὐθέντας καὶ δούλους. Ἡ ἀρετὴ ἐξηφανίσθη ὑπὸ κακοῦργον κυβέρνησιν· ἡ ἀρετὴ δὲν ἐγένετο χάριν τῶν δούλων, πολὺ περισσότερον δὲν ὑπῆρξε κληροδότημα τῶν δεσποτῶν. Ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ ὄνειδος καὶ ἡ ταπείνωσις, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ὑπεροψία καὶ τὰ βαρβαρώτερα μηχανήματα, τὰ μὲν πρῶτα ὡς ἕξις, τὰ δὲ δεύτερα ἀσυνειδήτως ἐξασκούμενα· τοιαύτη ἦτο ἡ τῆς Ἑλλάδος κατάστασις. Ἡ κατάργησις καταχρήσεως τοσοῦτον βαρβάρου ἐπεφυλάσσετο εἰς τὴν παροῦσαν γενεάν, γενεὰν ὀφθαλμοφανῶς προασπιζομένην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

» Πῶς ἐτόλμησαν νὰ παραστήσωσιν εἰς τὰ ὄμματα τῶν μοναρχῶν τοὺς Ἕλληνας ὡς ὀπαδοὺς τοῦ καρβοναρισμοῦ! Ὁ Θεὸς μάρτυς, ὅτι ἐν Ἑλλάδι ἴσως τριάκοντα ἄτομα ἐννοοῦσι τὴν ἀποδιδομένην εἰς τὴν ἑταιρίαν ταύτην ἔννοιαν.

»Κατηγοροῦσιν ὁμοίως αὐτοὺς ὡς ὑπηκόους ἐπαναστάντας κατὰ τοῦ κυριάρχου αὐτῶν. Οἱ Ἕλληνες δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀντάρται νομίμου ἡγεμόνος. Μήτε εἰσὶν ἐπαναστάται ὁπλισθέντες πρὸς διάδοσιν ἀξιωμάτων, καὶ θεωριῶν καταστρεπτικῶν τῶν ἀρχῶν ἐφ' ὧν στηρίζεται ἡ κοινωνικὴ τάξις, ἐπειδὴ τοὐναντίον ζητοῦσι νὰ ἐξασφαλίσωσι πολιτικὴν ὕπαρξιν ἐπὶ τῶν βάσεων τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ δικαίου.

»Οἱ Ἕλληνες μάχονται πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀστυκῆς αὐτῶν ὑπάρξεως, καὶ δὲν ἐπανέστησαν κατὰ νομίμου κυριάρχου, τοῦ ὁποίου ἐγένοντο οἱ φυσικοὶ ὑπήκοοι, ἐπειδὴ μόνον ἡ τῶν ὅπλων ἰσχὺς καθυπέταξεν αὐτούς. Κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους τὸ Βέλγιον, ἡ Ὀλλανδία, ἡ Ἰταλία, ἡ Ἰλλυρία, μέρος τῆς Γερμανίας, ἡ Νεάπολις, καὶ Ἱσπανία ὑπέκυψαν εἰς τὸ σκῆπτρον τοῦ Ναπολέοντος· τὸ ἐπ' αὐτῶν ὅμως δικαίωμα αὐτοῦ ἔπαυσεν, ἀφ' ἧς στιγμῆς αἱ στρατιωτικαὶ

αὐτοῦ δυνάμεις δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διατηρήσωσιν ἐπὶ πλέον τὰ κράτη ταῦτα ὑπὸ τὸν ζυγὸν, εἰ καὶ διὰ πολυαρίθμων συνθηκῶν ἐκεῖνος προσεπάθησε νὰ νομιμοποιήσῃ τὰς κατακτήσεις αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτῆς τῆς θρησκείας στιγμιαίως νὰ καθιερώσῃ αὐτὰς, ἀφοῦ μάλιστα καὶ οὗτος ἐπίστευεν εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Ἐὰν λοιπὸν τοσοῦται λαοὶ ἐπανέλαβον τὴν φυσικὴν αὐτῶν ἀνεξαρτησίαν, καὶ ἀπέφυγον τὴν ξένην κυριαρχίαν, ἐπανελθόντες εἰς τὰ ὅρια τὰ χαραχθέντα ὑπὸ τῆς φύσεως, τῆς θρησκείας, καὶ τῶν ἠθῶν αὐτῶν, πῶς εἶναι δυνατὸν ν' ἀποκηρυχθῇ τὸ Ἑλληννκὸν ἔθνος, τὸ ἀποτινάξαν τὸν ἐπονείδιστον ζυγὸν, τὸν ὁποῖον ἐπέβαλεν αὐτῷ ὁ σκληρότερος ἐχθρὸς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ παντὸς πολιτισμοῦ, ὁ ἁρπάσας τὴν νόμιμον ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ κυβερνῶντος τὸ Ἀνατολικὸν κράτος μονάρχου, καὶ ἀποστερήσας αὐτὸ τῶν τε ἀρχαίων νόμων, τῆς θρησκείας, καὶ πάσης κοινωνικῆς ὑπάρξεως; Οἱ Ἕλληνες γινόμενοι διὰ τῆς δυνάμεως τῶν ὅπλων δοῦλοι, καὶ οὐχὶ ὑπήκοοι τοῦ μεγάλου δεσπότου, ἔχουσιν ἀναντιῤῥήτως τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἀπελευθερωθῶσι διὰ τῆς δυνάμεως τῶν ὅπλων ἐκ κυρίων τοὺς ὁποίους οὐδέποτε ἀνεγνώρισαν.

» Ἀπὸ δύο ἐτῶν οἱ Ἕλληνες μόνοι παλαίουσι καθ' ὅλων τῶν δυνάμεων τῶν τυράννων αὐτῶν, πανταχοῦ δὲ ἐνίκησεν ἡ σημαία τοῦ σταυροῦ. Ἐὰν αἱ χριστιανικαὶ δυνάμεις ἐγκαταλείψωσιν αὐτοὺς ἐν τῷ ἐξολοθρευτικῷ τούτῳ πολέμῳ, θέλουσιν ἐξολοθρευθῆ μέχρι τοῦ τελευταίου μᾶλλον, παρὰ νὰ ἐπανέλθωσιν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν τυράννων αὐτῶν· ἀλλὰ τοὐλάχιστον θέλουσι καταβῆ εἰς τὸν τάφον μὲ τὴν παρηγορίαν, ὅτι ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας των, καὶ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας· καταβαίνοντες δ' ἐκεῖ οὐδόλως θέλουσι φοβηθῆ τοῦ νὰ ἐμφανισθῶσιν ἐνώπιον τοῦ μεγάλου κριτοῦ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. »

Συγχρόνως δὲ καὶ ὁ Μεταξᾶς ἀπέστειλε πρὸς τὴν προσωρινὴν τῆς Ἑλλάδος κυβέρνησιν τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν, ἐν ᾗ ἐκτειθέμενος τὰ κατὰ τὸ ναυάγιον τῆς ἀνατεθείσης αὐτῷ ἀποστολῆς, πλήρης ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ ἐξώρκιζε τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐμμείνωσι τὸν καλὸν ἀγωνιζόμενοι ἀγῶνα.

» Ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ μου μετὰ τῶν ὑπουργῶν τῶν ἐν Βερώνῃ συνελθόντων σεβαστῶν ἡγεμόνων, πάντοτε λόγον ποιούμενος περὶ τῆς πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος καθὼς καὶ τῶν κατορθωμάτων τῶν ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ ἀγωνιζομένων

Ἑλλήνων, αὐστηρῶς ἀπέφυγον πᾶσαν ἔκφρασιν, τὴν ὁποίαν ἡ κακὴ πίστις ἠδύνατο νὰ ἐκλάβῃ ὡς ἐπαναστατικὴν, καὶ ἀνατρεπτικὴν τῆς εἰρήνης. Εἴχετε τὴν καλοσύνην νὰ μὲ τιμήσητε διὰ τῆς ἐντολῆς τοῦ νὰ ἐκθέσω τὰ παράπονα καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἔθνους, καὶ ὑπερασπισθῶ τὰ δίκαια αὐτοῦ. Ὑπεστήριξα τὸ δίκαιον τοῦ ἀγῶνος· δυστυχὴς δὲ ἤθελον λογισθῆ, ἐὰν ἐν τῇ ὑπερασπίσει ταύτῃ ἐποιούμην χρῆσιν ὅπλων δυναμένων νὰ στρεβλώσωσι τὴν ἱερότητα αὐτοῦ. Ὅσον μοὶ ἦτο δυνατὸν ἐνήργησα, πλὴν δὲν ἠδυνήθην ν' ἀνταποκριθῶ εἰς τὰς προσδοκίας σας, ἕνεκα τῶν δυσκολιῶν τὰς ὁποίας αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις παρενέβαλε. Ἐπεθύμουν νὰ συνενώσω ἐν ἐμοὶ ὅλον τὸ πνεῦμα καὶ ὅλην τὴν εὐγλωττίαν τῶν μᾶλλον διακεκριμένων διπλωματῶν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς πολιτικῆς ταύτης ἀποστολῆς, καὶ οὕτω φανῶ ἄξιος τῆς ἐπιδοκιμασίας καὶ ὑμῶν καὶ τῆς πατρίδος.

» Ἄνθρωποι πανταχοῦ ὀνειρευόμενοι καρβονάρους, ἐτόλμησαν νὰ μᾶς παραστήσωσιν ὡς τοιούτους εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν μοναρχῶν, ἐν ᾧ ἡμεῖς ἀγωνιζόμεθα πρὸς ἀπαλλαγὴν τοῦ φρικτοῦ τῶν τυράννων μας ζυγοῦ, οὐδόλως φροντίζοντες περὶ τῶν συμβαινόντων εἰς τ' ἄλλα κράτη. Μάλιστα δὲ τὸ πρὸς τὴν σύνοδον ταύτην διάβημα ἡμῶν ἔπρεπε ν' ἀποδείξῃ εἰς τοὺς μονάρχας, ὅτι δὲν εἴμεθα ἐπαναστάται· διότι οἱ ἐπαναστάται οὐδέποτε ἀποτείνονται πρὸς τὰς ἐστεμμένας κεφαλὰς, ζητοῦντες μονάρχην. Ἄλλως τε καὶ δὲν ἀγωνιζόμεθα πρὸς ἀνατροπὴν νομίμου κυβερνήσεως, ἀλλ' ἐναντίον ἅρπαγος δυνάστου.

» Διὰ τῆς σκληρᾶς ταύτης συκοφαντίας οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν κάπως ὠφελήθησαν, κατορθώσαντες νὰ ἐμποδίσωσι τοὺς ἡγεμόνας ἀπὸ τοῦ νὰ τείνωσιν ἡμῖν ἀρωγὸν χεῖρα. Ἔτι δὲ πλειότερον θὰ προχωρήσωσι· θέλουσι δηλαδὴ ῥαδιουργήσει παρὰ τῷ ἀρχηγῷ τῶν τυράννων ἡμῶν, διὰ νὰ καταφέρωσι καθ' ἡμῶν τὸ τελευταῖον κτύπημα. Ἀναμφιβόλως θέλουσι σᾶς προτείνει ἀμνηστείαν, γαίας, μάλιστα δὲ καὶ χρήματα, ὑποσχόμενοι ἵνα ἐγγυηθῶσιν εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας ζωὴν καὶ περιουσίαν. Ἐὰν παραδεχθῆτε, ἀπωλέσθητε· διότι ἅμα οἱ τύραννοί σας γίνωσιν αὖθις κύριοι, πᾶν τὸ ὑποσχεθὲν θέλει σᾶς ἀφαιρεθῆ· ἀποσπώμενοι τῆς οἰκογενειῶν σας θέλετε μεταφερθῆ ὡς δοῦλοι εἰς τὴν Ἀσίαν· τὰ τέκνα σας μόνον θέλουσιν ἀφήσει διὰ νὰ τὰ ἀναθρέψωσιν ἐν τῇ ταπεινοτέρᾳ τυραννίᾳ καὶ τῇ σκληροτέρᾳ δουλείᾳ, ὡς τοὺς μαύρους τῶν ἀποικιῶν· τὰ δὲ τέκνα ταῦτα νέαν ἀποτελοῦντα γενεὰν θέλουσι γίνει κτῆμα τῶν βαρβάρων, ὡς ἓν ποίμνιον εἶναι ἡ ἰδιοκτησία τοῦ

γεωργοῦ. Τοιοῦτον εἶνε τὸ ὑπὸ τῶν τυράννων καὶ τῶν ἐχθρῶν σας παραδεχθὲν σχέδιον. Τοιαύτη εἶνε, μὴν ἀμφιβάλλετε, ἡ περιμένουσα ὑμᾶς τύχη, ἐὰν ἐνδώσετε. Εἶναι ἀνάγκη νὰ κατανύξω τὰς καρδίας σας διὰ τῆς ὀδυνηρᾶς εἰκόνος τῶν δεινῶν τὰ ὁποῖα ὑπέστητε; τὸν ἀνθρωπισμὸν ἐξευτελιζόμενον ὑπὸ τῆς δουλείας, τὴν ζωὴν θεωρουμένην βάρος καὶ ὑποθετικὴν, ἕνεκα τῆς βαρβαρότητος καὶ τῆς τυραννίας τῶν δυναστῶν ὑμῶν, τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ἀνηθικότητα τῶν τυράννων μας, τὰς πολυαρίθμους πράξεις τῆς αὐτογνώμονος ἰσχύος, τὴν φοβερὰν τῶν πασάδων δύναμιν, τὰς πολυειδεῖς ἁρπαγάς; ὦ Ἑλλὰς πῶς ἠδυνήθη τὸ ἀρχαῖον καὶ μεγαλοπρεπὲς σκάφος σου ν' ἀντιστῇ εἰς τοσαύτας συγκεντρωθείσας τρικυμίας; Κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰούλιον ἡ κλονισθεῖσα πατρὶς ὑπέκυπτεν, ἐὰν μὴ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ὑπεστήριζεν αὐτήν. Περὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ εὐεργετήματος δύνασθε νὰ κρίνητε ἀναπολοῦντες ὅ,τι τότε ἦσθε· ἐκτιμήσατέ το διὰ τρόπου θετικωτέρου, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ὅ,τι εἴμεθα. Εἴμεθα ἐλεύθεροι! Ἐπιθυμεῖτε νὰ συνθηκολογήσητε μετὰ τῶν πρώην κυρίων; γινόμεθα δοῦλοι. Ἐξ ὅλων τῶν ἀγαθῶν δι' ὧν τὸ ὑπέρτατον ὂν ἐπλούτισε τὸν ἄνθρωπον, δημιουργοῦν αὐτὸν, τὸ μεγαλείτερον εἶναι ἡ κοινωνικὴ ἐλευθερία. Οὕτω δὲ μεταξὺ τῶν ἐνστίκτων τοῦ ἀνθρώπου αἰσθημάτων ὁ ἔρως τῆς ἐλευθερίας ὑπῆρξε τὸ ἐπιτακτικώτερον· οἱ θησαυροὶ δὲν ἱκανοποιοῦσι τὴν ἀπώλειαν αὐτοῦ, ἡ δὲ ἀγέρωχος τούτου ἀπόλαυσις ἀποζημιοῖ τὸν πτωχὸν διὰ τὰς στερήσεις αὐτοῦ. Ἴδετε καὶ αὐτὰ τὰ ζῶα, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ φύσις ἐδώρησε σκιὰν ἐλευθερίας! Ὅταν ἀπολέσωσι καὶ αὐτὴν τὴν κενὴν σκιὰν, ἀγριοῦνται καὶ καταμαραίνονται, δάκνουσι τὸν χαλινὸν, τρώγουσι τὰ σίδηρά των· τὰ δὲ ἀσθενέστερα ἐξαντλοῦνται ἀγωνιζόμενα πρὸς ῥῆξιν τοῦ κρατοῦντος φραγμοῦ· μάτην μία χεὶρ, τῆς ὁποίας μισοῦσι τὰς ἀγαθοεργίας, ἐπαρκεῖ εἰς τὰς ἀνάγκας αὐτῶν, διότι πρωτίστη πασῶν εἶναι ἡ ἐλευθερία. Οὕτω τὰ ἤθη κατωτέρας φύσεως ὑποδεικνύουσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὰ καθήκοντα καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ. Εὐτυχὴς δὲ οὗτος, ἐὰν ἀντὶ νὰ ἐπιβουλευθῇ τὴν ἐλευθερίαν οἱουδήποτε, δὲν ἔδωκε τὸ ἀπαίσιον παράδειγμα τῆς ἐπιβουλῆς τῆς ἑαυτοῦ. Ἀλλὰ διὰ τίνων οἱ Ἕλληνες ὑπεδουλώθησαν; Μὴ στρατεύματα λεόντων καὶ τίγρεων ἔφερον αὐτοῖς τὰς ἁλύσους; Ἐὰν δὲ οἱ χριστιανοὶ ἡγεμόνες ἄφησαν ἀνθρώπους νὰ κατακλύσωσι τὴν δυστυχῆ ἡμῶν πατρίδα, ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ σιωπᾷ ἐρυθριῶν! Λόγος γίνεται περὶ μυστηρίων τῆς χριστιανικῆς θρη-

οικίας, ἀλλὰ ταῦτα φαίνονται ἀκατανόητα· τὰ μυστήρια ὅμως τῆς πολιτικῆς εἶναι ἀνόητα.

» Ὦ σεῖς, τοὺς ὁποίους τὸ πνεῦμα τῆς ἀνοίας ἀπεπλάνησε, τοὺς ὁποίους ἄπιστοι παρορμήσεις μᾶλλον, ἢ πλάναι τῆς ἰδίας καρδίας, παρεξέκλιναν τῆς ἁπλῆς καὶ ἀσφαλοῦς ὁδοῦ τῆς πρὸς τοὺς φυσικοὺς νόμους ὑποταγῆς! Δὲν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν μήτε τὸ αἷμα τὸ ὁποῖον ἐχύσατε, μήτε τὰ ἐρείπια τὰ ἔτι καπνίζοντα ἐκ τῶν πυρκαϊῶν τὰς ὁποίας ἠνάψετε, μήτε τὰ τραύματα τὰ ὁποῖα αἱ ἀνίεροι χεῖρες ὑμῶν κατὰ τῆς πατρίδος ἡμῶν κατέφερον, ἀλλ' ἐπικαλοῦμαι ὑμᾶς αὐτούς. Τὸ ψεῦδος σᾶς εἶπεν, ὅτι αἱ ἀπάνθρωποι ὑμῶν ἐκστρατεῖαι ἦσαν ἐξάσκησις τῶν κεκηρυγμένων δικαίων σας, πλὴν ἐζητήσατε τὸν ὄλεθρον· ὅτι ἡ ἰσχὺς σᾶς ἔδιδε τὸ δικαίωμα νὰ ποδοπατήσητε ὅλους τοὺς νόμους, πλὴν τοῦτο πράξαντες κατεφέρετε τὸ τελευταῖον κτύπημα εἰς τὴν νομιζομένην ἐξουσίαν σας.

» Ἀναμφιβόλως ἔνδοξον εἶναι ν' ἀγαπῶνται οἱ βασιλεῖς ὑπὸ τῶν ὑπηκόων αὐτῶν. Τοῦτο εἶναι τὸ ὡραιότερον καὶ μόνον αὐτῶν κέρδος. Ὀλιγώτερον ὅμως ὀξυδερκεῖς τοῦ βασιλέως τῶν βασιλέων πῶς δύνανται νὰ εἰσδύσωσιν εἰς τὸ μυστήριον τῶν καρδιῶν; Ἐξαπατώμενοι ἐκ τῶν ἐπιδείξεων δὲν φοβοῦνται μήπως μισηθῶσιν ὑπὸ τῶν ὑπηκόων των, διότι πᾶσαι αἱ πέριξ τοῦ θρόνου αὐτῶν ἀντηχοῦσαι φωναὶ θέλουσι καταδείξει αὐτοῖς, ὅτι εἰσὶν εἴδωλα. Οἱ περικυκλοῦντες αὐτοὺς περικαλύπτουσι τὰς μηχανορραφίας των διὰ πέπλου, τὸν ὁποῖον οὐδεὶς τολμᾷ νὰ διασχίσῃ, μάλιστα μήτε ν' ἀνεγείρῃ. Ἐπὶ τοσοῦτον συνταυτίζονται μετὰ τῆς ἐπικρατείας, ὥστε μεταχειρίζονται ὡς πρόσχημα τῶν προσωπικῶν των θελήσεων αὐτὸ τὸ δίκαιον τῆς ἐπικρατείας· καθιδρύονται μεταξὺ τῶν βασιλέων καὶ τῶν ὑπηκόων, ὡς μεσάζοντες, τοὺς ὁποίους πάντοτε ἠδύνατό τις νὰ παραβλέψῃ ἄνευ ἀποτελέσματος, ἀλλ' ὅμως οὐδέποτε τολμᾷ νὰ παρακλίνῃ αὐτοὺς ἄνευ ἐγκλήματος ... Λίαν καταπληκτικὸν παράδειγμα ἔχομεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ὑποθέσει. Ἀποκρύπτουσιν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ ἑλκύσῃ αὐτοὺς ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου ἀγῶνος. Μᾶς παριστῶσιν ὑπὸ τὰ ἀκαισιώτερα χρώματα. Οἱ σεβαστοὶ οὗτοι κυριάρχαι μᾶς ἐγκαταλείπουσι. Φοβοῦμαι, κύριοι, μήπως αἱ ἐπιστολαί σας μετὰ τῶν ἡμετέρων δὲν ὑπεβλήθησαν αὐτοῖς, ἀπ' ἐναντίας μάλιστα, ὅτι ἐτέθησαν πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτῶν ψευδεῖς σημειώσεις, ἵνα τοὺς διεγείρωσι καθ' ἡμῶν ... Εἴθε νὰ ἀπατῶμαι, καί ποτε οἱ σεβαστοὶ ἡγεμόνες κατα-

πεισθῶσιν, ὅτι δὲν εἴμεθα ἐπαναστάται, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας δυστυχεῖς χριστιανοὶ ἀπαύστως ἐπικαλούμενοι τὴν ὑποστήριξιν αὐτῶν!

» Ὅθεν, κύριοι, ἀφέθημεν εἰς μόνας τὰς δυνάμεις ἡμῶν. Ἀγαθῇ τύχῃ! μέχρι σήμερον, τῇ βοηθείᾳ τοῦ Σωτῆρος, ἐνικήσαμεν, διότι ὑπὲρ αὐτοῦ προμαχοῦμεν. Ἐξακολουθήσωμεν, καὶ δὲν θέλει μᾶς ἐγκαταλείψει. Πᾶσα ἀτομικὴ ἔχθρα ἂς τεθῇ κατὰ μέρος, καὶ οἱ Ἕλληνες συγκεντρωμένοι ὑπὸ μόνιμον κυβέρνησιν ἀποφύγωμεν τὰς διαιρέσεις, αἵτινες ἀπώλεσαν τοὺς προγόνους ἡμῶν. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶπε· « *Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς ἐρημοῦται, καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς οὐ σταθήσεται.* »

» Κύριοι, εἶπον πᾶν ὅ,τι ἠδυνάμην πρὸς κατάπεισιν ὅλων τῶν Ἑλλήνων περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς μὴ ὑποκύψεως ἐφ' οἱοισδήποτε ὅροις. Ἐνήργησα πρὸς ἐπανάπαυσιν τῆς συνειδήσεώς μου. Τιμηθεὶς ὑπὸ τῆς ὑμετέρας ἐμπιστοσύνης εὐτυχὴς θεωροῦμαι, ὅτι ἐπωφεληθεὶς τῆς θέσεώς μου ἐλάλησα τὴν ἀλήθειαν. Ὢ! ἐὰν ὁ Θεὸς ἠξίου νὰ πολλαπλασιάσῃ τὰ προτερήματά μου, καὶ ἐὰν ταῦτα ἠδύναντο ν' ἀνταποκριθῶσι πρὸς τὸ διαθερμαῖνον τὴν καρδίαν μου αἴσθημα, καὶ πρὸς τούτοις ἐὰν ἠδυνάμην νὰ λαλήσω εἰς πολλὰ μέρη, καὶ ἀκουσθῶ διὰ μιᾶς ὑφ' ὅλων τῶν Ἑλλήνων, μεθ' ὁποίας θερμότητος ἤθελον ἐκπληρώσει τὸ ἱερὸν τοῦτο καθῆκον!

Ο ΚΟΜΗΣ ΜΕΤΑΞΑΣ. »

Γνωστόν, ὅτι τὸ περιβόητον τάγμα τῶν ἱπποτῶν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου (1) ἐπὶ διακόσια δέκα τρία ἔτη ἑδρεῦσαν ἐν Ῥόδῳ, καὶ ἡρωϊκώτατα προμαχῆσαν ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, μετὰ τρομερὰν καὶ ἔνδοξον ἀντίστασιν ἐξεδιώχθη περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1522 ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμάνου· ὕστερον δ' ἐγκατασταθὲν ἐν Μελίτῃ, καὶ ἐξακολουθοῦν τοὺς κατὰ τῶν τρομερῶν Μου-

(1) Ἐπονομάζεται καὶ τάγμα τῶν Ῥοδίων ἢ Μελιταίων ἱπποτῶν, ἀπὸ τῶν νήσων, ἐν αἷς κατὰ καιροὺς εἶχε τὴν ἕδραν αὐτοῦ, πολλάκις δὲ καὶ ἁπλῶς τῶν Ὀσπιταλιέρων· ἡ τελευταία προσωνυμία ἐξελληνίσθη Νοσοκόμοι· πρέπει ὅμως νὰ προτιμηθῇ ἡ μετάφρασις Ξενοδόχοι, ἢ Πτωχοί, ὡς ἱστορική· διότι ἐν τοῖς ἱδρυτηρίοις ἐγγράφοις τοῦ Τάγματος καλεῖται τοῦτο λατινιστὶ μὲν Hospitalis, ἑλληνιστὶ δὲ Ξεναδοχεῖον, ἢ Πτωχεῖον· « In esse (carte) è sempre unito per sinonimo al Greco termine di Zenodochio, o Ptochio, che alloggiamento significava o di pellegrini, o di poveri. » Paoli, Dell' origine et Istituto del sacro militar Ordine di S. Giovanbattista Gerosolimitano, Roma, 1781, σελ. 153.

σουλμάνων ἐνδόξους ἀγῶνας αὐτοῦ, δὲν ἔπαυσε προσηλοῦν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τῆς κλασικῆς αὐτοῦ καθέδρας, ἢ ἄλλης τινὸς Ἑλληνικῆς παραλίου πόλεως ἢ νήσου ([1]), ἵν' ἀπὸ ἐγγυτέρας ὁρμώμενον ἀφετηρίας μάχηται κατὰ τῶν ἀδιαλλάκτων ἐχθρῶν τῆς χριστιανοσύνης, τῶν *ἀπίστων*, ὡς τότε ἀπεκαλοῦντο οἱ Τοῦρκοι ἰδίᾳ· πλὴν μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Γάλλων κατάληψιν τῆς Μελίτης (1798) καὶ τὴν μετέπειτα οριστικὴν κατοχὴν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, τὸ Τάγμα ἔπαυσε μὲν ἔχον πολιτικὴν ὕπαρξιν, εἰς Ῥώμην δὲ καὶ Φεῤῥάραν καὶ Παρισίους μεταγαγὸν τὴν ἕδραν αὐτοῦ, ἐξηκολούθει ἐργαζόμενον, καὶ ἐποφθαλμιῶν ἐσχατιάν τινα τῆς Ἀνατολῆς, ἔνθα ν' ἀναστηλώσῃ καὶ πάλιν τὴν Τουρκομάχον αὐτοῦ σημαίαν ([2]).

Ὁ Ζουρδαὶν ἅμα ἀφικόμενος εἰς Παρισίους ἐξήγησε τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς του εἰς τὸν Ῥαοὺλ, δικηγόρον καὶ σύμβουλον τοῦ τάγματος. Ὁ φιλέλλην οὗτος, οὐδεμίαν ἄλλην ἐπίσημον πληρεξουσιότητα εἶχε παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, ἐκτὸς τοῦ ἑξῆς ἐπιτροπικοῦ τοῦ Ἀνδρέα Μεταξᾶ.

» *Κύριε συνταγματάρχα Ζουρδαίν.*

» Κατὰ τὴν εἰς Παρισίους διαμονήν σας θέλετε προσπαθήσει πρὸς συνομολόγησιν δανείου, καὶ περὶ παντὸς δυναμένου νὰ ὠφελήσῃ τῇ Ἑλλάδι. Γνωρίζετε τὰς ἀνάγκας, καὶ τὴν πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν αὐτῆς κατάστασιν, ἑπομένως περὶ παντὸς δύνασθε νὰ διαπραγματευθῆτε. Τὰς ἐπιστολάς σας θέλετε μοὶ διευθύνει παρὰ τῷ πρώτῳ τῶν ἐν Ὕδρα προὐχόντων, καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἡ κυβέρνησις θέλει ἀμέσως πέμψει ἀπεσταλμένους ἔχοντας τὴν πληρεξουσιότητα ἵνα νομιμοποιήσωσι τὰ ὑφ' ὑμῶν συμπεφωνημένα.

» Καταβάλλετε πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως τὸ ταχύτερον ἐπανέλθητε εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἥτις ἀνάγκη ὑμῶν ἔχουσα μετὰ λύπης θέλει ἴδει πᾶσαν μακροχρόνιον ἀπουσίαν. Ἐπιλαμβάνομαι δὲ τῆς περιστά-

---

([1]) Τὰς ἀποπείρας ταύτας ἐξιστόρησα ἐν τῇ Τουρκοκρατουμένῃ Ἑλλάδι (σελ. 89—192).

([2]) Διαβεβαιοῦται, ὅτι περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἤδη ὑπερμεσούσης ἑκατονταετηρίδος ἦλθεν εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Ἰονίου Πολιτείας, ζητοῦν τὴν παραχώρησιν τῆς Κερκύρας. Ὁ Κ. Παῦλος Λάμπρος ἤκουσε τοῦτο ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ κλεινοῦ Ἀνδρ. Μουστοξύδου, ἐνεργὸν λαβόντος μέρος, καὶ προθεμένου ἵνα δημοσιεύσῃ τὰ περὶ τούτου ἀνταλλαγέντα περίεργα ἔγγραφα.

σεως, ἀγαπητέ μοι συνταγματάρχα, ἵνα ἀνανεώσω τὴν διαβεβαίωσιν τῆς πρὸς ὑμᾶς φιλίας μου.

» Ἐν Ἀγκῶνι, τῇ 1 Μαρτίου 1823.

Ὁ μινίστρος τῆς ἀστυνομίας, ἀπεσταλμένος τῆς προσωρινῆς τῶν Ἑλλήνων κυβερνήσεως

Α. ΚΟΜΗΣ ΜΕΤΑΞΑΣ. »

Ὁ Ῥαοὺλ ἀνεκοίνωσε τὴν ἀποστολὴν τοῦ Ζουρδαὶν πρὸς τὸ συμβούλιον τοῦ τάγματος, ὅπερ τῇ 7 Ἰουνίου προσεκάλεσεν αὐτὸν νὰ παρουσιασθῇ εἰς μίαν τῶν συνεδριάσεων, ὅπως ὑποβάλλῃ τὰ ἐπιτροπικὰ αὐτοῦ ἔγγραφα. Ἀφ' οὗ δὲ ταῦτα ἐπιθεωρηθέντα εὑρέθησαν κανονικὰ καὶ ἐπαρκῆ, ἤρχισαν ἀμέσως αἱ διαπραγματεύσεις, καὶ μετ' ὀλίγον συνωμολογήθη προσωρινὴ σύμβασις, ἔχουσα οὕτω.

« *Κυρίαρχον Τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου.*

» Ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ἐξουσίαν τοῦ πανεγίου πατρὸς Πάπα.

Ἡμεῖς, βαλῆδες (baillis), μεγάλοι ἡγούμενοι, καὶ ταξίαρχοι, γενικοὶ ἐπίτροποι τῶν διαφόρων ἐθνῶν (langues), τῶν συγκροτούντων τὸ κυρίαρχον τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου, παρόντες καὶ συνελθόντες ἐν τῇ σημερινῇ κανονικῇ συνελεύσει, καὶ ἀντιπροσωπεύοντες τὰ ἐπαρχιακὰς συνελεύσεις καὶ τὰς μεγάλας ἡγουμενίας.

» Δηλοποιοῦμεν εἰς γνῶσιν οὗτινος ἀνήκει, ὅτι ἡ παροῦσα σύμβασις ἐγένετο, ἀπεφασίσθη, καὶ ἐπεκυρώθη παρ' ἡμῶν, μετὰ τὴν ἐπαλήθευσιν τῶν διαπιστευτηρίων ἐγγράφων τῶν κάτωθι ἀναφερομένων πληρεξουσίων, καὶ ἔχει ὡς ἑξῆς.

» Ἐν ὀνόματι τῆς Παναγίας Τριάδος, καὶ πρὸς μεγαλειτέραν δόξαν τῆς θρησκείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, Λυτρωτοῦ τῶν ἀνθρώπων, καὶ πηγῆς ἀθανάτου πάσης νομίμου παρὰ τοῖς πιστοῖς ἔθνεσιν ἀρχῆς.

» Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, δικαίως μεριμνῶν περὶ τῶν πρὸς ἀπολύτρωσιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ μέσων, μὲ τὴν ἀπόφασιν τοῦ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν λατρείαν τοῦ Θείου ἡμῶν Σωτῆρος, καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν ἐλευθερίαν καὶ λάμψιν, ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς χώρας, ἔκρινεν ἁρμόζον πρὸς τὰ συμφέροντα αὐτοῦ τε καὶ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, νὰ συνενωθῇ διὰ συνθήκης συμμαχίας μετὰ τοῦ κυριάρχου Τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Ἱεροσολυμίτου.

» Ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ θρησκευτικὸν, στρατιωτικὸν, καὶ ξενοδόχον Τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Ἱεροσολυμίτου, προωρισμένον ἐξ αὐτῆς τῆς συστάσεώς του ἵνα μάχηται ἀεννάως πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ σταυροῦ, καὶ προστατεύῃ τοὺς χριστιανοὺς κατὰ τῶν ὅπλων τῶν ἀπίστων, προθύμως ἐδέχθη τὴν πρότασιν τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, καὶ ἀπεφάσισεν ἵνα ἐπιληφθῇ τῆς περιστάσεως ταύτης πρὸς ἐπανέλευσιν ἐν τῷ σταδίῳ, ἔνθα ἐπὶ ὀκτὼ αἰῶνας ἐδοξάσθη, συμμετέχον τῶν κινδύνων καὶ τῆς δόξης λαοῦ ἀγωνιζομένου ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ, καὶ ἐπανακτώμενον τὰς κτήσεις καὶ τὰ δικαιώματα, τὰς ὁποίας οἱ Μουσουλμάνοι δι' ἐνόπλου βίας ἥρπασαν ἀπ' αὐτοῦ.

» Ἐπὶ τῷ τέλει δὲ τούτῳ τὰ ὑψηλὰ συμβαλλόμενα πρόσωπα ὠνόμασαν ὡς πληρεξουσίους αὐτῶν, δηλαδὴ,

» Τὸ μὲν κυρίαρχον Τάγμα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Ἱεροσολυμίτου τὸν Κ. μαρκήσιον Νικόλαον Γαβριὴλ Μαρσιὲ (Le Marcieu) στρατοπεδάρχην τῆς Αὐτοῦ Χριστιανικωτάτης Μεγαλειότητος, τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, καὶ τὸν Κ. Ἰωσὴφ-Νικόλαον Δελαπὸρτ (de La Porte) στρατοπεδάρχην τῆς Αὐτοῦ Χριστιανικωτάτης Μεγαλειότητος τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας·

» Ἡ δὲ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις τὸν Κ. συνταγματάρχην Ζουρδαίν·

» Οἵτινες, ἀφοῦ ἀμοιβαίως διεκοίνωσαν τὰ διαπιστευτήρια αὐτῶν ἔγγραφα, εὑρεθέντα ἐν καλῷ καὶ κανονικῷ τύπῳ, συνεφώνησαν τὰ ἑξῆς ἄρθρα.

» Ἄρθρ. 1. Τὸ κυρίαρχον Τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Ἱεροσολυμίτου ἀναγνωρίζει τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

» Ἄρθρ. 2. Θέλει συνομολογηθῇ διηνεκὴς συμμαχία καὶ ἐπιμαχία μεταξὺ τοῦ κυριάρχου Τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Ἱεροσολυμίτου καὶ τοῦ Ἑλληνοῦ ἔθνους δι' ὅλας τὰς περιστάσεις, καθ' ἃς τὸ ἓν ἢ τὸ ἕτερον τῶν συμβαλλομένων μερῶν ἔχουσι ἢ ἔμελλον ἔχει πόλεμον κατὰ τῶν Μουσουλμάνων.

» Ἄρθρ. 3. Τὰ συμβαλλόμενα δύο ὑψηλὰ μέρη ὑποχρεοῦνται εἰς ἀμοιβαίαν βοήθειαν δι' ὅλων τῶν μέσων, πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ κοινοῦ αὐτῶν ἀγῶνος.

» Ἄρθρ. 4. Ὑποχρεοῦνται ὁμοίως νὰ μὴ συνθηκολογῶσι μετὰ τοῦ ἐχθροῦ τῆς χριστιανοσύνης, εἰμὴ ἐπὶ βάσεων μεταξὺ ἀμφοτέρων καὶ ὁμοφώνως παραδεδεγμένων.

» Ἄρθρ. 5. Τὰ συμβαλλόμενα δύο ὑψηλὰ μέρη ἀμοιβαίως ἐγ-

ψῶνται τὴν ἀκεραιότητα τῶν σημερινῶν αὐτῶν χωρῶν, ὡς καὶ τῶν ἀκολούθως τυχὸν κτηθησομένων.

» Ἄρθρ. 6. Τὸ κυρίαρχον Τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Ἱεροσολυμίτου, ἐπιθυμοῦν νὰ συντρέξῃ καταδηλότερον, πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῆς ἑνώσεως, τὴν ὁποίαν ἡ ταὐτότης τῶν συμφερόντων συνῆψε μεταξὺ τῶν δύο κυβερνήσεων, ἀπεκδύεται ἀπὸ τῆς σήμερον πάντων τῶν δικαιωμάτων καὶ ἀξιώσεων αὐτοῦ ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἰδίως ἐπὶ τῆς κατοχῆς τῶν βαλιῶν τῆς Εὐβοίας καὶ Πελοποννήσου ([1]).

» Ἄρθρ. 7. Ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἀναγνωρίζουσα τὸ νόμιμον τῶν προειρημένων δικαιωμάτων καὶ ἀπαιτήσεων τοῦ Τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου, ἀποδέχεται τὴν παραίτησιν ταύτην, καὶ πρὸς ἀντιστάθμισιν ἐγγυᾶται αὐτῷ τὴν πλήρη καὶ ὁλοσχερῆ κατοχὴν καὶ κυριαρχίαν τῶν νήσων Ῥόδου, Καρπάθου (Scarpento), καὶ Ἀστυπαλαίας (Stampalie) ([2]), μετὰ τῶν ἐξαρτωμένων νήσων καὶ νησιδρίων, τῶν ἄλλοτε κατεχομένων ὑπὸ τοῦ Τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου.

» Ἄρθρ. 8. Ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ὑποχρεοῦται νὰ ἐγκαταστήσῃ τὸ ταχύτερον τὸ Τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Ἱεροσολυμίτου ἐπὶ τῶν προῤῥηθεισῶν νήσων καὶ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῶν, χορηγοῦσα αὐτῷ καὶ τὰς ἀναγκαίας δυνάμεις τῆς ξηρᾶς καὶ θαλάσσης πρὸς κατάκτησιν, ἐν περιπτώσει μὴ κατοχῆς.

» Ἄρθρ. 9. Μέχρι τῆς καταλήψεως τῶν ἄνω μνημονευθεισῶν νήσων, ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις παραχωρεῖ εἰς τελείαν ἰδιοκτησίαν καὶ κυριαρχίαν τοῦ Τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου, τὰς νήσους Οἰνούσσας (Σαπιέντσαν καὶ Καβρέραν) μετὰ τῶν ἐξαρτωμένων νησιδρίων, κειμένας ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Πελοποννήσου ἀντικρὺ τῆς Μεθώνης καὶ Κορώνης, καὶ τὴν νῆσον Σύρον ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει (Archipel), ἵνα τὸ Τάγμα δυνηθῇ καὶ καθιδρύσῃ ἄνευ ἀνα-

---

([1]) Οὐδέποτε ἐξουσίασαν οἱ ἱππόται τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Εὔβοιαν· μόνον δ' ἐν τοῖς ἀξιώμασι τοῦ Τάγματος συγκατηριθμεῖτο καὶ ὁ τιμητικὸς τίτλος τοῦ βαλῆ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Εὐβοίας. Βαλῆδες (Baglivi) ἐλέγοντο οἱ ἀρχηγοὶ τῶν συγκροτουσῶν τὸ Τάγμα γλωσσῶν ἢ ἐθνικοτήτων, ἀποτελοῦντες τὸ συμβούλιον τοῦ μεγάλου μαγίστρου. Ἡ δὲ ὑπαγομένη ἑκάστῳ βαλῇ χώρα ἐκαλεῖτο βαλία (bagliaggio).

([2]) Κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ἐν μὲν Καρπάθῳ ἦρξαν οἱ Ῥόδιοι ἱππόται, οἱ Μορέσκοι καὶ Κορνάροι (1204—1521), ἐν δὲ τῇ Ἀστυπαλαίᾳ οἱ Κυρίνοι, Βυζαντινοί, καὶ Γριμάναι (1207—1537)· οὐδέποτε ὅμως ἐγκατέστη ἐν τῇ τελευταίᾳ καὶ τὸ ἐπ' αὐτῆς κτητορικὰ διϊσχυριζόμενον δικαιώματα Τάγμα.

βολῆς ἐν αὐταῖς τοὺς στρατιωτικοὺς σταθμοὺς καὶ τοὺς ἐξοπλισμοὺς αὐτοῦ.

» Ἄρθρ. 10. Οἱ κτητορικοὶ τίτλοι, ἀρχεῖα, καὶ ἄλλα δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ ἔγγραφα, ἐὰν ὑπάρχωσι, θέλουσι παραδοθῆ εἰς τὸ Τάγμα.

» Ἄρθρ. 11. Οἱ ἱππόται τοῦ κυριάρχου Τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου θέλουσι καθιδρύσει τὴν ἕδραν τοῦ Τάγματος ἐν μιᾷ τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ 9 μνημονευθεισῶν νήσων, μέχρις οὗ καταλάβωσι τὴν νῆσον Ῥόδον, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ δύνωνται καὶ προσφέρωσιν ἀμέσως τὴν βοήθειαν τῶν ὅπλων αὐτῶν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος.

» Ἄρθρ. 12. Ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ὑποχρεοῦται ὁμοίως ν' ἀφήσῃ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου ἐξαρκοῦσαν δύναμιν τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς κατοχῆς τῶν εἰρημένων νήσων, μέχρις οὗ οἱ ἱππόται διοργανίσουσι τ' ἀμυντήρια αὐτῶν μέσα. Τὰ στρατεύματα ταῦτα θέλουσι μισθοδοτεῖσθαι ὑπὸ τοῦ Τάγματος, καὶ διοικεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἱπποτῶν, καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῆς πρὸς τὸ Τάγμα ὑπηρεσίας αὐτῶν. Ἐκ προοιμίου δὲ ὑποχρεοῦται ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ν' ἀποσύρῃ αὐτά, ἐν συνόλῳ ἢ ἐν μέρει, ἅμα τῇ πρώτῃ τοῦ Τάγματος ἀπαιτήσει, καὶ κατὰ τοὺς ὑποδειχθησομένους αὐτῇ ὅρους.

» Ἄρθ. 13. Πρὸς ἀποτελεσματικωτέραν συνδρομὴν τοῦ εὐγενοῦς ἀγῶνος τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας, τὸ κυρίαρχον Τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Ἱεροσολυμίτου, ἐκτὸς τῶν κατὰ τὸν παρόντα πόλεμον προσφερθησομένων στρατιωτικῶν δυνάμεων, ὑποχρεοῦται νὰ συνομολογήσῃ δάνειον μέχρι συμπληρώσεως δέκα ἑκατομμυρίων φράγκων, ἀφιερουμένων ὑπὲρ τῶν κοινῶν τῆς συμμαχίας συμφερόντων.

» Ἄρθρ. 14. Τὸ κυρίαρχον Τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου θέλει παραχωρήσει, ὡς ἐπιχορήγησιν, ἐκ τοῦ δανείου τούτου, βοήθειαν τεσσάρων ἑκατομμυρίων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν· τὸ δὲ περίσσευμα θέλει χρησιμεύσει εἰς τὰς πρὸς καθίδρυσιν τοῦ Τάγματος ἐν Σύρῳ, Ῥόδῳ, καὶ ἄλλαις προμεμνημέναις νήσοις, ἀπαιτουμένας δαπάνας.

» Ἄρθρ. 15. Διὰ τὸ δάνειον τοῦτο θέλουσιν ὑποθηκευθῆ εἰδικῶς αἱ νῆσοι Ῥόδος, Κάρπαθος, Ἀστυπάλαια, Σύρος, Οἰνοῦσσαι, καὶ ἄλλαι τῷ Τάγματι ἀνήκουσαι· διὰ δὲ τὴν ἐξόφλησιν θέλει εὐθύνεσθαι ἀποκλειστικῶς τὸ Τάγμα. Ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ μεταξὺ τῶν συμβαλλομένων

δύο ὑψηλῶν μερῶν συμπεφωνημέναι συνθῆκαι ἀπαιτοῦσι μεγίστην μυστικότητα πρὸς αἰσίαν πραγματοποίησιν, συνεφωνήθη μεταξὺ αὐτῶν, ἵνα τὸ διὰ λογαριασμὸν τοῦ Τάγματος διαπραγματευθησόμενον δάνειον, φανερῶς καὶ ἐπὶ τὸ θεαθῆναι συνομολογηθῇ διὰ λογαριασμὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος.

» Ἄρθρ. 16. Συνεπῶς πρὸς τὸν ἐν τῷ ἄρθρῳ 15 ἐξηγηθέντα ὅρον, καὶ ἅμα τῇ ἐπικυρώσει τῆς παρούσης συνθήκης, αἱ δύο κυβερνήσεις θέλουσι συνεννοηθῇ περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἐπιφορτισθησομένου διὰ τῆς φανερᾶς ἐντολῆς τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ δανείου, συνομολογηθησομένου πρὸς τὸ συμφέρον καὶ ὑπὸ τὴν ἄμεσον διεύθυνσιν τοῦ κυριάρχου Τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Ἱεροσολυμίτου.

» Ἄρθρ. 17. Ἡ εἰσφορὰ τῶν τεσσάρων ἑκατομμυρίων φράγκων, ἡ ὑπὸ τοῦ Τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου ἐπιχορηγουμένη ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, θέλει πληρωθῇ αὐτῇ καθ' ὁμοίας δόσεις· δηλαδὴ, τὸ μὲν πρῶτον τέταρτον, ἢ ἓν ἑκατομμύριον θέλει μετρηθῇ ἀμέσως, ἅμα οἱ Ἕλληνες ἐκπλεύσωσι πρὸς κατάκτησιν τῆς Ῥόδου καὶ τῆς Καρπάθου. Τὸ δεύτερον τέταρτον θέλει πληρωθῇ μετὰ παρέλευσιν τριῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς ἀποβάσεως τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων εἰς τὰς νήσους ταύτας. Ἡ τρίτη πληρωμὴ θέλει γίνει τρεῖς μῆνας μετὰ τὴν δευτέραν, καλῶς ἄλλως τε καὶ ἐννοουμένου, ὅτι ἡ κατὰ τῶν νήσων τούτων ἐκστρατεία δὲν θέλει διακοπῇ. Καὶ ἐπὶ τέλους ἡ τετάρτη δόσις θέλει ἐξοφληθῇ τρεῖς μῆνας μετὰ τὴν ἐντελῆ ὑποταγὴν καὶ ὁλοσχερῆ παράδοσιν τῶν νήσων τούτων εἰς χεῖρας τῶν ἱπποτῶν.

» Ἄρθρ. 18. Τὰ συμβαλλόμενα ὑψηλὰ μέρη συνεννοήθησαν, ὅτι ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἡ παράδοσις τῆς Ῥόδου, Καρπάθου, καὶ Ἀστυπαλαίας εἰς τοὺς ἱππότας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου, ἤθελεν ἐπέλθει ἅμα τῇ συνομολογήσει τῆς παρούσης συνθήκης, ἡ βοήθεια τῶν τεσσάρων ἑκατομμυρίων φράγκων, περὶ ἧς ἀνωτέρω μνεία ἐγένετο, οὐχ ἧττον ἐξοφληθήσεται καθ' ὁμοίας ἀναλογίας, ἢ κατὰ τέταρτον· ἀλλὰ τότε αἱ δόσεις, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς κατοχῆς τῶν νήσων, ἔσονται ἀδιάκοποι καὶ διμηνιαῖαι, μέχρι τῆς ὁριστικῆς καὶ ὁλοσχεροῦς ἀποπληρωμῆς τοῦ συμπεφωνημένου ποσοῦ.

» Ἄρθρ. 19. Ὁσάκις αἱ δυνάμεις ἀμφοτέρων τῶν κυβερνήσεων συνηνωμέναι μάχονται, τὰ ἐχθρικὰ τρόπαια, λάφυρα, καὶ αἰχμάλωτοι θέλουσιν ἀνήκει εἰς τὸν ζωγροῦντα στρατόν.

» Ἄρθρ 20. Ἡ κυβέρνησις τοῦ Τάγματος θέλει διατηρεῖ πολῖτικὸν πράκτορα παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ κυβερνήσει, προστατεύσοντα τὰ συμφέροντα αὐτοῦ, καὶ τοὐναντίον.

» Ἄρθρ. 21. Οἱ ὑπήκοοι τοῦ Τάγματος, ἐν ἁπάσαις ταῖς μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπικρατείας ἐμπορικαῖς ἢ πολιτικαῖς σχέσεσι, θέλουσι περιποιεῖσθαι εὐνοϊκώτατα, καὶ ὅταν ζητήσωσι, θεωρεῖσθαι ὡς τοῦ αὐτοῦ Κράτους ὑπήκοοι. Καὶ οἱ Ἕλληνες ὑπήκοοι θέλουσιν ἀπολαμβάνει τῶν αὐτῶν προνομίων ἐν ταῖς ὑποκειμέναις τῷ Τάγματι χώραις.

» Ἄρθρ. 22. Ἡ παροῦσα σύμβασις συμμαχίας καὶ ἐπιμαχίας δὲν θέλει δημοσιευθῇ, μήτε κοινοποιηθῇ εἴς τινα τῶν δυνάμεων, ἄνευ τῆς συναινέσεως καὶ τῶν δύο συμβαλλομένων μερῶν.

» Ἄρθρ. 23. Διατάξεις ἀφορῶσαι τὴν ἐκτέλεσιν καὶ ἄλλας λεπτομερείας καὶ μὴ προβλεπόμεναι ὑπὸ τῆς παρούσης συνθήκης, θέλουσι φιλικῶς κανονισθῇ ὑπὸ τῶν ἐντολοδόχων ἀμφοτέρων τῶν κυβερνήσεων.

» Ἄρθρ. 24. Ἡ παροῦσα συνθήκη θέλει ἐπικυρωθῇ, αἱ δ' ἐπικυρώσεις ἀνταλλαγῇ ἐντὸς δύο μηνῶν τὸ ταχύτερον, ἐὰν ἦναι δυνατόν.

» Εἰς πίστωσιν τούτων, ἡμεῖς ὑπογεγραμμένοι πληρεξούσιοι, δυνάμει τῆς ἡμετέρας πληρεξουσιότητος, ὑπεγράψαμεν τὴν παροῦσαν συνθήκην, ἐπιθέμενοι καὶ τὴν σφραγῖδα τῶν οἰκοσήμων ἡμῶν.

» Ἐγένετο ἐν Παρισίοις, τῇ δεκάτῃ Ἰουλίου, τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ εἰκοστοῦ τρίτου ἔτους.

» Ὁ μαρκήσιος ΜΑΡΣΙΕ.
» Ὁ μαρκήσιος ΔΕΛΛΑΠΟΡΤ.
» ΖΟΥΡΔΑΙΝ.

» Εὐχαριστούμενοι ἐπὶ τῇ εἰρημένῃ συνθήκῃ καὶ ἑκάστῳ τῶν περιεχομένων καὶ περιγραφομενων ὅρων, παραδεχόμεθα, ἐπιδοκιμάζομεν, ἐπικυροῦμεν, καὶ ἀποδεχόμεθα αὐτοὺς ἐν ὀνόματι τοῦ Τάγματος, ὑποσχόμενοι ἵνα ἐκπληρώσωμεν ἀκριβῶς καὶ θρησκευτικῶς τηρήσωμεν πᾶν τὸ ἐν αὐτῇ περιεχόμενον

» Εἰς πίστιν τούτων ὑπεγράψαμεν τὴν παροῦσαν ἐπικύρωσιν, καὶ τῇ σφραγίδι τοῦ Τάγματος ἐβεβαιώσαμεν.

» Ἐγένετο καὶ ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς μεγάλης ἡγουμενίας τῆς Ὠβέρνης, τῇ δεκάτῃ ὀγδόῃ Ἰουλίου, τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ εἰκοστοῦ τρίτου ἔτους.

» Ὁ μέγας ἡγούμενος τῆς Ὠβέρνης,
ΒΑΛΗΣ ΛΑΣΤΕΫΡΗ, πρόεδρος.

Εἰς διπλοῦν.

'Ο καγγελάριος, μαρκήσιος ΣΑΙΝΤ-ΚΡΟΥΑ-ΜΟΛΑΙΗ.
» 'Ο Ταξίαρχος ΣΙΑΤΩΝΕΦ.
» 'Ο Ταξίαρχος ΒΕΡΤΡΑΝΔ-ΜΟΛΕΒΙΛΛ.
» 'Ο Ταξίαρχος ΔΙΕΝΝ.

Εἰς διπλοῦν.

I. Μ. ΡΑΟΥΛ, σύμβουλος τοῦ Τάγματος.»

Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς προσωρινῆς συνθήκης ὁ Ζουρδαὶν ἔσπευσε νὰ κοινοποιήσῃ εἰς τὸν ἐντολέα αὐτοῦ, 'Ανδρέαν Μεταξᾶν, τὸ ἀποτέλεσμα, διὰ τῆς ἑξῆς ἐπιστολῆς.

« *Κύριε κόμη.*

» Ἅμα φθὰς εἰς Παρισίους προσεπάθησα νὰ ἐνισχύσω τὴν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐπικρατοῦσαν καλὴν ἰδέαν, καὶ ἀμέσως κατεπείσθην, ὅτι πρὸς ἀποτελεσματικωτέραν καταστροφὴν τῶν κατὰ τοῦ δυσμοίρου ἔθνους 'Υμῶν ἐρριζωμένων κακῶν προλήψεων, ἦτο ἀνάγκη συμμαχίας μετὰ τοῦ Τάγματος τῆς Μελίτης, ἥτις αὐθεντικῶς ἤθελε δείξει ὑπὸ τίνας οἰωνοὺς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπανέλθῃ ἐν τῇ τάξει τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, συνάμα δὲ καὶ ὁποῖαι αἱ ὑπ' αὐτοῦ πρεσβευόμεναι πολιτικαὶ ἀρχαί.

» Θετικῶς πεπεισμένος, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἠδύνατο ἀκωλύτως νὰ παραχωρήσῃ εἰς τοὺς ἱππότας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου τὴν νῆσον Ῥόδον, ἡ ὁποία ἄλλοτε ἀνῆκεν αὐτοῖς, ἐνόμισα πρόσφορον εἰς τὰ συμφέροντα τῶν Ἑλλήνων νὰ διαπραγματευθῶ μετὰ τοῦ περιδόξου τούτου Τάγματος, τοῦ ὁποίου ἐξαιρετικὸς χαρακτὴρ εἶναι ἡ τιμή, καὶ εἰς ὃ ὅλα τὰ ἔθνη δὲν ἔπαυσαν προσφέροντα φόρον εὐγνωμοσύνης, ἕνεκα τῶν ἐκτάκτων καὶ διαρκῶν ὑπηρεσιῶν, τὰς ὁποίας ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτοῦ μέχρι σήμερον προσήνεγκεν εἰς τὴν χριστιανοσύνην, μετὰ τοσαύτης δόξης, καρτερίας, καὶ φιλανθρωπίας.

» Λαβὼν γνῶσιν τῶν κανονισμῶν τοῦ Μελιταίου Τάγματος, καὶ ἀναγνωρίζων, ὅτι κατὰ τὰς ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας κηρυχθείσας ἀρχάς, οὐδὲν ἠδύνατο νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς μονάρχας τῆς Εὐρώπης, πλὴν τῆς ἐπανιδρύσεως τοῦ Τάγματος τούτου, ὅπερ διὰ τοῦ ἐνδόξου σκοποῦ τῆς συστάσεως αὐτοῦ ὀφείλει νὰ ὑπερασπίζηται τὸ ἐμπόριον

ὅλων τῶν ἐθνῶν κατὰ τῶν Τούρκων, τῶν πειρατῶν, καὶ τῶν καταδρομέων, νὰ βοηθῇ τοὺς χριστιανοὺς παντὸς δόγματος καὶ παντὸς τόπου, κατὰ τοῦ πρωτίστου αὐτῶν ἐχθροῦ, νὰ ἐξασκῇ ἐφ' ὅλων ἀδιακρίτως τῶν χριστιανῶν τὰ καθήκοντα γενναιοδώρου καὶ ἀδελφικῆς φιλοξενίας, νὰ λυτροῖ αὐτοὺς ἀπὸ τῆς μαχαίρας τῶν ἀπίστων, καὶ προστατεύῃ τοὺς γέροντας, τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ παιδία.

» Ἀφοῦ δὲ ὁμοίως ἐξηρεύνησα τὴν πολιτικὴν τοῦ Τάγματος κατάστασιν, καὶ εἶδον, ὅτι τοῦτο δύναται ν' ἀποβῇ ὁ κυριώτερος δεσμὸς τῆς μετὰ τῶν ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν προσεγγίσεως τῆς Ἑλλάδος, βοηθοῦν αὐτὴν κατὰ τῶν φυσικῶν ἐχθρῶν, διότι τὸ Τάγμα, καὶ ἕνεκα τῶν καταστατικῶν αὐτοῦ καθηκόντων καὶ τοῦ ὅρκου, ὃν ἕκαστον μέλος δίδει ἅμα κατατασσόμενον, εὑρίσκεται ἐν τῇ ἀνάγκῃ τοῦ νὰ μὴ συνομολογῇ οὔτε εἰρήνην οὔτε ἀνακωχὴν μετὰ τῶν ἀπίστων, ἐσκέφθην, ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος τοὐλάχιστον, τὸ Τάγμα ἦτο ὁ μόνος σύμμαχος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἡ Ἑλλὰς δύναται νὰ ἐλπίζῃ βοήθειαν.

» Δὲν ἀποτίω μόνον φόρον σεβασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸ Τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου οὕτω σκεπτόμενος, ἀλλ' ὡς ἐντολοδόχος τῆς Ἑλλάδος κρίνω περὶ τῶν προσδοκωμένων βοηθειῶν· διότι ἡ Ἑλλὰς ἀποκτῶσα σύμμαχον, ἐξ οὗ δικαιοῦται νὰ ἐλπίζῃ τὴν ὠφελιμωτέραν καὶ ἐνδοξοτέραν τῶν συνδρομῶν, θέλει ἀπαλλαγῇ καὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ προσφύγῃ εἰς μέσα ἀείποτε φορτικὰ διὰ τὴν συνομολόγησιν καὶ δανείου, ὡς ἐκ τῆς συνομολογηθείσης συνθήκης, κύριε κόμη, θέλετε ἴδει.

» Ἑπομένως, καὶ δυνάμει τῆς ὑφ' ὑμῶν ἀνατεθείσης μοι ἐξουσίας προέτεινα εἰς τὸ Τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου τὴν παραχώρησιν σημαντικῆς τινος νήσου, ἵνα δυνηθῇ, ὡς προεῖπον, ἐγκαθιστάμενον νὰ προστατεύσῃ τὸ ἐμπόριον, καὶ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἐξάσκησιν τῶν ξενοδοχικῶν αὐτοῦ ἀρετῶν.

» Οἱ ἱππόται τῆς Μελίτης, πιστοὶ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τὸ διαγράψαν τὰ καθήκοντα αὐτῶν, συνέθεντο τὸν κανονισμὸν αὐτῶν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ διεθνοῦς δικαίου, ἀναγνωρίσαντες, ὅτι μία τῶν πρωτίστων αὐτῶν ὑποχρεώσεων ἦτο καὶ ἡ βοήθεια τῶν ἐγκαταλελειμμένων ἀδυνάτων· φέροντες δὲ καὶ ἐν τῇ μνήμῃ ζωηρὰν τὴν ἐνθύμισιν καὶ τῆς ἱστορίας αὐτῶν καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐνδόξων κατορθωμάτων των, δὲν ἐλησμόνησαν πολλάκις πλανηθέντες ἐπὶ τῶν θαλασσῶν καὶ ἄστεγοι, ὅτι διὰ μόνης τῆς καρτερίας αὐτῶν καὶ τῆς ἰσχυρᾶς προστα-

μίας πιστῶν συμμάχων κατώρθωσαν νὰ ἐγκατασταθῶσιν ἐν Μελίτῃ· οὕτω δ' ἔλαβον τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ νὰ ἴδωσιν ἀναλάμπουσαν τὴν σημαίαν αὐτῶν, καὶ νέους κατὰ τῆς ἡμισελήνου νὰ καταγάγωσι θριάμβους. Στερηθέντες τῆς ἀρχαίας αὐτῶν καθέδρας ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἀτυχημάτων, τὰ ὁποῖα καὶ τοὺς Ἕλληνας κατέβαλον, παρεδέχθησαν τὰς προτάσεις μου, ὑπὸ τοὺς διαγραφομένους ὅρους ἐν τῷ ἐγκλειομένῳ ἐγγράφῳ τῆς συνθήκης. Ἐπισυνάπτω δὲ καὶ πάντα τὰ σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὰς διαπραγματεύσεις ταύτας ἔγγραφά μου.

» Ἐπειδή, ἕνεκα τῆς δοθείσης μοι περιωρισμένης πληρεξουσιότητος, δὲν δύναμαι νὰ συνθηκολογήσω τελειωτικῶς, τὸ κυρίαρχον Τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου στέλλει μετ' ἐμοῦ ἕνα ἱππότην, ἔχοντα πλήρη ἐξουσίαν νὰ διαπραγματευθῇ καὶ περὶ πάντων τῶν μὴ προβλεφθέντων ὅρων ἐν τῇ μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ Τάγματος συνομολογηθείσῃ συνθήκῃ· ἐπὶ τῷ τέλει δὲ τούτῳ ἐχορηγήθησαν ἡμῖν καὶ δύο ἄγραφοι συνθῆκαι, φέρουσαι τὰς ὑπογραφὰς ὅλων τῶν μελῶν τῆς σεβαστῆς ἐπιτροπῆς. Κομίζομεν ὁμοίως καὶ πολλὰ διπλώματα ἱπποτῶν διὰ τὰ μέλη τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως. Ἐπισυνάπτω ὁμοίως καὶ ἄρθρα τινὰ πρόσθετα, ἐπὶ τῇ προσθήκῃ τῶν ὁποίων ὀφείλει νὰ ἐπιμείνῃ ἰσχυρῶς ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις, κατὰ τὴν ὁριστικὴν συνθηκολόγησιν μετὰ τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ Μελιταίου Τάγματος.

» Ὅσον οἷόν τε τάχιστα ἀναχωροῦμεν διὰ τὴν Ἑλλάδα.

» Ἐν Παρισίοις, τῇ 19 Ἰουλίου 1823.

Τὰ ὑπὸ τοῦ Ζουρδαὶν προτεινόμενα πρόσθετα ἄρθρα ἦσαν τὰ ἑξῆς.

« Τὸ Τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου, οὐσιωδῶς προστατεῦον τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ὑποχρεοῦται νὰ τηρήσῃ ἐν ὅλαις ταῖς ὑπ' αὐτοῦ καταληφθησομέναις χώραις, ὡς καὶ ἐν τῇ ἕδρᾳ τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ, τὴν μᾶλλον ἀπόλυτον ἀνεξιθρησκείαν, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τοὺς κατοίκους τῶν χωρῶν τούτων, τοὺς ἐξασκοῦντας τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν κατὰ τὸ ὀρθόδοξον δόγμα τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Ἑπομένως οὐδέποτε ἐν οὐδεμιᾷ περιστάσει, καὶ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ κατεχομένων χωρῶν, θέλει ἀνεχθῇ νὰ παρεμβληθῇ οἱοσδήποτε φραγμὸς ἢ ἐμπόδιον ὡς πρὸς τὴν ἐλευθέραν καὶ ἐπίσημον ἐξάσκησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ δόγματος, οὔτε ὡς πρὸς τὴν πανήγυριν τῶν ἑορτῶν, τῶν δημοσίων προσευχῶν, καὶ θρησκευτικῶν ἐθίμων, κατὰ τὸ αὐτὸ δόγμα.

»Ὁ ἐν ταῖς χώραις ταύταις Ἑλληνικὸς κλῆρος θέλει σέβεσθαι καὶ προστατεύεσθαι ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Τάγματος, ἐν ταῖς κτήσεσιν αὐτοῦ καὶ προνομίοις, καὶ τῇ ἐλευθέρᾳ καὶ ἐπισήμῳ ἐξασκήσει τῶν λειτουργιῶν αὐτοῦ· θέλει δὲ ἀμέσως ἐξαρτᾶσθαι ἐκ τῆς κυρίας ἀρχῆς τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, κατὰ τὴν ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἀναγνωριζομένην ἐκκλησιαστικὴν ἱεραρχίαν.

»Ἡ διοίκησις τῶν ὑπὸ τοῦ Τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου καταληφθησομένων χωρῶν, κατὰ τοὺς ὅρους τῆς παρούσης συνθήκης, θέλει ἐξασκεῖσθαι κυριαρχικῶς ὑπὸ τοῦ Τάγματος· ἀλλ' οἱ πολιτικοὶ καὶ δικαστικοὶ ἄρχοντες θέλουσιν ἐκλέγεσθαι ἐκ τῶν κατοίκων τοῦ τόπου, δι' ἐκλογῆς τῶν προὐχόντων, καὶ ἐπικυρώσεως τῆς κυβερνήσεως τοῦ Τάγματος.

»Οἱ ἐξασκοῦντες τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, κατὰ τὸ δόγμα τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, Ἕλληνες θέλουσι παραδέχεσθαι ἐν τοῖς ὑπουργήμασι καὶ ἀξιώμασι τοῦ Τάγματος, ὡς καὶ οἱ καθολικοὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας, ἄνευ οὐδεμιᾶς διακρίσεως καὶ προτιμήσεως θρησκεύματος.

»Τὸ κυρίαρχον Τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου, ἐγγυᾶται ἐπισήμως ἀπὸ τῆς σήμερον καὶ διὰ παντὸς τὴν ἀστυκὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὴν ἀπαραβίαστον ἀσφάλειαν τῶν ἰδιοκτησιῶν τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ κατοίκων, τόσῳ τῶν ἰθαγενῶν, ὡς καὶ τῶν μετέπειτα ἀποίκων. Θέλει προστατεύσει ἐν παντὶ καὶ πάντοτε τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ἐλευθέραν αὐτῶν ναυσιπλοΐαν, ἐνεργοῦν ὅπως χορηγηθῶσι καὶ τούτοις τὰ αὐτὰ προνόμια, πολιτικά τε καὶ ἐμπορικά, ὧν καὶ τὰ μέλη τοῦ Τάγματος ἀπολαμβάνουσιν καθ' ὅλα τὰ Εὐρωπαϊκὰ κράτη.»

Συγχρόνως δὲ τὸ Τάγμα ἀπέστειλεν εἰς Ἑλλάδα τὸν ἱππότην Φίλιππον Σιατελαὶν (Chastelain) μὲ τὴν ἐντολὴν ἵνα συνομολογήσῃ τὴν ὁριστικὴν μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως συνθήκην. Καταχωροῦμεν δ' ἐνταῦθα τό τε ἔγγραφον τοῦ διορισμοῦ του, καὶ τὰς δοθείσας αὐτῷ ἰδιαιτέρας ὁδηγίας.

«*Κυρίαρχον Τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου, (τῆς Μελίτης).*

»Ἐπιτροπὴ τῶν Γαλλικῶν Γλωσσῶν.

»Ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ἐξουσίαν τοῦ παναγίου πατρὸς ἡμῶν Πάπα.

»Ἡμεῖς βαλῆδες καὶ ταξίαρχοι, ἀποτελοῦντες τὴν ἐπιτροπὴν τῶν

Γαλλικῶν Γλωσσῶν τοῦ κυριάρχου Τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου,

» Δηλοποιοῦμεν εἰς γνῶσιν οὗτινος ἀνήκει, ἰδίᾳ δὲ πρὸς τὰ συγκροτοῦντα τὴν σημερινὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν ἔνδοξα καὶ εὐγενῆ μέλη, ὅτι ὁ Φίλιππος Σιατελαὶν, νῦν γραμματεὺς τῆς καγγελαρίας τοῦ Ἱσπανικοῦ καὶ Πορτογαλλικοῦ τμήματος, καὶ τοποτηρητὴς τοῦ καγγελαρίου, ἔχει γενικὴν ἡμῶν πληρεξουσιότητα, ὡς προσωρινὸς ἀπεσταλμένος παρὰ τῇ κυβερνήσει τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ νὰ ὑπερασπισθῇ, κατὰ τὰς δοθείσας αὐτῷ ὁδηγίας, τὰ συμφέροντα τοῦ κυριάρχου Τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου (Μελίτης), καὶ ὅτι πλήρης καὶ ἐντελὴς πίστις πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τὰς ὑποχρεώσεις, τὰς ὑποίας ἤθελε συνομολογήσει μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, παρὰ τῇ ὁποίᾳ ἐμπιστευόμεθα αὐτὸν προσωρινῶς διὰ τοῦ ἐγγράφου τούτου, καὶ μέχρι νεωτέρας διαταγῆς, ὑπὸ τὴν ἄνω μνημονευθεῖσαν ἰδιότητα.

» Εἰς πίστιν τούτου δίδομεν αὐτῷ τὰ παρόντα διαπιστευτήρια γράμματα, διὰ νὰ ποιήσῃ χρῆσιν αὐτῶν παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ κυβερνήσει, καὶ τὰ παρουσιάσῃ αὐτῇ, συμφώνως πρὸς τὰς ἐν τῷ κανονισμῷ τοῦ ἡμετέρου Τάγματος διαγραφομένας ὑποχρεώσεις, τὰς ὁποίας ἐκπληροῦμεν, ὡς ἀδελφοὶ θρησκευτικοὶ, ξενοδόχοι, καὶ στρατιωτικοὶ τοῦ κυριάρχου Τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου, καὶ συμφώνως πρὸς τὰ καθήκοντα καὶ τὸν ὅρκον ἡμῶν.

» Συνεσκέφθη καὶ ἐγένετο ἐπιτροπικῶς ἐν Παρισίοις τῇ 2 Αὐγούστου 1823.

» Ὁ καγγελάριος,
μαρκήσιος ΣΑΙΝΤ-ΚΡΟΥΑ-ΜΟΛΑΙΙΙ.
» Ο ΒΑΛΙΙΣ ΛΑΣΤΕΫΡΗ, πρόεδρος,
μέγας ἡγούμενος τῆς Ὠβέρνης. »

Ἰδιαίτεραι ὁδηγίαι

» Ἄρθρ. 1. Ἡ μεταξὺ τοῦ κυριάρχου Τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Ἱεροσολυμίτου καὶ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως συνομολογηθησομένη συνθήκη συμμαχίας, πρέπει, κατὰ τὰ ἐγχειρισθέντα τοῖς Κ. Κ. Ζ[ουρδαὶν] καὶ Σ[ιατελαὶν] σχέδια, νὰ συνομολογηθῇ τὸ καλλίτερον ἐν Τριπολιτσᾷ, εἰ δυνατόν. Ὁ Κ. Σ. ἐξουσιοδοτεῖται νὰ προσθέσῃ ἄρθρα ἐσόμενα ὠφέλιμα τῷ Τάγματι, καὶ ὀφείλει νὰ ὑπερασπισθῇ

ἐπιμόνως πᾶν τὸ ἐν τῇ συνθήκῃ ταύτῃ συμφέρον, ἐνδίδων μόνον ἐν περιπτώσει ἀπολύτου ἀνάγκης εἰς τροποποιήσεις δυναμένας νὰ μειώσωσι τὰς ὠφελείας τοῦ Τάγματος, ἔχων δὲ ἀείποτε τὸν κανονισμὸν ὑπ' ὄψιν ν' ἀποῤῥίψῃ πᾶν τὸ ἥκιστα ἁρμόζον. Ὀφείλει νὰ καταδηλώσῃ τὰς εἰς τοὺς Ἕλληνας προσγινομένας ἀπείρους ὠφελείας ἐκ τῆς μετὰ τοῦ Τάγματος συμμαχίας· διότι οὗτοι μὲν ἀποκεχωρισμένοι τῶν σημερινῶν τῆς Εὐρώπης συμφερόντων, ἢ τοὐλάχιστον μὴ θεωρούμενοι ὡς ἔθνος ἀνεξάρτητον, πολιτικῶς ἀδυνατοῦσι νὰ συνομολογήσωσι οὐδεμίαν μετὰ τῆς Εὐρώπης διπλωματικὴν πρᾶξιν, οἱ δὲ ἱππόται τοῦ ἐνδόξου τούτου Τάγματος συνδέονται μετὰ τῶν μεγαλειτέρων τῆς Εὐρώπης οἰκογενειῶν, διότι δὲν ὑπάρχει ὑπουργός, πρέσβυς, ἢ μεγιστὰν οἱουδήποτε βασιλείου μὴ ἀνήκων ἀμέσως ἢ ἐμμέσως εἰς τὸ Τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου· ἐπομένως ἡ συμμαχία αὕτη εἶναι τὸ μόνον μέσον τῆς καταλληλοτέρας προσεγγίσεως, τόσον πολιτικῶς ὅσον καὶ θρησκευτικῶς. Ἐπειδὴ ὁ Πάπας εἶναι ὁ πνευματικὸς ἀρχηγὸς τοῦ Τάγματος, οἱ Ἕλληνες κερδίζουσι, διὰ τῆς συμμαχίας ταύτης, τὴν ἔμμεσον καὶ φυσικὴν ὑποστήριξιν τῆς Αὐτοῦ Παναγιότητος, ὡς καὶ τῶν ἄλλων χριστιανῶν ἡγεμόνων. Ταῦτα ν' ἀναπτυχθῶσι μετὰ φρονήσεως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, ἐπὶ τῇ βάσει καὶ τῶν προμνημονευθέντων ὅπλων καὶ ἐπιχειρημάτων, καὶ ἄλλων φυσικῶς προερχομένων θεωριῶν.

» Ἄρθρ. 2. Πρέπει ἰδίως νὰ καταδηλωθῶσιν αἱ ἄπειροι ὠφέλειαι, τὰς ὁποίας ἀπολαμβάνει διὰ τῆς συμμαχίας ταύτης ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις, ἵνα ὅσον τὸ δυνατὸν οἰκονομηθῶσιν αἱ εἰσφοραί. Δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ, ὅτι τὸ ταμεῖον τοῦ Τάγματος εἶναι κενόν, καὶ ἐπομένως δὲν συμφέρει ν' ἀγοράσῃ ἡ Ἑλλὰς πολὺ ἀκριβὰ τὴν μετὰ τοῦ Τάγματος συμμαχίαν· διότι ἄλλως τε καὶ δυνατὸν τὸ Τάγμα νὰ δυσκολευθῇ εἰς τὴν ἐπιχορήγησιν τῶν εἰσφορῶν, στερούμενον καθ' ἑαυτὸ τῶν ἀποτελούντων μίαν δύναμιν πρωτίστων στοιχείων, δηλαδὴ χρημάτων, ἱπποτῶν, ἀξιωματικῶν, στρατιωτῶν, ὑλικοῦ τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου, πυροβόλων, ναυτῶν, κλπ. κλπ. διὰ νὰ λάβῃ δὲ κατοχὴν τῆς καθέδρας καὶ διαφυλάξῃ αὐτήν, ὑποχρεωθήσεται εἰς πόνους καὶ ἀναλώματα ἔκτακτα· ὅθεν, ἐν περιπτώσει μὴ πραγματοποιήσεως δανείου, ἀδυνατεῖ νὰ χορηγήσῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας χρήματα. Ἐπὶ τέλους δέ, ὅτι ἕνεκα τῶν περὶ Ἑλλάδος ἐν Εὐρώπῃ πολιτικῶν σκέψεων, οὐχὶ ἡμεῖς πρέπει ν' ἀγοράσωμεν καθέδραν, καὶ ἔτι ὀλιγώτερον τὴν

συμμαχίαν τῶν Ἑλλήνων. Ὅθεν ἡ ἐπιδεξιότης συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἐμπνευσθῶσι εἰς τοὺς Ἕλληνας μεγάλαι ἐλπίδες ἐκ τῆς συνδρομῆς τῆς ἡμετέρας συμμαχίας, καὶ ὑπεκφύγωμεν, κατὰ τὸ δυνατὸν, χρηματικὴν θυσίαν· τοὐλάχιστον ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην πρέπει νὰ φανῶμεν δυσκολώτατοι πρὸς αὐτούς.

» Ἄρθρ. 3. Ἡ Γαλλία, ἕνεκα τῶν σχέσεων καὶ ὑποχρεώσεων, τὰς ὁποίας πρὸς τὰς ἄλλας κυβερνήσεις κατὰ τὰς δύο τελευταίας συνόδους συνωμολόγησε, δὲν δύναται νὰ ὑπερασπισθῇ φανερῶς τοὺς Ἕλληνας, μήτε νὰ χορηγήσῃ τὴν ἐλαχίστην ἐπίσημον συνδρομὴν εἰς τὸ Τάγμα· μόνον δὲ δύναται νὰ συναινέσῃ σιωπηλῶς, κλείουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς πᾶν γινόμενον ὑφ' ἡμῶν διάβημα, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἐνοχοποιηθῇ πρὸς τὰς ἄλλας δυνάμεις. Εἰς τοῦτο πρέπει καλῶς νὰ προσέξῃ ὁ Κ. Σ. οὐδὲν ἐνεργῶν ἢ γράφων, δυνάμενον νὰ ὑπονοήσῃ ἢ ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ Γαλλία ὑποστηρίζει, ἔστω καὶ σιωπηλῶς, τὰς ἐνεργείας ἡμῶν ἢ τὰς τῶν Ἑλλήνων, διότι εἶναι σχεδὸν βέβαιον, ὅτι θέλει ἔλθει στιγμὴ, καθ' ἣν θὰ μεταβάλλῃ πολιτικὴν, ἅμα τὰ Ἱσπανικὰ περατωθῶσι· καθότι τότε ἡ Γαλλία καὶ ἡ Εὐρώπη δύνανται ν' ἀσχοληθῶσιν ἐνεργητικῶς καὶ εἰς τὰ τῆς Ἀνατολῆς· ἀφοῦ μάλιστα καὶ ὁ μέγας αὐθέντης πεπεισμένος, ὅτι ἡ Εὐρώπη ὅλως ἀπησχολημένη εἰς τὰ Ἱσπανικὰ φοβεῖται πολιτικήν τινα ῥῆξιν, ἂν καὶ εὐπροσηγόρως προσφερόμενος πρὸς τοὺς ὑπουργοὺς τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων, θὰ μεταβάλλῃ γλῶσσαν ἀρνούμενος τὴν ζητηθεῖσαν ἱκανοποίησιν διὰ τὴν ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ σύλληψιν πολλῶν πλοίων Ῥωσσικῶν καὶ Εὐρωπαϊκῶν, καὶ μὴ εἰσακούων πλέον τὰ παράπονα καὶ τὰς παραστάσεις τοῦ λόρδου (;) Στρογονὼφ καὶ τῶν ἄλλων πρέσβεων, θέλει προκαλέσει, διὰ τῆς σφαλερᾶς πολιτικῆς αὐτοῦ, ῥῆξιν μετὰ τῆς Ῥωσσίας· ὥστε προβλεπομένης τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν οἱ Ἕλληνες θέλουσι κερδίσει τὴν ὑποστήριξιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, εἶναι ἐπάναγκες, ὅσον οἷόν τε τάχιστα, νὰ συνομολογηθῶσι μετ' αὐτῶν αἱ προμνημονευθεῖσαι συνθῆκαι τοῦ Τάγματος, τὸ ὁποῖον μεγάλας ὠφελείας δύναται νὰ προσδοκᾷ ἐκ τῆς παρούσης ἐγκαταλείψεως τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὰς ὁποίας δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ βραδύτερον παρ' αὐτῆς, ἅμα εὐρωπαϊκῶς ὑποστηριχθησομένης· τοσοῦτον δὲ μᾶλλον καθόσον ὅ,τι τὸ Τάγμα δυνηθῇ νὰ ἀπολαύσῃ εἶναι ἀμέσως ὠφελιμώτατον εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον αὐτῆς, ὡς λεπτομερῶς ἐξηγεῖται εἰς πάσας τὰς περὶ τούτου δοθείσας σημειώσεις.

« Μᾶλλον δ' ἐνδιαφέρει εἰς τὸ Τάγμα νὰ λάβῃ ἐν πρώτοις μίαν καθέδραν, οἱανδήποτε· διότι ἅμα ἀναπετάσῃ τὴν σημαίαν αὐτοῦ ἐπί τινος νήσου ἢ βράχου, δὲν ἔχει πλέον ἀνάγκην δανείου. Ἡ Γαλλία θέλει ἀποδώσει τὰ 29,000,000, ἐκ τῶν ἀπωλήτων κτημάτων, τὸ Βέλγιον 16,000,000, καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Σαρδηνίας 8,000,000 σχεδὸν, κατὰ τὴν δοθεῖσαν εἰς τὸν ἐπίτροπόν μας Κ. Σιατωνὲφ διαβεβαίωσιν. Τότε δ' εὐκολώτατα τὸ Τάγμα δύναται νὰ κανονίσῃ δι' ἑαυτοῦ τὰς ὑποθέσεις αὐτοῦ, ἀποκτῶν πλοῖα καὶ στρατεύματα. Διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον νὰ ἐπιδιωχθῇ οὐσιωδῶς ἡ ἄμεσος παραχώρησις τῶν Οἰνουσσῶν νήσων (Sapienza) ἀποτελουμένων ἐκ τριῶν βράχων ἢ νησιδρίων, ἀλλ' εἰς τὰς ὁποίας εὑρίσκονται δύο καλοὶ λιμένες, ὁ μὲν καλλίτερος ἐν αὐτῇ τῇ νήσῳ Σαπιέντσα, ὁ δὲ δεύτερος ἐν τῇ νήσῳ Καβρέρα. Ὁ μεσαῖος βράχος καλεῖται Πρασινονῆσι, καὶ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς λοιμοκαθαρτήριον. Πρέπει νὰ καταδειχθῇ, ὅτι ἡ παραχώρησις τῶν νήσων τούτων θέλει ἀποβῇ μεγάλων ὠφελειῶν πρόξενος εἰς τοὺς Ἕλληνας· διότι θέλουσι χρησιμεύσει εἰς τὸ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν εἴσοδον τῶν πλοίων εἰς τοὺς λιμένας τῶν τουρκικῶν φρουρίων τῆς Μεθώνης καὶ Κορώνης, καὶ ἐπιφέρωσι τὴν ταχεῖαν αὐτῶν παράδοσιν, ἅμα οἱ ἱππόται ἐγκαταστηθῶσιν ἐν αὐταῖς· πρὸς τούτοις θέλουσι χρησιμεύσει ὡς σταθμὸς διὰ τὴν τροφοδότησιν καὶ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Πελοποννήσου, καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς μετὰ τῆς Ἰταλίας συγκοινωνίας τῆς Ἑλλάδος· ὅτι, ἅμα τὸ Τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου καταλάβῃ αὐτὰς, θέλει συστήσει ἐνταῦθα τὴν ἀποθήκην τῶν ὅπλων καὶ πολεμεφοδίων αὐτοῦ, καθιστῶν αὐτὰς τὸ κέντρον πασῶν τῶν ἐξ Εὐρώπης βοηθειῶν εἰς ὅπλα, πολεμεφόδια, καὶ στρατιώτας· ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ Τάγματος ἐκεῖ μεταφερθησόμενον πυροβολικὸν θέλει χρησιμεύσει διὰ τὴν τακτικὴν πολιορκίαν τῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἔτι κατεχομένων φρουρίων, ἡ δ' ἐλαφρὰ μοῖρα τοῦ στόλου αὐτοῦ θέλει φρουρεῖ τὰ παράλια, καὶ διευκολύνει τὰς προσπλεύσεις. Τὰ ἄρθρα ταῦτα πρέπει ν' ἀναπτυχθῶσι καλῶς, διὰ νὰ ἐννοήσωσιν οἱ Ἕλληνες τὰς ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας δύνανται νὰ λάβωσιν ἀπὸ τὸ Τάγμα διὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Πατρῶν, βραδύτερον δὲ καὶ πρὸς ἀναχαίτισιν τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Σερβίας καὶ τὴν μετ' αὐτῶν συμμαχίαν. Ἐκ τῶν ξηρῶν τούτων νήσων οὐδὲν εἰσόδημα δύνανται οἱ Ἕλληνες νὰ λάβωσι.

Ἄρθρ. 4. Οὐ μόνον πρέπει νὰ λάβῃς πάσας τὰς περὶ τῶν προει-

ρημένων Οἰνουσσῶν νήσων λεπτομερείας, ἀλλὰ καὶ νὰ μεταβῇς αὐτοπροσώπως εἰς αὐτὰς, καὶ λάβῃς σημείωσιν περί τε τοῦ κλίματος καὶ τῆς φύσεως τῆς γῆς, τῆς γονιμότητος αὐτῆς, καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς παραγομένων τροφίμων, τῆς ποιότητος τῶν ὑδάτων, τῶν ἐπικρατούντων ἀνέμων καὶ βροχῶν, τῆς τοποθεσίας τῶν χωρίων, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων καὶ τῶν φυσικῶν αὐτῶν ἕξεων, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν μετὰ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν ξένων σχέσεων, τῆς ἐκτάσεως τῶν νήσων καὶ τῶν ἐν αὐταῖς στρατιωτικῶν θέσεων, εἴτε πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἀποβιβάσεως, εἴτε πρὸς ἐξασφάλισιν ὑποχωρήσεως, ἐν περιπτώσει ἀπροβλέπτου προσβολῆς· περὶ τῆς σκληρότητος τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς εὐκολίας διὰ κατασκευὴν προμαχώνων καὶ ἄλλων πολεμικῶν ἔργων, ὡς καὶ τῶν πρὸς προσωρινὴν ὑπεράσπισιν μέσων, περὶ τοῦ βάθους τῶν ὑδάτων διὰ τὰς προσορμίσεις καὶ ἀποβιβάσεις, τῶν ἀνοικτῶν καὶ δυσφρουρήτων σημείων, τῶν ὀρέων καὶ λόφων, τῶν καταλλήλων πρὸς κατασκευὴν φρουρίου καὶ προμαχώνων, καὶ δυναμένων νὰ ὑπερασπίσωσι τὰ κύρια σημεῖα, ὡς τοὺς λιμένας καὶ τὰ χωρία· περὶ τῆς ποιότητος τῶν λίθων καὶ τῆς ἀσβέστου, καὶ ἂν ὑπάρχῃ ἄργιλλος πρὸς κατασκευὴν κεράμων, περὶ τῶν σιδηρούχων καὶ ἄλλων μεταλλείων, περὶ τῆς ποιότητος τῆς ἐνταῦθα ἢ ἐπὶ τῆς ἀντικειμένης παραλίας εὑρισκομένης ναυπηγησίμου ξυλείας, καὶ τῆς τιμῆς τῶν τροφίμων. Ἑνὶ λόγῳ πρέπει νὰ περιγραφῇ ἐπιμελῶς πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ ἐνδιαφέρῃ κυβέρνησιν ἀρτιπαγῆ, τὰ προτερήματα καὶ αἱ δυσκολίαι δηλαδὴ, πρὸ πάντων δὲ νὰ ἐκτεθῶσι κατὰ πλάτος αἱ ζητούμεναι λεπτομέρειαι. Ἀπαιτεῖται καὶ, ἀκριβὲς ἢ κατὰ προσέγγισιν, σχέδιον τῶν δύο φρουρίων τῆς Μεθώνης καὶ Κορώνης, ἵνα γνωσθῇ ἐὰν οἱ Τοῦρκοι δύνανται νὰ προσβάλλωσι τὰς νήσους ταύτας.

» Ἄρθρ. 5. Τὸ αὐτὸ θέλεις πράξει καὶ διὰ τὴν νῆσον Σύρον, τὴν ὁποίαν δυνάμεθα νὰ μεταποιήσωμεν εἰς ἓν Γιβραλτάρ. Οἱ κάτοικοι εἶναι καθολικοὶ καὶ διαπληκτίζονται μετὰ τῶν σχισματικῶν Ἑλλήνων τῆς τε στερεᾶς καὶ τῶν νήσων. Πάντες σχεδὸν σιωπηλῶς διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Γαλλίας. Ὅθεν ἀπαιτεῖται νὰ καταδείξῃς τὰς εἰς αὐτοὺς προσγενησομένας ὠφελείας διὰ τῆς ἐνταῦθα καθιδρύσεως τῆς ἕδρας τοῦ Τάγματος, μεταχειριζόμενος τοὺς αὐτοὺς πειστικοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους οἱ ἱππόται ἐλάλησαν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Μελίτης, ὅταν ὁ Κάρολος Ε΄ παρεχώρησε τὴν νῆσον ταύτην εἰς τὸ Τάγμα, καὶ τοὺς ὁποίους θέλεις εὕρει ἐκτεθειμένους ἐν τῇ

ἱστορίᾳ τῆς Μελίτης. Καθόσον δὲ ἀφορᾷ τὴν ἐν Τριπολιτσᾷ κυβέρνησιν, θέλεις δώσει αὐτῇ νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι παραχωροῦσα τὴν Σύρον εἰς τὸ Τάγμα, οὐδενὸς ἀποστερεῖται, διότι οὐδὲν ἀπολαμβάνει ἐκ τῶν κατοίκων τῆς νήσου ταύτης, μεθ' ὧν καὶ δὲν ζῇ ἐν ἁρμονίᾳ, καὶ τὴν ὁποίαν οἱ ἱππόται θέλουσι καταστήσει προμαχῶνα τοῦ Ἀρχιπελάγους καὶ τῆς Πελοποννήσου, ἐν γένει δὲ τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας κατὰ τῶν Τούρκων.

» Ἄρθρ. 6. Ἐπιμελῶς ν' ἀποφύγῃς πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ παρεμβάλλῃ δυσκολίας καὶ ἔριδας. Ὅταν δὲν δυνηθῇς ν' ἀποκρούσῃς εὐλόγους παρατηρήσεις, παράβλεψον αὐτὰς, καὶ ἀμέσως μετάβηθι εἰς οἱονδήποτε ζήτημα δυνάμενον νὰ κολακεύσῃ τοὺς Ἕλληνας, καὶ εὐχαριστήσῃ αὐτοὺς, ὑποστηρίζων ὅμως καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἐνδόξου Τάγματος, τὸ ὁποῖον μέλλεις ν' ἀντιπροσωπεύσῃς.

» Ἄρθρ. 7. Θέλεις ἀκριβῶς ἀκολουθήσει τὰς συμβουλὰς τοῦ Κ. Ζ. εἰς οὐδεμίαν ἐπικύρωσιν, τροποποίησιν, ἢ διομολόγησιν τῆς συνθήκης συναινῶν, ἄνευ τῆς θετικῆς συγκατανεύσεως καὶ αὐτοῦ, ὅστις θέλει χρησιμεύσει ὁ μεταξὺ τοῦ Τάγματος καὶ τῶν Ἑλλήνων μεσίτης. Ἐνώπιον τοῦ κόσμου οὐδεμίαν πρὸς αὐτὸν οἰκειότητα ἐπιδείκνυθι, πάντοτε δὲ προηγουμένως συσκέφθητι μετ' αὐτοῦ περὶ τῶν προταθησομένων ἐρωτήσεων, καὶ τῶν ἀπαντήσεων. Μελέτησον ἐπισταμένως τὴν ἱστορίαν τοῦ Τάγματος καὶ τὸν κανονισμὸν αὐτοῦ, διὰ νὰ γνωρίσῃς ἀκριβῶς τά τε συμφέροντά του καὶ τὰς ἐν τῷ παρελθόντι μετὰ τῶν δυνάμεων διατηρουμένας σχέσεις αὐτοῦ. Ὅλα τὰ ἔθνη ἐν τῇ θαλάσσῃ πρῶτα χαιρετῶσι τὴν σημαίαν τοῦ Τάγματος. Κατάδειξον τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀπολαμβανόμενα προνόμια, καὶ ὅσας ὠφελείας πάντες οἱ χριστιανοὶ καὶ τὸ ἐμπόριον ἀπήλαυσαν ἐξ αὐτοῦ. Μέτρει καλῶς τὰς ἐκφράσεις σου, καὶ οὐδεμίαν δήλωσιν ποίει πρὶν ἀκριβῶς σταθμίσῃς τήν τε σημασίαν καὶ τὴν δύναμιν ὅλων τῶν φράσεων. Πρέπει νὰ ἐπιδεικνύῃς ὡς ἄνθρωπος ἐξαιρέτως ἀκριβοῦς καὶ περιεσκεμμένης συμπεριφορᾶς, γενικεύων κατ' ἀνάγκην τὰ πράγματα, ἐπὶ σπουδαίων ζητημάτων, ἵνα μὴ οὐδόλως περιπλεχθῶσι τὰ συμφέροντα τοῦ Τάγματος καὶ τῶν ἀρχηγῶν εἰς βαθμὸν ἀκατανόητον εἰς σὲ, ἢ καὶ ὅταν κρίνῃς αὐτὰ ἐπιδεκτικὰ ἀναπτύξεως καὶ διαφόρου ἐφαρμογῆς.

» Ἄρθρ. 8. Οἱ Ἕλληνες εἶναι πανοῦργοι, πνευματώδεις, ἀπαταιῶνες, καὶ ἄπιστοι· διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἦσαι λακωνικὸς, λαμβάνων ὕφος ἀνθρώπου εἰλικρινοῦς, ἁπλοϊκωτάτου, καὶ ἐστερημένου πανουργίας·

»Ἄρθρ. 9. Ἐπιμελοῦ ἵνα καταδηλώσῃς εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ μὴ γίνωνται αἴτιοι ἀπατηλῶν παρεξηγήσεων ἐπὶ τῆς διαγωγῆς καὶ τῶν πολιτικῶν αὐτῶν σκέψεων. Αἱ ἐμφατικαὶ παραστάσεις τῶν Ἑλλήνων ἐν Εὐρώπῃ, καὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν καταχωρηθέντα εἰς τὰς ἐφημερίδας ἀπειρόκαλα καὶ ἀπερίσκεπτα ἄρθρα, ἀπεμάκρυναν ἐξ αὐτῶν πάντας τοὺς πολιτικοὺς ἄνδρας. Ἡ πρὸς τὸν Κ. Σ. δοθεῖσα ἐμπιστευτικὴ δήλωσις θέλει σοὶ χρησιμεύσει περὶ τούτου.

»Ἄρθρ. 10. Ἐπειδὴ τὸ Τάγμα κατεῖχεν ἄλλοτε τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Εὔβοιαν, καὶ οὐδέποτε παρεχώρησε τὰ ἐπ' αὐτῶν δικαιώματά του, πρέπει νὰ καταδείξῃς τὴν ἀγάγκην περὶ ἀποζημιώσεων διὰ τὰς κτήσεις ταύτας, καὶ τοῦτο, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς νομιμότητος, ἐφ' ἧς ἡ Εὐρωπαϊκὴ πολιτικὴ στηρίζει σήμερον τὰς ἀρχὰς αὐτῆς, τὰς ὁποίας καὶ ἡ Ἑλλὰς ὀφείλει παῤῥησίᾳ νὰ παραδεχθῇ καὶ σεβασθῇ. Οὕτω δὲ προσκτωμένη τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, καὶ συνάμα ἀναγνωρίζουσα τὰ δικαιώματα τοῦ Τάγματος ἐπὶ τῆς Ῥόδου καὶ τῶν ἄλλων ὑπ' αὐτοῦ κατεχομένων νήσων, ἀποδίδει σεβασμὸν εἰς τὴν νομιμότητα, καὶ διεγείρει τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν ἡγεμόνων.

»Ἄρθρ. 11. Μὴ παραλείψῃς πασῶς τὸ νὰ διαμνημονευθῇ καὶ τὸ ὄνομα καὶ ἡ θέσις τῶν παραχωρηθησομένων ἢ ἀναγνωρισθησομένων τῷ Τάγματι νήσων, ὡς Ῥόδου, Κῶ ([1]), Νισύρου (Nesari), Χάλκης (Kacke), Καρπάθου (Scarpento), Κάσου, Λαγούσης (Cardyluso), καὶ Ἀστυπαλαίας (Stampalie), μεθ' ἁπάντων τῶν ἐξαρτωμένων νησιδρίων, ἐν περιπτώσει παραδοχῆς τῆς συνθήκης.

»Ἄρθρ. 12. Ἐπιμελοῦ νὰ καταδηλώσῃς, ὅτι αἱ νῆσοι αὗται δικαιωματικῶς ἀνήκουσιν εἰς τὸ Τάγμα, τὸ ὁποῖον ἐγγυᾶται τὸν σεβασμὸν τῶν νόμων, τῶν ἠθῶν, καὶ τῆς θρησκείας τῶν ἐν αὐταῖς κατοίκων, ἀπολαυσόντων πλήρους ἐλευθερίας ὑπὸ τὴν κανονιστικὴν ἰσχὺν τῶν νόμων. Ὅτι οἱ κάτοικοι θέλουσι διαμείνει Ἕλληνες, ἐλευθέρως καὶ ἐνεργητικώτατα προστατευόμενοι περί τε ζωὴν, ἰδιοκτησίαν, καὶ ἔθιμα αὐτῶν, ἀπαλλαττόμενοι καὶ τῶν ἐξόδων τῆς διοικήσεως, τοῦ πολέμου, καὶ τῆς ὑπερασπίσεως, ἐπειδὴ τὸ Τάγμα ἔχει ἐξωτερικὰ εἰσοδήματα καὶ ἰδίας ναυτικὰς δυνάμεις· ὅτι ἡ βιομηχανία θέλει προστατευθῇ, καὶ τὸ ἐμπόριον ἐξασφαλισθῇ, κλπ. κλπ.

([1]) Οἱ ἱππόται ἀγνοοῦντες, ὅτι ἡ ὑπ' αὐτῶν πάλαι κατεχομένη Κῶς ἐκαλεῖτο παρεφθαρμένως ὑπὸ τῶν ἰδίων Lango καὶ Stanchio, γράφουσι Cos καὶ Lango, ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ δύο διαφόρων νήσων.

»Ἄρθρ. 13. Μὴ λησμόνει ποσῶς νὰ παραστήσῃς, ὅτι τὸ Τάγμα κραταιῶς θέλει προστατεύσει τοὺς Ἕλληνας, ὅτι οἱ τραπεζῖται αὐτοῦ εἰσὶν ἕτοιμοι νὰ ἀνοίξωσι δάνειον ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ ὅτι πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται μόνον ν' ἀποσταλῇ ἀντιπρόσωπός τις ἔχων ἀπόλυτον καὶ τακτικὴν πληρεξουσιότητα, διὰ νὰ διαπραγματευθῇ τὴν ὁριστικὴν τοῦ δανείου συνομολόγησιν, διατιθεμένης καὶ εἰδικῆς τινος ὑποθηκεύσεως διὰ τὴν ἀπότισιν.

»Ἄρθρ. 14. Ἐπειδὴ ἀγνοοῦνται τὰ ἐν Ἑλλάδι συμβησόμενα, ὡς καὶ ὁποῖαι αἱ σκέψεις καὶ προθέσεις τῶν Ἑλλήνων, ἀναγκαῖον νὰ ἔχῃς πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους, αἵτινες δύνανται νὰ παράσχωσι μεγαλειτέρας τῷ Τάγματι ὠφελείας, καθ' ἣν περίπτωσιν παρουσιασθῇ εὐκολία πρὸς παραχώρησιν τινῶν ἢ μιᾶς ἐξ αὐτῶν εἰς ἀντάλλαγμα τῆς ἡμετέρας συμμαχίας.

»Ἄρθρ. 15. *Μῆλος*. Τὸ Τάγμα δὲν ἐννοεῖ νὰ γίνῃ λόγος περὶ τῆς νήσου Μήλου, εἰ καὶ ἐχούσης λαμπρότατον λιμένα. Ἡ νῆσος αὕτη εἶναι ἡφαιστιώδης, αἱ πεδιάδες ἐγκαταλελειμμέναι καὶ πάντῃ ἄγονοι, ὁ ἀὴρ νοσηρός. Περικλείει μεταλλικά τινα εἴδη, τῶν ὁποίων χρῆσις δύναται νὰ γίνῃ εἰς χημικὰ προϊόντα· οἱ κάτοικοι κατεστραμμένοι. Ἡ πρωτεύουσα οὐ πρὸ πολλοῦ ἀριθμοῦσα κατοίκους 5,000 ψυχῶν, νῦν κατοικεῖται ὑπὸ μόνων 200. Τὰ ὕδατα εἶναι κακῆς ποιότητος, καὶ ἡ ἀτμοσφαῖρα πεπληρωμένη θειϊκῶν καὶ βρωμερῶν ἀναθυμιάσεων· οἱ κάτοικοι ἔχουσι τὰς κνήμας ἐξωγκωμένας καὶ κατὰ τὸ θέρος ὑπόκεινται εἰς διαλείποντας πυρετούς, προξενοῦντας αὐτοῖς ἐμφράξεις, καθισταμένας ἀκολούθως ἀνιάτους. Ἄλλοτε κατῴκουν πολλοὶ καθολικοί, πλὴν σήμερον οὐδεὶς ὑπάρχει· ἀπὸ ἑνὸς ἤδη αἰῶνος ἡ ἀτμοσφαῖρα ἐμολύνθη εἰς τοιοῦτον βαθμόν. Πλουτεῖ ἀσφάλτου, λάβης, μυλολίθων, σιδηρούχων μεταλλείων, πυρίτου, καὶ σαρδονύχων, κλπ. κλπ. Τὸ χωρίον Σιφοῦ(;), ἐν ᾧ κατοικοῦσιν ὅλοι οἱ ναυηγοὶ (pilotes) τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἔκτισται ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς Βομβάρδας. Ὅλα τὰ πλοῖα ἔρχονται ἐνταῦθα πρὸς παραλαβὴν ναυηγῶν· διὰ τοῦτο δὲ θεωρεῖται ὡς κοινὴ ὅλων τῶν ἐθνῶν. Ὁ ἀὴρ τοῦ Σιφοῦ εἶναι καθαρὸς καὶ ὑγιής, καὶ οἱ κάτοικοι ῥωμαλέοι.

»Ἄρθρ. 16. *Κίμωλος* (Argentière). Ἡ νῆσος Κίμωλος κεῖται πλησίον τῆς Μήλου. Ἦτο λιμὴν σπουδαῖος διά τε τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἑνὸς ὄρους ὑπάρχει ἡ μόνη κατοικουμένη τῆς νήσου ἀθλία κώμη, πτωχὴ καὶ κατηρειπωμένη. Πε-

μέχει μεταλλεῖα ἀργύρου, ἐγκαταλελειμμένα, ὡς μικρᾶς παραγωγῆς· τὸ πλουσιώτερον εὑρίσκεται ἐπὶ ὑψηλοῦ ἀκρωτηρίου, ἀντικρὺ τοῦ νησιδρίου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Εὑρίσκεται ὁμοίως πολὺ κιμωλία γῆ (terra sigillata). Ἡ νῆσος εἶναι σύπλεγμα ἡφαιστείων ὑλῶν· τὸ πᾶν δ' ἐν αὐτῇ παριστᾷ τὴν εἰκόνα μεγάλης καύσεως. Οἱ βράχοι εἰσὶν ἀποτετεφρωμένοι. Πληροῦται, ὡς καὶ ἡ Μῆλος, ὑπογείων σπηλαίων ὑποθαλασσίως συνενουμένων. Ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἁρμόζει ἡμῖν ἡ Κίμωλος.

» Ἄρθρ. 17. *Πόλινος* (ἡ νῆσος διακεκαυμένη). Πλησίον τῆς Κιμώλου καὶ πρὸς ἀνατολὰς κεῖται ἡ νῆσος Πόλινος, χωριζομένη διὰ πορθμοῦ ἔχοντος πλάτος ἓν τέταρτον τῆς λεύγης. Ἀνήκει εἰς διαφόρους ἰδιώτας τῆς Μήλου καὶ Κιμώλου, οἵτινες ἐζήτουν νὰ πωλήσωσιν αὐτὴν ἀντὶ 2,000 γροσίων, εἰ καὶ ἔχουσαν πέντε λεύγας περίμετρον. Περιέχει μεταλλεῖα καὶ ὑπόγειον κοίλωμα, στηριζόμενον διὰ στηλῶν, ἀποδεικνυουσῶν, ὅτι πάλαι ἐξεμεταλλεύθη· ἔχει ἕνα ὅρμον, καὶ δύο καλοὺς κόλπους, καὶ περικυκλοῦται ὑπ' ἄλλων νησιδρίων.

» Ἄρθρ. 18. *Φολέγανδρος* (Policandro.). Πρὸς ἀνατολὰς τῆς Μήλου καὶ εἰς ἀπόστασιν ὀκτὼ λευγῶν εὑρίσκεται ἡ Φολέγανδρος. Τὸ ἔδαφος εἶναι τραχὺ, πετρῶδες, καὶ σχεδὸν σιδήριον. Δὲν ἔχει κανένα λιμένα, καὶ ὀλίγους ἀριθμεῖ κατοίκους. Ὁ βάμβαξ φύεται ἀφθόνως, χρησιμεύων εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων.

» Ἄρθρ. 19. *Σίκινος*. Μακρύτερον κεῖται ἡ Σίκινος, ἴση τὸ μέγεθος τῇ Φολεγάνδρῳ, ἀλλ' ὀλιγώτερον τραχεῖα, καὶ μᾶλλον γόνιμος. Αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς εἶναι ὡραιόταται. Δὲν ἔχει λιμένα.

» Ἄρθρ. 20. *Σίφνος* (Siphante). Ἡ νῆσος Σίφνος κεῖται πρὸς ἄρκτον καὶ ἐγγὺς τῆς Κιμώλου· πάλαι ἐνομίζετο ὡς ἡ πλουσιωτέρα τοῦ Αἰγαίου πελάγους, διὰ τὰ ἐν αὐτῇ μεταλλεῖα τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ὧν τὸ δέκατον μόνον παρέσχεν εἰς τὸν περίφημον ναὸν τῶν Δελφῶν τοὺς πλουσιωτέρους θησαυρούς. Τὰ ἐν αὐτῇ περικλειόμενα πλούτη διαμένουσιν ἄγνωστα· ἐκτὸς δὲ τῶν μεταλλείων τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου πλουτεῖ καὶ μολύβδου, σιδήρου, καὶ μαγνήτου. Τὰ ὄρη αὐτῆς περιέχουσιν ὁμοίως λατομεῖα ὡραιοτάτου μαρμάρου. Ἡ νῆσος αὕτη ἠδύνατο ἔτι νὰ καταστῇ ἡ ὡραιοτέρα τοῦ Αἰγαίου, ἐὰν περιήρχετο εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Εὐρωπαίων (καὶ πρὸ πάντων τῶν Μελιταίων ἱπποτῶν). Εἶναι ἐπίσης μία τῶν ὡραιοτέρων καὶ θελκτικωτέρων. Ὁ ἀὴρ εἶναι καθαρὸς καὶ ὑγιὴς, τὸ ἔδαφος γονιμώτατον· ἐπικρατεῖ καὶ ἡ βιομη-

χανία. Οἱ κάτοικοι ἡδεῖς καὶ φιλόξενοι, αἱ γυναῖκες ὡραῖαι. Δὲν ἔχει λιμένα. Εἶναι δὲ πολύτιμος, ὡς καὶ ἡ Πάρος, Ἀντίπαρος, καὶ Νάξος, μεθ' ὧν δύναται ν' ἀποτελέσῃ λαμπρὰν κτῆσιν τοῦ Μελιταίου Τάγματος. Ἔχει καὶ δύο νησίδρια, καὶ μέρη ἀκατοίκητα, ἐν οἷς ἀκινδύνως δύνανται ν' ἀγκυροβολήσωσι μεγάλα σκάφη.

» Ἄρθρ. 21. *Ἀντίπαρος*. Ἡ Ἀντίπαρος εἶναι ἀρκετὰ γόνιμος; πλὴν μεγάλη ἡ πενία τῶν κατοίκων. Τὸ ἐν αὐτῇ σπήλαιον εἶναι περίφημον. Ἰδὲ τὰς περιηγήσεις τοῦ Τουρνεφόρ, καὶ τοῦ Σουαζὲλ Γουφφιέ.

» Ἄρθρ. 22. *Πάρος*. Ἡ Πάρος χωρίζεται ἀπὸ τῆς Ἀντιπάρου διὰ στενοῦ πορθμοῦ· ἂν καὶ μικρὰ, ἐσεμνύνετο τὸ πάλαι διὰ τὴν ἰσχὺν καὶ τὰ πλούτη αὐτῆς. Οἱ λαμπροὶ αὐτῆς λιμένες θαυμάζονται ὑπὸ τοῦ κόσμου, καὶ δύνανται νὰ καταστήσωσιν αὐτὴν πολύτιμον εἰς τὸ Τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Ἱεροσολυμίτου. Τὰ ἐν αὐτῇ λατομεῖα τοῦ μαρμάρου εἶναι τὰ ὡραιότερα τῆς γῆς. Ἡ κυριωτέρα κωμόπολις, ὀνομαζομένη Ἁγία Μαρία, ἀντικατέστησε τὴν ἀρχαίαν πόλιν τῆς Πάρου, τῆς ὁποίας τὰ λαμπρὰ ἐρείπια ἐχρησίμευσαν εἰς τὰς σημερινὰς οἰκοδομὰς, μεταξὺ τῶν ὁποίων θέλουσιν εὑρεθῆ ἀντικείμενα ἀξιοθαύμαστα. Ὁ λιμὴν τῆς Ἁγίας Μαρίας, ἕνεκα τοῦ βάθους τοῦ πυθμένος, εἶναι ἀκατάλληλος διὰ προσορμίσεις. Ὁ τοῦ Μαρμαρᾶ δὲν ἔχει μὲν τὰς αὐτὰς δυσκολίας, πλὴν εἶναι ἀνοικτότερος· ὁ τοῦ Τίκου ἀβαθέστερος, καὶ ἐξασφαλιζόμενος ὑπὸ τριῶν νησιδρίων, παρέχει κατάλληλον καταφύγιον· ἄνωθεν δὲ τοῦ Μαρμαρᾶ ὁ λιμὴν τῆς Ἁγίας Μαρίας εἶναι καλλίτερος διὰ προσορμίσεις. Τὰ παράλια τῆς Πάρου περιέχουσι καὶ ἄλλους ὅρμους. Ἀλλ' ὁ κατ' ἐξοχὴν λιμὴν, ὁ καταστήσων τὴν Πάρον σημαντικωτάτην, εἶναι ὁ τῆς Ναούσης· ἐν αὐτῷ δύνανται νὰ ἐξασφαλισθῶσιν οἱ πολυαριθμότεροι στόλοι· οὐδεὶς δὲ εἶναι καταλληλότερος αὐτοῦ διὰ ναυπηγεῖα, νεώρια, καὶ πάντα τὰ εἰς στρατιωτικὸν καθίδρυμα ἀπαιτούμενα. Οἱ Ῥῶσσοι ἐξελέξαντο αὐτὸν διὰ παρακαταθήκην τῶν δυνάμεων αὐτῶν, καὶ κέντρον τῶν ἐνεργειῶν των· ἤγειραν κανονοστοιχίας, καὶ ᾠκοδόμησαν ἀποθήκας καὶ ἕτερα καταστήματα. Ταῦτα πάντα, ἂν καὶ πρὸ ὀλίγων χρόνων κατασκευασθέντα, δὲν ὑπάρχουσι, διότι οἱ Τοῦρκοι κατέστρεψαν καὶ ἐκρήμνισαν αὐτά. Ἡ Πάρος εἶναι ἡ καταλληλοτέρα τοῦ Αἰγαίου πελάγους πρὸς ἐγκαθίδρυσιν ἡμῶν, συνενουμένων αὐτῇ καὶ τῶν νήσων Σίφνου, Ἀντιπάρου καὶ Νάξου.

» Ἄρθρ. 23. *Νάξος*. Ἡ Νάξος (Naxi) ἀπέναντι τῆς Ἀντιπάρου κειμένη εἶναι ἡ μεγαλειτέρα τῶν Κυκλάδων, ἡ δὲ γονιμότης τοῦ ἐδάφους ἀπέδωκεν αὐτῇ τὸ ἐπώνυμον *βασίλισσα*. Πάλαι ὑπῆρξεν ἰσχυρὰ πολιτεία, διατηρήσασα λείψανα τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ πολιτεύματος αὐτῆς. Οὐδεὶς Τοῦρκος ἐγκατέστη ὡς κύριος. Εἶναι ἡ θελκτικωτέρα τοῦ Αἰγαίου νῆσος καὶ ἡ ἡσυχωτέρα. Διὰ τὴν γονιμότητά της παραβάλλεται πρὸς τὴν Σικελίαν. Διαφοροτρόπως διατρέχουσιν αὐτὴν ὕδατα διαυγέστατα. Πληροῦται πορτοκαλεῶν, λεμονεῶν, καὶ ῥοιῶν, αὐτοφυῶν· τὰ ἄνθη αὐτῶν ἀρωματίζουσι τὴν ἀτμοσφαῖραν, οἱ δὲ καρποί των εἰσὶν ἐξαίρετοι. Οἱ Ἰησουΐται, κάλλιστα γιγνώσκοντες νὰ διακρίνωσι τὸ καλὸν καὶ ὠφέλιμον, ἔδωκαν αὐτῇ τὰ πρωτεῖα. Ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι κατάγονται ἐκ Γάλλων καὶ Ἰταλῶν, ἀποκατασταθέντων ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὴν Δυτικὴν κατάκτησιν, εἰσὶ κομψοπρεπεῖς, εὐγενοῦς συμπεριφορᾶς, εὐπροσήγοροι, καὶ περιποιητικοί. Αἱ γυναῖκες ὑφ' ὅλων τῶν θελγήτρων κοσμούμεναι εἰσὶν ἀνεξαιρέτως ἀξιέραστοι.

» Ἡ Νάξος δὲν ἔχει λιμένα χωροῦντα μεγάλα σκάφη· ἐν τῇ παραλίᾳ ὅμως ἀπαντῶνται καλὰ καταφύγια. Ἡ πρωτεύουσα πόλις, Νάξος καλουμένη, ἔχει ὅρμον ἀρκετὰ καλόν· πολὺ ὅμως ἀπέχει τῆς ἐξοχότητος τῶν λιμένων τῆς Πάρου, τοὺς ὁποίους ἐλευθέρως καὶ αὕτη δύναται νὰ μεταχειρισθῇ. Ὁ ὅρμος τῶν Ἀλυκῶν, ἢ ὁ λιμὴν Στρόμπολι, εἶναι καλὸς ἐν τῇ καλῇ τοῦ ἔτους ὥρᾳ. Ἐπὶ τέλους ἡ θέσις, ὁ πληθυσμός, ἡ γονιμότης, καὶ τὰ θέλγητρα αὐτῆς ἀποτελοῦσι σωρείαν ἀνεκτιμήτων διὰ τὸ Μελιταῖον Τάγμα πλεονεκτημάτων. Εὐκόλως δυνάμεθα ν' ἀγοράσωμεν παρὰ τῶν Ἑλλήνων αὐτὴν μετὰ τῆς Πάρου, Ἀντιπάρου, καὶ Σίφνου, εἰς μετρίαν τιμήν, ἕνεκα τῶν σημερινῶν περιστάσεων.

» Τὰ προϊόντα αὐτῆς εἶναι οἶνος, σῖτος, βάμβαξ, μέταξα, ἔλαιον, ὀπῶραι, ἅλας, κλπ. κλπ. λατομεῖα λαμπρῶν μαρμάρων, καὶ πλούσια μεταλλεῖα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου.

» Ἄρθρ. 24. *Στενὴ* (Stenosa) [1]· νησίδριον ἀκατοίκητον, πλησίον τῆς Νάξου.

» Ἄρθρ. 25. *Πάτμος*. Ἡ Πάτμος ὀλίγον μακρύτερα κειμένη ἔχει περιφέρειαν ἓξ λευγῶν· πλουτεῖ καλῶν λιμένων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ τῆς Σκάλας, θεωρούμενος ὡς ὁ καλλίτερος τοῦ Αἰγαίου. Αἱ πεδιά-

---

(1) Ἡ πάλαι Λέλανδρος.

δες ἀκαλλιέργητοι καὶ ἔρημοι. Τὸ θέρος οἱ κάτοικοι μεταβαίνουσιν ἀλλαχοῦ πρὸς ἐξεύρεσιν πόρων τοῦ βίου.

» Ἄρθρ. 26. *Νάκρη, Λῃψὸς, Φαρμακοῦσαι, Ἀγαθονῆσι.* Τὰ νησίδρια ταῦτα κεῖνται πρὸς ἀνατολὰς τῆς Πάτμου, μεταξὺ τῶν νήσων Κῶ καὶ Σάμου, καὶ εἶναι σχεδὸν πάντα ἀκατοίκητα.

» Ἄρθρ. 27. *Σάμος τῆς Ἰωνίας.* Ἡ νῆσος Σάμος κεῖται πρὸς ἄρκτον· οἱ κάτοικοι διακρίνονται ἐπὶ ἀξιεράστοις προτερήμασιν, ὄντες οἱ εὐπροσηγορότεροι καὶ νοημονέστεροι τῶν Ἑλλήνων. Περιέχει ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀκμῆς· καλοὺς λιμένας, ἐμπορικὴν θέσιν, ἔδαφος γόνιμον, κλίμα ὑγιὲς, ἀτμοσφαῖραν καθαρὰν, καὶ ἄφθονα ὕδατα. Τὸ μὲν μῆκος λεῦγαι δέκα, τὸ δὲ πλάτος πέντε. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἦτο τόσον γόνιμος, ὥστε ἐλέγετο, ὅτι αἱ ὄρνιθες ἔφερον γάλα.

» Πρὸς δυσμὰς τοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Μέγα Μπογάζι (grand Bogoze) γνωστοῦ πορθμοῦ κεῖνται τὰ νησίδρια Φοῦρνοι (Κοράσσιαι).

» Ἄρθρ 28. *Ἴκαρος* (Nicarie) καὶ *Μύκονος* (Miconie). Ἡ Ἴκαρος εἶναι μικρὰ, δὲν ἔχει λιμένα, ἀθλία καὶ ἄστεγος. Ἡ Μύκονος πρὸς δυσμὰς κειμένη ἔχει καλὸν λιμένα, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς εἶναι μεγάλοι ναυσιπόροι. Πάντα τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀπαιτούμενα ἀφθόνως εὑρίσκονται. Τὰ ὕδατα σπάνια. Πλησίον τῆς νήσου ταύτης εὑρίσκονται τρεῖς σκόπελοι.

» Ἄρθρ. 29. *Δῆλος.* Ἡ νῆσος Δῆλος, περίφημος διὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τὴν θαυμάσιον καλλιτεχνίαν αὐτῆς, ἡ ἄλλοτε τοσοῦτον εὐδαίμων, σήμερον εἶναι ἔρημος κεκαλυμμένη ἐξ ἐρειπίων καὶ συντριμμάτων. Πειραταὶ καὶ λῃσταὶ μόνον προσορμίζουσιν ἐνταῦθα. Χωρίζεται ἀπὸ τῆς νήσου Ῥηνείας, ἢ μεγάλης Δήλου, ὁμοίως ἐρήμου, καὶ τῆς ὁποίας ἄλλοτε ἦτο τὸ νεκροταφεῖον.

» Ἄρθρ. 30. *Τῆνος.* Ἡ νῆσος Τῆνος δὲν ἔχει καλὸν λιμένα· αἱ εὔφοροι αὐτῆς πεδιάδες ἀνθοῦσιν ἔτι ἐν ὅλῳ τῷ πλούτῳ τῆς γεωργίας. Πάντα συντρέχουσιν ἵνα καταστήσωσιν αὐτὴν μίαν τῶν θελκτικωτέρων τῆς Ἑλλάδος νήσων. Αἱ γυναῖκες ὡραῖαι καὶ ἐπαγωγόταται. Ἡ ἁβρότης τοῦ χαρακτῆρος, καὶ ἡ ἁγνὴ ἁπλότης καθιστῶσι τοὺς νεανίας λίαν ἀξιεράστους καὶ δελεαστικούς.

» Ἄρθρ. 31. *Χίος.* Οὐδαμοῦ τῶν νήσων οἱ κάτοικοι εἶναι φιλοφρονέστεροι τῶν Χίων· τόπος θελκτικώτατος πρὸς κατοικίαν· οὐδαμοῦ δὲ καὶ αἱ γυναῖκες εἶναι ὡραιότεραι καὶ μᾶλλον ἐπέραστοι. Ἐνταῦθα ζῶσιν ὡς ἐν Γαλλίᾳ. Οἱ τὴν Χίον κατοικοῦντες Ἕλληνες εἶναι οἱ

εὐγενέστεροι, εὐπροσηγορότεροι καὶ πνευματωδέστεροι πάντων τῶν Αἰγαιοπελαγιτῶν. Πᾶς θαυμάζει τὸν πλοῦτον καὶ τὰς καλλονὰς τῆς Χίου. Καλοῦ μόνον λιμένος στερεῖται.

» Πέριξ τῆς Χίου εὑρίσκονται μικραὶ νῆσοι, ὧν ἡ κυριωτέρα εἶναι ἄγονος, ἂν καὶ κατῳκημένη. Ἐνταῦθα ἰδίως σταθμεύει τὸ σημερινὸν τῶν Ἑλλήνων ναυτικόν.

» Ἄρθρ. 32. *Μιτυλήνη*. Ἡ Μιτυλήνη, σημαντικὴ νῆσος ἔχουσα περιφέρειαν τεσσάρων (;) λευγῶν, εἶναι ἡ ἀρχαία Λέσβος· ἔχει τρεῖς λιμένας, ὧν ὁ κυριώτερος εἶναι μικρὸς καὶ κακός. Ἡ θέσις αὐτῆς εἶναι λίαν ἐπίκαιρος, τὸ δὲ ἔδαφος ὑπερβαλλόντως γόνιμον.

» Ἄρθρ. 33. *Λῆμνος*. Ἡ Λῆμνος εἶναι νῆσος πετρώδης καὶ ἠφαιστιώδης. Ἡ φύσις ἐπεδαψίλευσεν αὐτῇ τὰ πάντα. Οἱ κάτοικοι ναυτικοί· ἡ ἀνατολικὴ παραλία πληροῦται σκοπέλων· ἔχει ἕνα ὅρμον καὶ δύο καλοὺς λιμένας, τὴν Κάδιαν, καὶ τὸν Ἅγιον Ἀντώνιον.

» Ἄρθρ. 34. *Τένεδος* Ἡ θέσις τῆς Τενέδου εἶναι ἐπικαιροτάτη, ὡς πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν ὁποίαν ὁ κατέχων τὴν νῆσον ἐχθρὸς δύναται νὰ ἐκπορθήσῃ.

» Ἄρθρ. 35. *Ἴμβρος* (Lembro). Ἔχει περιφέρειαν δέκα λευγῶν, γονίμους πεδιάδας, καὶ δάση.

» Ἄρθρ. 36. *Μανδράκι*. Ἡ νῆσος Μανδράκι, ἔχουσα ὀκτὼ λευγῶν περιφέρειαν, ἀπέχει τῆς Ἴμβρου μίαν λεύγαν.

» Ἄρθρ. 37. *Θάσος*. Ἀπέχει δύο λεύγας ἐκ τῆς Μακεδονίας, καὶ εἶναι ἡ βορειοτέρα τοῦ Αἰγαίου νῆσος. Φημίζεται διὰ τὰ πλούσια χρυσωρυχεῖα αὐτῆς, ἔχουσα καὶ ὡραῖα μάρμαρα, ὡς ἡ Πάρος· ἔχει περιφέρειαν τριάκοντα λευγῶν, καὶ ὡραῖα δάση ναυπηγησίμου ξυλείας.

» Πλησίον τῆς Θάσου κεῖνται τὰ Διαβολονήσια, ἐξ ὧν τὸ μεγαλείτερον ὀνομάζεται Γύαρος. Εἶναι ἀκατοίκητα.

» Ἄρθρ 38. *Σύμπλεγμα νήσων*. Ἡ Σκόπελος εἶναι ἡ κυριωτέρα τοῦ συμπλέγματος τούτου, κειμένη πλησίον τῆς ξηρᾶς, καὶ ἔχουσα γόνιμον ἔδαφος.

» Ἄρθρ. 39. *Ἄνδρος*. Ἡ Ἄνδρος εἶναι μία τῶν γονιμωτέρων τοῦ Αἰγαίου νήσων, στερουμένη ὅμως καλοῦ λιμένος.

» Ἄρθρ. 40. *Σύρος*. Ἡ νῆσος Σύρος κατοικεῖται ὑπὸ καθολικῶν. Δυνατὸν νὰ καταστῇ νέον Γιβραλτάρ.

» Ἄρθρ. 41. *Λευκοσία* (Nicosie). Ἡ Λευκοσία ἐκαλεῖτο ἄλλοτε *εὐδαίμων*, ὀφείλουσα τὸ ὄνομα εἰς τὴν γονιμότητα τῶν γαιῶν, τὴν

ἡδύτητα τοῦ κλίματος, τὴν ἀπερίγραπτον καλλονὴν τῶν πεδιάδων, καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν προϊόντων αὐτῆς. Περιέχει πολλὰ λείψανα ἀρχαίων μνημείων. Ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν κυβέρνησιν ἐξηφανίσθη ἡ λαμπρότης αὐτῆς. Πᾶσα ἐκμετάλλευσις αὐστηρῶς ἀπαγορεύεται, καὶ ὁ ἐν αὐτῇ ἀφθονῶν χαλκὸς μένει ἐγκαταλελειμμένος, ὡς καὶ ὁ ψευδάργυρος, ὁ κασσίτερος, ὁ σίδηρος, καὶ ἄλλα ὀρυκτά. Τὰ μεταλλεῖα τοῦ χρυσοῦ κεῖνται πλησίον τοῦ χωρίου Χρυσικοῦ καὶ τῆς Ἀμμοχώστου (Famagouste). Εὑρίσκονται καὶ σμάραγδοι, ἀμέθυστοι, τοπάζια. Ἄλλοτε ὑπῆρχον καὶ φυτεῖαι σακχαροκαλάμου. Παράγει βάμβακα, μωρέας, λεμονέας, ῥοιάς κλπ. Νέφη ἀκρίδων ἐνίοτε καταφθείρουσι τὰ πάντα. Τὰ μαροκινὰ δέρματα κατασκευάζονται ἐν Λευκοσίᾳ. Ὁ καλλίτερος οἶνος εἶναι ὁ καλούμενος *κομμανδερία*. Ἡ προσέγγισις τῆς Συρίας, μιᾶς τῶν θερμοτέρων τοῦ κόσμου χωρῶν, ἐνοχλεῖ τὰς θερινὰς διασκεδάσεις. Ὕδατα, λιμνάζοντα ἤδη, καθιστῶσι νοσηρὸν τὸ κλίμα· τὰ κοπέντα δάση μετέβαλον τὸ κλίμα καὶ τὸν ἄλλοτε ἐν αὐτῇ ἀναπνεόμενον ὑγιεινὸν ἀέρα· ἔχει μῆκος μὲν ἑβδομήκοντα λευγῶν, πλάτος δὲ τριάκοντα. Πέριξ λιμένος ἡμικεχωσμένου ὑπάρχουσιν ὀχυρώματά τινα. Ἐν τῷ κέντρῳ τῆς νήσου εὑρίσκεται ἡ Λευκοσία, πρωτεύουσα τῶν βασιλέων τῆς Κύπρου. Εἷς μόνος ὅρμος τῆς νήσου εἶναι ὡραιότερος καὶ μᾶλλον συχναζόμενος· ὑπάρχουσι δ' ἐν αὐτῇ καὶ ὡραιόταται ἁλυκαί. Ἡ Ἀμαθοῦς, ἡ Πάφος, ἡ Κυρήνη, καὶ ἡ Ἰδαλία ἐξηλείφθησαν τοῦ προσώπου τῆς γῆς, καὶ ὄφεις κατοικοῦσιν ἐν τοῖς ἐρειπίοις. Αἱ ἀράχναι τῆς νήσου εἶναι ἰοβόλοι.

» Ἄρθρ. 42. *Ῥόδος.* Ἡ Ῥόδος ἔχει μῆκος δώδεκα λευγῶν καὶ πλάτος δέκα. Ἡ ὁμώνυμος πόλις εἶναι τετειχισμένη, ἀλλ' αἱ ἐπάλξεις ἐφθαρμέναι. Ἡ λεωφόρος διατηρεῖ τὸ ὄνομα τῆς ὁδοῦ τῶν Ἱπποτῶν. Τὸ ξενοδοχεῖον μετεβλήθη εἰς δημοσίαν σιτοθήκην, ἡ δ' ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου εἰς τσαμίον. Τὸ ἀνάκτορον τῶν μεγάλων μαγίστρων σχεδὸν ἐγκαταλελειμμένον κατερειποῦται. Ὁ ἄλλοτε τόσον ὡραῖος λιμὴν ἡμιεχώσθη, ὅθεν ἀδύνατον νὰ ἀράξωσιν ἐν αὐτῷ πολεμικὰ πλοῖα· ἔξωθεν ἡ εἴσοδος αὐτοῦ ὑπερασπίζεται ὑπὸ μεγάλου τετραγώνου πύργου, ἔτι καλουμένου Ἅγιος Ἰωάννης. Ὁ λιμὴν διαιρεῖται ὑπὸ μικρῶν προκυμαιῶν, σχηματιζουσῶν περίβολον, ἐν ᾧ μόνον μικρὰ πλοῖα δύνανται νὰ εἰσέλθωσι. Ἀνεξαρτήτως δὲ αὐτοῦ ὑπάρχουσι καὶ ἕτεροι δύο λιμένες ἑκατέρωθεν· ὁ μὲν εἷς ἦτο ὁ τῶν Γαλερῶν, ὁ δὲ δεύτερος κεχωσμένος καὶ σχεδὸν ἰσοπεδωμένος.

» Εὑρίσκονται μεγάλα ξύλινα νεώρια. Ἡ ξυλεία λαμβάνεται ἐκ τῶν ἀντιπέραν ὡραίων δασῶν τῆς Καραμανίας. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς νήσου ὑπάρχουσι λαμπρὰ δάση.

» Ἡ νῆσος Ῥόδος ὑπερβαίνει τὴν Κύπρον, ἂν μὴ κατὰ τὴν γονιμότητα, τοὐλάχιστον διὰ τὴν ἡδεῖαν καὶ θελκτικὴν θερμοκρασίαν αὐτῆς.

» Ἀνάγκη ν' ἁπλοποιηθῇ ὅσον τὸ δυνατὸν ἡ ἐκτέλεσις τῆς συνθήκης. Εἰς τὰς συνθήκας πρέπει ἀείποτε νὰ γίνηται λόγος περὶ Ῥόδου· καλλίτερον ὅμως νὰ παραχωρηθῶσι νῆσοι πλησίον ἀλλήλων κείμεναι, τὰς ὁποίας νὰ δυνηθῶμεν ἀμέσως καὶ καταλάβωμεν, παρὰ νὰ σκεφθῶμεν περὶ κατακτήσεως νήσων κατεχομένων ὑπὸ τῶν Τούρκων, διότι τὸ Τάγμα μὴ προπαρεσκευασμένον πολεμικῶς δυσκολεύεται νὰ ἀγωνισθῇ πρὸς ἀποδίωξιν αὐτῶν.

» Διὰ νὰ ἐπαρκέσῃς εἰς τὰς ἀνάγκας σου ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ καταγράφῃς ὅλας τὰς γενησομένας αἰτήσεις πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν διὰ τὴν Ἑλληνικὴν βαλίαν τῆς Πελοποννήσου, Εὐβοίας, καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους, συμπεριλαμβάνων αὐτὰς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Βαλία τῆς Πελοποννήσου, Γαλλικὴ γλῶσσα* (1). Τὸ δικαίωμα τῆς ἐγγραφῆς εἶναι πεντακόσια χρυσᾶ ἐνετικὰ φλωρία (sequins), ἐξ ὧν

---

(1) Περὶ κατατάξεως Ἑλλήνων εἰς τὸ Τάγμα ἐξεδόθη τότε καὶ τὸ ἑξῆς ἔγγραφον. « Οἱ ὑπερθαλάσσιοι Ἱππόται, δηλαδὴ οἱ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Ἀσίας, καὶ τῆς Ἑλλάδος, ὀφείλουσι νὰ πέμψωσι τὴν αἴτησίν των εἰς Παρισίους, πρὸς τὸν καγγελάριον, μετὰ τῶν ἀποδεικτικῶν τῆς βαπτίσεως καὶ γενεαλογίας αὐτῶν, εἴτ' ἐξ εὐγενῶν καταγόμενοι εἴτ' ἐξ ἀστῶν, ἀναλόγως τῆς ἐπιθυμουμένης κατατάξεως, κατὰ τὸν κανονισμὸν τοῦ Τάγματος.

» Αἱ αἰτήσεις αὗται, εἴτ' ἐν Ἑλλάδι εἴτ' ἐν ταῖς ἄλλαις ὑπερθαλασσίοις χώραις γραφόμεναι πρέπει νὰ ἐπικυρῶνται καὶ καταγράφωνται παρὰ τῶν ἐκεῖ εὑρισκομένων ἢ διαμενόντων πρακτόρων τοῦ τάγματος, ἐπὶ πληρωμῇ τοῖς μετρητοῖς τοῦ δεκάτου τοῦ κεκανονισμένου δικαιώματος, δηλαδὴ 50, λέγω πεντήκοντα χρυσᾶ ἐνετικὰ φλωρία, καθ' ἣν στιγμὴν καταγράφεται ἡ αἴτησις· παραδίδοντες δὲ εἰς τὸν πράκτορα τοῦ Τάγματος τὰ 450 χρυσᾶ ἐνετικὰ φλωρία εἰς συναλλαγματικὰς ἐπὶ τῆς Ἰταλίας ἢ τῆς Γαλλίας, λαμβάνουσι τὸν προσωρινὸν αὐτῶν διορισμόν, ὑπογεγραμμένον προσωρινῶς ὑπὸ τοῦ πληρεξουσίου πράκτορος τοῦ Τάγματος· διότι τὸ παρὰ πάντων πληρονόμενον δικαίωμα τῆς κατατάξεως ἐν τοῖς ἱππόταις, ἀνεξαιρέτως τῆς διδομένης τάξεως, εἶναι 500, λέγω πεντακόσια ἐνετικὰ χρυσᾶ φλωρία, δι' ὅλους τοὺς ὑπερθαλασσίους ἱππότας, οἵτινες ἀνήκουσιν εἰς τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν, τμῆμα τῆς μεγάλης ἑλληνικῆς ἡγουμενίας, ἢ βαλίας τῆς Πελοποννήσου.

» Ἐν Παρισίοις, 1 Αὐγούστου 1823.

» Ο ΒΑΛΗΣ ΛΑΣΤΕΥΡΗ, πρόεδρος, μέγας ἡγούμενος τῆς Ὠβέρνης. »

ἀμέσως θέλεις λαμβάνει τὰ 50, διὰ δὲ τὰ ὑπόλοιπα 450 θέλουσι δίδει οἱ καταγραφόμενοι συναλλαγματικὰς, διὰ Γαλλίαν, πρώτας καὶ δευτέρας, καὶ τὰς ὁποίας θέλεις μοὶ ἀποστέλλει εἰς δύο διαφόρους ἐπαναλήψεις· δηλαδὴ τὴν μὲν πρώτην μετὰ τῶν αἰτήσεων, τὴν δὲ δευτέραν διὰ τοῦ ἀμέσως ἑπομένου ταχυδρομείου. Θέλεις δὲ μεταβιβάζει τὰς συναλλαγματικὰς εἰς διαταγήν μου.

» Ὅλαι αἱ ἐπιστολαὶ ὑμῶν νὰ πέμπωνται εἰς Μασσαλίαν, ὁδὸς Βαντοὺρ, ἀριθ. 18, εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς κυρίας Λαπορτερὶ Σαίν-Κογιά.

» Λαμβάνων κατὰ πρῶτον πεντήκοντα τσεκίνια, ἄνευ συναλλαγματικῶν, θέλεις δίδει ἀπόδειξιν ἐμφαίνουσαν τό τε αἴτιον καὶ τὴν χρονολογίαν τῆς αἰτήσεως, σημειῶν αὐτὴν καὶ ἐν τῷ καταλόγῳ. Ἑκάστη αἴτησις θέλει φέρει αὔξοντα ἀριθμὸν, σημειούμενον καὶ ἐπὶ τῆς ἀποδείξεως. Ἅμα ὅμως σοὶ παραδοθῶσι καὶ αἱ συναλλαγματικαὶ, καὶ συγχρόνως σοὶ ἐπιστραφῇ καὶ ἡ ἀπόδειξις, τότε δίδεις προσωρινὴν ἄδειαν παρασημοφορίας ἰσχύουσαν δι' ἓν ἔτος. Θέλεις δ' ἐγγυηθῇ, ὅτι μετὰ παρέλευσιν δεκαπέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐξαργυρώσεως τῶν συναλλαγματικῶν ἡ ἐν Παρισίοις ἑδρεύουσα ἐπιτροπὴ, διὰ τὴν βαλίαν τῆς Πελοποννήσου (Γαλλικὴ γλῶσσα), θέλει παραδώσει εἰς τὸν Κ. Μάϊλ Ἕλληνα ἐκ Ζακύνθου, κατοικοῦντα ἐν Μασσαλίᾳ ὁδὸς . . . ἀριθ. . . . τὸ πρωτότυπον δίπλωμα· οὕτως, ἐὰν σοὶ δοθῶσι συναλλαγματικαὶ ἐπὶ τῆς Γαλλίας ἢ τῆς Ἰταλίας πληρωτέαι μετὰ τέσσαρας μῆνας, τὸ δίπλωμα θέλει παραδοθῇ εἰς τὸν Κ. Μάϊλ τὸν πέμπτον μῆνα, καὶ ἐν περιπτώσει ἀπωλείας ἐν θαλάσσῃ, ἀντίγραφον (duplicata) θέλει ἐκδοθῇ, ἅμα τῇ πρώτῃ αἰτήσει.

» Πρέπει νὰ καταδείξῃς τὰς χρηματικὰς θυσίας, εἰς τὰς ὁποίας τὸ Τάγμα θέλει ὑποβληθῇ διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἀξιωματικοῦ τοῦ πυροβολικοῦ, ὅστις θέλει διευθύνει τὸ πυροβολοστάσιον, φέρων μεθ' αὐτοῦ καὶ ὅλα τὰ πρὸς χύσιν καὶ κατασκευὴν ὅπλων ἐργαλεῖα.

» Ἀνάγκη δι' ὅλων τῶν δυνατῶν μέσων νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ πλήρης κατοχὴ καὶ κυριαρχία τοῦ Μικροῦ Ἀρχιπελάγους, ἀποτελουμένου ἐκ τῶν νήσων Νάξου, Πάρου, Ἀντιπάρου, καὶ Σίφνου. Περὶ τούτου ἀνάγνωθι καὶ τὰς πρὸς τὸν Κ. Ζ. δοθείσας ὁδηγίας. Πλὴν τὸ διάβημα τοῦτο οὐδόλως ἐμποδίζει καὶ τὴν περὶ Ῥόδου, Καρπάθου, καὶ Ἀστυπαλαίας συνθήκην. Ἐπιθυμητοτέρα ὅμως καὶ λυσιτελεστέρα φαίνεται ἡ παραχώρησις νήσων κατεχομένων ἤδη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων,

διὰ νὰ μὴ λάβωσιν ἀνάγκην ἀποστολῆς στόλου καὶ στρατοῦ πρὸς ἐγκαθίδρυσιν ἡμῶν. Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον θεωρῶ δύσκολον τὴν κατοχὴν τῆς Ῥόδου, διότι οἱ Ἕλληνες πολεμοῦντες ὑπὲρ ἑαυτῶν ἀδυνατοῦσι νὰ χορηγήσωσι τοιαύτας βοηθείας. Ἡ Κρήτη ἀναμφιβόλως εἶναι συμαντικωτέρα, καὶ προτιμῶ αὐτὴν τῆς Ῥόδου. Ἀλλ' ὁπωσδήποτε οἱ Ἕλληνες, διὰ νὰ λάβωσιν ἀμέσως μετρητὰ χρήματα, θέλουσι μᾶλλον προτιμήσει νὰ παραχωρήσωσι τὴν Νάξον, Πάρον, Ἀντίπαρον, καὶ Σίφνον.

» Ὅταν τις τῶν καταταχθησομένων ἱπποτῶν ἀδυνατῇ πρὸς ὁλοσχερῆ πληρωμὴν τῶν κεκανονισμένων δικαιωμάτων, ὁ Κ. Ζ. διευθύνει τῷ Κ. Σ. ἔγγραφον, λεπτομερῶς ἐκτιθέμενον τὰς εὐλόγους αἰτίας πρὸς ἐπιχορήγησιν ειδικῆς χάριτος τῷ ὑποψηφίῳ. Καὶ ἐν πρώτοις, ἐπὶ συστάσει ἀπορίας, θέλει χαρισθῇ τὸ τέταρτον, τὸ τρίτον, καὶ μέχρι τοῦ ἡμίσεως τῶν νομίμων δικαιωμάτων. Ὅταν δὲ ἡ σύστασις στηρίζηται καὶ ἐπὶ χορηγηθησομένων εἰς τὸ Τάγμα ὑποχρεωτικῶν ἐκδουλεύσεων, ὅπερ πρέπει νὰ ἐξηγῆται ἐπ' αὐτῆς τῆς αἰτήσεως ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ὑποψηφίου, ἰδιοχείρως ὑπογραφομένου, καὶ ὁρίζοντος τὴν ποιότητα τῆς χορηγηθησομένης ὑπηρεσίας, ὁ Κ. Σ. καταγράφει αὐτὴν, καὶ ὁ Κ. Ζ. ἐπιβεβαιοῖ ἐπὶ τοῦ περιθωρίου τῆς αἰτήσεως τὴν καταγραφὴν, ὡς καὶ τὰ προκαλέσαντα αὐτὴν αἴτια. Μετὰ δὲ τοῦτο ἀποστέλλεται ἡ τοιαύτη αἴτησις εἰς τὴν καγγελαρίαν μετὰ τοῦ βαπτιστικοῦ ἐγγράφου, καὶ τότε δίδεται εἰς τὸν ὑποψήφιον ἡ προσωρινὴ τῆς κατατάξεως αὐτοῦ πρᾶξις, συντεταγμένη ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ αἱ πρὸς τὰ μέλη τῆς κυβερνήσεως χορηγούμεναι, ἐπὶ τῇ ἀναποφεύκτῳ ὅμως πληρωμῇ τοῦ μὲν δεκάτου τῶν δικαιωμάτων τοῖς μετρητοῖς, τῶν δὲ ὑπολοίπων διὰ συναλλαγματικῶν.

» Ἐν Παρισίοις, τῇ 3 Αὐγούστου 1823.

Κατεγράφη ὑπ' ἀριθ. 1370. »

Εἰς τὸν εἰς Ἑλλάδα ἀποστελλόμενον ἀντιπρόσωπον, τὸ Τάγμα παρέδωκε καὶ διάφορα διπλώματα, δι' ὧν ἀπένεμε τὸν ἐξοχώτερον βαθμὸν τῆς κατατάξεως εἰς τοὺς ἑξῆς Ἕλληνας. α') Ἀνδρέαν Μεταξᾶν, ὑπουργὸν τῆς ἀστυνομίας. β') Ἀλέξ. Μαυροκορδάτον, ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν. γ') Λάζαρον Κουντουριώτην, πρῶτον τῶν προυχόντων τῆς Ὕδρας. δ') Ἀνδρ. Βῶκον Μιαούλην, ναύαρχον τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου. ε') Ἐμμανουὴλ Τομπάζην, ἀντιναύαρχον. ς') Πέτρον Μαυρομιχάλην,

ἡγεμόνια τῶν Μανιατῶν. ζ') Ὑπουργὸν τῶν ἐσωτερικῶν καὶ τοῦ πολέμου. Τὰ δὲ διπλώματα ἐκεῖνα ἦσαν οὕτω συντεταγμένα.

« *Κυρίαρχον Τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου.*

» Ἐπιτροπὴ τῶν Γαλλικῶν Γλωσσῶν.

» Ἡμεῖς βαλῆδες καὶ ταξίαρχοι συγκροτοῦντες τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Γαλλικῶν Γλωσσῶν τοῦ κυριάρχου Τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου.

» Λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὸν ὑπὲρ τῆς ἁγιωτάτης χριστιανικῆς θρησκείας ἔνθερμον καὶ διαρκῆ ζῆλον τοῦ εὐγενεστάτου (δεῖνος), καὶ τὰς περικοσμούσας αὐτὸν μεγάλας ἀρετάς, τοῦ ἡμετέρου κανονισμοῦ διατάσσοντος ἵν' ἀείποτε ἐνισχύωμεν τοὺς ἀγῶνας ὅλων τῶν κατὰ τῶν Μουσουλμάνων μαχομένων ἐθνῶν, καὶ συμφώνως τῇ ἑνούσῃ τὸ ἡμέτερον Τάγμα μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους συνθήκῃ συμμαχίας, ἀπεφασίσαμεν ν' ἀπονείμωμεν εἰς τὸν προμνημονευθέντα (δεῖνα) ἀναμφισβήτητον δεῖγμα τῆς ἰδιαιτέρας ἡμῶν εὐνοίας, παραδεχόμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν ἡμετέρων ἀδελφῶν.

» Ἑπομένως, (ὁ δεῖνα) παρεδέχθη εἰς τὴν τάξιν τῶν Ἱπποτῶν τῆς Δικαιοσύνης ἐπιτίμως, ἐν τῇ σεβαστῇ Γαλλικῇ γλώσσῃ, μεγάλῃ Ἑλληνικῇ ἡγουμενίᾳ, βαλίᾳ τῆς Πελοποννήσου. Ἀπολαύσει δὲ τῶν τιμῶν καὶ προνομίων τῶν ἀποδιδομένων τῷ βαθμῷ τοῦ ἐπιτίμου Ἱππότου τῆς Δικαιοσύνης τοῦ κυριάρχου Τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου, ὡς πληρώσας καὶ τὰ δικαιώματα τῆς ἐγγραφῆς, συνιστάμενα εἰς πεντακόσια Ἑνετικὰ φλωρία. Ὅθεν καὶ ἐπιτρέπεται αὐτῷ νὰ φέρῃ τὰ παράσημα τοῦ Τάγματος.

» Ἀπεφασίσθη καὶ ἐγένετο ἐπιτροπικῶς ἐν Παρισίοις τῇ . . . 1823.

» Ὁ καγγελάριος,
μαρκήσιος ΣΑΙΝΤ-ΚΡΟΥΑ-ΜΟΛΛΙΗ.

» Ο ΒΑΛΗΣ ΛΑΣΤΕΥΡΗΣ, πρόεδρος,
μέγας ἡγούμενος τῆς Ὠβέρνης.

» Κατεχωρήθη ἐν τῇ σεβασμίᾳ Γαλλικῇ γλώσσῃ, ὑπ' ἀριθ. . . . . , μεγάλῃ Ἑλληνικῇ ἡγουμενίᾳ ἀριθ . . . . βαλίᾳ τῆς Πελοποννήσου ἀριθ. . . .

ΔΕΖΕΣΣΑΡ. »

Συγχρόνως δὲ ὁ καγγελάριος τοῦ Τάγματος διηύθυνε πρὸς τὸν τότε ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν, ἐξαιτούμενος τὴν μεσολάβησιν αὐτοῦ πρὸς αἰσίαν τῆς διαπραγματεύσεως διεξαγωγήν.

« *Πρίγκηψ μου.*

» Ἐπιλαμβάνομαι σπουδαιοτάτης περιστάσεως ἵνα ἀνακαλέσω ἐμαυτὸν εἰς τὴν ὑμετέραν ἐνθύμισιν. Αἱ προτάσεις τοῦ Κ. Ζουρδαὶν καταλλήλως διεβιβάσθησαν, καὶ πρὸς τὸ καλὸν τῶν δυστυχῶν τῆς Ἀνατολῆς χριστιανῶν ἀπεφασίσαμεν, κατὰ τὸν κανονισμόν μας, νὰ παραδεχθῶμεν τὰς ὑμετέρας προτάσεις, καὶ ἔλθωμεν εἰς βοήθειαν ὑμῶν πρὸς καταπολέμησιν τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, τῶν ὀπαδῶν τοῦ Ἀλκορανίου, καὶ πρὸς ἔνδοξον ἀνεμφάνισιν τῆς σημαίας ἡμῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει. Βεβαίως ἡμεῖς ἐσόμεθα οἱ πρῶτοι καὶ ἐνθερμότεροι ἐνεργοὶ τῆς παρὰ τῶν μεγάλων δυνάμεων ἀναγνωρίσεως τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας. Ἐὰν ἐπιμένετε ἀγωνιζόμενοι πρὸς ἀπαλλαγὴν τοῦ ζυγοῦ τῶν ἀπίστων, θέλετε εὕρει ἐν ἡμῖν πιστοὺς συμμάχους, οἵτινες χρησιμεύσουσιν ὁ πρῶτος κρίκος τοῦ μετὰ τῶν Εὐρωπαϊκῶν κοινωνιῶν συνδέσμου· διότι ἀποτελοῦμεν τὸ σύστημα ὅλης τῆς Εὐρωπαϊκῆς εὐγενείας, καὶ δὲν ὑπάρχει ὑπουργὸς, ἢ ἄλλος ἐπίσημος καὶ ἰσχυρὸς μὴ ἀνήκων ἡμῖν, εἴτε ἀμέσως, εἴτε διὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ.

» Ἡ πασίγνωστος περίνοια ὑμῶν ἀντισταθμίζει τὰς λυπηρὰς ἐντυπώσεις, τὰς ὁποίας Ἕλληνες ἐξημμένοι καὶ αὐτοκέφαλοι διήγειραν καὶ διέδωσαν ἐν Εὐρώπῃ. Ἐν τούτοις ἀναγκαῖον θεωρῶ, ἵνα δι' ἐπισήμου διακηρύξεως καταπολεμηθῶσιν αἱ γενικῶς ἀποδιδόμεναι εἰς τοὺς Ἕλληνας ψευδεῖς ἰδέαι. Ἐν Ἱσπανίᾳ, ἡ ἀντιβασιλεία τοῦ Οὐργὲλ ἀπέκτησεν ὑπόστασίν τινα, ἅμα οὗτος ἐξέθετο τὰς ἀρχάς του ἐν τῇ περιφήμῳ διακηρύξει, ἥτις καὶ ἐν αὐτῇ τῇ συνόδῳ ἐθαυμάσθη. Ὡς ἐκεῖνος, καὶ ὑμεῖς ἀνάγκην ἔχετε νὰ δηλοποιήσητε τὸν σκοπὸν τοῦ ὑμετέρου ἀγῶνος, καθιεροῦντες καὶ τὰς ἀρχὰς, ἐφ' ὧν προτίθεσθε νὰ ἱδρύσητε τὴν κυβέρνησίν σας. Ἅμα ἡ Εὐρώπη πεισθῇ, ὅτι μονομερὴς σκοπὸς ὑμῶν εἶναι ἡ ἐπανάκτησις τῶν δικαιωμάτων σας, πρὸς ἀνίδρυσιν ἐθνικῆς κυβερνήσεως, ὡς καὶ πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ὅτι ἐπιθυμεῖτε ν' ἀπολαύσητε τῶν ἀγαθοεργιῶν τῆς ὑμετέρας θρησκείας, καὶ συνετῆς κυβερνήσεως ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν νόμων, καὶ ὡς καὶ τ' ἄλλα Εὐρωπαϊκὰ ἔθνη ὑπὸ τὴν προστασίαν

ἡγεμόνος ἅμα καταδείξητε, ὅτι μήτε ἐπαναστάται, μήτε καρβονάροι, μήτε κοινοκτήμονες (communeros), μήτε Ἰακωβῖνοι εἶσθε, διαγράφοντες καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν πολιτικῶν ὑμῶν νόμων, τότε καθησυχάζοντες τοὺς μονάρχας καὶ τοὺς ὑπουργοὺς αὐτῶν, θέλετε ἀνοίξει τὴν εἴσοδον τῶν μυστικοσυμβουλίων πρὸς ἀναγνώρισιν τῆς ἀνεξαρτησίας ὑμῶν. Ἐποιήσατε τὸ σπουδαιότερον διάβημα, ἐλθόντες εἰς συνάφειαν μετὰ δυνάμεως, ἥτις, εἰ καὶ μικρά, ἐμπεριέχει τὴν οὐσίαν ὅλων τῶν μοναρχικῶν παραδόσεων, τῶν διατηρουσῶν τοὺς νόμους τῆς θρησκείας, καὶ τῶν κοινωνικῶν ἀρχῶν τῆς ἠθικῆς τῶν ἀποτελουσῶν τὴν βάσιν καὶ τὴν ἐγγύησιν τῆς γενικῆς καὶ δημοσίου εἰρήνης, ὡς καὶ τῆς εὐημερίας τῶν λαῶν.

» Εὐτυχὴς θέλω λογισθῆ, πρίγκηψ μου, δυνάμενος νὰ συντρέξω δι' ὅλων τῶν ἐμῶν μέσων τοσοῦτον εὐγενῆ σκοπόν, πρὸς ἀπόδοσιν τῆς εὐημερίας, τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς εἰρήνης εἰς τὰς ὡραίας χώρας ὑμῶν. Τὸ κυρίαρχον Τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου δύναται νὰ καταστῇ τὸ κυριώτερον ὄργανον τῆς κοινωνικῆς ὑμῶν ἀναγεννήσεως. Ὅθεν πέμπει πληρεξούσιον, τίτλῳ προσωρινοῦ ἀπεσταλμένου παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ κυβερνήσει, διαπιστευθησόμενον κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐπικυρώσεως τῆς συνθήκης. Σήμερον ἡ μὲν τῶν ὅπλων δύναμις ἥκιστα καθιδρύει τοὺς νόμους, ἡ δὲ ἰσχὺς τῆς ἰδέας καὶ τῆς νομιμότητος ἐπιβεβαιοῖ τὴν διάρκειαν. Διὰ τῆς μεθ' ἡμῶν συμμαχίας θέλετε ἀρχίσει νὰ εἰσέρχησθε ἐν τῇ μεγάλῃ Εὐρωπαϊκῇ οἰκογενείᾳ, μετὰ δὲ τὸν Ἱσπανικὸν πόλεμον ἡ μεθ' ὑμῶν ἕνωσίς μας θέλει ἀποβῆ τὸ ἰσχυρότερον ἐλατήριον τὸ ἀναγκάσον τὰς μεγάλας δυνάμεις νὰ στρέψωσι τὴν προσοχήν των καὶ εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἀνατολῆς.

» Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἡ σημαία ἡμῶν ἀναπετασθῇ ἐπί τινος νήσου τοῦ Αἰγαίου πελάγους, θέλετε αἰσθανθῆ τὰ ὑπὸ τῆς ἡμετέρας διακηρύξεως προξενηθησόμενα ἐν τῇ Δύσει ἀποτελέσματα. Ὅλοι ἠλεκτρισθήσονται πρὸς ὑποστήριξιν τῆς τιμῆς τῆς σημαίας τοῦ Τάγματος. Ὅλοι συγκινηθήσονται ἀναπολοῦντες εἰς τὴν παροῦσαν γενεὰν τὰς ἐνδόξους τῶν ἡμετέρων προγόνων ἀναμνήσεις. Ἡ σημαία τοῦ σταυροῦ, ἥτις εἶναι τὸ σύμβολον τοῦ ἡμετέρου Τάγματος σκεπάσει τὴν Μεσόγειον, καὶ ἡ ταχύτης τῶν εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἐλευσομένων βοηθημάτων, θέλει εἶσθαι τὸ ἀσφαλέστερον ἐχέγγυον τῆς δόξης, τὴν ὁποίαν μεθ' ἡμῶν θέλετε ἀποκτήσει ἐν τῇ κατὰ τῶν ἀπίστων πάλῃ.

» Ἀδυνατῶ νὰ σᾶς διαβιβάσω, πρίγκηψ μου, οὔτε πᾶν ὅ,τι αἰσθά-

νομαι, μήτε πᾶν ὅ,τι συμφέρει νὰ γνωρίζητε, καθὼς καὶ ὁποῖαι αἱ συνέπειαι τῆς νέας ταύτης συμμαχίας· ἀλλ' ὁ ἀπεσταλμένος ἡμῶν δύναται νὰ σᾶς πληροφορήσῃ. Ὁ ἐνθουσιασμὸς εὐκόλως δύναται νὰ κλίνῃ ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος ὑμῶν, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ γιγνώσκητε τὰ γεννῶντα αὐτὸν αἴτια, ἐξηγοῦντες εἰς τὸν κόσμον τὰς ἰδέας σας.

» Ὑπάρχει ἔθνος μεγάλως ἐνδιαφερόμενον ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας ὑμῶν ἕνεκα τῶν προσδοκωμένων ἐξ αὐτῆς μεγάλων συνεπειῶν, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἑλκύσητε αὐτὸ, χωρὶς καὶ νὰ τὸ ἐνοχοποιήσητε, καὶ χωρὶς νὰ διεγείρητε τὴν ζηλοτυπίαν τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ. Τὸ νῆμα ἴσως εὑρίσκεται εἰς τὰς χεῖρας ὑμῶν. Εἰς ἄνθρωπον δὲ πνευματώδη, ζῶντα μόνον διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἔθνους αὐτοῦ ἐκ τῶν τυραννικῶν ἁλύσεων, ἀπόκειται νὰ βολιδοσκοπήσῃ τὰ παρεπόμενα ἀποτελέσματα ἐξ ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ἐπιδεξίου καὶ συνετῆς, συνταυτίζων αὐτὴν κατὰ τὸ δυνατὸν μετὰ τοῦ τόπου, καὶ τῶν προλήψεων, καὶ προετοιμάζων οὕτω εἰς τὸ μεγαλόψυχον Ἑλληνικὸν ἔθνος πηγὰς εὐημερίας, βιομηχανίας, καὶ μονιμότητος.

» Εἶπον ἀναμφιβόλως ὅσα ἀρκοῦσιν εἰς μελέτην ἑνὸς πεφωτισμένου πολιτικοῦ. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος δὲν εἶναι ἀμφίβολος, ὅταν οἱ ὑπουργοὶ καὶ οἱ κυριάρχαι φωτισθῶσι περὶ τοῦ δικαίου αὐτοῦ. Μετὰ φαινομένης ἀδιαφορίας ἡ Εὐρώπη στρέφεται πρὸς τὴν Ἀνατολήν· πρέπει δὲ καλῶς νὰ ἐννοηθῶσι τὰ διάφορα συμφέροντα, καὶ ἐπωφεληθῆτε τῶν περιστάσεων, μεταξὺ τῶν ὁποίων οὐσιωδεστέρα ἀναντιῤῥήτως εἶναι καὶ ἡ νῦν παρουσιαζομένη πρὸς προσέγγισιν καὶ ἕνωσιν τῆς ὑμετέρας κυβερνήσεως μετὰ τοῦ Τάγματος ἡμῶν.

» Ἀναμένων, πρίγκηψ μου, τὴν στιγμὴν τοῦ νὰ σᾶς διαβεβαιώσω καὶ προφορικῶς περὶ τῆς ἐξαιρέτου μου ὑπολήψεως, ἐὰν αἱ διαπραγματεύσεις λάβωσιν ἐν Τριπολιτσᾷ εὐνοϊκὴν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας συμμαχίας τροπὴν, ὅτε θέλω ἐπισκεφθῆ τὴν χώραν ὑμῶν, ἐξαιτοῦμαι τὴν ἄδειαν νὰ ὑπογραφῶ,

» *Πρίγκηψ μου,*

» Ταπεινότατος καὶ προθυμότατος δοῦλος.

» Ὁ καγγελάριος,

μαρκήσιος ΣΑΙΝΤ-ΚΡΟΥΑ-ΜΟΛΑΙΗ.

» Ἐν Παρισίοις, τῇ 2 Αὐγούστου 1823. »

Τρεῖς ἄνδρες φιλοπάτριδες καὶ πολύπειροι, ὁ Α. Βογορίδης, ὁ Ἰγνά-

τιος, καὶ ὁ Κοδρικᾶς, ἐν τῇ ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ τότε διατρίβοντες, καὶ προσεκτικώτατα παρατηροῦντες τὰ ἐκεῖ συμβαίνοντα, ἀείποτε δὲ προσπαθοῦντες ἵνα ἐκεῖ μὲν ὑπεκκαίωσι τὸ πῦρ τοῦ φιλελληνισμοῦ, εἰς δὲ τοὺς ἀγωνιζομένους ἀδελφοὺς ἀποτείνωσι συμβουλὰς πολυτιμοτάτας, ἅμα μαθόντες τὰς μετὰ τοῦ Τάγματος συμφωνίας τοῦ Ζουρδαὶν ἔσπευσαν νὰ ἐκφράσωσιν ἐπιφυλακτικῶς, πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον, τὴν περὶ τούτου γνώμην αὐτῶν. Τὰς δ' ἐπιστολὰς ταύτας μετὰ τῶν ἄλλων δοθέντων αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Ζουρδαὶν καὶ Σιατελὰν ἐγγράφων διηύθυνεν ὁ πολιτικώτατος ἐκεῖνος ἀνὴρ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, *ἀφίνων ν' ἀποφασίσῃ περὶ τῆς ὑποθέσεως ἡ Διοίκησις ὅπως κρίνει συμφερώτερον.*

« *Πρὸς τὴν ὑπερτάτην προσωρινὴν διοίκησιν τῆς Ἑλλάδος* (1).

» Πρό τινων ἡμερῶν φθάσας ἐνταῦθα ὁ κόμης Ζουρδὰν ἔφερε τὰ περικλειόμενα ἔγγραφα.

ά.) Ἐπιστολὴν τοῦ μαρκέζου δὲ Σαὶντ-Κροὰ πρὸς ἐμὲ, ὡς πρὸς γενικὸν γραμματέα (2).

β'.) Ἑτέραν τοῦ κυρίου Βογορίδου ὡσαύτως.

γ'.) Ἑτέραν τοῦ κυρίου Ἰγνατίου μ' ἐπιγραφὴν εἰς ὄνομά μου μόνον, καὶ

δ'.) Ἑτέραν τοῦ κυρίου Κοδρικᾶ ὡσαύτως.

» Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, ζητήσας ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου Ζουρδάν.

έ) Ἀντίγραφον τοῦ διορισμοῦ του παρὰ τοῦ κυρίου κόμητος Μεταξᾶ, διὰ νὰ πραγματευθῇ περὶ παντὸς πράγματος ὠφελίμου τῇ Ἑλλάδι.

ς'.) Ἀντίγραφον συνθήκης ἐπιμαχίας καὶ συμμαχίας, τὴν ὁποίαν ἐπραγματεύθη μετὰ τοῦ κυριαρχικοῦ Τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ἱερουσαλήμ.

ζ'.) Ἀντίγραφον τοῦ συστατηρίου γράμματος τοῦ κυρίου Δεσατελαὶν, ὡς πληρεξουσίου ἀπεσταλμένου παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Διοικήσει.

» Ταῦτα πάντα πέμπων κατὰ χρέος πρὸς τὴν ὑπερτάτην Διοίκησιν παρακαλῶ νὰ μ' ἐπιστραφῇ τὸ τοῦ ἱεράρχου Ἰγνατίου, καὶ τὸ τοῦ

(1) Πρωτόγραφον σωζόμενον παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν. (Αἱ ἐπὶ τῶν τριῶν τούτων ἐπιστολῶν σημειώσεις ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ χορηγήσαντός μοι αὐτὰς Κ. Α. Μάμουκα).

(2) Τῆς ἐπιστολῆς ταύτης τὸ πρωτότυπον δὲν εὑρέθη· ἀντίγραφον ἐδημοσίευσεν ὁ Jourdain ἐν τῷ Α' τόμῳ τοῦ συγγράμματός του « Mémoires historiques et militaires sur les événemens de la Grèce. Paris 1828, [illegible] 254—256.

κυρίου Κοδρικᾶ γράμμα, ἀφοῦ ληφθῶσιν ἀντίγραφα αὐτῶν. Περὶ δὲ τῆς ὑποθέσεως μένει ν' ἀποφασίσῃ ἡ Διοίκησις ὅπως κρίνει συμφερώτερον. Τοσοῦτον μόνον χρεωστῶ νὰ σημειώσω, ὅτι οἱ κύριοι Ζουρδὰν καὶ Σατελαὶν ἔχουσι τὰς ὑπογραφὰς καὶ τὴν σφραγῖδα τοῦ Τάγματος εἰς δύο χάρτας ἀγράφους, ὥστε πᾶσα προσθαφαίρεσις εἰς τὰς συνθήκας εἶναι δυνατή.

8 Νοεμβρίου 1823 ἀπὸ Ὕδραν.

Ὁ εὐπειθὴς πατριώτης
Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ ».

« *Φίλε καὶ γεραρὲ Μαυροκορδάτε* (1).

» Τὰς παρελθούσας ἔλαβα τὸ θάῤῥος νὰ σᾶς κοινολογήσω τὰς γνώμας μερικῶν περὶ τῶν τῆς Ἑλλάδος πραγμάτων. Ἐπειδὴ κατ' αὐτὰς ἀπαντῶ καὶ ἄλλο μέσον ἀσφαλὲς ἀλληλογραφίας, σᾶς ζητῶ τὴν ἄδειαν καὶ ἐκ δευτέρου νὰ ἐπανέλθω εἰς τὰ τῆς Πατρίδος.

» Ἡ ἐφετεινὴ ἀνανέωσις τῆς Διοικήσεως, ἡ ἐκλογὴ τῶν μελῶν της καὶ αἱ διαταγαί της εὐχαρίστησαν μεγάλως τοὺς φίλους τῆς Ἑλλάδος· αὐτὰ ἔδειξαν καὶ πατριωτισμὸν εἰλικρινῆ, καὶ φρόνησιν πολιτικήν· τὰ ἐλλείματα, ὅσα εὑρίσκουν ἀκόμη, τὰ βλέπουν ὡς ἀποτελέσματα τῆς χρηματικῆς ἀπορίας μας· διὰ τοῦτο ἐλπίζουν, ὅτι ἐφέτος θέλετε κινήσει τὰ πάντα διὰ νὰ προμηθευθῆτε χρήματα· καὶ ἂν πρέπῃ νὰ πιστεύσωμεν τὴν φήμην, καὶ αὐταὶ αἱ ἐλπίδες των θέλουν πληρωθῆ· διότι, καθὼς ἀκούομεν, ἀπεστείλατε ἤδη εἰς Ἀγγλίαν ἕνα τῶν ὁμογενῶν εἰς πραγματείαν δανείων.

» Τοὺς Μωαμεθανοὺς ἐχθρούς μας δὲν τοὺς φοβούμεθα ἐφέτος· ὅλα μᾶς ὑπόσχονται, ὅτι θέλετε ἀποκρούσει γενναίως τὰς προσβολάς των, καὶ διαλύσει κάθε κίνδυνον ἐκ μέρους των· κατὰ δυστυχίαν ἔχομεν καὶ ἄλλο εἶδος ἐχθρῶν πολὺ ἐπικινδυνωτέρων παρὰ ἐκείνους· αὐτοὶ εἶναι οἱ ὁμόθρησκοί μας Εὐρωπαῖοι. Σᾶς ὡμίλησα περὶ αὐτῶν προλαβόντως. Μ' ὅλον τοῦτο ἀνάγκη καὶ σήμερον νὰ προσθέσω μερικὰ εἰς ἐκεῖνα. Οἱ κρατοῦντες τῆς Εὐρώπης ἔχουν ἀπόφασιν στερεὰν νὰ μὴν ὑποφέρουν εἰς κανὲν μέρος τῆς γῆς μας τὴν σύστασιν πολιτεύματος σώζοντος καὶ εἰς τὸ παραμικρὸν ἰδέαν δημοκρατικήν· διὰ τοῦτο αὐτοὶ

(1) Πρωτότυπον σωζόμενον παρὰ τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν, φέρον ἔξωθεν ἐπιγραφήν. « Πρὸς τὸν κύριον κύριον Α. Μαυροκορδάτον, γραμματέα τῆς Πολιτείας ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων κτλ. κτλ, κτλ. εἰς Τριπολιτζάν. »

πρὸς τὸ παρὸν μὲν θεωροῦν μὲ ἀδιαφορίαν τὸν κατὰ Μωαμεθανῶν ἀγῶνά μας· ὅταν ὅμως ἔλθῃ ὁ καιρὸς νὰ κατασταθῶμεν, θέλουν προσηλώσει ὅλην τὴν προσοχήν των εἰς τὸν τρόπον τοῦ πολιτικοῦ διοργανισμοῦ μας. Ἐὰν τὸν εὕρουν δημοκρατικὸν καὶ ὁπωσοῦν, θέλουν πέσει ἐπάνω μας μὲ ὅλας των τὰς δυνάμεις, βιάζοντές μας εἰς τὸ νὰ τὸν μεταβάλωμεν· αὐτοὶ ἀπὸ τώρα μάλιστα ταράττονται καὶ ὑποπτεύονται· προαιροῦνται μᾶλλον νὰ ἰδοῦν τὴν Ἑλλάδα ἐξωντωμένην, παρὰ νὰ ὑποφέρουν εἰς αὐτὴν σύστημα δημοκρατικόν· ἠμπορῶ νὰ σᾶς βεβαιώσω, ὅτι πολλοὶ μινίστροι τῆς Εὐρώπης καὶ ἐξαγόρευσαν αὐτὴν τὴν γνώμην· δὲν ἀπαιτοῦν ὅμως ὥστε νὰ συστήσωμεν καὶ δεσποτισμὸν, οὔτε θέλουν μᾶς ἐναντιωθῆ ἐὰν εἰσάξωμεν μοναρχίαν περιωρισμένην συστηματικὴν (constitutionelle) καθὼς εἶναι ἡ τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, ἤ τινα τοιουτότροπον. Αὐτὰ σᾶς τὰ κοινολογῶ διὰ νὰ σᾶς παρακινήσω νὰ λάβετε τὰ ἀναγκαῖα μέτρα ἀπὸ τώρα· ἡ γνώμη μου δὲν εἶναι βέβαια ἡ γνώμη τῶν μοναρχικῶν· κρίνω ὅμως, ὅτι καὶ τὰ τῶν φιλελευθέρων δὲν πρέπει νὰ παραδεχώμεθα ἀκρίτως· τὸ κάλλιστον εἶναι, ὅ,τι ἀνήκει καὶ συμφέρει εἰς τὸ ἔθνος, καὶ αὐτὸ ἠμπορεῖ νὰ ὑποφέρῃ ἀναλόγως μὲ τὴν ἐθνικήν του κατάστασιν, αὐτὸ πρὸς τὸ παρὸν ἂς ζητήσωμεν νὰ μάθωμεν. Ἐν τοσούτῳ ἂς οἰκονομήσωμεν τοὺς ξένους, φυλάττοντες τὰ παρόντα συντάγματα ὡς προσωρινὰ καὶ κρύπτοντες τὸ τί μελετῶμεν εἰς τὸ μέλλον.

» Ὁ κύριος Ἰορδάνης θέλει σᾶς ἀποδώσει ὁ ἴδιος λόγον περὶ τῶν ὅσων ἔπραξε κατὰ τὴν ἐδῶ διατριβήν του· ἐγὼ τοῦτο μόνον σᾶς βεβαιόνω, ὅτι κατώρθωσε νὰ διαθέσῃ εὐνοϊκῶς πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἐδῶ κρατοῦντας· περὶ τοῦ προβλήματος, τὸ ὁποῖον θέλει σᾶς κάμει, οἱ ἴδιοι θέλετε κρίνει καὶ ἀποφασίσει, ὅπως συμφέρει εἰς τὴν πατρίδα. Ἐγὼ δὲν τὸ ἐνόμισα ἀνωφελές· διότι τοὐλάχιστον ἠμπορεῖ νὰ σᾶς χρησιμεύσῃ ὡς καταφύγιον καὶ ἱερὰ ἄγκυρα, ἐὰν ἀποτύχετε πανταχόθεν· νομίζω προσέτι, ὅτι ἡ παραδοχὴ καὶ ἐκτέλεσις τοῦ προβλήματος, θέλει ἐμπεριπλέξει ὅλας τὰς χριστιανικὰς δυνάμεις εἰς τὸν κατὰ τῆς Τουρκίας πόλεμον· διότι αὐτὴ ἡ δύναμις ἔκτοτε θέλει θεωρήσει ὡς ἐχθρούς της ὅλους τοὺς Εὐρωπαίους χριστιανούς· δὲν ἠξεύρω, εἶπα, ἂν συμφέρῃ. Ἐὰν ὅμως τὸ δεχθῆτε, αἱ συνθῆκαι πρέπει νὰ ἦναι τοιαῦται ὥστε νὰ μὴ φοβῆται ἡ Ἑλλὰς τὴν μικρὰν νέαν δύναμιν, ἥτις θέλει συστηθῆ εἰς τὴν γειτονίαν της.

» Ἐμάθομεν, ὅτι ἐπροβλήθη καὶ ἐθεσπίσθη ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου·

μὲ συγχωρεῖτε νὰ σᾶς εἰπῶ ἐλευθέρως τὴν γνώμην μου; τοῦτο μᾶς ἐφάνη πολλὰ ἄκαιρον. Ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι ὁ παρὼν καιρὸς δὲν ἀπαιτεῖ οὔτε ὑποφέρει τοιαῦτα· ἡ μεγάλη καὶ κατεπείγουσα ἀνάγκη τῆς πατρίδος εἶναι νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς της· αὐτὴ ἡ ἀνάγκη πρέπει καὶ νὰ ἀποῤῥοφᾷ καὶ νὰ διευθύνῃ ὅλας τῆς Διοικήσεως τὰς φροντίδας καὶ ἐπιχειρήσεις· ἡ ἐλευθερία δὲ τοῦ τύπου ὑποθέτει ἔθνη φωτισμένα, καὶ ἡμεῖς δὲν εἴμεθα· ἔθνη μὲ ἀνατροφὴν ἐπιμελημένην, καὶ ἡμεῖς δὲν τὴν ἔχομεν· ἀνθρώπους εὐκαιροῦντας καὶ νὰ γράφουν καὶ νὰ ἀναγνώσουν, καὶ ἡμᾶς οἱ κίνδυνοι οὔτε τὸ πρῶτον οὔτε τὰ δεύτερον μᾶς συγχωροῦν. Ἡμεῖς ἀρχίζομεν ὅπου τὰ ἔθνη τελειόνουν· αὐτὴ ἡ μέθοδος ὄχι μόνον δὲν ὠφελεῖ ἀλλὰ καὶ βλάπτει· τὰ καταστήματα πρέπει νὰ γίνωνται εἰς τὸν καιρόν των, ἐὰν μέλλουν νὰ ἦναι ὠφέλιμα· ἡ φύσις καθὼς εἰς τὸ φυσικὸν παρομοίως καὶ εἰς τὸ ἠθικὸν δὲν ἀναστρέφεται ποτὲ χωρὶς βλάβην· στοχάζομαι δὲ ὅτι καὶ πολιτικῶς δὲν συμφέρει ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου. Οἱ Ἄγγλοι καὶ Ἀμερικανοὶ ἠμποροῦν νὰ τὴν ἀπολαύσουν· ἀλλ' ἡμεῖς οὔτε τὰς δυνάμεις οὔτε τὰς γεωγραφικὰς θέσεις αὐτῶν ἔχομεν. Παρακαλῶ πάλιν μὴ νομίσετε, ὅτι διὰ τοῦτο δὲν εἶμαι φιλελεύθερος· ἀλλὰ πρὶν γένωμεν φιλελεύθεροι πρέπει νὰ εἴμεθα φιλέλληνες· προτοῦ νὰ συμβουλευθῶμεν τὰς θεωρίας καὶ τὰς εὐχὰς τῶν φελελευθέρων πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν τὰ ὅσα ζητοῦν τὰ ἀληθινὰ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος.

» Τὰ μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας διαμένουν εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν· κίνδυνος δὲν εἶναι νὰ διαλλαχθοῦν· ἡ πρώτη μάλιστα δύναμις ἔλαβεν ἐφέτος πολλὰς ἀφορμὰς εἰς τὸ νὰ μετανοήσῃ διὰ τὴν ἕως τώρα μακροθυμίαν της. Εἶναι προσέτι πιθανὸν ὅτι ἐὰν τὰ τῆς Ἱσπανίας τελειώσουν ὀγλήγορα, ἡ Ῥωσσία θέλει στρέψει ὅλην της τὴν προσοχὴν καὶ τὰς δυνάμεις κατὰ τῆς Τουρκίας.

» Εἴθε ἐντὸς ὀλίγου νὰ σᾶς μάθωμεν πάλιν θριαμβεύοντας κατὰ τῶν ἐχθρῶν.

» Παρισίοις 1823 Ἰουλίου 27.

» Ἔχω δὲ τὴν τιμὴν νὰ ὑπογράφωμαι,

» Ζηλωτὴς καὶ φίλος σας

Α. ΒΟΓΟΡΙΔΗΣ. »

« Χαῖρε ! (¹)

» Ὁ κόμης (;) Jourdain, καὶ ὁ σύντροφός του μοὶ ἐκοινολόγησαν ὅσα προβλήματα θέλουν ὑποτάξει εἰς τὴν σκέψιν τῆς ὑψηλῆς Διοικήσεως ἀπὸ μέρους τοῦ Τάγματος τῶν Ἱππέων τῆς Μάλτας· μεταβολὴν καὶ διόρθωσιν εἰς τὰ προβληθησόμενα ἄρθρα ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ δεχθῶσι, καὶ δὲν μένει εἰμὴ τὸ νὰ ἐξετασθῇ ἂν τὸ πρᾶγμα αὐτὸ καθ' αὑτὸ συμφέρει, ἢ ὄχι. Γνώμην δὲν τολμῶ νὰ δώσω. Σὲ λέγω ὅμως, ὅτι κλίνω εἰς τὸ ναί, καὶ ὅτι ἂν εἶχα ψῆφον, τὴν ἔδιδα, διὰ νὰ παραχωρηθῇ εἰς τὸ Τάγμα τῶν Ἱππέων ἡ Κύπρος ἀντὶ τῆς Ῥόδου, διότι αὐτὴ ἡ νῆσος εἶναι μεμακρυσμένη ἀπὸ τὰς Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας καὶ νήσους, καὶ α') ἠμπορεῖ νὰ φυλαχθῇ ἀμοιβαίως ἡ γειτονικὴ ἁρμονία· β') διότι κλείεται ἡ Αἴγυπτος καὶ ἡ Συρία, ἐπειδὴ θέλουν σταθῆ βιασμένοι νὰ κρατῶσι διὰ πολὺν καιρὸν ἓν τμῆμα στόλου Ἑλληνικοῦ μὲ τὰ ἔξοδά των, ἢ ἴδιόν των, τὸ ὁποῖον δὲν ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ εἰμὴ μὲ τὸν καιρόν, καὶ οὕτω πως κλείεται ἡ Αἴγυπτος καὶ μηδενίζεται ὁ στολίσκος τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ Πασᾶ· γ') διότι ἡ Τουρκία θέλει δώσει καὶ ἐκεῖ τὴν προσοχήν της ἀπὸ φόβον νὰ μὴ χάσῃ τὰς ὡραιοτέρας ἐπαρχίας τῆς Αἰγύπτου καὶ Συρίας, καὶ ἐλαφρυνόμεθα ἡμεῖς· καὶ δ') διότι ὅταν τὸ Τάγμα ἔχῃ γῆν καὶ εὐκολίαν νὰ ἐνεργῇ εἰς τὴν ξηράν, θέλει γενῆ μὲ τὸν καιρὸν δύναμις τῆς ξηρᾶς καὶ ὄχι θαλάσσιος, καὶ τὰ προχωρήματά του δὲν ἠμποροῦν οὔτε μὲ τὸν καιρὸν νὰ βλάψωσι τοὺς Ἕλληνας· ἡ πλεονεξία δὲν συγχωρεῖ παραχωρήσεις τόπων, τὸ ἠξεύρω· πρέπει ὅλα νὰ τὰ λάβωμεν ἡμεῖς· καλόν· ἀλλὰ πότε ἠμποροῦμεν νὰ ἐξουσιάσωμεν τόσους τόπους ἐρήμους σχεδὸν ὅλους; καὶ μὲ ποῖα μέσα καὶ ἀνθρώπους ἠμποροῦμεν νὰ τοὺς κατοικίσωμεν καὶ νὰ τοὺς φυλάττωμεν; ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἑλλήνων εἶναι μικρός, καὶ ὁ πόλεμος τοὺς ὀλιγοστεύει καθ' ἡμέραν· τὰ ὁμόθρησκα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας ἔθνη ἦσαν καὶ εἶναι ἐχθροὶ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἂν ἤθελαν ἑνωθῇ, δὲν ἕπεται νὰ κάμωσι καλὴν ἁρμονίαν· μένουν μᾶλλον ὅσον δύναται, παρὰ νὰ ἐξαπλόνωνται καὶ νὰ εὐχαριστηθῶσιν εἰς τὰς νήσους καὶ εἰς τὰ δυνατὰ σύνορα τῆς στερεᾶς· τὸ ζήτημα τῶν ἱππέων, εἰς πολλὰς δυνάμεις καθολικὰς εἶναι ἀρεστόν, ἀλλὰ δὲν ἕπεται νὰ ἀρέσῃ καὶ εἰς τοὺς Ἄγγλους, καὶ κατὰ τοῦτο πρέπει νὰ

(¹) Πρωτότυπον σωζόμενον παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν.

γενῇ ἰδιαιτέρα σκέψις, διότι ὁ Ποσειδῶν εἶναι ὁ μεγαλείτερος σήμερον τῆς σφαίρας μας θεός, καὶ, ὅσα δὲν τὸν συμφέρουν καὶ δὲν τὸν ἀρέσουν, τὰ ἀνατοδογυρίζει μὲ τὴν τρίαινάν του.

» Ὁ αὐτὸς κόμης Jourdain θέλει σᾶς προβάλει καὶ μίαν ἄλλην οὐσιώδη ὑπόθεσιν καὶ ἐξετάσατέ την μὲ ὑπομονήν. Πολιτείαν νὰ συστήσετε δὲν τὸ βλέπω πιθανὸν, καὶ διότι δὲν εἶναι ὁ λαός μας προδιατεθειμένος δι' ἓν τοιοῦτον εἶδος Διοικήσεως, καὶ διότι δὲν τὸ δέχονται αἱ δυνάμεις τῆς Εὐρώπης, ὡς σύστημα καθ' αὐτὸ ἐναντίον εἰς τὰ πολιτικὰ σχέδια καὶ τέλη των. Οἱ Ἄρειοι Πάγοι, καὶ ἄλλαι τοιαῦται λέξεις τῶν λογιωτάτων μᾶς ἔβλαψαν τόσον τὰ πράγματά μας, ὅσον δὲν ἤθελαν βλάψει ὅλαι αἱ ἄλλαι συκοφαντίαι τῶν ξένων. Μονάρχην νὰ ἐκλέξετε μεταξὺ τῶν ὁμογενῶν, καὶ νὰ τὸν δεχθῶσιν οἱ Ἕλληνες, δὲν τὸ βλέπω εὔκολον· ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ παράξενον ἂν ἤθελεν ἀποφασισθῇ καὶ γενῇ εἰς μίαν στιγμιαίαν συγκατάθεσιν, δὲν τῷ ὑποτάσσονται ἔπειτα, καὶ γίνεται τὸ πρᾶγμα διόλου κωμικόν. Ἔξω πρέπει νὰ ζητήσετε ἕνα Πρίγκηπα ὑπερασπιζόμενον ἢ ἀπὸ καμμίαν μεγάλην δύναμιν, ἢ ἀπὸ πολλὰς Εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις, καὶ τοῦτο μόνον ἠμπορεῖ νὰ βεβαιώσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν πολιτικὴν ὕπαρξιν τῆς πατρίδος μας. Ὅσα κατατρέχουν αἱ μεγάλαι τῆς Εὐρώπης δυνάμεις εἰς τὴν Εὐρώπην, θέλουν τὰ δεχθῇ εἰς ἐσᾶς, δηλαδὴ δὲν ἐναντιόνονται διὰ νὰ ἦναι ὑπὸ νόμους ὁ πρίγκηψ ἢ βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων· διότι θέλουν φοβηθῇ εἰς τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν ἕνα κατακτητὴν, καὶ συμφέρει εἰς τὴν Εὐρώπην νὰ ἦναι ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἑλλήνων ὑπόνομος.

» Δὲν εἶναι μέχρι τοῦδε λόγος περὶ ἀνεξαρτησίας Ἑλλήνων· ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ὅλα τὰ σχέδια ἀποβλέπουν εἰς τὴν ἀκεραιότητα τῆς Τουρκίας· ἀπὸ τὴν ἐπιμονήν σας, ἀπὸ τὸ καλόν σας φέρσιμον, καὶ ἀπὸ τὰς προόδους τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων κρέμαται ἡ σωτηρία τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἂν σωθῇ ἡ πατρὶς, θέλει τὸ χρεωστεῖ εἰς ἐσᾶς τοὺς ἐν τοῖς πράγμασι, καὶ εἰς τοὺς στρατιώτας μας. Ἠξεύρω, ὅτι ὑποφέρετε πολλὰ, ἀλλ' ἡ δόξα σας θέλει εἶναι ἀθάνατος, ἂν χωρὶς μέσα καὶ μὲ τὴν ἐναντιότητα τῆς Εὐρώπης κατορθώσετε νὰ ἐλευθερώσετε τὸν κλασικὸν καὶ ὡραῖον τόπον τῆς Ἑλλάδος, καὶ νὰ εἶσθε οἱ σωτῆρες καὶ πατέρες τῆς πατρίδος.

» Ἔλαβον τὸ διὰ τοῦ Blaquier γράμμα σου. Δὲν ἀπέρασεν ἐδῶθεν, καὶ δὲν τὸν εἶδα· καὶ ἂν ὅσα εἶπεν ὅπου καὶ ἂν ἐστάθη τὰ εἴπῃ καὶ εἰς τοὺς συμπατριώτας του, κάτι καλὸν εἶναι πιθανὸν νὰ

προέλθῃ. Κατὰ χρέος θέλω κάμει ὅ,τι γνωρίσω ὅτι συντείνει διὰ νὰ εὐκολυνθῶσιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὅσα ζητεῖτε καὶ ἐπιθυμεῖτε. Ἂν οἱ ἀπεσταλμένοι σας περάσωσιν ἐδῶθεν, θέλω τοὺς συμβουλεύσει νὰ μὴ προσηλωθῶσιν ὅλως διόλου εἰς τοὺς ἐναντίους τοῦ μινιστερίου, ἀλλ' ἐνῷ περιορίσωσι τὴν μετ' αὐτῶν πραγματείαν των εἰς βοήθειαν καὶ εἰς τὸ δάνειον, νὰ προσπαθήσωσιν ἐνταῦθα νὰ φανῶσιν εὐάρεστοι εἰς τὸ μινιστέριον, καὶ νὰ συστήσωσι τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν προστασίαν τῆς διοικήσεως, διότι ἡ διοίκησις κάμνει ὅ,τι θέλει καὶ οἱ ἄλλοι μόνον φωνάζουν.

» Ἤθελα εἶσθαι μὲ τὴν γνώμην τοῦ Κοραῆ, ὅστις δὲν δέχεται κανὲν σημεῖον τιμῆς, ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ συσταθῇ ἡ παλαιὰ πολιτεία τῶν Ἀθηνῶν· τούτου ἀδυνάτου ὄντος, καὶ εἰς τὸ ἀδύνατον νὰ ἀνταμείψητε τοὺς καλῶς δουλεύοντας τὴν πατρίδα ἄλλως πως, δὲν βλέπω τί πειράζει νὰ μιμηθῆτε τὴν Εὐρώπην, ἥτις ἔκαμε τοὺς σταυροὺς πολυτιμωτέρους ἀπὸ τὰ χρήματα, καὶ πληρόνει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲ τοῦτο τὸ νόμισμα.

» Μ' ἔγραψεν ὁ ἅγιος Παλαιῶν Πατρῶν, καὶ ὁ κόμης Ῥώμας δι' ἓν δάνειον, τοὺς ἀποκρίθην· ἔλαβον καὶ δεύτερον γράμμα τοῦ Ῥώμα, ἀλλὰ δὲν ἐκατάλαβα ποῦ ἔχει νὰ γένῃ τοῦτο τὸ δάνειον· ὅπου ἔχουν ἐπιῤῥοὴν ἢ ἐξουσιάζουν οἱ Αὐστριακοὶ τίποτε δὲν ἠμπορεῖ νὰ γένῃ ὑπὲρ Γραικῶν, ἂν εἶναι εἰς ἄλλα μέρη τῆς Εὐρώπης, ἀφοῦ στέλλονται ἄνθρωποι εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ εἶναι πιθανὸν νὰ κατορθωθῇ ἐκεῖ τὸ δάνειον, δὲν βλέπω συμφέρον νὰ ζητηθῇ συγχρόνως καὶ δεύτερον δάνειον, διότι τὸ δεύτερον ζήτημα ἠμπορεῖ νὰ προξενήσῃ ἀποτυχίαν καὶ εἰς τὸ πρῶτον, καὶ ἔπειτα ἂν εὑρίσκετε εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὅ,τι σᾶς χρειάζεται, τίς ἡ ἀνάγκη νὰ ζητήσετε καὶ εἰς ἄλλα μέρη; ὡς τόσον, ὅταν ἔλθῃ ἡ διαταγή σας, καὶ εἶναι τὸ ζήτημα τῆς Διοικήσεως συμφέρον, εἶμαι πρόθυμος νὰ κάμω κάθε θυσίαν, καθὼς τὸ ἔγραψα καὶ εἰς τὸν κύριον Ῥώμαν.

» Μὲ ἄκραν μου λύπην σὲ λέγω, ὅτι καὶ ἐφέτος ἡ Διοίκησίς μας ἔχασε πολὺ εἰς τὴν ὑπόληψιν ὄχι τόσον δι' ὅσα ἔγιναν, ὅσον δι' ὅσα ἔγραψαν καὶ ἐκοινολογήθησαν· καὶ ἐπειδὴ οἱ ἐναντίοι γράφουν, καὶ οἱ φίλοι τῆς Διοικήσεως δὲν τοὺς ἀναιροῦν, ὁ τύπος ὁποῦ γίνεται μίαν φορὰν εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν ὁμογενῶν καὶ ξένων μένει, ἂν καὶ τὸ πρᾶγμα ἔχῃ ἄλλως πως· ποῖοι δὲ εἶναι οἱ γράφοντες, ποῖοι οἱ ἐπαναλαμβάνοντες, καὶ ποῖοι οἱ σκοποί των; τὸ ἠξεύρω· θέλουν νὰ

τοὺς κράξετε καὶ νὰ τοὺς παραχωρήσετε τὴν Διοίκησιν, μὲ τὸ νὰ νομίζωσιν οἱ μὲν ὅτι ἔχουν δικαίωμα διὰ τὰς ἐκδουλεύσεις των, οἱ δὲ ὅτι ἔχουν πολλὰς γνώσεις. Τὰ ἐν Βλαχίᾳ τοὺς συσταίνουν ἀρκετά· καὶ δόξα τῷ Θεῷ, διότι εὑρέθησαν αὐτοῦ ἄνθρωποι, καὶ δὲν ἐδέχθησαν ἐξ ἀρχῆς οὔτε προβλήματα καὶ συστήματα πράξεων, οὔτε ἀνθρώπους ἀβελτέρους, ἀλλ' ἔπιασαν τὴν δουλειὰν ὡς καλοὶ πατριῶται καὶ ἐβάσταξαν τὴν πατρίδα κινδυνεύουσαν. Ἓν χρονικὸν εἶναι εὐχῆς ἔργον νὰ κρατηθῇ ἀπὸ κανένα συνετὸν, εἰλικρινῆ, καὶ τίμιον ἄνδρα, διὰ νὰ φανῶσι μίαν ἡμέραν ποῖοι ἔσωσαν τὴν πατρίδα, καὶ νὰ τοὺς γνωρίσῃ χάριν τὸ Γένος. Εἰς τοιαύτας περιστάσεις καὶ οἱ λόγοι ἑκάστου νὰ μείνωσιν εἰς τὴν ἱστορίαν γνωστοί.

» Εἰς τὴν Ἱσπανίαν εὑρέθησαν πολλοὶ Βαρνακιῶται, καὶ ἔβλαψαν πολλὰ τὰ κοινά των πράγματα. Εὐχαριστηθῆτε ὅτι ἔχετε ἕνα μόνον. Ἐν τοσούτῳ βαστοῦν ἀκόμη οἱ Ἱσπανοὶ, καὶ ἴσως τελειώσει ἡ διαφορά των μὲ κάποιαν μεταβολὴν εἰς τὸ πολιτικόν των σύστημα, καὶ εἰς τρόπον ὥστε νὰ φυλαχθῇ ἡ τιμὴ ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν, καὶ τὸ συμφέρον τοῦ λαοῦ τῆς Ἱσπανίας. Οἱ Ἄγγλοι μεσολαβοῦν, διότι δὲν θέλουν πόλεμον εἰς τὴν Εὐρώπην, οὔτε μεταβολάς· τοῦτο τοὺς συμφέρει καὶ τοῦτο εἶναι τὸ σχέδιον τῆς Διοικήσεώς των, ἀπὸ τὸ ὁποῖον δὲν ἀπομακρύνονται.

» Τὰ τῆς Ῥωσσίας εἶναι ὅπως ἦσαν καὶ πρὸ δύο χρόνων· ἀπόστασαν οἱ πρέσβεις τῆς Ἀγγλίας καὶ Αὐστρίας συμβουλεύοντες τὴν Πόρταν καὶ ζητοῦντες τὴν διόρθωσιν· ἡ Ῥωσσία, ἐπειδὴ ἐζήτησε μικρὰ πράγματα ἀπ' ἀρχῆς καὶ δίκαια, στέκει εἰς τὰ προβλήματά της· ἡ Πόρτα δὲν δέχεται οὔτε πολὺ, οὔτε ὀλίγον, καὶ δεικνύει μίαν ἐπιμονὴν ἀπαραδειγμάτιστον. Εὖγε τῷ Μαχμούτῃ. Εἶναι μέγας ἄνθρωπος, μέγας βασιλεὺς, καὶ ὁ καλλίτερος φίλος μας.

» Δι' ὅ,τι σὲ ἀποβλέπει προσωπικῶς, φίλε, ἤξευρε ὅτι ὅσα ἐῤῥέθησαν πέρυσι κατὰ σοῦ, διελύθησαν ὡς ἱστὸς ἀράχνης, καὶ ἀκολούθει νὰ δουλεύῃς τὴν πατρίδα μὲ τὴν αὐτὴν ἀρετὴν καὶ μὲ τὸν αὐτὸν ζῆλον, καὶ ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων θέλει ἀνταμείψει μίαν ἡμέραν τοὺς κόπους σου, ὡς καὶ τῶν ἄλλων ὅλων, ὅσοι μὲ πίστιν καὶ μὲ ζῆλον δουλεύουν ὡς σύ.

» Εἰπὲ τὰς εὐχάς μου πρὸς ὅλα τὰ λαμπρὰ μέλη τῆς Διοικήσεως, καὶ ὑγίαινε μετ' εὐδαιμονίας.

» 1823 Αὐγούστου 27 Ε. Π. ἐκ Πεισῶν.

»Ἡ τῆς Πόρτας πολιτικὴ σᾶς εἶναι χρήσιμος· ἀργοπορία εἰς τὰς ἀποκρίσεις ὅταν δὲν σᾶς συμφέρουν ἵνα σᾶς προβάλλωνται, καὶ κερδίζοντες καιρὸν κερδίζετε πολύ.

Ὁ φίλος καὶ εὐχέτης σου
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΙΓΝΑΤΙΟΣ.»

Ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς τοῦ Παν. Κοδρικᾶ πρὸς τὸν Α. Μαυροκορδάτον.

Ἐκ Παρισίων 26 Ἰουλίου 1823 (¹).

»Τὸ προσεχέστερον μέσον, δι' οὗ ἠμπορεῖ ἡ πολιτικὴ τῶν Ἑλλήνων Διοίκησις νὰ φθάσῃ ἐκ πλαγίου χωρὶς νὰ παρεκτραπῇ ἀπὸ τὸ ἐθνικὸν σύστημα, εἰς τὸ νὰ παραβιάσῃ τρόπον τινα τὰς Εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις νὰ ἀναγνωρίσουν τὰ ἀναντίῤῥητα δικαιώματα τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, εἶναι ὁμολογουμένως μία ὁποιαδήποτε συμμαχικὴ συνθήκη μὲ μίαν τῶν ὑποδεεστέρων δυνάμεων (²). Εἰς αὐτὴν τὴν θεωρίαν κατὰ πρῶτον παρίσταται ἡ τῶν ἡνωμένων ἐπαρχιῶν τῆς Ἀμερικῆς δημοτικὴ διοίκησις· περὶ αὐτῆς εἶχον γράψει ἐν τῷ προλαβόντι τοὺς στοχασμούς μου, καὶ πρὸς τοὺς εἰς Πίζαν ὁμογενεῖς ἔγραψα νὰ μεταδώσουν τὴν ἰδέαν μου, προμηθευόμενος κατὰ πάντα τὴν ἔναρξιν μιᾶς ἀμέσου ἢ ἐμμέσου πραγματείας, ἡ ὁποία ἠμποροῦσε διὰ τοῦ ἐνταῦθα πρέσβεως τῆς δημοτικῆς ἐκείνης διοικήσεως νὰ εὐδοκιμήσῃ χωρὶς ἀργοπορίαν, ἔχοντος ἐντεῦθεν εὐκολοτάτην καὶ συνεχῆ τὴν μετὰ τῆς διοικήσεώς του ἀνταπόκρισιν, καὶ εἶπον ἐνταῦθα καθ' ὅτι ἐδῶ ἠμποροῦσε νὰ περαιωθῇ ὅλη ἡ πραγματεία, χωρὶς νὰ λάβῃ νύξιν μήτε ἡ Ἀγγλία μήτε ἄλλη καμμία ζηλότυπος δύναμις· ἡ εὐδοκίμησις μιᾶς τοιαύτης πολιτικῆς δοκιμῆς, ὄχι μόνον δὲν ἠμποροῦσε κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἐπηρεάσῃ τὰ γενικὰ τοῦ ἔθνους συμφέροντα, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἤθελε διεγείρει τὴν φιλοκερδῆ προμήθειαν τοῦ Βρεττανικοῦ ταμείου εἰς τὸ νὰ παραλάβῃ κατὰ μίμησιν τὰς ἐνδεχομέ-

---

(¹) Τὸ πρωτόγραφον σώζεται παρὰ τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν.

(²) Αἱ περὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ περὶ τοῦ εἴδους τοῦ πολιτεύματος αὐτῆς σκέψεις τοῦ γράφοντος Π. Κοδρικᾶ εὑρίσκονται μᾶλλον ἀνεπτυγμέναι εἰς φυλλάδιον τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἐδημοσίευσε γαλλιστί, καὶ τὸ ὁποῖον ἀνέγνωσα παρὰ τῷ κυρίῳ Δ. Ποστολάκᾳ ἐπιγραφόμενον «Lettre Messénienne sur l'intervention des Puissances alliées dans les affaires de la Grèce, à Paris. Chez Le Normant père 1824 (σελ. 75).

καὶ μετ' ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων συνθήκας. Ὁμολογούμενον εἶναι ὅτι ἡ Ἀγγλία συγκινεῖ τὸ πᾶν διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἔκτασιν τῆς Ῥωσσίας· ἡ Ἀουστρία ἀνακατώνει τὸ πᾶν, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ ἐν καιρῷ τὴν Σερβίαν καὶ Βλαχίαν· ἡ Γαλλία δὲν ἔχει χρείαν νέων ἐπικτήσεων· ἡ πολιτικὴ εὐταξία εἶναι τὸ κυρίως αὐτῆς σκοπούμενον, ὅθεν καὶ εἶναι κατὰ πάντα εὐδιάθετος εἰς τὴν σύστασιν τοῦ ἐθνικοῦ δικαίου· ἂν λοιπὸν ἡ μετὰ τῆς Ἀμερικῆς πραγματεία τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως ἤθελεν εὐδοκιμήσει καμμία πολιτικὴ δυσαρέσκεια δὲν ἠμποροῦσεν ἐκ τούτου νὰ προξενηθῇ· ἀλλ' ἡ περὶ τούτου σκέψις ἀνεβλήθη μέχρι τοῦδε· τοὐλάχιστον ἐγὼ δὲν ἔλαβα καμμίαν πρὸς τοῦτο εἰδοποίησιν.

»Κατὰ δεύτερον λόγον παρίσταται ἡ τῆς Ἑλβετίας διοίκησις, μεθ' ἧς ἠμποροῦσε νὰ γίνῃ μία ἔμμεσος δοκιμὴ πολιτικῆς πραγματείας· ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ διοίκησις δημοτικὴ καὶ τὸ δυσκολώτερον διοίκησις κατὰ πάντα χερσαία χρείαν ἀπαραίτητον ἔχουσα ἐντελοῦς οὐδετερότητος.

»Παρίσταται δὲ τελευταῖον μία συλλεκτικὴ δύναμις, ἥτις ἐν μεταξὺ τοῦ γενικοῦ τῆς Εὐρώπης πολιτεύματος ἔχει ἐξ ἰδίας συνθέσεως ἀνεξάρτητον σύνθεσιν, αὐτὴ εἶναι τὸ αὐτοδέσποτον καὶ ἡγεμονικὸν Τάγμα τῶν Σταυροφόρων τῆς Ἱερουσαλὴμ· τὸ Τάγμα αὐτὸ συναρμολογεῖται ἀπὸ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἐκλεκτῶν διαφόρων ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης, ὥστε ἀπὸ μιᾶς ὡς εἰπεῖν πανσπερμίας συντίθεται ἓν σῶμα πολιτικὸν ἰδίαν ἔχον ἐκ συνθήκης ἐν τῷ πολιτεύματι σύστασιν· ἡ βάσις τῆς συνθήκης, δι' ἧς τὸ Τάγμα αὐτὸ συνίσταται, εἶναι ὁ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἄσπονδος πόλεμος, καὶ κατὰ τοῦτο συμφωνεῖ ὁλοκλήρως μὲ τὸ ἐθνικὸν σύστημα τῶν Ἑλλήνων. Ἔχει καὶ ἄλλην ἐκ περιστάσεως συμφωνίαν μὲ τὸ Ἑλληνικὸν σύστημα· ἐστερήθη καὶ αὐτὸ, καθὼς καὶ τὸ Ἑλληνικὸν γένος ἐξ ἁρπαγῆς τῆς μητροπόλεως τῆς κυριαρχίας του· τί γνησιώτερον λοιπὸν καὶ ἠθικῶς καὶ πολιτικῶς ἀπὸ τοῦ νὰ συμφωνήσῃ συμμαχικῶς τὸ Τάγμα αὐτὸ μὲ τὴν Διοίκησιν τῶν Ἑλλήνων; Τὸ Τάγμα αὐτὸ ἔχει πλουσιώτατα κτήματα εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην· τὰ ἐτήσια εἰσοδήματά του ὑπερβαίνουν τὰ δεκαπέντε μιλλιούνια· τὰ συνιστῶντα αὐτὸ μέλη ἔχουν καὶ ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν ἐπίῤῥοιαν ἐν τῷ γενικῷ τῆς Εὐρώπης πολιτεύματι· δι' αὐτοῦ ἡ Ἑλληνικὴ Διοίκησις ἠμπορεῖ νὰ απολαύσῃ καὶ χρηματικὰ, καὶ πολεμικὰ βοηθήματα μέγιστα, καὶ διὰ

αὐτοῦ πολιτικῶς ἀναγνωριζομένη ἠμπορεῖ ἐκ συνθήκης νὰ συστήσῃ μεταξὺ τῶν συμμετόχων ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης τὰ τῆς πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας ἐθνικά της δικαιώματα.

» Αὐτη ἡ ὑπόθεσις, εὐγενέστατε κύριε, τολμῶ εἰπεῖν ὡς ἐκ θείας νεύσεως ἑφέλκυσεν ἐξ ὁλοκλήρου τὴν προσοχὴν καὶ προσπάθειάν μου ὁ ζῆλος τοῦ ἀληθῶς φιλέλληνος Ζουρδαὶν ἐξωμάλυνεν ὅλας τὰς πρώτας δυσχερείας ὁποῦ ἓν τοιοῦτον μέγιστον μελέτημα φυσικῷ τῷ λόγῳ παρέστηνε· κρίνει βέβαια ἡ βαθύνοιά της τὸ ἐπίσημον τοῦ πράγματος· τὰ προβλήματα τοῦ Τάγματος περιωρίσθησαν εἰς τὸ μετριώτερον καὶ εὐχερέστερον· ἀνέλαβε λοιπὸν ὁ κύριος Ζουρδαὶν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ νὰ ἔμβῃ μετὰ τῆς εὐγενείας της εἰς πραγματείαν ἐπαγγελματικὴν αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως καὶ φέρει μαζύ του ὡς ἀπεσταλμένον ἐκ μέρους τοῦ Τάγματος τὸν κύριον Φίλιππον Chattelain νέον ἀξιωματικὸν εἰς βασιλικὰ διαπρέψαντα ὑπουργήματα· δὲν ἐκτείνομαι εἰς τὸ νὰ συστήσω καὶ τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλον εἰς τὴν εὐγενικήν της φιλοφροσύνην καὶ δεξίωσιν, καθ' ὅτι ὁ μὲν καὶ λογίζεται καὶ φέρεται ὡς ἕνας τῶν οἰκείων, ὁ δὲ καὶ κατὰ τάξιν καὶ κατ' ἐπαγγελίαν εἶναι ἄξιος τῆς εὐνοϊκῆς της ὑποδοχῆς. Ὅθεν περιορίζομαι εἰς τὸ νὰ ἀνακαλέσω ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας τὴν βαθεῖάν της σκέψιν καὶ ἐκτελεστικὴν ἐνέργειαν εἰς τὰ πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν καὶ εἰς κρισίμους περιστάσεις σωτηρίαν τοῦ γένους μας. Προσφέρω δὲ μετὰ πάσης προθυμίας καὶ εἰλικρινοῦς ἀφοσιώσεως ὅλας τὰς δυνατάς μου ἐκδουλεύσεις πρὸς εὐόδωσιν καὶ εὐκταίαν περαίωσιν τοῦ σκοπουμένου, χωρὶς καμμίαν ἄλλην φιλοτιμίαν, εἰμὴ τὸ νὰ ἐκπληρώσω τὸ πρὸς τὸ γένος μου ἱερὸν καὶ ἀπαραίτητον χρέος, φαινόμενος ἄξιος τῶν προσταγμάτων της.

» . . . Ἰδοὺ κατὰ ποίους καὶ ὁπόσους λόγους θεωρῶ αὐτὴν τὴν μεταξὺ τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων καὶ τοῦ ἡγεμονικοῦ Τάγματος τῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ Σταυροφόρων συνθήκην σωτήριον.

» Α'. Καθ' ὅτι εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις, ἐν αἷς ὅλαι αἱ ὑπέρταται δυνάμεις τῆς Εὐρώπης συστηματικῶς ἀποποιοῦνται τὴν ἀναγνώρισιν τῆς πολιτικῆς ὑπάρξεως τοῦ ἔθνους τῶν Ἑλλήνων, ἡ αὐτοδέσποτος ἀνεξαρτησία τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους ἀναγνωριζομένη διὰ πολιτικῆς συμμαχικῆς συνθήκης ἀπὸ τὸ Τάγμα τῶν Σταυροφόρων συνεφέλκει ἐκ πλαγίου τὴν μεγίστην μοῖραν τῶν προκρίτων ὅλων τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν εἰς τὴν αὐτὴν σχετικῶς ἀναγνώρισιν· ὥστε αὐτὴ

ἡ ἰδιαιτέρα συνθήκη ἀποβαίνει φυσικῷ τῷ λόγῳ μία κοινὴ ὁμολογία τῶν διαφόρων ἐθνῶν.

» Β΄. Καθ' ὅτι τὸ Σταυροφορικὸν Τάγμα ἔχον ἐξ αὐτῆς τῆς ἰδίας του συστάσεως βάσιν τὸν κατὰ τῶν Τουρκῶν ἄσπονδον πόλεμον, καὶ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς συστάσεώς του ἀναγομένη κυρίως εἰς τὴν προστασίαν τῆς κοσμοκρατορικῆς ἡγεμονίας τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας, ἡ μετ' αὐτοῦ συμμαχικὴ τῶν Ἑλλήνων συνθήκη ἀποτελεῖ ἐξ ἀνάγκης τὴν ἐθνικὴν αἰτίαν τῆς ἐναντίον τῶν Τουρκῶν ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων, αἰτίαν κοινὴν τῆς χριστιανικῆς πίστεως εἰς τῆς ὁποίας τὴν προστασίαν δὲν ἠμπορεῖ πλέον ἡ Δυτικὴ ἐκκλησία οὔτε ν' ἀδιαφορήσῃ οὔτε νὰ διαφωνήσῃ· ὥστε δι' αὐτῆς τῆς ἰδιαιτέρας συνθήκης, συμμάχους ἔχοντες τοὺς Σταυροφόροους, παύομεν τοῦ νὰ θεωρούμεθα ὡς πρὸς μὲν τοὺς Δυτικοὺς σχισματικοί, ὡς πρὸς δὲ τοὺς πολιτικοὺς ἀποστάται, καὶ ἐξαιρεῖται ἐξ ἀνάγκης ἡ ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων αἰτία ἀπὸ τὴν κατηγορίαν τῶν δημαγωγικῶς ἀκεφάλων μεταῤῥυθμιστῶν. Ὅταν διὰ τῆς συμμαχίας τῶν Σταυροφόρων ἡ Δυτικὴ ἐκκλησία ἀναγνωρίσῃ τὴν ἐθνικὴν τῶν Ἑλλήνων ἀνεξαρτησίαν ὡς νόμιμον καὶ ἱεράν, τότε οὔτε ἡ Ἀουστρία ἠμπορεῖ νὰ μᾶς διακηρύττῃ ὡς ἀποστάτας, μήτε ὁ μέγας τῆς Ῥ[ωσσίας] αὐτοκράτωρ ἠμπορεῖ νὰ ξαναειπῇ ὅτι εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ἑλλήνων εἶδε τὸ σημεῖον τῆς δημαγωγικῆς μεταῤῥυθμίσεως, καθ' ὅτι εἰς τὸ Τάγμα τῶν Σταυροφόρων συμπεριλαμβάνονται καὶ τῆς Ρ. σταυροφόροι.

» Γ΄. Καθ' ὅτι ἡ μετὰ τοῦ Τάγματος τῶν σταυροφόρων συνθήκη δὲν προσκρούει εἰς κανένα ἴδιον τέλος καμμιᾶς Εὐρωπαϊκῆς δυνάμεως· ἡ Ἀγγλία ἥτις μόνη δὲν συμπεριλαμβάνεται εἰς τὴν συναρμογὴν τοῦ Τάγματος δὲν ἔπεται νὰ δυσαρεστηθῇ, καθ' ὅτι ὡς ἐξ ἁρπαγῆς παρασπόνδως κατακρατοῦσα τὴν μητρόπολιν τῆς κυριαρχίας τοῦ Τάγματος, συμφέρον της κυρίως θέλει γνωρίσει τὴν ἀνάκτησιν τῆς παλαιᾶς τοῦ Τάγματος μητροπόλεως, διὰ νὰ ἀποκαταστήσῃ αὐτὴ ἐκ τούτου νόμιμον τὴν παράσπονδον τῆς Μάλτας οἰκειοποίησιν· ἡ Γαλλία δὲν θέλει ἰδεῖ μὲ δυσαρέσκειαν τὴν σύνθεσιν μιᾶς τοιαύτης συνθήκης, ἥτις ἔπεται νὰ χρησιμεύσῃ ἐφεξῆς ὡς μία προκαταρκτικὴ βάσις εἰς τὰ ἀμοιβαῖα τῶν δύο ἐθνῶν συμφέροντα (1).

(1) Τὴν ἰδέαν τοῦ ὅτι ἡ Γαλλία θέλει εὐχαριστηθῆ ὅταν ἴδῃ τὴν Ἑλλάδα συνθηκολογοῦσαν μὲ τοῦτο τὸ Τάγμα, τὴν ἰδέαν λέγω ταύτην τὴν εἶχεν ἐκφράσει δημο-

» Καὶ τελευταῖον, καθ' ὅτι μία τοιαύτη συνθήκη, ὡς ἁρμόζουσα κατὰ πάντα λόγον εἰς τὰ ἐθνικὰ καὶ πολιτικὰ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος προξενεῖ ἐν ταὐτῷ καὶ μέγιστα χρηματικὰ καὶ πολεμικὰ βοηθήματα, τῶν ὁποίων ἔχει χρείαν ἡ Ἑλλάς, καὶ τὰ ὁποῖα δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀποδοκιμάσῃ τὸ μοναρχικὸν τῆς Εὐρώπης σύστημα, καθ' ὅτι τὸ σταυροφορικὸν Τάγμα εἶναι κυρίως μοναρχικόν.

» Μετ' αὐτοὺς λοιπὸν τοὺς λόγους, καὶ καθ' ὅσους ἄλλους ἡ βαθύνοιά της ἤθελε κρίνει συμφέρον αὐτὸ τὸ μελέτημα, ὡς ἐν τῷ κέντρῳ τῶν πραγμάτων ἱσταμένη ἡ εὐγενεία της, θέλει ἐνεργήσει ὡς κρίνῃ ἁρμοδιώτερον.

» Ἐγὼ δὲ μένω μεθ' ὅλον τὸ ὀφειλόμενον σέβας
τῆς εὐγενείας της

» Ὅλος εἰς τὰς προσταγὰς προθυμότατος
καὶ ταπεινὸς δοῦλος
ΠΑΝ. ΚΟΔΡΙΚΑΣ.

29 Ἰουλίου Ν.

» Φαίνεται ὅτι διὰ τὸ συντομώτερον τῆς ἐκβάσεως ἐπανέλαβεν ὁ κύριος Ζούρδαιν τὴν τελείαν ἔκθεσιν καὶ ἀπόφασιν τῆς πραγματείας· καλὸν ὅμως εἶναι νὰ γίνῃ βαθεῖα σκέψις καὶ ἀκριβὴς ἐξέτασις ἑκάστου ἄρθρου πρὸ τῆς ἐπικυρώσεως· οὐδὲν γὰρ βίαιον μόνιμον. Εἰς τὸ σχεδίασμα τῆς συνθήκης ὅπερ ἐπιφέρει ὁ εἰρημένος κύριος Ζουρδαὶν λείπουν ἐξ ὁλοκλήρου τὰ περὶ θρησκείας καὶ πολιτικῆς ἐλευθερίας βάσιμα ἄρθρα τὰ ὁποῖα ἐστοχάσθην συμφέρον νὰ τὰ ἐκθέσω ἐπὶ ἀναλόγῳ βάσει διπλωματικῇ τῆς συνθήκης τῆς Ἰονικῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας μετὰ τῆς Βρεττανικῆς ἀρχῆς· καὶ ἐνεχείρησα τὸ ἀντίγραφον τῷ κυρίῳ Ζουρδαὶν παρ' οὗ θέλει τὸ ζητήσει ἡ εὐγενεία της, καὶ μετὰ τὴν βαθεῖάν της σκέψιν θέλει ἀποφασίσει ὡς κρίνει εὔλογον. »

Τὸ προσάρτημα τῶν ἄρθρων περιέχει·

α.) Ὅτι τὸ Τάγμα τῶν σταυροφόρων νὰ διαφυλάξῃ τὴν πλέον ἀπεριόριστον ἀνεξιθρησκείαν εἰς τὴν πάνδημον ἐκτέλεσιν τῶν τελετῶν τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας.

σίᾳ καὶ πρὸ ἑνὸς ἔτους ἀκόμη ὁ Π. Κοδρικᾶς διὰ τοῦ φυλλαδίου τὸ ὁποῖον γαλλιστὶ ἐδημοσίευσε, καὶ τὸ ὁποῖον ἀνέγνωσα παρὰ τῷ Κ. Δ. Ποστολάκᾳ, ὑπὸ τὸν τίτλον «Remarques politiques, sur la cause des Grecs. Paris. Le Normant 1822, (σελ. 40).

[Αἱ ἐπὶ τῶν ἐγγράφων τούτων σημειώσεις ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ Κυρίου Α. Μάμουκα].

β'.) Ὅτι ὁ ἱερὸς κλῆρος τῶν τόπων ὅπου θέλει συστηθῆ ἡ ἀρχὴ τοῦ Τάγματος, νὰ ἦναι ἐλεύθερος εἰς τὰς ἐκτελέσεις τῆς θρησκείας κατὰ τὸ ῥητὸν τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, καὶ νὰ ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν τῆς Ἱεραρχίας, τὴν ὁποίαν ἤθελεν ἀναγνωρίσει ἡ ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων Διοίκησις.

γ'.) Ἡ τοπικὴ διοίκησις νὰ ἀνήκῃ εἰς τὸ Τάγμα· οἱ κριταὶ ὅμως καὶ προὔχοντες τῆς ἐγχωρίου διοικήσεως νὰ ἐκλέγωνται ἀπὸ τοὺς προκρίτους τῶν κατοίκων καὶ νὰ ἀναγνωρίζωνται ἀπὸ τὴν Διοίκησιν.

δ'.) Οἱ τοῦ Ἀνατολικοῦ ῥητοῦ Ἕλληνες χριστιανοὶ νὰ συμμετέχουν ὡς καὶ οἱ καθολικοὶ εἰς ὅλα τὰ ἀξιώματα τοῦ Τάγματος.

ε'.) Τὸ Τάγμα νὰ διαυθεντεύῃ τὸ ἐλεύθερον ἐμπόριον τῶν κατοίκων.

Ἡ ἐν Ἑλλάδι ἄφιξις τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ Τάγματος, γράφει ὁ Ζουρδαὶν, διήγειρε τὸν ἐνθουσιασμὸν ἰδίως τῶν νέων, ἐπιθυμούντων νὰ ἐγγραφῶσι μεταξὺ τῶν ἱπποτῶν. Ἄδηλον ὅμως πότε καὶ ὑπὸ ποίους ὅρους ὑπεγράφη καὶ ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἡ μυστηριώδης συνθήκη. Τοῦτο δὲ μόνον γνωρίζομεν, ὅτι ὁ Σιατελαὶν διέτριβε κατὰ Νοέμβριον τοῦ ἐπομένου ἔτους 1824 ἐν Σύρῳ, καθὰ πιστοποιεῖ ὁ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ πρόξενος τῆς Αὐστρίας Μάριος Παλαιόκαπος. Ἐν τούτοις τὸ Τάγμα πληροφορηθὲν, ὅτι οἱ Ἕλληνες προθύμως ἐδέχοντο τὴν συμμαχίαν, ἔσπευσε νὰ διαπραγματευθῇ ἐν Λονδίνῳ δάνειον ἐξ ἑξακοσίων τεσσαράκοντα χιλιάδων λιρῶν στερλ. (15,360,000 φράγκων) πρὸς τὸ συμφέρον καὶ διὰ λογαριασμὸν αὐτοῦ τοῦ Τάγματος, ἐν ᾧ κατὰ τὸ ἄρθρον 15 τῆς συνθήκης ἔπρεπε τοῦτο νὰ συνομολογηθῇ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ ἐδημοσίευσε μάλιστα καὶ τὴν μυστικὴν συνθήκην, ἄνευ τῆς συναινέσεως τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, ἐναντίον τοῦ ἄρθρου 22.

Ἰδοὺ δὲ μέρος τῆς περὶ τοῦ δανείου τούτου δημοσιευθείσης ἀγγελίας.

« Τὸ Τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Ἱεροσολυμίτου εἶναι Τάγμα κυρίαρχον. Διετηρήθη πλέον τῶν ἑπτακοσίων ἐτῶν, καὶ ἀναγνωρίζεται ὑφ' ὅλων τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων. Ἐξήσκησεν ὅλα τὰ δικαιώματα τῆς κυριαρχίας, διετήρει στόλους καὶ στρατοὺς, ὠνόμαζεν ἀπεσταλμένους, ἔκοπτε νομίσματα, εἶχεν ἰδίαν σημαίαν, εἰσέπραττε φόρους κλπ.

» Τὸ Τάγμα ἀποτελεῖται ἐξ εὐγενῶν γόνων τῶν διαφόρων τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν. Ἕδραν τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ προσωρινῶς μὲν ἔσχε τὴν Ἱερουσαλὴμ, ἀκολούθως δὲ τὴν Ῥόδον, καὶ τελευταῖον τὴν Μελίτην.

» Ὁ Ναπολέων κατέλαβε τὴν Μελίτην. Ἡ δὲ Μεγάλη Βρεττανία

καταχτήσασα τὴν νῆσον ὁριστικῶς κατέσχε διὰ τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης τοῦ 1814.

» Οὕτω δὲ τὸ Τάγμα ἀπώλεσεν, οὐ μόνον τὴν νῆσον Μελίτην, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ κτήματα αὐτοῦ, τιμώμενα τριακοσίων ἑκατομμυρίων φράγκων, καὶ ἐκποιηθέντα ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Οὐχ' ἧττον ὅμως διετήρησε τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ὕπαρξιν καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην, προσδοκοῦν τὴν κατάλληλον στιγμὴν, ἵνα ἀναστηλώσῃ τὴν σημαίαν αὐτοῦ ἐπὶ νέας καθέδρας.

» Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος παρέσχε τὴν εὐκαιρίαν ταύτην. Οἱ ἀγωνιζόμενοι Ἕλληνες, ἐξαιτοῦνται τὴν συμμαχίαν τοῦ Τάγματος, τὸ ὁποῖον ἄλλοτε κατεῖχε τὰς βαλίας τῆς Εὐβοίας καὶ τῆς Πελοποννήσου. Πρὸς τοῦτο δὲ συνωμολογήθησαν συνθῆκαι, δι' ὧν οἱ Ἕλληνες παρεχώρησαν εἰς τὸ Τάγμα κτήσεις. Ἕνεκα δὲ τῶν περιστάσεων τούτων ἐπαρουσιάσθη καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς συνομολογήσεως τοῦ παρόντος δανείου, ὑπὸ τοὺς ἑξῆς ὅρους· δηλαδή.

» Τὸ ποσὸν ὁρίζεται εἰς 640,000 λιρῶν ἐπὶ τόκῳ πέντε τοῖς ἑκατὸν πληρωτέῳ καθ' ἑξαμηνίαν ἐν Λονδίνῳ ἀπὸ τῆς πρώτης παρελθόντος Σεπτεμβρίου, δηλαδὴ τὴν πρώτην Μαρτίου καὶ τὴν πρώτην Σεπτεμβρίου ἑκάστου ἔτους, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐκπτώσεως, καὶ διαιρεῖται εἰς τεσσαράκοντα τέσσαρα τοκομερίδια, ἐξ ὧν δύο θέλουσιν ἀνήκει εἰς τοὺς τραπεζίτας Οὐλλὲ, ἀδελφοὺς, καὶ συντροφίαν.

» Τὸ δάνειον ἐξοφληθήσεται χρεωλυτικῶς ἐντὸς εἴκοσιν ἐτῶν, ἀπὸ τῆς 1 παρελθόντος Σεπτεμβρίου 1825. Ἀλλὰ τὸ Τάγμα ἐπιφυλάσσεται τὸ δικαίωμα νὰ πληρώσῃ 80 ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν, πρὸ ἢ μετὰ τὴν πρώτην Σεπτεμβρίου 1829, ἢ πρὸ τῆς 1 Ἰουνίου 1825, προειδοποιοῦν περὶ τούτου.

» Εἰς ἀσφάλειαν τῆς πληρωμῆς τῶν τοκομεριδίων καὶ τῆς ἐξοφλήσεως τοῦ δανείου τὸ Τάγμα ὑποθηκεύει ὅλας τὰς χώρας αὐτοῦ, ὡς καὶ τὰ σημερινὰ καὶ μέλλοντα εἰσοδήματά του, εἰδικώτερον δέ τινα δάση καὶ ἄλλα πραγματικὰ κτήματα, περιεχόμενα ἐν Γαλλίᾳ, οὐδέποτε πωληθέντα, ἀνήκοντα αὐτῷ ἀνενοχλήτως, καὶ ἐκτιμώμενα εἰς εἴκοσι τέσσαρα ἑκατομμύρια φράγκων, καὶ τὰ ὁποῖα, δυνάμει τοῦ ἀπὸ 5 Δεκεμβρίου 1814 ἐπικεκυρωμένου νόμου, θέλει καταλάβει, ἅμα ἐγκαταστήσῃ ἰδίαν κυβέρνησιν, ὅπερ ἐντὸς μικροῦ ἐκτελεῖται, διὰ τῆς συνδρομῆς τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν.

» Ἀνεξαρτήτως τῶν καθυστερουμένων σημαντικῶν ποσῶν τὸ Τάγμα ἔχει ἤδη καθ' ὅλα τὰ διάφορα τῆς Εὐρώπης κράτη, εἰσόδημα ἀναβαῖνον αἰτησίως εἰς 3,790,780 φράγκα.

» Ἐκτὸς τοῦ εἰσοδήματος τούτου ὑπολογιστέα καὶ τὰ διὰ τὴν κατάταξιν τεσσάρων χιλιάδων ἤδη ἐγγεγραμμένων ἱπποτῶν πληρωθησόμενα δικαιώματα, ὑπολογιζομένων 3,000 φράγκων δι' ἕκαστον, ἢ ἐν συνόλῳ δώδεκα ἑκατομμυρίων φράγκων.

» Τὸ Τάγμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἱεροσολυμίτου οὐδὲν χρέος ὀφείλει. κλπ. »

Διὰ πολλοὺς ὅμως λόγους τὸ δάνειον τοῦτο δὲν ἐπραγματοποιήθη, καὶ οὕτω ἡ μετὰ τῆς Ἑλλάδος συμμαχία τοῦ Τάγματος ἔμεινε μόνον γεγραμμένη ἐπὶ τοῦ χάρτου.

Ἀλλ' ἐὰν χρηματικῶς ὑπὸ τῶν Μελιταίων ἱπποτῶν δὲν ἐβοηθήθη ὁ Ἑλληνικὸς ἀγὼν, κατὰ περίεργον συγκυρίαν ἐπέπρωτο ἵνα διὰ τοῦ νομισματοκοπείου αὐτῶν κοπῶσι τὰ πρῶτα νομίσματα τῆς ἀπελευθερωθείσης Ἑλλάδος. « Κατὰ τὰ τέλη Μαΐου 1828, ἀφηγεῖται ὁ μακαρίτης Ἀλέξανδρος Κοντόσταυλος, ἡ Ῥωσσικὴ κυβέρνησις ἔμβασε κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν Κυβερνήτην διὰ συναλλαγματικῶν πληρωτέων εἰς Λονδῖνον ἓν καὶ ἥμισυ ἑκατομμύριον ῥουβλίων, καὶ μ' ἐπεφόρτισεν ἡ ἐξοχότης του νὰ μεταβῶ εἰς Μελίτην διὰ νὰ τὰς ἐξαργυρώσω, συγχρόνως δὲ νὰ προβλέψω τὰς ἀπαιτουμένας μηχανὰς πρὸς σύστασιν νομισματοκοπείου ἀναλόγου μὲ τὴν τότε κατάστασιν τοῦ ταμείου μας, ἐφιλοτιμήθην νὰ προβλέψω τὰς προχειροτέρας, διὰ τὴν ὁποίαν ἀπέδειξα ἀνωτέρω κατεπείγουσαν ἀνάγκην, καὶ τὰς οἰκονομικωτέρας, ἕνεκα τῶν πενιχρῶν χρηματικῶν μέσων μας.

» Τὰς δύο ταύτας βάσεις ἔχων ὑπ' ὄψιν, καὶ σχετισθεὶς μετὰ τοῦ πρώτου γραμματέως τῆς τότε ἐν Μελίτῃ διοικήσεως Sir Frederic Hankey, ἠδυνήθην μετὰ πολλὰς προσπαθείας ν' ἀγοράσω ὅλας τὰς μηχανὰς τοῦ νομισματοκοπείου τοῦ ὀλίγου πρὸ τοῦ παρόντος αἰῶνος διαλυθέντος τάγματος τῶν ἱππέων τῆς Μελίτης, εἰς τὴν εὐτελεστάτην τιμὴν ἑκατὸν λιρῶν στερλινῶν, καὶ νὰ μεταφέρω μετ' ἐμοῦ εἰς Αἴγιναν.

» Ἀλλ' ἡ εὐτελὴς αὕτη τιμὴ τῶν ῥηθεισῶν μηχανῶν (καθότι καὶ ὡς ἁπλοῦν μέταλλον θεωρούμεναι ἤξιζον τὸ διπλάσιον τῆς ὁποίας ἐπλήρωσα), διήγειρε τοσαύτας κατηγορίας κατ' αὐτῶν ὡς ἀχρήστων, ὥστε καὶ ὁ ἔξοχος νοῦς τοῦ Κυβερνήτου τόσον ἐδειλίασε πιστεύσας

ὅτι ἐὰν ἠθέλαμεν ποτὲ δυνηθῆ νὰ κόψωμεν νομίσματα διὰ τοιούτων μηχανῶν (τὰς ὁποίας ὅμως, ἂς σημειωθῇ καὶ τοῦτο, οὐδεὶς ἀκόμη εἶχεν ἰδεῖ), ὥστε μὲ διέταξε νὰ μὴ προχωρήσω, μέχρις οὗ σκεφθῶμεν ὡριμώτερον ἐὰν τοιαῦται μηχαναὶ ἠδύναντο νὰ συντελέσουν εἰς τὸν σκοπόν μας.

» Ἡ ἐπιμονή μου ὅμως ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη τὴν ὁποίαν εἶχεν εἰς ἐμὲ ἡ ἐξοχότης του ἀφ' ἑτέρου, ὑπερίσχυσαν, καὶ μετὰ κόπους καὶ ἀκαταλογίστους προσπαθείας, ηὐτύχησα τὴν 28 Ἰουλίου 1829 νὰ πέμψω εἰς τὴν ἐν Ἄργει ἐθνικὴν Συνέλευσιν τὰ πρῶτα Ἑλληνικὰ νομίσματα, συνιστάμενα εἰς ἀργυροῦν φοίνικα, καὶ εἰς χάλκινον μονόλεπτον, πεντάλεπτον καὶ δεκάλεπτον (1). »

« Ἐν τῇ μικρᾷ λοιπὸν νήσῳ Αἰγίνῃ, ἐπιπροστίθησιν ὁ ἄριστα τὴν νομισματικὴν τῶν μεγάλων μαγίστρων τῆς Ῥόδου διαφωτίσας Κ. Παῦλος Λάμπρος, ἐν ᾗ ἐκόπησαν ὑπὸ τοῦ Ἀργείου Φείδωνος ὀκτὼ αἰῶνας π. Χ. τὰ πρώτιστα, ὡς ὁμολογοῦσιν οἱ ἀρχαιολόγοι, νομίσματα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἐκεῖ ὡσαύτως προωρισμένον ἦτο νὰ κοπῶσι μετὰ εἰκοσιὲξ αἰῶνας καὶ τὰ πρώτισμα τῆς νεωτέρας (2). »

---

(1) Τὰ περὶ τῶν ἐν Ἀμερικῇ ναυπηγηθεισῶν φρεγατῶν καὶ τοῦ ἐν Αἰγίνῃ νομισματοκοπείου. Ἐν Ἀθήναις 1855, σελ. 261—262.

(2) Πανδώρα, 1859, σελ. 500.

Β'.

ΑΛΒΕΡΟΝΗ

Σχέδιον διανομῆς τοῦ Τουρκικοῦ κράτους.

Σημείωσις. Ἀδίκως κακίζεται τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ὅτι ἀηθεῖ δυστρόπως πρὸς τὴν Δύσιν προσφερόμενον, καὶ πρὸς τὴν Ἄρκτον εὐμενέστατα προσβλέπον, ἐνισχύει διὰ τῶν περὶ καταστροφῆς τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ὀνείρων αὐτοῦ τὸν πανσλαβισμόν, ἐν ᾧ ἱστορικῶς καταδείκνυται, ὅτι αὐτοὶ οἱ κατήγοροι πρῶτοι καὶ εἰς τὴν Ῥωσσίαν ἐνέβαλον τὴν περὶ ἐκσλαβισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς ἰδέαν, διδάξαντες τοὺς Μοσχόβους, ὅτι ἡ μὲν Κωνσταντινούπολις εἶναι ἡ φυσικὴ τῶν Τσάρων καθέδρα, ἡ δὲ Ἑλλὰς Ῥωσσικὴ ἐπαρχία, καὶ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς πολυειδῶς ἐμελέτησαν καὶ συνειργάσθησαν πρὸς ἐξαφάνισιν τοῦ Τουρκικοῦ κράτους.

Κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1683 συνομολογηθεῖσαν συμμαχίαν μεταξὺ τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας Ἰωάννου Σοβιέσκη, καὶ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Λεοπόλδου πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν κατὰ τῆς Βιέννης ἐπερχομένων Τούρκων, ἐπροτάθη ὑπὸ τοῦ ἥρωος ἐκείνου βασιλέως καὶ ἡ μετὰ τὴν νίκην διανομὴ τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους, ἐπὶ τῷ ὅρῳ τῆς ἀνιδρύσεως τῶν πολιτειῶν τῆς Σπάρτης καὶ τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Λεοπόλδος ἐκώφευσε μὲν πρὸς τὰς προτάσεις τοῦ Σοβιέσκη, κατὰ δὲ τὸ ἐπόμενον ἔτος (1684) στείλας πρεσβείαν εἰς Ῥωσσίαν καὶ ζητήσας τὴν συμμαχίαν τοῦ Τσάρου, ὑπέδειξε τοῖς Μοσχόβοις τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα ἄγουσαν ὁδόν. Ἐκ τῆς πρὸς τὸν Τσάρον δημηγορίας τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ αὐτοκράτορος ἀποσπῶμεν τὴν ἑξῆς περίοδον. « Ὅλη ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Ἀσία μέχρι » τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης σᾶς περιμένουσι μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας . . . » Πολεμήσατε ὑπὲρ τοῦ σταυροῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα ἐπὶ τέλους » ἐξολοθρευθῶσιν οἱ ἀσεβεῖς. Ἐκδικήθητε αὐτὸν τὸν σταυρόν, καὶ » ἀνάψατε τὸ φῶς αὐτοῦ. Γενῆτε κύριοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, » ἔνθα οἱ πατριάρχαι σας πρέπει νὰ ἔχωσι τὴν ἕδραν αὐτῶν. Εἶναι » ὄνειδος νὰ λαμβάνητε τοὺς νόμους τῆς πίστεώς σας παρ' ἑνὸς ἀπί» στου, κρημνίσαντος τὰς ἐκκλησίας σας, καὶ ἐγκαταστήσαντος ἐπὶ

» τῶν ἐρειπίων αὐτῶν τὴν εἰδωλολατρείαν. Ἐὰν θέλετε νὰ σᾶς ἀγα- » πῶσιν οἱ ὁμόθρησκοί σας, πρέπει καὶ σεῖς ν' ἀγαπᾶτε αὐτούς. Δὲν » πρέπει νὰ φέρητε τὸ ὄνομα μόνον τοῦ Χριστιανοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς » ὑποχρεώσεις αὐτοῦ. Πολεμήσατε καὶ θὰ ἐπικληθῆτε μεγάλοι Τσά- » ροι, φάροι ὅλης τῆς χριστιανωσύνης, ἀναδίδοντες τὸ πρὸς σωτηρίαν » τῶν πεπλανημένων ἀναγκαῖον φῶς. Πολεμήσατε ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ » νὰ δοξασθῆτε ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ἐὰν παρίδετε τὴν εὐκαιρίαν ταύ- » την, καὶ οὐδὲν κατορθώσετε, θέλετε ἀπολέσει καὶ τὸ μέγα ὄνομά » σας, καὶ τὴν τύχην σας ». *Τοιούτους λόγους* λέγει ὁ διάσημος Σαλαβανδῆς, *ἤκουσεν ἐκ στόματος τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Λεοπόλδου ὁ τότε ἐνδεκαέτης Τσάρος Πέτρος. Παρ' αὐτῶν δ' ἐδιδάχθησαν αἱ Ῥῶσσοι τὰ περὶ Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Ἑλλάδος φιλόδοξα αὐτῶν σχέδια* (¹).

Περιεργότατον ὅμως εἶναι τὸ περὶ διανομῆς τοῦ Τουρκικοῦ κράτους σχέδιον τοῦ πολυθρυλλήτου πρωθυπουργοῦ τῆς Ἱσπανίας Ἀλβερόνη, ἀνδρὸς ἐγκλείοντος ἐν δυσειδεστάτῳ σώματι, νοῦν μεγαλοπράγμονα, καὶ σιδηρᾶν θέλησιν.

Ὁ Ἰούλιος Ἀλβερόνης ἐγεννήθη ἐκ πατρὸς κηπουροῦ τῇ 31 Μαΐου 1664 ἐν Πλακεντίᾳ. Παῖς ἐβοήθησε τὸν πατέρα αὐτοῦ ἐν τῷ γεωπονικῷ ἐπιτηδεύματι, ἐν ἡλικίᾳ δ' ἐτῶν δεκατεσσάρων μαθὼν τὴν ἀνάγνωσιν, διωρίσθη μετ' ὀλίγον κωδωνοκρούστης τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Πλακεντίας· ὕστερον ἀββᾶς προχειρισθεὶς καὶ διὰ τῆς ἀγχινοίας αὐτοῦ ἐπισύρας τὴν προστασίαν διαφόρων τότε ἰσχυρῶν, διωρίσθη πρεξενικὸς πράκτωρ τοῦ δουκὸς τῆς Πάρμης παρὰ τῇ αὐλῇ τῆς Μαδρίτης. Ἐνταῦθα δὲ κατώρθωσε ν' ἀποκτήσῃ τοιαύτην ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας Φιλίππου Ε' ἐπιῤῥοὴν, ὥστε ὁ πρωθυπουργὸς αὐτοῦ καρδινάλιος Γιούλδιτσες οὐδὲν ἔπραττεν ἄνευ τῆς συμβουλῆς καὶ συναινέσεως τοῦ παντοδυνάμου Ἀλβερόνη. Μετ' ὀλίγον δὲ πρωθυπουργὸς γενόμενος ὁ ἀνήρεμος καὶ πνευματώδης ἀββᾶς, καρδινάλιος, καὶ εὐπατρίδης τῆς Ἱσπανίας, κατετάραξε τὴν Εὐρώπην διὰ τῶν παρατόλμων σχεδίων αὐτοῦ. Ἱσπανικὸς στόλος ἐν κρυπτῷ παρασκευασθεὶς ἀπεβίβασεν αἴφνης εἰς Σικελίαν στρατεύματα, τὰ ὁποῖα ἐντὸς ὀλίγου πᾶσαν σχεδὸν τὴν νῆσον καθυπέταξαν. Ἡ παράσπονδος ἐκείνη ἐχθροπραξία κατὰ τῶν χωρῶν τοῦ αὐτοκράτορος

(¹) Salvandy Histoire du Jean Sobieski, Paris 1855; tom. II, σελ. 134, 297.

τῆς Αὐστρίας Καρόλου ϛʹ ἐξηρέθισε σύμπασαν σχεδὸν τὴν Εὐρώπην κατὰ τῆς Ἱσπανίας, καὶ ἔντονοι ἐγένοντο παραστάσεις εἰς τὸν Φίλιππον ἐπὶ τῇ ἀκατανοήτῳ διαγωγῇ τοῦ ἀτιθάσσου πρωθυπουργοῦ του. Ἐπειδὴ ὅμως οὗτος πρὸς οὐδὲν λογισάμενος καὶ παραστάσεις καὶ ἀπειλὰς ἐπέμενεν εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Σικελίας, συμμαχία συνωμολογήθη μεταξὺ Αὐστρίας, Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ὀλλανδίας καὶ Ἀγγλικὸς στόλος καταπλεύσας εἰς Σικελίαν ἐνίκησε καὶ ἐξωλόθρευσε τὸν Ἱσπανικὸν στρατὸν (10 Αὐγούστου 1718). Ἀφ' ἑτέρου ὅμως καὶ ὁ Ἀλβερόνης, οὐδόλως ἀπολέσας τὸ θάῤῥος, ἀνεδείχθη ἐν τῇ κρισίμῳ ἐκείνῃ ὥρᾳ νοῦς ὄντως δαιμόνιος. Ὅθεν ἀμέσως ἐζήτησε τὴν συμμαχίαν τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας Καρόλου ΙΒʹ, καὶ τοῦ Τσάρου Πέτρου. Ἀποτυχὼν ὅμως, ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ πρώτου, διωργάνισε διὰ τοῦ ἐν Παρισίοις πρεσβευτοῦ τῆς Ἱσπανίας Κελλαμάρε συνωμοσίαν κατὰ τοῦ ἐν Γαλλίᾳ ἀντιβασιλεύοντος. Προδοθέντων ὅμως τῶν σχεδίων αὐτοῦ, ἐπῆλθε τελεία ῥῆξις, καὶ Γαλλικὰ στρατεύματα διελθόντα τὰ Πυρηναῖα κατέλαβον πολλὰς τῆς Ἱσπανίας πόλεις (1719). Πλὴν οὐδόλως καὶ ἐκ τοῦ κινδύνου τούτου πτοηθεὶς ὁ Ἀλβερόνης παρεσκεύασε μέγαν στόλον, προωρισμένον μέν, ὡς διεδίδετο, κατὰ τῆς Σικελίας, ἅμα δ' ἑτοιμασθέντα πλεύσαντα κατὰ τῆς Ἀγγλίας. Πλὴν ὁ καθ' ὅλης τῆς Εὐρώπης τότε παλαίων καρδινάλιος, οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον ἔσχε καὶ τὴν τύχην συνεπίκουρον· διότι ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ τρομερὰ τρικυμία κατέστρεψε τὸν στόλον ἐκεῖνον ἔξω τῆς Πορτογαλλίας. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὁ Φίλιππος βλέπων τὰς συνεχεῖς ταύτας συμφοράς, καὶ ὑπὸ διαφόρων ἐχθρῶν τοῦ Ἀλβερόνη διεγειρόμενος, ἠναγκάσθη ἵνα ἀπολύσῃ αὐτὸν τῆς πρωθυπουργίας, διατάξας ἵνα ἐντὸς μιᾶς ἑβδομάδος ἐγκαταλίπῃ τὴν Μαδρίτην (5 Δεκεμβρίου 1719). Διωκόμενος καὶ πανταχόθεν ἀποβαλλόμενος ὁ Ἀλβερόνης, ἀγνώριστος καὶ περίφοβος τῇδε κακεῖσε περιεπλανᾶτο καὶ ἐκρύπτετο. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ πάπα Κλήμεντος ΙΑʹ ἐξελθὼν τοῦ κρησφυγέτου αὐτοῦ ἦλθεν εἰς Ῥώμην καὶ ἔλαβε μέρος ἐν τῇ ἐκλογῇ τοῦ διαδόχου πάπα Ἰννοκεντίου ΙΓʹ. Πλὴν καὶ ὁ νέος πάπας, πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ ἐξωργισμένου Φιλίππου, δικάσας αὐτὸν περιώρισε ἔν τινι μοναστηρίῳ Ἰησουϊτῶν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰννοκεντίου (1724), ὁ Ἀλβερόνης, ἀπολαύσας ἤδη τῆς χάριτος καὶ προστασίας τῶν διωκτῶν αὐτοῦ, ἐτέθη μεταξὺ τῶν ὑποψηφίων τοῦ παπικοῦ θρόνου καὶ ἔλαβε ψήφους δέκα. Κατὰ

τὴν ἐκλογὴν ἐκείνην ἐτοιχοκολλήθη ἐν Ῥώμῃ καὶ ἡ ἑξῆς σατυρικὴ προκήρηξις. « *Ὁ Θεὸς θέλει τὸν Ὀρσίνην, ὁ λαὸς τὸν Κορσίνην, αἱ κυρίαι τὸν Ὀττοβόνην καὶ ὁ διάβολος τὸν Ἀλβερόνην* (1). »

Ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦ νέου πάπα Βενεδίκτου ΙΓ΄. δὲν ἠδυνήθη ὁ ἀτίθασσος καρδινάλιος νὰ διατηρήσῃ φιλίαν. Ἐπειδὴ οὗτος ἠθέλησε νὰ εἰσαγάγῃ τὴν φενακοφορίαν, ὁ Ἀλβερόνης μὴ θελήσας νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὸ κανονισθὲν ἔθιμον, ὑπέπεσεν εἰς δυσμένειαν, καὶ ἀπεσυρθεὶς εἰς τὸ ἐν Καστὲλ-Ῥωμάνῳ κτῆμα αὐτοῦ, ἔμεινε μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Βενεδίκτου. Ὁ νέος πάπας Κλήμης ΙΒ΄ ἐτίμησεν αὐτὸν διὰ διαφόρων ἐντολῶν, καὶ ἐν ἔτει 1734 διώρισεν ἔξαρχον τῆς Ῥωμανίας. Μ' ὅλην δὲ τὴν προβεβηκυῖαν ἡλικίαν αὐτοῦ οὐδὲν ἀπώλεσε τῆς θαυμαστῆς ἐνεργητικότητος τοῦ πνεύματός του ὁ ἀνήσυχος καρδινάλιος. Ὅθεν ἅμα ἐγκαθιδρυθεὶς ἐν τῇ ἐξαρχίᾳ κατεσκεύασε διώρυγας, ἵδρυσεν ἀγαθοεργὰ καταστήματα, ἀνεμόρφωσε τὴν ἀστυνομίαν (2), καὶ ἀπηγόρευσε τοῖς λησταῖς τὸ ἄσυλον τῶν ἐκκλησιῶν. Δυσαρεστηθεὶς πρὸς τὴν μικρὰν τοῦ Ἁγίου Μαρίνου δημοκρατίαν, κατεῤῥαδιούργησεν αὐτὴν παρὰ τῇ Ῥωμαϊκῇ αὐλῇ, καὶ διενήργησε διὰ μισθωτῶν ὀργάνων τὴν ὑπογραφὴν ἀναφορᾶς ἐκ μέρους τῶν κατοίκων, ζητούντων τὴν μετὰ τοῦ Παπικοῦ κράτους ἕνωσίν των. Λαβὼν δὲ καὶ τὴν συνεπείᾳ τοῦ ἐγγράφου τούτου ἐκδοθεῖσαν ἑνωτικὴν βοῦλλαν τοῦ πάπα (1739) εἰσέβαλε μετὰ στρατευμάτων εἰς τὸ μικροσκοπικὸν ἐκεῖνο κράτος, ἀπειλῶν πανολεθρίαν. Ὁ πάπας ὅμως καταθορυβηθεὶς ἐπὶ τοῖς γενομένοις, διεκήρυξεν, ὅτι δὲν ἀναγνωρίζει τὴν κατοχήν, ὡς ἐννοῶν ἐν τῇ βούλλᾳ τὴν προστασίαν καὶ οὐχὶ τὴν μετὰ τῆς Ῥώμης συγχώνευσιν τῆς μικρᾶς ἐκείνης πολιτείας, καὶ πρὸς ἱκανοποίησιν μετέθεσε τὸν Ἀλβερόνην ἐν τῇ ἐξαρχίᾳ τῆς Βολωνίας. Μετὰ παρέλευσιν τριετίας ὁ γηραιὸς καὶ ταραχώδης καρδινάλιος παραιτηθεὶς τῆς ὑπηρεσίας, ἦλθεν εἰς Πλακεντίαν, καὶ ἠσχολήθη εἰς ἀνοικοδόμησιν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ μὲν ἱδρυθέντος ὑπὸ δὲ τῶν Αὐστριακῶν κρημνισθέντος ἱεροσπουδαστηρίου, ὑπὲρ οὗ ἐγκατέλιπε καὶ τὰ ἐν Λομβαρδίᾳ κτήματα αὐτοῦ, ἐκτιμηθέντα ἑξακοσίων χιλιάδων

---

(1) « Il cielo vuol Orsini; il popolo Corsini; le donne Ottobone; il diavolo Alberoni. »

(2) Ἠρέσκετο νὰ λέγῃ « Ὀλιγώτεροι σβίροι καὶ πλειότεραι ἀγχόναι (Meno sbiri, piu forche).

Δουκάτων. Ἐνταῦθα δὲ καὶ ἀπεβίωσε τῇ 16 Ἰουνίου 1752, ἐν ἡλικίᾳ ὀγδοήκοντα καὶ ὀκτὼ ἐτῶν (1).

Ἐν ἔτει 1730 ὁ Ἀλβερόνης συνέταξε καὶ πρὸς τὰς χριστιανικὰς τῆς Εὐρώπης διηύθυνε τὸ νῦν πρῶτον ἐξελληνιζόμενον περὶ διανομῆς τοῦ Τουρκικοῦ κράτους περίεργον σχέδιον αὐτοῦ. Γαλλικὴ μετάφρασις αὐτοῦ ἐδημοσιεύθη ἐν ἔτει 1735 ἐν τῇ περιφήμῳ τότε ἐφημερίδι « Ὁ ἱστορικὸς καὶ πολιτικὸς Ἑρμῆς, » ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν « Système de pacification générale dans la présente conjoncture, traduit de l'italien (σελ. 767), Γερμανικὴ δὲ κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος 1736 ἐν Φραγκφούρτῃ καὶ Λειψίᾳ (2). Τὸ δὲ Ἰταλικὸν πρωτότυπον ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ ὁμογενοῦς Κ. Π. Τυπάλδου Φορέστη, ὡς γαμήλιον δῶρον τῆς ἐξαδέλφης αὐτοῦ Ἰωσηφίνης Σαρτόρη (3).

Περίληψις.

Εἰσαγωγή. — Ὑπεροχὴ τῶν Τούρκων, καὶ ταπείνωσις τῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων. — Εὐκαιρία πρὸς ἔναρξιν τοῦ κατὰ τῶν Τούρκων πολέμου. — Ἄπιστος διαγωγὴ τῶν Τούρκων πρὸς τοὺς αὐτοκράτορας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Ἰωάννην καὶ Ἐμμανουὴλ τοὺς Παλαιολόγους. — Εἰσβολὴ τῶν Τούρκων εἰς τὰς Περσικὰς χώρας.

Μέρος Πρῶτον. — Αἱματηραὶ καὶ ἀπάνθρωποι μάχαι μεταξὺ τῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων, ἕνεκα καθαρῶν αἰτιῶν φιλοδοξίας καὶ πείσματος. — Αἰτίαι τῆς κακῆς ἐκβάσεως τῶν Σταυροφοριῶν. — Ἀντικείμενον τοῦ δοκιμίου τούτου εἶναι ἡ ἐπέκτασις τοῦ χριστιανισμοῦ. — Θρησκευτικαὶ ἀρχαὶ τοῦ συγγραφέως. — Ἔκτασις καὶ ἐξασθένησις τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. — Καταστροφὴ τῶν Τούρκων ὑπὸ τῶν χριστιανῶν. — Ἡ ἐν Βιέννῃ μάχη. — Συνέλευσις ἐν Ῥατισβόνῃ.

Μέρος Δεύτερον. — Ἀναλογία τῶν κατὰ θάλασσαν καὶ ξηρὰν δυνάμεων, τὰς ὁποίας ἕκαστος ἡγεμὼν ἢ κράτος ἐπιχορηγήσει ὑπὲρ τῆς μεγάλης ταύτης ἐπιχειρήσεως.

Μέρος Τρίτον. — Διανομὴ τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας μεταξὺ τῶν συμμάχων.

Μέρος Τέταρτον. — Διάγραμμα τοῦ πολέμου.

---

(1) Biographie Nouvelle, Alberoni.

(2) Monatsbericht der Preussischen Akademie der Wissenschaften zu Berlin. Juli 1869, s. 694.

(3) Per le auspicatissime nozze del signor Giulio Squeraroli colla signora Giuseppina Sartori. Venezia, 1866.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

Ἐὰν αἱ τῆς φιλανθρωπίας ὑπαγορεύσεις καὶ ὁ πρὸς τὴν θρησκείαν σεβασμὸς δὲν ἀρκοῦσιν ἵνα παροτρύνωσι τοὺς ἡγεμόνας καὶ τὰ χριστιανικὰ κράτη πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ἀδελφῶν χριστιανῶν ἀπὸ τῆς τυραννίας καὶ τοῦ ζυγοῦ τῶν ἀπίστων, δύναταί τις νὰ ἐλπίσῃ, ὅτι τὸ ἴδιον ἑαυτῶν συμφέρον θέλει παρακινήσει αὐτοὺς πρὸς ἐπιχείρησιν ἔργου τοσοῦτον εὐσεβοῦς καὶ ὠφελίμου.

Ἀπορίας ἄξιον εἶναι τὸ νὰ βλέπῃ τις τοὺς χριστιανοὺς ἡγεμόνας, τοὺς τοσοῦτον ἐνδιαφερομένους περὶ τῆς τιμῆς αὐτῶν, καὶ τόσον ἀνυπομόνους πρὸς ἐκδίκησιν καὶ τοῦ ἐλαχίστου ἴχνους τῶν πρὸς αὐτοὺς ὕβρεων, νὰ τοὺς βλέπῃ, λέγω, τόσον εὐκόλως ἐξεγειρομένους κατ' ἀλλήλων διὰ κάθε παραμικρὸν συμβάν, συγχρόνως ὅμως ἀπρακτοῦντας ἐνώπιον τῶν μεγαλειτέρων προσβολῶν τῆς πίστεως, καὶ τῶν πειρατιῶν καὶ λεηλασιῶν τῶν ἀπίστων τῆς Βαρβαρίας καὶ τοῦ Μαρόκου. Ποσάκις οἱ πειραταὶ οὗτοι δὲν ἠχμαλώτισαν καὶ διήρπασαν τὰ Ἱσπανικὰ καὶ Πορτογαλλικὰ πλοῖα, δὲν ἐλεηλάτησαν καὶ ἐπύρωσαν τὰς παραλίους αὐτῶν πόλεις, καὶ ἀναιδῶς εἰς αἰχμαλωσίαν δὲν ἀπήγαγον τοὺς ὑπηκόους τῶν κρατῶν τούτων; Καὶ μολαταῦτα τὰ δύο ταῦτα κράτη εὑρέθησαν ἐπί τινα χρόνον εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν, ἕνεκα τῶν εἰς ὑπουργόν τινα προσγενομένων προσβολῶν.

Ἄλλοι δέ τινες ἡγεμόνες καὶ κράτη μεγάλα, πρὸς ἀπαλλαγὴν τῶν ὑπηκόων αὐτῶν ἀπὸ τῶν δεινῶν τούτων, ἐπὶ τοσοῦτον ἐταπεινώθησαν, ὥστε κατέστησαν τρόπον τινὰ ὑποτελεῖς τῶν πειρατῶν τούτων, πέμποντες αὐτοῖς ἐτήσια δῶρα. Κατὰ πόσον δὲ ἁρμόζει ἡ διαγωγὴ αὕτη εἰς τὴν ἀξιοπρέπειαν ἐλευθέρου καὶ ἀνεξαρτήτου ἡγεμόνος, τὸ κοινὸν δύναται νὰ κρίνῃ.

Ὡς πρὸς τοῦτο δύναταί τις ἴσως νὰ ἀντιτάξῃ τὴν θρησκείαν· ἀλλὰ ποσάκις οἱ καθολικοὶ καὶ διαμαρτυρόμενοι δὲν συνεμάχησαν ἀδιαφόρως κατὰ τῶν γειτόνων αὐτῶν; Καὶ τώρα θὰ ἀπορήσῃ τις, βλέπων αὐτοὺς συμμαχοῦντας κατὰ τῶν ἀπίστων καὶ πειρατῶν;

Οὐδέποτε πρὸς τοῦτο ἐπαρουσιάσθη εὐνοϊκωτέρα περίστασις τῆς παρούσης. Φαίνεται ὅτι ὁ Θεὸς παρασκευάζει τὸν ὄλεθρον τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας διὰ τοιαύτης ἀλληλουχίας περιστάσεων, ὁποία οὐδέποτε ἐφάνη, ἀφ' ὅτου ἡ διδασκαλία τοῦ Μωάμεθ ἀνεφάνη πρῶτον ἐν τῷ κόσμῳ — περίστασις, ὑπερβαίνουσα καὶ αὐτοὺς τοὺς πόθους

τῶν μᾶλλον ζηλωτῶν χριστιανῶν, ἐνῷ οἱ Τοῦρκοι μετὰ τοσαύτης ἰσχύος προσβάλλονται ὑπὸ τῶν Περσῶν, ὥστε φαίνεται ἡ κίδαρις κλονιζομένη ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ μεγάλου αὐθέντου.

Ἡ κατάκτησις τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας εἶναι τώρα τόσον εὔκολος, ὥστε μόνον στενὴ καὶ εἰλικρινὴς ἕνωσις τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων ὑπολείπεται. Ἐὰν δὲ καὶ ἡ λαμπρὰ αὕτη περίστασις παραμεληθῇ, οἱ μεταγενέστεροι δικαίως θέλουσι κατηγορήσει τοὺς ἡγεμόνας ἐπὶ ἀσυγχωρήτῳ ῥαθυμίᾳ. Ὁσοσδήποτε καὶ ἂν ἦναι ὁ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ προσαπτόμενος αὐτοῖς μῶμος καὶ ἡ ἐπίκρισις, δὲν θέλουσιν οὗτοι ἀποφύγει καὶ τὴν φοβερὰν λογοδοσίαν τῶν πράξεων αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ἐκείνου, τὸ ὁποῖον δὲν δύναται νὰ ἀπατηθῇ.

Ἡ ἐντελὴς εἰρήνη καὶ ἡσυχία, ὧν ἀπολαμβάνει τώρα ἡ χριστιανοσύνη παρρουσιάζονται ὡς ἕτερον τεκμήριον τῆς θείας θελήσεως. Εὑρίσκονται νῦν ἕτοιμοι πολυάριθμοι στρατοὶ συνειθισμένοι εἰς τοὺς κόπους καὶ τοὺς πόνους τοῦ πολέμου καὶ ἱκανοὶ πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν μεγαλειτέρων ἐπιχειρήσεων.

Ἀλλὰ καὶ ἕτερα αἴτια παρίστανται ἐμψυχοῦντα τοὺς χριστιανοὺς εἰς τοιαύτην ἐπιχείρησιν, καταπείθοντα καὶ τὸν δειλότερον ὅτι τὰ προτεινόμενα μέσα εἶναι ἱκανὰ πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῆς.

Ἡ ἱστορία τῶν Σταυροφοριῶν ἀμέσως θέλει καταπείσει αὐτοὺς ἀναλογιζομένους, ὅτι ὁ Γοδοφρέδος Βουλλιὼν κατέκτησεν ἐν διαστήματι τριῶν ἐτῶν μὲ ὀλιγωτέρους τῶν διακοσίων χιλιάδων ἀνθρώπων τὴν Μεσοποταμίαν, τὴν Συρίαν, καὶ μέγα μέρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ ὅτι αὐτός τε καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ καθεῖξαν ἐπὶ ἕνα σχεδὸν αἰῶνα τὸ βασίλειον τῆς Ἱερουσαλήμ.

Ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν ἐν τῷ Τουρκικῷ κράτει διεσπαρμένων χριστιανῶν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς εὐνοϊκὴ διέγερσις αὐτῶν, λαμβανόντων ὑπ' ὄψιν ὅτι οὗτοι θὰ συνεργήσωσι προθύμως καὶ δι' ὅλων τῶν δυνατῶν μέσων πρὸς ἀπολύτρωσιν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν Τούρκων.

Ἡ παροῦσα ἀνταρτικὴ καὶ ἄστατος κατάστασις τῶν ἀπίστων, ἰδίως τῶν ἐν Κωσταντινουπόλει, θέλει μεγάλως συντρέξει πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ὑμετέρου σχεδίου. Μὲ ὅλα τὰ τεχνάσματα καὶ δῶρα τῆς τουρκικῆς αὐλῆς ἀφ' ἑνός, καὶ τῆς πλέον σκληρᾶς τιμωρίας ἀφ' ἑτέρου, ἡ σφοδρὰ τοῦ λαοῦ πρὸς ἐπανάστασιν κλίσις ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν μᾶλλον ἐκδηλοῦται.

Αἱ ἰδέαι αὗται εἶναι ὁ καρπὸς μακρῶν καὶ συνεχῶν κόπων· οὐδεμίας δὲ ἤθελον κατάδειχθῇ ἰσχυριζόμενος, ὅτι τὸ νῦν προτεινόμενον εἰς τὰς χριστιανικὰς δυνάμεις σχέδιον δὲν δύναται νὰ τελειοποιηθῇ. Ἔχω ὅμως τὸ θάῤῥος νὰ βεβαιώσω, ὅτι τοῦτο δὲν βασίζεται ἐπὶ ἄλλων ἀρχῶν, εἰμὴ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς ἐνθέρμου ἐπιθυμίας τοῦ νὰ ἴδω πτερυγιζούσας τὰς σημαίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῶν χωρῶν τῶν ἀπίστων.

Ἡ μόρφωσις σχεδίου πρὸς κατάκτησιν τῆς ἐκτεταμένης αὐτοκρατορίας τῶν Τούρκων, ἡ συνένωσις τῶν ἐκτελεσουσῶν αὐτὸ, πλὴν ἀντίθετα ἐχουσῶν συμφέροντα καὶ σκοποὺς ὡς πρὸς τὴν διανομὴν τῶν κατακτήσεων διαφόρων δυνάμεων, ἡ σύλληψις σχεδίου πρὸς διηνεκῆ παγίωσιν τῆς εἰρήνης τῆς Χριστιανωσύνης, ὅλα ταῦτα δύνανται νὰ φανῶσιν εἴς τινας ἔργον ἀδύνατον· καὶ ὅμως εἰ καὶ ὁμολογουμένως μεγίστη ἡ δυσκολία, ἐλπίζω, ὅτι οἱ εἰλικρινέστεροι τῶν ἀνθρώπων θέλουσι συγχωρήσει τὰ λάθη, ἄλλως τε ἀναπόσπαστα παντὸς μεγάλου σχεδίου.

Ἄλλοι ἴσως μᾶλλον ἀκριβολόγοι θέλουσιν ἀμφιβάλλει ἐὰν ὁ προκείμενος κατὰ τῶν ἀπίστων πόλεμος δύναται νὰ δικαιολογηθῇ ἐν τῷ σχεδίῳ τούτῳ. Ἀλλὰ διὰ νὰ λύσωμεν πάντα τοιούτου εἴδους ἐσχορισμὸν ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν, ὅτι οἱ Τοῦρκοι δὲν κατέχουσιν ἐν τῷ κόσμῳ οὐδὲ σπιθαμὴν γῆς, τὴν ὁποίαν νὰ μὴ ἀπέκτησαν δι' ἱεροσυλιῶν, ἀσεβειῶν, βιαιοπραγιῶν, ἀπειλῶν, καὶ καταπιέσεων.

Αἱ πρῶται αὐτῶν κτήσεις ἐν Εὐρώπῃ ὀφείλονται εἰς τὴν πλέον ἀποτρόπαιον ἀπιστίαν.

Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπικαλεσθεὶς τὴν βοήθειαν αὐτῶν καθ' Ἑλλήνων τινῶν ἡγεμόνων, μεθ' ὧν εὑρίσκετο εἰς ἔριδας, ταχέως ἐθρήνησε διὰ τὸ μέγα αὐτοῦ λάθος· διότι οἱ βάρβαροι ἀφοῦ κατώρθωσαν νὰ ἀναγνωρίσωσιν οἱ ἡγεμόνες ἐκεῖνοι τὸ δίκαιον, ἐγένοντο αὐτοὶ κύριοι ὅλης τῆς χώρας.

Ἐμμανουὴλ ὁ Παλαιολόγος ὁ διάδοχός του ἔπραξε παρόμοιον λάθος. Ὁ ἄφρων οὗτος ἡγεμὼν συνέδεσε συμμαχίαν μετὰ τοῦ τυράννου Βαγιαζὴτ, τῆς ὁποίας μονομερὲς ἀποτέλεσμα ἦτο, ὅτι ἐδόθη εἰς τοῦτον καλλιτέρα εὐκαιρία πρὸς πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἄλλης αἰτίας, εἰμὴ ἐκ φιλοδοξίας, καὶ βεβαίως ἡ πόλις ἤθελε πέσει εἰς χεῖρας αὐτοῦ, ἐὰν ἡ ἄφιξις τοῦ Ταμερλάνου δὲν ἐμπόδιζεν αὐτόν.

δὲν εἶναι δὲ ἀνάγκη νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς τὴν ἀρχαιότητα πρὸς εὕρεσιν παραδειγμάτων τῆς ἀπιστίας τῶν Τούρκων. Πολλὰ δὲν παρῆλθον ἔτη καὶ ἐπέπεσαν κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἄκρας ἐπικρατούσης εἰρήνης καὶ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης σκιᾶς δικαίου ἢ δικαιώματος.

Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν περιφημοτέρων παραδειγμάτων προδοσίας, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται εἰς τὰς ἀνθρωπίνους ἱστορίας, οὐδὲν δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν εἰσβολὴν τῶν Τούρκων εἰς τὰς Περσικὰς χώρας, καθ' ὃν καιρὸν ὁ δυστυχὴς ἐκεῖνος τόπος ἐσπαράσσετο καὶ κατεβαρύνετο ὑπὸ ἐμφυλίου πολέμου. Ὅθεν ἀντὶ νὰ μεσολαβήσωσιν πρὸς παραίτησιν τῶν διαφορῶν αἵτινες ἦσαν ἡ αἰτία τῶν ταραχῶν ἐκείνων, κατέλαβον τὴν καλλιτέραν ἐπαρχίαν τῆς Περσικῆς μοναρχίας ἄνευ οὐδεμιᾶς διακηρύξεως πολέμου οὐδέ τινος ἀφορμῆς προηγουμένων προσβολῶν.

Εἷς μόνος εὑρέθη τότε ἐν τῷ διβανίῳ ἔχων τοσαύτην ἀρετήν, ὥστε νὰ ἐναντιωθῇ εἰς τὴν θηριώδη ἐκείνην εἰσβολήν, ὡς ἄδικον καὶ ἄνανδρον, ἀλλ' ἀνωφελὴς ἀπέβη πᾶσα αὐτοῦ κρίσις.

Ἡ θεία ὅμως ἐκδίκησις δικαίως ἐτιμώρησεν ἔκτοτε τὸ κατηραμένον τοῦτο ἔθνος. Ἡ εἰς τὰς Περσικὰς χώρας ἄδικος καὶ τυραννικὴ εἰσβολὴ ἐγένετο ἡ ἀρχὴ τῶν παρουσῶν αὐτῶν δυστυχιῶν, πολὺ δὲ πιθανόν, ὅτι ὅπως ἡ ἀπιστία ὑπῆρξεν ἡ πρώτη βάσις τῆς τῶν Τούρκων ἰσχύος, οὕτω διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ νὰ πλησιάσωσιν εἰς τὸ τέλος αὐτῶν. Συμπεραίνοντες δὲ λέγομεν, ὅτι ἀδιστάκτως δυνάμεθα νὰ κινήσωμεν τὸν κατ' αὐτῶν πόλεμον· διότι οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ εἰς τοὺς Χριστιανοὺς τὸ δικαίωμα πρὸς ἀνάκτησιν παντὸς τοῦ ὑπὸ τῶν ἀπίστων, ἐναντίον τοῦ ἀνθρωπίνου δικαίου, ἁρπαγέντος καὶ ἀφοῦ μάλιστα ἕκαστος σουλτάνος ἐν τῇ στέψει αὐτοῦ ἐπισήμως ὁρκίζεται τὴν καταστροφὴν τῆς Χριστιανωσύνης.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

Οὐδὲν ἔδωκε δικαίαν ἀφορμὴν παραπόνων καὶ λύπης εἰς ὅλους τοὺς καλοὺς χριστιανούς, εἰμὴ τὸ νὰ βλέπωσι τοὺς ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης ἐπιχειροῦντας κατ' ἀλλήλων πολέμους οὐχὶ ἀναγκαίους καὶ συχνάκις ἀδίκους, καὶ χύνοντας ποταμηδὸν τὸ ἀνθρώπινον αἷμα πρὸς ἀπόκτησιν φανταστικῆς δόξης, ἢ μικρᾶς τινος ἐκτάσεως τοῦ κράτους αὐτῶν,

εἴτε ἄλλων παραπεπτωτέρων αἰτιῶν, ἐνῷ οἱ κεκηρυγμένοι ἀρχαῖοι ἐχθροὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι κύριοι τοσούτων ἐκτεταμένων καὶ ἀνθηρῶν ἐπαρχιῶν καὶ βασιλείων ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀφρικῇ, καὶ κυριαρχοῦσι σχεδὸν ὅλης τῆς Ἀσίας.

Ὅστις θεωρήσει διὰ χριστιανικοῦ ὄμματος τὴν ἀμελῆ καὶ ἄκαιρον διαγωγὴν τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων, θέλει πεισθῆ ὅτι αὗται ἐσαγηνεύθησαν ἢ παρεδόθησαν εἰς κατάστασιν ῥᾳθυμίας, ἐκπληκτικῶς πάντα ὄντα ἱκανὸν νὰ σκεφθῇ. Διὸ τὸ νὰ σκεφθῇ τις ὅτι χριστιανὸς ἡγεμὼν πολεμεῖ ἐναντίον ἑτέρου χάριν μικρᾶς τινος ἐκτάσεως ἢ τεμαχίου γῆς, ἐνῷ μετὰ τῶν αὐτῶν δυνάμεων καὶ ἐξόδων ἤθελε δυνηθῇ νὰ κυριεύσῃ ἐκτεταμένας χώρας ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν ἀπίστων, εἶναι ἀξιοθαύμαστον καὶ ἀπίστευτον εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους. Καὶ ὅμως ὁ ζῶν ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι, μάρτυς ἐγένετο τῶν δυστυχιῶν, ἃς ἡ φιλοδοξία χριστιανῶν τινων ἡγεμόνων καὶ τὸ πεῖσμα ἄλλων ἐπροξένησαν εἰς τὸν κόσμον. Ὁποίας καταστροφὰς δὲν εἴδομεν εἰς Γερμανίαν, Φλανδρίαν, Ἰταλίαν, Ἱσπανίαν καὶ Πορτογαλλίαν, Πολωνίαν καὶ Σουηδίαν; Ὁπόσας χώρας λεηλατηθείσας καὶ καταστραφείσας, ὁπόσας πόλεις πυρωθείσας καὶ εἰς τέφραν μεταβληθείσας.

Ἐὰν δὲ αὐτὰ τὰ ὅπλα τὰ ὁποῖα οἱ χριστιανοὶ μεταχειρίζονται εἰς καταστροφὴν ἀλλήλων ἤθελον στραφῆ κατὰ τῶν ἀπίστων, ὁποία δόξα ἤθελε προσαφθῇ εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ἕνεκα τῶν τοιούτων ἐπιχειρήσεων, καὶ ὁποῖαι ὠφέλειαι εἰς τοὺς χριστιανοὺς ἡγεμόνας;

Ἐὰν Λουδοβῖκος ὁ ΙΔ΄ τὰ μεγάλα καὶ φοβερὰ ἐκεῖνα στρατεύματα, τὰ ὁποῖα ἐπροξένουν τόσον τρόμον εἰς τοὺς χριστιανοὺς ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης, ἤθελε πέμψει πρὸς κατάκτησιν τῆς Βαρβαρίας καὶ καταστροφὴν τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ ἐμφωλευόντων πειρατῶν, καὶ διαταραττόντων τὸ παγκόσμιον ἐμπόριον, τότε δικαίως ἤθελεν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ φέρῃ τὸν τίτλον τοῦ χριστιανικωτάτου. Ἀλλὰ δὲν συμφέρει νὰ προχωρήσωμεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Τοῦτο ὅμως δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν, ὅτι τὰ κοσμικὰ πάθη, ἡ φιλοδοξία ἢ ἡ ἐκδίκησις ὑπῆρξαν τὰ μεγάλα μυστήρια τὰ διεγείραντα πάντοτε τοὺς χριστιανοὺς ἡγεμόνας εἰς τὰ σχέδια αὐτῶν, εἰ καὶ ἡ θρησκεία συχνάκις ὑπῆρξεν ἡ ἐπίβουλος πρόφασις.

Εἰς τὸ αὐτὸ πνεῦμα πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν τὴν κακὴν ἔκβασιν πασῶν τῶν Σταυροφοριῶν, αἵτινες ἔγιναν κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶ-

γας ὑπὸ τῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων κατὰ τῶν Σαρακηνῶν καὶ τῶν
Τούρκων. Διότι ἂν καὶ πρέπῃ νὰ ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι ὁ χριστιανικὸς
ζῆλος ὑπῆρξε τὸ κυριώτερον ἐλατήριον τῶν εὐσεβῶν ἐκείνων ἐπιχει-
ρήσεων, συγχρόνως ὀφείλομεν μετὰ μεγάλης λύπης καὶ νὰ ὁμολογή-
σωμεν ὅτι πᾶς πρὸς τὴν θρησκείαν σεβασμὸς κατέπαυσεν, ὁσάκις
αὕτη ἀντεκρούσθη πρὸς τὰ γήϊνα συμφέροντα καὶ τὰς κυριαρχίας.
Τότε προῆλθε τὸ πνεῦμα τῆς διχονοίας, διαταράξαν τὰ ἐπαινετὰ
ἐκεῖνα σχέδια, καὶ πολλάκις παροξῦνον αὐτοὺς τοὺς ἡγεμόνας ἐναν-
τίον ἀλλήλων μέχρι τοσούτου βαθμοῦ ἀφροσύνης, ὥστε νὰ γίνωσιν
ἔπειτα λεία τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ.

Ἐπεθύμουν νὰ ῥίψω πέπλον ἐπὶ τῶν δυστυχῶν ἐκείνων χρόνων,
ἂν καὶ τὰ δυστυχήματα ταῦτα ἀρκούντως ὑποδεικνύοντα ἡμῖν τὰς
συνεπείας τῆς ἰδιοτελοῦς καὶ ἄφρονος διαγωγῆς τῶν ἡγεμόνων ἐκεί-
νων, διδάσκουσι τοὺς ἐπιχειρισθησομένους τοιοῦτον σχέδιον πρὸς ἀπο-
φυγὴν τῶν σκοπέλων, οἵτινες ὑπῆρξαν τόσον ἀπαίσιοι εἰς τοὺς προ-
γενεστέρους αὐτῶν.

Γνωρίζω, ὅτι τινὲς θέλουσι μοὶ ἀποδώσει σκοποὺς κέρδους ἢ ἰδιαι-
τέρων ὠφελειῶν, ὑποστηρίζοντι τὸ σχέδιον τοῦτο. Ἄλλοι θέλουσιν
εἴπει, ὅτι συνέλαβον αὐτὸ μὲ τὸν μονομερῆ σκοπὸν τῆς διαδόσεως
τῆς θρησκείας, ἣν πρεσβεύω. Ἀλλὰ διακηρύττω μὲ τὸν ἐπισημότερον
τρόπον, ὅτι ἡ μόνη παρακινήσασά με εἰς τοῦτο αἰτία εἶναι ἡ διάδο-
σις τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἰδέας οὐδεμιᾶς
γηΐνου ὠφελείας, οὐδὲ μεροληψίας ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας,
ἧς εἶμαι μέλος, ὡς θέλει φανῆ ἀκολούθως ἐκ τοῦ δοκιμίου τούτου,
τιθεμένων τῶν συμφερόντων τῶν Διαμαρτυρουμένων ἐν ἴσῃ μοίρᾳ μὲ
τὰ τῶν Καθολικῶν.

Εὐκόλως δὲ καταστρέφονται αἱ τοιαῦται προλήψεις, ἐὰν πάντες οἱ
γνωρίζοντες τὸν βίον μου, ἐν πνεύματι δικαιοσύνης ἀναγνωρίσωσιν,
ὅτι καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις ὁ πλοῦτος οὐδέποτε ὑπῆρξε τὸ εἴδω-
λόν μου· καὶ δύναμαι νὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν συνείδησίν μου, ὅτι οὐδὲν
τοσοῦτον ἐν τῷ κόσμῳ κατεφρόνησα ὅσον τὸ χρῆμα. Ἐὰν ἠγάπων
τὰ χρήματα, ἐπαρουσιάσθησάν μοι εὐκαιρίαι πλουτισμοῦ ὄντως μονα-
δικαί· διότι ὁ δοὺξ Βανδὼμ μὲ ἐτίμα διὰ τῆς ἐμπιστοσύνης του ἐν
τῷ πολέμῳ τῆς Ἰταλίας, καὶ ἐγὼ ἤμην τρόπον τινὰ ὁ θησαυροφύλαξ
αὐτοῦ. Συχνάκις δὲ μὲ ἐπέπληττεν εὐγενέστατα διὰ τὴν πρὸς τὰ
χρήματα ἀποστροφήν μου, λέγων, ὅτι δὲν ἤθελον ἐπὶ πολὺ κομίσει

πρὸς εὕρεσιν τοῦ *φιλοσοφικοῦ λίθου*. Τὸ ἐν Ἱσπανίᾳ ὑπούργημα παρέσχέ μοι τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀποκτήσω μεγάλα κέρδη, πλὴν ἐγὼ οὐδέποτε ἐποίησα χρῆσιν μεγαλητέρων ποσοτήτων, παρεκτὸς τῶν ἀναγκαίων πρὸς διατήρησιν τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ Ὑπουργοῦ, καὶ διὰ ν' ἀφαιρέσω πᾶσαν ὑποψίαν, ὅτι ἤθελον νὰ πλουτίσω δι' ἐξόδων τοῦ δημοσίου, δὲν ἐπέτρεψά ποτε εἰς οὐδένα τῶν συγγενῶν μου ἵνα ἔλθῃ παρ' ἐμοί.

Μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας θέλω ἀπαλλαγῆ καὶ παντὸς μώμου ὑπερβολικῆς ὑποκρίσεως. Νομίζω, ὡς ἀρκετὰ γνωστόν, ὅτι περὶ τὰ ἀξιώματα τῶν αἰτιολογιῶν καὶ τῶν θρησκευτικῶν διενέξεων οὐδέποτε ἐνησχολήθην. Ἀείποτε εἶχον τὴν πεποίθησιν, ὅτι οὐδὲν ἕτερον μέσον ἦτο κατάλληλον πρὸς συνδιαλλαγὴν τῶν διαφόρων τῶν χριστιανῶν διαιρέσεων εἰμὴ τὰ τοῦ Εὐαγγελίου παραγγέλματα δηλαδὴ ἡ πρᾳότης, ἡ ὑπομονή, ἡ ἁγιότης καὶ αὐστηρότης τῶν ἠθῶν· κολακεύομαι δὲ πιστεύων ὅτι οἱ παρὰ τῇ αὐλῇ τῆς Μαδρίτης Ὑπουργοὶ τῶν διαμαρτυρομένων ἡγεμόνων ἐπὶ τῆς Ὑπουργίας μου, ἀποδίδουσί μοι δικαιοσύνην, διαβεβαιοῦντες, ὅτι οὐδέποτε ἀνεκάλυψαν ἐν ἐμοὶ ἀλλοῖα αἰσθήματα. Πρὸς τούτοις μισῶ ἐπὶ τοσοῦτον τοὺς θρησκευτικοὺς διωγμούς, ὥστε πολλάκις συνεβούλευσα τὸν βασιλέα νὰ χορηγήσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως τολμήσας μάλιστα καὶ νὰ προτείνω σύστημα πρὸς περιορισμὸν τῆς ἰσχύος τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως καὶ τὸ τελευταῖον διάβημα στέθερῶς πιστεύω ὅτι οὐκ ὀλίγον συνετέλεσεν εἰς τὴν πτῶσίν μου. Τοσοῦτον δὲ ἀπέχω τῆς ἐπικρίσεως, ἐπὶ ὑπερβολικῷ ὑπὲρ τῆς θρησκείας ζήλῳ, ὥστε οἱ ἐχθροί μου μὲ κατηγόρησαν μάλιστα, ὡς ἐνεργήσαντα ὑπὲρ τῶν Τούρκων ἐν τῷ τελευταίῳ τῆς Οὐγγαρίας πολέμῳ διὰ τῶν πρὸς προσβολὴν τῆς Σαρδηνίας συμβουλῶν μου.

Οὕτω δὲ διαλυθεισῶν, ὡς ἐλπίζω, ὅλων τῶν καθαρῶς φαινομενικῶν προλήψεων, μεταβαίνω εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σχεδίου, καθ' ὃ ἡ Τουρκικὴ αὐτοκρατορία θέλει ὑποταχθῆ εἰς τὰς χριστιανικὰς δυνάμεις.

Τοῦτο ἐκ πρώτης ὄψεως ἀναμφιβόλως φανήσεται οὐ μόνον ἀπραγματοποίητον ἀλλὰ καὶ ἀδύνατον· ἐγὼ ὅμως ἔχω τὴν βεβαιότητα ὅτι ἡ ἐπιχείρησις εὔκολος καθίσταται, ἐὰν οἱ Ἡγεμόνες καὶ τὰ Κράτη τῆς Χριστιανωσύνης ἀποβάλωσι τὰ ἀμοιβαῖα αὐτῶν πάθη καὶ τὴν φιλοδοξίαν καὶ ἀναλάβωσι τοιαύτην ἔνδοξον ἀποστολὴν μετὰ μόνης τῆς ἰδέας τῆς θρησκείας καὶ τῆς φιλανθρωπίας διότι ἐπὶ οιασδήποτε ἄλλης ἀρχῆς ἐὰν ἐπιχειρισθῇ ἀφεύκτως ἀποτυγχάνει. Ὁμολογητέος

ὅτι αἱ τουρκικαὶ κτήσεις εἶναι λίαν ἐκτενεῖς, πλὴν πέπεισμαι, ὅτι αὐτὴ ἡ ἔκτασις κατ' οὐδὲν ὠφελοῦσα αὐτούς, συντελέσει μᾶλλον εἰς διευκόλυνσιν τοῦ παρόντος σχεδίου.

Ἡ αὐτὴ αἰτία προητοίμασε τὴν ὁδὸν τῆς καταστροφῆς ὅλων τῶν μεγάλων τοῦ κόσμου αὐτοκρατοριῶν, καὶ ἰδίως τῆς τῶν Ῥωμαίων. Διότι ἀναγκαζόμενοι οὗτοι νὰ πέμπωσι τὰς δυνάμεις αὐτῶν εἰς ἐπαρχίας ἀπωτάτας, εἴτε πρὸς ἀποδίωξιν ξένων ἐχθρῶν, εἴτε πρὸς κατάπαυσιν ἐσωτερικῶν ταραχῶν, ἐξησθένησαν τὸ κέντρον τῆς αὐτοκρατορίας, ἥτις διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ἔπεσε καὶ ὑπεδουλώθη ὑπὸ τῶν βαρβάρων [illegible]

Οὐχὶ ὀλιγώτερον ἀπαισία ἀπέβη ἡ ἔκτασις τῶν κτήσεων καὶ διὰ τοὺς Σαρακηνούς· καὶ ὁ λόγος οὗτος εἶναι ἰσχυρότατος, ὥστε συμπεραίνωμεν, ὅτι καὶ οἱ διάδοχοι αὐτῶν δὲν θέλουσιν εἶσθαι εὐτυχέστεροι μὲ τὰ σημερινὰ ἰσχυρότατα βασίλεια αὐτῶν.

Ἀλλὰ πρέπει πρὸς τούτοις νὰ παρατηρήσωμεν μεταξὺ τῆς καταστάσεως τῶν Ῥωμαίων καὶ ἐκείνης τῶν Τούρκων τὴν διαφορὰν ταύτην· ὅτι ἡ ὑπόληψις, ἡ πειθαρχία καὶ ἡ ἀνδρία τῶν πρώτων εἶχε καταστήσει αὐτοὺς τρομεροὺς εἰς ὅλα τὰ τότε γνωστὰ μέρη τοῦ κόσμου, ἐνῷ πᾶσαι αἱ τῶν τελευταίων πρόοδοι ἀποδοτέαι εἰς μόνην τὴν ἀριθμητικὴν δύναμιν, ἢ καὶ τὰς μεταξὺ τῶν χριστιανῶν διαιρέσεις.

Ἡ φήμη τῶν Τουρκικῶν ὅπλων οὐδέποτε ἐξετιμήθη ὑπὸ τῶν χριστιανῶν, περὶ δὲ τῆς σημερινῆς αὐτῶν μηδαμινότητος συνηγορεῖ ἡ ἔκβασις τοῦ τελευταίου ἐν Οὐγγαρίᾳ πολέμου. Οἱ Γερμανοὶ τότε ὑπὸ τὸν πρίγκηπα Εὐγένιον τῆς Σαβαυδίας ἐνίκησαν τοὺς ἀπίστους εἰς δύο σπουδαίας μάχας, ἂν καὶ πολὺ ὑπερτέρους κατὰ τὸν ἀριθμὸν, καὶ ὑπὸ πολλῶν συντρεχομένους περιστάσεων. Κατὰ τὴν ἐν Βελιγραδίῳ περίφημον ἐκείνην μάχην, ὁ στρατὸς τῶν Τούρκων, ὢν διπλάσιος τοῦ τῶν χριστιανῶν ἔμενεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ ὡς ἐν πολιορκίᾳ, ἐνικήθη, καὶ ἡ πόλις, εἰ καὶ ἔχουσα φρουρὰν ἐξ εἴκοσι χιλιάδων ἡλώθη. Ὥστε δυνατὸν νὰ καθιερωθῇ ὡς ἀρχή, ὅτι ἓν χριστιανικὸν στράτευμα πειθαρχικόν, καὶ καλῶς διοικούμενον ὑπὸ εὐυπολήπτου στρατηγοῦ, πάντοτε νικᾷ ἓν τουρκικόν· ἀφοῦ μάλιστα καὶ δὲν ὑπάρχει πολὺ μεγάλη ἡ δυσαναλογία, διότι τὸ πλῆθος αὐτῶν συχνάκις χρησιμεύει εἰς αὔξησιν τῆς συγχύσεως καὶ τῆς ἀταξίας.

Οἱ σπαχίδες αὐτῶν, τουτέστιν οἱ ἱππεῖς πάντοτε κατεφρονήθησαν ὑπὸ τοῦ χριστιανικοῦ στρατοῦ. Ἡ δὲ ὑπόληψις τῶν πεζῶν αὐτῶν σωμάτων, γενιτζάρων ἐπονομαζομένων, εἶναι πολλῷ μεγαλητέρα. Ὁ

ἀριθμὸς αὐτῶν ἀναβαίνει σχεδὸν εἰς 40,000, καὶ οἱ πλεῖστοι αὐτῶν εἶναι υἱοὶ τῶν χριστιανῶν, δοθέντες ὡς ὅμηροι. Εἶναι ὅμως βέβαιον, ὅτι τὸ στρατιωτικὸν αὐτῶν πνεῦμα ἐξέπεσεν ἀπὸ τῆς ἐν Βιέννῃ μάχης καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας Σοβιέσκης ἀπέκτησεν ἀθάνατον δόξαν, τῆς Εὐρώπης ὀφειλούσης νὰ ἀναγνωρίσῃ, ὅτι μετὰ τὴν ἐξ οὐρανοῦ ἡ ἰδική του ἀνδρεία καὶ διεύθυνσις διέσωσε τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν.

Ἀλλ' ἐξ οὐδενὸς ἄλλου δύναταί τις νὰ σχηματίσῃ καθαρωτέραν ἰδέαν περὶ τῆς ἀνδρείας τῶν Τούρκων, εἰμὴ ἐκ τοῦ παρόντος αὐτῶν πολέμου, κατὰ τῶν Περσῶν, οἵτινες εἶναι ἓν ἔθνος μὴ ἀπολαμβάνον φήμην ἐπὶ γενναιοψυχίᾳ· καὶ ὅμως κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἀγώνων τούτων συγχνάκις ἐνίκησαν τοὺς Τούρκους, καὶ ἤδη φαίνονται ὄντες εἰς θέσιν νὰ κατακτήσωσι ὅλα τὰ ἐν Ἀσίᾳ κράτη αὐτῶν καὶ τοῦτο καθ' ὃν χρόνον οἱ Τοῦρκοι, οὐδαμοῦ ἄλλοθεν ἀπησχολημένοι συνήνωσαν ὅλας τὰς ἑαυτῶν δυνάμεις. Ἐὰν λοιπὸν οἱ ὀλίγον πάντοτε ἐν πολέμῳ ἐκτιμηθέντες Πέρσαι ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιτύχωσι τόσας νίκας ἐναντίον τῶν συγκεντρωθεισῶν δυνάμεων τοῦ ἐχθροῦ αὐτῶν, οὐδόλως παράδοξον ἐὰν εἴπῃ τις, ὅτι καὶ τὸ ἡμέτερον σχέδιον σμικρὰν θέλει ἀπαντήσει δυσκολίαν, ἀπολεσάντων ἤδη τῶν Τούρκων τὸ ἄνθος τῶν στρατευμάτων καὶ τοὺς ἐμπειροτέρους ἀξιωματικοὺς αὐτῶν ἐν τῷ Περσικῷ πολέμῳ.

Οὕτως ἀποδείξαντες τὴν πρὸς ὑποδούλωσιν τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας εὐκολίαν θέλομεν προσπαθήσει νὰ καταγράψωμεν καὶ τὴν ἀναλογίαν τῶν τε κατὰ θάλασσαν καὶ ξηρὰν δυνάμεων, δι' ὧν ἕκαστος ἡγεμὼν καὶ ἕκαστον κράτος πρέπει νὰ συνδράμωσι τὴν μεγάλην ταύτην ἐπιχείρησιν.

Πρῶτον διάβημα εἶναι ἡ συγκρότησις συνόδου ἐν Ῥατισβόνῃ, ἐν ᾗ αἱ σύμμαχοι δυνάμεις νὰ προσκληθῶσι παρὰ τῆς Δ. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ συνομολογηθῇ συμμαχία πρὸς κατάκτησιν τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, προσδιοριζομένης καὶ τῆς ἀναλογίας τῶν ὑφ' ἑκάστου προσφερθησομένων δυνάμεων, καὶ κανονιζομένης τῆς διανομῆς τῶν κατακτηθησομένων χωρῶν ἢ τῆς ἀνταλλαγῆς τοῦ λαχόντος ἑκάστῃ δυνάμει μεριδίου ἀντὶ ἀνταξίου μᾶλλον αὐτῇ ἐνδιαφέροντος, διά τε τὴν σημαντικότητα ἢ τὸ ὅμορον. Ἐπὶ τέλους νὰ διαγραφῇ καὶ τὸ σχέδιον τῶν στρατιωτικῶν ἐργασιῶν. Περὶ τούτων δὲ πάντων τολμῶ νὰ ὑποβάλω τὰ ἑξῆς σχέδια.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

1. Νὰ ἱδρυθῇ τὸ στρατιωτικὸν ταμεῖον ἐν Βενετίᾳ ὡς ἐγγυτέρᾳ τῷ θεάτρῳ τοῦ κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν πολέμου.

2. Ὁ αὐτοκράτωρ μετὰ τῶν ἄλλων Γερμανικῶν κρατῶν νὰ συγκροτήσωσι στρατὸν ἐξ ἑκατὸν χιλιάδων ἀνδρῶν, διοικούμενον ὑπὸ τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος, ἢ τινος γενικοῦ τινὸς αὐτοῦ ἀρχηγοῦ, ὑπὸ αὐτοῦ διορισθησομένου.

3. Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Τσάρος νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τῶν Τατάρων μετὰ στρατοῦ ἐξ ἑκατὸν χιλιάδων ἀνδρῶν.

4. Οἱ βασιλεῖς τῆς Πολωνίας, Δανιμαρκίας καὶ Σουηδίας νὰ σχηματίσωσι στρατὸν ἐκ πεντήκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν, ἤτοι 30,000 Πολωνῶν, 10,000 Δανῶν καὶ 10,000 Σουηδῶν.

5. Οἱ βασιλεῖς τῆς Γαλλίας, Ἱσπανίας, Σικελίας, Πορτογαλλίας καὶ Σαρδηνίας, αἱ πολιτεῖαι τῆς Βενετίας καὶ Γενούης, τὰ διαμερίσματα (cantoni) τῶν Ἑλβετῶν καὶ ἡ ὁμοσπονδία τῶν Γρισίων νὰ σχηματίσωσι στρατὸν ἐξ ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδων ἀνδρῶν, κατὰ τὰς ἀκολούθους ἀναλογίας.

Γαλλία.	30,000
Ἱσπανία.	20,000
Νεάπολις.	10,000
Πορτογαλλία.	10,000
Σαρδηνία.	10,000
Βενετία.	10,000
Γένουα	10,000
Ἑλβετοὶ καὶ Γρίσιοι.	20,000

Αἱ δὲ κατὰ ξηρὰν αὗται δυνάμεις σχηματίζουσιν ἐν συνόλῳ τὸ ποσὸν 370,000 ἀνδρῶν.

Ἤδη δὲ ὑπολογίσωμεν καὶ τὰς διὰ τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην ἀναγκαιοτάτας θαλασσίους δυνάμεις, αἵτινες, ὡς νομίζω, δὲν πρέπει νὰ ἦναι ὀλιγώτερον ἑκατὸν πλοίων τῆς γραμμῆς τῶν πεντήκοντα μέχρι ἑξήκοντα τηλεβόλων, ἀναλόγου ἀριθμοῦ φρεγατῶν καὶ συγχρόνως στόλον ἐξ ἑκατὸν γαλερῶν καὶ γαλεατσῶν, κατὰ τὴν ἀκόλουθον διανομήν.

Ἀγγλία	30	πλοῖα τῆς γραμμῆς,	10	φρεγάτας
Ὀλλανδία	20	»	10	»
Γαλλία	10	»	5	»
Ἰσπανία	10	»	5	»
Νεάπολις	5	»	0	»
Πορτογαλλία	10	»	5	»
Βενετία	10	»	5	»
Γένουα	5	»	0	»

Ἐνταῦθα ἀναγκαῖον θεωροῦμεν νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τυχὸν γενησομένην παρατήρησιν περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν ἐπιβαλλομένων εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Ὀλλανδίαν συνεισφορῶν δυσαναλόγων πρὸς τὰς τῶν ἄλλων συμμάχων.

Ἀλλὰ περὶ τούτου ἀρκεῖ ἡ παρατήρησις, ὅτι ἐπειδὴ αἱ δυνάμεις αὗται δὲν συνεισφέρουσιν οὐδὲν εἰς τὸν κατὰ ξηρὰν στρατὸν, δίκαιον νὰ ἀποζημιώσωσι διὰ μεγαλητέρων κατὰ θάλασσαν δυνάμεων.

Ἀκολουθεῖ ἡ διανομὴ τοῦ στόλου τῶν γαλερῶν κτλ.

Γαλλία	10
Ἰσπανία	10
Νεάπολις	5
Σαρδηνία	5
Βενετία	50
Γένουα	10
Τοσκάνη	5
Μελίτη	5

Ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς τῆς Πορτογαλλίας δὲν ἔχει τοιούτου εἴδους πλοῖα προτείνεται, ὥστε ἡ Α. Μ. νὰ προσφέρῃ ἀντὶ τῶν γαλερῶν τὰ ἄχρηστα πλοῖα πρὸς χρῆσιν νοσοκομείων, καὶ τοὺς ἀναγκαίους ἀνθρώπους πρὸς ἐπιμέλειαν τῶν ἀσθενῶν, ὅπερ ἰσοδυναμεῖ σχεδὸν τῇ ἀναλογούσῃ αὐτῷ συνεισφορᾷ.

Ἐκτὸς τῶν στρατευμάτων ἀναγκαῖον εἶναι νὰ ἑτοιμασθῶσι καὶ ἄλλα πρὸς πολιορκίαν τῆς Ἀλγερίας, τῆς Τύνιδος, καὶ τῆς Τριπόλεως, αἵτινες ὡς ὑποτελεῖς τοῦ Σουλτάνου εἶναι ἠναγκασμέναι νὰ βοηθήσωσιν αὐτῷ ἐν πάσῃ περιστάσει. Ὁ στρατὸς οὗτος δέον νὰ ἐπιβαρύνῃ τὴν Γαλλίαν, Ἰσπανίαν καὶ Πορτογαλλίαν, ἐπὶ τῷ ὅρῳ παραχωρήσεως αὐτοῖς τούτοις τῶν εἰρημένων χωρῶν, μετὰ τὴν κατάκτησιν ὅλης τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας.

Εἰς τοὺς Ἐνετοὺς ὡρίσαμεν συνεισφορὰν πεντήκοντα γαλερῶν ἢ γαλεατσῶν, διότι οὗτοι καὶ ἀφθονοῦσι τοιούτων πλοίων καὶ μετὰ μεγάλης εὐκολίας δύνανται νὰ ἐξοπλίσωσιν αὐτά, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν πρὸς τούτοις καὶ τῶν χορηγηθησομένων αὐτοῖς ἐξαιρέτων ὠφελειῶν ἅμα τῇ καλῇ ἐκβάσει τοῦ πολέμου τούτου.

Διαθέσαντες οὕτω τὰ κατά τε ξηρὰν καὶ θάλασσαν στρατεύματα, ὀφείλομεν νὰ ὑποβάλωμεν εἰς τὴν Σύνοδον καὶ τὰ ἀκόλουθα ἄρθρα ἀφορῶντα τὴν διανομὴν τῶν κατακτήσεων, ὡς καὶ ἕτερά τινα ἀντικείμενα.

Τινὲς ἴσως ἀντιτάξωσιν, ὅτι τοιαύτη διανομὴ φυσικώτερον γενήσεται μετὰ τὴν κατάκτησιν ἢ ἐκ τῶν προτέρων· πλὴν τοῦτο, ἀπαντῶμεν, οὐδέποτε γίνεται ἐν συμβολαίοις συνομολογουμένοις πρὸς ἐπιχείρησιν ἐπιθετικοῦ πολέμου, καὶ δικαίως. Διότι, ἐὰν οἱ μικροὶ ἡγεμόνες καὶ τὰ κράτη δὲν ἔχουσι βεβαιότητά τινα εἰς τὰς ἐλπίδας αὐτῶν μέχρι τέλους τῆς ἐπιχειρήσεως, ἤθελον φοβηθῇ μήπως εὑρεθῶσιν εἰς πολὺ δύσκολον θέσιν. Ὁμολογητέον δέ, ὅτι κυρία ἀφορμὴ τῆς κακῆς ἐκβάσεως ὅλων τῶν ἱερῶν πολέμων ὑπῆρξεν ἡ παράλειψις τῆς προκαταρκτικῆς καθιερώσεως τοιούτων ἀρχῶν. Ὅθεν πρὸς πρόληψιν τοῦ τοιούτου ἀποτελέσματος, προτείνομεν τὸν ἑξῆς διαμελισμὸν τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

Διαμελισμὸς τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας.

Ὁμολογῶ ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο μὲ συγχίζει καὶ μὲ φέρει εἰς ἀμηχανίαν. Ἡ μὲν κατάκτησις τῆς αὐτοκρατορίας τῶν Τούρκων κατὰ τὸ προκείμενον σχέδιον φαίνεταί μοι ὡς εὔκολος ἐπιχείρησις, ὁ διαμελισμὸς ὅμως αὐτῆς ἱκανοποιῶν τὰς ἀπαιτήσεις τοσούτων δυναστῶν σχεδὸν ἀδύνατος παρίσταται. Μολοντοῦτο ἐπειδὴ ἔπλευσα μέχρι τοῦδε θάλασσαν δυσκολιῶν, θέλω ῥιψοκινδυνεύσει νὰ σκιαγραφήσω καὶ ἓν σχέδιον περὶ τοῦ ἀκανθώδους τούτου ἔργου.

Ὁ Δοὺξ τοῦ Ὅλστεϊν-Γοττόρπ (¹) θέλει ἀνακηρυχθῇ Αὐτοκράτωρ

(¹) Δοὺξ τοῦ Ὁλστεΐν ἦτο τότε ὁ Κάρολος Φριδερῖκος, πρόγονος τοῦ νῦν βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, ἀποθανὼν ἓν ἔτος μετὰ τὴν σύνταξιν τοῦ σχεδίου τοῦ Ἀλβερόνη (1739) Σ. Μ.

τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπολαμβάνων ὅλων τῶν τίτλων, προνομίων καὶ ὑπεροχῶν, ἃς ἔχαιρον οἱ τελευταῖοι Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες ἐκτὸς μόνον τῶν ἐν τῇ παρούσῃ διανομῇ διαφοροτρόπως ὁριζομένων.

Πᾶσαι ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν Ἀφρικῇ κτήσεις τῶν Τούρκων θέλουσιν ἐμπεριληφθῇ εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν ταύτην, ἐξαιρουμένων τῶν κατωτέρω ἄλλως διατιθεμένων.

Ἡ διαδοχὴ θέλει εἶσθαι κληρονομικὴ ἐπὶ τῶν ἀῤῥένων μόνων ἀπογόνων.

Ἐπειδὴ ὅμως τὸ μέγα τοῦτο σχέδιον δὲν δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ ἄνευ τῆς συνδρομῆς τῆς αὐθεντικότητος καὶ τῆς ἰσχύος τοῦ σεβαστοῦ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκράτορος καὶ ἐπειδὴ ὁ ἔνδοξος αὐτοῦ οἶκος ἀείποτε ὑπερασπίσθη τὴν Χριστιανωσύνην ἐναντίον τῶν παρανομιῶν καὶ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Μωαμεθανῶν, διὰ τοῦτο προτείνομεν ὥστε ὅλη ἡ Βοσνία, ἡ Σερβία, ἡ Σλαβωνία, ἡ Μακεδονία καὶ Βλαχία, νὰ δοθῶσιν εἰς τὴν Α. Α. Μ. μετὰ τῶν αὐτῶν περὶ διαδοχῆς διατάξεων ὁρισμῶν καὶ κανόνων, τῶν καθιερωμένων διὰ τὰς κληρονομικὰς χώρας, καὶ κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανονισμούς.

Ἡ Α. Α. Μ. θέλει διαρκῶς προεδρεύει τοῦ τε αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ πάντων τῶν ἄλλων χριστιανῶν ἡγεμόνων.

Ἐπειδὴ αἱ κτήσεις τῆς Α. Μ. τῆς Τσαρίνης εἶναι ἀρκετὰ ἐκτενεῖς, ἡ δ' ἔξοχος αὕτη ἡγεμονὶς παρέσχε τὰς καθαρωτέρας ἐνδείξεις, ὅτι ἡ δημόσιος ἐλευθερία εἶναι ἡ κυριωτέρα αὐτῆς φροντὶς, καὶ εἰλικρινῶς ἐπιθυμεῖ τὴν διάδοσιν τῆς θρησκείας, πιστεύομεν, ὅτι θέλει ἀρκεσθῇ προσκτωμένη τὸ Ἀζὸφ καὶ τὴν Ταρταρίαν, ὡς δικαίαν ἱκανοποίησιν πασῶν ἐπὶ τῶν νέων κατακτήσεων ἀπαιτήσεων αὐτῆς, πειθομένη ἅμα εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ἐκ τῆς Φινλανδίας μέρους εἰς τὸν βασιλέα τῆς Σουηδίας, ὡς μέσον πολὺ ὠφέλιμον εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἡσυχίας τῆς Ἄρκτου.

Ἐπειδὴ ἐπίσης τὸ κράτος τῆς Γαλλίας εἶναι λίαν ἐκτενὲς καὶ ἀκμαῖον ἡ δὲ χριστιανικωτάτη Α. Μ. ἐπὶ τοῦ τελευταίου πολέμου παρέσχεν ἀποδείξεις τρανωτάτας, ὅτι οὐδόλως ἐκυριεύθη ὑπὸ φιλοδοξίας πνεύματος δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι θέλει εὐχαριστηθῇ ἐκ τῆς παραχωρήσεως τῆς Τύνιδος, καὶ τῆς δόξης, ὅτι τοσοῦτον συνετέλεσεν εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ παλαιοῦ ἐχθροῦ τῆς Χριστιανωσύνης.

Ἐπειδὴ δὲ γνωστὸς εἶναι καὶ ὁ ζῆλος τῆς Αὐτῆς Καθολικῆς Μεγα-

λειότητος, οὗ μεγάλας ἀποδείξεις παρέσχε συχνάκις ἐν Ἀφρικῇ, προτείνομεν ἵνα τῇ προσενεχθῇ παρὰ τῶν συμμάχων ἡ Ἀλγερία.

Καὶ ἐπειδὴ ἡ Αὐτοῦ Πορτογαλλικὴ Μεγαλειότης ἔσχε πάντοτε τὰς αὐτὰς εὐσεβεῖς διαθέσεις, διὰ τοῦτο προτείνομεν νὰ τῇ δοθῇ ἡ Τρίπολις, μὴ παραλειπομένης καὶ τῆς ὑπομνήσεως, ὅτι οἱ προκάτοχοι αὐτοῦ ἀείποτε διεκρίθησαν ἐπὶ χριστιανικῷ ζήλῳ, πολεμοῦντες κατὰ τῶν ἀπίστων τῆς χώρας ταύτης.

Ἐπειδὴ τὰ ἀξιώματα τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ὡς τόπου ἐμπορικοῦ, δὲν ἐπιτρέπουσι τὴν ἐπὶ πολὺ ἐπέκτασιν τῶν κτήσεων αὐτῆς, προτείνεται διὰ τοῦτο νὰ δοθῇ εἰς τὴν Αὐτοῦ Βρεττανικὴν Μεγαλειότητα ὡς ἰδιαιτέρα αὐτοῦ ἰδιοκτησία ἡ νῆσος Κρήτη καὶ ἡ πόλις Σμύρνη, ὀφειλομένης ἐπὶ τοῦ προκειμένου τῆς ὑπομνήσεως, ὅτι οὐδεὶς μεταξὺ πάντων τῶν ἄλλων ἡγεμόνων ἔδειξε περισσότερον ζῆλον πρὸς ὑποκίνησιν τοῦ θρησκευτικοῦ ζητήματος κατὰ τοὺς ἱεροὺς πολέμους, ὅσον δύο ἔνδοξοι βασιλεῖς τῆς Ἀγγλίας.

Τὰ κράτη τῆς Ὁλλανδίας πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐμπορικὴν ἔποψιν· ἑπομένως νομίζομεν, ὅτι ἡ νῆσος Ῥόδος καὶ ἡ πόλις Ἀλέπιον οὐ μόνον συμφέρουσιν εἰς τὰς ὑποθέσεις αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἱκανοποιοῦσι τὰς περὶ Ἀνατολῆς ἐλπίδας των.

Πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς ἀξίας τῆς Αὐτοῦ Δανικῆς Μεγαλειότητος, καὶ ἐπειδὴ οὐδεμία τῶν Τουρκικῶν κτήσεων φαίνεται συμφέρουσα, διὰ τὸ ἀπομεμακρυσμένον τῆς θέσεως, φαίνεται ἡμῖν, ὅτι ἡ πρόσκτησις τοῦ δουκάτου τοῦ Ὁλστεϊν-Γοττόρπ μᾶλλον ἁρμόζει εἰς τὰ συμφέροντα τῆς Α. Μεγαλειότητος, παραιτουμένου τοῦ παρόντος κατόχου αὐτοῦ ὅλων τῶν ἡγεμονικῶν δικαιωμάτων, ὡς καὶ τῶν ἐν Ὁλστεϊν ἄλλων αὐτοῦ γαιῶν.

Ἐπειδὴ τὸ στέμμα τῆς Σουηδίας μικροτάτας δύναται νὰ ἔχῃ ὠφελείας ἐκ τῆς κατοχῆς ἀπομεμακρυσμένων χωρῶν, νομίζομεν, ὅτι ἡ ἀπόδοσις τοῦ νῦν ὑπὸ τῆς Μοσχοβίας κατεχομένου μέρους τῆς Φινλανδίας θέλει εἶσθαι ἀρκετὴ ἀνταμοιβή, ἀναγνωριζομένης καὶ τῆς ἐπὶ τῆς Σουηδίας ἀποκαταστάσεως τοῦ οἴκου Ἔσσεν-Κάσσελ, εἰς ὃν ὁ δοὺξ τοῦ Ὁλστεϊν-Γοττόρπ θέλει παραχωρήσει ὅλα τὰ ἐπὶ τοῦ βασιλείου τούτου δικαιώματα αὐτοῦ. Ἐλπίζεται δέ, ὅτι ἡ λύσις αὕτη θέλει προλάβει πᾶσαν διένεξιν, δυναμένην ὁσημέραι νὰ γεννηθῇ, ἕνεκα τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ ἡγεμόνος τούτου ἐπὶ τοῦ στέμματος τῆς Σουηδίας καὶ τοῦ δουκάτου τοῦ Σλέσβιχ.

Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον εἶναι ἀνάγκη νὰ ἑνωθῇ ἡ Τοσκάνη εἰς τὰ κράτη τῆς Αὐτοῦ Σικελικῆς Μεγαλειότητος, τοσαῦτα μέχρι τοῦ παρεχούσης δείγματα ἐξιδιασμένης φροντίδος καὶ ἀνδρείας.

Ἐπειδὴ ἡ Αὐτοῦ Σαρδικὴ Μεγαλειότης ἔχει ἀναμφισβήτητον δικαίωμα ἐπὶ τοῦ βασιλείου τῆς Κύπρου, προερχόμενον ἀπὸ τῶν προγόνων αὐτῆς, ἡ δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ ἵνα δοθῇ τοῦτο εἰς τὸν νεανίαν τοῦτον ἥρωα, τὸν καταγόμενον ἐξ ἑνὸς γένους ἡγεμόνων πολλάκις δοξασθέντων διὰ τὴν ἑαυτῶν ἀνδρείαν κατὰ τῶν ἀπίστων· καὶ ἐπειδὴ μετὰ μεγαλοψυχίας θέλει ἐργασθῇ εἰς ἐπιτυχίαν τοῦ παρόντος σχεδίου, δικαιότατον εἶναι νὰ ἀνταμειφθῇ διὰ τῆς παραχωρήσεως τῆς Μεδιολανικῆς χώρας.

Ἐπειδὴ ἡ Αὐτοῦ Πρωσσικὴ Μεγαλειότης κατέχει μεγάλας καὶ εὐδαιμονεστάτας χώρας, ἀείποτε δὲ ἀπέδειξε τὰ διακαέστερα αἰσθήματα πρὸς τὸ γενικὸν καλὸν, σημαντικῶς ἱκανοποιεῖται διὰ τῆς παραχωρήσεως τῆς μεγάλης καὶ εὐφόρου νήσου Εὐβοίας.

Ὁ Βαυαρικὸς οἶκος ἀνεδείχθη πάντοτε ἄξιος ἀμοιβῆς παρὰ τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ἰδίως δὲ ἐπὶ τοῦ τελευταίου Ἐκλέκτορος ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Βιέννης· ὅθεν συμφέρει, δικαιοσύνης χάριν, νὰ αὐξηθῶσιν αἱ κτήσεις αὐτοῦ διὰ τοῦ βασιλείου τῆς Βοημίας, καὶ οὕτω τεθῇ τέρμα εἰς πάσας τὰς ἀπαιτήσεις τῆς αὐτοῦ Ἐκλεκτορικῆς Ὑψηλότητος ἐπὶ τῶν κληρονομικῶν κρατῶν τοῦ οἴκου τῆς Αὐστρίας.

Τὸ βασίλειον τῆς Πολωνίας ἐχρημάτισεν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ὡς προπύργιον τοῦ χριστιανισμοῦ· καὶ ἐπειδὴ ἡ δυστυχὴς ἐκείνη χώρα ἐπὶ τεσσαράκοντα συνεχῆ ἔτη ὑπῆρξε θέατρον πολέμου ἢ ἄλλων δυστυχημάτων, προτείνομεν νὰ τῇ δοθῇ ἡ Μολδαβία, καὶ ὅλη ἡ χώρα τῶν Ταρτάρων τοῦ Βουτζιὰκ, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν καὶ τῆς πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου τούτου παρεξομένης ὑποστηρίξεως· ἐπὶ πλέον δὲ τὸ στέμμα νὰ καθιερωθῇ κληρονομικὸν εἰς τὸν οἶκον τῆς Σαξωνίας, ὡς τῆς μόνης θεραπείας τῆς δυναμένης νὰ προλάβῃ τὰς ἐξ ἀνάγκης συμβησομένας ἐν πάσῃ ἐκλογῇ βασιλέων διενέξεις καὶ δυστυχήματα, ὧν τρομερὸν παράδειγμα εἶναι ὁ ἐπισυμβὰς ἐκεῖνος πόλεμος, καθ' ὃν τοσοῦτον χριστιανικὸν αἷμα ἐχύθη.

Ἡ δημοκρατία τῆς Βενετίας εἶναι ἀξία τῆς ἐνθερμοτέρας μερίμνης ὅλων τῶν χριστιανῶν, ὡς ἀποτελοῦσα τὸν ἀναγκαιότερον κατὰ τῶν ἀπίστων φραγμὸν, καὶ ἐξ ὅλων τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων μᾶλλον ἐκτεθειμένη εἰς τὴν ὁρμὴν αὐτῶν. Καὶ ἐπειδὴ βιαίως ἐγυ-

μνώθη πολλῶν κτήσεων, ἐπὶ ἁπλῇ προφάσει ὑπὸ τῆς βίας ὑπαγορευθείσῃ, νομίζομεν, ὅτι ὅλοι οἱ σύμμαχοι θέλουσι μετὰ μεγάλης εὐχαριστήσεως παραχωρήσει αὐτῇ τὴν Δαλματίαν, καὶ τὴν πρὸ εἴκοσιν περίπου ἐτῶν ἁρπαγεῖσαν ἀπ' αὐτῆς Πελοπόννησον.

Ἡ δημοκρατία τῆς Γενούης πολλάκις διεκρίθη κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς χριστιανικῆς πίστεως, παρὰ τῶν ὁποίων καθημερινῶς βλάπτεται τὸ ἐμπόριον αὐτῆς. Καὶ ἐπειδὴ τὸ κράτος αὐτῆς εἶναι λίαν περιωρισμένον, καὶ αἱ ἐμπορικαὶ ἐπιχειρήσεις μεγάλως ἐξέπεσαν, ἡ δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ ὅπως οἱ σύμμαχοι εὐαρεστηθῶσι καὶ ἀναντιῤῥήτως χορηγήσωσιν αὐτῇ τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὅπερ νῦν καλεῖται Ῥούμελη (Livadia), ἐξασφαλιζομένης συνάμα καὶ τῆς ἐν Κορσικῇ κυριαρχίας αὐτῆς.

Αἱ ἀξιώσεις τῶν ἱπποτῶν τῆς Μελίτης εἶναι εὐχολοθεράπευτοι. Ἡ δόξα ὑπῆρξε πάντοτε ὁ μόνος αὐτῶν σκοπός· καὶ ἐπειδὴ διὰ μόνην τὴν αἰτίαν ταύτην διετηρήθησαν ἐπὶ τοσαύτης γενεὰς κατέναντι τῆς ὑπερμέτρου ἰσχύος τῶν Τούρκων, δικαιούμεθα νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι δὲν θέλουσι ζητήσει ἄλλας ἀμοιβὰς, ἐκτὸς τῆς ἱκανοποιήσεως τοῦ, ὅτι συνετέλεσαν εἰς τὴν πτῶσιν τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ.

Ἐπειδὴ τὰ Ἑλβετικὰ διαμερίσματα καὶ οἱ Γρίσωνες δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι τὴν ἀξίωσιν περὶ ἐπεκτάσεως τῶν κρατῶν αὐτῶν, πιστεύομεν, ὅτι διπλάσιος μισθὸς χορηγούμενος εἰς τὰ στρατεύματα αὐτῶν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου εἶναι ἀρκοῦσα τῆς ἐπιθυμίας αὐτῶν ἐκπλήρωσις.

Ὅλαι αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους αἱ μὴ ὀνομαζόμεναι ἐν τῇ διανομῇ ταύτῃ ἐπιφυλάσσονται ὡς ἀμοιβὴ εἰς τοὺς νέους ἡγεμόνας καὶ τοὺς στρατηγοὺς τοὺς μᾶλλον διακριθησομένους κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου.

Αἱ ἀκόλουθοι ἀρχαὶ πρέπει ἐπίσης νὰ ὁρισθῶσι προκαταρκτικῶς ἐν τῇ Συνόδῳ.

Α'. Ἡ ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρεσβευθησομένη θρησκεία πρέπει νὰ ὁρισθῇ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐν Βεστφαλίᾳ εἰρήνης, ἄνευ βλάβης τῶν δικαιωμάτων, τῆς διδασκαλίας, καὶ τῆς ἱεραρχικῆς ταξίας τῆς Ἑλληνικῆς, Κοπτικῆς καὶ Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας.

Β'. Νὰ ὁρισθῇ γενικὸν διάγραμμα δι' ὅλας τὰς χριστιανικὰς δυνάμεις, ἄνευ οὐδεμιᾶς διακρίσεως ἢ εἰδικοῦ προνομίου χάριν τινὸς ἔθνους.

Γ'. Οὐδεὶς ἡγεμὼν ἢ κράτος νὰ μὴ ἀπαιτήσῃ ποτὲ κυριαρχίαν

τινὰ ἐπὶ τῶν ὑδάτων τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Καὶ τοῦτο, ὡς ἐλπίζομεν, θέλει μεγάλως συντελέσει πρὸς αὔξησιν τοῦ ἐμπορίου καὶ πρόληψιν πάσης μεταξὺ τῶν σημαιῶν ἔριδος.

Δ΄. Νὰ κατεδαφισθῶσι τὰ φρούρια τοῦ Ἑλλησπόντου.

Ε΄. Ἡ κατὰ θάλασσαν κυριαρχία τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως νὰ μὴν ὑπερβαίνῃ τὸ στενὸν τῆς Καλλιπόλεως.

Ἴσως παρατηρηθῇ, ὅτι λαμβάνομεν τόσην μέριμναν περὶ περιορισμοῦ τῆς κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν κυριαρχίας τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Πλὴν ὁ λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὴν μεγάλην ἔκτασιν τῶν ἐν Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ μεγάλων τουρκικῶν κτήσεων, κατὰ τὴν διανομὴν ταύτην ἀνηκουσῶν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐξαιρουμένης τῆς Σμύρνης καὶ τοῦ Ἀλεππίου μετὰ δύο νήσων, θέλει ἐξ ἀνάγκης συμπεράνει, ὅτι αἱ Εὐρωπαϊκαὶ δυνάμεις δέον νὰ ἦναι πολὺ ἄγρυπνοι περὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀσφαλείας. Ὁ κόσμος ἔχει πολὺ δίκαιον παραπονούμενος διὰ τὸ ὑπέρμετρον μεγαλεῖον ἡγεμόνων τινῶν, διότι συχνώτατα καταχρῶνται αὐτοῦ πρὸς διατήρησιν τῶν φιλοδόξων καὶ ἀδίκων αὐτῶν σχεδίων. Ὅθεν εἶναι φρονιμώτατον νὰ σπουδασθῶσιν ὅλα τὰ συντείνοντα μέσα πρὸς παρεμπόδισιν τοιαύτης ἐκτάσεως ἰσχύος ἡγεμόνος, δυναμένου νὰ καταστήσῃ αὐτὴν τρομερὰν εἰς τοὺς γείτονάς του. Ἀληθῶς δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν, ὅτι τὸ περὶ συγκροτήσεως διαρκοῦς καὶ μονίμου Διαίτης ἡμέτερον σχέδιον πρὸς διατήρησιν τῆς ἡσυχίας ἐν τῷ Χριστιανισμῷ, θέλει παράξει τὸν προκείμενον σκοπόν· πλὴν δύσκολον εἶναι νὰ ἐγγυηθῶμεν περὶ τῶν μελλόντων συμβάντων. Τὰ ἐπίγεια (sublunari) πράγματα ὑπόκεινται εἰς συνεχεῖς μεταβολάς, οὐδὲν δὲ ἀστατότερον τῶν πολιτικῶν συστημάτων. Ἐνίοτε ἡγεμόνες ἐπὶ πολλὰ ἔτη διαπληκτιζόμενοι, ἐν μιᾷ στιγμῇ, ἕνεκα νέων συμπτώσεων, φιλιοῦνται, καὶ παραχωροῦσιν ἀμοιβαίως ὅ,τι πρότερον εἶχε στοιχίσει πολλοὺς ποταμοὺς αἱμάτων. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἀπίθανον, ἐὰν ὁ νέος αὐτοκράτωρ ἢ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ ἐπιχειρήσωσι πράγματα ἀσυμβίβαστα μὲ τὸ συμφέρον τῆς Εὐρώπης.

Ἐπειδὴ ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ δὲν ἐμπορεῖ νὰ περιορισθῇ, οὐδόλως τῇ ἀληθείᾳ φρόνιμον εἶναι, νὰ ἀφεθῇ καὶ ἡ Ῥούμελη (Romania), διότι τοῦτο δὲν συμφέρει καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς τροφοδοσίας, καὶ διὰ νὰ προληφθῶσιν ἐνδεχόμενοι διαπληκτισμοὶ καὶ διενέξεις μεταξὺ τῶν φιλερίδων κατοίκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν ὑπηκόων τοῦ

αὐτοκράτορος τῶν Ῥωμαίων, ἅμα δὲ λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν καὶ τῆς παρατηρήσεως, ὅτι αἱ μεγαλοπόλεις πάντοτε προσέκτησαν τὰς μικρὰς χώρας.

Ἀφοῦ διεθέσαμεν ἐν τῇ Συνόδῳ τὰ πράγματα πρὸς διεύθυνσιν τοῦ πολέμου, ἁρμόδιον νὰ ἔλθωμεν ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου.

ΣΧΕΔΙΟΝ

τῶν στρατιωτικῶν ἐνεργειῶν.

Μεγάλως συμφέρει, ὅπως ὅλα τὰ στρατεύματα κινηθῶσι συγχρόνως ἵνα ἐμβάλλωσι μεγαλείτερον φόβον εἰς τοὺς ἀπίστους. Ἀλλ' ἂς προβῶμεν κατὰ τάξιν.

Ὁ Ῥωσσικὸς στρατὸς θέλει βαδίσει κατὰ τῶν Ταρτάρων τῆς Κριμαίας καὶ τῆς μικρᾶς Ταρταρίας, καὶ μετὰ τὴν καθυπόταξιν αὐτῶν προσβάλλει τὰ ἐπὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης φρούρια, ἅτινα, ἐξαιρουμένου τοῦ τῆς Ἀζοφικῆς, εἶναι μικροῦ λόγου ἄξια. Ὁ στρατιωτικὸς διοργανισμὸς τῶν Ταρτάρων ὁμοιάζει τῷ τῆς ἐθνοφυλακῆς τῆς Ἱσπανίας καὶ ἄλλων χωρῶν. Ἡ μεγάλη αὐτῶν περὶ τὰ πολεμικὰ ἀξία περιορίζεται μόνον εἰς λεηλασίας καὶ πυρπολήσεις, καὶ εἰς ταῦτα ἀκριβῶς ὁρίζονται παρὰ τῶν Τούρκων (εἰς τοὺς ὁποίους ὑπόκεινται), ὅταν οὗτοι πολεμῶσι μετὰ τῶν Ῥώσσων, ἢ Πολωνῶν· μόνον δὲ ἀπαιτεῖται, ἵνα τὰ στρατεύματα τῆς Αὐτῆς Τσαρικῆς Μεγαλειότητος σκεφθῶσι περὶ ἐξασφαλίσεως τῶν συνοδιῶν αὐτῶν ἐν μέσῳ ἀνθρώπων ζώντων ἐξ ἁρπαγῶν καὶ λαφυραγωγίας.

Τὰ Πολωνικὰ, Δανικὰ, καὶ Σουηδικὰ στρατεύματα ἑνούμενα ἐπὶ τοῦ Βιστούλα θέλουσιν ἀρχίσει τὴν ἐκστρατείαν διὰ τῆς πολιορκίας τοῦ Χοτζὶν τοῦ πρὸς τὴν Ποδολίαν τουρκικοῦ συνόρου. Τὸ φρούριον τοῦτο εἶναι καλῶς ἐξωπλισμένον, καὶ θέλει ἴσως ἀντισταθῆ καλῶς· ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα οἱ ἄπιστοι θέλουσι προσβληθῆ ταὐτοχρόνως ἀπὸ τῆς Κασπίας, τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοῦ Δουνάβεως, δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ διαθέσωσιν ἐνταῦθα ἀρκούντως ἰσχυρὰς δυνάμεις πρὸς ὑπεράσπισίν του. Τούτου δ' ἕνεκα συμπεραίνομεν, ὅτι οἱ πολιορκοῦντες εὐκόλως θέλουσι γίνει κύριοι αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ ταῦτα δὲ ὁ στρατὸς οὗτος θέλει διευθυνθῆ πρὸς τὸν Ανύ-

στερον πρὸς κατάληψιν τῆς Μολδαβίας, τῆς Ταρταρίας, τοῦ Βουτζιάκ, τῆς Τραπεζοῦντος καὶ τῶν ἄλλων ἀρκτικοανατολικῶς τῆς Μαύρης θαλάσσης κειμένων χωρῶν. Ἀνάγκη ὅμως ἵνα ἐναλλὰξ διοικηθῶσι παρὰ τῶν στρατηγῶν τῶν τριῶν ἐθνῶν. Ὁ Γερμανικὸς στρατὸς συνενούμενος εἰς Βελιγράδιον θέλει ἐκκινήσει πρὸς πολιορκίαν τῆς Νύσσης, μετὰ δὲ τὴν ἐκπόρθησιν ταύτης, θέλει προσβάλλει τὸ Βιδίνιον, τὴν Νικόπολιν καὶ ἄλλα ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως φρούρια, ἧττον μὲν ἐνδιαφέροντα, πλὴν χρησιμεύσοντα ἵνα ἐμποδίζωσι τοὺς ἀπίστους εἰς τὴν διὰ τοῦ ποταμοῦ τούτου καὶ τῆς Μαύρης θαλάσσης σιτάρχησιν τῆς Κωσταντινουπόλεως.

Πρὸς τὸ μέρος τοῦτο τοῦ Τουρκικοῦ κράτους εὑρίσκονται καί τινα ἄλλα ἰσχυρὰ φρούρια, ἀνάξια ἵνα συγκριθῶσι πρὸς τὰ τῆς Φλανδρίας καὶ Γερμανίας, καὶ ἐπομένως εὐάλωτα ἐντὸς μόνου ἑνὸς ἔτους ὑπὸ στρατοῦ κυριαρχοῦντος ἤδη τοῦ πεδίου.

Ὁ στρατὸς τῆς Γαλλίας καὶ αἱ ἄλλαι κατὰ τῆς Ἑλλάδος σύμμαχοι δυνάμεις, θέλουσιν ἑνωθῇ ἐν Σικελίᾳ, τόπῳ ἀφθονοῦντι πάντων καὶ ἐγγυτέρῳ τῷ Αἰγαίῳ πελάγει. Ὁ ἡνωμένος οὗτος στρατὸς θέλει διοικεῖσθαι ὑπὸ τῆς Αὐτοῦ Σαρδικῆς Μεγαλειότητος, καὶ ἐὰν τοῦτο καταστῇ ἀδύνατον, ὑφ' ἑνὸς τῶν στρατάρχων τῆς Γαλλίας.

Ὅλοι οἱ στόλοι θέλουσιν ἑνωθῇ ἐν Μεσσήνῃ, ἐχούσῃ εὐρύτατον λιμένα. Ἐπάναγκες δὲ νὰ γίνῃ προμήθεια μεγάλου ἀριθμοῦ φορτηγῶν πλοίων, ὅπερ εἶναι εὔκολον, διὰ τὴν γειτνίασιν τῆς Λιβόρνου, τῆς Γενούης, τῆς Νεαπόλεως, καὶ ἄλλων τῆς Μεσογείου λιμένων. Μέρος τῶν στρατευμάτων δύναται νὰ ἐπιβιβασθῇ ἐπὶ τῶν πολεμικῶν πλοίων καὶ τῶν γαλερῶν· ὑπολογίζεται δέ, ὅτι ἡ μεταφορὰ ὅλων θέλει τελεσθῇ εἰς τρεῖς πλοῦς διὰ τὸ βραχὺ τῆς μεταξὺ Σικελίας καὶ Πελοποννήσου ἀποστάσεως. Τὸ πρῶτον κίνημα θέλει γίνει διὰ τῆς προσβολῆς τῆς Κορώνης καὶ Μεθώνης, κειμένων ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

Αἱ νῆσοι Μιτυλήνη καὶ Τένεδος πρέπει ἐπίσης νὰ καταληφθῶσιν, οὐ μόνον διὰ τοὺς ἀσφαλεῖς καὶ καταλλήλους λιμένας αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ διότι κεῖνται πλησίον τῶν Δαρδανελλίων.

Τὰ Δαρδανέλλια εἶναι δύο φρούρια κείμενα ἐν τῷ πορθμῷ τῆς Καλλιπόλεως, καὶ ἀπέχοντα διακόσια πέρίπου μίλια τῆς Κωνσταντινουπόλεως· τὸ μὲν ἓν εὑρίσκεται ἐν τῇ Εὐρώπῃ καὶ τὸ ἕτερον ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἡ δὲ μεταξὺ αὐτῶν ἀπόστασις εἶναι βολῆς πυροβόλου. Τὰ φρούρια ταῦτα θεωροῦνται ὡς ὁ μέγας προμαχὼν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλ' ὡς

πρὸς τὸν ἐξόπλισμὸν εἶναι πολὺ κατώτερα τῶν τοῦ Βοίνου. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ πόλις αὕτη πρέπει νὰ ἦναι ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ἐκστρατείας, καὶ ἐπομένως αἱ μεγαλείτεραι δυνάμεις κατ' αὐτῆς νὰ συνενωθῶσι, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἐνδιατρίψωμεν ἰδίως περὶ πᾶν αὐτὴν ἀφορῶν. Πλησίον τῶν φρουρίων τοῦ Ἑλλησπόντου εἶναι καλοί τινες λιμένες ἱκανοὶ νὰ περιλάβωσι πολυάριθμον στόλον. Πανταχόθεν ἡ χώρα ἀφθονεῖ παντὸς ἀναγκαιοῦντος πρὸς διατήρησιν τοῦ στρατοῦ, ὡς σίτου, οἴνου, καὶ κτηνῶν, ἐκεῖθεν δ' ἔρχονται κυρίως αἱ ζωοτροφίαι εἰς Κωνσταντινούπολιν. Πλὴν αἱ ὠφέλειαι τῆς τῶν φρουρίων ἐκείνων κατοχῆς δὲν συνίστανται εἰς τὸ τελευταῖον μόνον πλεονέκτημα· διὰ τῆς καταλήψεως ταύτης θέλει συγχρόνως ἐμποδισθῆ πᾶσα συγκοινωνία μεταξὺ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Πελοποννήσου, καὶ τῆς Αἰγύπτου, ἥτις προμηθεύει τὴν πόλιν ἐκείνην ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων ἀναγκαίων πραγμάτων· ὥστε δικαιοῦταί τις πιστεύων, ὅτι ταχέως θέλει ἐξαναγκασθῆ εἰς ταχεῖαν παράδοσιν, δι' ἔλλειψιν ζωοτροφιῶν, αἵτινες τῇ ἀληθείᾳ χρειάζονται ἐν μεγάλῃ ἀφθονίᾳ διὰ τὰς ἀνάγκας πόλεως, περιλαμβανούσης πλέον τοῦ ἑνὸς ἑκατομμυρίου κατοίκων.

Πρὶν προχωρήσω ἀναγκάζομαι νὰ λύσω οὐσιώδη τινὰ ἀμφιβολίαν, δυναμένην κατὰ πᾶσαν πιθανότητα νὰ προκύψῃ ἐπὶ τοῦ σχεδίου τούτου· ὅτι δηλαδὴ αἱ κατὰ ξηράν τε καὶ θάλασσαν δυνάμεις τῶν ἀπίστων εἶναι μέγισται, καὶ ἐπομένως θέλουσιν ἐμποδίσει τὴν πρόοδον τῶν χριστιανικῶν ὅπλων.

Εἰς πολλὰ μέρη τοῦ δοκιμίου τούτου ἐξέθεσα τὴν περὶ τῶν τουρκικῶν ὅπλων γνώμην μου· ἀλλὰ καὶ ἤδη προσθέτω, ὅτι οὗτοι οὐδέποτε θέλουσιν εὑρεθῆ εἰς θέσιν νὰ ἐναντιωθῶσι κατὰ τοσούτων χριστιανικῶν δυνάμεων, καὶ ἐὰν ἀκόμη δὲν ἦσαν περιπεπλεγμένοι εἰς τὸν παρόντα πρὸς τοὺς Πέρσας τρομερὸν πόλεμον. Ὁμολογοῦμεν, ὅτι ἔχουσι μέγαν ἀριθμὸν σουλτανῶν (1), ἀλλ' ἡ μεγαλειτέρα αὐτῶν δύναμις ἔγκειται εἰς τὰς γαλέρας καὶ τὰς γαλεάτζας.

Πλὴν ἡ τοιαύτη αὐτῶν ὑπεροχὴ συγκρινομένη πρὸς τὰς τῶν χριστιανῶν δυνάμεις εἶναι τόσον ὀλίγον σπουδαία, ὥστε διαβεβαιῶ, ὅτι μήτε θέλουσι τολμήσει νὰ ἐπιπέσωσι κατ' αὐτῶν κατὰ θάλασσαν.

Ἡ θαλασσία αὐτῶν δύναμις οὐδεμίαν ἐν τῷ κόσμῳ παρήγαγεν ἐντύπωσιν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐν Ναυπάκτῳ μάχης, καθ' ἣν ἔλαβε τρο-

(1) Εἶδος πολεμικῶν πλοίων.

μερὸν κτύπημα ἀπὸ τὸν στόλον τῶν Ἐνετῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ζουὰν τοῦ Αὐστριακοῦ· οὐδὲ δύναταί ποτε ἔθνος νὰ ἐκτιμηθῇ κατὰ θάλασσαν ἄνευ ἀνεπτυγμένης ναυτιλίας, ἥτις εἶναι τὸ μόνον φυτώριον τῶν ναυτικῶν ἀνδρῶν, ἀνωφελῶν ἄλλως τε καὶ γελοίων μὲ ὅλα τὰ ἄλλα μέσα. Νῦν τὸ ἐμπόριον τῶν Μωαμεθανῶν γενικῶς περιωρίσθη ἐντὸς τῶν κρατῶν αὐτῶν, ἐμποδιζομένης αὐτοῖς τῆς μετὰ τῶν Χριστιανῶν ἐμπορικῆς κοινωνίας· οὕτω δὲ στεροῦνται ἀξίων ναυτῶν. Ἑπομένως συμπεραίνομεν, ὅτι δὲν θέλουσι φθάσει εἰς τοσοῦτον βαθμὸν ἀφροσύνης, τολμῶντες ναυμαχίαν μετὰ στόλου χριστιανικοῦ, καὶ οἷος μάλιστα εἶναι ὁ παρ' ἡμῶν προτεινόμενος· διότι φυσικῶς οὐδεὶς δύναται ν' ἀμφιβάλλῃ, ὅτι ἡ νίκη δὲν θέλει κλίνει ὑπὲρ αὐτῶν.

Ἐπανέλθωμεν ἤδη εἰς τὰς ἐργασίας, αἵτινες πρέπει νὰ γίνωσιν ὑπὸ τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου τῶν χριστιανῶν ὑπὸ τὰ Δαρδανέλλια. Ταῦτα προσβληθέντα διὰ θαλάσσης καὶ διὰ ξηρᾶς ἀναγκαίως θέλουσι παραδοθῇ εἰς χεῖρας τῶν συμμάχων, οἵτινες μετὰ τοῦτο θέλουσι προσεγγίσει εἰς τὰ παράλια τῆς Καλλιπόλεως πρὸς ἐπιβίβασιν τῶν στρατευμάτων. Πρὸς τὸ μέρος τοῦτο οἱ Τοῦρκοι ἔχουσι μεγάλας ἀποθήκας καὶ ἰσχυρὸν φρούριον, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ καταληφθῇ· ἔπειτα ὁ στόλος θέλει ἐκπλεύσει κατὰ τοῦ Γαλατᾶ, ὅστις εἶναι καλῶς ἐξωπλισμένος. Τὸ μέρος τοῦτο κεῖται μίαν περίπου γαλλικὴν λεύγαν πρὸς ἄρκτον τῆς Κωσταντινουπόλεως, εἰς ἣν χρησιμεύει ὡς λιμὴν, καὶ δὲν δύναται νὰ ὑπερασπισθῇ ἐπὶ μακρὸν κατὰ τοσούτων δυνάμεων· ἡ δὲ παράδοσις αὐτοῦ θέλει βεβαίως ἐπιφέρει καὶ τὴν τῆς ἕδρας τῆς αὐτοκρατορίας ἀδυνατούσης ὁμοίως πρὸς ἀντίστασιν.

Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ σεράγιον καί τινας ἄλλους πύργους, οὗτοι δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἐν τῇ τάξει τῶν φρουρίων τῆς Νεαπόλεως, ἢ ἐκείνων πολλῶν ἄλλων μεγαλοπόλεων, ἱδρυμένων πρὸς οὐδένα ἄλλον σκοπὸν, ἢ πρὸς χαλιναγώγησιν τῶν κατοίκων.

Ἴσως τις ἀντιτείνει, ὅτι ὑπάρχουσι πολλὰ φρούρια ἐν Ἑλλάδι καὶ ταῖς νήσοις, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ καταληφθῶσι κατὰ τοὺς κανόνας τοῦ πολέμου ἀπαιτοῦντας ἵνα οὐδέποτε μένῃ ὄπισθεν ἐχθρός τις. Τοιαύτη πραγματικῶς εἶναι ἡ κοινῶς παραδεχομένη τακτική· πλὴν ἀλλ' ὅμως συχνάκις αὕτη παραβλέπεται ἐπὶ ἐκτάκτων περιστάσεων, ὁποία ὄντως δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ ἡ παροῦσα. Διότι ἅμα οἱ Χριστιανοὶ γίνωσι κύριοι τῆς Κωσταντινουπόλεως, τὰ φρούρια τῆς Ἑλλάδος ἀναγκαίως θέλουσι περιέλθει εἰς χεῖρας αὐτῶν, ὡς διακοπτομέ-

γης πάσης αὐτῶν συγκοινωνίας μεθ' ὅλου τοῦ Τουρκικοῦ κράτους· ἐκτὸς δὲ τούτου πρέπει νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι ἡ ἀπώλεια τῆς πρωτευούσης τῆς αὐτοκρατορίας, ἐν ᾗ ὁ σουλτάνος ἔχει τὰς ἀποθήκας, τὰ ναυπηγεῖα, καὶ τοὺς ἀναριθμήτους θησαυροὺς αὐτοῦ, συνισταμένους εἰς χρήματα, καὶ ἄλλα πολύτιμα, ἤθελε προξενήσει τοιαύτην ἔκπληξιν ἐν ὅλῃ τῇ αὐτοκρατορίᾳ, ὥστε οἱ διοικηταὶ τῶν μερῶν ἐκείνων προθύμως ἤθελον δεχθῇ οἱανδήποτε συνθήκην, διότι κατὰ τὸ κοινὸν λόγιον « ἡ τύχη ἑνὸς κράτους ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς μητροπόλεως ».

Ἀφοῦ ὑποθέσωμεν, ὅτι αἱ χριστιανικαὶ δυνάμεις ἐκυρίευσαν οὕτω ὅλην τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, ὑπολείπεται νὰ λαλήσωμεν καὶ περὶ τῆς κατακτήσεως τῶν ἐν Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ Ὀθωμανικῶν χωρῶν. Ἡ τοιαύτη ἐπιχείρησις φαίνεται εὐκολωτέρα τῆς πρώτης, διότι δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν, ὅτι οἱ ἄπιστοι ἀνέπτυξαν τὴν μεγαλειτέραν προσπάθειαν πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν αὐτῶν κτήσεων. Ἐκτὸς δὲ τούτου πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ, ὅτι ἐν ὅλαις ταῖς Ἀσιατικαῖς αὐτῶν κτήσεσιν οὐδὲν φρούριον ὑπάρχει ἐξωπλισμένον κατὰ τὴν νέαν μέθοδον· ἑπομένως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὰ χριστιανικὰ στρατεύματα ἥκιστα θέλουσι δυσκολευθῇ εἰς καθυπόταξιν αὐτῶν. Τὴν πληροφορίαν ταύτην ὀφείλω εἰς τὸν κύριον Βερνὶς, μεγάλως εὐνοούμενον ὑπὸ τοῦ δουκὸς Βανδώμ· οὗτος παρέσχε πολλὰ δείγματα τῆς περὶ τὴν τέχνην ταύτην μεγάλης ἐμπειρίας αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἐν ἔτει 1701 ἐκραγέντα ἐν Ἰταλίᾳ πόλεμον.

Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον συνῆψα μετ' αὐτοῦ στενὴν φιλίαν, καὶ ἐξετίμησα τήν τε ἀξίαν καὶ ἱκανότητα αὐτοῦ περὶ τὴν διεξαγωγὴν ὑποθέσεων, αἵτινες καὶ ἐχεμυθίαν καὶ δεξιότητα ἀπῄτουν. Κατὰ τὸ ἔτος 1730 ἀπέστειλα τὸν εὐπατρίδην τοῦτον πρὸς ἐπιθεώρησιν ὅλων τῶν ἐν Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ σημαντικῶν πόλεων καὶ φρουρίων τῶν Τούρκων. Ἐκεῖ δὲ, ὡς Ὀθωμανὸς ἐκλαμβανόμενος, διέτριψεν ἐπὶ τρία ἔτη, καὶ ἐβεβαίωσέ με, ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ ἐπὶ τῶν μεθορίων φρούρια δὲν ἔχουσιν ἄλλα ὀχυρώματα, εἰμὴ ἁπλᾶ τείχη καὶ τάφρους, κατὰ τὸ σύστημα τῶν ἀρχαίων.

Πρὶν ἐπιχειρισθῶσι νέαι ἐκστρατεῖαι, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀναγκαῖον εἶναι νὰ διαγραφῶσι νέα σχέδια, καὶ παραδεχθῇ ἡ τακτικὴ, καθ' ἣν πᾶσαι αἱ προσπάθειαι πρέπει νὰ τείνωσιν εἰς σύσφιγξιν τῆς ἑνότητος τῶν Χριστιανικῶν δυνάμεων, ἐν ᾗ συνίσταται ἡ μόνη βάσις τῶν μελλουσῶν ἐλπίδων, καὶ τὸ μόνον μυστήριον τῆς ἐξομαλύνσεως

τῆς πρὸς κατάκτησιν τοῦ ἐν Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ Τουρκικοῦ κράτους ὁδοῦ, ἥτις κατάκτησις παραιωθήσεται εἰς δύο ἐκστρατείας. Πλὴν οὐδὲν μᾶλλον συντελεῖ πρὸς τοιοῦτον ἐπιθυμητὸν σκοπόν, εἰμὴ ἡ διοργάνωσις τῶν εἰσοδημάτων τῶν νέων κατακτήσεων πρὸς ἀσφαλεστέραν τοῦ μεγάλου σχεδίου ἐπιτυχίαν· νομίζομεν δέ, ὅτι ἡ κακὴ αὐτοῦ ἐφαρμογὴ μόνον ζηλοτυπίας δύναται νὰ παράσχῃ, ὧν αἱ τρομεραὶ συνέπειαι εἶναι καταφανεῖς. Ἐπίσης ἀναγκαῖον εἶναι, ἵνα μὴ προκύψῃ ἀλλοίωσίς τις περὶ τοὺς φόρους, καὶ τὸν τρόπον τῆς εἰσπράξεως αὐτῶν, διότι τοῦτο συνεχῶς ἐξηρέθισε τοὺς χριστιανικοὺς ὑπηκόους τῆς Τουρκίας, οἵτινες ὁσάκις ὑπὸ τῆς τύχης τοῦ πολέμου μετέβαινον ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν Χριστιανικῆς τινος δυνάμεως, ἐπεθύμουν νὰ ἐπιστρέψωσιν ὑπὸ τοὺς πρώτους αὐτῶν κυρίους, τῶν ὁποίων σταθερὸν ἀξίωμα ὑπῆρξε νὰ μὴ ἐπιφέρωσιν ἀλλοίωσίν τινα περὶ τὴν φορολογίαν.

Ὅθεν ἐὰν ὑποθέσωμεν, ὅτι εἰς τρεῖς ἐκστρατείας θέλουσι περιέλθει ὅλα τὰ ἐν Εὐρώπῃ, Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ κράτη τῶν Τούρκων ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν χριστιανῶν συμμάχων, ἤδη πρέπει νὰ ἐξεύρωμεν καὶ τὸν τρόπον τῆς διατηρήσεως αὐτῶν· ἀλλὰ τοῦτο ἀδύνατον νὰ ἐκτελεσθῇ ἄνευ διαρκοῦς Διαίτης τῶν Χριστιανικῶν Δυνάμεων, ἐχούσης τὸ δικαίωμα νὰ λύῃ φιλικῶς πᾶσαν ἔριδα καὶ διαμάχην.

Ἐὰν τοιοῦτο δικαστήριον ἱδρύετο ἐν τῇ χριστιανοσύνῃ, δὲν ἠθέλομεν βλέπει τὴν Εὐρώπην τοσοῦτον συνεχῶς διαπληκτιζομένην καὶ διασπαρασσομένην ὑπὸ πολέμων ἀδίκων οὐχ ἧττον καὶ ἀπανθρώπων.

Γ'.

ΒΙΟΣ ΑΛΗ ΠΑΣΑ

ΥΠΟ

ΧΑΤΖΗ ΣΕΧΡΕΤΗ.

Ὁ βίος τοῦ διαβοήτου τῆς Ἠπείρου σατράπου Ἀλῆ πασᾶ στενώτατα μετὰ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας συνδέεται. Ἐν διαστήματι τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν λυσσωδέστατα τὸν ἑλληνισμὸν ἐπολέμησεν ὁ ἐνσεσαρκωμένος οὗτος δαίμων, καὶ ἤθελεν ἴσως καταφθείρει αὐτὸν, ἐὰν μὴ, κατὰ θείαν παραχώρησιν, ἐγκαταλελειμένος παρὰ πάντων, ὑπὸ Τούρκων καὶ χριστιανῶν ἀναθεματιζόμενος ἐξωλοθρεύετο ὁ θηριωδέστατος ἐκεῖνος Τισσαφέρνης. Οὕτω δὲ ὁ ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ ἐγερθεὶς τρομερὸς διωγμὸς συνετέλεσεν οὐκ ὀλίγον εἰς συμπαγίωσιν τῆς ἡμετέρας ἐθνικότητος. Ἐπὶ τούτου ἐψάλησαν οἱ κλεπτικοὶ πόλεμοι, οἵτινες ὑπῆρξαν τὸ φυτώριον τῆς μεγάλης γενεᾶς τοῦ ἀγῶνος, τοῦ ὁποίου ἀμφίβολος ἡ ἔκβασις, ἐὰν τὸ θηρίον τοῦτο ἐπέζη. Ἐπὶ τούτου οἱ τέως διαπληκτιζόμενοι στρατιωτικοὶ καὶ πολιτικοὶ προὔχοντες συνεφιλιώθησαν, καὶ ἀδελφικῶς συνεσκέφθησαν περὶ βελτίονος τύχης τοῦ τουρκοκρατουμένου γένους.

Ἄγγλοι καὶ Γάλλοι περιηγηταὶ, ὡς καὶ ἄλλοι δημοσιογράφοι, περιέσωσαν διαφόρους εἰδήσεις περὶ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, τὰς ὁποίας ὁ μέλλων αὐτοῦ βιογράφος πρέπει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν, οὐχὶ βεβαίως ἀβασανίστως. Εἰσὶ δὲ, ὡς ἐγὼ γιγνώσκω, οἱ ἑξῆς.

Pouqueville, Voyage dans la Grèce. Paris 1820—1821. tom. I—V.

Pouqueville, Histoire de la régénération de la Grèce. Paris 1824, tom. I—IV.

Leake, Travels in Northern Greece. London 1835, 4 vol.

Smart-Hughes, Travels in Greece. London 1820, 2 vol.

Holland. Travels in the Ionian isles, Albany, Thessaly, Macedonia. London 1819.

Hobhouse, Tourney into Albania and other provinces of the Turkisk Empire. London 1812, 2 vol

Vandoncourt, Memoirs on the Ionian Islands, including the life and character of Ali-Pascha. London 1816.

Bosset, Parga und Ionian islands.

Mémoires sur la Grèce et l'Albanie pendant le gouvernement d'Ali-Pacha, par Ibrahim-Manzour-efendi commandant du génie au service de ce visir. Paris 1828, 2 éd.

Beauchamp, Vie d'Ali Pacha, visir de Iannina. Paris . . .

Malte-Brun, Tableau historique et politique de la vie d'Ali-Pacha (Nouvelles Annales des voyages, tom. VI).

Mémoire sur la vie et la puissance d'Ali-Pacha, visir de Jannina, et notice sur sa fin tragique. Paris 1822.

R. Davenport, Ali-Pacha (1).

Walsch, voyage en Turquie, trad. Franç. Paris 1828 (2).

Εἰς τούτους προσθετέοι καὶ οἱ ἡμέτεροι

Τουρτούρη, χρονικὸν τῆς Ἠπείρου (Πανδώρα Τόμ. ΙΕ', σελ. 261, 285. Παραβλ. Τόμ. ΙϚ', σελ. 89).

Περραιβοῦ, ἱστορία Σουλίου καὶ Πάργας, ἐν Ἀθήναις 1857.

Ἀραβαντινοῦ, χρονογραφία τῆς Ἠπείρου, ἐν Ἀθήναις 1856.

Π. Α. Σ[αλαμπάντα]. Ἡ Πάργα, ἤτοι μονογραφία αὐτῆς ἀπὸ τῆς κτίσεως μέχρι τῆς παρὰ τῶν Ἄγγλων πωλήσεώς της εἰς τοὺς Τούρκους. Ἐν Ἀθήναις 1861.

Τοῦ αὐτοῦ. Τὸ Σοῦλι, ἐν Ἀθήναις 1860.

Γαζῆ Δελβινακιώτου, Τρόπαιον Δελβινακίου ἤτοι ἱστορία τοῦ Δελβινακίου κατὰ τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ. Ἐν Αἰγίνῃ τύποις Ἀνδρ. Κορομηλᾶ 1835.

Λάμπρου Κουτσονίκα, Γενικὴ ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ἀθῆναι 1863.

Ὁ φιλελληνικώτατος Πουκβὶλλ εἰδικώτερον παντὸς ἄλλου περὶ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ λαλήσας, κατεστιγμάτισε τὸν τρομερὸν τοῦτον ἑλληνομάστιγα· δυστυχῶς ὅμως ὑπὸ τοῦ κατακλύζοντος τὴν εὐγενῆ αὐτοῦ ψυχὴν ἄλγους παρασυρθεὶς, ἐν πολλοῖς ἐλέγχεται μυθολόγος

(1) Τὸ πρῶτον τεῦχος τῆς ἑλληνικῆς τούτου μεταφράσεως ἐτυπώθη ἐν Κεφαλληνίᾳ τῷ 1866.

(2) Ἐν τῷ συγγράμματι τούτου ἐξεικονίζονται ἥ τε κεφαλὴ τοῦ Ἀλῆ καὶ ὁ ἐπ' αὐτῆς τεθεὶς φετφᾶς, ὡς καὶ οἱ τάφοι αὐτοῦ τε καὶ τῶν υἱῶν του.

μᾶλλον ἢ εὐσυνείδητος ἱστορικός. Τούτῳ δὲ παρακολουθήσαντες καί τινες τῶν ἡμετέρων ὑπερβαλλόντως ἐπέτειναν τὸ ἀπίστευτον.

Ὅθεν πρὸς διάγνωσιν τῆς ἀληθείας πρέπει νὰ μελετηθῶσιν ἐπισταμένως τὰ γραφέντα, καὶ ἐν μέτρῳ ἀπροκαταλήπτου διακρίσεως εὐσυνειδήτως νὰ διαγραφῶσι τά τε ἐλαττώματα καὶ τὰ τυχὸν προτερήματα τοῦ μεγάλου ἐκείνου τυράννου.

Ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἀλῆ ἔζη ψωμιζόμενος Τουρκαλβανός τις, Χατζῆ Σεχρέτης ὀνομαζόμενος, καὶ ἐκ Δελβίνου καταγόμενος. Οὗτος πάντη ἀγράμματος τυγχάνων, πλὴν διὰ ποιητικῆς πεπροικισμένος φαντασίας, καθ' ὑπαγόρευσιν αὐτοῦ τοῦ Ἀλῆ ἐξύμνησε τά τε τρόπαια καὶ τὰ κακουργήματα τοῦ νέου τούτου Φαλάριδος. Ὁ Ἄγγλος περιηγητὴς Λὴκ ἔλαβε γνῶσιν τοῦ ποιήματος τοῦ Χατζῆ Σεχρέτη, καὶ ὀλίγους στίχους ἀναλυτικῶς δημοσιεύων προτάσσει τὰ ἑξῆς. « Ἐπειδὴ ἡ ποίησις ἐν ἀπαιδεύτῳ τῆς κοινωνίας καταστάσει γενικῶς προηγεῖται τοῦ πεζοῦ λόγου, ὡς διήγησις γεγονότων ἢ κατορθωμάτων ἀτόμων, οὐδὲν τὸ καταπληκτικὸν ἐὰν καὶ μεταξὺ τῶν Ἀλβανῶν εὑρεθῇ, ὅτι αἱ πράξεις τοῦ ἥρωος αὐτῶν Ἀλῆ ἐξιστορήθησαν διὰ στίχων. Τὸ ποίημα, τοῦ ὁποίου ἐπρομηθεύθην χειρόγραφον ἀντίτυπον, ἀποτελεῖται ἐκ 4,500 στίχων πολιτικῶν· μολονότι δὲ εἶναι τοσοῦτον βάρβαρον τὴν στιχουργίαν, τὴν φράσιν καὶ τὸ αἴσθημα, ἀντάξιον δὲ πρὸς τὰ ἐξεικονιζόμενα κατορθώματα, θεωρητέον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὡς τὸ αὐθεντικώτερον μνημεῖον τῆς ζωῆς τοῦ Ἀλῆ. Ὁ συγγραφεὺς εἶναι Ἀλβανός τις Μουσουλμάνος, γινώσκων μόνον τὴν τοπικὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον τῆς Ἀλβανίας καὶ τῶν πέριξ αὐτῆς, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἑλληνικῆς μαθήσεως, οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ καὶ τοὺς ἰδίους στίχους νὰ γράψῃ ἱκανός. Ὅθεν ἡ γλῶσσα τοῦ ποιήματος καλῶς ἀντιπροσωπεύει τὴν κοινὴν διάλεκτον τῶν μερῶν ἐκείνων Ἐπειδὴ τὸ ἔργον εἶναι ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις περίεργον, παρεκινήθην νὰ ἐπισυνάψω σύντομον περιγραφὴν τοῦ κειμένου μετὰ καὶ ὀλίγων ἀποσπασμάτων ὡς δεῖγμα. Ἡ διαλεκτικὴ ἰδιότης συνίσταται εἰς τὴν συχνὴν χρῆσιν Τουρκικῶν λέξεων, προερχομένων οὐχὶ τόσον ἐκ τῆς μεγάλης γνώσεως τῆς γλώσσης ταύτης παρὰ τῶν Μουσουλμάνων τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἀλβανίας, ὅσον ἐκ τῶν τουρκικῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων, ἅτινα ὑπῆρξαν ἡ συνέπεια τῆς ἀλλαγῆς τῆς θρησκείας μεταξὺ τῶν Ἀλβανῶν. Θεωροῦντες δὲ τὸ ποίημα ὡς ἱστορικὸν μνημεῖον, πρέπει νὰ ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι ὡς ποιητὴς ὁ συγγραφεὺς μεταχειρίζεται ὑπερβολὰς καὶ

ὅτι ὡς Μουσουλμάνος θεωρεῖ τοὺς χριστιανοὺς ὡς κατωτέρους, καθ' ὧν ἡ ὑπὸ τοῦ ἥρωός του γενομένη προδοσία καὶ σκληρότης οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἀξιέπαινος ἀπόδειξις τῆς συνέσεως καὶ δυνάμεως αὐτοῦ. Εἶναι φυσικὸν νὰ διαφέρῃ οὗτος εἰς πολλὰ τῶν γεγονότων ἀναφερόμενα πρὸς τὸν κατὰ τῶν Σουλιωτῶν πόλεμον, ὡς καὶ εἴς τινα τῶν αἰτίων εἰς ἃ ἀποδίδει αὐτά, ἀπὸ τὸν χριστιανὸν ἱστορικὸν τοῦ Σουλίου καὶ Πάργας... Πλὴν αὕτη εἶναι ἡ μόνη οὐσιώδης διαφορά. Εἶναι βέβαιον, ὅτι τοῦ πασᾶ ἡ πανουργία καὶ ἐπιμονή, τὰ πλούτη καὶ ἡ ὑπερτέρα δύναμις αὐτοῦ ὑπέσκαψαν βαθμιαίως τὴν ἑνότητα, τὸ θάῤῥος, καὶ τὸν πατριωτισμὸν τῶν Σουλιωτῶν, ἐγέννησαν ἐν αὐτοῖς ὑποψίας κατ' ἀλλήλων, καὶ ὅτι τινὲς μεμολυσμένοι ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς φιλοχρηματίας ἤκουον, ἕκαστος ἰδίᾳ, τὰς ἀπατηλὰς αὐτοῦ ὑποσχέσεις, ὅτε καὶ ὁ λιμὸς ἐπελθὼν εἰς βοήθειάν του συνεπλήρωσε τὴν ὑποδούλωσιν ταύτην, ἥτις ἄλλως δὲν ἐπήρχετο [1]. »

Καθὰ μοὶ διηγήθη ὁ μακαρίτης Ἀθανάσιος Λοιδορίκης, ἐπὶ πολλὰ ἔτη διατρίψας ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἀλῆ, τετιμημένος τῷ ἀξιώματι τοῦ σφραγιδοφύλακος, ἐτέρπετο ὁ σατράπης ἀκούων ἀναγινωσκόμενον τὸ ποίημα τοῦ Χατζῆ Σεχρέτη, τὸν ὁποῖον πολλάκις διέτασσε νὰ προσθέσῃ λεπτομέρειάν τινα διαφυγοῦσαν τὴν προσοχὴν αὐτοῦ. Ἐσκόπει δὲ μάλιστα, ἵνα καὶ διὰ τοῦ τύπου ἐκδώσῃ αὐτό, καὶ πρὸς τοῦτο εἶχε παραδώσει τὸ χειρόγραφον εἴς τινα τῶν ἐν Ἰωαννίνοις λογίων πρὸς ἐπιθεώρησιν. Ἀναμφιβόλως δὲ πολλὰς τοῦτο ὑπέστη προσθαφαιρέσεις· διότι τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ Λὴκ ληφθὲν ἀντίγραφον, ἀποτελούμενον ἐκ 1,500 στίχων, τελευτᾷ εἰς τὴν καθυπόταξιν τοῦ Σουλίου (1803), τὸ δ' ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ τῶν Ἀθηνῶν περισωζόμενον χειρόγραφον, εἰ καὶ ἐν μέρει ἐλλιπές, συγκείμενον ἐκ πλέον τῶν δέκα χιλιάδων στίχων, φθάνει πέραν τῆς καταστροφῆς τῶν Γαρδικιωτῶν (1812). Ἐν τῷ πρώτῳ μνημονεύεται καὶ ὁ καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ Χατζῆ Σεχρέτη γράψας τὸ ποίημα Παναγιώτης Σαλονίτογλους, τὸ δὲ ἡμέτερον κλείει οὕτω.

Χατζῆ Σεχρέτης τά 'καμε ἐτοῦτα τὰ μπεΐτια,
Ὁπῶχει καὶ 'ς τὴν τσέπη του χίλιαις χιλιάδες τέτοια.
Τί ἐξῆντα χρόνους τῷ 'καμα τ' Ἀλήπασα χισμέτι,
Κι' ὥρα τὴν ὥρα καρτερῶ μὴ εὕγω σὲ σελιαμέτι.

---

(1) Travels in Northen Greece, I, σελ. 463—499.

Καὶ τσεφαλλίκι καρτερῶ μὲ μιὰ χαρὰ μεγάλη,
Κι' Ἀλήπασας ἐπρόσταξε τὰ μάτια νὰ μοῦ βγάλη.
Ἀγαπημένε τοῦ θεοῦ, τοῦ δίκηου τοῦ Ῥαχμάνη,
Μέσα 'ς τὸ τεβαρίχι σου σοῦ τῶ 'καμα μπεγιάνι.
Κι' Ἀλήπασας ἀδύνατον μαχροῦμι νὰ μ' ἀφήκη,
Κι' ὥρα τὴν ὥρα καρτερῶ νὰ ἰδῶ τὸ τσιραλλίκι.
Γιὰ τοῦ θεοῦ τὸν ὁρισμὸ, γιὰ τοῦ θεοῦ τὴν χάρι,
Ὁ σκλάβος σου, βεζίρη μου, γυρεύει 'να τιμάρι·
Δὲν εἶν' μεγάλη πόθεσι 'ς τ' Ἀλήπασα τ' ὀτζάκι,
Τί ἀπὸ τὴν πεῖν' ὁ σκλάβος σου ἐγίνηκε χελιάκι.
Γιατ' ἔχω δώδεκα ψυχαῖς, ἐμένανε τηροῦνε,
Κι' ἀκόμ' ἀπὸ τὸν Ἀλήπασα μουράτι καρτεροῦνε.

Ὁ σκλάβος σου Χατζῆ Σεχρέτης.

Μετὰ ταῦτα δ' ἕπεται ἐν ἡμιφύλλῳ καὶ ἡ ἑξῆς προσθήκη.

Τὸ βέβηο νὰ τὸ ξέρετε, καὶ πάρτε το μὲ γνῶσι,
Κι' ἀπ' τὸ γαζέπι ἐκεινοῦ θεὸς νὰ μᾶς γλυτώση.
Μένα βεζίρ Ἀλήπασας μόνον καὶ τὰ παιδιά του,
Κι' ἄλλος κανεὶς τὸ σήμερον δὲν στάθηκ' ἐμπροσθά του.
Καὶ τώρα γὼ 'ποφάσισα νὰ σώσω τὴν φυλλάδα,
Διαβᾶστε τ' ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, καὶ βρέστε τα μ' ἀράδα.
Καὶ τ' ἄφησα τὰ πλειότερα δὲν μὲ καλεῖ ἡ ὥρα,
Διατ' εἶμαι διὰ τὴν Ῥούμελην, καὶ θέλα πάγω τώρα.
Εἶμαι κι' ὅλας τ' Ἀλήπασα κ' ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά μου.
Ἂν θέλετε νὰ μάθετε καὶ μέν' τὰ γονικά μου,
Χατζῆ Σερχάνης γράφομαι πτωχὸς ἀπ' τὸν σεβδᾶ μου,
Τὸ Δέλβινό 'ν' ἡ πατρίδα μου, σᾶς λέγω τ' ὄνομά μου.

Ὁ Χατζῆ Σεχρέτης ἀπεβίωσεν ὀλίγα πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλῆ ἔτη ἐν Ἀλβανίᾳ, ἔνθα ἐλεεινῶς ἀπέζη ἔκ τινος θέσεως, ἣν ἀπήλαυσε συνεχῶς παρενοχλῶν τὸν φιλάρπαγα καὶ ἀνελεήμονα ἥρωα τοῦ ποιήματός του.

Ἐκ τῆς Ἀληπασιάδος τοῦ Σεχρέτη ἐδημοσίευσα ἐν τῇ Τουρκοκρατουμένῃ Ἑλλάδι τὰ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Εὐθυμίου Βλαχάβα. Ἤδη δ' ἐκδίδω καὶ ἄλλα σπουδαιότερα τοῦ ποιήματος μέρη, οἷον τὰ κατὰ τὴν γέννησιν, ἀνατροφὴν, καὶ ἀνάδειξιν τοῦ Ἀλῆ μέχρι τέλους τῶν Σουλιωτικῶν πολέμων, τὴν εἰς Πελοπόννησον ἔλευσιν

τοῦ Βελῆ πασᾶ, καὶ τὰ κατὰ τὴν οἰκτρὰν τοῦ Γαρδικίου καταστροφὴν, προτιθέμενος ἵνα ἐν καιροῖς εὐνοϊκωτέροις δημοσιεύσω ἐν συνόλῳ τὸ ποίημα, μετὰ γλωσσαρίου, καὶ ἱστορικῶν σημειώσεων.

Μονομερὴς πανηγυριστὴς καὶ ἄθλιος κόλαξ ὁ Χατζῆ Σεχρέτης διαστρέφει συνεχῶς τὴν ἀλήθειαν, ἐπισωρεύων ψεύδη, καὶ ἐπιχέων τὸν ἰὸν τῆς μοχθηρίας κατὰ τῆς ἀντιπαλαιούσης τῷ ἥρωϊ αὐτοῦ ἐθνικότητος. Πλὴν πολλάκις διαλάμπει ἐν αὐτῷ καὶ ἡ ἀλήθεια, οὐχὶ βεβαίως καθαρὰ καὶ τηλαυγὴς, εὐκόλως ὅμως ἐκκαθαριζομένη τῆς ἀχλύος, δι' ἧς μοχθηρὸς φανατισμὸς καὶ προκατειλημμένη φαντασία περιέβαλον αὐτήν. Οὕτω π. χ. ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἀναγνωρίζομεν, ὅτι ὁ ἥρως τοῦ Σουλίου πολέμαρχος, ὁ καλόγηρος Σαμουὴλ, δὲν ἔθηκεν ἰδίᾳ χειρὶ τὸ πῦρ τὸ περιθέμενον αὐτῷ τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου, ἀλλὰ χεὶρ ἀδελφικὴ, ἐξαναγκασθεῖσα ὑπὸ τοῦ τυράννου, ἀνετίναξεν εἰς τὸν ἀέρα τὸ ἡρωϊκὸν Κοῦγκι. Τοῦτο κάπως ὁμολογοῦσιν ὅ τε Περραιβὸς καὶ ὁ Κουτσονίκας (¹).

Ἐν γένει δὲ θεωρητέον τὸ ποίημα τοῦ Σεχρέτη ὑπὸ πολλὰς καὶ διαφόρους ἐπόψεις μνημεῖον πολύτιμον.

Προοίμιον.

Μὲ φέρν' ἡ ζούρλια κι' ὁ σεδδᾶς δυὸ λόγους νὰ μιλήσω,
Κι' ἀρχίνησα τὸ γράψιμον ὀλίγον νὰ γλενδίσω.
Πέρνω χαρτὶ καὶ μιρεκὲπ μὲ μιὰν χαρὰν μεγάλη,
Διατ' ἔχω πόνους 'ς τὴν καρδιὰν καὶ λαύρα 'ς τὸ κεφάλι.
Πιάνω καλέμι καὶ χαρτὶ διὰ νὰ ἱστορήσω,
Πολλὰ ἱστορίας ἄξια νὰ τὰ διασαφήσω.
Τί μ' εὗραν βάσανα πολλὰ τὸν φετεινὸν τὸν χρόνο,
Καὶ μοῦ ἐσκότασ' ὁ ντουνιᾶς, κι' ἀράδα παλαβόνω.
Ταγκρῆ μεγαλοδύναμε, μὴ μοῦ σκορπᾷς τὸ νοῦ μου,
Διατί μοῦ γίνηκ' ὁ ντουνιᾶς ἐχθρὸς τοῦ κεφαλιοῦ μου.
Κι' ἀρχήνισ' ἡ καρδίτσα μου νὰ βγάλῃ τὸ τζευχέρι,
Πέλκιμ σκορπίσ' ὁ πόνος μου καὶ τὸ πικρὸν γγιδέρι.

(¹) Περραιβοῦ, ἱστορία Σουλίου καὶ Πάργας. Ἐν Ἀθήναις 1857, σελ. 154.— Α. Κουτσονίκα, ἱστορία Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, Α', σελ. 73—74.

Θέλ' ἡ καρδιά μου νὰ διηγηθῇ τοὺς πόνους καὶ τὰ δέρτια,
Ποῦ ἐποτίσθη ἡ πικρὴ φαρμακερὰ σερμπέτια.
Καὶ μὲ παρακιν' ὁ σεβδᾶς νὰ 'πῶ κ' ἐγὼ καμπόσα,
Κι' ὁ πόνος ὁ πολλὰ σφοδρὸς νὰ λύσω πειὰ τὴν γλῶσσα,
Ποῦ βρίσκετο τόσον σφικτὰ δεμένη ἡ καϋμένη,
Καὶ δὲν ἠμπόρει νὰ μιλῇ ἡ πολυπικραμένη.
Κι' ἀπέρασα τὸ οὖμπρί μου 'ς τῆς 'Ρούμελης τὰ μέρη,
Κι' αὐτὸς ποῦ μὲ γεράτισε τὸ χάλι μου τὸ ξέρει.
Ταγγρῇ μεγαλοδύναμε, κάμε μου μερχαμέτι
'Σ τὰ δέρτια κι' ἀναστεναγμοὺς, καὶ δός μου σελιαμέτι.
'Αμέλι δῶσε γιαραμπὶ 'ς ὅλους τοὺς βεζιράδες,
Νὰ κυβερνήσουν τὸν ντουνιᾶ, κι' ἐμᾶς τοὺς φουκαράδες.
Τὰ θαύματά τους ἱστορῶ καὶ ὅλους τοὺς γαζάδες,
Ποῦ κάμασι πολλὰ λαμπρῶς αὐτοὶ οἱ βεζιράδες.
Μὲ τὸ καλέμι ἱστορῶ τὰ ὅσα εἶχον κάμει,
'Αρβανιτιὰν καὶ 'Ρούμελην τοὺς ἔδωσαν νιζάμι.
Τὰ γράφω 'ς τοῦτο τὸ χαρτὶ τὰ κατορθωματά τους,
Ταῖς νίκαις ταῖς πολλὰ λαμπραῖς, κι' ἀνδραγαθήματά τους.
Γαζῆς σαὶν 'Αλῆ πασᾶς ποτὲ δὲν ἀποθνήσκει,
Τὸ ξακουσμένον ὄνομα 'ς τὸν κόσμον ἀπομνήσκει.
Ταγγρῇ μεγαλοδύναμε, ζεβάλι μὴ τοῦ δώσῃς,
'Ακόμη τὸ ντουβλέτι του νὰ τοῦ τὸ μεγαλώσῃς.
Κάνουν νιγιάζι καὶ ντουᾶ εἰς ἄνω 'ς τὰ ἰφλάκια,
Ζεβάλι νὰ μὴ βρίσκουνε τὰ καντεμὶ ὀτζάκια.
Κι' αὐτὸς εἶν' ἕνας ἄνθρωπος ποῦ κυβερνᾷ ἀνθρώπους,
'Εξακουσμένος φοβερὸς σὲ ὁλουνοὺς τοὺς τόπους.
Ὅτ' ἔσκασ' τἀχειλάκι μου κι' αἷμα μοῦ τρέχ' ἡ μύτη,
Ὅτ' οἱ ἐχθροὶ τ' 'Αλήπασα μοῦ χάλασαν τὸ σπίτι.
Μοῦ χάλασαν τὸ σπίτι μου, μοῦ πῆραν καὶ τὸ βιό μου,
Καὶ τώρα θέλω ἰατρικὸν 'ς τὸν πόνον τὸν δικό μου.
Διὰ τοῦτο πειὰ σκοτίνιασε ὁ κόσμος διὰ τ' ἐμένα,
Διατ' εἶχα 'ς τὸ κεφάλι μου πολλὰ γραφτὰ γραμμένα.
Κι' ἀρχίνησα τὰ θαύματα τοῦ ξακουστοῦ βεζίρη,
Ἴσως μοῦ δώσ' ἰατρικὸν κ' ἐμένα τοῦ φακίρη.
Τοῦ ξακουσμέν' 'Αλήπασα, κορώνας βεζιράδων,
Πατέρος πολλὰ σπλαγχνικοῦ ὅλων τῶν φουκαράδων.

Εἶναι κορώνα Ἀρβανιτιᾶς, τῆς Ῥούμελης ἀσλάνι,
Ἐ ταῖς χάραις του ταῖς φυσικαῖς κανεὶς ἄλλος δὲν φθάνει·
Εἶναι καὶ τοῦ Τεπελενιοῦ ἡ δόξα καὶ καμάρι,
Ἡ Ἀρβανιὰ δὲν εὔγαλε τέτοι' ἄλλο παλληκάρι.
Ὁ ἥρωας Ἀρβανιτιᾶς, τὸ φοβερὸν λειοντάρι,
Ὁ τοῦ Βελῆ πασᾶ υἱὸς, ἡ δόξα καὶ καμάρι.

Γέννησις καὶ ἀνατροφὴ τοῦ ὑψηλοτάτου καὶ πολυχρονημένου, μεγαλοπρεπεστάτου καὶ γαληνοτάτου δεβλετλῆ Ἀλήπασα βεζίρη, τοῦ μεγάλου καὶ φοβεροῦ ἡγεμόνος τῆς Ῥούμελης.

Ἐ τὴν 'πόθεσιν τ' Ἀλήπασα θέλω νὰ πῶ κἀμπόσα,
Μόν' ἔχω κι' ἄλλα 'ς τὴν καρδιὰν χίλιαις χιλιάδες τόσα.
Καὶ βάλτε 'λίγην προσοχὴν 'ς αὐτὰ ποῦ θὰ 'στορήσω,
Ὅσο μπορῶ καὶ δύναμαι κουσοῦρι δὲν θ' ἀφήσω.
Ἐὰν τὸν σαῖν Ἀληπασᾶν ἀπὸ τὸ Τεπελένι,
Εἰς τὸν καιρὸν ποῦ φθάσαμε σακὶν ἄλλος νὰ γένῃ.
Λειοντάρ' εἶν' τῆς Ἀρβανιτιᾶς, τῆς Ῥούμελης ἀσλάνι,
Τόσους στρατάρχας φοβεροὺς ὅλους κάτω τοὺς βάνει,
Ὄχι τόσον 'ς τὴν δύναμιν καὶ 'ς ἄλλα τοῦ κορμιοῦ του,
Ὅσον 'ς τὴν γνῶσι τὴν πολλὴν κεινοῦ τοῦ κεφαλιοῦ του.
Ζουργέτι τοῦ Βελῆ πασᾶ, ὁποῦ ἦταν ἕν' ἀσλάνι,
Μήτ' ἄλλην μάνα σήμερον τέτοιο παιδὶ δὲν κάνει.
Μηδ' ἄλλος πειὰ γεννήθηκε μηδ' ἄλλος δὲν γεννιέται,
Μηδ' ἄλλος τέτοιος ὅμοιος του ποτὲ δὲν κουναργέται.
Μηδ' ἄλλος ἔχει πειὰ νὰ βγῇ 'ς τὸν κόσμον τέτοιο ἠταῖρι,
Μηδ' ἄλλος τέτοιος ἰστραχᾶς 'ς τῆς Ῥούμελης τὰ μέρη.
Κ' ἡ μάνα ποῦ τὸν γέννησε Χάνκω ἦτον τ' ὄνομά της,
Θαῤῥοῦσε τὶ ἦτον ἰστραχᾶς πιασμένος 'ς τὴν κοιλιά της.
Πρὶν εἰς τὸ φῶς τοῦτος νὰ βγῇ ἔδειχνε τὶ θὰ γένῃ,
Ἕνα λειοντάρι φοβερὸ μέσα 'ς τὸ Τεπελένι.
Ἡ μάνα του τὸν γνώριζε προτοῦ νὰ τὸν γεννήσῃ,
Ποῦ θέλα γένῃ ξακουστὸς 'ς Ἀνατολὴ καὶ Δύσι.
Κι' Ἀλῆς εὐγῆκε 'ς τὸν ντουνιᾶ μὲ φοβερὸν νισιάνι,
Τὰ μάτια ποῦ τὸν εἴδανε ἀνέμειναν χαϊράνι.

Ἀλῆ τὸν εἶπαν 'ς τ' ὄνομα μὲ 'γειὰ καὶ μὲ χαρά του,
Ὁ ντὶν ντουσμάνης 'ς τὸν ντουνιᾶ νὰ μὴ σταθῇ 'μπροσθά του.
Περίσσιαις βάγιαις τοῦ 'βαλαν γιὰ νὰ τὸ κουναρίσουν,
Γιὰ νὰ τ' ἀξιώσουν γλήγορα 'ς τὸ πόστι νὰ τ' ἀφήσουν,
Τί γέρασ' ὁ Βελῆ πασᾶς, κι' ἄλλο παιδὶ δὲν κάνει,
Καὶ δίνει δόξαν 'ς τὸν θεὸν π' ἀπόκτησεν ἀσλάνι.
Τέτοιον ἀστέρα φωτεινὸν 'ς τὸ πόστι του ν' ἀφήσῃ,
'Σ Ἀρβανιτιὰ καὶ Ῥούμελη αὐτὸς νὰ κάμῃ κρίσι.
Τὸ χαίρετ' ὁ Βελήπασας μὲ ὅλην τὴν καρδιά του,
Π' ἀπόχτησε τέτοιον υἱὸν εἰς τὰ γηράματά του.
Ἐκεῖ ποῦ κουναρίζετο, βαρειὰ ἦτον ἡ θωριά του,
Κι' ἄλλο παιδὶ μαζούμικο δὲν στέκετ' ὀμπροσθά του.
Κανένα δὲν ἐτρόμαε κοντά του νὰ ζυγώσῃ,
Τοῦ φαίνετο τὸ αἷμά του 'ς ταῖς φλέβαις θὰ παγώσῃ.
Ἡ φρόνησίς του δείχνονταν ἀπὸ τὰ λακιρδιά του,
Τὰ τζάπια τὰ 'γεμονικὰ καὶ τὰ φρονήματά του.
Ἡ φύσις τὸν ἐστόλισε μὲ κάθε ἄλλην χάρι,
Τί τοῦ πατρός του τὸ σπαθὶ 'ς τὰ χέρια του θὰ πάρῃ.
Ἡ Χάνκω κι' ὁ Βελῆ πασᾶς θαυμάζουν τὸν υἱό τους,
Καὶ λέγουν πρέπει γ' ἀναβῇ 'ς τὸ πόστι τὸ δικό τους.
Ἀλῆ Βελῆς γνωρίζετο ἀπὸ τὰ παιδιακά του,
Πῶχει νὰ δώσῃ 'ς τὸν ντουνιᾶ κρότον τὸ ὄνομά του,
Τ' ἔχει φαρμακερὴ θωριά, τὸν κόσμον φαρμακόνει,
Κι' ἡ μάνα ποῦ τὸν γέννησε κοντά του δὲν ζυγόνει.
Ὥραν τὴν ὥρ' Ἀλῆ Βελῆς ἀξαίνει καὶ χονδραίνει,
Κι' ὅλους τοὺς φέρει βερβερὲ μέσα 'ς τὸ Τεπελένι.
Εὐθὺς ποῦ πάτησε τὴν γῆν 'πῆρε νὰ περπατήσῃ
Βάνει καὶ χέρι Ἀλῆ Βελῆς τὸν κόσμον νὰ γνωρίσῃ.
Ἀκόμη καὶ 'ς τ' ὀτζάκι του κρατεῖ πολλοὺς λαλάδες,
Ποῦ τὸ 'ρμηνεύουν τὸ παιδὶ μὲ χίλιαις φρονιμάδες,
Καὶ τὸ μαθαίνουν τερμπιὲν τὸν κόσμον νὰ γνωρίσῃ,
Σὰν ἀνεβῇ 'ς τὸ πόστι του νὰ τοὺς κουμανδαρίσῃ.
Τὸ πόστι τοῦ Βελῆ πασᾶ αὐτὸς νᾶ τοῦ τὸ πιάσῃ,
Καὶ τὸ χρυσό του ὄνομα νὰ μὴ τοῦ τὸ 'ντροπιάσῃ.
Τί τὸ δικόν τους ὄνομα δὲν εἶν' ἐντροπιασμένον,
Καὶ τὸ σπαθί του 'ς τοὺς Κορφοὺς ἐκ' εἶναι κρεμασμένον.

Κ' ἐκεῖνος ποὖχε τὸ σπαθὶ τὸν ἔλεγαν Μουχτάρη,
Ποῦ μπῆκε μέσα 'ς τοὺς Κορφοὺς τὸ κάστρον γιὰ νὰ πάρῃ.
Καὶ μπῆκε καὶ τὸ κρέμασε 'ς τὴν πόρταν τὸ σπαθί του,
Κι' αὐτὸς σεΐτης γίνηκε. καὶ πάει μὲ τὴν τιμή του.
Καὶ σήμερα γιὰ σήμερα ἐκεῖ 'ναι κρεμασμένον,
'Απὸ τὸν πάτον 'ς τὴν κορφὴν 'ς τὰ αἵματα πνιμένον.
Κι' αὐτὸς σεΐτης γίνηκε καὶ πῆγε μὲ ἰμάνι,
Καὶ λένε τὴν παρασκευὴν αὐτὸς τί δὶν' ἰζάνι.
Κι' αὐτὸς 'Αλῆς νὰ ξέρετε ἐκεῖνον θὰ ὁμοιάσῃ,
Τὸ πόστι τοῦ Βελῆ πασᾶ δὲν θέλει τὸ ντροπιάσει.
'Ακόμα καὶ καλλίτερα θὰ τὸ κουμανδαρίσῃ,
Καὶ τὸ ἱράτι ποῦ θὰ ϐρῇ πολὺ θὰ τ' αὐγατίσῃ.
'Απ' τὸ Ζαγόρι θὰ τὸ ϐρῇ ὅλον του τὸ ἱράτι,
Ποῦ κυϐερνᾷ τ' ὀτζάκι του, καὶ κάνει αὐτὸς κανάτι.

Θάνατος τοῦ ἀειμνήστου καὶ φοβεροῦ στρατάρχου Βελῆ πασᾶ.

Κι' ἀῤῥώστησ' ὁ Βελῆ πασᾶς, καὶ μέλλει ν' ἀποθάνῃ,
Τοὺς τεϐαμπίδες φώναξε, κι' ἕνα τεμπίχι κάνει.
« 'Αφίνω, τεϐαμπίδες μου, ἕνα ταγγριαμανέτι,
Νὰ μ' ἔχετ' ἔννοια τὸν 'Αλῆ, νὰ βρῆτε σελιαμέτι.
Τ' ἀῤῥώστησα παραϐαρειὰ καὶ μέλλω νὰ πεθάνω,
Γιὰ ταῦτο σᾶς ἐφώναξα καὶ νάκλι σᾶς τὸ κάνω.
Ταγγραμανέτι τὸν 'Αλῆ σὲ σᾶς θὰ τὸν ἀφήσω,
Τί μοὖρθε γοργοθάνατος καὶ θέλα ξεψυχήσω.
Ὅσον κι' ἂν ἠμπορέσετε ὁρμήνειαις νὰ τοῦ λέτε,
Νὰ στέκῃ μὲ τὰ μέτρα του, τ' ὁλότελα χαλιέται.
Νὰ στερειωθῇ 'ς τὸ πόστι του καὶ 'ς τὸ δικό του ὀτζάκι,
Κατόπι 'ς ὅλους τοὺς ἐχθροὺς τοὺς ἔρχετ' ἀπὸ χάκι.
Τ' ἀνέμεινε μαξούμικος αὐτὸς ἀπὸ τ' ἐμένα,
Κι' ἀκόμα δὲν ἀγροίκησε πῶς εἶνε τὸ καθένα.
Καὶ ἀπὸ τ' ἐμένα θέλα βρῆ ἱράτι τὸ Ζαγόρι,
Καὶ 'ς τὸν δικό μου τὸν ῥαγιᾶ νὰ μὴ τοὺς κάμῃ ζόρι.
Νὰ καλοπάρῃ τὸν ῥαγιᾶν ὅσον κι' ἂν ἠμπορέσῃ,
Καὶ σετριμὲ κανένανε 'Αλῆς νὰ μὴ βαρέσῃ.

Καὶ σεῖς μπρὲ δεβαμπίδες μου, ν' ἀνοίξετε τὸ 'μάτι,
Νὰ μὴ μοῦ σκορπισθῇ ὁ ῥαγιᾶς καὶ πάνει 'ς τὸ Μπεράτι.
Κι' ἂν ἀπεθάνω σήμερα ἔχω γαϊλὲ κομμάτι,
'Αλῆς νὰ μὴ μοῦ γελασθῇ καὶ πάνῃ 'ς τὸ Μπεράτι.
Τί ὁ Κούρπασας εἶν' ἄπιστος καὶ μοῦ τὸν φαρμακόνει,
Καὶ τὸν δικόν μου τὸν ῥαγιᾶν αὐτὸς μοῦ τὸ ζαπόνει.
Κι' ὁ Κούρπασας τὸ χαίρεται νὰ μοῦ κλεισθῇ τ' ὀτζάκι,
Κι' αὐτὸς μὲ τὸ χεράκι του τοῦ δίνει τὸ φαρμάκι »
Κι' ἀπάνω 'ς τὴν ἀπόκρισιν ποῦ λέει τοῦ δεβαμπῆ του,
'Ο χάρος λιανοζύγωσε καὶ πῆρε τὴν ψυχή του.

'Ανέβασις τοῦ 'Αλῆ Βελῆ εἰς τὸ πόστι τοῦ μπαμπᾶ του Βελῆ πασᾶ.

Κι' 'Αλῆ Βελῆς ἀνέβηκε 'ς τὸ πόστι νὰ καθήσῃ,
Τὸ τιμημέν' ὀτζάκι του νὰ τὸ κουμανδαρίσῃ.
Καὶ πλειὸ δὲν ἔχασε καιρὸν, ἂς ἦτον καὶ μαξοῦμι,
Μόν' εἶχε καὶ τὴν μάνα του τρανὴ κυρὰ χανούμη.
Αὐτ' ἦτονε κι' ἀρήφισσα 'ς ὅλα τὰ γινομένα,
Καὶ τἄχε 'ς τὸ δεφτέρι της μὲ στράταν τὸ καθένα.
Καὶ κάθεται 'ς τ' ὀτζάκι τῆς μαζῆ μὲ τὸν υἱό της,
Εἶχε λαλάδες ἄπειρους αὐτὴ 'ς τὸν ὁρισμό της.
'Αλῆ Βελῆς προβόδησε χαμπέρι 'ς τὸ ῥαγιᾶ του,
Μικροὶ μεγάλοι νά 'ρθουνε κοντὰ 'ς τὴν ἀφεντιά του.
Καὶ γράφει μέσα 'ς τὸ χάρτι' « ἐσεῖς μπρὲ Ζαγορίταις,
'Εγὼ εἶμαι κεῖνος ἄνθρωπος ποῦ κόπτω αὐτιὰ καὶ μύταις.
Θαῤῥεύετε τ' εἶμαι μικρὸς καὶ τζιούλωσε τ' αὐτί σας;
'Εγώ 'μαι τέτοιος ἄνθρωπος ποῦ βγάζω τὴν ψυχή σας. »

'Οπως ἐσηκώθη ὁ ῥαγιᾶς του λαμβάνωντας τὴν ὑψηλὴν προσταγὴν καὶ τὸν ἐπροσκύνησε.

Σὰν ἔλαβαν οἱ ἔρημοι τὰ τίμια γραμματά του,
Μικροὶ μεγάλοι κίνησαν νὰ πᾶν' 'ς τὴν αὐθεντιά του.
Μικροὶ τρανοὶ σηκώθησαν καὶ βγῆκαν ἐμπροσθά του,
Καὶ χάρησαν π' ἀνέβηκε 'ς τὸ πόστι τοῦ μπαμπᾶ του.

Πάησαν καὶ τὸν προσκύνησαν καὶ τῷ 'πιασαν τὸ χέρι,
Καὶ τοῦ εἴπανε, πῶς « ἤρθαμε ὅτ' ἔστειλες χαμπέρι.
Κι' ὅλοι ντουᾶ σοῦ κάνομεν, ἀφέντη μας, νὰ ζήσῃς,
Νὰ στερεωθῇς 'ς τὸ πόστι σου νὰ μᾶς κουμανδαρίσῃς. »
Δὲν ξεύρουν πειὰ τί νὰ τοῦ ποῦν αὐτοὶ ἀπ' τὴν 'ντροπή τους,
Τί τοὺς τηρᾷ 'Αλῆ Βελῆς καὶ σκάζει τὴ χολή τους.
Καὶ τοῦ μιλοῦσαν ταπεινὰ καὶ τοῦ φιλοῦν τὸ χέρι,
Καὶ 'ς τὴν καρδιάν τους κόλλησε φαρμακερὸ γκιδέρι.

Λόγοι 'Αλῆ Βελῆ πρὸς αὐτούς.

'Αλῆ Βελῆς ἐγύρισε καὶ λέγει· « βρὲ ῥαγιάδες,
Ν' ἀνοίξετε τὸ μάτι σας ἀπὸ τοὺς ἀφεντάδες.
Κι' ὅσον κι' ἂν ἠμπορέσετε ν' ἀνοίξετε τὸ μάτι,
Μὴ σᾶς γελάσῃ ὁ Κούρπασας καὶ πᾶτε 'ς τὸ Μπεράτι.
Μὴ γελασθῆτε τίποτας νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ καὶ κεῖνο,
Τί ἀπ' ἐσᾶς νὰ ξέρετε κανένα δὲν ἀφίνω ».
Τοὺς εἶπε· « τώρα χάϊδεστε καὶ νὰ μὲ καρτερῆτε,
Μιὰν στρῶσιν διὰ τὸν ντουσιεμὲ νὰ πᾶτε νὰ μοῦ βρῆτε.
Ὅσοι τὴν Πόλιν δέρνουνε, τοὺς λέγω νὰ τὸ ξέρουν,
Μακάτι γιὰ τὸν ντουσιεμὲ ἀπ' ἔκει νὰ μοῦ φέρουν. »
Οἱ Ζαγορίταις κίνησαν καὶ τόνε καρτεροῦνε,
Νὰ μὴ τοὺς ἔλθῃ 'Αλῆ Βελῆς ἐμπρός του νὰ τοῦ βγοῦνε.
Κι' 'Αλῆς ἐκαβαλίκευσε καὶ πάνει 'ς τὰ χωριά του,
Κι' ὅλος ὁ κόσμος ἔφριξε, ὁποῦ εἶδαν τὴν θωριά του.
'Επέρασε 'ς τὴ Πωγγιανὴ καὶ γλένδισε λιγάκι,
Τοὺς Πωγγιανίταις τοὺς πικροὺς τοὺς ἔκαμε χελιάκι.
'Απ' ἔκει ἐσηκώθηκε καὶ πάνει 'ς τὸ χωριό του,
Νὰ μάσῃ τὸ ἰράτι του, τὸ βιὸ τὸ πατρικό του.
Κ' οἱ Ζαγορίταις βγήκανε καὶ τόνε προσκυνοῦνε,
Ἄνδρες γυναῖκες καὶ παιδιὰ τὸ μέστι του φιλοῦνε.
Τοῦ εἶπαν, « καλῶς ἐκόπιασες, πασᾶ μου, ἡ ἀφεντιά σου,
Γιὰ νὰ 'μερώσῃς σήμερα τὰ δόλια τὰ χωριά σου. »
'Αλῆ Βελῆς τὸ μάζωξε αὐτὸ ποῦ τοῦ τυχαίνει,
'Υστερινὰ σηκώθηκε καὶ πάει 'ς τὸ Τεπελένι.

Ὅπως ἐσηκώθησαν οἱ Ζαγορίταις καὶ πάησαν 'ς τὸν Κούρπασαν καὶ ἐπροσκλαύθησαν.

Οἱ Ζαγορίταις κάμανε μιὰν μάζωξι μεγάλη,
Βλέπουν ποῦ δὲν τὸ βγάζουνε μὲ ταῦτον 'ς τὸ κεφάλι,
Καὶ λένε· « 'ς τὴν ἡμέραν του ἡμεῖς θενὰ χαθοῦμε,
Ὡς τόσον ὅσον γλήγορα κἄναν τζαρὲ νὰ βροῦμε ».
Καὶ κάνουνε τὴν μάζωξιν καὶ κρυφοκουβεντιάζουν,
Κι' ὄντας ἀκοῦνε τ' ὄνομα μικροὶ τρανοὶ τρομάζουν.
Καὶ λέγουν· « τί θὰ γίνωμεν; καὶ τί τζιαρὲν νὰ βροῦμεν;
Τὸ γλήγορον 'ς τὸν Κούρπασα νὰ πᾶμε νὰ τὸ 'ποῦμεν.
Εἶναι μικρὸς κι' ἀγροίκιστος, κ' ἔχει θωριὰν μεγάλη,
Ἂν ἀγροικήσῃ πλειότερο τζεκοῦρι θενὰ βάλλῃ.
Ἢ πᾶμε 'μεῖς 'ς τὸν Κούρπασα τὸν πόνον μας νὰ ποῦμεν,
Ἢ πᾶμε στὸ Ξηρόβαλτο 'ς τὸ γκιόλι νὰ πνιγοῦμεν.
Κι' ἄλλον τζαρὲν δὲν ἔχομεν ἀπὸ τὸ Τεπελένι,
Τί θὰ μᾶς βάλλῃ τὴν φωτιάν, καὶ τὴν ψυχὴ μᾶς βγαίνει. »
Μὲ τέτοιον τρόπον κίνησαν καὶ πᾶνε 'ς τὸ Μπεράτι,
Τ' ἐμπήκανε σὲ σουμπεὲν καὶ δὲν ἔχουν ῥεχάτι.

Λόγοι αὐτῶν πρὸς τὸν Κούρπασαν.

Κ' ἐβγήκανε 'ς τὸν Κούρπασα καὶ τοῦ 'πεταν 'μπροσθά του.
Καὶ στόμα δὲν ἀνοίγουνε ἐμπρὸς 'ς τὴν ἀφεντιά του.
Ὁ Κούρπασας τοὺς 'ρώτησε· « τί θέλετε ῥαγιάδες;
Ἢ ἔχετε κἄν' ἄδικον ἀπὸ τοὺς ἀφεντάδες.
Ἂν ἔχετε κἄν' ἄδικον πρέπει νὰ μοῦ τὸ πῆτε,
Καὶ τώρα 'ς τὴν ἡμέρα μου τὸ δίκῃο σας νὰ βρῆτε. »
Τοῦ εἶπαν· « ἀμάν, τοῦ Κούρπασα, τὸν πόνον μας θὰ ποῦμε.
Ἀπ' ἔδω κεῖθε καὶ μπροσθὰ θὰ πᾶμε νὰ πνιγοῦμε.
Ἀλῆ Βελῆς ἀπέρασε προχθὲς ἀπὸ τὰ χωριά μας,
Φαρμάκι μᾶς ἐπότισε καὶ 'μᾶς καὶ τὰ παιδιά μας.
Καὶ μεῖς θενὰ σκορπίσωμεν, τί δὲν τὸν ταγιαντοῦμε,
Νὰ βροῦμε τόπον πουθενὰ νὰ πᾶμε νὰ σταθοῦμε.
Κι' ἂν ἀγαπᾷς, ἀφέντη μας, καὶ θέλεις τὸν ῥαγιᾶ σου,
Πρέπει ν' ἀπακουμπίσωμεν 'ς τὴν ῥούγαν 'ς τὰ πτερά σου.

Καὶ κάμε τὸ πρεπούμενον, αὐτὸ ποῦ τοῦ τυχαίνει,
Καὶ ζάπωσέ το, τοῦ εἴπανε, ἐσὺ τὸ Τεπελένι.
Εἶναι μικρὸ κι' ἀγροίκιστο, κι' ἔχει θωριὰν μεγάλη,
Καὶ τὸ Περάτι σύνορον κυττάζει νὰ σοῦ βάλλῃ.
Εἰς ἕνα χρόνον κι' ὕστερα θὰ γίνῃ σύντροφός σου,
Καὶ χαβαλὲς 'ς τ' ὀτζάκι σου καὶ μπᾶς ὀχθρὸς δικός σου.
Καὶ θὰ σοῦ κάψῃ τὴν καρδιὰν, πασᾶ, τῆς ἀφεντιᾶς σου,
Κι' ἀγροίκα το ἀφέντη μας, ἀπ' ὅλον τὸν ῥαγιᾶν σου.
Τήρα καὶ κάμε τὸν τζαρὲ πριμὶ νὰ δυναμώσῃ,
Γιατὶ τηρᾷ τὴ Πωγγιανὴ αὐτὸς νὰ τὴν ζαπώσῃ.
Αὐτὸς προχθὲς π' ἀπέρασε μᾶς τ' ἄνοιξε κομμάτι,
Μᾶς εἶπε, δὲν τὸν σκιάζομαι τὸν Κούρπη 'ς τὸ Μπεράτι.

Ἀπόκρισις τοῦ Κούρπασα πρὸς τοὺς λόγους τῶν Ζαγορίτων, καὶ ἐπιβουλὴ κατὰ τοῦ Ἀλῆ Βελῆ.

Ὁ Κούρπασας ἐγύρισε καὶ κρένει 'ς τοὺς ῥαγιάδες·
« Ἀπ' τὸν Ἀλῆ τρομάζετε ἐσεῖς μπρὲ μασκαράδες;
Μωροὶ ῥαγιάδες, τὸν Ἀλῆ 'ς τὸν νοῦν μου δὲν τὸν βάνω,
'Σ τὸ Τεπελένι προβοδῶ καὶ στέλνω καὶ τὸν πιάνω.
Ἂν ἔχετε κἂν' ἄδικο ἐγὼ τὸν φαρμακόνω,
Καὶ 'ς τὰ χωριά του προβοδῶ ἐγὼ καὶ τὰ ζαπόνω.
Ἀκόμη καὶ τὸ χέρι μου κανεὶς δὲν μοῦ τὸ πιάνει,
Καὶ σύνορον τοῦ Κούρπασα κανεὶς δὲν τοῦ τὸ βάνει.
Ἔτσι τοὺς λέγ' ὁ Κούρπασας, καὶ σὲ γκιδέρ' ἐμβαίνει.
Ὁ νοῦς του δέρνει 'ς τὸν Ἀλῆ ἀπὸ τὸ Τεπελένι,
Καὶ λέγει· » καλὰ μοῦ τὸ 'πανε οἱ σκοτεινοὶ ῥαγιάδες.
Θέλω τοῦ στείλω μιὰ γραφὴ μὲ χίλιαις νοστιμάδες.
Μὲ τέτοιον τρόπον τὸν Ἀλῆ μήπως καὶ τὸν γελάσω,
Καὶ μὤρχεται 'ς τὰ χέρια μου μουτλὰκ θὰ τὸν χαλάσω.
Κι' ἂν μὤρθῃ 'ς τὰ χεράκιά μου τοῦ δίνω τὸ σερπέτι,
Κι' εὐθὺς τὸν στέλλω γλήγορα 'ς τὸ δίκῃο ταχιρέτι.
Κι' ἂν τὸν ἀφήσω σήμερον θὰ πονοκεφαλήσω,
Ἐγέρασα καὶ δὲν μπορῶ νὰ βγῶ νὰ πολεμήσω.
Ἀλήθεια 'κεῖνο τὸ παιδὶ ποῦ θὰ τὸ κάμ' ἀκράνη,
Καλὰ μοῦ λέγει κι' ὁ ῥαγιᾶς πῶς σύνορο μοῦ βάνει.

Κι' ἂν ἠμπορέσω σήμερα ἐγὼ θὰ τὸ σκοτώσω,
Καὶ 'ς τὸν δικό του τὸν ῥαγιᾶ τὸ χέρι μου θ' ἁπλώσω.
Νὰ κάμω τὸ ῥεχάτι μου κατόπι 'ς τὸ Περάτι,
Ὅλος ὁ κόσμος ὑστερινὰ μοῦ κάνει ἕνα ἰτάτι. »

Ἐπιστολὴ τοῦ Κούρπασα πρὸς τὸν Ἀλῆ Βελῆ.

Καὶ τοῦ στολίζει μιὰ γραφὴ μὲ μιὰ τιμὴ μεγάλη,
Γιὰ νὰ πλανέσῃ τὸν Ἀλῆ 'ς τὰ χέρια νὰ τὸν βάλλῃ.
Καὶ τῶ 'χει μέσα 'ς τὸ χαρτί. « Ἀλῆ Βελῆ παιδί μου,
Νὰ ξέρῃς, μῶρ' Ἀλῆ Βελῆ, ποῦ σ' ἔχω 'ς τὴν ψυχή μου.
Γιατ' εἶσ' υἱὸς Ἀλῆ Βελῆ κείνου τοῦ καχρεμάνη,
Ὁποῦ δὲν εἶχε σύντροφο 'ς ἐτοῦτο τὸ ζεμάνι.
Ἐκεῖνος ἦτον φοβερὸ Τεπελενιοῦ λειοντάρι,
'Σ τὸν κόσμον δὲν ἐφάνηκε τέτοι' ἄλλο παλληκάρι.
Καὶ μένα μ' ἐζεμάτησε ὁ πόνος τοῦ πατρός σου,
Κι' ἐγὼ ἤθελα νὰ σ' ἔβλεπα, Ἀλῆ, τὸ πρόσωπό σου.
Καὶ νὰ μὲ ξέρῃς, μῶρ' Ἀλῆ, ἐμένα σὰν πατέρα,
Ἀκόμη καὶ τὴν μάνα σου τὴν ἔχω θυγατέρα.
Ἔλα 'ς τὸν γέρο Κούρπασαν τὸν φίλον τοῦ μπαμπᾶ σου,
Καὶ νὰ σὲ βάλλω κεχαγιᾶν ἐγὼ τὴν ἀφεντιά σου.
Θέλα σὲ βάλλω κεχαγιᾶν νὰ μὲ κουμανδαρίσῃς,
Κι' ὅπως σοῦ κόψ' ἡ γνώμη σου κανένα μὴ 'ρωτήσῃς.
Ἀκόμη κι' οἱ ἀνθρῶποί μου, παιδί μου, σ' ἀγαποῦνε,
Καὶ σ' ἔχουν 'ς τὸ ναζάρι τους καὶ θέλουν νὰ σὲ ἰδοῦνε.
Κ' ἔλα τὸ γληγορότερον τί θὰ σὲ καζαντίσω,
Καὶ θὰ σὲ κάμω καὶ γαμβρὸν ἐδῶ νὰ σὲ κρατήσω. »
Χώρια τῆς Χάνκως ἔγραφε καλὰ καὶ τιμημένα,
« Τὸν μοναχόν σου τὸν Ἀλῆ προβόδα τον 'ς ἐμένα.
Προβόδησέ μου τὸν Ἀλῆ ἐδῶ μὲ χωρὶς ἄλλο,
Τί κεχαγιᾶν 'ς τὴν πόρτα μου ἐγὼ θέλα τὸν βάλω.
Θέλα τὸν βάλω κεχαγιᾶν καὶ θὰ τὸν καζαντίσω,
Θέλα τὸν κάμω καὶ γαμβρὸν ἐδῶ νὰ τὸν κρατήσω. »
Γράφει τῶν τεβαμπίδων του κι' αὐτοὶ νὰ τὸ κινήσουν,
Μὲ τρόπον καὶ μὲ πονηριὰν νὰ τὸ ξεπροβοδήσουν.

Πολλὰ πουγγιὰ τοὺς ἔστειλε νὰ τὸν ξεπροβοδήσουν,
Τοὺς τάζει καὶ 'ς τὴν πόρταν του αὐτοὶ νὰ καζανδίσουν.
Τοὺς εἶπε « νὰ μοῦ φέρετε τὸν πέη σας 'ς ἐμένα,
Χίλια φλωριὰ βενέτικα τοῦ δίνω τοῦ καθένα. »
Τέτοιας λογῆς προβόδησε μέσα 'ς τὸ Τεπελένι,
Καὶ τό 'δωσαν τ' Ἀλῆ Βελῆ, τ' ἀνοίγει καὶ μαθαίνει.
Κ' ἐφώναξε τὴν μάνα του αὐτὸς καὶ τὴν 'ρωτάει,
Γιὰ νὰ τῆς πάρῃ τὴν εὐχὴ νὰ σηκωθῇ νὰ πάῃ.
Κι' ἡ μάνα τ' ἀποκρίθηκε καὶ τοῦ 'πε· « μπρὲ παιδί μου,
Σύρε 'ς τὸν γέρο Κούρπασα ἐσὺ μὲ τὴν εὐχή μου. »
Ῥωτᾷ καὶ τοὺς λαλάδες του, κι' αὐτοὶ τί νὰ τοῦ 'ποῦνε;
Ὅλοι κι' ἐκεῖνοι θέλησαν καὶ τὸ ξεπροβοδοῦνε.
Κἄμποσ' ἀπ' τοὺς λαλάδες του ξέρουν τὸ σκότωμά του,
Δὲν ἀγαποῦν νὰ βρίσκεται 'ς τὸν κόσμον τ' ὄνομά του.
Καμπόσοι ποῦ τὸν θέλουνε δὲν τό 'χουν τὸ χαμπέρι,
Πῶς τὸν γυρεύει ὁ Κούρπασας κανένας δὲν τὸ ξέρει.
Καὶ μερικοὶ τὸ ξέρουνε ποῦ θέλα τὸν σκοτώσῃ,
Χίλια φλωριὰ τοῦ καθενοῦ τοὺς τάζει νὰ τοὺς δώσῃ.
Κι' ἐπλανεσάνε τὸν 'Αλῆ κι' ἐκίνησε καὶ πάνει.
Καὶ τοῦ εἶπαν « ἄϊτε, ἀφένδη μου, 'ς τὸν φίλον τοῦ μπαμπᾶ σου,
Νὰ καζαντίσωμεν καὶ 'μεῖς κοντὰ 'ς τὴν ἀφεντιά σου. »

Ὅπως ὁ 'Αλῆ Βελῆς πάγει 'ς τὸν Κούρπασαν, καὶ φυλακόνεται, καὶ τὸ φαρμάκι ἀποφεύγει.

'Αλῆ Βελῆς ἐκίνησε μὲ τὴν καρδιὰ γεμάτη,
Θαῤῥεῖ νὰ γίνῃ κεχαγιᾶς 'ς τὸν Κούρτη 'ς τὸ Μπεράτι.
Σώνει 'ς τὸν γέρο Κούρπασαν κι' ἐμβαίνει 'ς τὸ σαράϊ,
Σὰν ἰζτερχᾶς τοὺς φάνηκε, σὰν ὄφις νὰ τοὺς φάῃ.
Ἄνδρες γυναῖκες βγήκανε καὶ τὸν κρυφοτηροῦνε,
'Ασλάνι σὰν ἐκεῖνονα δὲν μπόρεσαν νὰ δοῦνε.
Τὸν σκοτωμόν του ξέρουνε, κι' ἄνδρες γυναῖκες κλαῖνε,
« Γιαζίκ σὲ τέτοιον ἄνθρωπον, » ἕνας τὸν ἄλλον λένε.
Κι' ὅλοι ντουᾶ τοῦ κάνουνε μὲ χάϊρ νὰ γλυτώσῃ,
Ὁ Κούρπασας νὰ χαβωθῇ νὰ μὴ τὸν φαρμακώσῃ.
Ὁ Κούρπασας ἐπρόσταξε καὶ τοῦ 'καμε κονάκι,
Γιὰ νὰ ποτίσῃ τὸν 'Αλῆ καφὲ μὲ τὸ φαρμάκι.

Καὶ τοῦ ἤφεράνε τὸν καφὲ, κι' Ἀλῆ Βελῆς τὸν χύνει,
Τοὺς εἶπαν οἱ ἀνθρῶποί του καφὲ ποτὲ δὲν πίνει.
Ἀλῆ Βελῆς τὸ γνώρισε πῶς χάλασ' ἡ δουλιά του,
Ὁ Κούρτης δὲν τὸν γύρευσε νὰ πάῃ νὰ βγῇ μπροσθά του.
Ἀλῆ Βελῆς ἐρώτησε· « γιατὶ δὲν μὲ χαλεύει;
Προβόδησε καὶ μ' ἤφερε, νὰ ἰδῶ τί μὲ γυρεύει; »
Ὁ Κούρπασας ἐπρόσταξε νὰ βγάλλῃ τ' ἄρματά του,
Κατόπι νὰ τὸν βγάλλουνε μπροσθὰ 'ς τὴν ἀφεντιά του.
Καὶ τοῦ εἶπανε τ' Ἀλῆ Βελῆ « νὰ βγάλῃς τ' ἄρματά σου,
Κι' ὁ Κούρτης ἔχει σουμπεὲν ἀπὸ τὴν ἀφεντιά σου. »
Τοὺς εἶπ' « ἂν ἔχῃ σουμπεὲν ὁ Κούρτης ἀπὸ μένα,
Πῶς ἔγραφε καὶ μ' ἔστελνε καλὰ καὶ τιμημένα;
Ἐγ' ἀπὸ τὸν πατέρα μου εἶχα 'να νασιάτι,
Νὰ μὴ τὰ βγάλλω τ' ἄρματα σὰν ἔλθω 'ς τὸ Μπεράτι.
Καὶ τὰ δικά μου τ' ἄρματα ἀτός μου δὲν τὰ βγάνω,
Ἀκόμη καὶ 'ς τὸν Κούρπασαν ἐμπρός του δὲν τὰ πάνω.
Κι' ἂν μ' ἀγαπᾷ ὁ Κούρπασας τοῦ πάν' ἀρματωμένος,
Γιατ' εἶμ' ἀκόμα ζωντανὸς, δὲν εἶμ' ἀπεθαμένος. »
Καὶ τοῦ εἶπανε τοῦ Κούρπασα· « δὲν ἔρχετ' ἐμπροσθά σου,
Τὸ μάτι δὲν τοῦ θόλωσε ἀπὸ τὴν ἀφεντιά σου.
Μηδὲ κανέναν ἀπὸ μᾶς κοντά του δὲν ζυγόνει,
Κι' ἀκόμ' ἀπ' τὸ ντουβλέτι σου τ' αὐτί του δὲν ἱδρόνει.
Σὰν ἦλθε 'δῶ τοῦ τὸ εἶπανε τὸ μαῦρο τὸ χαμπέρι,
Ὥραν τὴν ὥρα βρίσκεται μὲ τ' ἄρματα 'ς τὸ χέρι. »
Ὁ Κούρπασας ἐπρόσταξε « ἐγὼ τὸν ἔχω χάψι, »
Κι' Ἀλῆς Βελῆς πολέμαε τ' ὀτζάκι νὰ τοῦ κάψῃ.
Ἀλῆς Βελῆς νὰ χαψωθῇ καμποῦλι δὲν τὸ κάνει,
Καλλίτερον τὸ χαίρεται νὰ πέσῃ νὰ πεθάνῃ.
Γιὸζ χάψι τὸν ἀλκότησε καὶ μπαίνει 'ς τὸ σαράϊ,
Κοντὰ νὰ τοῦ ζυγώσουνε κανένας δὲν τρομάει.
« Ἔτσι μωρ' γέρο Κούρπασα μὲ τὴν ἀπιστοσύνην,
Καὶ λὲς μὲ τὸν πατέρα μου πῶς εἶχες φιλοσύνην;
Μ' ἀπάτησες καὶ μ' ἔφερες 'ς τὴν πόρτα τὴν δική σου,
Καὶ πολεμᾶς ἀλλοιώτικα, μπρὲ Κούρπασα 'ντροπή σου!
Ἂν ἀπεθάνω σήμερα δὲν τὸ 'χω κασαβέτι,
Τ' ἔχω νταβᾶ μὲ σένανε 'ς τὸ δίκηο ταχιρέτι. »

Ὅπως ὁ Κούρπασας ἐμβῆκε 'ς τὸ χαρέμι καὶ τοὺς ἐφανέρωσε τὸν μελετώμενον σκοτωμὸν τοῦ Ἀλῆ Βελῆ.

Ὁ Κούρπασας σηκώθηκε καὶ 'ς τὸ χαρέμι πάνει,
Καὶ τὴν πασίνα φώναξε καὶ νάκλι τῆς τὸ κάνει.
Καὶ λέγει τῆς πασίνας του· « δὲν τ' ἄκουσες, κυρά μου,
Τὸν ἐφεράνε τὸν Ἀλῆ 'ς τὰ πόδια τὰ δικά μου.
Ὅτ' ἦλθε 'ς τὸ σαράϊ μου τὸν ἔβαλα 'ς τὴν χάψη,
Κι' Ἀλῆ Βελῆς πολέμησε τ' ὀτζάκι νὰ μοῦ κάψη.
Καὶ τὸ δικό του τ' ὄνομα ἐγὼ θέλα τὸ σβύσω,
Καὶ θὰ μοῦ γίνη χαβαλὲς καὶ θέλα ὀγρατίσω.
Θὰ τὸ σκοτώσω σήμερα προτοῦ νὰ δυναμώση,
Τ' ὑστερινὰ τῆς Πωγγιανῆς τὴ λύσσα θὰ τῆς δώση.
Καὶ μένα θὰ μοῦ σηκωθῆ κατόπι τὸ ῥεχάτι,
Καὶ θὰ μοῦ βάλη σύνορο ἀπ' ἔξω 'ς τὸ Μπεράτι. »

Ἀπόκρισις τοῦ χαρεμιοῦ πρὸς τοὺς λόγους αὐτοῦ.

Τοῦ λέγει ἡ πασίνα του· « Τί λὲς ἡ ἀφεντιά σου;
Τώρα θὰ γίνῃς ἄπιστος εἰς τὰ γηράματά σου;
Γιὰ συλλογίσου, Κούρπασα, κ' ἔχ' ἐντροπὴ κομμάτι,
Ἀτός σου τοῦ προβόδησες καὶ σοῦ 'ρθε 'ς τὸ Μπεράτι.
'Σ ἕνα μαξούμικο παιδὶ θὰ δείξῃς τὸ ἰνέρι;
Στοχάσου 'ς τὰ γηράματα ντροπὴν θελὰ σοῦ φέρῃ.
Ὡς τόσον σ' ἔχω 'να ῥιτζιᾶ νὰ μὴ τὸν ἀλκοτήσῃς,
Τ' εἶνε γιαζὶκ, ἐφένδη μου, τ' ὀτζάκι νὰ τοῦ κλείσῃς.
Μόν' πρέπει 'ς τὴν ἡμέραν σου νὰ τὸ καλοκαρδίσῃς·
Μὲ τί καρδιὰν, μὲ τί ψυχὴν τηρᾷς γιὰ νὰ τὸ πνίξῃς;
Τί εἶσ' ὁ γέρο Κούρπασας 'ς τὸν κόσμον μὲ τὸ νάμι,
Τέτοιαν δουλειὰν 'ς τ' ὀτζάκι μας κανεὶς δὲν ἔχει κάμει.
Καὶ τοῦ 'γραφες καὶ τοῦ 'στελνες, πασᾶ μ' ἡ ἀφεντιά σου,
Γιὰ νὰ τὸν κάμῃς καὶ γαμβρὸν νὰ βρίσκεται κοντά σου;
Καὶ πρέπει νὰ τὸν ἔχωμεν ἴσα μὲ τὴ ψυχή μας,
Τέτοιο ἀσλὰν χρειάζεται 'ς τὴν πόρτα τὴν δική μας,
Ὄχι μοῦ λὲς, ἀφένδη μου, νὰ πᾷς νὰ τὸν σκοτώσῃς.
Ταχὺ ποῦ νὰ σοῦ βγῇ ἡ ψυχὴ τ' ἀπόκρισιν θὰ δώσῃς; »

Ἀπόκρισις τοῦ Κούρπασα πρὸς αὐτήν.

Αὐτὸς τῆς ἀπεκρίθηκε τῆς λέγει· « Δὲν τ' ἀφίνω,
Ἀκόμη καὶ τὴν κόρη μου κεινοῦ δὲν τοῦ τὴν δίνω,
Τὴν κόρη μου τί πέρνωντα πισμάνης θενὰ γίνω,
Κατόπι ἀπ' τὸν μουζεκὲ τὰ χέρια μου θὰ πλύνω.
Τ' ἀκοὺς ἐκεῖνο τὸ παιδὶ, καὶ τ' εἶνε δὲν τὸ ξέρεις,
Κι' ἂν τὸ γλυτώσῃς σήμερα γκεδέρι θὰ μοῦ φέρῃς.
Σὰν πάρ' αὐτὸς τὴν κόρην μου νὰ γίνῃ καὶ γαμβρός μου,
Θενὰ μοῦ γίνῃ χαβαλὲς καὶ μπᾶς ἐχθρὸς δικός μου.
Καὶ θέλουν κατασκορπισθῆ ἐφέτος τὰ χωριά μου,
Τ' ἐκλαύθηκ' ὅλος ὁ ῥαγιᾶς ἐδῶ 'ς τὴν ἀφεντιά μου.
Τί τοὺς γυρεύ' Ἀλῆ Βελῆς χαράτζι καὶ κανίσκι,
Ζαγόρι καὶ Πωγωγιανὴ ψυχὴ δὲν ἀπομνήσκει.
Θὰ βροῦνε τόπον πουθενὰ αὐτοὶ νὰ ψωμοζήσουν,
Ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ βέβαια θὰ σκορπίσουν.
Θὰ πάρουν τὰ 'ματάκια τους ἐφέτος νὰ χαθοῦνε,
Τ' ἀκοῦνε τὸν Ἀλῆ Βελῆ καὶ δὲν τὸν νταγιανδοῦνε.
Ἦλθαν καὶ μοῦ 'πεσαν ἀμὰν ἄνδρες, γυναῖκες ὅλοι,
Νὰ φαρμακώσω τὸν Ἀλῆ, νὰ γλύτουν οἱ διαβόλοι.
Μὲ τέτοιον τρόπον τό 'φερα ἐδῶ νὰ τὸ σκοτώσω,
Καὶ μὴ μοῦ λὲς, πασίνα μου, τὴν κόρην νὰ τοῦ δώσω. »

Ἀπόκρισις αὐτῆς πρὸς τοὺς λόγους τοῦ ἀνδρός της.

« Δὲν ἔχεις κρῖμ' ἀφένδη μου 'ς ἐλόγου σου λιγάκι,
Νὰ χάσῃς κεῖνο τὸ παιδὶ νὰ τοῦ κλεισθῇ τ' ὀτζάκι;
Σὰν εἶναι τέτοιος ἄνθρωπος καὶ δὲν τὸν νταγιανδοῦνε,
Ῥαγιάδες ἂς τοῦ γίνουνε σὲ κεῖνον νὰ γραφθοῦνε.
Ἂν χάσῃς κεῖν' τὸν ἄνθρωπον, πασᾶ μου ἡ ἀφεντιά σου,
Ξεῦρε θὰ γίνῃς ἄπιστος εἰς τὰ γηράματά σου.
Νὰ πάγῃ ἡ ὑπόληψις καὶ τὸ πολύ σου νάμι,
Κι' ἡ Χάνκω ἂν τὸ μυρισθῇ τί ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ;
Γιατ' εἶνε μάνα ἀσλανιοῦ καὶ ἔκαμε λειοντάρι,
Σηκόνει τὴν Ἀρβανιτιὰν γιὰ τέτοιο παλληκάρι.

Πῶς ἠμπορεῖ νὰ τὸ στρεχθῇ νὰ πάῃ ὁ υἱός της,
Τὸ καναχάρι της παιδὶ, καὶ τῶν ματιῶν τὸ φῶς της;
Αὐτὰ δὲν διαλογίζεσαι, μόνον ἀπιστοσύνην,
'Σ καιρὸν ποῦ σὺ τὸν ἔκραξες μὲ τόσον φιλοσύνην;
Γιὰ συλλογίσου, ἀφένδη μου, ἐσὺ τὸ πρόσωπό σου,
Ποτὲ δὲν 'γίνη ἀπιστιὰ 'ς τ' ὀτζάκι τὸ δικό σου.
'Ακόμη καὶ 'ς τὰ νειάτα σου αὐτὸ δὲν τὸ 'χεις κάμει,
Καὶ τώρα 'ς τὰ γηράματα νὰ σοῦ χαθῇ τὸ νάμι!
'Ως τώρα τὸ φανέρωσες τοῦ λόγου σου ἀσλάνι,
Τώρα νὰ γένῃς ἀλεποῦ σὲ τοῦτο τὸ ζεμάνι;
'Οποῦ τὸ ἕνα πόδι σου 'ς τὸ λάκκο 'χεις χωμένο,
Καὶ τ' ἄλλο ὄξω βρίσκεται, κι' αὐτὸ ψίχα γυρμένο;
Καὶ σὺ μὲ ταῦτα πολεμᾷς ῥαγιάδες νὰ κρατήσῃς,
Σὰν χάσῃς τὸ ξεφτέρ' αὐτὸ, καὶ τί θὰ καζανδίσῃς;
Σύρε κι' ἀπόλυσ' τὸν 'Αλῆ, κι' ἀλλιῶς θὰ σοῦ κακώσω,
Καὶ 'ς τὸν δικό σου τὸν ὀνδᾶ ποτὲ δὲν θὰ ζυγώσω. »

Ὅπως τοῦ ἐμήνυσε τοῦ 'Αλῆ Βελῆ ἡ Κουρπασίνα διὰ τὸ μελετώμενον.

Καὶ τοῦ προβόδησε τ' 'Αλῆ· « Μὴ σκιάζεσαι, παιδί μου,
Τέτοια δουλειὰ δὲν γίνεται 'ς τὴν πόρτα τὴν δική μου.
'Αλῆ Βελῆ, μὴ σκιάζεσαι καὶ σουμπεὲν μὴ βάνῃς,
Ταχὺ καλὸ ξημέρωμα σὲ βγάζω ἐγὼ καὶ πάνεις.
Κι' ἂν ἦσαι τέτοιος ἄνθρωπος κουσοῦρι μὴν ἀφήσῃς,
Καὶ τὸν ῥαγιᾶ τοῦ Κούρπασα μὲ λάδι νὰ τοὺς ψήσῃς,
Διατ' ἦλθανε καὶ κλαύθηκαν οἱ παληὸ Πωγγιανίταις,
Κι' ἄλλοι ῥαγιάδες ἄπειροι οἱ Ζαγοριανίταις.
Μᾶς εἶπαν πῶς τοὺς τρόμαξες καὶ δὲν θὰ τὸ φθουρήσουν,
Καὶ τὰ δικά μας τὰ χωριὰ κυττάζουν νὰ σκορπίσουν.
Καὶ κλαύθηκαν 'ς τὸν Κούρπασα, παιδί μ', ἀπὸ τ' ἐσένα,
Ἔχε σὺ θάῤῥος 'ς τὸ Θεὸ, καὶ δεύτερο 'ς ἐμένα.
Καὶ σ' ἤφερε 'ς τὴν πόρτα του, παιδί μου, νὰ σὲ χάσῃ,
Ζαγόρι καὶ Πωγωγιανὴ κατόπι νὰ λαγιάσῃ. »

Ὅπως ἐμήνυσε ὁ Ἀλῆ Βελῆς ὀπίσω εἰς αὐτήν.

« Ἄχ, ἄχ καϋμένη Πωγγιανὴ ἂν ἴσως καὶ γλυτώσω,
Τὶ μοῦ καμέτε σήμερον νὰ σᾶς τὸ ξεπλερώσω. »
Κι' Ἀλῆς τῆς ἐπροβόδισε· « δὲν ἔχω κασαβέτι,
Μόν' ἔχω ποῦ χαψώθηκα καὶ μῶρχεται ζαχμέτι.
Καὶ τώρα ποῦ χαψώθηκα μουτλὰκ ἂς μὲ σκοτώσῃ,
Κι' ἂν μ' ἀπολύσῃ σήμερον αὐτὸς θὰ μετανοιώσῃ.
Γιατ' ἔστειλε καὶ μ' ἔφερε μὲ χίλια δυὸ ζανάτια,
Κι' ἂς μοῦ τὰ δώσῃ σήμερον τὰ μαῦρα μονοπάτια.
Κι' ἂν μ' ἀπολύσῃ σήμερον ἐγὼ μὲ χωρὶς ἄλλο,
Πρῶτα κι' ἀρχὴ 'ς τὴ Πωγγιανὴ τζεκοῦρι θελὰ βάλλω.
Κι' ὁ Κούρτης δὲν μὲ τό 'δωκε τὸ οὔμπρι τὸ δικό μου,
Κι' ἂν σώθηκαν αἱ μέραις μου ἂς κόψῃ τὸν λαιμόν μου.
Τί ἄξιος εἶν' ὁ Κούρπασας νὰ μὲ σκοτώσῃ μένα;
Αὐτὸς ποῦ μὲ γεράτισε τὸ ξέρει τὸ καθένα.
Κι' ἂν ἔχω οὔμπρι σήμερα ἐγὼ θελὰ γλυτώσω,
Καὶ 'ς τὰ δικά του τὰ χωριὰ τὴν λύσσα θὰ τοῦ δώσω.
Τί μῶγραφε καὶ μ' ἔστελνε τί μ' ἔχει σὰν πατέρα,
Ἀκόμη καὶ τὴν μάνα μου τὴν ἔχει θυγατέρα;
Γιαζὶκ 'ς τὸ πασαλίκι του καὶ 'ς τὴν παλληκαριά του,
Ποῦ μοῦ 'χενε τέτοιας λογῆς γραμμένα 'ς τὰ χαρτιά του.
Καὶ σὺ μωρὴ μανούλα μου ριτζιᾶν πολὺν μὴ κάνῃς,
Κι' ἀπὸ τὴν χάψην σήμερα ἐμένα μὴ μὲ βγάνῃς.
Κι' αὐτὸ ποῦ δὲν τὸ θάῤῥευα 'ς τ' ὀτζάκι σας τὸ βρῆκα,
Ἀτός μου ἐπλανέθηκα 'ς τὰ χέρια σας καὶ μπῆκα. »
Ὀπίσω τοῦ προβόδησε καὶ τοῦ 'καμε γεμίνι,
Ἂν τὸν χαλάσῃ ὁ Κούρπασας αὐτὴ δὲν τὸν ἀφίνει.

Γράφει τῆς μάνας του ς' τὸ Τεπελένι.

Ἀλῆ Βελῆς τῆς μάνας του τῆς ἔστειλε χαμπέρι,
Πῶς « μᾶς εὑρῆκε σήμερα τέτοιας λογῆς γκιδέρι.
Ὁ Κούρπασας μ' ἐπλάνεσε 'ς τὰ χέρια νὰ μὲ βάλλῃ,
Τί κλαύθηκ' ὅλος ὁ ῥαγιὰς μικροὶ, τρανοὶ, μεγάλοι.
Μὲ χάψωσε καὶ πολεμᾷ αὐτὸς νὰ μὲ σκοτώσῃ,
Καὶ μπῆκε τὸ χαρέμι του μουτλὰκ νὰ μὲ γλυτώσῃ.

Καὶ σήμερον γιὰ σήμερον ἐγὼ 'μαι χαψωμένος,
Ἢ θὰ γλυτώσω, μάνα μου, ἢ θὰ 'μαι πεθαμένος. »

Ἡ Χάνκω ἔγραψε τῆς Κουρπασίνας, καὶ συνάζει ἀσκέρι νὰ ὑπάγῃ κατ' ἐπάνω τους.

Ἡ μάνα του σὰν ἄκουσε τέτοιας λογῆς χαμπέρι,
Ἀπὸ ταῖς τέσσαρες μεριαῖς προβόδησε γι' ἀσκέρι.
Καὶ βάνει τετοιανῆς λογῆς βουλὴν νὰ πολεμήσῃ
Ἐφέτος μὲ τὸν Κούρπασα, τὸ αἷμά της νὰ χύσῃ.
Καὶ τῆς ἐμαύρισ' ὁ ντουνιᾶς, τῆς γίνηκε χαράμι,
Κι' ὅ,τι θὰ κάμ' ἡ μάνα του κανεὶς δὲν τὸ 'χει κάμει.
Καὶ προβοδᾷ τοῦ Κούρπασα· « τὸν υἱόν μου ν' ἀπολύσῃς,
Καὶ μὴ θαῤῥεύῃς σήμερα τ' ὀτζάκι μου νὰ κλείσῃς. »
Καὶ 'ς τὸ χαρέμι προβοδᾷ· « γιαζὶκ 'ς τὴν ἀνθρωπιά σας,
Γιαζὶκ 'ς τὸ βεζιράτο σας, γιαζὶκ καὶ 'ς τὴν Τουρκιά σας!
Μὲ τοῦτο ποῦ καμέτε σεῖς δὲν ντρέπεσθε λιγάκι;
Καὶ τώρα 'ς τὴν ἡμέρα σας νὰ μοῦ κλεισθῇ τ' ὀτζάκι;
Τηρᾶτε νὰ μὴ κλείσετε τὴν πόρτα τὴν δική μου,
Νὰ μὴ τὸ θανατώσετε τὸ μοναχὸ παιδί μου!
Κι' αὐτὸς ποῦ μοῦ τὸ πρόδωσε, καὶ τὸ 'χετε 'ς τὴν χάψη,
Ἔτσι θαῤῥεύω γλήγορα ν' ἀστράψῃ νὰ τὸν κάψῃ. »

Λόγοι τῆς πασίνας πρὸς τὸν ἄνδρα της.

Σὰν πῆγε τέτοια ἀπόκρισις 'ς τὸν Κούρτη, 'ς τὸ χαρέμι,
Τοὺς μαύρισ' ὅλος ὁ ντουνιᾶς τοὺς γίνηκε τζεχνέμι.
Τοῦ γέρο Κούρτη φώναξε καὶ τοῦ εἶπε· « ἀμάν, πασᾶ μου,
'Σ τοὺς χίλιους χρόνους μιὰ φορὰ δὲν πιάνεις τὸν ῥιτζιᾶ μου;
Καὶ πρέπει 'ς τὴν ἡμέρα σου νὰ κάμῃς μερχαμέτι,
Καὶ μὴ μοῦ δίνῃς σήμερον φαρμακερὸ σερμπέτι.
Μουτλὰκ τὸν θέλω τὸν Ἀλῆ νὰ μοῦ τὸν προβοδήσῃς,
Γιὰ τὸ χρυσό σου τ' ὄνομα νὰ μὴ τὸν ἀλκοτήσῃς.
Ἀπόλυσέ τον τὸν Ἀλῆ νὰ πάῃ 'ς τὸ Τεπελένι,
Τέτοια δουλειὰ 'ς τ' ὀτζάκι σου νὰ ξεύρῃς δὲν σοῦ βγαίνει. »

Ἀπόκρισις τοῦ Κούρπασα πρὸς τοὺς λόγους αὐτῆς.

Τῆς εἶπ' ὁ γέρο Κούρπασας· « τὸν κάνω τὸν ῥιτζιᾶ σου,
Μόν' πλύνε καὶ τὰ χέρια σου ἀπ' ὅλον τὸν ῥαγιᾶ σου.
Μάδαμ καὶ μοῦ κρεμάσθηκες καὶ θὲς νὰ τὸν γλυτώσῃς,
Σὲ κᾶνα μῆνα κ' ὕστερα ἐσὺ θὰ μετανοιώσῃς.
Κ' ἐγὼ γιὰ τὸ χατίρι σου πηγαίνω καὶ τὸν βγάνω,
Ὡς τόσον πειὰ 'ς τὸ χέρι μου νὰ ξέρῃς δὲν τὸ βάνω.
Κι' ἀπ' ἔδω κεῖθε τὸν 'Αλῆ τὸν κάνω καὶ ἀκράνη,
Κι' ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα μου τὸ σύνορο μοῦ βάνει.
Κι' ἂν ἀγαπᾷς προβόδησε ἀτή σου νὰ τὸν βγάλλῃς,
Ὡς τόσο 'ς τὰ γεράματα γκιδέρι θὰ μοῦ βάλλῃς.
Καὶ τώρα ποῦ κρεμάσθηκες, ἀπόλυσ' τον ἀτή σου,
Καὶ τὰ καλὰ ὑστερινὰ κατόπι διαλογίσου. »
Κι' ὁ Κούρτης ἐσηκώθηκε κ' ἐβγῆκε πεισμωμένος,
Καὶ σεριανίζει 'ς τὸν παχτζὲ πικρὸς, φαρμακωμένος.
Ὁ γέρο Κούρτης ἔβαλε γκιδέρι 'ς τὴν καρδιά του,
Διαλογισμένος περπατεῖ, καὶ δὲν τηρᾷ 'μπροσθά του.
Γκιδεριασμένος περπατεῖ, κι' ὀμπρός του δὲν τηράει,
Μηδὲ καὶ 'ς τὸ χαρέμι του δὲν θέλει πειὰ νὰ πάῃ.
Ὁ τόπος τοῦ σκοτείδιασε τοῦ Κούρτ' ἀπ' τὸ γινάτι,
Καὶ πειὸ ῥεχάτι δὲν ἔχῃ νὰ κάτσῃ 'ς τὸ Μπεράτι.
Καὶ τοῦ 'ρχεται νὰ σηκωθῇ, νὰ φύγ' ἀπὸ τὴ χώρα,
Ν' ἀφήσῃ τὰ σαράγιά του, νὰ πάῃ κατὰ τὴ Βληώρα.

Ὅπως ἔστειλε χαμπέρι τὸ χαρέμι μέσα 'ς τὴν χάψη 'ς τὸν 'Αλῆ διὰ τὸν γλυτωμόν του.

Καὶ τὸ χαρέμι τοῦ 'στειλε τ' 'Αλῆ Βελῆ μουζντέδες,
Νὰ τοῦ δροσίσῃ τὴν καρδιὰ μὲ χίλιους δυὸ καϊτέδες.
Τοῦ 'στειλε « μῶρ' 'Αλῆ Βελῆ, τήρα νὰ βγῇς παιδί μου,
Νὰ πᾷς 'ς τὸ βελιαέτι σου ἐσὺ μὲ τὴν εὐχή μου.
Καὶ μὴ σοῦ βαρυφαίνεται ποῦ βρίσκεσαι 'ς τὴν χάψη,
Κ' ἐκεῖνος ποῦ σὲ πρόδωσε ν' ἀστράψῃ νὰ τὸν κάψῃ.
Κ' ἐκεῖνος ποῦ σὲ πρόδωσε νὰ τοῦ κοπ' ἡ ζωή του,
Νὰ γίνῃ ἕνας βρυκόλακκας νὰ φάγῃ τὴν φυλή του.

Κ' ἐγὼ πικράθηκα πολὺ, παιδί μου, γιὰ τ' ἐσένα,
Κι' ὅλα τὰ φυλλοκάρδιά μου τά 'χω φαρμακωμένα.
'Αφ' ὄντις ποῦ χαψώθηκες, ἐσὺ μωρὲ παιδί μου,
Μοῦ φαρμακώθηκ' ἡ καρδιὰ κ' ἡ σκοτεινὴ ψυχή μου.
Καὶ ὕπνον πειὸ δὲν ἔϐαλα 'ς τὸ μάτι τὸ δικό μου,
Μήτε ψωμὶ δὲν ἔφαγα ἀπ' τὸν πολὺν καϋμό μου.
Καὶ κάνω σιούκιουρ 'ς τὸν Θεὸν ποῦ γλύτωσες παιδί μου,
Γιατ' εἶχα πόνον 'ς τὴν καρδιὰ καὶ σκότος 'ς τὴν ψυχή μου.
Σήκω νὰ πᾶς 'ς τὴν μάνα σου, παιδί μου τιμημένο,
Τί σήμερα γιὰ σήμερα σὲ ξέρ' ἀποθαμένο. »

Λόγοι τ' Ἀλῆ Βελῆ ἐπάνω 'ς τὸν κινημόν του.

'Αλῆ Βελῆς τῆς ἔστειλε· « ἐγὼ 'μαι χαψωμένος·
Καὶ πῶς θὰ φύγω σήμερα ἀπ' ἐδῶ ντροπιασμένος;
'Ως τόσον μοῦ 'ρχετ' ἐντροπὴ λιάκιν θελὰ κινήσω,
Κι' ἀπιστοσύνη, ξέρετε, ἐγὼ θέλ' ἀρχινήσω. »
Καὶ τὸ Μπεράτι τό 'μαθε πῶς γλύτωσε καὶ βγαίνει,
Π' ὁρμίζεται νὰ σηκωθῇ νὰ πάῃ 'ς τὸ Τεπελένι.
Κι' ἄνδρες γυναῖκες βγήκαινε ἔξω νὰ τὸν ἰδοῦνε,
Κι' ὅλοι τ' ἀσλάνι τὸν 'Αλῆ τόνε κρυφοτηροῦνε.
Νὰ τὸν ἰδοῦν τί ἄνθρωπος εἶναι γερατισμένος,
Σὰν τοῦτον 'ς τὴν ἡμέραν μας δὲν εἶναι γεννημένος.
Ἄνδρες γυναῖκες βλέπουνε τὴν δέξια τὴν θωριά του,
Κι' ὅλοι ντουβᾶ τοῦ κάνουνε ν' ἀξιώσῃ τ' ὄνομά του.
Κι' 'Αλῆς ἐκαϐαλίκευσε 'ς τὴν μέση ἀπὸ τ' ἀλάϊ,
Καὶ τοὺς ἀφίνει τό 'χε 'γειὰ, καὶ κίνησε καὶ πάει.
Μὲ χίλιαις γνώμαις κίνησε, μὲ χίλιαις νοστιμάδες,
Καὶ τοὺς ἀφίνει τό 'χε 'γειὰ σὲ πένδες, 'ς ἀγάδες.
« Ἕνα μανέτι θέλα εἰπῶ καὶ νὰ τὸ θυμηθῆτε,
Τοῦ γέρο Κούρτη σέμερα νὰ πᾶτε νὰ τὸ 'πῆτε.
'Αλῆ Βελῆς ἐγλύτωσε καὶ βγῆκ' ἀπὸ τὴν χάψη,
Καὶ 'φέτος εἰς τὰ σύνορα πολλαῖς καρδιαῖς θὰ κάψῃ.
Καὶ 'φέτος μὲ τὸν Κούρπασα ἐσάπι θὰ γυρέψω;
Καὶ 'ς τὸν δικό του τὸν ῥαγιᾶ ἐγὼ θέλα κυρέψω,

Κι' αὐτὸς ἂν θέλῃ τὸν ῥαγιᾶ, ἂς πάῃ νὰ τὸν γλυτώσῃ,
Ἂς στείλῃ καὶ σὲ μένανε αὐτὸς νὰ μὲ σκοτώσῃ.
Κι' ὅσον καιρὸν κι' ἂν ζήσωμεν ῥεχάτι δὲν τοῦ δίνω,
Κ' εἰς τὸν δικόν του τὸν ῥαγιᾶ κανένα δὲν ἀφίνω.
Ὁ Κούρτης ἐπολέμησε τ' ὀτζάκι νὰ μοῦ κλείσῃ,
Καὶ τὸν δικόν μου τὸν ῥαγιᾶ νὰ τὸν κληρονομήσῃ. »
Αὐτὸ 'πε, καὶ σηκώθηκε καὶ πάει 'ς τὸ Τεπελένι,
Καὶ φέτος μὲ τὸν Κούρπασα θρῆνος τρανὸς θὰ γένῃ.

Ὅπως ἀνήγγειλαν εἰς τὸν Κούρτην τοὺς λόγους τοῦ 'Αλῆ Βελῆ.

Καὶ εἰς τὴν ὥρα τὴν καλὴν 'Αλῆ Βελῆς κινάει,
'Σ τὸ Τεπελένι ὁρμείζεται 'ς τὴν μάνα του νὰ πάῃ.
Κι' ὅσον μπορεῖ τ' ὀγλήγορο τρέχει σὰν τὸ λειοντάρι,
'Απ' τοὺς ὀχθρούς του σήμερον τὸ δίκηό του νὰ πάρῃ.
Καὶ τοῦ 'πανε τοῦ Κούρπασα· « ἀσκέρι θενὰ μάσῃ,
Καὶ τὰ δικά σου τὰ χωριὰ αὐτὸς θέλει τὰ πιάσει.
'Αλῆ Βελῆς ἐκίνησε μ' ἀπόφασιν νὰ πάνῃ,
Κ' εἰς τοὺς προδόταις του εὐθὺς τὸ πρέπον νὰ τοὺς κάνῃ.
Ὁ τοῦ Βελῆ πασᾶ υἱὸς ὑπάγει μὲ νιγέτι,
Νὰ τοῦ ποτίσῃ τὸν ῥαγιᾶ φαρμακερὸ σερμπέτι.
Ὁ τοῦ Βελήπασα υἱὸς τὸ ξακουσμέν' ἀσλάνι,
Τεπελενιοῦ κι' 'Αρβανιτιᾶς τὸ φοβερὸ νισιάνι.
Καὶ θέλει βάλει τὴν φωτιὰ εἰς ὅλα τὰ χωριά σου,
Μὲ τὴν δρυλειὰ ποῦ τῷ 'καμες πασᾶ μ' ἡ ἀφεντειά σου.
Καὶ πρῶτα 'ς τὴν Πωγωγιανὴν τὸν δρόμον θὰ τοὺς δώσῃ,
Καὶ τὴν δουλειὰν ποῦ τῷ 'καμαν νὰ τοὺς τὴν ξεπλερώσῃ. »

Ἐπιστολὴ τοῦ 'Αλῆ Βελῆ πρὸς τὸ γέρο Κούρπασα.

'Αλῆ Βελῆς σὰν ἔσωσε μέσα 'ς τὸ Τεπελένι,
Στέλλει γραφὴν τοῦ Κούρπασα πικρήν, φαρμακωμένη.
Καὶ τῷ 'γραψε τοῦ Κούρπασα· « γιατί νὰ μὲ χαψώσῃς;
'Απ' ἐδῶ κεῖθε καὶ μπροσθὰ πολὺ θὰ μετανοιώσῃς.

Καὶ ἤξερέ το βέβαια θὰ κάψω τὴν καρδιά σου,
Μὲ τὴν δουλειὰ ποῦ μοῦ 'καμες εἰς τὰ γηράματά σου.
Δὲν θάῤῥευα νὰ μοῦ 'κανες τέτοιαις λογῆς γενάτι,
Καὶ χάψη νὰ μὲ κράτειες ἐμένα 'ς τὸ Μπεράτι.
Καὶ τώρα ποῦ ἐγλύτωσ' ἀπ' τὰ δολερά σου χέρια,
Εἰς τὴν καρδούλα θὰ σοῦ μποῦν τὰ κοφτερὰ μαχαίρια.
Καὶ τώρα ποῦ ἀπόφυγα, ὅσον καιρὸν κι' ἂν ζήσω,
Νὰ ξέρῃς τὸ σηκότι σου ἐγὼ θελὰ τὸ ψήσω.
Τί θάῤῥευα νὰ μοῦ 'δινες κανένα ῥασιχάτι,
Γιὰ τοῦτο ἀπατήθηκα καὶ σοῦ 'ρθα 'ς τὸ Μπεράτι.
Κι' ἀνέμεινα ἀνήλικος ἀπὸ τὰ πατρικά μου,
Κι' ὁρμήνεια δὲν ἐπρόφθασα νὰ πάρ' ἀπὸ τὸν μπαμπᾶ μου.
Σὲ θάῤῥευα πῶς ἤσουνε σαδίκης μὲ ἰμάνι,
Καὶ τιμημένος ἄνθρωπος σὲ τοῦτο τὸ ζεμάνι.
Φανέρωσες τὸ σόϊ σου καὶ τό 'καμες παϊάνι,
Διατ' ἤσουν ἄπιστος κρυφὸς, καὶ 'βγῆκες 'ς τὸ μεϊδάνι.
'Απ' ἐδῶ κεῖθε καὶ μπροσθὰ νὰ στείλῃς νὰ μὲ πιάσῃς,
Ξέρε τὸ μελαγχόλι σου ἐσὺ θὰ τὸ ξεράσῃς.
'Απ' ἐδῶ κεῖθε τὸν 'Αλῆ τὸν βλέπεις τί σοῦ κάνει,
Καὶ σύνορο τοῦ Κούρπασα νὰ ἰδῇς ποῦ θὰ τὸ βάνῃ. »

'Επιστολὴ ἀποκριτικὴ τοῦ γέρο Κούρπασα πρὸς τὸν 'Αλῆ Βελῆ καὶ πρὸς τὴν Χάνκω.

'Ο γέρο Κούρτης τ' ἄνοιξε τὸ γράμμα καὶ διαβάζει,
Μὲ τὴν καρδιάν του βόγγηξε καὶ βαρυαναστενάζει.
Καὶ λέγει· « καλὰ τὸν πλάνεψα καὶ μοῦ 'ρθε 'ς τὰ ποδάρια,
Γιατὶ δὲν τὸν ἐπλάκονα μὲ ξύλα μὲ λιθάρια ; »
Καὶ τῷ 'στειλε τ' 'Αλῆ Βελῆ φαρμακερὸ χαμπέρι·
« Ὅ,τι μοῦ γράφεις καὶ μοῦ λὲς δὲν σώῤχετ' ἀπὸ χέρι.
Θαῤῥεῖς ἐγὼ νὰ φοβηθῶ ἀπὸ τὰ γράμματά σου ;
'Απ' τὸ δικό σου τὸ σπαθὶ κι' ἀπὸ τὴν ἀνδρειά σου ;
'Απ' ἐδῶ κεῖθε φρόνιμα, 'Αλῆ μου, νὰ καθήσῃς,
Τί πλάταις δὲν ἔχεις ἐσὺ νὰ βγῇς νὰ πολεμήσῃς.
Τί προβοδῶ ἀβόλετο ὀπίσω καὶ σὲ πιάνω,
Καὶ κόφτω τὸ κεφάλι σου, τῆς μάνας σου τὸ πιάνω.

Καὶ μὴ θαῤῥῆς πῶς γλύτωσες ἀπὸ τὴν ἀφεντιά μου,
Πάλιν σὲ φέρω γλήγορα 'ς τὰ χέρια τὰ δικά μου. »
Τῆς Χάνκως ἀπροδόδησε· « νὰ μάσῃς τὸ παιδί σου,
Τί θὰ τὸ κάμω νὰ τὸ ἰδῇς νὰ καίετ' ἡ ψυχή σου.
Ὁ γυιός σου μετ' ἐμέναν τί σέντρι θὰ βαρέσῃ;
Μοῦ μοιάζει 'ς τὰ χεράκιά μου ὀπίσω θεν' ἀντέσῃ.
Αὐτὸς τακάτι δὲν ἔχει νὰ μαχευθῇ μὲ μένα,
Ἀπὸ νιζᾶ δὲν ἀγροικᾶ τί θέλει τὸ καθένα. »
Ὁ θλιβερὸς ὁ Κούρπασας τὸ ξεύρει τί θὰ γίνῃ,
Ὅσον κι' ἂν ζήσῃ 'ς τὸν ντουνιᾶ ῥεχάτι δὲν τοῦ δίνει.
Μόνον μὲ τέτοια πολεμᾷ, τοῦ λέει γιὰ νὰ λαγιάσῃ,
Νὰ τοῦ χρυώσῃ τὴν καρδιὰ, ντουφέκι νὰ μὴ πιάσῃ.
Ὁ Κούρπασας παρακαλὰ τὸ σοῦ του τὸ ξέρει,
Ποῦ θὰ τοῦ φέρῃ σήμερα φαρμακερὸ γκιδέρι.
Καὶ δὲν μπορεῖ νὰ μαχευθῇ μὲ τὸν Μουτζιὸ Χισάτη,
Κι' ὅσο κι' ἂν ζήσῃ 'ς τὸν ντουνιᾶ δὲν θὰ 'χῃ πειὸ ῥεχάτι.
Ὅσον καιρὸ κι' ἂν ζήσουνε ῥεχάτι δὲν τοῦ δίνει,
Τί θὰ τὸν ἐθανάτονε μὲ τὴν ἀπιστοσύνη.
Γιὰ τοῦτο τοῦ προβόδησε νὰ κάτσῃ 'ς τὴν μεριά του,
Καὶ τὸ νιγέτι τ' ἄπρεπο νὰ βγῇ ἀπ' τὴν καρδιά του.

Λόγοι Χάνκως πρὸς τὸν υἱόν της Ἀλῆ Βελῆ.

Κ' ἡ μάνα του φοβήθηκε, καὶ τοῦ 'πε· « μπρὲ παιδί μου,
Βαργέστ' ἀπὸ τὸν πόλεμον 'τσι νά 'χῃς τὴν εὐχή μου.
Νὰ μ' ἔχω 'ς τὰ γεράματα κανένα ταξιράτι,
Τί δὲν τοῦ βγαίνεις σήμερα τοῦ Κούρτη 'ς τὸ Μπεράτι.
Τί 'κεῖνος ἔχει, μπρὲ παιδὶ, λουφέδες καὶ πληρόνει,
Ἀπὸ ταῖς τέσσεραις μεριαῖς τὸν κόσμον τὸν στομόνει.
Ἐκεῖνος ἔχει καὶ πουγγιὰ πλοῦτον καὶ δὲν λογιάζει,
Κι' ἀσκέρι ὅσον ἀγαπᾷ στέλλει καὶ τὸ συνάζει.
Ἔχει σακκούλαις ἄπειραις, ἀμέτρητα πουγγία,
Ἀπ' ὅ,τι θέλει 'ς τὸν ντουνιᾶ αὐτὸς δὲν ἔχει χρεία.
Φθάνει, παιδί μου, μοναχὰ τίποτας νὰ θελήσῃ,
Κουσοῦρι σὲ κανένανε τζαρὲς δὲν εἶν' ν' ἀφήσῃ.

Καὶ τί δὲν κάνουν τὰ παυγγιὰ 'ς τοῦτον τὸν κόσμ.' ἀπάνω;
Ὅλα τὰ πράγματα γυρνοῦν, φέρνουν τὰ κάτω 'πάνω.
Μὴν ἔχωντας τινὰς παυγγιὰ τίποτα δὲν τελειόνει,
Μόνον σκοτίζεται πολὺ τὸν νοῦν του καὶ σκοτόνει.
'Εμεῖς λουφὰ δὲν ἔχομε νὰ δώσωμε 'ς τ' ἀσκέρι,
Λογιάζω μᾶς ἀκολουθεῖ χειρότερο γκεδέρι. »

'Απόκρισις τ' 'Αλῆ Βελῆ πρὸς τοὺς λόγους τῆς μάνας του Χάνκως.

Καὶ τῆς μητρός του λέγ' 'Αλῆς· « ἐγὼ δὲν βαργεστάω,
Κι' ὅ,τι νὰ μοῦ 'ρθη σήμερα ἐγὼ δὲν τὸ τηράω.
Ποτέ μ' ἀπὸ τὸν Κούρπαβα ἐγὼ δὲν βαργεστίζω,
Κ' ἐγ' ἀπ' ἐκεῖνο π' ἀγροικῶ ποτέ μου δὲ φαστίζω.
Καὶ ταῖς φοβέραις ταῖς πολλαῖς τοῦ Κούρτη τοῦ χαΐνη,
Ἂν φοβηθῶ, μανοῦλά μου, τὸ ἔρζι δὲν μ' ἀφήνει.
Γιατὶ ἰμάνι δὲν ἔχει καὶ σπλάχνα 'ς τὴν καρδιά του,
Εἶν' ἀλωποῦ 'ς τὰ λόγιά του, καὶ γράφει τὰ δικά του.
Κι' ὁ Κούρτης μοῦ 'πασχέθηκε τὴν χάριν νὰ μοῦ δώση,
Καὶ μ' ἔβαλε 'ς τὸ χέρι του γιὰ νὰ μὲ θανατώση.
Κ' ἐγὼ δὲν τοῦ τ' ἀλησμονῶ ὅσο νὰ ξεψυχήσω,
Μὲ μιὰ 'ξηντάρα βρίσκομαι, καὶ θενὰ πολεμήσω. »

'Απόκρισις τῆς μάνας του πρὸς τοὺς λόγους αὐτοῦ.

« Κόρην σοῦ πέρω, μῶρ' 'Αλῆ, ὅπου κι' ἂν ἀγαπήσης,
Μὲ τὴν εὐχήν μου σήμερα ὅμως νὰ βαργεστήσης.
Κι' ὁ Κούρτης πειὰ τὸ σόϊ του τὸ ἔκαμε μπεϊάνι,
'Σ τὴ λάσπη θέλα γκρεμισθῇ, καὶ τίποτε δὲν κάνει.
Μὴ θέλης τὴν κατάρα μου, μόν' θέλε τὴν εὐχή μου,
Βαργέστ' ἀπὸ τὸν πόλεμον, ἐσὺ μωρὲ παιδί μου. »

'Απόκρισις τοῦ 'Αλῆ Βελῆ, καὶ ὅπως αὐτὸν ὑπάνδρευσε ἡ Χάνκω.

« Θέλεις μὲ τὴν κατάρα σου, θέλεις μὲ τὴν εὐχή σου,
Δὲν ἀντιστέκομαι ποτὲ 'ς τούτην τὴν προσταγή σου.

Μὲ τὴν εὐχή σου, μάνα μου, θέλεις νὰ μὲ πανδρέψῃς;
Σοῦ τὸ 'δωσα τὸ ἴζνι μου, καὶ στεῖλε νὰ γυρέψῃς. »
Καὶ στέλλει 'ς τοῦ Καπλάμπασα, τὴν κόρην τους γυρεύει,
Τ' ἀσλάνι τὸν 'Αλῆ Βελῆ καλὰ τὸν συντροφεύει.
Αὐτὴ τὸν ἐσυντρόφευσε, καὶ κάνει τὸν σεφᾶ του,
Κι' ὁ γαϊλὲς τοῦ Κούρπασα δὲν βγαίν' ἀπ' τὴν καρδιά του.
Κ' ἡ μάνα του ἐθάῤῥευσε γιὰ νὰ τὰν συντροφεύσῃ,
Νὰ κάτσῃ 'ς τὰ σαράγιά του, καυγᾶ νὰ μὴ γυρεύσῃ.
Καὶ τ' ἄναψε χειρότερα τοῦ γυιοῦ της τὸ γινάτι,
Μὲ τὴν δουλειὰ ποῦ τῷ 'καμε ὁ Κούρτης 'ς τὸ Μπεράτι.
Κι' ὅσον καιρὸν κι' ἂν ζήσουνε 'ς τούτ' τὴν δουλειὰ δὲν στέκει,
Θὰ κάμῃ θρῆνον πόλεμον, καὶ θλιβερὸ ντουφέκι.
Καὶ θενὰ γίνῃ πόλεμος ὅσον καιρὸν κι' ἂν ζοῦνε,
Ζαχμέτι μὲ τὸν Κούρπασα ποτὲ ν' ἀγαπηθοῦνε.

Ὅπως ἔστειλε χαμπέρι εἰς τοὺς παληὸ Πωγωγιανίταις ὁ 'Αλῆ Βελῆς.

Προβόδησε 'ς τὴν Πωγγιανὴ τὰ μαῦρα τὰ μαντάτα·
« Πῶς θὰ σᾶς δώσω γλήγορα τὴν σκοτεινὴ τὴν στράτα.
Τί θαῤῥευέταν, ἄθεοι, πῶς πᾶτε 'ς τὸ Μπεράτι,
'Εμένα νὰ προδώσετε, νὰ βρῆτε σεῖς ῥεχάτι;
Καὶ τὸ ῥεχάτι σήμερον ἐγὼ θὰ σᾶς τὸ δείξω,
Ἄνδρες γυναῖκες 'ς τὴν φωτιὰ ἐγὼ θελὰ σᾶς ῥίξω.
Κι' 'Αλῆς ἀπὸ τὸν Κούρπασα ποτέ του δὲν πεθαίνει,
Μήτε ζαράρι τῷ 'ρχεται ποτὲ 'ς τὸ Τεπελένι.
Καὶ σεῖς γιατί μοῦ θέλετε ἐμένα τὸ ζαράρι;
Γιατί σηκωθηκέτ' ἐσεῖς ἐπάνω 'ς τὸ ποδάρι;
Γιατ' ἀφορμὴν κινήσεταν καὶ πᾶτε νὰ κλαφθῆτε;
Κ' ἐγὼ σὰν ἔρθ' ἐπάνω σας τ' ἀπόκρισιν θὰ εἰπῆτε;
'Ακόμη σεῖς δὲν μ' εἴδετε ποτὲ 'ς τὸ σύνορό σας,
'Ακόμα 'γὼ δὲν τό 'πια μηδὲ καὶ τὸ νερό σας.
Καὶ 'ς τὰ δικά σας τὰ χωριὰ δὲν γύρεψα χισάπι,
'Εσεῖς γιατί μοῦ κάνεταν τέτοιαις λογῆς δουλάπι;
Στεῖλτε κι' ἀκόμα μιὰ φορὰ 'ς τὸν Κούρτη νὰ κλαφθῆτε,
Τὶ τὸ δικό μου τὸ σπαθὶ ἐφέτος θὰ τὸ ἰδῆτε,

Γιὰ νὰ γλυτώσῃ τὸν ῥαγιᾶ ὁ Κούρτης 'ς τὸ Μπεράτι,
Καὶ 'ς τὰ δικά του τὰ χωριὰ νὰ προβοδήσ' ἰμτάτι.
Νὰ προβοδήσῃ γλήγορα νὰ πιάσῃ τὰ χωριά του,
Τὶ θέλα βάλω τὴν φωτιὰ σὲ ὅλον τὸν ῥαγιᾶ του. »

Ὅπως ἐπροβόδησε χαμπέρι εἰς τοὺς Ζαγοριανίταις ὁ Ἀλῆ Βελῆς.

Καὶ 'ς τὸ Ζαγόρι προβοδᾷ χαρτιὰ φαρμακωμένα·
« Σὲ τ' ἀφορμὴ κλαφθήκεταν καὶ σεῖς ἀπὸ τ' ἐμένα;
Καὶ δὲν τὸ θάῤῥευα ποτὲ ἐγὼ ἀπ' τὸ Ζαγόρι,
Νὰ βγοῦνε 'ς τὴν ἡμέρα μου τέτοιας λογῆς μαστόροι.
Θαμάζομαι, ῥαγιάδες μου, ἐγὼ τὴν μαστοριά σας,
Καὶ φέτος θὰ τὸ λάβετε καὶ σεῖς καὶ τὰ παιδιά σας.
Θιαμεύομαι, χαΐνιδες, τὶ εἶν' αὐτοὶ οἱ δόλοι.
Μὰ ἰνσιαλλὰ θὰ τὸ 'βρετε ἄνδρες γυναῖκες ὅλοι.
Ποιὸς μάστορας σᾶς ἔμαθε, καϋμένοι Ζαγορῖταις,
Καὶ τώρα 'ς τὴν ἡμέραν μου πῶς βγήκεταν τεχνῖταις;
Ἤθελα νὰ τὸν ἤξερα κ' ἐγὼ τὸν δάσκαλό σας,
Ἴσως καὶ τὸν ἐμάθαινα τὸν τρόπο τὸν δικό σας.
Τώρα τὴν ἔμαθα κ' ἐγὼ τὴν τέχνη τὴν δική σας,
Ποῦ πήγετε 'ς τὸν Κούρπασα νὰ βρῆτε τὴν τιμή σας.
Καὶ τὴν δικήν σας τὴν τιμὴν παρακαλῶ τὴν ξέρω,
Κ' ἔτσι θαῤῥεῦ' ἀπὸ τ' ἐσᾶς τὸ δίκηό μου τὸ πέρω.
Σύρτε, μωροὶ ῥαγιάδες μου, 'ς τὸν Κούρτην νὰ κλαφθῆτε,
Ἄνδρες, γυναῖκες, καὶ παιδιὰ τὸν πόνον σας νὰ 'πῆτε.
Πέλκιμ σᾶς γίνεται γιατρὸς 'ς τὸν πόνον τὸν δικό σας,
Κι' αὐτὸς εἶναι πνευματικὸς, καὶ πρῶτος δασκαλός σας.
Αὐτὸς σᾶς ἐδασκάλεψε δικοί του νὰ γραφθῆτε,
Ῥαγιάδες νὰ τοῦ γένετε ὅσον καιρὸν κι' ἂν ζῆτε.
Καὶ τὸ δικό μου τ' ὄνομα σᾶς βγῆκ' ἀπὸ τὸν νοῦν σας,
Γυρεύετε καλλίτερον ἀγᾶ τοῦ κεφαλιοῦ σας;
Καὶ τώρα 'ς τὴν ἡμέρα σας ἐγὼ δὲν ἔχω 'μάτι,
Γι' αὐτὸ γραφθήκατε κ' ἐσεῖς ῥαγιάδες 'ς τὸ Μπεράτι;
Ἀπ' ἐδῶ κεῖθε, χριστιανοὶ, ἐμένα νὰ μὲ ἰδῆτε,
Ὄντας ν' ἀκοῦτε τὸν Ἀλῆ 'ς τὴ μαύρη γῆς νὰ μπῆτε.

'Αλῆ Βελῆς τοὺς ἔστειλε τέτοιας λογῆς μαντάτο,
Κι' ἀνακατώθηκ' ὁ ῥαγιᾶς ἀπ' τὴν κορφὴ 'ς τὸν πάτο.

Μουσιαβερὲς τῶν Ζαγορίσιων.

Καὶ λένε· « τί θὰ γίνωμεν ἡμεῖς οἱ μαυρισμένοι,
Ποῦ προδωκάμε τὸν 'Αλῆ ἀπὸ τὸ Τεπελένι;
Καὶ τώρα κεῖνος γλύτωσε, καὶ βῆκ' ἀπὸ τὴ χάψη,
"Ανδρες, γυναῖκες, καὶ παιδιὰ μὲ λάδι θὰ μᾶς κάψῃ.
Θυμὸν ἐπῆρ' αὐτὸς πολὺν, ἔβαλε καὶ νιγέτι,
Νὰ μᾶς ποτίσ' 'Αλῆ Βελῆς φαρμακερὸ σιερμπέτι.
Κι' αὐτὸς κυττάζει τὴν βουλὴ τὴν πλερωμὴν νὰ κάνῃ,
Νὰ καταντήσῃ τὰ χωριὰ νὰ γίνουνε βιράνι.
Τώρα πρέπει 'ς τὸν Κούρπασα νὰ δώσωμεν χαμπέρι,
Νὰ κάμῃ χάλι 'ς τὸν ῥαγιᾶ νὰ προβοδήσ' ἀσκέρι. »

Χαμπέρι τῶν Ζαγορίσιων πρὸς τὸν Κούρπασαν.

Κι' εὐθὺς ἀνθρώπους στέλλουνε 'ς τὸν Κούρτην 'ς τὸ Μπεράτι,
Γιὰ νὰ τοῦ εἰποῦν γιὰ τὸν 'Αλῆ, τὶ στέκει 'ς τὸ γινάτι.
Καὶ τοῦ προβόδησαν εὐθὺς, πῶς χάθηκ' ὁ ῥαγιᾶς σου,
Νὰ προβοδήσῃς γλήγορα ἀσκέρι 'ς τὰ χωριά σου.
'Απ' ἔδω κεῖθε, τοῦ 'πανε, πῶς εἴμεθα χαμένοι,
Μόν' τήρα κ' εὗρε τὸν τζαρὲ τ' 'Αλῆ 'ς τὸ Τεπελένι. »

Ὁ Κούρτης προβοδᾷ ἀσκέρι καὶ χαμπέρι πρὸς αὐτούς.

Ὁ Κούρπασας σὰν τοῦ 'στειλαν τέτοιας λογῆς χαμπέρι,
Προστάζει γιὰ τὴν Πωγγιανὴν νὰ τοιμασθῇ τ' ἀσκέρι.
Καὶ πλούσια ἀσκέρια σύναξε νὰ στείλῃ 'ς τὰ χωριά του,
Καὶ γιὰ νὰ γλύσῃ καρτερεῖ μὲ τέτοια τὸν ῥαγιᾶ του.
Πλανιέσαι, γέρο Κούρπασα, μὲ τέτοια π' ἀναβάνεις,
Μὲ τοῦτα ποῦ τεχνεύεσαι καμμιὰ δουλειὰ δὲν κάνεις!
Καὶ πάλι φαρμακώθηκε ἡ σκοτεινὴ καρδιά του,
Καὶ λέει, πῶς δὲν τὸ σκότωσα, νὰ χάσω τ' ὄνομά του!

Καὶ προβοδᾷ αὐθὺς αὐτὸς χαμπέρι 'ς τοὺς ῥαγιάδες·
« Σὰν τὸν 'Αλῆ 'ς τὴν πόρτα μου ἔχω πολλαῖς χιλιάδες.
'Ακόμη τὸν 'Αλῆ Βελῆ 'ς τὸν νοῦν μου δὲν τὸν βάνω,
Κι' ἂν ἀγαπήσω προβοδῶ ὀπίσω καὶ τὸν πιάνω. »
Σὰν φεῖδι ποῦ σ' ἐδάγκασε, καϋμένε γέρο Κούρτη,
Ποῦ θὰ σοῦ κάμῃ τὰ μυαλὰ 'Αλῆ Βελῆς κουρκοῦτι!

Χαμπέρι δεύτερο τοῦ 'Αλῆ Βελῆ πρὸς τοὺς Πωγγιανίτας καὶ Ζαγορίσιους.

'Αλῆς 'ς τὰ φυλλοκάρδια του ἔχει φωτιὰ μεγάλη,
Καὶ προβοδᾷ 'ς τὴν Πωγγιανὴν μὲ μιὰν ὀργὴ καὶ ζάλη.
» Μωροὶ χωριάταις ἄθεοι, ξέρετε χωρὶς ἄλλο,
Ὅτι θελὰ 'ρθῶ εἰς ἐσᾶς τζεκοῦρι νὰ σᾶς βάλλω.
'Απὸ μικρὸν ἕως τρανὸν ψυχὴν δὲν θελ' ἀφήσω,
Τὸ ὄνομά σας τ' ἄπιστο καθόλου θὰ τὸ σβύσω.
Τ' ἔχω μαράζι 'ς τὴν καρδιὰ κ' ἕνα θυμὸν μεγάλο,
Καὶ 'ς τὸ τηγάνι ὅλους σας σκοπὸ 'χω νὰ σᾶς βάλλω.
Κ' οἱ Ζαγορίσοι θέλησαν τ' ὀτζάκι μου νὰ χάσουν
Θελὰ τοὺς κάμω ἰνσιαλὰ τὴν μέσην τους νὰ πιάσουν.
Κ' ἂν ἦμ' 'Αλῆς θενὰ φανῶ, μωρ' σκοτεινοὶ ῥαγιάδες.
'Ηθέλεταν νὰ σκοτωθῶ ἐσεῖς μπρὲ μασκαράδες,
Γιατὶ σᾶς βρῆκα σήμερον ἀπὸ τὰ πατρικά μου;
Καὶ θέλετε, μπαμπέσιδες, νὰ χάσω τὄνομά μου;
Κ' οἱ Χορμοβῖταις τὰ σκυλιὰ λαγοῦμι μοῦ δουλεύουν,
Καὶ θὰ τὸ βροῦνε σήμερον ἐκεῖνο ποῦ γυρεύουν.
Γιατ' ἦταν χρόνους ἄμετρους 'ς τὴν πόρτα τὴν δική μου,
Καὶ τὸ 'χουνε ς' τὸ στόμα τους ἀκόμα τὸ ψωμί μου. »

'Αλῆ Βελῆς συνάζει ἀσκέρια καὶ τὰ χρειώδη τοῦ πολέμου.

Νύκτα καὶ μέρα 'Αλῆ Βελῆς μουσαβερέδες κάνει,
Κι' ὁ ὕπνος του 'σηκώθηκε ς τὸ μάτι του δὲν βάνει.
Ὥρα τὴν ὥρα πολεμᾷ μὲ τὴν δικήν του γνῶσι,
Πρῶτα κι' ἀρχὴ τζεμπεχανὲ τηρᾷ νὰ συμμαζώσῃ.

Τζεμπεχανὲ καὶ ζαχερὲν γεμίζει τὸ σαρᾶϊ,
Κι' ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς χαμπέρια προβαδάει.
« Ποιὸς εἶν' ἰχτιάτζης σήμερον καὶ θὲ νὰ καζανδίσῃ,
Ἄς ἔλθῃ μετ' ἐμένανε καλὰ νὰ γετζενδίσῃ.
Καὶ φέτος μὲ τὸν Κούρπασα ἐγὼ θὰ πολεμήσω,
Καὶ 'ς τὰ δικά του τὰ χωριὰ ψυχὴν δὲν θέλ' ἀφήσω.
Μόνον νὰ τζαλιστήσωμεν ὅσον κι' ἂν ἠμποροῦμεν,
Κ' εἶνε δικόν σας σήμερον τὸ πρᾶγμα ποῦ νὰ βροῦμεν.
Πασάνας μὲ τὸ ἴζνι μου ὅ,τι 'μπορέσ' ἂς πάρῃ,
Κι' ἂς ἔλθῃ μετ' ἐμένανε ποιὸς εἶναι παλληκάρι. »

Ὅπως ἐκίνησε τ' ἀσκέρι καὶ πάει 'ς τὸ Τεπελένι.

Μὲ τέτοιον τρόπον κίνησε τ' ἀσκέρι καὶ διαβαίνει,
Νὰ σμίξουν τὸν Ἀλῆ Βελῆ ἀπὸ τὸ Τεπελένι.
Τοῦ πάει ἀσκέρι φοβερὸ 'κείνου τοῦ καχρεμάνη,
Νὰ μὴ τοῦ δώσῃ 'ς τὸν ντουνιᾶ τοῦ Κούρτη ἀμὰν ζεμάνι.
Τοῦ πῆγ' ἀσκέρι δυνατὸ, τρομαχτικὸ φουσάτο,
Γιὰ νὰ τοῦ φέρῃ τὰ μυαλὰ τοῦ Κούρτη ἄνω κάτω.
Εἰς τὸ τουφέκι φοβεροὶ κ' εἰς τὸ σπαθὶ μεχέγγοι
Ποῦ νύκτα μέρα πολεμοῦν ἀπάνου εἰς τὸ τζιέγγι.
Καὶ ὁ καθένας στέκονταν ν' ἀκούσῃ τ' ἀφεντός του,
Τί προσταγὴ θενὰ εὐγῆ καὶ ποιὸς εἶν' ὁ σκοπός του.
Ὅλοι προσμέναν τὸν Ἀλῆ νὰ 'πῆ καὶ νὰ προστάξῃ,
Καὶ κάθε ἕνας ἀπ' αὐτοὺς εὐθὺς νὰ ἀπετάξῃ.
Τόσ' εἶχον ὅλοι προθυμιὰν σὲ τοῦτο τὸ ἀσλάνι,
Ὅ,τι προστάζει παρευθὺς καθένας νὰ τὸ κάνῃ.

Ἐρώτησις τ' Ἀλῆ Βελῆ.

Καὶ 'ρώτησε τ' ἀσκέρι του καὶ τὴν δική του φάρα,
Κι' ἀπλόνει καὶ 'ς τὴν τζέπην του κ' εὑρίσκει μιὰ 'ξηντάρα.
Καὶ μιὰ 'ξηντάρα μοναχὴ τὴν βγάζ' ἀπὸ τὴ τζέπη,
Τὴν ἔδειξε 'ς τ' ἀσκέρι του καθένας νὰ τὴν βλέπῃ.
Τοὺς εἶπε· « μῶρ' ἀσκέρι μου, καὶ μῶρ' δική μου φάρα,
Γιὰ τὸν δικόν σας τὸν λουφὲ σᾶς δίνω μιὰ 'ξηντάρα.

'Απ' ἔδω κεῖθε ξέρετε νὰ σᾶς τὸ 'πῶ καὶ κεῖνο,
Ἂν μοῦ γυρεύσετε λουφὲ γαζέτα δὲν σᾶς δίνω ».

'Απόκρισις τ' ἀσκεριοῦ πρὸς αὐτόν.

Καὶ τοῦ 'πανε· « δὲν ἤρθαμε ἐμεῖς διὰ τὸν παρᾶ σου,
Κουρμπάνι νὰ σοῦ γίνωμε ἐμεῖς ἐδῶ 'μπροσθά σου.
Ἡμεῖς δὲν ἤλθαμεν ἐδῶ λουφὲ νὰ σοῦ ζητοῦμε,
Ὅπου προστάξεις παρευθὺς χωρὶς λόγον κινοῦμε.
Μηδὲ ψωμὶ δὲν θέλομεν ἀπὸ τὴν ἀφεντιά σου,
Μόν' θέλομεν νὰ στερειωθῇς 'ς τὸ πόστι τοῦ μπαμπᾶ σου.
Ἡμεῖς εὐχαριστούμεσθε 'ς τὸ πόστι νὰ σὲ ἰδοῦμε,
Βέβαια τότε καὶ ἡμεῖς τιμὴν θενὰ ἰδοῦμε. »

'Απόκρισις τ' 'Αλῆ Βελῆ πρὸς τὸ ἀσκέρι του.

'Αλῆς τοὺς λέγει· « σᾶς 'ρωτῶ, γιατ' ἔχω τὴν βουλή μου,
Νὰ βρῶ τιμὴν 'ς τ' ὀτζάκι μου ἐγὼ μὲ τὸ σπαθί μου.
Νὰ βρῶ τιμὴν 'ς τ' ὀτζάκι μου 'ς τὸ πόστι τοῦ μπαμπᾶ μου,
Τί ἀνέμεινα μαξούμικος ἀπὸ τὰ πατρικά μου.
Ὁ γέρο Κούρτης θέλησε τ' ὀτζάκι νὰ μοῦ κλείσῃ,
Ἕνας μεγαλοδύναμος νὰ μὴ τὸ νταγιανδίσῃ.
'Απ' ἔδω κεῖθε καὶ μπροσθὰ ὅσον καιρὸν κι' ἂν ζήσω,
Ποτὲ δὲν τοῦ χαρίζομαι ὅσον νὰ ξεψυχήσω. »

Ἔδωσαν χαμπέρι τοῦ γέρο Κούρπασα, καὶ λόγοι αὐτοῦ.

Τοῦ γέρο Κούρτη τοῦ 'δωσαν χαμπέρι ς' τὸ Μπεράτι,
Τὴν μάζωξιν ποῦ γίνηκε τ' 'Αλῆ τὸ μασλαάτι.
Σὰν ἄκουσε τὴν μάζωξι ποῦ 'ναι 'ς τὸ Τεπελένι,
Ὁ Κούρτης φαρμακώθηκε καὶ 'ς τὸ χαρέμ' ἐμβαίνει.
Ὁ Κούρπασας ἐγύρισε καὶ λέει τοῦ χαρεμνιοῦ του,
'Αντὶ σεμπέπι γίνηκε ἐχθρὸς τοῦ κεφαλιοῦ του.
Τῆς εἶπε· « πῶς μοῦ 'σήκωσες ἐμένα τὸ ῥεχάτι;
'Αλῆ Βελῆς ἐκίνησε μὲ τὸ σπαθὶ 'ς τὴν πλάτη.

'Εγὼ καλὰ τὸν ἔντεσα σὰν τὸ πουλὶ 'ς τὸ βρόχι,
Καὶ μ' ἔλεγες ἐμένανε νὰ μὴ τὸ κάμῃς, ὄχι.
Καὶ τοῦτο διαλογίζομουν μὴ μῶρθουν 'ς τὸ κεφάλι,
Καὶ τώρα ποῦ τὸν γλύτωσες πολλαῖς δουλειαῖς θὰ βγάλλῃ.
Καὶ σὺ μωρὲ χαρέμι μοῦ, νὰ μ' ἔχῃς ς' τὸ λαιμό σου,
Ποῦ βάλθηκες καὶ γλύτωσες τὸν μπάς ὀχθρὸ τ' ἀνδρός σου. »

'Απόκρισις τοῦ χαρεμιοῦ πρὸς τοὺς λόγους αὐτοῦ.

Τοῦ λέγει τὸ χαρέμι του· « δὲν ντρέπεσαι κομμάτι,
'Εγὼ σὰν τὸν ἐγλύτωσα δὲν σοῦ 'ρθε 'ς τὸ Μπεράτι.
Τί πλάταις ἔχ' 'Αλῆ Βελῆς ποῦ νὰ σταθῇ μπροσθά σου,
Ποῦ τρέμει ὅλος ὁ ντουνιᾶς ἀπὸ τὴν ἀφεντιά σου;
'Εσύ 'σαι ὁ γέρο Κούρπασας 'ς τὸν κόσμον μὲ τὸ νάμι,
Καὶ τώρα ἕν' ἀνήλικον ἐμπρός σου τί θὰ κάμῃ! »

'Ο γέρο Κούρπασας στέλλει 'ς τὰ χωριὰ ἀσκέρια.

Κατόπι εὐγῆκ' ὁ Κούρπασας κι' ἀνοίγει τὰ χαρτιά του,
Νὰ μάσ' ἀσκέρι φοβερὸ νὰ στείλῃ 'ς τὰ χωριά του.
'Απὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς προβόδησε χαμπέρι,
Ζαγόρι μὲ Πωγωγιανὴν νὰ τὰ γεμίσ' ἀσκέρι.
Στέλλει εἰς τὴν Πωγγιανὴν πέντ' ἕξ ἑπτὰ χιλιάδες,
Νὰ τὰ γεμίσῃ τὰ χωριά, τί φεύγουν οἱ ῥαγιάδες.
Καὶ 'ς τὸ Ζαγόρι ἔστειλε πολὺ περίσσιο ἀσκέρι,
Διὰ νὰ γλυτώσῃ τὸν ῥαγιᾶ νὰ μὴ τοὺς βρῇ γκιδέρι.
Ὥραν τὴν ὥρα τοῦ 'ρχεται ἀσκέρι 'ς τὸ Μπεράτι,
'Αλῆς σὰν πάει ἐπάνω του νὰ προβοδήσ' ἰμτάτι.

'Αλῆς Βελῆς πηγαίνει 'ς τὴν παληὰ Πωγωγιανὴν, καὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Κούρτη πόλεμος.

'Αλῆς ἐκαβαλίκευσε ἀπὸ τὸ Τεπελένι,
Διατὶ ἔχει τὴν καρδοῦλα του πολὺ φαρμακωμένη.
Καὶ πάει 'ς τὴν Πωγγιανὴν νὰ γδάρῃ, νὰ σκοτώσῃ,
Κι' ὅ,τι χρωστάει 'Αλῆ Βελῆς νὰ τοὺς τὸ ξεπλερώσῃ.

Καὶ στέλλει 'ς τὴν Πωγγιανὴν τὸ σκοτεινὸν χαμπέρι,
Τοὺς δρόμους νὰ τοῦ πιάκουνε τοῦ Κούρπασα τ' ἀσκέρι.
Τοὺς λέγει· «μῶρ' ἄθεα σκυλιά, σήμερα νὰ μὲ ἰδῆτε,
Κι' ἄλλη φορὰ 'ς τὸν Κούρπασα νὰ πᾶτε νὰ χλαφθῆτε.
Καὶ νὰ τοῦ πᾶτε σήμερα τὰ μαῦρα τὰ μαντάτα,
Πῶς πῆρε ἡ Πωγγιανὴ τὴν σκοτεινὴ τὴν στράτα.»
Καὶ βῆκαν οἱ Μπερατινοὶ καὶ πιάνουνε τοὺς τόπους,
Βουνά, καὶ κάμπους, καὶ χλαριὰ τὰ γέμισαν ἀνθρώπους.
Καὶ βάνουνε ταῖς μπαταριαῖς προτοῦ νὰ τοὺς ζυγώσῃ,
Μὲ τέτοια ἐπολέμααν τ' ἀσλάνι νὰ χρυώσῃ.
Καὶ τὰ σπαθιά τους βγάζουνε καὶ δείχνουνε γκιαρδάνι,
Κι' Ἀλῆ Βελῆς ἐζύγωσε, καὶ πειὰ καιρὸ δὲν χάνει.
Ἀλῆ Βελῆς ἐπλάκωσε μὲ τὰ σπαθιὰ 'ς τὰ χέρια,
Καὶ τοῦ 'βαλαν ταῖς μπαταριαῖς ἀπ' ὅλα τὰ καρτέρια.
Τὰ δυὸ τ' ἀσκέρια σμίγουνε μὲ ἀνδρειὰ μεγάλη,
Καὶ στρώθηκαν 'ς τὸν πόλεμον κ' ἡ μιὰ μεριὰ κ' ἡ ἄλλη.
Κυττάζουν νὰ βαρέσουνε ἐκεῖνο τὸ ἀσλάνι,
Ποῦ πέφτει σὰν τὴν ἀστραπὴ ἀπάνω 'ς τὸ σεϊτάνη.
Ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς τοῦ βάνουν τὸ ντουφέκι,
Κι' Ἀλῆ Βελῆς 'ς τὴν μέσην τους σὰν τὸ ἰζδέρι στέκει.
Καὶ μπαίνει ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ καὶ βγαίνει ἀπὸ τὴν ἄλλη,
Μικροὺς μεγάλους πολεμᾷ 'ς τὴν κόρδα νὰ τοὺς βάλλῃ.
Σὰν ἀστραπὴ καὶ σύγνεφο τοὺς πέφτει ἐπανωθιό τους,
Καὶ κεῖνοι παρατρόμαξαν καὶ χάνουν τὸν τορό τους.
Βουνὰ καὶ κάμποι γέμισαν κουφώματα κι' ἀνθρῶποι,
Ἀλῆ Βελῆς τὰ κύτταξε, καὶ χόλιασε κατόπι.
Ἀλῆ Βελῆς τοὺς ἔδωσε τέτοιας λογῆς μαντάτα,
Τῆς Πωγγιανῆς τῆς ἔδωσε τὴν σκοτεινὴν τὴν στράτα.
Ἀπ' ἐκεῖ ἐσηκώθηκε καὶ πάγει 'ς τὸ Δελβενάκι,
Ὅσ' ἤτονε τοῦ Κούρπασα τοὺς ἔκαμε χελιάκι.
Καὶ 'ς τὸ Ζαγόρι πρόφθασε αὐτὸς μὲ τὸ σπαθί του,
'Σ τὸν πατρικόν του τὸν ῥαγιᾶ, ποῦ γίνηκαν ἐχθροί του.
Καὶ μπῆκε ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ καὶ βῆκε ἀπὸ τὴν ἄλλη,
Διατ' ἔχει ἄχτι καὶ καϋμὸ τὴν λύσσαν νὰ τοὺς βάλλῃ.

Χαμπέρι τοῦ γέρο Κούρπασα διὰ τὴν λαμπρὰν νίκην τοῦ Ἀλῆ Βελῆ.

Καὶ πήγανε ’ς τὸν Κούρπασα τὰ μαῦρα τὰ μαντάτα·
« Πῶς πήραν τ’ ἀσκέρι σου τὴν σκοτεινὴ τὴν στράτα.
Ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς τοὺς βάνει τὸ ντουφέκι,
Καὶ χάθηκ’ ὅλος ὁ ῥαγιᾶς καὶ σκόρπισε ἀπ’ ἐκεῖ.
Τ’ ἀσκέρι σου τρεμούλιαξε, καὶ χάνουν τὸν ντορό τους,
Κι’ Ἀλῆ Βελῆς σὰν ἀστραπὴ τοὺς πέφτει ἀπανωθιό τους.
Καὶ πῆρε πάλε τὰ χωριὰ μὲ τὸ σπαθὶ ’ς τὴν πλάτη,
Διατ’ ἔχει ’ς τὴν καρδοῦλά του τὸ πρῶτον τὸ γινάτι.
Ἐχάλασε τ’ ἀσκέρι σου καὶ τὸ ’καμε βιράνι,
Ταχμίνι χίλιους ἔπιασε καὶ ’ς τὸ σπαθὶ τοὺς βάνει.
Ἀγριώθηκε τὸ μάτι του κι’ ὅ,τ’ ἠμπορέσει κάνει,
Καὶ τὰ δικά σου τὰ χωριὰ τὰ ἔκαμε βιράνι.
Πολλῶν ἀπὸ τ’ ἀσκέρι σου τοὺς γδέρνει τὰ κορμί τους,
Μὲ φόβον καὶ μὲ τρόμαξιν τοὺς πέρει τὴν ψυχή τους.
Ἀκόμα κι’ ὅλος ὁ ῥαγιᾶς τρομάξαν οἱ καϋμένοι,
Δὲν ξέρουν τὶ νὰ κάμουνε καὶ στέκουν ἀραμένοι.
Ἄνδρες, γυναῖκες τρόμαξαν, κι’ ἀράδα ξεψυχοῦνε,
Κι’ ὅ,τι τοὺς βρῆκε σήμερα θέλα τὸ θυμηθοῦνε.
Καὶ πῆρ’ ἀράδα τὰ χωριὰ μὲ τὸ σπαθὶ ’ς τὸ χέρι,
Κι’ ἀπ’ ἐδῶ κεῖθε κ’ ἐμπροσθὰ δὲν θέλει νὰ σὲ ξέρῃ. »

Ὁ Κούρπασας ὑπάγει ’ς τὸ Τεπελένι, καὶ πολέμου συγκροτηθέντος, νικᾶται καὶ ἐκεῖ, καὶ ἐπιστρέφει κακῶς ἐχώντας.

Ὁ Κούρπης φειδοζώσθηκε καὶ στέκει πικραμένος,
Ἀκόμ’ ἀπ’ τὸ χαρέμι του εἶναι φαρμακωμένος.
Κι’ αὐτὴ σεμπέπι γίνηκε καὶ γλύτωσε τ’ ἀσλάνι,
Καὶ τό ’καμε τ’ ἀσκέρι του καὶ τὸν ῥαγιᾶ βιράνι.
Καὶ πῆρ’ ἀράδα τὰ χωριὰ νὰ κόψῃ, νὰ θερίσῃ,
Καὶ τὸν δικόν του τὸν ῥαγιᾶ νὰ τὸν κληρονομήσῃ.
Κι’ ὁ Κούρπασας ὁρμίζεται νὰ μάσῃ κι’ ἄλλο ἀσκέρι,
’Σ τὸ Τεπελένι νὰ ῥιφθῇ μὲ τὸ σπαθὶ ’ς τὸ χέρι.

'Ατός του ὁ γέρο Κούρπασας ὁρμίζεται καὶ βγαίνει,
Νὰ κάμῃ θρῆνον πόλεμον μέσα 'ς τὸ Τεπελένι.
Τ' 'Αλῆ Βελῆ τοῦ τὸ 'πανε τοῦ Κούρτη τὸ νιγέτι,
Πῶς θὰ σπλακώσῃ ὁ Κούρπασας τ' 'Αλῆ τὰ βελιαέτι.
'Ο γέρο Κούρτης πλάκωσε μὲ τ' ἄμετρο τ' ἀσκέρι,
Κι' 'Αλῆ Βελῆς εὑρίσκετο 'ς τοῦ Ζαγοριοῦ τὰ μέρη.
Τοῦ τὸ 'παν καὶ σηκώθηκε, καὶ πλειὸ καιρὸ δὲν χάνει,
Ταχμίνι ὥραις εἴκοσι αὐτὸς ὀκτὼ ταῖς κάνει.
'Αλῆ Βελῆς ἐπλάκωσε 'ς τὴν ἐδική του χώρα,
Κι' ὁ Κούρπασας γονάτισε ὀπίσω 'κεῖν' τὴν ὥραν.
'Αλῆ Βελῆς πῶς θέλησε τὴν βρῆκε τὴν τιμή του,
Γιατ' ἔκαμε τὸν Κούρπασα καὶ τοῦ 'σκασ' ἡ χολή του.

Χαμπέρι τοῦ 'Αλῆ Βελῆ πρὸς τὸν Κούρπασαν.

Καὶ τῷ 'στειλε τοῦ Κούρπασα· « κάτσε 'ς τὸ σύνορό σου,
Τὶ 'ς τὸ δικό μου σύνορο δὲν παίζει τ' ἄλογό σου.
'Εγώ 'μαι αὐτὸς 'Αλῆ Βελῆς ὁ φίλος ὁ δικός σου,
Σὲ κάνω, γέρο Κούρπασα, καὶ χάνεις τὸν ντορό σου.
Σὲ μένα ἐπολέμησες νὰ δείξῃς τὴν τιμή σου,
Καὶ τώρα, γέρο Κούρπασα, θὰ σκάσω τὴν χολή σου.
'Εσὺ θὰ μ' ἐθανάτονες νὰ γλύσῃς τὸν ῥαγιᾶ σου,
Σὲ κάνω, γέρο Κούρπασα, κουρκοῦτι τὰ μυαλά σου. »

Στέλλει χαμπέρι 'ς τὸ Χόρμοβο ὁ 'Αλῆ Βελῆς.

'Ακόμα δὲν ξαπόστασε μέσα 'ς τὸ Τεπελένι,
Στέλλει γραφὴ 'ς τὸ Χόρμοβο πικρὴ φαρμακωμένη.
Καὶ γράφει μέσα 'ς τὸ χαρτί· « πῶς νὰ μὲ καρτερῆτε,
Καὶ τὸ δικόν μου τὸ σπαθὶ ἐφέτος θὰ τὸ ἰδῆτε.
'Απὸ τὰ τώρα καὶ μπροστὰ νὰ γίνετε ῥαγιάδες,
Τοὺς Τούρκους νὰ τιμήσετε κι' ὅλους τοὺς ἀφεντάδες.
Τ' ἐγὼ 'μαι γιὰ τὸ Χόρμοβο τὸ βέβηο χωρὶς ἄλλο,
Κι' ἂν ἔλθω μέσα 'ς τὸ χωριὸ τζεκοῦρι θέλα βάλλω.
'Αλησμονήσετε ἐσεῖς τὴν πόρτα τὴν δική μου,
Καὶ τώρα δὲν γλυτόνετε ἐσεῖς ἀπ' τὸ σπαθί μου.

Καὶ τὸ δικόν μου τὸ σπαθὶ εἶναι πικρὸ κομμάτι,
Καὶ τὸ 'δεταν τί γίνηκε 'ς τὸν Κούρτην 'ς τὸ Μπεράτι.
Νὰ μὴ θαῤῥῆτε τὰ παλῃά, ἐσεῖς μπρὲ Χορμοβῖταις,
Ἀπὸ τὰ τώρα καὶ μπροσθὰ νὰ κόψετε ταῖς μύταις.
Ῥαγιάδες ἀλευθέρωτοι νὰ γίνετε δικοί μου,
Κι' ἀλλῃῶς θελὰ περάσετε ἐσεῖς ἀπ' τὸ σπαθί μου.
Τί τώρα 'βῆκ' Ἀλῆ Βελῆς αὐτὸς ποῦ δὲν θαῤῥεῖτε,
Κι' ἂν ἔλθω μέσα 'ς τὸ χωριὸ 'ς τὴν μαύρη γῆς νὰ 'μπῆτε.»
Ἔτσι τοὺς γράφ' Ἀλῆ Βελῆς τὴν τίμια τὴ γραφή του,
Ῥαγιάδες ἀλευθέρωτοι νὰ γίνουν ἐδικοί του.

Χορμοβίτων ἀπόκρισις πρὸς τὴν γραφὴν τοῦ Ἀλῆ Βελῆ.

Οἱ Χορμοβῖταις ἄνοιξαν τὸ γράμμα καὶ διαβάζουν,
Τὸν Τζιαοὺς Πρίφτη γλήγορα 'ς τὴν ἐκκλησιὰ τὸν κράζουν.
Αὐτὸς ἦτον 'ς τὸ Χόρμοβο ποῦ τοὺς κουμανδαρίζει,
Καὶ προεστὸν τὸν ἔχουνε, ποῦ σπέρνει, ποῦ θερίζει.
Τὸ τίμιο γράμμα διάβασαν καὶ τὰ φανερωμένα,
Ποῦ 'χε θεμέλιο καὶ μπινᾶ πῶς ἦτον τὸ καθένα.
Νὰ τοὺς χαλάσ' Ἀλῆ Βελῆς ποτὲ δὲν τὸ θαῤῥεύουν,
'Σ τὴν μέση τῆς Ἀρβανιτιᾶς νὰ σηκωθοῦν γυρεύουν.
'Σ τὴν μέση 'ς τὴν Ἀρβανιτιὰ κεφάλι νὰ σηκώσουν,
Μηδὲ χαράτζι τῆς Τουρκιᾶς θαῤῥεύουν νὰ μὴ δώσουν.
Γιατ' ἔχουν χρόνους ἄπειρους κανένα δὲν σαϊντίζουν,
Μηδὲ σπαῆν 'ς τὴν πόρταν τους καθόλου δὲν γνωρίζουν.
Καὶ τῷ 'στειλαν ἀπόκρισιν· « Ἐμεῖς δὲν προσκυνοῦμεν,
Ἂν ἀγαπήσῃς κόπιασε, ἐμεῖς σὲ καρτεροῦμεν.
Ὡς τόσον σ' ἔχομεν ῥιτζιᾶ ἀπ' ἔδω μὴ κοπιάσῃς,
Τί σήμερα 'ς τὸ Χόρμοβον τοῦ λόγου σου θὰ χάσῃς.
Τὶ ζάπτι δὲν μᾶς ἔκαμε ἀκόμη κι' ὁ μπαμπᾶς σου,
Καὶ πῶς θὰ προσκυνήσωμεν ἐμεῖς 'ς τὴν ἀφεντιά σου;
Καὶ 'μεῖς ντουφέκι καὶ σπαθὶ 'ς τὸ χέρι μας βαστοῦμεν,
Κι' ἂν ἀγαπήσῃς κόπιασε, ντουφέκι σοῦ χρωστοῦμεν.
Καὶ σήμερον 'ς τὸ Χόρμοβο ψυχὴ νὰ μ' ἀπομείνῃ,
Κανένας δὲν σὲ προσκυνᾷ, ῥαγιᾶς δὲν μπορ' νὰ γίνῃ. »

Τ' Ἀλῆ Βελῆ τοῦ στέλνουνε τέτοιαις λογῆς μαντάτα,
Ἀρματωμένοι βγήκανε καὶ τοῦ 'πιασαν τὴν στράτα.
Δὲν εἶδαν τί ἐγίνηκε 'ς τὸν Κούρτην 'ς τὸ Μπεράτι,
Μονάχα δὲν ἠθέλησαν, καὶ βάσπασαν γινάτι.

Τὸ κίνημα τοῦ Ἀλῆ Βελῆ ἐναντίον εἰς τοὺς Χορμοβίταις, καὶ πόλεμος μὲ αὐτοὺς, καὶ νίκη λαμπρὰ τοῦ Ἀλῆ Βελῆ.

Ἀλῆ Βελῆς σὰν τ' ἄκουσε πεισμώθηκε κομμάτι,
Κ' εὐθὺς τὴν ὥρα πρόσταξε γιὰ νὰ τοῦ φέρουν τ' ἄτι.
Καὶ τ' ἄλογο τ' Ἀλῆ Βελῆ Μπαλιώσια ἦν τ' ὄνομά του,
Σὰν τὸ πουλὶ πετούμενο ἁπλόνει τὰ πτερά του.
Ἕνα τελιάλη ἔβαλε μέσα 'ς τὸ Τεπελένι
« Ποιὸς εἶναι Τοῦρκος σήμερα, ὁρμίζεται καὶ βγαίνει.
Κ' ἐγὼ 'μαι γιὰ τὸ Χόρμοβο νὰ δώσω 'να νιζάμι,
Τί μέναγε μοῦ γένηκε τὸ οὔμπρί μου χαράμι.
Γιατὶ μοῦ μαύρισ' ὁ ντουνιᾶς, δὲ θέλω πειὰ νὰ ζήσω,
Τὸν Τζιαοὺς Πρίφτη σήμερα θὰ πιάσω νὰ τὸν ψήσω.
Τὸν Τζιαοὺς Πρίφτη σήμερα ἢ πάγω καὶ τὸν πιάνω,
Ἢ δὲν εἶναι τὸ βολετὸ, σήμερα θὰ πεθάνω. »
Καὶ πλάκωσε 'ς τὸ Χόρμοβο μὲ τὸ σπαθὶ 'ς τὸν πλάτη.
Ἄνδρες, γυναῖκες τρόμαξαν καὶ δὲν ἔχουν τακάτι.
Σὰν τὰ σαΐνια τὰ κακὰ ποῦ πνίγουν περιστέρια,
Ἀπήδησαν 'ς τὸ Χόρμοβο μὲ τὰ σπαθιὰ 'ς τὰ χέρια.
Σὰν τὰ σφακτὰ 'ς τὸ κασαπιὸν κόβουν καὶ πελεκοῦνε,
Κι' ἀκόμη θάῤῥος τοὺς κρατεῖ, καὶ δὲν τὸν προσκυνοῦνε.
Σὰν κλῶσσαις μὲ πολλὰ πουλιὰ ποῦ βλέπουν τὰ σαΐνι,
Ἔτσι γουργιάζουν οἱ πικροὶ, καὶ ῥάγι δὲν τοὺς δίνει.
Ἐμβῆκ' ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ, κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη βγαίνει,
Πατῶντας τὰ κουφώματα, κι' ἀκόμα δὲν χορταίνει.
Ἀλῆ Βελῆς βουλήθηκε ψυχὴ νὰ μὴν ἀφήκῃ,
Καὶ χύνεται τ' ἀσκέρι του σὰν μανιωμένοι λύκοι.
Ἀλῆ Βελῆς ἐπρόσταξε νὰ βροῦν τὸν Τζιαοὺς Πρίφτη
Κι' ὁ Τζιαοὺς Πρίφτης ὁ πικρὸς σὰν τὸ ποντίκι 'κρύφτη.

'Σ τὸ αἷμα ἐπλακώθηκε, νὰ γλύσῃ τὴν ψυχή του,
Γιὰ νὰ μὴ κάμ' Ἀλῆ Βελῆς κεμπάπι τὸ κορμί του.
Τὸν βρῆκαν καὶ τὸν ἔφεραν δεμένον ἐμπροσθά του,
Αἷμα καὶ ἔμπυο χύνουνε τὰ μάτια τὰ δικά του.
'Σ τὸ Χόρμοβο δὲν ἄφησε μηδὲ ψυχὴ νὰ βλιάξῃ,
Τὸν Τζιαοὺς Πρίφτη πρόσταξε μὲ ξύλα νὰ τὸν κάψῃ.
Ὁ Τζιαοὺς Πρίφτης θέλησε συχώρεσιν νὰ πάρῃ,
Κατόπι νὰ τὸν ψήσουνε σὰν τὸ παχὺ κριάρι.
Τὸ σκοτεινὸ τὸ Χόρμοβο ἐγίνηκε βιράνι,
Κι' ὁ Τζιαοὺς Πρίφτης γίνηκε κεμπάπι 'ς τὸ σαχάνι.

Οἱ Μαλισιοβῖταις σηκώνουν κεφάλι, βοηθούμενοι ἀπὸ τὸν Κούρπασα.

Γαζῆς σιαὶν Ἀλῆ Βελῆς πολλαῖς δουλειαῖς θὰ κάμῃ.
'Σ τὴν Μαλισιόβα ἔμεινε νὰ δώσῃ 'να νιζάμι.
Τ' εἶναι ῥαγιᾶς τοῦ Κούρπασα, καὶ σήκωσαν κεφάλι,
Καὶ τοὺς κρατεῖ 'ς τὴν πόρτα του μὲ μιὰ χαρὰ μεγάλη.
Ἀρματωμένοι γκεζεροῦν ἀπάνω 'ς τὸν ὀνδᾶ του,
Καὶ δὲν πιστεύει σὰν κεινοὺς ἀκόμη τὰ παιδιά του.
Ἀτός του ὁ γέρο Κούρπασας τοὺς ἄνοιξε τὰ μάτια,
Καὶ βγαίνουν κλέφταις τὰ σκυλιὰ, καὶ πιάνουν μονοπάτια.
Μέραις καὶ νύκταις περπατοῦν, τοὺς δρόμους καρτεροῦνε,
Τρομάζει ἡ Ἀρβανιτιὰ ἀπ' ἐκεῖ νὰ διαβοῦνε.
Τοὺς ἀγαπᾷ ὁ Κούρπασας, καὶ φόβον δὲν τοὺς δίνει,
Γιατὶ σκοτώθησαν πολλοὶ μὲ τὴν ἀπιστοσύνη.
Ὅποιος νὰ πάῃ νὰ κλαφθῇ ἀπ' τοὺς Μαλισιοβίταις,
Πιάνει τοὺς κόφτ' ὁ Κούρπασας τὴν γλῶσσα καὶ ταῖς μύταις.

Χαμπέρι τοῦ Ἀλῆ Βελῆ πρὸς τοὺς Μαλισιοβίταις.

Γαζῆς σιαὶν Ἀλῆ Βελῆς τὰ πάντα τους τὰ ξέρει,
'Σ τὴν Μαλισιόβα ἔστειλε φαρμακερὸ χαμπέρι.
« Νύκτα καὶ μέρα 'ς τὴν κλεψιὰ, μωροὶ Μαλισιοβῖταις,
Καὶ τώρα 'ς τὴν ἡμέρα μου 'ς τὴν μαύρη γῆς θὰ μπῆτε.

Ἀπ' ἐδῶ κεῖθε κ' ἐμπροσθὰ 'ς ταῖς στράταις νὰ μὴ βγῆτε,
Ἐκεῖνο ποῦ θὰ πάθετε θελὰ τὸ θυμηθῆτε.
Σᾶς γράφω νὰ τὸ ξέρετε, καὶ μὴ σᾶς κόφτ' ἡ γνῶσι,
Κι' ὁ Κούρτης ἀπ' τὸ χέρι μου δὲν μπόρ' νὰ σᾶς γλυτώσῃ.
Καὶ βγάνω ταῖς 'δοντοῦραις σας ὅλαις μὲ τὴ 'δοντάγρια,
Γιατ' εἶσθε βαρυκέφαλοι, σὰν τὰ γουρούνια τ' ἄγρια.»
Ἀλῆ Βελῆς τοὺς ἔστειλε τέτοιας λογῆς χαμπέρι,
Νὰ τ' ἀπαργιάσουν τὰ παληὰ, καὶ νὰ τραβήσουν χέρι.

Οἱ Μαλισιοβῖταις δὲν ὑπακούουν 'ς τὴν προσταγήν του· διὸ ὁ Ἀλῆ Βελῆς κατ' αὐτῶν κινηθεὶς τοὺς ἀφανίζει ὁλοτελῶς.

Κι' ἀρχινησάνε πλειότερο ἀπ' ὅλα τὰ κακά τους,
Γιατ' ἔχουνε τὸν Κούρπασα κι' ἁπλόνουν τὰ πτερά τους.
Τὸ μάτι δὲν τοὺς θόλωτε, κι' ὅ,τι ἠμπορέσαν κάνουν,
Καὶ τὸ σπαθὶ τ' Ἀλῆ Βελῆ 'ς τὸν νοῦν τους δὲν τὸ βάνουν.
Κι' Ἀλῆ Βελῆς ἐκίνησε, καὶ πειὰ καιρὸ δὲν χάνει,
Ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ 'ς τὴν κόρδα τοὺς ἐβάνει.
Πιάνει κι' ἀνθρώπους μερικοὺς τοὺς βάνει 'ς τὴν τσεχοῦρα,
Κι' ὅλα τὰ 'πίλοιπα χωριὰ τὰ ἔπιασ' ἡ τρεμοῦρα.
Τοὺς τσάκισε τὰ κόκκαλα, τοὺς γδέρει τὰ κορμιά τους,
Μὲ φόβον καὶ μὲ τρόμαξιν τοὺς πῆρε τὴν ψυχή τους.
Τοὺς ἦλθε 'ς τὸ κεφάλι τους μεγάλο μουσουμπέτι,
Νὰ μολογοῦνται 'ς τὸν ντουνιᾶ, νὰ πέρουνε ἰμπρέτι.
Κι' ὅλος ὁ κόσμος σήμερα, ἐκεῖνοι ποῦ τ' ἀκοῦνε,
Τῆς Μαλισιόβας τὸ κακὸ θενὰ τὸ θυμηθοῦνε.
Ὁ Κούρπασας προβόδησε καὶ πιάνει τὴν κλεισοῦρα,
Κι' Ἀλῆ Βελῆς ἀπὸ μεριὰ τοὺς ἔκαμε κουλοῦρα.
Κι' ὅλους τοὺς πιάνει ζωντανοὺς 'ς τὸ Κάστρο 'ς τὴν κλεισοῦρα,
Καὶ γδέρει τὰ κεφάλιά τους μὲ τὴν ἀνεμοδαῦρα.
Καὶ τὸ σπαθὶ τοῦ φίλησαν νὰ γλύσουν οἱ καϋμένοι,
Καὶ πήγανε 'ς τὸν Κούρπασα πικροὶ φαρμακωμένοι.

Πόλεμος τοῦ Λιαμπόβου, καὶ χαλασμὸς τοῦ ἀσκεριοῦ τοῦ Κούρτη.

Κι' ἀπ' ἐκεῖ ἐσηκώθηκε 'ς τὸ Λιάμποβου καὶ πάνει,
Νὰ ἰδοῦμε καὶ τοῦ Κούρπασα ἀπ' ἐκεῖ τί τοῦ κάνει.
Διαλέγει ἀσκέρι φοβερὸ ἀπ' ὅλον τὸ ἰσνάφι,
Καὶ τὸ 'στειλε 'ς τὸ Λιάμποβου· « Ἀλῆ Βελῆ νισάρι,
Καὶ μὴ γυρεύῃς τὸν ντουνιᾶ νὰ τὸν κληρονομήσῃς,
Μηδ' αἷμα τόσον ἄδικα θέλε διὰ νὰ χύσῃς
Ἀλῆ Βελῆ, τὸ Λιάμποβου ἐγὼ δὲν σοῦ τὸ δίνω,
Τί σήμερα 'ς τὸ Λιάμποβου τὸ αἷμά μου τὸ χύνω. »
Μὰ τ' οὐρανοῦ τὰ σύγνεφα, μὰ τὴν βροχὴν ποῦ βρέχει,
Τί γίνηκε 'ς τὸ Λιάμποβου μολογημὸν δὲν ἔχει.
Δὲν εἶχε γίνει 'ς τὸν ντουνιᾶ τέτοιας λογῆς ντουφέκι,
Ἀλῆ Βελῆς τὸν Κούρπασα τὸν χάλασε κι' ἀπ' ἐκεῖ.
Ὡς τόσος θρῆνος γίνηκε 'ς τὸ στερινὸ τὸ τζέγγι,
Ποῦ ὁ ἥλιος ἐσκοτείδιασε, καὶ ξεστεριὰ δὲν φέγγει.
Βουνὰ, καὶ κάμποι, καὶ κλαριὰ ἀπ' τὸν καπνὸν χαθῆκαν,
Ὅσοι καρσὶ τοῦ στέκονταν 'ς τὸ Λιάμποβου χαθῆκαν.
Σὰν ἀστραπὴ καὶ σύγνεφον στράπτει καὶ μπουμπουνίζει,
Ἀλῆ Βελῆς ἀπάνω τους σὰν ἀστραπὴ γιουρδίζει.
Καὶ χλιμιτρᾷ ἀπάνω τους Ἀλῆ Βελῆς μὲ τ' ἄτι,
Κι' ὁ Κούρπασας γονάτισε, καὶ δὲν ἔχει τακάτι.
Τακάτι δὲν τ' ἀνέμεινε, κ' ἡ ἀνδρειά του ἐχάθη,
Καὶ ἡ καϋμένη του καρδιὰ παρὰ πολὺ πικράθη.
Ὅλος ὁ κόσμος τρόμαξαν, καὶ Τοῦρκοι καὶ Ῥωμαῖοι,
Ποῦ τὸ σπαθὶ τ' Ἀλῆ Βελῆ 'ς τὸ αἷμα μέσα πλέει.
Καὶ κάνει χρόνους εἴκοσι ντουφέκι μὲ τὸν Κούρτη,
Καὶ τὰ μυαλὰ τοῦ Κούρπασα τοῦ τά 'καμε κουρκοῦτι.
Ἀλῆ Βελῆς σὰν ἔκαμε τὴν Ἀλβανίαν φέτι,
Τὸ νάμι του ξακουσίσθηκε 'ς τὴν Πόλιν, 'ς τὸ ντουβλέτι.

Ὅπως τοῦ ἔστειλε ὁ βασιλέας φερμάνι καὶ χάτι μαζῆ μὲ τούγια.

Κι' ἀκούσθηκε 'ς τὸν βασιλιᾶ, καὶ χάζι τόνε κάνει,
Τὸν δαβιντάρη τοῦ 'στειλε μὲ χάτι, μὲ φερμάνι.

Αφέντης μας ὁ βασιλήας στέλνει τὸν διβικτάρη,
Καὶ τοῦ 'φερε τὸ Δέλβινο μανσοῦπι νὰ τὸ πάρη.
Δυὸ τούγια τοῦ προβόδησε καλὰ καὶ τιμημένα,
Καὶ μέσα 'ς τὸ φερμάνι του πολλὰ τοῦ 'χε γραμμένα.
Καὶ τοῦ 'χε 'ς τὸ φερμάνι του· « 'Αλῆ Βελῆ, παιδί μου,
Δυὸ τούγια σοῦ προβόδησα αὐτοῦ μὲ τὴν εὐχή μου.
Μανσοῦπι σοῦ προβόδησα τὸ Δέλβινο σαντζιάκι,
Τί στράβωσαν παραπολὺ, καὶ ἴσιασ' τους λιγάκι.
Γιατ' εἶσ' ἀσλάνι 'ς τὸν ντουνιᾶ, καὶ ἰζτεργιᾶς τοῦ κόσμου,
Καὶ σύ 'σαι 'ς τὸ ναζάρι μου σὰν ἴδιος γυιὸς δικός μου.
Κι' ὅπως σοῦ κόψ' ἡ γνῶσί σου καλὰ καὶ τιμημένα,
Καὶ ξέρε πῶς δὲν σ' ἔρχεται ζεβάλι ἀπὸ τ' ἐμένα.
Σὲ πῆρα 'ς τὸ ναζάρι μου, καὶ σοῦ 'στειλα δυὸ τούγια,
Κ' ἐγὼ καμποῦλι τά 'καμα καὶ τὰ δικά σου χρόνια. »
Τρεῖς μέραις τοῦ 'στειλε μπρασθὰ μουζδὲν μὲ τὸ μεντζίλι,
Κι' ὁ διβικτάρης τὸ κοντὸ τοῦ βασιληᾶ τεπτίλι,
Καὶ τοῦ 'φερε τ' 'Αλῆ Βελῆ τὸ τίμιο τὸ φερμάνι.
'Αλῆ Βελῆς ἀρχίνησε κ' ἕνα ντουγοῦνι κάνει.
Μικροὶ, τρανοὶ μαζώχθησαν μέσα 'ς τὸ Τεπελένι,
Κι' ἀνοίγει τὸ φερμάνι του 'Αλῆς καὶ τὸ μαθαίνει.
'Απὸ τώρα καὶ 'μπροσθὰ πασιᾶν νὰ τὸν εἰποῦμε,
Χαΐρ ντουᾶ νὰ κάμωμε, καὶ νὰ τὸν εὐχηθοῦμε.

Ὅπως ὑπεδέχθη τὸν διβικτάρη καὶ ἐπεριποιήθη, καὶ ὅπως αὐτὸν ἀπέστειλε. Εἶτα συνάζει ἀσκέρι καὶ πάει 'ς τὸ Δέλβινον.

'Αλήπασας σὰν ἔλαβε τέτοιας λογῆς φερμάνι,
Τὸν ἄνθρωπον τοῦ βασιληᾶ φλωρένιον τόνε κάνει.
Μὲ τὸ φλωρὶ τὸν ἔπνιξε, νὰ τὸν καλοκαρδίση,
Κατόπι ἐσηκώθηκε νὰ τὸν ξεπροβοδήση.
Τρεῖς ὥραις τὸν ἐξέβγαλε μὲ πλούσιο σαλτανέτι
Τὸν ἄνθρωπον τοῦ βασιληᾶ, ποῦ πάνει 'ς τὸ δουβλέτι.
Καὶ τοῦ 'πε· « σύρε 'ς τὸ καλὸ, τίμιέ μου χασνατάρη,
Καὶ προσκυνῶ τὸν βασιληᾶ, νὰ μ' ἔχη 'ς τὸ ναζάρι.
Κι' ὅπου προστάξ' ὁ βασιληᾶς κουσοῦρι δὲν ἀφίνω,
'Σ τὸν ὁρισμόν του βρίσκομαι, τὸ αἷμά μου τὸ χύνω.

Τὸν τίμιον διδικτάραγα τὸν ἔστειλε ’ς τὴν Πόλι,
Κι’ Ἀλήπασας ἐγύρισε μὲ τὸ δικόν του κόλι.
Κι’ ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς προβόδησε χαμπέρι,
Καὶ βάνει τέτοιας λογῆς βουλὴν νὰ μάσ’ ἀσκέρι.
Καὶ κάν’ ἀσκέρ’ Ἀλήπασας μιὰ δεκαριὰ χιλιάδες,
Περίσσους ναμουντάριδες, καὶ μπέηδες, κι’ ἀγάδες.
Μὲ τέτοιον κόσμον κίνησε ἀπὸ τὸ Τεπελένι,
Μήτε κανένας ’ς τὸν ντουνιᾶ ἐμπρός του δὲν τοῦ βγαίνει.

Τοῦ ἦλθε φερμάνι δεύτερο, καὶ πάγει ’ς τὸ Δέλβινο.

Καὶ πρόφθασε ’ς τὸ Δέλβινο, κι’ ὅ,τ’ ἠμπορέσει κάνει,
Κι’ ἀπὸ τὸ ντουβλέτι τοῦ ’στειλαν τεκρὰρ γενὶ φερμάνι.
Καὶ γράφει τὸ φερμάνι του. « Ἀλήπασα, παιδί μου,
Δῶσε νιζάμι φοβερὸ αὐτοῦ μὲ τὴν εὐχή μου.
Καὶ κάτσε ’ς τὸ μανσοῦπί σου καὶ γλένδισε κομμάτι,
Καὶ νὰ τὴν ἔχῃς τὴν δουλειὰ ἀπάνω ’ς τὸ σεργιάτι.
Κι’ ἀπ’ τὴν δουλειὰ τοῦ σιεργιατιοῦ νὰ μὴ παραστρατεύσῃς,
Τί πέρεις τὴν κατάρα μου, καὶ θὰ κακοπαθήσῃς.
Νὰ περπατῇς, Ἀλήπασα, πῶς κρένει τὸ κιτάπι,
Διατὶ σὲ κάνω φερμανλῆ, καὶ γίνεσαι χεράπι.
Κι’ ὅταν νὰ μάσῃς τὸ μιρὶ αὐτοῦ ποῦ σοῦ τυχαίνει,
Ἀλήπασα, νὰ σηκωθῇς νὰ πᾷς ’ς τὸ Τεπελένι.
Σοῦ στέλλω καὶ τὰ Τρίκκαλα νὰ τὰ κουμανδαρίσῃς,
Τὸν ἄνθρωπον τοῦ Κούρπασα μὲ λάδι νὰ τὸν ψήσῃς.
Γιατ’ ὁ ἄνθρωπος τοῦ Κούρπασα, ποῦ τό ’χει ἀρματωλίκι,
Κυνηγάζ’ ἀπ’ ὅλον τὸν ῥαγιᾶ ψυχὴ νὰ μὴν ἀφήσῃ. »

Ὅπως ὑπῆγε ’ς τὰ Τρίκκαλα, καὶ τὸν ἐδέχθησαν, καὶ ὁ τοῦ Κούρτη ἄνθρωπος ἔφυγε, καὶ ἔδωσε χαμπέρι τοῦ Κούρτη.

Σὰν τοῦ ’στειλε τ’ Ἀλήπασα τέτοιας λογῆς φερμάνι,
Γιὰ τὸ μιρί του πρόσταξε τεκμίλι νὰ τὸ κάνῃ.
Καὶ τὸ μιρὶ τὸ μάζωξε καὶ τό ’καμε τεκμίλι,
’Σ τὴν Πόλιν τὸ προβόδησε εὐθὺς μὲ τὸ μεντζίλι.

Κι' Ἀλήπασας σηκώθηκε καὶ πάει 'ς τὴν δουλειά του,
Σὰν τὸ πουλὶ πετούμενο ἁπλόνει τὰ πτερά του.
Νύκτα καὶ μέρα περπατεῖ 'ς τὰ Τρίκκαλα νὰ σώσῃ,
Τὸν ἄνθρωπον τοῦ Κούρπασα νιζάμι νὰ τοῦ δώσῃ.
Καὶ βγήκανε 'ς τὰ Τρίκκαλα καὶ τόνε προσκυνοῦνε,
Χίλια καλῶς ἐκόπιασες τ' Ἀλήπασα νὰ 'ποῦνε.
Ῥωτᾷ γιὰ τὸν ἁρματωλὸν, τί γίνηκε; τοὺς λέγει,
Ὁ ἄνθρωπος τοῦ Κούρπασα ἐμένα δὲν μοῦ παίγει.
Καὶ τοῦ 'πανε, πῶς σ' ἄκουσε αὐτὸς τὴν ἀφεντιά σου,
Εὐγῆκ' ἀπὸ τὰ Τρίκκαλα κι' αὐτὸς νὰ βγῇ μπροσθά σου.
Κι' ἁρματωλὸς δὲν στάθηκε, μέσ' τὸ Μπεράτι πάνει,
Καὶ μπῆκε 'ς τὸν ἀφέντη του, καὶ νάκλι τοῦ τὸ κάνει.

Ὁ Κούρπασας ἐπῆρε τὸ χαμπέρι, καὶ ἀῤῥωστῶντας ἀπὸ τὴν χόλιασίν του ἀπόθανε.

Ὁ θλιβερὸς ὁ Κούρπασας τὸ πῆρε τὸ χαμπέρι,
Τὸν παγεμὸν τ' Ἀλήπασα μὲ τ' ἄμετρο τ' ἀσκέρι.
Ποῦ ζάπωσε τὰ Τρίκκαλα αὐτὸς μὲ τὸ φερμάνι,
Κι' ὁ Κούρπασας ἐχάθηκε, καὶ δὲν ἔχει θερμάνι.
Καὶ γνῶσις δὲν τ' ἀνέμεινε ἀπάνω 'ς τὸ κεφάλι,
Καὶ πῆρε μαύρην φορεσιὰν ἀπάνω του νὰ βάλῃ.
Τοῦ χάλασ' ὅλος ὁ ντουνιᾶς, τοῦ γίνηκε σκοτάδι.
Ὁποῦ 'χασε τὰ Τρίκκαλα, καὶ δὲν ἔχει μοιράδι.
Ὁ ἥλιος τοῦ σκοτείνιασε, τοῦ γίνηκε σκοτάδι,
Τὸ φῶς ἀπὸ τὰ μάτιά του κι' αὐτὸ ἐχάθ' ὁμάδι.
Κι' ἀπὸ τὴν σκουτούρα τὴν πολλὴν τοῦ ἦλθ' ἡ ἀῤῥωστία,
Ἀπὸ τὴν λύπην τὴν πολλὴν ἔχασε τὴν ὑγεία.
Στοχάζετο τί τοῦ 'γινε καζάνι τὸ κεφάλι,
Ἐτοῦτο τοῦ προξένησε ἡ λύπη ἡ μεγάλη.
Κι' ἀπόπλυνε τὰ χέρια του ἀπ' ὅλα τὰ δερβένια,
Γιὰ τοῦτο τὸν ἐκόλλησε τοῦ θάνατου ἡ ἀσθένεια.
Καὶ λέγ' ὁ γέρο Κούρπασας, « κάλλια νά 'χα πεθάνει,
Παρὰ ποῦ πάει Ἀλήπασας ἐκεῖ μὲ τὸ φερμάνι. »
Ἀχ, γέρο Κούρπασα πικρὲ, καὶ τί στοχάζεσ' ἄλλα;
Τὰ τοῦ Θεοῦ ποιήματα εἶναι πολλὰ μεγάλα.

Καὶ βέβηα ποῦ τὸν θέλησε καὶ ποῦ τὸν ἀφέντεψε,
Θεὸς ποῦ τὸν γεράτισε, διὰ τοῦτο τὸν τιμάει.
» Τώρα μοῦ μαύρισ' ὁ ντουνιᾶς, δὲν θέλω πειὰ νὰ ζήσω,
Νὰ δώσω τ' ἀμανάτι μου, τὰ μάτιά μου νὰ κλείσω.
Τί 'γὼ 'μαι ὁ γέρο Κούρπασας 'ς τὸν κόσμον ξακουσμένος,
Καὶ τώρ' ἀπὸ τὸν 'Αλήπασα εὐγῆκα 'ντροπιασμένος.
'Απὸ τώρα κ' ἐμπροσθὰ δὲν ἔχω πειὰ νὰ ζήσω,
'Εκόπηκαν αἱ μέραις μου, ἔχω νὰ ξεψυχήσω.
'Απὸ τὰ τώρα καὶ 'μπροσθὰ δὲν κάνω 'γὼ κουμπούλι,
Τὸν θάνατόν μου σήμερα τὸν ἔκαμα καμπούλι.
Καὶ μένα τὸ χαρέμι μου ἂς μ' ἔχη 'ς τὸ λαιμόν της,
Μ' ἀπάτησε κ' ἐκράτησα τὸν λόγον τὸν δικόν της.
Ὀντά 'ρθε 'ς τὰ χεράκιά μου δὲν ἔκανα χεσάπι;
Δὲν τὸ 'γδερνα πατόκορφα σὰν τράγο 'ς τὸν χασάπη;
Μόνον ν' ἀκούσω ἤθελα τὰ μοῦ 'πε τὸ χαρέμι,
Τώρα μοῦ κλώθει τ' ἄντερα σὰν γνέμα 'ς τὴν ἀνέμη. »
'Απ' τὸν καϋμόν τ' ὁ Κούρπασας χαΐρι πλειὸ δὲν κάνει,
Καὶ βάνει τὸ κεφάλι του νὰ πέση νὰ πεθάνη.
Καὶ λέγ' ὁ γέρο Κούρπασας· « ἐφέτος δὲν γλυτόνω;
'Απ' τὴν δουλειὰ ποῦ μοῦ 'καμε 'ς τὸ μνῆμά μου δὲν λυόνω. »
'Απ' τὸν καϋμόν τ' ὁ Κούρπασας κι' ἀπὸ τὴν συλλογή του,
Μιὰ νύκτα παραδάρθηκε, καὶ τοῦ 'σκασ' ἡ χολή του.
Ὁ Κούρπασας ἀπέθανε, 'ς τὴν μαύρην γῆς ἐμπῆκε,
Καὶ τὰ καλὰ ποῦ δούλευε 'ς τὸ μνῆμά του τὰ βρῆκε.

Ὅπως ἐσκορπίσθησαν οἱ ἄνθρωποι τοῦ Κούρτη, καὶ ἐδόθη χαμπέρι 'ς τὸν 'Αλήπασαν.

Καὶ τοῦ 'πανε π' 'Αλήπασα τοῦ Κούρτη τὸ χαμπέρι,
Καὶ τὸν λυπήθηκε πολύ, καὶ μπῆκε σὲ γκιδέρι.
« Ὁ γέρο Κούρτης, τοῦ 'πανε, ἄφηκε τὴν ὑγειά σου,
Σεμπέπι τοῦ 'ρθ' ὁ θάνατος ἀπὸ τὴν ἀφεντιά σου. »
'Αλήπασας πικράθηκε καὶ χόλιασε λιγάκι,
Τ' ἦτον κολώνα καὶ μπινᾶς 'ς τῆς Βλιώρας (1) τὸ σαντζάκι.

---

(1) Ἀλβανιστὶ ὁ Αὐλών, τουρκιστὶ λεγόμενος Ούλουνιά.

Καὶ 'ς τὰ δερβένια 'χούσθηκε τοῦ Κούρτη τὸ χαμπέρι,
Καὶ σκόρπισαν καὶ 'χάθηκαν τοῦ Κούρπασα τ' ἀσκέρι.
Καὶ δὲν ἀνέμεινε ψυχὴ 'ς ὅλα τὰ βελαέτια,
Νὰ μόνε μάθουν τὴν θανὴν τοῦ Κούρτη τὰ σερμπέτια.
Ποῦ γλέπ' ἕνας τὸν ἄλλονε, καὶ κλέφτικα περνοῦνε,
Ποτὲ δὲν τὸ θαῤῥεύουνε 'ς τὸν τόπον τους νὰ βγοῦνε.
Σὰν ἄκουσαν τὸν θάνατον, τοῦ Κούρτη τὰ μαντάτα,
Φοβήθηκαν μὴν ἔπιασε 'Αλήπασας τὴν στράτα.
Φοβοῦνται τὸν 'Αλήπασα μὴ στείλῃ καὶ τοὺς πιάσῃ,
Τ' ὁ Κούρπασας ἀπέθανε καὶ θελὰ τοὺς χαλάσει.
Τέτοια ζαγάρια 'Αλήπασας 'ς τὸν νοῦν του δὲν τὰ βαίνει,
Μηδὲ κανένα προβοδᾷ, τὴν στράτα δὲν τοὺς πιάνει.

Ἐπέλευσις τοῦ Μαχμοὺτ πασᾶ τοῦ Σκόδρα εἰς τὴν Ῥούμελην.

Τ' ἀκούει ὁ Σκοδριὰν πασᾶς τοῦ Κούρτη τὸ μανδάτο,
Στέλνει χαρτιὰ 'ς τοὺς Γκέγγιδες ἀπ' τὴν κορφ' ὡς τὸ κάτω.
Καὶ λέγει· « τώρ' ἀπέθανε ὁ Κούρτης ὁ μεγάλος,
Γιὰ τὰ δερβένια μουστεχὰχ ἐγώ 'μαι, δὲν εἶν' ἄλλος. »
Ἐκίνησ' ὁ Μαχμοὺτ πασᾶς μὲ τ' ἄμετρο τ' ἀσκέρι,
Νὰ κατεβῇ 'ς τὴν Ῥούμελην μὲ τὸ σπαθὶ 'ς τὸ χέρι.
Καὶ βάνει μὲ τὴν γνῶσίν του τὴν Ὄχρη νὰ ζαπώσῃ,
Τὸ δεύτερο 'ς τὴν Ῥούμελην νιζάμι νὰ τῆς δώσῃ.
Ὁ Σκόδρας τὸν 'Αλήπασα 'ς τὸν νοῦν του δὲν τὸν βάνει,
Καὶ τὰ καλὰ κατοπινὰ νὰ 'δοῦμε τὶ ἀποκάνει.
Ἀπὸ τὴν Σκόδρα κίνησε μὲ φοβερὸ φουσάτο,
'Σ τὴν Ὄχρην τοὺς προβόδησε τὸ σκοτεινὸν μαντάτο.
Μικροὶ μεγάλοι πρόσταξε ἐμπρός του νὰ τοῦ βγοῦνε,
Ὅλοι καλῶς ἐκόπιασες τοῦ Σκόδρα νὰ τοῦ 'ποῦνε.
« Καὶ ἀλληῶς ἂν ἔλθω καὶ νὰ 'μπῶ, 'ς τὴν Ὄχρην νὰ καθήσω,
Θελὰ σᾶς βάλλω 'ς τὸ σπαθὶ, ψυχὴν νὰ μὴν ἀφήσω.
Καὶ σεῖς καλὰ μὲ ξέρετε, ὁποῦ μὲ λὲν Σκοδριάνη,
Κι' ἄλλον ἀκράνη δὲν ἔχω, καὶ στράταν δὲν μοῦ πιάνει.
Ἐγώ 'μαι ὁ Σκοδριὰν πασᾶς, καὶ ὅ,τ' ἠμπορέσω κάνω,
Κι' ἄλλο ἀσλάνι 'ς τὸν ντουνιᾶ 'ς τὸν νοῦν μου δὲν τὸ βάνω.

Σᾶς προβοδῶ νὰ ξέρετε τὸ τήμιο μου χαμπέρι,
Θέλω χιλιάδες τέσσερες κονάκια γιὰ τ' ἀσκέρι.
Κι' ἄλλα κονάκια, θλιβεραὶ, νὰ κάμετε γιὰ 'μένα,
Μὲ γάτοζα, μὲ κατηφὲ νὰ τὰ 'χετε στρωμένα. »

'Απόκρισις τῆς Ὄχρης πρὸς αὐτὸν, καὶ εἴσοδος αὐτοῦ εἰς τὴν Ὄχρην.

'Σ τὴν Ὄχρην φειδοζώσθηκαν μικροὶ, τρανοὶ, μεγάλοι,
Καὶ λένε πῶς νὰ στείλουνε 'ς τὴν Πόλ' ἓν ἀρτζουάλι.
Καὶ πάλιν διαλογίσθηκαν νὰ πᾶν' νὰ τὸν δεχθοῦνε,
Καὶ ἀπὲ κατόπι γράφουνε, 'ς τὴν Πόλι προβοδοῦνε.
Καὶ πλάκωσ' ὁ Μαχμοὺτ πασᾶς μὲ τ' ἄμετρο τ' ἀσκέρι,
Μικροὶ, μεγάλοι βήκανε καὶ τοῦ 'πιακαν τὸ χέρι.
Τὴν Ὄχρην τὴν ἐζάπωσεν αὐτὸς χωρὶς φερμάνι,
Περίσσιαις, ἄπρεπαις δουλειαῖς ἀρχίνησε καὶ κάνει.
Πιάνει κι' ἀνθρώπους ἄπειρους πλούσιους καὶ θανατόνει,
Ὅλον τὸ πρᾶγμα ποῦ 'χουνε ὅλων τους τὸ μαζόνει,
Κι' ἄλλους ἀνθρώπους μερικοὺς 'ς τὸν ἄλυσον τοὺς βάνει,
Κ' ὅ,τι κι' ἂν ἔχουν πέρουνε, καὶ φίλδεσι τοὺς κάνει.
'Σ τὴν Ὄχρην παρατρόμαξαν μικροὶ, τρανοὶ, μεγάλοι,
Κατόπιν παραδέρνουνται νὰ γράψουν ἀρτζουχάλι.

'Αρτζουχάλι τῆς Ὄχρης πρὸς τὴν Πόλιν τὸ ντουβλέτι.

Ἕν' ἀρτζουχάλι γράφουνε, τὸ στέλνουνε 'ς τὴν Πόλι·
« Πῶς ἦρθαν καὶ μᾶς χάλασαν τῆς Σκόδρας οἱ διαβόλοι. »
Καὶ γράφει τ' ἀρτζουχάλι τους τὸ χάλι ποῦ τοὺς βρῆκε,
Πῶς ἦρθε ὁ Μαχμοὺτ πασᾶς, 'ς τὴν χώραν τους καὶ 'μπῆκε.
Καὶ δὲν 'νομάζει θάνατον, μόν' γδέρει καὶ σκοτόνει,
Καὶ λέγ' ἀπ' ὅλον τὸν ντουνιᾶ τ' αὐτί του δὲν ἱδρόνει.
« 'Αμὰν, ἐφένδη βασιλῆᾶ, 'ς τὸ χάλι μας δερμάνι,
Καὶ τώρα 'ς τὴν ἡμέρα σου μᾶς ἔκαμε βεράγι.
'Αμὰν, ἐφένδη βασιλῆᾶ, νὰ μᾶς ξελευθερώσῃς,
Τὴν Ὄχρην τοῦ Μαχμοὺτ πασᾶ νὰ μὴν τὴν παραδώσῃς.

'Αμὰν, ἐφένδη βασιλεᾶ, σὲ σέν' ἐπαλουμπούμε,
Κι' ἀλληῶς θέλα σκορπίσωμεν 'ς τὸ Ἴνδι θὰ σταθοῦμε.
Καὶ κεῖνος εἶν' ἕνας ζορμπᾶς μὲ τὸ σπαθὶ 'ς τὸ χέρι,
Τὴν σκούφι' ἀπ' τὸ κεφάλι μας ἁπλόνει καὶ τὴν παίρει.
Αὐτὸς δὲν ἀφηκράζεται μηδὲ καὶ τὸ κιτάπι,
Τὴν τιμημένην χώρα μας τὴν ἔχαμε χαράπι.
Κανένας χάνει δὲν ἔχει νὰ βγῇ νὰ τὸν μαλλώσῃ,
Καὶ κἄν' ἐκεῖνο π' ἀγαπᾷ, κι' ὅ,τι τοῦ κόβ' ἡ γνῶσι. »

"Οπως ἔχαμε τὸ ντουβλέτι τὸν Μαχμοὺτ πασᾶ φερμανλῆ, καὶ ἐδιώρισε τὸν 'Αλήπασα νὰ πάγῃ κατ' ἐπάνω του.

'Ο βασιλῆας σὰν ἄνοιξε καὶ βλέπει τ' ἀρτζεχάλι,
Τοῦ 'ρθε παράξενο πολὺ, καὶ μιὰ 'ντροπὴ μεγάλη.
Καὶ λέγει· « ὁ Σκόδρας σήμερα νὰ μὲ τσαλαπατήσῃ!
Αὐτὸς ποῦ μᾶς γεράτισε νὰ μὴ τὸ νταγιαδίσῃ. »
'Αφέντης μας ὁ βασιλῆας στολίζ' ἕνα φερμάνι,
Καὶ τό 'στειλε τ' 'Αλήπασα νὰ διώξῃ τὸν Σκοδριάνη.
Καὶ γράφει τὸ φερμάνι του· « 'Αλήπασα ἀσλάνι,
Νὰ πᾷς 'ς τὴν "Οχρην σήμερα νὰ διώξῃς τὸν Σκοδριάνη.
'Σ τὴν "Οχρην τὸν Μαχμοὺτ πασᾶ νὰ πᾷς νὰ τὸν πλακώσῃς,
Μὲ τὴν εὐχή μ' 'Αλήπασα, νιζάμι νὰ τοῦ δώσῃς,
Νὰ ντσιλιστήσῃς δυνατὰ, ὅσον κι' ἂν ἠμπορέσῃς,
Τὴν "Οχρην καὶ τὰ Γιάννινα ἐσὺ νὰ τὰ κερδαίσῃς.
Καὶ τὰ δερβένι' 'Αλήπασα, κι' ὅλα τὰ βιλαέτια.
« 'Εκεῖνα σοῦ τὰ προβοδῶ, νὰ μάσῃς ἀβαέτια.
Καὶ μένα τὸ χισμέτι μου καλὰ νὰ τὸ μπιτίσῃς,
'Σ τὴν "Οχρην τὸν Μαχμοὺτ πασᾶν νὰ μοῦ τὸν κυνηγήσῃς.
Κυνήγα τον καὶ βάρει τον, καὶ δός τ' ἕνα νιζάμι,
Γιατ' εἶσαι 'ς τὸ ντουβλέτι μου μὲ τιμημένο νάμι.
Τιμήθηκες, 'Αλήπασα, γιατ' εἶσαι παλληκάρι,
Κ' ἐγὼ σ' ἀγάπησα πολὺ, καὶ σ' ἔχω 'ς τὸ ναζάρι.
Πασάδες ἔκαμα πολλοὺς 'ς τὴν 'μέρα τὴ δική μου,
Κι' ἄλλος ἀπὸ τ' ὁσέχανε δὲν πῆρε τὴν εὐχή μου. »

Τὸ τίμιο τὸ φερμάνι του αὐτὰ τοῦ φανερόνει;
Κι' Ἀλήπασας φλετούριξε, καὶ τὰ φτερά τ' ἁπλόνει!

Ἀλήπασας λαμβάνωντας τὴν βασιλικὴν προσταγὴν ἐκίνησεν εἰς τὴν Ὄχρην κατὰ τοῦ Μαχμοὺτ πασᾶ.

Ἀλήπασας τὸ φίλησε τὸ τίμιο τὸ φερμάνι,
Ἀπάνω 'ς τὸ κεφάλι του ἁπλόνει καὶ τὸ βάνει.
Ἀλήπασας ὁρμίζεται καὶ θέλει νὰ κινήσῃ,
'Σ τὴν προσταγὴ τοῦ βασιλῆᾶ κουσοῦρι νὰ μ' ἀφήσῃ.
Ἀπάνω 'ς τὸν Μαχμοὺτ πασᾶν θέλωντας νὰ κινήσῃ,
Τελιάλην ἔβαλεν εὐθὺς γιὰ νὰ διαλαλήσῃ.
Ἀλήπασας προβόδησε 'ς τῆς Ἀλβανιᾶς τὰ μέρη,
Ἀκόμα νά 'ρθ' εἰς Τρίκκαλα τῆς Τζιαμουργιᾶς τ' ἀσκέρι,
Τοῦ Μπραΐμ Ντέμη τῷ 'στειλε, καὶ τοῦ Μαχμοὺτ Ντελιάνη,
Μὲ δυὸ χιλιάδες κίνησαν, 'ς τὰ Τρίκκαλα καὶ πάνει.
Καμμιὰ χιλιάδα Τζάμιδες ἐκεῖνοι δυὸ τοὺς κάνουν,
Μὲ μπουγιουρδὶ τ' Ἀλήπασα 'ς τὰ Τρίκκαλα τοὺς πάνουν.
Δέκα χιλιάδες Τότζκιδες τοὺς ἔχ' ἀπὸ κοντά του,
Τί τράνεψε καὶ χόνδρυνε, καὶ 'βάρυν' ἡ δουλειά του.
Τοῦ τό 'παν τοῦ Μαχμοὺτ πασᾶ τὸ μαῦρο τὸ χαμπέρι,
Ἀλήπασας ἐπλάκωσε μὲ τ' ἄμετρό τ' ἀσκέρι.
Καὶ τό 'καμε τ' ἀσκέρι του 'ς τὰ Τρίκκαλα νταχίλι,
Ὁρμίζει καὶ τὸν Τάταρην τοῦ Σκόδρα νὰ τοῦ στείλῃ.

Γραφὴ Ἀλήπασα πρὸς τὸν Μαχμοὺτ πασᾶ Σκόδραν.

Καὶ τοῦ 'γραφε καὶ τοῦ 'στειλε· « Ἐσὺ, μπρὲ Σκοδριάνη;
Τί χάλευες, τί γύρευες αὐτοῦ χωρὶς φερμάνι;
Γιατί δὲν τὸ στοχάζεσαι νὰ βάλλῃς μὲ τὸ νοῦ σου;
Γιατί γυρεύεις τὸν ντουνιᾶ ὀχθρὸν τοῦ κεφαλιοῦ σου;
Γιατὶ 'ντροπιάζεις, τῷ 'γραφε, τὸ πόστι τοῦ μπαμπᾶ σου,
Θὰ σ' ἀπεράσῃ ἰνσιαλᾶ τ' ἀφράτο 'ς τὴν καρδιά σου.
Γιατ' ἐντροπιάζεις, τοῦ 'γραφε, τὸ πόστι τοῦ πατρός σου;
Ὁ βασιλῆᾶς μὲ πρόσταξε γιὰ νά 'ρθ' ἐπανωθιό σου.

Σήκου καὶ φύγε γλήγορα, πριχοῦ νὰ σὲ πλακώσω,
'Εσένα καὶ τ' ἀσκέρι σου 'ς τὴν λύσσαν νὰ σᾶς δώσω.
Μὲ τί φερμάνι βρίσκεσαι, καὶ τοὺς ἀνθρώπους πνίγεις;
Ὅ,τ' ἔκαμες ἂς ἔκαμες, νὰ σηκωθῇς νὰ φύγῃς.
Νὰ σηκωθῇς γλήγορα τὸν τόπο σου νὰ πιάσῃς,
Τί ξέρε το, Μαχμοὺτ πασᾶ, τοῦ λόγου σου θὰ χάσῃς.
Γιατὶ θελὰ 'ρθω ἀπάνω σου μὲ τὸ σπαθὶ 'ς τὸν ὦμο,
Καὶ ξέρε, μπρὲ Μαχμοὺτ πασσᾶ, σοῦ δίνω μαῦρον δρόμο.
Τ' εἶσαι 'ς τὸν κόσμον ξακουστὸς διὰ τοῦτο σὲ λυποῦμαι,
Σὰν τὸν καιρὸ τοῦ Γκιὸρ Μπελιᾶ ἐμεῖς θενὰ σφαγοῦμε.
Τ' ἐγὼ δὲν σοῦ χωρίζομαι, ὅπως κ' ἂν ἠμπορέσω,
Γιὰ θέλα δώσω σήμερα, γιὰ θέλα νὰ κερδέσω.
Γιὰ τοῦτο σοῦ προβόδησα τὸ βέβῃο νὰ τὸ ξέρῃς,
Μαχμοὺτ πασᾶ σ' ἐλόγου γκιδέρι νὰ μὴ φέρῃς.
Τί μ' ἄκουσες πάρα καλὰ, Μαχμούτη Σκόδριάνη,
Πῶς πέφτω σὰν ἡ ἀστραπὴ ἀπάνω 'ς τὸν σεϊτάνη.
Καὶ ξέρε το δὲν ἤθελα νὰ πέσω 'ς τὸ λαιμό σου,
Ὁ βασιλνᾶς μὲ πρόσταξε γιὰ νὰ 'ρθω ἀπανωθιό σου.
Κι' ὅ,τι ἔκαμες ἂς ἔκαμες, τώρα διαλογίσου,
Καὶ σήκου φύγε γλήγορα, ἂν θέλῃς τὴν τιμή σου. »

Ἀπόκρισις Μαχμοὺτ πασᾶ πρὸς τὸν Ἀλήπασαν.

Ὁ Σκόδρας γράφ' ἀπόκρισιν νὰ τοῦ τὴν προβοδήσῃ,
Καὶ πολεμᾷ τὸν Τάταρην νὰ τὸν καλοκαρδίσῃ.
Καὶ γράφει 'ς τὴν ἀπόκρισιν· « Ἀλήπασα μου ντόστη,
Τοῦτ' ἡ γραφὴ ποῦ μ' ἔστειλες τοῦ δεβαμπῆ σου δός τη.
Κ' ἐγὼ ἀπὸ τέτοια, Ἀλήπασα, ποτὲ δὲν εἶμ' ἰχτιάτζης,
Τ' ἐγὼ καβοῦκι δὲν ἔχω, μηδὲ χαρκᾶ καὶ τάτζι.
Ἐγὼ 'μαι τέτοιος ἄνθρωπος 'ς τὸν κόσμον ξακουσμένος,
Εἶμαι καὶ γιὰ τὴν Ῥούμελην ἐφέτος κινημένος.
Καὶ βέβῃο νὰ τὸ ξέρετε, ἐγώ 'μαι χωρὶς ἄλλο,
Ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς τζεκοῦρι θελὰ βάλω.
Καὶ μοῦ 'γραφες νὰ σηκωθῶ 'ς τὸν τόπον μου νὰ πάγω,
Ἐγ' ἀπὸ τοῦτα ποῦ μοῦ λὲς τὸ χέρι δὲν τραβάγω,

Μοῦ γράφεις τὸ νὰ σηκωθῶ 'ς τὸν τόπον μου νὰ κάτσω,
'Εγὼ χαγένα 'ς τὰν ντουνιᾶ 'ς τὸν νοῦν μου δὲν τὸ βάνω.
Κ' ἐγὼ τὴν Ὄχρην σήμερα μουτλὰκ δὲν τὴν ἀφίνω,
Κι' ὅ,τ' ἔχω μὲ τὴν γνῶσίν μου δὲν πρέπει νὰ τὰ κρίνω.
'Ακόμα μοῦ 'φανέρωνες πῶς θέλα μ' ἐντροπιάσῃς,
Βάστα καλὰ τὰ Τρίκκαλα, κι' αὐτὰ νὰ μὴ τὰ χάσῃς.
Κι' ἀπὸ τὴν Ὄχρην σήμερα κανεὶς δὲν μὲ σηκόνει,
Νὰ ταραχθ' ὅλος ὁ ντουνιᾶς τ' αὐτί μου δὲν ἱδρόνει.
Τ' ἐγὼ 'μαι ποῦ παλέμασα μὲ δέκα βεζιράδες,
Καὶ πνίγω 'ς τὸ ποτάμι μου ἀμέτρηταις χιλιάδες.
Θαῤῥεύω νὰ μὴ 'ντροπιασθῶ ὅσον καιρὸν κι' ἂν ζήσω,
Μὲ βεζιράδες ἑκατὸν θαῤῥῶ νὰ πολεμήσω. »

Πόλεμος τῆς Ὄχρης· νίκη λαμπρὰ τοῦ 'Αλήπασα, καὶ χαλασμὸς τοῦ Σκόδρα Μαχμοὺτ πασᾶ.

'Ο Τάταρης ἐπλάκωσε μὲ τὴν ἀπόκρισί του,
Κι' 'Αλήπασας ὁρμίζεται καὶ βγάζει τὸ οὐρδί του.
Νύκτα καὶ 'μέρα περιπατεῖ τὴν Ὄχρην νὰ πλακώσῃ,
Νὰ βγάλῃ τὸν Μαχμοὺτ πασᾶν, καὶ δρόμον νὰ τοῦ δώσῃ.
Φθάνει 'ς τὴν Ὄχρ' 'Αλήπασας μὲ ἀνδριὰν μεγάλη,
Κι' ἀρχίνησαν τὸν πόλεμον κ' ἡ μιὰ μεριὰ κ' ἡ ἄλλη.
Τὰ δυὸ τ' ἀσκέρια πλέχθησαν, κ' ἡ μπαταριαῖς βροντοῦνε,
Καὶ βάνουν τετοιανῆς λογῆς βουλὴν ποῦ νὰ χαθοῦνε.
Ὅταν 'ς τὴν μάνδραν πειὰ ἐμβοῦν λύκοι ἀγριωμένοι,
Τὰ πρόβατα ξεσχίζουνε αὐτ' ὄντας πεινασμένοι,
Καὶ κάνουν στρῶμα τὰ ἀρνιὰ καὶ τὰ κριάρια ἀντάμα,
Τέτοιας λογῆς ἐστάθ' ἐδῶ τῶν ἀσκεριῶν τὸ θαῦμα,
'Ο θρῆνος κ' ἡ πολλὴ σφαγὴ ἀπὸ τὰ δυὸ ἀσκέρια.
Καὶ εἰς τὸ αἷμα κύλησαν ὡσὰν τὰ περιστέρια.
Τὸ αἷμα ποῦ ἐχύνετο ἔτρεχε σὰν ποτάμι,
Κι' 'Αλήπασας δὲν ἤθελε νισάφι νὰ τοὺς κάμῃ.
Καὶ αἱ φωναῖς τους αἱ πολλαῖς ὡμοίαζαν μπουμπουνίζει,
Ὅταν ἀπάνω εἰς τὴν γῆν κακοκαιριὰ γυρίζῃ.
Καὶ αἱ φωναῖς τους αἱ πολλαῖς, βρόντος τῶν τουφεκιῶν τους,
Καὶ τὸ ντουμάνι τὸ πολὺ αὐτῶν τῶν μπαταριῶν τους, 1

Τοὺς ἔκαμε καὶ σιάστησαν, καὶ δὲν γνωρίζουν πλέον,
Ἕνας τὸν ἄλλον ἔσφαξαν, καὶ εἰς τὸ αἷμα πλέουν.
Κι' Ἀλήπασας ἀσδέρευτε καὶ δὲν τηρᾷ τί κάνει,
Σὰν ἀστραπὴ τοὺς φαίνεται, κ' ἐπανωθιό τους πάνει.
Ἀκόμ' καὶ τὸ χλιμίτρισμα τ' ἀλόγου του γνωρίζουν,
Κι' αὐτὸ τοὺς φόβισε πολύ, ἀπὸ τὸν νοῦν σιαστίζουν.
Κ' οἱ Σκοδριάνοι οἱ πτωχοὶ γυρεύουνε νὰ φύγουν,
Κ' οἱ Τότζκιδες μὲ τὸ πυκνὸ ντουφέκι τοὺς ἐπνίγουν.
Κ' οἱ Τζάμιδες τοὺς φαίνονται κι' αὐτοὶ σὰν τὰ λειοντάρια,
Ὡσὰν γυναῖκες ἔφευγαν ἀπὸ τὰ παλληκάρια.
Καὶ χλιμιτρᾷ ἀπάνω τους μὲ τὸ σπαθὶ 's τὸ χέρι,
Κι' ὁ Σκόδρας ἐγονάτισε μὲ ὅλον του τ' ἀσκέρι,
Τηρᾷ κεῖν' τὴν ἀστραπὴν ποῦ πέφτει ἀπανωθιό τους,
Καὶ 's τὴν καρδιὰ τοὺς πάγωσε τὸ αἷμα τὸ δικό τους.
Περίσσος θρῆνος γίνηκε καὶ ταραχὴ μεγάλη,
Τακάτι δὲν τ' ἀνέμεινε, καὶ γνῶσις 's τὸ κεφάλι.
Ἀλήπασας ἐφώναξε· « Μαχμοὺτ πασᾶ μου βάστα,
Τὰ μέτρα 's τὸ κεφάλι σου, ὅσο μπορέσης, μάσ' τα. »
Κι' ὅλους τοὺς ἔβαλ' ἐμπροσθὰ καὶ ζάπωσε τὴν χώρα,
Χίλια κεφάλια κράτησε τὴν ἴδια κεῖν' τὴν ὥρα.
Καὶ δυὸ χιλιάδες ζωντανοὺς 's τὴν ἅλυσον τοὺς βάνει,
Κι' ὁ Σκόδρας ὁ πικρόχειλος πολὺ γαϊρέτι κάνει.
Ἀκόμη παίζει τ' ἄρματα νὰ πάρῃ νὰ νυκτώσῃ,
Ἀπόκρυφα νὰ σηκωθῇ, ἀλλοῦ νὰ ξημερώσῃ.
Ἄχ, ἄχ, μωρὲ Μαχμοὺτ πασᾶ, πῶς ἤσουν ξακουσμένος,
Καὶ τώρα πῶς κατήντησες 's τὴν Ὄχρη 'ντροπιασμένος!
Τακάτι δὲν τ' ἀπόμεινε καὶ 's τὴν καρδιὰν ντερμάνι,
Κι' Ἀλήπασας ἀπάνω του νισάφι δὲν τοῦ κάνει.
Κι' ὁ Σκόδρας τοῦ προβόδησε. « Ἀλήπασα νισάφι,
Τοῦτος ὁ κόσμος δὲν εἶναι καρπούζια 's τὸ χωράφι.
Τὰ γύρευα καὶ τὰ 'παθα, καὶ τώρα τόσον φθάνει,
Τὴν Ῥούμελην θὰ πάτηγα ἐγὼ χωρὶς φερμάνι. »
Τοῦ προβοδᾷ τ' Ἀλήπασα νὰ πάψῃ τὸ ντουφέκι,
Σαββάτο ξημερόνοντας αὐτὸς νὰ φύγ' ἀπέκει.
Τὴν νύκτα τῆς παρασκευῆς, νὰ μὴ τὸν ἀπεικάσῃ,
Νὰ μὴ προστάξ' Ἀλήπασας τὸν δρόμον νὰ τοῦ πιάσῃ.

Ὁ Σκόδρας καβαλίκευσε παρασκευὴν τὸ βράδυ,
Τὴν νύκτα τὰ μεσάνυκτα, τὸ σκοτεινὸ σκοτάδι.
Καὶ 'χάραξ' ἡ ἀνατολὴ, πῆρε νὰ ξημερώσῃ,
Ἀλήπασας τὸν χάλευσε γιὰ νὰ τὸν θανατώσῃ.
Καὶ τοῦ 'πανε τ' Ἀλήπασα, πῶς εἶνε σηκωμένος,
Κι' ἀπόψε 'ς ἄλλο σύνορο 'ξημέρωσ' ὁ καϋμένος.
Ἀλήπασας ἐπρόσταξε καὶ βάνει ἕνα τελιάλη,
Κοντά του νὰ κινήσουνε μικροὶ, τρανοὶ, μεγάλοι.
« Τὸν Σκόδρα θέλω ζωντανὸν, » γυρίζει καὶ τοὺς λέγει,
Καὶ 'ς τὸ κοντό του πέφτουνε πεζοὶ, καβαλαρέοι.
Βλέπ' ἕνα μαῦρο σύχνεφο ὁ Σκόδρας 'ς τὸ κοντό του,
Καὶ σφίγγεται παραπολὺ, καὶ πάει 'ς τὸ σύνορό του.
Κι' Ἀλήπασας ἐπρόσταξε τ' ἀσκέρι νὰ γυρίσῃ,
Τοὺς Σκοδριάνους ποῦ 'πιασε προστάζει νὰ τοὺς ψήσῃ.
Καὶ τῶ 'πεσαν 'ς τὰ πόδιά του τ' Ἀλήπασα τ' ἀσκέρι,
Καὶ φίλησαν τὸ γόνα του καὶ τὸ χρυσόν του χέρι.
Τοῦ 'παν ἀμὰν τ' Ἀλήπασα, αὐτὸ νὰ μὴ τὸ κάμῃ,
Μὲ τὸ στανιὸ τοὺς εὔγαλε ὁ Σκόδρας νιφεράμι.
« Ὡς τόσον πάρ' τους τ' ἄρματα, χάρισε τὴν ζωή τους,
Καὶ νὰ σοῦ κάνουνε ντουᾶ ὅσο νὰ βγῇ ἡ ψυχή τους. »
Ταχμὶν μιὰ τρακοσαριὰ ἐχάρισε 'ς τ' ἀσκέρι,
Τοὺς ἄλλους τοὺς ἐπέρασεν ὅλους εἰς τὸ μαχαῖρι.
Τρακόσιους τοὺς ἐχάρισε 'ς τ' ἀσκέρι τὸ δικό του,
Τοὺς ἄλλους τοὺς πελέκησε νὰ βγάλῃ τὸν θυμό του.
Καὶ τὰ κεφάλια τά 'στειλε 'ς τὴν Πόλιν 'ς τὸ ντουβλέτι,
Διὰ νὰ τὰ βλέπῃ ὁ ντουνιᾶς, νὰ πάρουνε ἰμπρέτι.
'Σ τὴν Πόλιν τοὺς προβόδησε αὐτὸς γιὰ τὴν τιμή του,
Γιὰ νὰ τοῦ κάμ' ὁ βασιλῆᾶς χαλάλι τὸ ψωμί του.

Ὁ βασιλῆᾶς τοῦ στέλλει φερμάνι καὶ τοῦ δίνει τὰ Γιάννινα.

Ὁ βασιλῆᾶς σὰν ἤκουσε πῶς τῷ 'δωσε νιζάμι,
Τοῦ χάρισε τὰ Γιάννινα, τζεράκι νὰ τὸν κάμῃ.
Φερμάνι χάτι χουμαϊοὺν 'ς τὴν Ὄχρη προβοδάει,
Ἀλήπασας νὰ σηκωθῇ, 'ς τὰ Γιάννινα νὰ πάῃ.

Καὶ γράφει 'ς τὸ φερμάνι του καλὰ καὶ τιμημένα·
« Σοῦ χάρισα τὰ Γιάννινα, ἐσ' εἶσαι διὰ τ' ἐμένα.
Καὶ ἄνοιξε τὸ 'μάτι σου ὅσο κι' ἂν ἠμπορέσῃς,
Μὴ σποδισθῇς, 'Αλήπασα, 'ς τὴν λάσπην νὰ μὴ πέσῃς.
Πάρα καλὰ νὰ στοχασθῇς νὰ μὴ παραστρατίσῃς,
Καὶ τὸ ψωμὶ ποῦ σ' ἔστειλα νὰ μὴ τσαλαπατήσῃς.
Μὲ τὸ ψωμὶ ποῦ σ' ἔστειλα κάμε καὶ σὺ κανάτι,
Καὶ νὰ τὴν δέσῃς τὴν δουλιὰ ἐπάνω 'ς τὸ σεριάτι.
Καὶ τὸ κιτάπι τὶ νὰ εἰπῇ ἐκεῖνο νὰ δουλέψῃς,
Νὰ σ' ἔχω 'ς τὸ ναζάρι μου, καὶ νὰ καλοπορέψῃς.
Κι' ἂν δὲν σὲ φθάνει τὸ ψωμὶ κι' ἄλλο ψωμὶ σοῦ δίνω,
Καὶ τώρα 'ς τὴν ἡμέρα μου μαχροῦμι δὲν σ' ἀφίνω.
Καὶ τὰ δερβένια σοῦ 'στειλα, 'Αλῆ μου, νὰ περάσῃς,
Τί σκόρπισ' ὅλος ὁ ῥαγιᾶς νὰ στείλῃς νὰ τοὺς μάσῃς.
'Ακόμα 'γὼ σοῦ προβοδῶ ὅ,τι κι' ἂν ἀγαπήσῃς,
'Ως τόσον 'ς τὴν ἡμέρα μου νὰ μὴ κακοστρατίσῃς.
Πάρα καλὰ καὶ φρόνιμα, 'Αλήπασα παιδί μου,
Νὰ μὴ κλαφθῇ κἄνας ῥαγιᾶς, 'τσι νὰ 'χῃς τὴν εὐχή μου.

Ὅπως ἦλθε καὶ ἐμβῆκε εἰς τὰ 'Ιωάννινα ὁ 'Αλήπασας.

'Σ τὴν Ὄχρην τοῦ Μαχμοὺτ πασᾶ σὰν τῷ 'δωκε νιζάμι,
Σὲ Δύσις καὶ 'ς 'Ανατολὴ τ' ἀκούσθηκε τὸ νάμι.
Σὰν τοῦ 'ρθε κι' ἀπ' τὸν βασιλιᾶ τέτοιας λογῆς φερμάνι,
Εὐθὺς 'ς τὴν ὥρα κίνησε 'ς τὰ Γιάννινα καὶ πάνει.
Προβόδησε 'ς τὰ Γιάννινα νὰ βγοῦν νὰ τὸν δεχθοῦνε,
Χαὶρ ντουᾶ νὰ κάμουνε καὶ νὰ τὸν εὐχηθοῦνε.
Καὶ νὰ τοῦ 'ποῦν τὸ χὸς γκελντὶν τ' 'Αλήπασα τ' ἀσλάνη,
Ποῦ κόπιασε 'ς τὰ Γιάννινα αὐτὸς μὲ τὸ φερμάνι,
Οἱ μπέηδες ποῦ βρίσκονταν 'ς τὰ Γιάννινα 'ς τὴν χώρα,
Τοὺς μαύρισ' ὅλος ὁ ντουνιᾶς εὐθὺς κείνην τὴν ὥραν.
Οἱ μπέηδες τὰ γνώρισαν τὰ σκοτεινὰ γραφτά τους,
Τί θὰ τὰ κρύψουν τ' ἄρματα καὶ τὴν παλληκαριά τους.
Βγῆκαν καὶ τὸν ἐδέχθηκαν μὲ τὴν καρδιά τους κρύα,
'Αλήπασας τοὺς χάϊδευσε, νὰ μ' ἔχουν καμμιὰ χρεία.

Τὸν φόβον νὰ τὸν βγάλουνε, νὰ ζεσταθ' ἡ καρδιά τους,
Νὰ πλύνουν καὶ τὰ χέριά τους ἀπ' ὅλα τὰ χωριά τους.
'Αλήπασας ἀπέρασε 'ς τὰ Γιάννινα 'ς τὴν χώρα,
"Ανδρες, γυναῖκες τοῦ 'καμαν ντουᾶ κείνην τὴν ὥρα.
Τὸν καρτερ' ἡ πτωχολογιὰ μὲ μιὰ χαρὰ μεγάλη,
Τὸν ἄτυχον τὸν ἄνθρωπον σὲ δρόμον νὰ τὸν βάλλῃ.
Πολλ' ἀρτζουχάλια τοῦ ῥίξαν, τὰ πέρει καὶ διαβάζει,
Κι' αὐτὸς δὲν ἔχασε καιρὸ, τοὺς μπέηδες φωνάζει.
Τοὺς ἔφερε τοὺς μπέηδες, καὶ στέκονται 'μπροσθά του,
Κι' ἀνάλυσαν σὰν τὸ κηρὶ ἀπὸ τὴν ἀφεντιά του·
« 'Ακοῦτε, λέγ' 'Αλήπασας, ἀγάδες, κι' ἀφεντάδες,
"Ολοι νὰ βαργεστήσετε ἀπὸ τοὺς φουκαράδες.
Κ' ἐδῶ νὰ μὴ μοῦ φέρετε κανένα σικεέτι,
Γιατὶ σᾶς βάνω 'ς τὸ σπαθὶ 'ς τοῦτο τὸ βελιαέτι.
'Εσεῖς ἀπ' τὸ γαζέπι μου πολὺ νὰ φυλαχθῆτε,
Μηδὲ ῥαγιᾶν καὶ φουκαρᾶν νὰ μὴ τοὺς φορτωθῆτε.
Ποτὲ μὴ 'νακατόνεσθε 'ς τοῦ φουκαρᾶ τὸ χάκι,
Τί μπαίνετε 'ς τὸν ἄλυσον, καὶ γίνεσθε χελιάκι.
Καὶ τὰ δικά σας τ' ἄρματα σᾶς τά 'καμα διασάκι,
Κι' ὅποιον νὰ πιάκω μ' ἄρματα τοῦ δίνω τὸ φαρμάκι. »
Σὰν ἔδωκε 'ς τὰ Γιάννινα τέτοιας λογῆς νιζάμι,
Τῶν μπέηδων τοὺς γίνηκαν τὰ Γιάννινα ζοντάμι,
Τοὺς μαύρισ' ὅλος ὁ ντουνιᾶς, δὲν θέλουν πειὸ νὰ ζήσουν,
Καὶ στόμα δὲν ἀνοίγουνε ἐμπρός του νὰ μιλήσουν.

Οἱ μπέηδες τοῦ Γιαννίνου στέλλουν ἀρτζουχάλι 'ς τὸ ντουβλέτι.

Κ' ἕν ἀρτζουχάλι στόλισαν ὅλο τὸ βελιαέτι,
'Ορμίζουν νὰ τὸ στείλουνε ἀπάνω 'ς τὸ ντουβλέτι.
"Ολ' οἱ κατῆδες κίνησαν 'ς τὴν Πόλιν νὰ ντεϊντίσουν,
Νὰ βγοῦνε καὶ 'ς τὸν βασιληᾶ τὴν γούνα τους νὰ σκίσουν.
Καὶ τ' ἀρτζουχάλι πέρνουνε 'ς τὴν Πόλιν νὰ τὸ δώσουν,
'Απ' ἐδῶ τὸν 'Αλήπασα εὐθὺς νὰ τὸν σηκώσουν.
Κι' ὅλ' οἱ ῥαγιάδες κίνησαν 'ς τὴν Πόλιν νὰ κλαφθοῦνε,
'Σ τὴν πόρτα τὴν βασιλικὴν 'ς ταῖς ψάθαις νὰ καγοῦνε.

Κι' ὁ κολαούζης τοῦ 'βαλε 'ς τ' Ἀλήπασα τ' αὐτιά του,
Κι' Ἀλήπασας προβόδησε ψηλὰ 'ς τὸν κεχαγιᾶ του.

Ὁ Ἀλήπασας στέλλει καὶ τοὺς φέρει δεμένους.

« Πολλοὶ κατῆδες ἔρχονται γιὰ μένα νὰ κλαυθοῦνε,
Κι' ἄλλοι ῥαγιάδες ἄπειροι 'ς ταῖς ψάθαις νὰ καγοῦνε. »
Ἀλήπασας προβόδησε 'ς τὴν Πόλιν καὶ τοὺς πιάνει,
Κατῆδες μιὰ πεννηνταριὰ 'ς τὴν ἄλυσον τοὺς βάνει.
Ἀλήπασας τοὺς ἔφερε 'ς τὰ Γιάννινα δεμένους,
Μὲ σίδηρα 'ς τὰ πόδιά τους καὶ ξύλα φορτωμένους.
Εἶναι τὸ μπάχτι ἐκεινοῦ ὁποῦ τὸ φέρει ῥάστι,
Τὶ δὲν ἦρθε 'ς τὰ Γιάννινα μὲ πικραμένον κάστι.
Ἐγύριςε κι' Ἀλήπασας καὶ πέρει τὸν ῥαγιᾶν τους,
Καὶ τοὺς τηροῦν ἀπόκρυφα καὶ καίετ' ἡ καρδιά τους.
Ἀνοίγει καὶ τὰ μπουγιουρδιὰ 'ς ὅλα τὰ βιλαέτια,
Νὰ κατεβοῦν 'ς τὰ Γιάννινα νὰ φέρουν ἀβαέτια.
Πρῶτα κι' ἀρχὴ τοὺς Τότζκιδες τοὺς ἔκαμε τζεράκι,
Γιατ' ἔχυσαν τὸ αἷμά τους 'ς τὰ Ἀλήπασα τ' ὀτζάκι.
Πολλὰ τζεράκια ἔκαμε κι' ἀπ' ὅλα τὰ μιλέτια.
Ἀνάμεσα 'ς τοὺς Τότζκιδες τοὺς δίδει βιλαέτια.
Καὶ στρώθηκε 'ς τὰ Γιάννινα καὶ δίδ' ἕνα νιζάμι,
Π' ἄλλος κανένας σήμερον ζαχμέτι νὰ τὸ κάμῃ.
Προστάζει καὶ 'ς τὰ Γιάννινα καὶ κάν' ἕνα σαράϊ,
Μὲ τὰ μπιρμπίλια τ' Ἀπριλιοῦ, μὲ τὴν δροσιὰ τοῦ Μάη.
Ποιὸς ἦρθ' ἐδῶ 'ς τὰ Γιάννινα καὶ τά 'δε μὲ τὰ μάτια,
Δὲν βγαίνουν ἀπ' τὴν γνῶσίν του τέτοιας λογῆς ἐζάτια·
Καὶ δὲν ἔχουν 'μολογημὸν πῶς εἶν' ἡ μαστοριά τους,
Θαῤῥοῦν πῶς εἶναι κουντρεντὲν γηρατισμέν' αὐτά τους.
Καὶ δὲν ἔχουν 'μολογημὸν καὶ μίλημα μὲ γλῶσσα,
Μόν' τά 'δαν τὰ ματάκιά μου καὶ 'μολογῶ καμπόσα.
Καὶ στρώθηκε παρακαλὰ, καὶ κάνει τὸ σεφᾶ του,
Κι' ὅλος ὁ κόσμος τρέμουνε ἀπὸ τὴν ἀφεντιά του.
Καὶ κάθεται 'ς τὰ κιόσκιά του σὰν κεῖνο τὸ ἰζτέρι,
Καὶ χαίρεται τὴν ἄνοιξιν, τὸν Μάη, τὸ καλοκαῖρι,

Καὶ κατέβαιν' ἡ Ῥούμελη, καὶ τόνε προσκυνοῦνε,
Ἐμπρός του γονατίζουνε, τὴν γούνα του φιλοῦνε.
Μὲ μιὰ 'ξηντάρα ποῦ 'τονε, ἀκόμα τὴν θυμᾶται,
Καὶ τοὺς πτωχοὺς Ἀλήπασας περίσσα τοὺς λυπᾶται.
Ἀλβανιτιὰ καὶ Ῥούμελη τοὺς δένει μ' ἕνα ῥάμμα,
Ὁ λύκος μὲ τὸ πρόβατο τὰ δυὸ βοσκοῦν ἀντάμα.
Αὐτὸς γιὰ 'να κορόμηλο τὸν ἄνθρωπον σκοτόνει,
Τὸ μαυρισμένο τὸ κορμὶ 'ς τὴν μαύρην γῆς τὸ χώνει.
Κι' ὅλος ὁ κόσμος γιούρδισαν κι' ὅλα τὰ βελαέτια,
Καὶ κουβαλοῦν 'ς τὰ Γιάννινα φλωρὶ μὲ τὰ σεπέτια.
Κι' ὥραν τὴν ὥρ' Ἀλήπασας ἀκόμα πλειὸ βαραίνει,
Τὸ νάμι του ξακουύσθηκε 'ς τὴν γῆς τὴν οἰκουμένη.
Κανένας 'ς τὴν ἡμέρα του δὲν στάθηκ' ἐμπροσθά του,
Κ' ἐφτὰ ῥηγάτα Φράγκικα τ' ἀκοῦνε τ' ὄνομά του.
Γιατ' ἔχει 'ς τὸ κεφάλι του κρισαρισμένη γνῶσι,
Ὡς καὶ τὸν ψύλλο πολεμᾷ γιὰ νὰ τὸν καλλιγώσῃ.
Καὶ ζάπωσε τὴν Ῥούμελη μὲ τὴν ἀριφοσύνη,
Κι' ἄλλος κανένας σήμερα τζεβάπι δὲν τοῦ δίνει.
Κι' αὐτὸς εἶν' ἕνας ἄνθρωπος, μ' ἀνθρώπους δὲν ὁμοιάζει,
Τὸ μάτι του εἶνε φοβερό, κι' ὅποιον τηρᾷ τρομάζει.

Πόλεμος Νέμιτζα.

Ὁ Νέμιτζας προβόδησε τοῦ βασιληᾶ χαμπέρι·
« Ἐφέτος τούτ' τὴν ἄνοιξιν πῶς ἔχομεν σεφέρι.
Καὶ σὺ σὰν δὲν ἔχεις καιρὸ σεφέρι ν' ἀρχινήσῃς,
Κομμάτι τόπο πουθενὰ θέλω νὰ μ' ἀπολύσῃς. »
Σὰν ἔστειλε ὁ Νέμιτζας τέτοιας λογῆς χαμπέρι,
'Σ τὸ Πελιγράδι προβοδᾷ ὁ βασιληᾶς ἀσκέρι.
Κι' ὁ Νέμιτζας ὡρμίσθηκε τὴν Ντοῦναν νὰ περάσῃ,
Τὸ σύνορο τοῦ βασιληᾶ τηράει νὰ τοῦ τὸ πιάσῃ.
Κι' ὁ βασιληᾶς προβόδησε 'ς τὴν Ῥούμελην φερμάνι,
Γιὰ τὸν βαλῆ τῆς Ῥούμελης, ταχίν' αὐτόνε κάνει.
Νὰ πάγ' ὁ Ῥουμελ-βαλεσῆς τὸν Φράγκον νὰ προφθάσῃ,
Τὸ Πελιγράδ' ὁ Νέμιτζας νὰ μὴ τοῦ τὸ χαλάσῃ.

Κι' ἀπὸ τὴν Ντούνα πέρασε τ' ἀσκέρι τοῦ κιαφέρη,
Κι' ἀκόμα ὁ 'Ροῦμελ-βαλεσῆς δὲν γίνηκε χαζίρι,
Καὶ μπῆκε 'ς τὸν Κουλιοὺτζ-Καλὲ καὶ τό 'καμε βιράνι,
'Σ τὸ Σὸγ-Νεφέσι κίνησε κι' ὁ 'Ρούμελης καὶ πάνει,
Τριάντα ὥραις μακρειὰ τὸ ῥίχνει τὸ ουρδί του,
Αὐτοῦ ἀπὸ τὸν Νέμιτζα τοῦ τρόμαξ' ἡ ψυχή του.
Τοῦ γράφ' ἐκεῖνος ὁ βαλῆς ἀπὸ τὸ Μπελιγράτι·
« 'Αλάργα πῶς ἐστάθηκες; δὲν 'ντρέπεσαι κομμάτι; »
Αὐτὸς δὲν ἔχει μουζαϊκᾶ νὰ βγῇ νὰ πολεμήσῃ,
'Ορμίζει γιὰ τὸν βασιληᾶ χαρτιὰ νὰ προβοδήσῃ.
Καὶ τοῦ 'γραφε τοῦ βασιληᾶ. « Ἦρθα 'ς τὸ Μπελιγράτι,
Καὶ 'τσάκισα τὰ κόκκαλα τοῦ Νέμιτζα κομμάτι,
'Σ τὸν ὁρισμόν σου, βασιληᾶ, τὸ κάστρον σου νὰ γλύσῃς,
'Ιμτάτι τὸν 'Αλήπασα νὰ μοῦ τὸν προβοδήσῃς. »
'Ο βασιληᾶς τὸ γνώρισε ποῦ δὲν εἶναι χαΐρι
'Απὸ τὸν 'Ροῦμελ-βαλεσῆ, κι' ἀπ' ἄλλονα βεζίρη,
Καὶ πάλιν 'ς τὸν 'Αλήπασα τὸ δέξιο τὸ ἀσλάνι,
Τοῦ προβοδᾷ 'ς τὰ Γιάννινα τεκρὰρ γενὶ φερμάνι·

Φερμάνι πρὸς τὸν 'Αλήπασα νὰ πάγῃ 'ς τὸ Πελιγράδι.

Καὶ γράφει τὸ φερμάνι του· «'Αλήπασα ἀσλάνη,
Νὰ σηκωθῇς νὰ τοιμασθῇς βλέπωντας τὸ φερμάνι,
"Οσον 'μπορεῖς ὀγλήγορα νὰ πᾷς 'ς τὸ Μπελιγράτι,
Νὰ βρῇ νιζάμι, 'Αλήπασα, ὁ Νέμιτζας κομμάτι.
Γιατὶ ἐφέτος ἤξευρε τὸ βέβηο τὸ χαμπέρι,
'Εγὼ κι' ὁ Νέμιτζας μαζῇ πῶς ἔχομεν σεφέρι.
Κι' ὁ Νέμιτζας ἀπέρασε κ' ἦλθε 'ς τὸ σύνορό μου,
Κι' ἄλλος κανεὶς δὲν ἔρχεται γαλίμπης τῶν ἐχθρῶν μου.
Νὰ σηκωθῇς, 'Αλήπασα, νὰ πᾷς 'ς τὸ Πελιγράτι,
Μοῦ στέλλ' ὁ 'Ροῦμελ-Βαλεσῆς, καὶ μοῦ γυρεύ' ἰμτάτι.
Καὶ σεῖς οἱ δύο νὰ μ' ἔχετε κανένα χουσουμέτι,
Ντροπὴ νὰ μὴ μοῦ φέρετε ἀπάνω 'ς τὸ ντουβλέτι.
Μὲ τὴν εὐχή μ', 'Αλήπασα, πολὺ νὰ τζιαλιστίσῃς,
Καὶ 'ς τῶν ἐχθρῶν μου σήμερα κουσοῦρι μὴν ἀφήσῃς. »

Ἀλήπασας 'τοιμάζεται καὶ πάει 'ς τὸ Μπελιγράδι.

Ἀλήπασας σὰν ἔλαβε τέτοιας λογῆς φερμάνι,
Ὁρμίζετ' ἀπ' τὰ Γιάννινα καὶ πειὰ καιρὸ δὲν χάνει.
Κινάει ἀπὸ τὰ Γιάννινα νὰ πάῃ 'ς τὸ Μπελιγράτι,
Νὰ βρῇ τὸν Ῥοῦμελ βαλεσῆ νὰ γλενδισθῇ κομμάτι.
Κι' ἕνα τελιάλη πρόσταξε, ὅσοι τὸν ἀγαπᾶνε
Σπαΐδες νὰ κινήσουνε κοντά του διὰ νὰ πᾶνε.
Ἀλήπασάς 'ς τὰ Γιάννινα ἀφίν' ἕνα βεκίλη,
Νὰ βρίσκουνται 'ς τὴν πόρτα του ἀρματωμένοι χίλιοι.
Κι' αὐτὸς ἐκαβαλίκευσε καὶ πάνει 'ς τὴν δουλειά του,
Ὅλ' οἱ σπαΐδες κίνησαν καὶ πάνουνε κοντά του.
Στέλλει 'ς τὸν Ῥοῦμελ-βαλεσῆ Ἀλήπασας χαμπέρι,
Νὰ βεβηωθῇ πῶς πλάκωσε μὲ τ' ἄμετρο τ' ἀσκέρι
Ὁ Ῥούμελης ὡς τ' ἄκουσε ἀνδρειώθηκε κομμάτι,
Καὶ τὸ οὐρδὶ τὸ ἔστειλε κοντὰ 'ς τὸ Πελιγράτι.
Κοντὰ 'ς ἐκεῖνο πλάκωσε κι' Ἀλήπασας ἀσλάνης,
Καὶ τὸν βεζίρη 'ρώτησε, καὶ τοῦ 'πε, ἐδῶ τί κάνεις;
Εἶπε τοῦ Ῥοῦμελ-βαλεσῆ, τώρα νὰ σηκωθοῦμεν,
Μὲ τὸν ντουσμάνη σήμερον νὰ πᾶμε νὰ σφαγοῦμεν.
Ἀλήπασας ἐπρόσταξε τ' ἀσκέρι νὰ κινήσῃ,
Ἀπόψε τὸν Κουλιοὺτζ-Καλὲ νὰ πάῃ νὰ τὸν σαρντίσῃ.

Ὁ Ἀλήπασας ἀποκλείει τὸν Νέμιτζα, συγκροτοῦν πόλεμον, καὶ τὸν χαλᾷ, καὶ τὸν διώκει.

Ἀλήπασας τὸν Νέμιτζα μουχασερὲ τὸν κάνει,
Καὶ προβοδᾷ Ἀλήπασας τὴν Ντούνα καὶ τὴν πιάνει.
Κι' ὁ Ῥούμελης ἀπόκρυφα τὸν ἔκανε σεριάνι,
Ἀσκέρι δὲν τοῦ προβοδᾷ, ἰμτάτι δὲν τοῦ κάνει.
Καὶ ζώνει τὸν Κουλιοὺτζ-Καλὲ 'ς τὴν μιὰ μεριὰ 'ς τὴν ἄλλη,
Καὶ τοῦ 'δωσε τοῦ Νέμιτζα μιὰ ταραχὴ μεγάλη.
Ἀλήπασας ἐντάλτισε καὶ 'βάρεσε ναρέδες,
Καὶ τοῦ 'βαλε ταῖς μπαταριαῖς 'ς ταῖς τέσσεραις κιοσέδες.
Ὅταν θολώσ' ὁ οὐρανὸς, κι' ἀστράπτῃ μπουμπουνίζῃ,
Κι' ὁ ἄνεμος τὴν θάλασσα ἀνάκατα γυρίζῃ,

Φουσκόνουν καὶ τὰ κύματα καὶ φοβερὰ βογγίζουν,
Σηκόνονται σὰν τὰ βουνὰ, μελανοκιτρινίζουν,
Κι' ἕνα 'ς τὸ ἄλλο ἔρχονται, τὴν γῆς τὴν φοβερίζουν,
Καὶ πάλι εὐθὺς τσακίζονται, κι' ὀπίσω τους γυρίζουν,
Τέτοιας λογῆς αἱ βρονταριαῖς ἀπ' ὅλα τὰ κανόνια,
Ποῦ κάθε εἷς ποῦ τὰ 'κουσε θὰ τὰ θυμᾶτ' αἰώνια.
Τρεμούλιαζαν τὰ χέριά τους ἀπάνω 'ς τὰ ντουφέκια,
Κι' ἀνάποδα τὰ ἔπιαναν τὰ σκοτεινὰ φουσέκια.
Τόσον ἐσάστισαν πολὺ 'ς αὐτὴ τὴν ἀνεμοζάλη,
Ποῦ τσ' ἤφερε 'Αλήπασας ἐπάνω 'ς τὸ κεφάλι!
'Αλήπασας ἐπρόσταξε 'ς τ' ἀσκέρι τὸ δικό του,
Γιὰ νὰ τοὺς βάλουν τὸ σπαθὶ, γιατ' ἔχει τὸν θυμό του;
« Τὸν θέλω τὸν Κουλιοὺτζ-Καλὲ ἐγὼ τὸ χωρὶς ἄλλο,
Κι' ἀλληῶς 'ς τ' ἀσκέρι ποῦ κρατῶ τσεκοῦρι θελὰ βάλω. »
Καὶ γιούρδισαν ἀπάνω του μὲ τὰ σπαθιὰ 'ς τὸ χέρι,
Νὰ τοῦ γνωρίσ' ὁ Νέμιτζας τοῦ Τούρκου τὸ σεφέρι.
Θαῤῥεύει νταλκαβούκιδες, γιὰ τοῦτο καμαρόνει,
Κι' ἀπὸ τὸ σπαθὶ τ' 'Αλήπασα κανεὶς δὲν τοῦ γλυτόνει.
'Εγίνη πόλεμος φρικτὸς, καὶ ταραχὴ μεγάλη,
Καὶ μπῆκε 'ς τὸν Κουλιοὺτζ-Καλὲ 'ς τὴν μιὰ μεριὰ 'ς τὴν ἄλλη.
Καὶ τὰ καπέλλα πήδαιαν ἀπάνω 'ς τὸν ἀέρα,
Μεγάλος θρῆνος γίνηκε ἐκείνην τὴν ἡμέρα,
Ταχμίνι λέγω τοὺς μισοὺς τοὺς ἔβαλε τσεκοῦρι,
Τοὺς ἔστειλε 'ς τὴν κόλασιν διὰ τὸ δικό του γοῦρι.
Ὅτ' ἀρκετὰ ἐδείξασιν 'ς τὴν γῆς τὴν ἀνδρειά τους,
Γιὰ ν' ἀπολαύσουν στάλθηκαν 'ς τὸν ἅδην τὰ καλά τους.
'Ηθέλαν κ' οἱ σκιζόκωλοι μὲ τ' ἄξια τὰ λεοντάρια,
Μὲ μουσουλμάνους νὰ πιασθοῦν, μὲ τέτοια παλληκάρια,
Ὁποῦ βαστῶντας τὸ σπαθὶ, 'ς 'Ανατολὴ καὶ Δύσι
Ποιὸς ἠμπορεῖ ν' ἀντισταθῇ, νὰ μὴ τοὺς προσκυνήσῃ;
Καὶ πλειὸ μὲ τῆς 'Αλβανιτιᾶς τὰ γλήγορα ξεφτέρια,
Ὁποῦ νηπιόθεν πολεμοῦν μὲ τ' ἄρματα 'ς τὰ χέρια.
Καὶ τὴν μανέστρα ἄφησαν καὶ κρύωσε καθόλου,
Κι' 'Αλήπασας τοὺς ἔστειλε καὶ πᾶν' κατὰ διαβόλου.
Καὶ τοὺς μισοὺς τοὺς ἔπιασε τοὺς στέλλει 'ς τὸ ντουβλέτι,
Κι' ὁ Νέμιτζας τσακίσθηκε, καὶ δὲν ἔχει γαϊρέτι.

'Αλήπασας ἀνδρειώθηκε καὶ δὲν μπορ' νὰ λαγιάσῃ,
Κ' εὐθὺς 'ς τὴν ὥρα κίνησε τὴν Ντούνα νὰ περάσῃ.
'Απὸ τὸ Τοῦναρ κίνησε 'ς τὸ Πάντζοβο καὶ πάνει,
Τὸ σύνορο τοῦ Νέμιζτα τοῦ τό 'καμε βεράνι.
Σκλάβους καὶ σκλάβαις ἔπιασε, 'ς τὴν Ντούνα τοὺς περνάει,
Κι' ὁ θλιβερὸς ὁ Νέμιτζας ἀγνάνδια τοὺς τηράει.
Κλαῖνε μανάδες γιὰ παιδιά, γυναῖκες γιὰ τοὺς ἄνδρας,
Καὶ σκούζουν σὰν τὰ πρόβατα καὶ σὰν τ' ἀρνιὰ 'ς τὰς μάνδρας.
Σκλάβους χιλιάδες τέσσερες ταῖς ἔβαλε 'μπροσθά του,
'Σ τὴν Ντούνα ταῖς ἀπέρασε καὶ χαίρετ' ἡ καρδιά του.
Γαζῆ σαῒν 'Αλήπασα πολλά 'ν' τὰ θαύματά σου,
Τὰ γαζαλίκια 'π' ἔκαμες μὲ 'γειά καὶ μὲ χαρά σου.

Στέλλει χαμπέρι 'ς τὸν βασιλῆᾶ.

Σὰν ἔδωσε τοῦ Νέμιτζα τέτοιας λογῆς νιζάμι.
Προβόδησε 'ς τὸν βασιλῆᾶ ἰτλάκη νὰ τὸν κάμῃ·
« 'Σ τὸν ὁρισμόν σου κίνησα κ' ἦρθα 'ς τὸ Μπελιγράτι,
Τὸν Νέμιτζα γκιορούστησα καὶ γλένδισα κομμάτι.
'Ο Νέμιτζας τί γύρευε τὸ βρῆκ' ἀπὸ τ' ἐμένα,
Γιατ' εἶχε 'ς τὸ κεφάλι του πικρὰ γραφτὰ γραμμένα.
'Ο Νέμιτζας τσακίσθηκε καὶ δὲν ἔχει τακάτι,
Καὶ τώρα τί θὰ κάμωμεν ἐδῶ 'ς τὸ Μπελιγράτι;
Καὶ μέν' ἀπὸ τὸν τόπον μου μοῦ στέλλουν ἀρτζουχάλι,
Τὸ Κακοσοῦλι μοῦ 'γραφαν πῶς σήκωσε κεφάλι.
'Ιτλὰκ φερμάνι στεῖλέ μου ἀπ' ἐδῶ νὰ φορτώσω,
'Σ τὸν τόπον μου νὰ προφθασθῶ νιζάμι νὰ τοῦ δώσω.
Γιατ' ὁ ραγιᾶς τοῦ τόπου μας, ἄνδρες, γυναῖκες οὖλοι
Τ' αὐτιά τους τὰ τσιλόνουνε γι' αὐτὸ τὸ Κακοσοῦλι. »
'Ιτλὰκ φερμάνι τοῦ 'στειλε νὰ πάν' 'ς τὸ βιλαέτι,
Μὲ τὴν εὐχὴ τοῦ βασιλῆᾶ, νὰ μ' ἔχῃ κασαβέτι.
Σὰν τοῦ 'φεραν τέτοιον μουζδὲν πῶς γίνηκε ἰτλάκη,
'Αλήπασας τὸν Γάταρην τὸν ἔκαμε τζεράκι.

Ὁ πόλεμος τοῦ Μόσκοβου.

Ὁ βασιλῆας κι' ὁ Μόσκοβος πάλ' ἄνοιξαν σεφέρι.
Φερμάνια στέλλει 'ς τὴν Τουρκιὰ πασᾶνας νὰ τὸ ξέρῃ.
'Απὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς ν' ἀνοίξουνε τὸ μάτι,
Καὶ 'ς τὸ Ματζίνι ὁρμίζεται νὰ προβοδῆσ' ἰμτάτι.
Πολλοὺς πασάδες ἔκαμε ὁ βασιλῆας ταχίνι,
Γιὰ νὰ στολίσῃ τὸ οὐρδὶ ἀπάνω 'ς τὸ Ματζίνι.
Καὶ κίνησε μὲ μιὰν ὁρμὴν τοῦ Τούρκου τὸ φουσάτο,
Τοῦ φαίνετο ὅλην τὴν γῆν νὰ κάμῃ ἄνω κάτω.
Κινᾷ κι' ὁ 'Ρούμελ-βαλεσῆς μὲ φοβερὰ φουσάτα,
Τοῦ 'Ρούσσου νὰ τοῦ δώσουνε τὴν σκοτεινὴν τὴν στράτα.
Στέλλει καὶ 'ς τὸν 'Αλήπασα, τὸ ξακουστὸ ἀσλάνι,
'Αφέντης μας ὁ βασιλῆας τιμητικὸ φερμάνι.
Καὶ γράφει τὸ φερμάνι του· « 'Αλήπασα, παιδί μου,
Νὰ πᾷς ἀπάνω 'ς τὸ οὐρδὶ ἐσὺ μὲ τὴν εὐχή μου.
Τί φέτος νὰ τὸ ξέρετε τὸ βέβηο τὸ χαμπέρι,
Τὸ πῶς ἐγὼ κι' ὁ Μόσκοβος θενά 'χωμεν σεφέρι. »
'Αλήπασας ὁρμίζεται καὶ θέλει νὰ κινήσῃ,
'Εφέτος μὲ τὸν Μόσκοβον τὸ αἷμά του νὰ χύσῃ.

Ὁ 'Αλήπασας κινᾷ καὶ πάγει 'ς τὸ Ματζίνι.

'Αλήπασας σηκώθηκε καὶ πάει 'ς τὸ Ματζίνι,
Καὶ πίσω εἰς τὸ πόστι του πολλαῖς διάταις ἀφίνει.
Κι' 'Αλήπασας ἐπρόφθασε μὲ δόξα καὶ καμάρι,
Καθὼς τὸν Νέμιτζα κ' ἐκεῖ τὸ νάμι του νὰ πάρῃ.
Καὶ φθάνωντας 'Αλήπασας, τ' ἄξιο τὸ παλληκάρι,
Καὶ χύνεται μὲ τὸ σπαθὶ σὰν τ' ἄγριο τὸ λεοντάρι.
Πάλιν σαὶν 'Αλήπασας, τὸ φοβερὸ τ' ἀσλάνι,
Τὸν 'Ροῦσσο τὸν γονάτισε, καὶ δὲν ἔχει ντερμάνι.

Συγκρότησις τοῦ πολέμου, καὶ νίκη λαμπρὰ τοῦ 'Αλήπασα.

Κι' ἀρχίζ' ὁ πόλεμος σφοδρὰ, ντουμάνι πυκνωμένο,
Καὶ τὸ βουνὸ τοῦ Ματζινιοῦ 'ς τὰ αἵματα πνιμένο.

Πέφτει ντουφέκι Ἀρβανιτιᾶς, ἀπ' τὰ θηριὰ τὰ μαῦρα,
Κ' ἡμέρα 'κείνη γίνηκε μία μεγάλη λαῦρα.
Πέφτουν κρουσούμια σὰν βροχὴ, κανόνια σὰν χαλάζι,
Τὸν πᾶσα ἕνα ποῦ θωρεῖ σὲ τρόμον τόνε βάζει.
Κι' Ἀλήπασὰς ἐντάλτισε 'ς τὸ Ρούσσικο φουσάτο,
Μὲ τὸ σπαθὶ 'ς τὸ χέρι του τοὺς ἔφερ' ἄνω κάτω.
Κι' ἀνέμειν' ὁ Μεχμὲτ πασᾶς γεσίρης ἀνεψιός του,
Διατ' ἤτονε 'ς τὸν πόλεμον καὶ 'κεῖνος σύντροφός του.
Κι' ὁ θρῆνος ὁποῦ γίνηκε πολὺ θὰ 'μολογᾶται,
Καθένας ποῦ 'τονε ἐκεῖ πολλὰ καλὰ θυμᾶται.
Κι' Ἀλήπασας ὁρμίζεται γραφὴ διὰ νὰ προβοδήσῃ,
Τὸν ἀνεψιό τ' ὁ Μόσκοβος νὰ τοῦ τὸν ἀπολύσῃ.
Κι' ὁ Μόσκοβος τὸν ἔστειλε 'ς τὸ χέρι τὸ δικό του,
Τὸν καλοκάρδισε καλὰ αὐτὸς τὸν ἀνεψιό του.
Καὶ πλάκωσ' ὁ χινόπωρος, τ' ἀσκέρια χωρισθῆκαν,
Ὁ Τοῦρκος μὲ τὸν Μόσκοβον πάλιν ἀγαπηθῆκαν.

Ὁ Ἀλήπασας ἔρχεται 'ς τὰ Ἰωάννινα.

Καὶ τοῦ 'στειλε τ' Ἀλήπασα ὁ βασιλῆᾶς φερμάνι,
Κι' Ἀλήπασας σηκώθηκε 'ς τὰ Γιάννινα καὶ πάνει.
Πάλ' ἄνοιξε τὰ μπουγιουρδιὰ 'ς τὴν μιὰν μεριὰν 'ς τὴν ἄλλη.
Ἡ Τσαμουριὰ νὰ τῷ 'ρθουνε μικροὶ, τρανοὶ, μεγάλοι.
Οἱ Τσάμιδες νὰ τῷ 'ρθουνε 'ς τὴν πόρταν τὴν δική του,
Νὰ γίνουν δεβαμπίδες του, νὰ τρῶνε τὸ ψωμί του.
« Ντάγι καὶ Παρακάλαμο νὰ μῶρθουν τὰ πρωτάτα,
Νὰ κρυφοκουβεδιάσωμεν, νὰ βροῦμεν καμμιὰ στράτα.
Καὶ σουμπεὲν μὴν ἔχετε καὶ φόβον 'ς τὴν καρδιά σας,
Σᾶς βάνω 'ς τὴν πτερούγα μου καὶ σᾶς καὶ τὰ παιδιά σας.
Νὰ βρίσκεσθε 'ς τὴν πόρταν μου, ὅσον καιρὸν κι' ἂν ζῆτε,
Κ' ἔτσι θαῤῥεύω, Τσάμιδες, νὰ καλοπορευθῆτε.
Καὶ βλέποντες τὸ μπουγιουρδὶ εὐθὺς νὰ σηκωθῆτε,
Κ' ἔχω κουβέντα μετ' ἐσᾶς, τί ξέρετε νὰ 'πῆτε. »

Οἱ Τσάμιδες ἔρχονται.

Οἱ Τσάμιδες μαζώχθησαν μικροί, τρανοί, μεγάλοι,
Κι' ἐφίλησαν τὸ μπουγιουρδί, τὸ βάνουν 'ς τὸ κεφάλι.
Εὐθὺς 'ς τὴν ὥρα κίνησαν, καὶ δὲν χασομεροῦνε
Νὰ πᾶνε 'ς τὸν 'Αλήπασα, κ' ἐμπρός του νὰ τοῦ βγοῦνε.
Καὶ πᾶνε 'ς τὸν 'Αλήπασα, κ' ἐβγῆκαν ἐμπροσθά του,
Νὰ βρίσκωνται 'ς τὴν πόρταν του, κοντὰ 'ς τὴν ἀφεντιά του.
Καὶ τοῦ 'πανε· « πῶς ἔστειλες τὸ τίμιο μπουγιουρδί σου;
Κι' ἀκόμη δὲν τὴν ξέρομε τὴν τίμια προσταγή σου. »
'Αλήπασας ἐγύρισε καὶ κρένει τιμημένα,
Καὶ φανερόνει τὰ σωστὰ πῶς εἶνε τὸ καθένα.
Καὶ λέγει· « καϋμένοι Τσάμιδες, τὸ 'κάμετε καποῦλι,
Ποῦ σᾶς ἐγίνη σήμερα ἐχθρὸς τὸ Κακοσοῦλι;
Μὲ τί καρδιά, μὲ τί ψυχὴν κυττᾶτε τὸν ἐχθρό σας,
Δὲν βλέπετε ποῦ ζάπωσε τὸν τόπον τὸν δικό σας;
'Οποῦ 'ρχονται 'ς τὸν τόπον σας καὶ τοὺς καλημερᾶτε,
Κι' ἀπ' ἔξω ἀπ' τὴν πόρτα σας νὰ βγῆτε δὲν τρομᾶτε;
Κι' ἀκόμη δὲν τ' ἀνοίγετε τὸ μάτι τὸ δικό σας,
Τὸν κόσμον νὰ γνωρίσετε, νὰ 'δῆτε τὸν ἐχθρό σας;
'Οπ' ἔρχονται 'ς τὴν πόρταν σας, καὶ τὰ σπαθιὰ ταράζουν
Καὶ τὰ μαξούμικα παιδιὰ τοὺς βλέπουν καὶ τρομάζουν;
Μὲ τὸν ἐχθρό σας σήμερα πρέπει νὰ σκοτωθῆτε,
Σεΐτιδες νὰ γίνετε, παράδεισον νὰ βρῆτε.
"Ετσ' εἶνε τὸ πρεπόμενον νὰ δώσετε νιζάμι,
Τί γίνηκε νὰ ξέρετε ὁ τόπος σας χαράμι. »

Τσάμιδων ἀπόκρισις.

Οἱ Τσάμιδες ἐγύρισαν μὲ τρόπον νὰ μιλήσουν,
Καὶ τοῦ 'πανε δὲν ἔχουνε πτερὰ νὰ πολεμήσουν.
« Μὲ θέλημα καὶ μὲ στανιὸ δὲν κάνομε καμποῦλι,
Καὶ τὸ τραβοῦμεν σήμερα ἀπὸ τὸ Κακοσοῦλι.
'Σ τὸν γέρο Πρόνιο 'πακουμποῦν καὶ 'ς τὸν Χασὰν Τζαπάρη,
Γιὰ τοῦτο μᾶς ἐζάπωσαν τὸν τόπον καὶ τὸ Φράρι. »

Ἀπόκρισις Ἀλήπασα.

Ἀλήπασας τοὺς τ' ἄνοιξε ὅλα τὰ βεβηωμένα,
Τοὺς εἶπε· « νὰ βουλλώσετε τὸ σιάρτι μετ' ἐμένα.
Κ' ἐγώ 'χω πλάταις καὶ φτερὰ καὶ πέφτ' ἀπανωθιό τους,
Κ' ἐγὼ τοὺς δείχνω σήμερα ποῦ εἶν' τὸ συνορό τους.
Καὶ τοῦτο ποῦ σᾶς ἔφερα ἐδῶ νὰ σᾶς 'ρωτήσω,
Τ' ἐγὼ 'ς τὸ Σοῦλι σύμερα θὰ πάν' νὰ πολεμήσω.
Κι' ἂν μοῦ τὰ μπεγεντίσετε τὰ λόγια τὰ δικά μου,
Μικροί, μεγάλοι μοῦ 'ρχεσθε ἐδῶ 'ς τὴν ἀφεντιά μου.
Ἕνα μόν' σιάρτι κάμετε ἐδῶ νὰ σᾶς πιστεύσω,
Τὸν γυιόν μου τὸν Μουχτὰρ πασᾶ 'ς τὸ Σοῦλι νὰ τὸν πέψω. »
Καὶ τοῦ 'πανε τ' Ἀλήπασα· « τί σιάρτι μᾶς γυρεύεις;
Κι' ἂν δὲν πιστεύῃς, διῶξέ μας καὶ πλειὸ μὴ μᾶς πιστεύῃς.
Κ' ἐμεῖς αὐτὸ γυρεύομε, ὅσο κι' ἂν ἠμποροῦμεν
'Σ τὸ Κακοσοῦλι σήμερα νὰ πᾶμε νὰ σφαγοῦμεν.
Καὶ χύνομεν τὸ αἷμά μας ἐμεῖς 'ς τὸν ντὶν ντουσμάνη,
Νὰ γίνωμεν σεΐτιδες, νὰ πᾶμε μὲ ἰμάνι.
Τούτ' τὴν δουλιὰ τὴν κάνομεν κ' ἐμεῖς μὲ χακικάτι,
'Σ τὸν ντὶν ντουσμάνη πάνομεν μὲ τὴν καρδιὰ γεμάτη. »
Καλὰ τοὺς ξέρ' Ἀλήπασας καὶ πίστιν δὲν τοὺς δίνει,
Καὶ φοβερὰ τοὺς ἔκρινε, κ' ἐτρόμαξαν κ' ἐκεῖνοι.
Τοὺς τριγυρίζ' Ἀλήπασας μὲ χίλιους δυὸ καϊδέδες,
Ἠξεύρ' ἀπὸ τὴν Τσαμουριὰ ποῦ βγαίνουν φιτινέδες.
Κ' ἐκεῖνοι λιανοστρίφονται 'ς τὴν μιὰ μεριὰν 'ς τὴν ἄλλη,
Κι' Ἀλήπασας ἀγριώθηκε 'ς τὴν κόρδα νὰ τοὺς βάλλῃ.
Σὰν εἶδαν τὸν Ἀλήπασα π' ἀγριώθηκ' ἡ θωριά του,
Τὸ σιάρτι τοῦ τὸ βούλλωσαν, τοῦ τό 'φεραν 'μπροσθά του.
Τοῦ 'παν ἀμὰν τ' Ἀλήπασα· « γιατὶ νὰ μᾶς ἀγριώσῃς,
'Σ τὸν ντὶν ντουσμάνη σήμερα νιζάμι νὰ τοῦ δώσῃς.
« Σᾶς ἄγριωσα, τί στρίφεσθε νὰ δώσετε τὸ σιάρτι,
Καὶ θάῤῥευα δὲν τό 'χετε ἐσεῖς μὲ χακικάτι.
Τὸ σιάρτι σὰν κρατήσετε, 'ς τὸ Σοῦλι θέλα 'μποῦμε,
Κι' ἂν ἔχετε κανὲν χιλὲ ἐμεῖς θὰ χαλασθοῦμε.
Καὶ χάσμη θελὰ μ' ἔχετε ὅσον καιρὸν κι' ἂν ζῆτε,
Κι' ἂν ἔχετε κανὲν χιλὲ πρέπει νὰ μοῦ τὸν 'πῆτε. »

Τὸ Κακοσοῦλι ἦρε χαμπέρι διὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ἀλήπασα κατ' αὐτοῦ.

Τὸ Κακόσοῦλι τό 'μαθε τέτοιας λογῆς χαμπέρι,
Ἀλήπασας 'ς τὰ Γιάννινα τηρᾷ νὰ μάσ' ἀσκέρι.
'Σ τὸ Κακοσοῦλι πολεμᾷ νὰ ῥίξῃ τὸ οὐρδί του,
Κι' ὁρμίζεται 'ς τὰ Γιάννινα νὰ στείλῃ τὸ παιδί του.
Καὶ τῶν Σουλιωτῶν τῶν πικρῶν τοὺς τρέμουν ἡ ἀρίδαις,
Καὶ γράφουνε 'ς τὴν Τσαμουριὰ οἱ πρῶτοι προεστῆδες.
Τοῦ γέρο Πρόνιου τοῦ 'γραψαν καὶ τοῦ Χασὰν Τζαπάρη·
« Ἀλήπασας τὸν τόπον μας τηρᾷ νὰ μᾶς τὸν πάρῃ.
Πῶς λέτε 'σεῖς οἱ Τσάμιδες; τὸ βρίσκετε τζαΐζι,
Τὸν ἐδικόν σας τὸν ῥαγιᾶ αὐτὸς νὰ τὸν ὁρίζῃ;
'Σ τὸ Κακοσοῦλι Ἀλήπασας ἂν βάλλῃ τὸ ποδάρι,
Νὰ πλύνετε τὰ χέρια σας καὶ σεῖς ἀπὸ τὸ Φράρι. »
Τοὺς ἔστειλαν κ' οἱ Τσάμιδες· « σακὶν μὴ φοβηθῆτε,
Ἂν σᾶς βαρέσ' Ἀλήπασας, παρέκει νὰ τοῦ 'πῆτε.
Κι' ἀπὸ τ' ἐμᾶς νὰ ξέρετε πιασθῆτ' ἀπὸ ντουφέκι,
Κι' ἂν ἔλθῃ αὐτοῦ δὲν στέκεται, ὀπίσω φεύγ' ἀπ' ἐκεῖ·
Κ' ἐμεῖς δὲν τὸν ἀφίνομεν νὰ βάλλῃ τὸ ποδάρι,
Κᾄνα χιλὲ τοῦ βρίσκομε τὰ μάτια του νὰ πάρῃ.
Κι' ἀπὸ τ' ἐμᾶς νὰ ξέρετε νὰ μὴ παραδοθῆτε,
Μὲ τ' ἅρματα 'ς τὰ χέρια σας καρσὶ νὰ τοῦ σταθῆτε. »

Ὁ Ἀλήπασας στέλλει τὸν Μουχτὰρ πασᾶ 'ς τὸ Σούλιον.

Εἶχ' ἀποκτήσ' Ἀλήπασας δυὸ ντίβια ἀπ' τὴν καρδιά του,
Μοιάζουνε πῶς θὰ πιάσουνε τὰ τζάπια τὰ δικά του.
Μοιάζουν εἰς τὴν γνώμην του καὶ 'ς τὴν παλληκαριά του,
Καὶ τὰ τηρᾷ καὶ χαίρεται τὰ 'γκαρδιακὰ παιδιά του.
Τὸ πρῶτο τὸ τρανήτερο Μουχτάρη τ' ὀνομάζουν,
Κ' ἔχει φαρμακερὴν θωριά, κι' ὁ κόσμος τὸ θαυμάζουν.
Καὶ τ' ἄλλο τὸ μικρότερο Βελῆς εἶν' τ' ὄνομά του.
Νὰ τὰ κερδήσ' Ἀλήπασας μὲ 'γειὰ καὶ μὲ χαρά του.
Τὰ δυὸ πασάδες τά 'καμε 'ς τὸν κόσμον ξακουσμένα,
Πῶς νὰ τὰ κρίνω δὲν μπορῶ πῶς εἶναι τὸ καθένα.

Κι' Ἀλήπασας 'ς τὰ Γιάννινα ὁρμίζει τὸ παιδί του,
Ὁρμίζει καὶ τοὺς Τσάμιδες, θαῤῥεῖ πῶς εἶν' δικοί του.
Σηκώθηκε ὁ Μουχτὰρ πασᾶς μὲ ὀρδινιὰ μεγάλη,
'Σ τὸ Κακοσοῦλι σάρδισε 'ς τὴν μιὰν μεριὰ 'ς τὴν ἄλλη.
Κ' ἐφώναξ' ὁ Μουχτὰρ πασᾶς κ' ἐδάρεσε ναρέδες,
Μόνον κρατεῖ 'ς τ' ἀσκέρι του περίσσιους φιτινέδες.
Ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς αἱ μπαταριαῖς βροντοῦνε,
Κ' ἐκεῖν' οἱ ντὶν ντουσμάνιδες ὁρμίζονται νὰ βγοῦνε.
'Σ τὸν ντὶν ντουσμάνη ῥίχθηκαν μὲ τὰ σπαθιά τους οὗλοι,
Καὶ γιούρδισ' ὁ Μουχτὰρ πασᾶς κ' ἐπήδησε 'ς τὸ Σοῦλι.
Κ' ἐστρώθηκ' ὁ Μουχτὰρ πασᾶς 'ς τὸ Σοῦλι νὰ καθίσῃ,
Εὐθὺς 'ς τὴν ὥρα πρόσταξε μὲ κάστρο νὰ τὸ κλείσῃ.
Καὶ κάνει δυὸ μερόνυχτα 'ς τὸ Σοῦλι, τρώει καὶ πίνει,
Κ' ἐφώναξε τ' ἀσκέρι του μιὰν προσταγὴν τοὺς δίνει.
Οἱ Τσάμιδες κυττάζουνε νὰ κάμουν κἄνα ντέκι,
Γιὰ νὰ σκορπίσουν τὸ ὀρδὶ αὐτοὶ χωρὶς ντουφέκι.
Κ' ἕνα τζιουλοῦσι κάνουνε, κ' ἐχάλασε τ' οὐρδί του,
Οἱ φιτινέδες οἱ κακοί, ποῦ τρῶνε τὸ ψωμί του.
Καὶ μπαϊράκια σήκωσαν καὶ 'βγῆκαν ἀπ' τὸ Σοῦλι,
Γιὰ νὰ κρυώσουνε τ' οὐρδὶ καὶ νὰ σκορπίσουν οὗλοι.
Κι' ἀνέμειν' ὁ Μουχτὰρ πασᾶς 'ς τὸ Σοῦλι μοναχός του,
Καβαλικεύει τ' ἄτι του καὶ πολεμάει ἀτός του.
Κ' ἕνας τὸν ἄλλον θέλησαν ἐκεῖ νὰ σκοτωθοῦνε,
Βουνὰ καὶ κάμπους δρασκελοῦν, κι' ὀπίσω δὲν τηραῦνε.
Ἐκεῖ οἱ χαρμπίδες τήραξαν ποῦ σκόρπισε τ' ἀσκέρι,
Καὶ πιάνουν τόπους σάρπικους καὶ κάνουνε καρτέρι.
Ὅσ' εἶχαν ἔρζι κ' ἐντροπὴν ὀπίσω ἐσταθῆκαν,
Καὶ γίνηκαν σεΐτιδες καὶ 'ς τ' ἀχιρέτι μπῆκαν.
Τὸ γνώρισ' ὁ Μουχτὰρ πασᾶς ποῦ τό 'καμαν μὲ ντέκι,
Ποῦ σκόρπισάνε τὸ οὐρδὶ αὐτοὶ χωρὶς ντουφέκι.
Σκοτώθηκαν καὶ Τσάμιδες περίσσια παλληκάρια,
'Σ ἐκεῖνα τ' ἄγρια βουνὰ 'ς ταῖς πέτραις 'ς τὰ λιθάρια.
Καὶ τοῦ 'στειλαν τ' Ἀλήπασα τέτοιας λογῆς χαμπέρι,
Πῶς χάλασ' ὁ Μουχτὰρ πασᾶς μὲ ὅλον του τ' ἀσκέρι.
Τοὺς φιτινέδες ποῦ κρατεῖς 'ς τὴν πόρτα τὴν δική σου,
Πολέμησαν νὰ χάσουνε 'ς τὸ Σοῦλι τὸ παιδί σου.

Οἱ φιτινέδες ποῦ κρατεῖς δὲν 'ντράπηκαν κομμάτι,
'Σ τὸν κάτω κόσμον θενὰ βγοῦν σὲ σκύλινο σουράτι.
Ὅσοι σοῦ τρῶνε τὸ ψωμὶ καὶ τῶν ἐχθρῶν βοηθοῦνε,
'Σ τὰ χάκ ντιβάνι τοῦ Θεοῦ γουρούνια θελὰ βγοῦνε.

Ἀλήπασας στέλλει ἰμντάτι 'ς τὸν Μουχτὰρ πασᾶν.

Σὰν τῷ 'στειλαν τ' Ἀλήπασα τέτοιας λογῆς χαμπέρι,
Ὁρμίζεται 'ς τὰ Γιάννινα νὰ στείλῃ κι' ἄλλ' ἀσκέρι.
Κάθε σουκάκι πρόσταξε καὶ βάν' ἕναν τελιάλη,
Καὶ γίνηκ' 'ς τὰ Γιάννινα μιὰ ταραχὴ μεγάλη.
Καὶ κράζουν οἱ τελιάλιδες, πῶς χάλασε τ' οὐρδί του,
Καὶ τ' ἄφηκάνε μοναχὸ 'ς τὸ Σοῦλι τὸ παιδί του.
Κι' Ἀλήπασας ἐκίνησε, τὸ δέξιο παλληκάρι,
Καὶ πέφτει 'ς τ' ἄγρια τὰ βουνὰ νὰ βγάλῃ τὸν Μουχτάρη.
Καὶ βῆκ' ἀπὸ τὰ Γιάννινα μὲ φοβερὰ φουσάτα,
Καὶ βρίσκει τὸν Μουχτὰρ πασᾶ 'ς τὴν μέσ' ἀπὸ τὴν στράτα.
Ἀλήπασας τὸν χάϊδεψε τὸν γυιόν του τὸν Μουχτάρη·
« Μᾶς τὸ 'καμαν οἱ Τσάμιδες νὰ γλύσουνε τὸ Φλάρι.
Κ' ἐγὼ δὲν τοὺς χαρίζουμαι ὅσον καιρὸν κι' ἂν ζήσω,
Κ' ἔτσι θαῤῥῶ τοὺς Τσάμιδες ποῦ νὰ τοὺς φχαριστήσω.
Τὸν γέρο Πρόνιο φχαριστῶ καὶ τὸν Χασὰν Τζαπάρη,
Ποῦ μ' ἄφηκάνε μοναχὸ 'ς τὸ Σοῦλι τὸν Μουχτάρη.
Καὶ σουμπεὲν θελά 'χουνε ὅσον καιρὸν κι' ἂν ζοῦνε,
Σὲ κάνα χρόνο κ' ὕστερα κι' αὐτοὶ θελὰ μὲ ἰδοῦνε. »
Κι' Ἀλήπασας ἐγύρισε μαζῆ μὲ τὸν Μουχτάρη·
« Κ' οἱ φιτινέδες ἔκαμαν τοῦ λόγου τους ζαράρι,
Ποῦ βρίσκονταν οἱ ἄτυχοι 'ς τὴν πόρτα τὴν δική μου,
Καὶ μοῦ 'τρωγαν τὸ σήμερον χαράμι τὸ ψωμί μου; »
Ταχμίνι κάνα ξάμηνο σιγούρευσ' ἡ ψυχή του,
Νὰ ντροπιασθῇ δὲν τὸ βαστᾷ αὐτὸς εἰς τὴν ζωή του.
Κι' ἀφόντας ποῦ γεννήθηκε ὅσον ποῦ νὰ πεθάνῃ,
Ἀλήπασας 'ς τ' ὀτζάκι του ποτὲ ντροπὴ δὲν βάνει.
Καὶ τῶν Σουλιώτων τὸν καυγᾶ τοῦ ἔβαλε καπάκι,
Κι' ἀνάμεσα 'ς τοὺς Τσάμιδες τοὺς μπῆκε τὸ σαράκι.

Καὶ 'μπῆκανε σὲ σουμπεὲν οἱ μαυρισμένοι 'κεῖνοι,
Ποῦ σκόρπισαν τ' ἀσκέρι του μὲ τὴν ἀπιστοσύνη.
Στέλλουν ἀνθρώπους μερικοὺς, μπέλκιμ τοὺς μπαριστίσουν,
Καὶ σκλάβοι νὰ τοῦ γένουνε ὅσον καιρὸν κι' ἂν ζήσουν.
Καὶ πήγανε 'ς τὰ Γιάννινα ἐμπρός του νὰ τοῦ βγοῦνε,
Καὶ στόμα πῶς ν' ἀνοίξουνε, καὶ πῶς νὰ τοῦ τὸ 'ποῦνε,
Ποῦ τῷ 'καμαν τέτοιαν δουλειὰν μὲ τὴν ἀπιστοσύνη;
Μόν' ἔχει σάμπρι 'Αλήπασας κι' ὅλα τὰ καταπίνει.
Κι' 'Αλήπασας ἐπρόσταξε καὶ τοὺς γυρεύει 'πίσω,
« Κι' ὅ,τι ἔκαμαν ἂς ἔκαμαν θελὰ τοὺς τὰ χαρίσω.
Κι' ὁ βασιλῆας 'ς τὸ τάχτι του ποῦ 'ρίζει μὲ γλικέτια,
Τοῦ κάνουν τὰ ριτζάλια του χίλιαις χιλιάδες τέτοια.
Μπέλκιμ μὴν εἶχα 'ς τὴν καρδιὰ καὶ 'γὼ κανένα κάστι,
Κι' αὐτοὶ θελὰ μοῦ τό 'καναν καὶ δὲν τοὺς ἦλθε ράστι. »
'Αλήπασας ἐπρόσταξε ἐμπρός του νὰ τοῦ βγοῦνε,
Πῶς ἦλθαν εἰς τὰ Γιάννινα νὰ πᾶν' νὰ τοῦ τὸ 'ποῦνε.
Καὶ μπῆκαν καὶ τοῦ φίλησαν τὴν δέξια τὴν ποδιά του,
'Αρχίνησαν νὰ κρίνουνε μπροσθὰ 'ς τὴν ἀφεντιά του,
Καὶ τοῦ 'παν πῶς χαλάσθηκαν οἱ Τσάμιδες 'ς τὸ Σοῦλι.
Τρία μπαϊράκια κίνησαν νὰ πᾶνε καραβοῦλι,
Κι' ὅλο τ' ἀσκέρι θάρρευσαν πῶς εἶναι κἄνα ντέκι,
Κι' ἀνακατώθη τὸ σύρδι καὶ σκόρπισεν ἀπ' ἐκεῖ.
« Καὶ τώρ' διάλεξ' τὴν δουλειὰ κ' εὑρὲς τὸ πταίσιμόν μας,
Χαλάλι σοῦ τὸ κάνομεν τὸ αἷμα τὸ δικόν μας.
Οἱ Τσάμιδες χαλάσθηκαν καὶ γίνηκαν χελιάκι,
'Ακόμ' ἀπὸ τὸ φόβο σου τοὺς μπῆκε τὸ σαράκι.
Ἕνα τζιουλοῦσι γίνηκε ἀνάμεσα 'ς τ' ἀσκέρι,
Κ' οἱ Τσάμιδες δὲν εἶχανε, ἀφέντη μου, χαμπέρι.
Καὶ θέλουνε νὰ βρίσκωνται 'ς τὸν ἴσκιο τὸν δικό σου,
Καὶ ξέτασε κ' εὑρές τονα, πασᾶ μου, τὸν ἐχθρό σου.
Κ' εἶναι μακρὺ τὸ χέρι σου, καὶ ὅπ' ἀγαπήσει φτάνει,
Κι' ἀκράνης δὲν σοῦ βρίσκεται σὲ τοῦτο τὸ ζεμάνι. »

Ἀλήπασας ἀποκρίνεται πρὸς τοὺς Τσάμιδες.

Ἀπηλογήθη ὁ πασᾶς, ὁρίζει καὶ τοὺς λέγει,
Τὰ λόγια του, τὰ νόστιμα καλὰ τοὺς τὰ διαλέγει.
« Μωροὶ καϋμένοι Τσάμιδες, πῶς εἶσθε μπουταλάδες;
Ἤμουν μικρὸς καὶ τράνεψα σὲ τετοιονοὺς νιζάδες.
Πολλαῖς φοραῖς ἐνίκησα, πολλαῖς ποῦ μ' ἀνικοῦνε,
Πολλαῖς φοραῖς καὶ τὰ σκυλιὰ 'ς τὸν δρόμον μ' ἀλυκτοῦνε.
Καὶ τώρ' ἂν ἐνικήθηκα 'ς τὸν νοῦν μου δὲν τὸ βάνω,
Ἐχθρὸν ἀπὸ τ' ἀσκέρι μου κανένανε δὲν πιάνω.
Σήμερον ἂν νικήθηκα ταχειὰ θελὰ νικήσω,
'Σ τὸ Σοῦλι τὸν Καλόγηρον (1) ἐγὼ θελὰ τὸν ψήσω.
Καὶ τί μοῦ φταῖτε Τσάμιδες; καὶ πῶς νὰ σᾶς πεισμώσω;
Ἂν θέλετε τὸν ὀλυφὲν ἐγὼ νὰ σᾶς τὸν δώσω.
Μήνα τοὺς ἔχω ἀκράνιδες ποῦ νὰ μὲ πιστευθοῦνε;
Σὰν ταυτουνοὺς 'ς τὴν πόρτα μου χιλιάδες καρτεροῦνε.
Ποιὸς ἀγαπᾷ τὴν πόρτα μου ἃς ἔλθῃ νὰ καθήσῃ,
Κι' ἂν ἔχῃ κἄνα σουμπεὲν πρέπει νὰ τὸν τραβήσῃ. »
Οἱ Τσάμιδες τὸ γνώρισαν πῶς δὲν ἔχουν ζεβάλι,
Ὀπίσω τὸν ἐζύγωσαν μικροί, τρανοί, μεγάλοι.
Ἀλήπασας ἐζύγωσε κοντὰ τὸν Μπραΐμ Ντέμη,
Καὶ τοῦ 'πε' « νὰ μοῦ φέρετε 'ς τὰ Γιάννινα ῥεχέμι.
Ἂν θέλετε νὰ βγάλετε τὸν φόβο ἀπ' τὴν καρδιά σας,
'Σ τὰ Γιάννινα μοῦ φέρνετε ῥεχέμι τὰ παιδιά σας.
Ὅποιος μοῦ φέρνει τὸ παιδί, τοῦ δίνω πιστοσύνη,
Καὶ τεβαμπῆς 'ς τὴν πόρταν μου αὐτὸς θενὰ μοῦ γίνῃ.
Κι' ὅποιος δὲν φέρει τὸ παιδὶ νὰ σηκωθῇ νὰ φύγῃ
Ἀπ' ἐδῶ ἀπὸ τὰ Γιάννινα, τ' εἶν' ἡ ζωή του 'λίγη.
Σᾶς λέγω νὰ τὸ ξεύρετε καὶ νὰ διαλογισθῆτε,
Καὶ ποιό 'ναι τὸ καλλίτερο διαλέξτε νὰ τὸ βρῆτε. »
Κ' ἐκεῖνοι διαλογίζονται τ' ἀπόκρισιν νὰ 'ποῦνε,
Καὶ ποιό 'ναι τὸ καλλίτερο κυττάζουν γιὰ νὰ βροῦνε.
Καὶ βρῆκαν τὸ καλλίτερον νὰ δώσουν τὰ παιδιά τους,
Νὰ βγάλουνε τὸν σουμπεὲν ποῦ στέκει 'ς τὴν καρδιά τους.

(1) Σαμουὴλ ὁ τοῦ Σουλίου πολέμαρχος.

Καὶ τοῦ 'παν' α σοῦ τὰ φέρνομε, πασᾶ, 'ς τὸν ὁρισμό σου,
Καὶ νὰ 'μεσθε 'ς τὴν πόρταν σου 'ς τὸν ἴσκιο τὸν δικό σου.
Τὰ σκοτεινά τους τὰ παιδιὰ ῥεχέμι τοῦ τὰ πᾶνε,
Τὰ στέλλει πέρα 'ς τὸ νησὶ, καὶ τὰ καλοφυλᾶνε.
Τοῦ γέρο Θρόνιου τοῦ 'γραψε καὶ τοῦ Χασὰν Τζαπάρη,
Καὶ τὰ δικά τους τὰ παιδιὰ κι' αὐτὰ νὰ τοὺς τὰ πάρῃ.
Κι' αὐτοὶ τὰ πῆραν τὰ παιδιὰ καὶ τοῦ τὰ προβοδοῦνε,
'Ασίδες νὰ τοῦ γένουνε ἐκεῖνοι δὲν 'τρομοῦνε.
Πολλὰ ῥεχέμια τοῦ 'δωσαν τὰ Δέλβινο σεντζιάκι,
Καὶ τεβαμπίδες γράφθηκαν 'ς τ' 'Αλήπασα τὸ 'τζάκι.
Σὰν ἔμπασε τῆς Τζαμπουριᾶς τέτοιας λογῆς καλοῦπι,
Προβόδησε καὶ γύρευσε τὸ Δέλβινο μανσοῦπι.
Καὶ γράφει νὰ τοῦ 'στείλουνε μουτλὰκ τὸ πασαλίκι,
'Απὸ τὴν Κιάφα τοῦ Γιαλοῦ ψυχὴ νὰ μὴν ἀφήκῃ.
Κοντὰ σὲ κεῖνο προδοβᾷ 'ς τὴν Πόλι 'να ἀρτζουχάλι·
» 'Εδῶ 'ς τὴν Κιάφα τοῦ Γιαλοῦ πῶς σήκωσαν κεφάλι.
Καὶ προσκυνῶ τὸν βασιλῆᾶ, ταχίνη νὰ μὲ κάμῃ,
Μὲ τὴν εὐχή του σήμερα νὰ δώσω 'να νιζάμι.
Σὲ 'κεῖνα τὰ ἄγρια βουνὰ νὰ πάν' νὰ τὰ 'μερώσω,
Μὲ τὴν εὐχὴ τοῦ βασιλῆᾶ νιζάμι νὰ τοὺς δώσω.
Μηδὲ χαράτζι θέλουνε 'ς τὴν Πόλι νὰ πλερώσουν,
Μηδὲ σπαῆν 'ς τὴν πόρτα τους δὲν θέλουν νὰ ζυγώσουν.
Καὶ τοὺς πολέμησαν πολλοὶ καὶ ζάπι δὲν τοὺς κάνουν,
Καὶ τὸ δικό τους σύνορο 'ποῦ θέλουνε τὸ βάνουν.
'Ακόμα τὰ σκαλώματα αὐτοὶ τὰ τρῶν' ἀτοί τους,
Καὶ λένε πῶς τὸ ζάπωσαν αὐτοὶ μὲ τὸ σπαθί τους.
Τρῶν' τὸ μιρὶ τοῦ βασιλῆᾶ, καὶ δὲν ἔχουν χατζέτι,
Μηδὲ τὴν Πόλιν ξέρουνε, μηδὲ καὶ τὸ ντουβλέτι.
'Αν ἀγαπᾶτε στεῖλτέ μου νὰ δώσω 'να νιζάμι,
Τ' ὁ τόπος τῆς 'Αρβανιτιᾶς τοὺς γίνηκε χαράμι. »

Ὁ βασιλῆᾶς στέλλει φερμάνι τοῦ 'Αλήπασα.

Τοῦ στέλλουν χάτι χουμαϊοὺν τ' 'Αλήπασα φερμάνι,
Μανσοῦπι καὶ τὸ Δέλβινο, κι' ὅ,τι ἠμπορέσ' ἄς κάμῃ.

Τέτοιο φερμάνι τοῦ 'στειλε, ὅπως κι' ἂν ἠμπορέσῃ,
'Ραγιάδες ἂν δὲν γίνουνε, σπαθὶ νὰ τοὺς βαρέσῃ.
Μαντοῦπι τοῦ προδόδησαν τὸ Δέλβινο σαντζιάκι,
Τ' ἀκούει ἡ Κιάφα τοῦ Γιαλοῦ ἐγίνηκαν χελιάκι.
'Αλήπασας δὲν τ' ἄνοιξε 'ς τὸ κόσμο τὸ φερμάνι,
Κι' ἀτός του καβαλίκευσε καὶ 'ς τὸ μαντοῦπι πάνει.
Καὶ στρώθηκε 'ς τὸ Δέλβινο καὶ δίδει 'να κιζάμι.
Καὶ τὸ μιρὶ τοῦ βασιληᾶ τασίλι τοῦ τὸ κάνει.

'Αλήπασας ἐκόνευσε μὲ ἀσκέρι 'ς τὸ Δέλβινο.

Σὰν κόνευσε 'ς τὸ Δέλβινο μὲ τ' ἄμετρο τ' ἀσκέρι,
Τοῦρκοι ῥαγιάδες τρόμαξαν 'ς τοῦ Δέλβινου τὰ μέρη.
Ὅλ' οἱ ἀγάδες ποῦ 'τανε 'ς τὸ Δέλβινο 'ς τὴν χώρα,
Πῆραν ταῖς ῥάχαις τὰ βουνὰ κείνην τὴν ἴδιαν ὥρα.
Πῆραν ταῖς ῥάχαις τὰ βουνὰ καθένας νὰ γλυτώσῃ,
Τ' ἔχει φερμάνι 'Αλήπασας νὰ γδάρῃ, νὰ σκοτώσῃ.
Ἔχει μπαλτᾶ 'ς τὸ χέρι του κι' ὅ,τ' ἠμπορέσει κάνει,
Ἔχει καὶ 'ς τὸ χεράκι του βασιλικὸ φερμάνι.
Καὶ στρώθηκε 'ς τὸ Δέλβινο αὐτὸς καὶ κάνει κρίσι,
Κι' ὅλους τοὺς 'ντόπιους πολεμᾷ νὰ τοὺς καλοκαρδίσῃ.
Τοὺς εἶπε· « μὴ τρομάζετε, τ' ἐγὼ δὲν τρώγ' ἀνθρώπους,
Τί μ' ἔστειλεν ὁ βασιληᾶς σὲ τουτουνοὺς τοὺς τόπους. »
Τοὺς εἶπε· « δὲν τὸν βλέπετε ἐσεῖς τὸν ντὶν ντουσμάνη,
'Οποῦ 'ναι 'ς τὸ ῥιζάφτι σας, κι' ὅ,τι 'μπορέσει κάνει ; »
Στέλνει 'ς τὴν Κιάφα τοῦ Γιαλοῦ νὰ βγοῦν νὰ προσκυνήσουν,
Καὶ τὰ δικά τους τ' ἅρματα νὰ τοῦ τὰ προβοδήσουν.
'Απὸ τὰ τώρα κ' ἔμπροσθὰ νὰ μὴ κακοστρατίσουν,
'Ραγιάδες νὰ τοῦ γίνουνε ὅσον καιρὸν κι' ἂν ζήσουν.
« Ἂν κακοκεφαλίσετε, θὰ πουληθῆτε σκλάβοι,
Κι' ἀλλοιὰ ἀπὸ κεῖν' τὸν ἄνθρωπον ποῦ θέλει νὰ τὸ λάβῃ.
Τ' ἐγὼ 'μαι κεῖνος ἄνθρωπος π' ἀλλάζω τ' ὀνομά σας,
'Απλόνω καὶ τὸ χέρι μου καὶ βγάνω τὴν καρδιά σας.
Μόνον νὰ προσκυνήσετε προτοῦ νὰ χαλασθῆτε,
Τὶ τὸ σπαθὶ τ' 'Αλήπασα θέλα τὸ θυμηθῆτε. »

Ἡ Κιάφα τοῦ Γιαλοῦ κάνει μουσιαβερέ.

Σὰν εἶδαν τέτοι' ἀπόκρισιν ἐκεῖν' οἱ μαυρισμένοι,
Συλλογισμένοι κάθονται, πικροὶ, φαρμακωμένοι.
Τοὺς μαύρισ' ὅλος ὁ ντουνιᾶς, τοὺς γίνηκε σκοτάδι,
Ἄνδρὲς, γυναῖκες, καὶ παιδιὰ, σὰν νά 'τανε 'ς τὸν ᾅδη.
Αὐτά 'ταν ἕνδεκα χωριὰ, ἀσίδες σηκωμένοι,
Τὶ 'ς τὸν ντουνιᾶ δὲν ἤτονε ποτὲ προσκυνισμένοι.
Καὶ τώρα παρατρόμαξαν οἱ μαυρισμένοι 'κεῖνοι,
Γιατ' ἤξευραν 'ς τὸ Χόρμοβο τὶ θρῆνος εἶχε γίνει.
Τῆς Μαλισιώβας τά 'ξεραν τὰ σκοτεινὰ μαντάτα,
Ποῦ δὲν ἀνέμεινε ψυχὴ, μηδὲ σκυλὶ καὶ γάτα.
Κ' οἱ σκοτεινοὶ 'τοιμάζονται 'ς τὸν Φράγκον νὰ ῥιχθοῦνε,
Καὶ 'ς τὸ σπαθὶ τ' Ἀλήπασα νὰ μὴ παραδοθοῦνε.

Ὅπως ἔστειλε ὁ Ἀλήπασας καὶ τοὺς ἔπιασε, καὶ τοὺς ἐδιαμοίρασε 'ς τοῦ Τρικκάλου τὰ χωριά.

Κι' ὁ κολαούζος πρόφθασε καὶ τοῦ 'δωσε χαμπέρι,
Κι' Ἀλήπασας τοιμάζεται νὰ προβοδήσ' ἀσκέρι.
Ἀλήπασας προβόδησε ἀσκέρι καὶ τοὺς πιάνει,
Ἄνδρες, γυναῖκες, καὶ παιδιὰ 'ς τὸ κούτζουρο τοὺς βάνει.
Καὶ τοὺς γεμίζει τὰ χωριὰ 'ς τὴν μιὰ μεριὰ 'ς τὴν ἄλλη,
Κι' ἄνδρες γυναῖκες θέλησε 'ς τὴν κόρδα νὰ τοὺς βάλλῃ.
Καὶ πάλε τὸ μετάνοιωσε γιατὶ νὰ τοὺς χαλάσῃ,
Προβόδησε 'ς τὰ Τρίκαλα πολλὰ χωριὰ νὰ φτιάσῃ.
Νὰ τοὺς μοιράσῃ 'ς τὰ χωριὰ χωράφια νὰ δουλεύσουν,
Ὅσον νὰ ζήσουν λευθεριὰ ποτὲ νὰ μὴ γυρεύσουν.
Ταχμίνι χίλιαις φαμελιαῖς προστάζει νὰ σηκώσῃ,
Τὴν νύκτα τὰ μεσάνυκτα προτοῦ νὰ ξημερώσῃ.
Ἰχτιάτζ γιὰ κεῖνον τὸν ῥαγιᾶ Ἀλήπασας δὲν ἔναι,
Τὸν ἔστειλε νὰ θυμηθοῦν τὸν τόπον τους νὰ κλαῖνε.
Νὰ θυμηθοῦν τὸν τόπον τους νὰ καίετ' ἡ καρδιά τους,
Κι' ἄλλο ῥαγιᾶ νὰ βλέπουνε ὀπίσω 'ς τὰ χωριά τους.
Ἀλήπασας τοὺς ἔδωσε τέτοια; λογῆς νιζάμι,
Ὁπροῦ 'τον τόπος σάρπικος παλάγγαις εἶχε κάμει.

Ἀλήπασας ὁρμίζεται νὰ στείλῃ 'ς τὸ Ἰβάρι,
Νὰ τοὺς γυρεύσῃ τὸ μιρὶ, αὐτὸς νὰ τοὺς τὸ πάρῃ.
Τὸν Μάλιο Μέτζο ὥρμισε γιὰ νὰ τὸν προβοδήσῃ,
'Σ τὴν ἄκρ' ἀπὸ τὸ πέλαγο καλύβαις νὰ τοῦ στήσῃ,
'Σ τὴν ἄκρ' ἀπὸ τὸ πέλαγο νὰ φτιάσῃ τὰ καλύβια,
Νὰ πᾶν' νὰ ξεχειμάσουνε τ' Ἀλήπασα τὰ κτίβια.
Κι' ἀτός του καβαλίκευσε καὶ 'ς τὸ Ἰβάρι πάνει,
'Σ τὴν ἄκρ' ἀπὸ τὸ πέλαγο νὰ κάν' ἕνα σεργιάνι.
Σὰν πάῃ 'ς τὴν ἄκρην τοῦ γιαλοῦ ὀλίγο νὰ γλενδίσῃ,
Ὁρμίζει πέρα 'ς τοὺς Κορφοὺς γραφὴν νὰ προβοδήσῃ,
Τοῦ κουμαντάτε τοῦ 'γραφε μὲ μιὰν τιμὴν μεγάλη,
Νὰ 'ρθῇ 'ς τοῦτα τὰ χώματα τοῦ Φράντζα τὸ ῥιτζιάλι.
« Ἀγαπημένε φίλε μου, τοῦ γράφει 'ς τὴν γραφήν του,
Μὲ τὴν καρδιάν τ' Ἀλήπασας τὴν ξέρει τὴν τιμήν του.
Τὸ πρῶτο καλῶς νὰ σὲ βροῦν τὰ χαιρετίσματά μου,
Καὶ σ' ἔχω ντόστη 'ς τὸν ντουνιᾶ, καὶ φίλον 'ς τὴν καρδιά μου.
Καὶ τὸ χατίρι σου 'ρωτῶ, καὶ σοῦ τὸ φανερόνω,
Κ' ἐγὼ 'ρθα 'ς τοῦτα τὰ νερὰ τὸν φετεινὸν τὸν χρόνο.
Ἐγὼ 'ρθα 'ς τοῦτα τὰ νερὰ καὶ θέλα σ' ἀνταμώσω,
Μιὰ μέρα μετ' ἐσένανε νὰ γλυκοξεφαντώσω.
Καλαμπαλίκι δὲν ἔχω, εἶμ' ἄδειος ἀπ' ἀνθρώπους,
Καὶ σικλετίσθηκα πολλὰ σὲ τουτουνοὺς τοὺς τόπους.
Κ' ἔκαμα κάστι σήμερα νὰ ῥιχνουμοῦνε πέρα,
Τὴν θάλασσαν φοβήθηκα τ' εἶχε βαρὺν ἀέρα.
Ἀκόμα ἕνα λόγιασα, ὁ τόπος νὰ μ' ἀγριώσῃ,
Κ' ἐγὼ 'ς τοὺς ἄγριους βρίσκομαι ὅσον ποῦ νὰ 'μερώσῃ.
Κι' ὁ βασιλῆας μ' ἐπρόσταξε καὶ μ' ἔστειλε φερμάνι,
Σὲ τοῦτα τ' ἄγρια βουνὰ νὰ δώσω 'να νιζάμι.
Κ' ἐγὼ δὲν τὸ 'θελα ποτὲ ταχίνη νὰ μὲ κάμῃ,
Τὶ τοῦτα τ' ἄγρια βουνὰ δὲν πέρουνε νιζάμι.
Κ' ἐγὼ τζιαλίστησα πολὺ καὶ δὲ 'μπορῶ ν' τὰ στρώσω.
Καὶ θὰ τοὺς βάλω τὸ σπαθὶ νὰ σκύφουνε καμπόσο.
Καμποσουνοὺς τοὺς ἔστρωσα, τοὺς ἔκαμα ῥαγιάδες,
Τοὺς ἔστειλα 'ς τὴν Ῥούμελην νὰ γίνουν δουλευτάδες.
Κ' ἦρθα 'ς τὴν ἄκρην τοῦ γιαλοῦ κοντὰ πρὸς τὸν Κορφιάτη,
Κι' ἔλα νὰ ξεφαντώσωμεν 'ς τὸν τόπον μας κομμάτι.

Νὰ γλυκοκουβεντιάσωμε, νὰ ποῦμε τὰ κρυφά μας,
Νὰ μ' ἦναι κἄνας σουμπεὲς κρυμμένος 'ς τὴ καρδιά μας.
Μ' ἀγάπησ' ἡ καρδίτσα μου μουτλὰκ νὰ σ' ἀνταμώσω,
Κι' ὅ,τ' ἀγαπήσεις γύρευε, ἐγὼ νὰ σοῦ τὸ δώσω.
Ἂν δὲν σὲ σμίξω σήμερα 'ς τὰ Γιάννινα δὲν πάνω,
Καὶ μπίρταχα 'ς τὸ στόμα μου νὰ ξέρῃς δὲν σὲ πιάνω.
Σ' ἀγάπησα, ποῦ βρίσκεσθε κοντὰ 'ς τὸν βασιληᾶ μου,
Γιὰ τοῦτο σὲ μπεγένδισα, καὶ σ' ἔχω 'ς τὴν καρδιά μου. »
Αὐτὰ τοῦ γράφ' Ἀλήπασας κι' αὐτὰ τοῦ παραγγέλλει,
Κι' αὐτὰ τοῦ τάζει 'ς τὸ χαρτὶ καὶ πέρα τοῦ τὰ στέλλει.
Κι' ἀβόλετο τὸν καρτερεῖ μὲ μιὰ χαρὰ μεγάλη,
Κἄνα χαβάλ' ἀπ' τὴν καρδιὰ κυττάζει νὰ τοῦ 'βγάλῃ,
Πιτάδειος εἶν' Ἀλήπασας, κ' ἡ γνῶσίς του καθάρια,
Κι' ὁ Ῥόζος εἶναι μπουταλᾶς, καὶ τὸν βοσκᾷ χορτάρια.

Ὁ Ῥόζος λαμβάνωντας τὴν γραφὴν ἐσηκώθη καὶ ἀνταμώθη μὲ τὸν Ἀλήπασαν.

Ὁ Ῥόζος ὄντας τ' ἄνοιξε τὸ γράμμα καὶ διαβάζει,
Ταῖς μπαρονιαῖς τ' Ἀλήπασα πολὺ ταῖς κάνει χάζι.
Καὶ λέγει· « αὐτὸς ὁ Ἀλήπασας πολλ' εἶναι τιμημένος,
Ἀπὸ τὴν γνώμην φαίνεται ὁποῦ 'ναι ξακουσμένος.
Μάδαμ ποῦ μὲ μπεγέντισε κ' ἐγὼ θὰ τὸν τιμήσω,
Καὶ σήμερα μὲ ταύτονε θὰ πάγω νὰ γλεντίσω.
Τ' αὐτὸς ἦρθε καὶ βρίσκεται σήμερα 'ς τὸ Ἰβάρι,
Γιὰ τοῦτο μοῦ προβόδησε καὶ θέλει νὰ μὲ πάρῃ.
Κ' εἰς 'κεῖνα τ' ἄγρια βουνὰ θὰ κάμω 'να σεργιάνι,
Ποῦ πολεμάει Ἀλήπασας καὶ ζάμπτι δὲν τὰ κάνει. »
Ὁ Ῥόζος καβαλίκευσε κ' ἐπῆγε 'ς τὸ Ἰβάρι,
Κι' Ἀλήπασας προβόδησε τὸν Ῥόζον γιὰ νὰ πάρῃ.
Τὸν πῆγαν καὶ τὸν ἤφεραν ἐκεῖ ποῦ 'ταν ἀτός του,
Καὶ τὸν ἐπολυχρόνησε ὁ φίλος ὁ δικός του.
Κι' Ἀλήπασας ἐπρόσταξε κοντά του νὰ καθήσῃ.
Ἀρχίνησε ταῖς μπαρονιαῖς, νὰ τὸν καλοκαρδίσῃ.
Τοῦ εἶπε· « πῶς μπεγένδισες κι' ἦλθες 'ς τὰ χώματά μου;
Δὲν ξεύρω πλειὸ τί νὰ σοῦ 'πῶ ἐγὼ ἀπ' τὴν χαρά μου.

Ὥραν τὴν ὥρα τήραζα νὰ βγῇς νὰ ξεγναντίσῃς,
Νὰ βγῇς σὲ τοῦτ' τὰ χώματα ὀλίγο νὰ γλενδίσῃς.
Ἀλήπασας ἐπρόσταξε νὰ φέρουν τὸν σουφρᾶ του,
Νὰ φάγῃ ὁ φίλος σήμερα τὰ δέξια τὰ φαγιά του.
Ἀντάμα μὲ τὸν φίλον του νὰ φᾶνε καὶ νὰ πιοῦνε,
Ἀλήπασας μὲ ταύτονε νὰ ξεμολογηθοῦνε.
« Κάνα χαμπέρι, 'ρώτησε, μὴ σοῦ 'ρθε ἀπ' τὸ Παρίσι; »
Ὁ Ῥόζος ἀποκρίθηκε νὰ τοῦ τὰ μολογήσῃ.
Διὰ τοῦτο τὸν ἐφώναξε νὰ ξεμολογηθοῦνε,
Νὰ τοὺς γνωρίσ' Ἀλήπασας τὴν γνώμην ποῦ βαστοῦνε:
Μὲ μπαρονιαῖς τὸν ἔρριψε 'ς τὴν θάλασσαν καὶ πλέει,
Κι' ὁ Ῥόζος εἶναι μπουταλᾶς, κι' ἀρχίνησε καὶ λέγει.
« Ἀλήπασα νὰ σοῦ τὰ 'πῶ ὅ,τ' ἔχω 'ς τὴν καρδιά μου.
Τοῦτ' τὰ βουνὰ ποῦ πολεμᾷς ἐφέτο 'ναι δικά μου.
Τέτοια χαμπέρια μοῦ 'στειλαν προχθὲς ἀπ' τὸ Παρίσι,
Κι' ἀπ' ἔδω κι' ὡς τὴν Ἐντρενὲ ἐγὼ θὰ κάμω κρίσι.
Κι' ὁ βασιλιᾶς τὸν τόπον σας τὸν ἔχει πουλημένον,
Καὶ τὸ Παρίσι, Ἀληπασᾶ, τὸν ἔχ' ἀγορασμένον.
Καὶ βασιληᾶ 'ς τὴν Ῥούμελην ἔχω νὰ κάμ' ἐσένα,
Κι' ὀλίγον τίποτας μιρὶ νὰ προβοδᾷς ἐμένα.
Καὶ 'φέτο τούτ' τὴν ἄνοιξιν τὸν κόσμον θὰ βουλλώσω,
Κατόπι 'ς τὰ χεράκια σου νὰ σοῦ τὴν παραδώσω.
Ἀκόμη καὶ 'ς τὴν Βενετιὰ ἂν θέλῃς νὰ σὲ πέψω,
Χρόνον σὲ χρόν' Ἀλήπασα χεσάπι θὰ γυρεύσω. »

Ἀπόκρισις Ἀλήπασα πρὸς τὸν Ῥόζον.

Ἀλήπασας τὸν φίλον του ἀκόμη τὸν ξετάζει,
Τὰ λόγια του τὰ νόστιμα βαρειὰ τοῦ τ' ἀγοράζει.
Τοῦ 'πε· « σὰν βγῇς 'ς τὴν Ῥούμελην τὸν κόσμον νὰ βουλλώσῃς,
Τ' Ἀλήπασα τί χεντιὲ ὁρμίζεις νὰ τοῦ δώσῃς;
Ἂν στερηωθῇς 'ς τὴν Ῥούμελην ἐσὺ νὰ δικηοκρίνῃς,
Τοῦ φίλου σου τ' Ἀλήπασα πεσκέσι τί τοῦ δίνεις; »
Ὁ Ῥόζος λέγει τ' Ἀλήπασα· « τὸ βέζιρο νὰ σοῦ κρίνω,
Τὴν Βενετιὰ καὶ τοὺς Κορφοὺς ὁρμίζω καὶ σοῦ δίνω.

Κι' ὄντας νὰ βγῶ 'ς τὴ 'Ρούμελη θέλω νὰ μὲ βοηθήσῃς,
Καὶ 'γὼ σοῦ κάνω τὴν καρδιὰ ὅπως κι' ἂν ἀγαπήσῃς.»
'Ο πονηρὸς 'Αλήπασας διαλέγει τὴν καρδιά του,
Κι' ὁ 'Ρόζος εἶναι μπουταλᾶς, κι' ἁπλόνει τὰ πτερά του.
« Πουγγιὰ χιλιάδες εἴκοσι μοῦ δίνεις νὰ τὰ φάγω;
Κι' ὄντας νὰ βγῇς 'ς τὴν 'Ρούμελην ἂν θέλῃς, σὲ βοηθάω
Τοῦ βασιληᾶ νὰ χακιωθῶ καὶ χέρι νὰ τραβήσω,
Κατόπι βέβηα πίστευσον ποῦ θέλα σὲ βοηθήσω.
Καὶ βασιληᾶ 'ς τὴν Βενετιὰ νὰ μὴ μὲ προδοδήσῃς,
'Σ τὸν τόπον μου, τὰ Γιάννινα, ἐμένα νὰ μ' ἀφήσῃς.»
Αὐτὰ τοῦ λέγ' 'Αλήπασας, κι' ὁ 'Ρόζος καμαρόνει,
Καὶ στρώνει τὴν κουβέντα του καὶ τὰ πτερά του ἁπλόνει.
« Πουγγιὰ χιλιάδες εἴκοσι ἐγὼ νὰ σοῦ τὰ στείλω,
Καὶ κάνω δόξα σήμερα ποῦ σ' ἔχω σένα φίλο.»
'Ο 'Ρόζος τὸν ἐπίστευσε μὲ τὴν χονδρὴν τὴν γνῶσι,
Καὶ δυὸ καράβια τοῦ 'φερε πεσκέσι νὰ τοῦ δώσῃ.
Τοῦ τά 'δωκε τ' 'Αλήπασα αὐτὸς ἀπ' τὴν χαρά του,
Ποῦ τοῦ 'κρινε ταῖς μπαρονιαῖς κ' ἐχάρηκ' ἡ καρδιά του.
« Τὰ δυὸ καράβια, 'Αλήπασα, σ' τὰ χάρισα καὶ πάρ' τα »
Κ' 'Αλήπασας ἐπρόσταξε νὰ τοῦ τὰ πάῃ 'ς τὴν 'Αρτα.
Μπροσθὰ 'ς τὸν κόσμο φαίνονται πῶς ἔχουν φιλοσύνη,
Κ' ἕνα τὸν ἄλλον αἱ καρδιαῖς τοὺς βράζει σὰν καμίνι.
Ξεφάντωσαν κ' ἐγλένδισαν, καὶ ξεμολογηθῆκαν,
Κατόπι ἐσηκώθησαν οἱ δυό τους χωρισθῆκαν.
Καὶ τοῦ 'πε· « μωρὲ μπράτιμε, προτοῦ νὰ σὲ γυρέψω,
Νὰ μ' ἔρθῃς καὶ 'ς τὰ Γιάννινα τὶ θελὰ σὲ πανδρέψω.
Καὶ κάνοντας τὸν γάμον σου νὰ φᾶμε καὶ νὰ πιοῦμε,
'Ακόμα καὶ καλλίτερα νὰ ξεμολογηθοῦμε.
Κ' ἔτσι θαῤῥεύω πλειότερον νὰ σὲ καλοκαρδίσω,
'Σ τὸν τόπον σου χαρούμενον θενὰ σὲ προβοδήσω.»
'Ο 'Ρόζος ἐσηκώθηκε καὶ 'μπῆκε 'ς τὸ καΐκι,
Καὶ τὴν ὑγειὰν τ' 'Αλήπασα γυρίζει νὰ τ' ἀφήκῃ.
Καὶ τ' ἄφηκε τὸ ἔχε 'γειά, πάει μὲ τὴν χαρά του,
Νὰ δοῦμε καὶ τὰ στερινὰ τὰ μαῦρα τὰ γραφτά του.

Ἀλήπασας φεύγει καὶ ἔρχεται ’ς τὰ Γιάννινα καὶ γράφει ’ς τὸ ντουβλέτι ἐκεῖνα ὁποῦ ἄκουσε ἀπὸ τὸν Ῥόζον.

Ἀλήπασάς σηκώθηκε πολὺ συλλογισμένος,
Θαῤῥεύουν οἱ λαλάδες του πῶς εἶναι πεισμωμένος.
Καὶ ’πρόφθασε ’ς τὰ Γιάννινα καὶ σιγουριὰ δὲν ἔχει,
Καὶ ποιὸς τρομάει νὰ τοῦ ’πῇ, καὶ νὰ ’ρωτήσῃ τ’ ἔχει ;
Τοιμάζεται ’ς τὰ Γιάννινα νὰ γράψ’ ἕνα ἀρτζουχάλι,
Νὰ τοῦ τὸ ’πῇ τοῦ βασιληᾶ τὸ βέβηο τὸ χαβάλι.
Καὶ γράφει τ’ ἀρτζουχάλι του, « ἀφέντη βασιληᾶ μου,
Τὸ χάκι πάει· σὲ προσκυνῶ μὲ ὅλην τὴν καρδιά μου.
Καὶ σᾶς τὸ κάνω ἰφαδὲ τὸ βέβηο τὸ χαμπέρι,
Μὲ τὸν Φραντζέζον ξεύρετε πῶς ἔχομεν σεφέρι.
Ὁ κουμαντάντες τῶν Κορφῶν μοῦ ’πε τὰ βεβηωμένα,
Τὰ βέβηα τὰ γενόμενα πῶς εἶναι τὸ καθένα.
Καὶ μοῦ ’πε γιὰ τὴν Ῥούμελην τὴν ἔχ’ ἀγορασμένην,
Κι’ ἀφέντης σας ὁ βασιληᾶς τὴν ἔχει πουλημένην.
Κ’ ἔχει νὰ βγῇ ’ς τὴν Ῥούμελην αὐτὸς νὰ τὴν ζαπώσῃ,
Χωρὶς καυγᾶ καὶ πόλεμον ῥαγιάδες νὰ βουλλώσῃ.
Κι’ ἂν ἦναι τέτοια ὑπόθεσις, ἐμεῖς δὲν τὸ φτουροῦμεν,
Ὡς τόσον μὲ τὸ ἴζνι σου μὲ ταῦτον νὰ σφαγοῦμεν.
Καὶ σὺ τζαΐζι μὴ τὸ βρῇς τὸν Φράντζα νὰ μᾶς δώσῃς,
Καὶ τώρα ’ς τὴν ἡμέρα σου τὸν τόπον νὰ σκλαβώσῃς.
Κι’ ὁ τόπος ἐσηκώθηκε ἀπάνω ’ς τὸ ποδάρι,
Καὶ ὁ καθένας ἀπ’ αὐτοὺς τὰ μάτια τους θὰ πάρῃ.
Κι’ ὡς τόσον δὲν τὸ στέργομεν ἐμεῖς νὰ σκλαβωθοῦμεν,
Κι’ ἂν ἔρθῃ ’ς τοῦτα τὰ νερὰ μὲ ταῦτον θὰ σφαγοῦμεν.
Κἂν στεῖλέ μου τὸ ἴζνι του νὰ βγῶ νὰ πολεμήσω
Ἐγὼ μὲ κεῖν’ τὸν ἄπιστον, τὸ αἷμά μου νὰ χύσω.
Πολλαῖς δουλειαῖς ὁρμίζεται καὶ θέλει νὰ κάμῃ φέτο,
Κ’ ἔτσι θαῤῥεῖ τὴν Ῥούμελην αὐτὸς τὴν ἔχει νέτο.
Πολλαῖς ἁρμάταις ὥρμισε ὁ Φράντζας ’ς τὸ Παρίσι,
Καὶ θέλ’ νὰ βγῇ ’ς τὴν Ῥούμελην τ’ ἀσκέρι του νὰ χύσῃ.
Μόνον μὴν τὸν πιστεύεσθε καὶ ὅπλα μὴ τοῦ δώσῃς,
Καὶ θὰ σοῦ γίνῃ χαβαλὲς, καὶ θέλα μετανοιώσῃς. »

Τοῦ τά 'στειλε τοῦ βασιληᾶ, καὶ χώρια τοῦ βεζίρη,
Νὰ κάμουν καμμιὰν ὀρδινιὰν νὰ γίνουνε χαζίρι.
Καὶ τοῦ βεζίρη τοῦ 'γραφε· « τὰ πάντα νὰ ξετάξῃς,
Γιατὶ θελά 'ρθη ἕνας καιρὸς καὶ ξεῦρέ το θ' ἀράξῃς.
Καὶ πρέπει νὰ 'σαι ξύπνηγος 'ς τὰ πάντα μας τὰ οὖλα,
Τὶ σένα σ' ἔχ' ὁ βασιληᾶς τρανήτερον 'ς τὴν βοῦλλα.
Καὶ πρέπει ποῦ νὰ βρίσκεσαι 'ς τὸ μπόρτζι καὶ 'ς τὸ νάχτι,
Νὰ τοῦ τὸ 'πῇς τοῦ βασιληᾶ ποῦ βρίσκεται 'ς τὸ τάχτι.»
Ἔτσι τοῦ γράφ' Ἀλήπασας τῆς βούλλας τοῦ βεζίρη,
Νὰ κάμουν καμμιὰ ὀρδινιὰ νὰ βρίσκωνται χαζίρι,
Κι' ἀπὸ τὸν Φράντζα σήμερα νὰ μὴ ξεθαῤῥευθοῦνε,
Καὶ 'ς τὸ Παρίσι ὁρμίζονται 'ς τὴ Ῥούμελη νὰ βγοῦνε.
« Κι' ὁ Μποναπάρτες πολεμᾷ νὰ μᾶς ἀποκοιμίσῃ,
Κι' ὁρμίζει διὰ τὸν τόπον μας ἀσκέρι 'ς τὸ Παρίσι.
Τὸ βέβηο νὰ τὸ ξεύρετε ποῦ θέλα μᾶς χαλάσῃ,
Ἀκόμα καὶ τὸν βασιληᾶ τηρᾷ νὰ κατεβάσῃ.
Τὶ 'ς τὸ Παρίσι γίνεται μεγάλο ντενταροῦκι,
Τὸν καρτερεῖ κι' ὁ κούσουλας τῆς Πόλης τὸ γιουμπροῦκι.
Τήρα καὶ ξέταξ' τὴν δουλειὰ τὶ τὸ 'καμάνε νάχτι,
Τηράζουν μὲ τὴν δαιμονιὰ νὰ πάρουν καὶ τὸ τάχτι.
Ὅ,τ' ἄκουσα σοῦ ἔγραψα, καὶ πάλ' ὅπως ὁρίσῃς,
Γιὰ τὸ χρυσόν σου ὄνομα μιὰ ψίχα νὰ ξυπνήσῃς. »

Ἀπόκρισις τοῦ βεζίρη πρὸς τὸν Ἀλήπασαν.

Βεζίρης ὄντας τ' ἄνοιξε καὶ βλέπει τ' ἀρτζουχάλι,
Σκουτοῦρα τὸν ἐκόλλησε κι' ἀντράλα 'ς τὸ κεφάλι.
Τ' ἀνοίγει τ' ἀρτζουχάλι του καὶ τὸ καλοδιαβάζει,
Εὐθὺς 'ς τὴν ὥρα πρόσταξε καὶ τὸν ὀρτᾶ φωνάζει.
« Τηρᾶτ' ἐδῶ τὶ μοῦ 'γραψεν ἀχμάκης Ἀρβανίτης,
Ὁποῦ 'ναι 'ς τὴν Ἀρβανιτιὰ κολόνα καὶ ζαμπίτης.
Μὲ τόσ' ἀγάπη π' ἔχομεν ἐμεῖς μὲ τὸν Φραντζέτζη,
Δὲν ἔπρεπε τούτ' τὴν γραφὴν ποῦ νὰ τὴν ἔγραφ' ἔτζι.
Ὁ Φράντζας γιὰ ποῦ βρίσκεται σήμερα 'ς τὸ ψωμί μας,
Καὶ πιστευμένος ἄνθρωπος ἐδῶ 'ς τὴν ὅρισίν μας.

Καὶ τὸ δικό μας τὸ ψωμὶ δὲν μπόρ' νὰ τὸ 'πατήσῃ,
Μὲ τί πτερὰ τὴν 'Ρούμελην θὰ βγῇ νὰ τὴν πατήσῃ;
Κι' ἀφέντης μας ὁ βασιληᾶς τοὺς ἔχει 'ς τὸ ναζάρι,
Κι' ἀρματωμένοι βγαίνουνε 'ς τῆς Πόλης τὸ παζάρι.
Καὶ γκεζεροῦν σερμπέτιδες σοκάκι σὲ σοκάκι,
Καὶ τὰ δικά τους τ' ἄρματα δὲν γίνηκαν γιασάκι. »
Τὸν Τάταρην τ' 'Αλήπασα τὸν εὔγαλε μπροσθά του.
Μὲ τὸν ρουφήσῃ τήραξε κι' αὐτὸν καὶ τὰ σκουτιά του·
« Τ' εἶν' τ' ἀρτζουχάλι, Τάταρη, ποῦ μοῦ 'φερες ἐμένα;
Τοῦτ' τὰ χαμπέρια 'Αλήπασας ποῦ τὰ 'χει μαθημένα; »
« 'Αμὰν, τοῦ λέγ' ὁ Τάταρης, ὅ,τι νὰ εἰπῶ δὲν ξέρω.
'Αφέντης μου μοῦ τό 'δωσε 'ς τὸν Πόλι νὰ τὸ φέρω. »
Ἕνα φερμάνι φοβερὸ ὁρμίζει νὰ βουλλώσῃ,
Τὸν κεχαγιᾶν τ' 'Αλήπασα φωνάζει νὰ τὸ δώσῃ.
Καὶ τοῦ 'πε· « καβαλίκευσε νὰ τοῦ τὸ πᾷς ἀτός σου. »
Καὶ τοῦ 'πε « δός το γλήγορα 'ς τὰ χέρια τ' ἀφεντός σου.
Καὶ τοῦ Φραντζέζου τὸν νταβᾶ 'ς τὸ στόμα μὴ τὸν πιάσῃ,
Γιατὶ τὸν κάνω φερμανλῆ καὶ θέλει τ' ἀπεικάσει. »
Καὶ γράφει τὸ φερμάνι του· « 'Αλήπασα παιδί μου,
Ὅ,τ' ἤκουσες μοῦ τά 'γραψες, ἄς ἔχῃς τὴν εὐχήν μου.
Καὶ 'ς τ' ἀρτζουχάλι μοῦ 'γραφες τέτοιας λογῆς χαμπέρι,
Πῶς μὲ τὸν Φράντζα σήμερα πῶς ἔχομεν σεφέρι.
Καὶ 'ς τὸ Παρίσι, μοῦ 'γραφες, ἔχ' ὀρδινιὰ μεγάλη,
Καὶ πολεμᾷ 'ς τὴν 'Ρούμελην τ' ἀσκέρι του νὰ βγάλλῃ.
Κι' ἀκόμα μοῦ φανέρονες πῶς θέλα γίνει ἐχθρός μας,
Καὶ νὰ χυρεύσῃ πολεμᾷ τὸν τόπον τὸν δικόν μας.
Κι' ὁ Φράντζας γιὰ ποῦ βρίσκεται τὸ σήμερον 'ς τὴν Πόλι,
Τ' ἔξη ῥηγάτα τοῦ 'πεσαν ἀπανωθιό τους ὅλοι.
Καὶ βήκανε 'ς τὸν βασιληᾶ νὰ 'ποῦν τὰ γινομένα,
Καὶ τῷ 'κριναν τιμητικὰ καλὰ καὶ τιμημένα.
Καὶ τοῦ 'πανε τοῦ βασιληᾶ, ν' ἀξιώσῃ ἡ σουλτανιά σου,
'Εμεῖς μεντὲτ γυρεύομεν ἀπὸ τὴν ἀφεντιά σου.
Γιὰ ποῦ 'ρθε 'ς τὸ ντουβλέτι σου τῆς Φράντζας τὸ ῥηγάτο,
Καὶ σκλάβοι θελὰ γίνωμεν 'ς τὸν ἴσκιο σ' ἀποκάτου.
Εἶν' ἄδειο τὸ ῥηγάτο μας καὶ δὲν ἔχει κεφάλι,
Καὶ σκλάβοι θὰ σοῦ γίνωμεν νὰ μ' ἔχωμεν ζεβάλι.

Δός μας μουφτίδες, τοῦ 'πανε, κατίδες καὶ χοτζάδες,
Νὰ πᾶμεν 'ς τὸ ῥηγάτο μας νὰ κάμωμεν νταβάδες.
Καὶ δρόμον νὰ μᾶς δείξουνε ποῦ κρένει τὸ κιτάπι,
Γιατ' εἴμεθα τζαΐλιδες καὶ 'ς τὸν δουνιᾶ χαράπι.
Θὰ γίνωμ' ὀτουτμπίριδες 'ς τὴν πλάκα νὰ γραφθοῦμεν,
Καὶ 'ς τὸ χρυσόν σου τὸ πτερὸ νὰ καιμανταριασθοῦμεν.
Κι' ἔξη ῥηγάτα βάλθηκαν τὸν Φράντζα νὰ χαλάσουν,
Τὸν τόπον μὲ τὴν πιθαμὴν θαῤῥοῦν νὰ τὸν μοιράσουν,
Καὶ νὰ βαρέσουνε σπαθὶ 'ς ἐτοῦτο τὸ ῥηγάτο,
Ποῦ τὸ 'μαθαν πῶς ἤρθαμε 'ς τὸν ἴσκιο σ' ἀποκάτω.
Τώρα τζαΐζι μὴ τὸ βρῇς ἀποῦ νὰ χαλασθοῦμεν,
Δός μας μιὰ ψίχα δύναμιν νὰ τοὺς ἀποκριθοῦμεν.
Αὐτό 'πανε 'ς τὸ βασιληᾶ καὶ στέκουν 'ς τὸ πτερό του,
Καὶ πῶς θὰ τοῦ τὸν πάρουνε τὸν τόπον τὸν δικό του;
Καὶ δὲν ὀμνοιάζ', 'Αλήπασα, τούτ' ἡ δουλειά νὰ γένη,
Δὲν βγαίνουνε 'ς τὴν Ῥούμελην μὲ τὴν ἀπιστοσύνη.
'Απ' ἐδῶ κεῖθε, 'Αλήπασα, κύτταξε τὴν δουλειά σου,
Τὸν σουμπεὲν τὸν ἄπρεπον βγάλ' τον ἀπ' τὴν καρδιά σου.
Καὶ τοῦ Φραντζέζου τὸν νταβᾶ 'ς τὸ στόμα μὴ τὸν πιάσῃς,
'Ακόμα καὶ τὸν τόπον σου καλὰ νὰ τὸν λαγιάσῃς.
'Ημέρωσε τὸν τόπον σου καὶ δῶσαί τους γαϊρέτι,
Καὶ πές τους ποῦ 'ναι βασιληᾶς 'ς τὴν Πόλι 'ς τὸ ντουβλέτι.
Τοῦτά 'χε 'ς τὸ φερμάνι του καὶ 'ς τὰ γραφούμενά του,
'Ο σουμπεὲς τ' 'Αλήπασα νὰ βγῇ ἀπ' τὴν καρδιά του.

Λαμβάνωντας 'Αλήπασας τὸ φερμάνι ἐπῆρε τὰς ἐλπίδας του ἀπὸ τὸ ντουβλέτι καὶ ἔμασε ἀσκέρι, πρὸς φύλαξίν του.

'Αλήπασας σὰν τ' ἄνοιξε καὶ βλέπει τὸ φερμάνι,
Λίγο γκιδέρι 'ς τὴν καρδιὰ ἀρχίνησε καὶ βάνει.
« 'Ορίστε, λέγ' 'Αλήπασας, ἰμέτι Μουχαμέτη,
Χαΐρι δὲν ἔχουμε 'μεῖς ἐφέτ' ἀπ' τὸ ντουβλέτι.
Νὰ ξέρετε μᾶς μάγεψαν τῆς Φράντζας οἱ διαβόλοι,
Καὶ γνῶσις δὲν ἀπόμεινε νὰ ξέρετε 'ς τὴν Πόλι.

Ὁ Φράντζας μὲ τὴν τέχνην του καὶ μὲ τὴν διαβολιά του,
Τηράζει 'ς τοῦτ' τὰ χώματα νὰ κάμῃ τὰ δικά του.
Κ' οἱ γνωστικοὶ ποῦ βρίσκονται 'ς τὴν Πόλιν δὲν τρομοῦνε,
Τοῦ Κιὸρ βεζίρη τίποτας νὰ πᾶνε νὰ τοῦ 'ποῦνε.
Τοῦ Κιὸρ βεζίρη νὰ τοῦ 'ποῦν τὰ πάντα νὰ ξετάξῃ,
Πρῶτα τῆς Φράντζας τὸν ἐλτζῆ μὲ ξύλα νὰ τὸν κάψῃ,
Καὶ τ' ἀρτζουχάλι ποῦ 'στειλα 'ς τὴν Πόλιν δὲν τὸ πιάνει,
Ὁ Κιὸρ βεζίρης τό 'σχισε καὶ 'ς τὴν φωτιὰ τὸ βάνει.
Ὁ Κιὸρ βεζίρης δὲν ἔχει γαϊλὲ καὶ κασαβέτι,
Νὰ κάμῃ καμμιὰ ξέταξιν ἀπάνω 'ς τὸ ντουβλέτι.
Καὶ γράφει 'ς τὸ φερμάνι του τὸ στόμα μου νὰ κλείσω,
Ἀκόμα καὶ τὸν τόπον μου νὰ τὸν καλοκαρδίσω.
Καὶ νὰ τοὺς 'πῶ, μὴν ἔχετε κανένα κασαβέτι,
Τὶ μᾶς φυλάγ' ὁ βασιληᾶς ἀπάνω 'ς τὸ ντουβλέτι.
Καὶ τώρ' ἀπὸ τὸν βασιληᾶ δὲν ἔχω κᾶνα θάῤῥο,
Μόνον θαῤῥῶ τὸ δίκηό μου ἀτός μου νὰ τὸ πάρω.
Καὶ πρέπει τοῦτον τὸν γαϊλὲ ἐγὼ νὰ τὸν τραβήσω,
Τὶ μένα θὰ μὲ στείλουνε ταχὺ νὰ πολεμήσω.
Ἐμένα θὰ μὲ στέλλουνε εὐθὺς μὲ χωρὶς ἄλλο,
'Σ τὸν ντὶν ντουσμάνη σήμερα τὸ γκιόζι μου νὰ βάλλω. »
Ἀλήπασας ἐστρώθηκε καὶ κάνει τὴν δουλειά του,
Νὰ προβοδήσῃ πολεμᾷ ψηλὰ τὸν κεχαγιᾶ του.
Πιάνει καὶ γράφει μπουγιουρντιὰ 'ς ὅλα τὰ βιλαέτια,
Νὰ κατεβοῦν 'ς τὰ Γιάννινα ἀπ' ὅλα τὰ μελέτια.
Νὰ βρίσκωνται 'ς τὰ Γιάννινα μιὰ δεκαριὰ χιλιάδες,
Νὰ μὴ γενοῦνε τίποτας ἀλλοιώτικ' ἰχτιζάδες.
Καὶ τὰ νερὰ ποῦ τρέχουνε Ἀλήπασας τὰ ξέρει,
Σὲ σάπιο ξύλο δὲν πατεῖ, τὶ δὲν τοῦ δίνει χέρι.
Χιλιάδες εἰκοσιτέσσαρες τοῦ γίνηκαν νταΐλι,
Κ' ἕναν Ἀράπην ἔβαλε Ἀλήπασας βεχίλη.
Ἀλήπασας τὸν ἔβαλε βεχίλη τὸν λαλᾶ του,
Κατόπι ἐσιγούρευσε καὶ κάνει τὸν σεφᾶ του.
Καὶ τὸν λαλᾶ τ' Ἀλήπασα τὸν λέν' Ἰσοὺφ Ἀράπη,
Μερόνυχτον 'ς τὸ τζάκι του αὐτὸς δίνει τζεβάπι.
'Σ ὅσους καβγάδες ἔλαχε Ἀλήπασας ἀτός του,
Τοῦ βρίσκονταν 'ς τὸ νύχι του κι' Ἀράπης ὁ δικός του.

Αὐτὸς τσακίζει κόκκαλα, καὶ πλάταις, καὶ παγίδια,
Καὶ κλέφταις 'ς τ' ἄγρια βουνὰ τοὺς τρῶν' τὰ μαῦρα φείδια.
Κ' οἱ μπέηδες τῆς 'Ρούμελης ὅλοι τὸν προσκυνοῦνε,
Τὸ μαῦρο χέρι τοῦ λαλᾶ τοῦ τὸ γλυκοφιλοῦνε.
Ὅταν νὰ βγῇ 'ς τὰ Τρίκκαλα, οἱ κλέφταις τὸν μαθαίνουν
Ἀπ' ὅλα τ' ἄγρια τὰ βουνὰ, σκίζουν τὴν γῆς καὶ μπαίνουν,
Καὶ 'ς τὰ δερβένια πουθενὰ δὲν βλιάζουν οἱ ζορμπάδες,
Τὶ τὸ σπαθί του πέρασε ἀμέτρηταις χιλιάδες.
Γιατ' εἶναι μαυροκέφαλος, καὶ θάνατον δὲν γράφει,
Κι' ὅποιον νὰ βάνῃ 'ς τὸ σπαθὶ δὲν κάνει πειὸ νισάφι.
Δὲν συλλογᾶται θάνατον πῶς ἔχει νὰ πεθάνῃ,
Μηδὲ τὴν γοῦρα τὴν στενὴν 'ς τὸν νοῦν του δὲν τὴν βάνει.
Ἀλήπασας ἀφέντης του τὸν ἔχει 'ς τὸ ναζάρι,
Κ' ἐμπιστεμμένον ἄνθρωπον, καὶ τίμιον χαζνατάρη.
Καὶ 'ς τὸν ἐτμπᾶ τ' Ἀλήπασα αὐτὸς εἶναι μεγάλος,
Καὶ 'ς ὅλα τὰ οὐμούρια του αὐτὸς, καὶ δὲν εἶν' ἄλλος.
Ἀκόμα καὶ 'ς τ' ἀσκέρι του αὐτὸς δίνει ἐσάπι,
Κι' Ἀλήπασας δὲν τὸν 'ρωτᾷ, τί κάνεις μώρ' Ἀράπη;
Ἔχει θωριὰν φαρμακερὴν, καὶ μαῦρο τὸ κορμί του,
Ποῦ τὸν τηρᾷ τὸν ἄνθρωπον καὶ σκάζει τὴν χολήν του.
Κι' ὅπου νὰ πάγ' Ἀλήπασας ὀπίσ' αὐτὸν ἀφίνει,
Καὶ 'ς ὅλα τὰ οὐμούρια του αὐτὸς πέρνει καὶ δίνει.

Ἦλθε φερμάνι τ' Ἀλήπασα νὰ πάγῃ 'ς τὸν Μπασβάντογλου.

'Σ ἐκεῖν' ἀπάνω πλάκωσε 'ς τὰ Γιάννινα φερμάνι,
Ταχίνη τὸν Ἀλήπασα τὸν κάνει 'ς τὸν Μπασβάνη.
'Σ τὴν Πόλιν τὸν Μπασβάντογλουν τὸν εὔγαλαν χαΐνη,
Προστάζ' ἀσκέρι ὁ βασιλῆας νὰ στείλῃ 'ς τὸ Βιντίνι.
Γιατ' ἄγριωσ' ὁ Μπασβάντογλους καὶ σήκωσε κεφάλι,
Καὶ σύνορον τοῦ βασιλῆᾶ χαλεύει νὰ τοῦ βάλλῃ.
Καὶ τοῦ 'γραφε τ' Ἀλήπασα. « Ἀλήπασα παιδί μου,
Ὅλα τὰ μεμλεκεέτια μου μοῦ γίνηκαν ἐχθροί μου,

Μηδὲ μιρὶ δὲν θέλουνε ποτὲ νὰ προβοδήσουν,
Μὲ τὸ σπαθὶ κυττάζουνε μιρὶ νὰ μοῦ κρατήσουν.
Κ' ἔχω σεφέρι, ξεῦρέ το, σήμερα 'ς τὸ Βιντίνι.
Μὲ τὴν εὐχήν μου σ' ἔκαμα, 'Αλήπασα, ταχίνη.
Στέλλω τὸν Χουσεῒν πασᾶ μαζῆ μὲ τὴν ἀρμάτα,
Νὰ βγῇ 'ς τῆς Τούνας τὰ νερὰ 'ς τοῦ Βιδινιοῦ τὴν στράτα.
'Αλήπασα, σὲ προβοδῶ νὰ τοὺς κουμανταρίσῃς,
'Ως τόσον τὸν Μπασβάντογλου νὰ πᾷς νὰ μοῦ τὸν κλείσῃς.
"Ολοι 'ς τὴν Τούνα γιαλεσὶ σηκώθηκαν ζουρμπάδες,
Καὶ χάλασάνε τὸν ντουνιᾶ καὶ γδέρουν τοὺς ῥαγιάδες.
Καὶ τρόμαξ' ὅλος ὁ ντουνιᾶς κι' ὅλο τὸ μεμλεκέτι,
Βγῆκε χαΐνης κι' ἄπιστος ἀπάνω 'ς τὸ ντουβλέτι.
Δὲν θέλ' νὰ ξεύρῃ βασιλῆᾶ μηδὲ καὶ τὸ φερμάνι,
Μηδὲ κανέναν πουθενὰ 'ς τὸν νοῦν του δὲν τὸν βάνει.
Μηδὲ κατῆν μηδὲ μουφτῆν δὲν θέλει νὰ τοὺς ξέρῃ,
Καὶ 'ς τὸν δικόν μου τὸν ῥαγιᾶ διπλὸ χαράτζι πέρει.
Νὰ σηκωθῇς, 'Αλήπασα, νὰ πᾷς ἀπανωθιό του,
Καὶ κάμε τον μουχασερὲ 'ς τὸ κάστρον τὸ δικό του.
Δὲν πέρεται μὲ πόλεμο, νὰ ξέρῃς, τὸ Βιδίνι,
'Ως τόσο μὲ μουχασερὲ τὸ κάστρο σοῦ τὸ δίνει.
Κι' ἂν δὲν σφιχτ' ὁ Πασβάνογλους μὴ πέφτετε κοντά του,
Μὲ θέλημα καὶ μὲ στανιὸ τὰ δίνει τὰ κλειδιά του. »

Ὁ 'Αλήπασας λαμβάνωντας τὸ φερμάνι ἑτοιμάζεται, καὶ διατάττει τὰ πραγματά του.

'Αλήπασας σὰν διάβασε τὸ τίμιο τὸ φερμάνι,
Καὶ βρίσκει πῶς τὸν ἔκαμαν ταχίνη 'ς τὸν Μπασβάνη.
'Αλήπασας πικράθηκε καὶ χόλιασ' ἡ καρδιά του,
Εὐθὺς 'ς τὴν ὥρα πρόσταξε καὶ κράζει τὸν ἐτμπᾶ του.
Τοὺς λέγει· « νὰ κινήσωμεν, νὰ πᾶμε 'ς τὸ Βιδίνι,
Τ' ὁ βασιλῆᾶς ἐπρόσταξε καὶ μ' ἔκαμε ταχίνη.
'Εμεῖς τὸν Φράντζα σήμερα ἐδῶ τὸν καρτεροῦμε,
Κι' ὁ βασιλῆᾶς μὲ πρόσταξε 'ς τὸν Τοῦρκο, νὰ σφαγοῦμε;
Τὸν δόλιο τὸν Μπασβάνογλου τὸν εὔγαλαν χαΐνη,
Γιὰ νὰ πλακώσουν ἡ Τουρκιὰ ἀπάνω 'ς τὸ Βιδίνι.

Τρῦπαὶ καὶ ντέκια τῆς Φραγκιᾶς, καὶ μαριολιὰ μεγάλη
Νὰ διώξουν ὅλην τὴν Τουρκιὰ, τ' ἀσκέρι του νὰ βγάλῃ,
Χωρὶς ντουφέκι καὶ σπαθὶ τὸν τόπο νὰ ζαπώσῃ,
Κατόπι καὶ τοῦ βασιληᾶς τὸν δρόμο νὰ τοῦ δώσῃ.
Ὅπως ποῦ λέν' τοῦ βασιληᾶ πιστεύει, καὶ τὸ κάνει,
Νὰ προβοδήσῃ τὴν Τουρκιὰ ἀπάνω 'ς τὸν Μπασβάνη.
«Ἐγὼ θὰ πάνω σήμερα, κι' ὅ,τι εἶναι ταξιράτια,
Καὶ θελὰ κάμω 'ς τὸ οὐρδὶ χιλιάδες γκιοζανάτια.
Δὲν εἰμ' αὐτὸς 'Αλήπασας τοῦ βασιληᾶς τζεράκι,
Ὅτι θὰ πάνω 'ς τὸ οὐρδὶ θέλα τὸν κάμ' ἰτλάκη.
Σήμερα τὸ κεφάλι μου ἐγὼ θελὰ τὸ βάλω,
Ἰτλὰκ φερμάνι γλήγορα θαῤῥεύω νὰ τοῦ βγάλω.»
Ἀλήπασας 'ς τὰ Γιάννινα ἀφίνει τὸν λαλᾶ του,
Ἀφίνει καὶ 'ς τὸ πόστι του τὰ 'γκαρδιακὰ παιδιά του.
Καὶ τοὺς ἑρμήνευσε καλὰ τὸ μάτι τους ν' ἀνοίξουν,
Κ' ἕνα ῥαγιᾶ 'ς τὰ Γιάννινα καὶ Τοῦρκο νὰ μὴ 'γγίξουν,
Ὅσο νὰ πάῃ 'Αλήπασας νὰ δώσ' ἕνα νιζάμι,
Κ' ἔτσι θαῤῥεύει γλήγορα ἰτλάκη νὰ τὸν κάμῃ.
Μὲ μπάχτι μ' ἄσπρον πρόσωπον νὰ πάῃ καὶ νὰ γυρίσῃ,
Νὰ βρίσκεται 'ς τὸ πόστι του νὰ κάνῃ δίκηα κρίσι.
Προστάζει τὸν Βελήπασα νὰ βγῇ 'ς τὰ βελαέτια,
Νὰ βροῦν νιζάμι τὰ χωριὰ, νὰ μάσῃ τ' ἀβαέτια.
Πέντε χιλιάδες ἄφηκε ἀνθρώπους 'ς τὰ παιδιά του,
Κι' ἄλλαις χιλιάδες δώδεκα ταῖς πῆρ' ἀπὸ κοντά του.
Καὶ τοὺς ὡρδίνιασε καλὰ πῶς θέλησ' ἡ καρδιά του,
Τὸ δεύτερο σηκώθηκε καὶ πάει ἡ ἀφεντειά του.
Ὅσο νὰ γίν' 'Αλήπασας ταχίλης 'ς τὸ Βιδίνι,
Ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς τρανὸ νιζάμι δίνει.
Δὲν τὸ θαῤῥεύουνε ποτὲ τέτοιας λογῆς νιζάμι,
Καὶ τώρα 'ς τὴν ἡμέραν μας κανεὶς δὲν τό 'χε κάμει.
Αὐτὸς ταχίλης γίνηκε καὶ ῥίχνει τὸ οὐρδί του,
Ὅλον τ' ὀρδὶ τοῦ βασιληᾶ εἶναι 'ς τὴν ὁρισίν του.
Πασάδες δεκατέσσαρες ἦτον 'ς τὸν ὁρισμόν του,
Καὶ δυὸ δὲν τοῦ τὸν κάνουνε τὸν λόγο τὸν δικό του.
Ἀλήπασας δὲν θάῤῥευε ποτὲ τὸν χαλασμό του,
Καὶ πολεμᾷ νὰ μὴ τοῦ βρῇ τὸν τρόπο τὸν δικό του.

Κι' Ἀλήπασας μὲ τὸ κρυφὸ, δὲν τό 'χει 'ς τὸ μαΐντάνι,
Νὰ κάμῃ τρόπο καὶ τζαρὲ νὰ γλύσῃ τὸν Μπασβάνη.
Δὲν τό 'ξευρ' ὁ Μπασβάνογλους πῶς θέλει τὸ καλό του,
Καὶ κάθεται 'ς τὸ κάστρο του κι' αὐτὸς 'ς τὸ τζίπουρό του.
Καὶ τοῦ 'στειλ' ὁ Μπασβάνογλους τ' Ἀλήπασα χαμπέρι,
« Τὸν ἐμιντζίκη προδοδῶ 'ς τοῦ βασιληᾶ τ' ἀσκέρι. »

Ὁ Μπασβάνογλους εὐγάζει ἀσκέρι καὶ πολεμᾷ τὸ οὐρδὶ τὸ βασιλικό.

Ὁ δόλιος ὁ Μπασβάνογλους τηρᾷ νὰ βγάλ' ἀσκέρι,
Γιὰ νὰ βαρέσῃ τὸ οὐρδὶ μὲ τὸ σπαθὶ 'ς τὸ χέρι.
Μὲ δυὸ χιλιάδες ἔστειλε αὐτὸς τὸν ἐμιντζίκη,
Νὰ πέσουν ἔξω 'ς τὸ οὐρδὶ σὰν μανιωμένοι λύκοι.
Κ' ἐκ' εἶν' ἕνας τοπρακαλὲς ἀπ' ἔξω 'ς τὸ Βιδίνι,
Θαῤῥοῦν νὰ τὸ κρατήσουνε οἱ μαυρισμένοι κεῖνοι.
Καὶ πιάνουν τὸν τοπρακαλὲ καὶ ῥίχνουν τὸ οὐρδί τους,
Κι' ἀκοῦνε τὸν Ἀλήπασα καὶ σκιάζετ' ἡ ψυχή τους.

Ἀλήπασας στέλλει χαμπέρι τοῦ ἐμιντζίκη.

Ἀλήπασας ἐπρόσταξε καὶ τοῦ 'στειλε χαμπέρι
« Θελὰ σᾶς βρῇ τὸ σήμερον φαρμακερὸ γκιδέρι.
Ἀφῆστε τὸν τοπρακαλὲ καὶ σύρτε 'ς τὴν δουλειά σας,
Τί 'γώ 'μαι κεῖνος ἄνθρωπος ποῦ καίγω τὴν καρδιά σας. »
Κι' αὐτοὶ δὲν τὴν ἀγροίκησαν τὴν τίμια προσταγή του,
Κι' Ἀλήπασας ἐκίνησε καὶ βάνει τὴ βουλή του,
Καὶ πέφτει 'ς τὸν τοπρακαλὲ νὰ βρῇ τὸν ἐμιντζίκη,
'Σ τ' ἀσκέρι τοῦ Μπασβάνογλου ψυχὴ νὰ μὴ ἀφήκῃ.
Καὶ ζώνει τὸν τοπρακαλὲ 'ς τὴν μιὰ μεριὰ 'ς τὴν ἄλλη,
Καὶ πέφτει κατ' ἐπάνω τους μὲ μιὰ 'ντριὰ μεγάλη.
Καὶ γίνετ' ἕνας πόλεμος, ποτὲ δὲν εἶχε γίνει,
Κι' ἀφίνουν τὸν τοπρακαλὲ καὶ μπαίνουν 'ς τὸ Βιδίνι.
Ὁ ἐμιντζίκης χάθηκε 'ς ἐκεῖνο τὸ σεφέρι,
Καὶ τοῦ 'στειλ' ὁ Πασβάνογλους τ' Ἀλήπασα χαμπέρι

« Γαζῆ σαὶν Ἀλήπασα, στοχάσου μοναχός σου,
Τί σήμερά 'ν' ὁ γάμος μου, κι' αὔριον ὁ δικός σου.
Ἀλήπασα, τὸ ἔρτζι μου σοῦ τ' ἄφηκα 'ς τὸ χέρι,
Καὶ μὴ μοῦ βάνης σήμερα φαρμακερὸ γκεδέρι.
Κι' ἂν ἀγαπᾷς προβόδησε 'ς τὴν Πόλι 'ς τὸ ντουβλέτι,
Γιατὶ 'ς τ' ἐμένα ὁ βασιλῆᾶς νὰ κάμη κιγιαμέτι.
Τί τῷ 'καμα; τί τῷ φταισα; ποῦ θέλει νὰ μὲ χαλάσῃ;
Δὲν πρέπει μουναφίκιδες αὐθέντης μας νὰ πιάσῃ.
Τοῦ 'παν ποῦ τρώγω τὸ μιρί, αὐτοὶ τοῦ τὸ κρατοῦνε,
Ἂν ἦναι κρίσις καὶ κατῆς θὰ πᾶμε νὰ κριθοῦμε.
Μὲ τὰ ῥιτζάλια, Ἀλήπασα, ἐγὼ θὰ κάμω κρίσι,
Κι' ἂν μοῦ τὸ βρῇ τὸ φταίξιμο κατόπι ἄς μὲ κιϊδίσῃ.
Καὶ τὸ μιρὶ τοῦ βασιλῆᾶ πῶς θελὰ τὸ κρατήσω;
Νὰ τὸ χωνεύσω δὲν μπορῶ, καὶ τὸ ξεράω πίσω.
Ἔλμπετ ἐδῶ 'ς τὸν τόπον μου θὰ δείρω, θὰ παιδέψω,
Τοῦτον τὸν κόσμον ποῦ κρατῶ μὲ τί θελὰ τὸν θρέψω;
Καὶ τὸ μιρὶ τοῦ βασιλῆᾶ ἕνα μπαρᾶν δὲν θέλω,
Χρόνον σὲ χρόν', Ἀλήπασα, 'ς τὴν Πόλιν τοῦ τὸ στέλλω.
Καὶ τὸ κεφάλι μ' ἄδικα 'ς τὴν Πόλιν δὲν τὸ δίνω,
Μὲ θέλημα καὶ μὲ στανιὸ χαΐνης θελὰ γίνω.
Ὅσον ποῦ νὰ μοῦ βγῇ ἡ ψυχὴ τὰ μάτια μου νὰ κλείσω,
Μὲ τὰ ῥιτζάλια, Ἀλήπασα, ἐγὼ θὰ πολεμήσω.
Κι' αὐτὸς ποῦ μὲ γεράτισε τὸ χάλι μου τὸ ξέρει,
Κι' ἀπὸ τοὺς μουναφίκιδες τὸ δίκηο μου τὸ πέρει.
Τί τοῦ 'πανε πῶς ἔκαμα ἐγὼ χαϊνετλίκι,
Καὶ χύθησαν ἀπάνω μου σὰν μανιωμένοι λύκοι.
Ἀφέντης μας ὁ βασιλῆᾶς ἄς βρῇ τὸ φταίξιμόν μου,
Κ' ἐγὼ τεσλίμης γίνομαι, κι' ἄς κόψῃ τὸν λαιμόν μου.
Γιὰ τὸ χρυσόν σου ὄνομα, θέλω νὰ τζιαλιστίσῃς,
Ἀκόμα καὶ τὸ κάστρο μου νὰ μὴ τὸ σικλετίσῃς.
Ἐφέτος, βέβηο ξέρε το, πολλαῖς δουλειαῖς θὰ βγοῦνε,
Θελά 'ρθῃ κεῖνος ὁ καιρὸς ποῦ νὰ μὲ θυμηθοῦνε.
Γιὰ τοῦτο τὸ δουλεύουνε τῆς Πόλης τὸ ῥιτζιάλι,
Νὰ ζαμπουνέψουν τὴν Τουρκιά, νὰ μ' ἔχουνε κεφάλι.
Γιὰ ταῦτα σᾶς προβόδησαν ἐδῶ νὰ σκοτωθοῦμε,
Ἕνας τὸν ἄλλον σήμερα 'ς τὴν Τούνα νὰ πνιγοῦμε. »

Ἀπόκρισις Ἀλήπασα πρὸς τὸν Μπασβάνογλου.

Ἀλήπασας προβόδησε χαμπέρι 'ς τὸν Μπασβάνη·
« Πῶς μ' ἔστειλεν ὁ βασιλῆᾶς ἐδῶ μὲ τὸ φερμάνι.
Τί τοῦ 'παν ἄπρεπαις δουλειαῖς πῶς κάνεις 'ς τὸ Βιδίνι,
Κ' ἔτσι θαῤῥεῖ 'ς τὸν τόπον σου λιθάρι δὲν ἀφίνει.
Χαλεύει καὶ τὸ κάστρον σου 'ς τὴν Τσούνα νὰ τὸ ῥίξῃ,
Ἄνδρες, γυναῖκες, καὶ παιδιὰ ὁρίζει νὰ σᾶς πνίξῃ.
Τέτοιο φερμάνι μοῦ 'στειλε, τὸ κάστρον σου νὰ κλείσω,
'Σ τὴν προσταγὴν τοῦ βασιλῆᾶ ἐγὼ νὰ τζιαλιστίσω.
Καὶ προβοδάω σήμερα χαμπέρι 'ς τὸ ντουβλέτι,
Μπέλκιμ μοῦ πιάνετ' ὁ ῥιτζιᾶς καὶ βγῇς ἀπ' τὸ ζιέτι.
Κι' ὅπως μοῦ κόψ' ἡ γνῶσίς μου κουσοῦρι δὲν ἀφίνω,
Κι' ἀφέντης μας ὁ βασιλῆᾶς ὅ,τ' ἀγαπάει τοῦ δίνω,
Μάλαμ ποῦ μοῦ τ' ἀπάργιασε 'ς τὰ χέρια τὰ δικά μου.
Ἂν ἔχῃς μπάχτι σήμερα, μοῦ κάνει τὸν ῥιτζιᾶ μου.
Κι' ὅ,τ' εἴπανε τοῦ βασιλῆᾶ, δὲν τοῦ 'πανε χιλάφι,
Τί σὺ, μωρὲ Μπασβάνογλου, δὲν ἔκαμες νισάφι.
Μωρ' τώρα δὲν εἶναι καιρὸς ἐμεῖς νὰ μαχευθοῦμε,
Τ' ὁ Μποναπάρτης χαίρεται ἐδῶ νὰ σκοτωθοῦμε.
Ὁ ντὶν ντουσμάνης χαίρεται, καὶ τὰ πτερά του ἁπλώνει,
Καὶ 'ς τὸ Παρίσι τὸ σκυλὶ ἀρμάταις συμμαζόνει.
Ὡς τόσον, μπρὲ Μπασβάνογλου, ἐγὼ θὰ πολεμήσω,
Τὸ κάστρον σου μουχασερὲ ἐγὼ θελὰ τὸ κλείσω.
Καὶ βάσταξ' το τὸ κάστρον σου ὅπως κι' ἂν ἠμπορέσῃς,
Ἐρέτος μὲ τ' ἀσκέρι σου 'ς τὴν Τσούνα νὰ μὴ πέσῃς. »
Κι' ἀπὸ τὸ κάστρ' ἀρχίνησαν καὶ τὸ οὐρδὶ βαροῦνε,
Κι' ὅλο τ' οὐρδὶ τοῦ βασιλῆᾶ τὸ κάστρο πολεμοῦνε.
Μουχασερὲ τὸν ἔκλειταν τρεῖς μῆνες 'ς τὸ Βιδίνι,
Καὶ τὰ δικά του τὰ κλειδιὰ ἀκόμα δὲν τὰ δίνει.
Κι' ὅλος ὁ κόσμος καίεται, τόπια καὶ κουμπαράδες
Καὶ πέφτουν σὰν τὴν ἀστραπὴν ἀπ' ἔξω 'ς τοὺς πασάδες.
Ὅλ' ἡ οὐρδὴ ταράχθηκε, κι' ἀλάργεψε ἀπ' ἐκεῖ,
Νὰ μὴ τοὺς φθάσ' ὁ κουμπαρᾶς, καὶ τόπια, καὶ ντουφέκι.
Βαροῦν καὶ τὸν Ἀλήπασα, καθόλου δὲν σιγοῦνε,
Κι' ὅλ' ἡ οὐρδὴ τ' Ἀλήπασα τὸν κουμπαρᾶ τὸν σβυοῦνε.

Ὀπίσω τοῦ προβόδησε Μπασβάνογλους χαμπέρι·
« Παρέκει ρίξε τὸ οὐρδὶ μὲ τὸ δικόν σ' ἀσκέρι. »
Κι' Ἀλήπασας προβόδησε· « χαμποῦλι δὲν τὸ κάνω,
Καὶ τὸν δικόν σου κουμπαρῆ 'ς τὸν νοῦν μου δὲν τὸν βάνω.
Ὡς τόσον ποῦ τσακίσθηκε ὅσον κι' ἂν ἠμπορέσῃς,
Ἂν θέλῃς τὸ κεφάλι σου ἐσὺ νὰ τὸ κερδαίσῃς.
Ὅπως μπορεῖς, Μπασβάνογλου, χατίρι μὴ κρατήσῃς,
Καὶ 'ς τὸ δικό μου τὸ οὐρδὶ κουσοῦρι μὴν ἀφήσῃς.
Κι' ἀπ' ἐδῶ κεῖθε, τοῦ 'στειλε, κουσοῦρι μὴν ἀφήσῃς,
Μηδὲ γραφὴν 'ς ἐμένανε νὰ μὴ μοῦ προβοδήσῃς.
Μηδὲ χαμπέρι σίγουρο ποτὲ νὰ μὴ μοῦ στείλῃς,
Ἀκόμα καὶ 'ς τ' ἐμένανε μὴ γίνεσαι γαφίλης.
Τὴν μάνα ποῦ σ' ἐγέννησε κι' αὐτὴν μὴ τὴν πιστέψῃς,
Κι' ἀπὸ κανένα πουθενὰ τζαρὲ νὰ μὴ γυρέψῃς. »
Ἀλήπασας ἐγύρισε κ' ἕν' ἀρτζουχάλι κάνει,
Καὶ τό 'στειλε 'ς τὸν βασιληᾶ μουτλὰκ γιὰ τὸν Μπασβάνη·
« Ἀφέντη μου, 'ς τὸ σκλάβο σου σήμερα μὴ κιυδίσῃς,
Ἀμὰν, ἀφέντη βασιλῃᾶ, νὰ μᾶς τονε χαρίσῃς.
Ἀμὰν, ἀφέντη βασιληᾶ, χάρισ' τὸ φταίξιμόν του,
Κεράμι κάμ', ἀφέντη μου, 'ς τὸ σοῦτζι τὸ δικόν του. »
Ν' ἀφήκω τὸν Ἀλήπασα ὀπ' ἔστειλε 'ς τὴν Πόλι,
Θέλ' ἀρχινήσω τ' ἔκαμαν τῆς Φράντζας οἱ διαβόλοι.
Ἀλήπασας ἐστρώθηκε ἀπάνω 'ς τὸν Μπασβάνη,
Κι' ὁ Ῥόζας ἀπὸ τοὺς Κορφοὺς τί πράγματα τοῦ κάνει;

Ὁ Ῥόζος ἦλθ' ἀπὸ τοὺς Κορφοὺς μὲ σκοπὸν νὰ κάμῃ τὸν ῥαγιᾶ νὰ σηκώσουν κεφάλι ἐναντίον 'ς τὸν βασιλέα τους.

Σηκώθηκ' ἀπὸ τοὺς Κορφοὺς μὲ τὸ χονδρὸ κεφάλι,
Καὶ ῥίχθηκε 'ς τὴν Τσαμουργιὰ μὲ μιὰ χαρὰ μεγάλη.
Γυράζει τοῦτ' τὰ χώματα καὶ δοκιμάζ' τοὺς τόπους,
Καὶ δὲν τοῦ γέμισ' ἡ καρδιὰ, θαῤῥεῖ δὲν ἔχ' ἀνθρώπους.
Καὶ στέλλει 'ς τοῦ Μουχτὰρ πασᾶ 'ς τὰ Γιάννινα χαμπέρι,
Ὁ φίλος ἀπὸ τοὺς Κορφοὺς θὰ τῷ 'ρθῃ νὰ τὸ ξέρῃ.

Θελὰ 'ρθῇ 'ς ντοβλέτι τους καμπόσον νὰ γλενδίσῃ,
Κι' ἂν ἠμπορέσῃ 'ς τὸ κρυφὸν ῥαγιάδες νὰ γυρίσῃ.
Μουχτὰρ πασᾶς, Βελῆ πασᾶς 'ρωτήθηκαν οἱ δυό τους,
Καὶ στέλλουν νὰ τὸν φέρουνε τὸν φίλον τὸν δικό τους.
Τὸν ἔφεραν 'ς τὰ Γιάννινα καὶ γλένδισε κομμάτι,
Κι' ἀρχίνησε ταῖς δαιμονιαῖς τοῦ Φράντζα τὰ ζενάτι.
Κ' οἱ ἄρχοντες 'ς τὰ Γιάννινα τοῦ κάνουν ζιαφέτι,
Κι' ὁ 'Ρόζος τοὺς 'μολόγησε τοῦ Φράντζα τὸ σοχπέτι·
« 'Ακοῦτε σεῖς οἱ χριστιανοὶ κ' ἐπίλοιποι ῥαγιάδες,
'Ως πότε θὰ πλερόνετε χαράτζι, φουκαράδες;
Τώρα 'ρθε 'κεῖνος ὁ καιρὸς ὁποῦ τὸν καρτερεῖτε,
Τὸν Τοῦρκο νὰ βαρέσετε καὶ μπρὲ νὰ τοῦ εἰπῆτε.
Καὶ πρέπει νὰ σηκώσετε, μωροὶ πικροί, κεφάλι,
Τί ὁ Μποναπάρτης πλάκωσε μὲ ὀρδινιὰ μεγάλη.
Καὶ φέτος θὰ τὸ πάρωμε τοῦ Τούρκου τὸ ντουβλέτι,
Καὶ σεῖς, καϋμένοι χριστιανοί, νὰ βρῆτε σελιαμέτι.
Καὶ Τούρκους 'ς τοῦτ' τὸ σύνορο ψυχὴν δὲν θέλ' ἀφήσω,
Καὶ πρίντζιπας 'ς τὰ Γιάννινα ἐγὼ θελὰ καθίσω.
Μικροί, τρανοὶ ποῦ βρίσκεσθε σὲ μένα νὰ χαρθῆτε,
Δοξάσματα τῆς Παναγιᾶς χίλιαις φοραὶς νὰ 'πῆτε.
Τώρα ποῦ πάει 'Αλήπασας ἀπάνω 'ς τὸ Βιδίνι,
Θαῤῥεύω πῶς δὲν ἔρχεται, ἐκεῖ θέλ' ἀπομείνει.
Καὶ τὰ παιδιὰ τ' 'Αλήπασα ὁποῦ 'ρθα νὰ τὸν σμίξω,
"Αν βάλω τὸ ποδάρι μου 'ς τὸ Μπάνιο θὰ τὰ ῥίξω. »

'Απόκρισις ἀρχόντων.

Κατόπι λέν' οἱ ἄρχοντες· « δὲν 'ντρέπεσαι κομμάτι;
'Αδύνατον νὰ στερεωθῇς, καὶ δὲν μᾶς κάνεις νάχτι.
Χαράτζι δὲν σοῦ δίνομεν, μηδὲ σὲ προσκυνοῦμεν,
Καὶ μὲ τὸν Τοῦρκον θέλομεν ὅσον καιρὸν κι' ἂν ζοῦμεν.
Κι' ἀπὸ τὸν Τοῦρκον σήμερα ἐμεῖς τὸ 'φχαριστοῦμε,
Μηδ' ἄλλον 'ς τὴν ἡμέρα μας δὲν θέλομε νὰ 'δοῦμε.
Δὲν 'ντρέπεσαι ποῦ ἄνοιξες τέτοιας λογῆς σοχπέτι;
Μέραις καὶ χρόνους θέλομεν 'ς τοῦ Τούρκου τὸ δουβλέτι.

Φάγε καὶ πιὲ 'ς τὴν τάβλαν μας, καὶ κάμε τὴν τιμή σου,
Γιατὶ τ' ἀκούει Μουχτὰρ πασᾶς καὶ γδέρνει τὸ κορμί σου.
Δὲν πρέπει τοῦτα νὰ τὰ 'πῇς 'ς τὴ τάβλα τὴν δικήν μας,
Ἐμεῖς 'ς τὸν Τοῦρκο θέλομεν νὰ ζοῦμε 'ς τὴν τιμήν μας.
Καὶ χρέος ἔχομεν πολὺ νὰ κάμωμεν ντοάδες,
Γιατ' εἶναι πολλὰ σπλαγχνικὸς ἀπάνω 'ς τοὺς ῥαγιάδες.
Κανένα δὲν αἱμάτωσε ἡ μύτη ἕως τώρα,
Τοῦ κάμνει ντουάδες ὁ ῥαγιᾶς χίλιαις φοραῖς τὴν ὥρα.
Ἐμεῖς δὲ θέλμε λιμπερτὰ μηδὲ ἐλευθερία,
Μήπως 'ς τὸ Μπένιο εἴμασθε ἀπάν' 'ς τὴ τυραννία;
Ἔχομε τὰ σοχπέτια μας καὶ τὴν ἀνάπαυσίν μας,
Καὶ θέλομεν νὰ ἤμεσθεν ἐμεῖς μὲ τὴν τιμήν μας.
Καὶ λιμπερτὰ νὰ κάμετε 'ς τὸ σπῆτι τὸ δικό σας,
Τὶ σήμερα 'ς τὸν τόπο μας δὲν γίνετ' ὁ σκοπός σας. »

Ῥόζου ἀπόκρισις.

« Ἐλᾶτε καὶ γυρίσετε, τὶ θέλω τὸ καλό σας,
Τὶ ἐγὼ θὰ γίνω βασιλῆας 'ς τὸν τόπον τὸν δικό σας.
Κι' ἂν ἦσθε μετ' ἐμένανε τὸ θέλω νὰ τὸ ξέρω,
Κ' ὄχ τὸ Παρίσι σήμερα ἀσκέρι θελὰ φέρω.
'Σ τὴν Ἄρταν καὶ 'ς τὴν Πρέβεζαν ὅλοι νὰ μαζωχθῆτε,
Καὶ πειό 'ναι τὸ καλλίτερο διαλέξτε νὰ τὸ βρῆτε.
Κ' ἐγὼ θὰ πάνω 'ς τοὺς Κορφοὺς τὸ κάστρο νὰ ὁρμίσω,
Κι' ἀσκέρι 'δῶ 'ς τὴ Πρέβεζα πολὺ θὰ προβοδήσω. »
Καμπόσ' ἄνθρωποι ἄγνωμοι ἀπὸ τὴν Ῥωμνιοσύνη
Ἀγάπησαν τὸν τόπο τους Φραντζέζικος νὰ γίνῃ,
Καὶ τοῦ 'παν· « ἄμε 'ς τὸ καλὸ καὶ μεῖς σὲ προσκυνοῦμε,
'Σ τὴν Ἄρτα καὶ 'ς τὴν Πρέβεζα ἐμεῖς σὲ καρτεροῦμε. »

Ὁ Ῥόζος πάει 'ς τοὺς Κορφούς.

Ὁ Ῥόζος ἐσηκώθηκε καὶ πάει 'ς τὴν δουλειά του,
Καὶ στέκει πέρα 'ς τοὺς Κορφοὺς καὶ ξεῖ τὰ κέρατά του.
Ἡ Πάργα μὲ τὴν Πρέβεζα, ἡ Ἄρτα καὶ τὸ Σοῦλι
Μαζώχθηκαν καὶ κάνουνε μουσιβερέδες οὖλοι.

Τοῦ Ῥόζου νὰ τοῦ στείλουνε νὰ προβοδήσ' ἀσκέρι,
Μὲ τὰ παιδιὰ τ' Ἀλήπασα ν' ἀνοίξουνε σεφέρι.
Ἀπάνω 'ς κεῖν' τὴν μάζωξιν 'ποῦ γένονταν χαζίρι,
Ὁ Πουναπάρτες ἤκουσαν πῶς 'βῆκε 'ς τὸ Μισίρι.
'Σ ὅλον τὸν κόσμ' ἀκούσθηκαν τέτοιαις λογῆς μαντάτα,
Ποῦ πλάκωσαν τὴν Ἀραπιὰ τῆς Φράντζας τὰ φουσάτα.
Ὁποῦ τὸν εἶχ' ὁ βασιλῆας 'ς τὴν ῥούγα 'ς τὸ φτερό του,
Καὶ τώρα πάει καὶ βάρεσε τὸν τόπον τὸν δικό του.
Καὶ τοῦ 'ρθε πέρα 'ς τοὺς Κορφοὺς τοῦ Ῥόζου τὸ χαμπέρι,
Ἀκόμα 'ς τὴν Ἀνάτολι τοῦ πλάκωσε τ' ἀσκέρι.
Τὰ δυὸ καράβια, ποῦ 'δωσε πεσκέσι 'ς τὸ Ἰβάρι,
'Σ τὴν Ἄρτα ἐπροβόδησε ὀπίσω νὰ τὰ πάρῃ.
Προβόδησε 'ς τὴν Πρέβεζαν ἀσκέρι τραῖς χιλιάδες,
Τὸν Τοῦρκο νὰ βαρέσουνε αὐτὸς μὲ τοὺς ῥαγιάδες.
Ἡ Πρέβεζα τοὺς δέχθηκε μὲ μιὰ χαρὰ μεγάλη,
Καὶ σύνορο 'ς τὰ Γιάννινα τηράζει νὰ τοὺς βάλλῃ.
Χίλιους διακόσιους ἔστειλε Φραντζέζους 'ς τὸ Ἰβάρι,
Γιὰ νὰ σαστίσῃ τὴν Τουρκιὰ, τὴν Τσαμουργιὰ νὰ πάρῃ.
Κι' ἄλλους Φραντζέζους ὥρμισε 'ς τὴν Ἄρτα νὰ τοὺς βγάλῃ,
Νὰ ζαμπουνέψῃ τὴν Τουρκιὰ νὰ μ' ἔχουνε κεφάλι.
Καὶ προβοδᾷ 'ς τὴν Πρέβεζα μουτλὰκ νὰ σηκωθοῦνε,
Ἀλέστα νά 'ναι 'ς τ' ἄρματα καὶ νὰ τὸν καρτεροῦνε.

Βλέποντες οἱ Τσάμιδες αὐτὰ ἔκλεισαν τὰ σκαλώματα, καὶ ἔστειλαν χαμπέρι 'ς τὸν Ἀλήπασα 'ς τὸ Βιδίνι.

Οἱ Τσάμιδες τὸ γνώρισαν ποῦ 'ναι δουλειαῖς μεγάλαις,
Ὡς τόσον τοὺς ἐδόθηκε νὰ κλείσουνε ταῖς σκάλαις.
Νὰ κλείσουν τὰ σκαλώματα, καὶ πειὰ νὰ μὴ δουλέψουν,
Καὶ γράμμα 'ς τὸν Ἀλήπασα ὁρμίζουνε νὰ πέψουν.
Ἀκόμη κι' ὁ Μουχτὰρ πασᾶς τὸ πῆρε τὸ χαμπέρι,
Ποῦ τζιούλωσ' ὅλος ὁ ῥαγιᾶς, καὶ Τοῦρκο πλειὸ δὲ ξέρει.
Καὶ λέγει νὰ βάλῃ τὸ σπαθὶ, καὶ χέρι δὲν τοῦ δίνει,
Γιατ' ἔχει τὸν πατέρα του ἀπάνω 'ς τὸ Βιδίνι.
Ἀρχίνησ' ὁ Μουχτὰρ πασᾶς κ' ἕνα ντουγοῦνι κάνει,
Γκιόγια πῶς ἔρχετ' ὁ πασᾶς μὲ φοβερὸν φερμάνι.

'Σ δλους τοὺς νταβαμπίδες του τέτοιο χαμπέρι δίνει;
Πῶς πλάκωσ' ὁ πατέρας του σήμερ' ἀπ' τὸ Βιδίνι.
'Προσθὰ 'ς τὸν κόσμον φαίνεται πῶς ἔκαμε ντουγοῦνι,
Διὰ νὰ τ' ἀκούσῃ ἡ Πρέβεζα νὰ γίνουνε ζαμποῦνοι.
Κι' ὅλοι οἱ ἐχθροί του τ' ἄκουσαν 'ς τὸν νοῦν τους δὲν τὸ βάνουν,
Καὶ λένε τὸ ντουγοῦνί τους νεργάρικα τὸ κάνουν.
Θαῤῥεύουν πῶς ἀπέθανε ἀπάνω 'ς τὸ Βιδίνι,
Κι' ὁ τόπος τους Φραντζέζικος θαῤῥεύουν πῶς νὰ γίνῃ.
« Ὡς πότε ἐμεῖς θελὰ 'μεσθε ῥαγιάδες 'ς τὸ ντουβλέτι;
Φραντζέζοι θέλα γίνουμε νὰ βροῦμε σελιαμέτι,
Φραντζέζοι θέλα γίνουμε, νὰ κόβῃ τὸ σπαθί μας,
Τὸν Τοῦρκο νὰ τὸν ἔχωμεν καὶ μεῖς 'ς τὴν ὁρισίν μας. »
Ὁ 'Ρόζος ἐπροβόδησε 'ς τὴν Τσαμουργιά 'να γράμμα,
Καὶ γράφει τὰ σκαλώματα πῶς τά 'χουν ὅλοι ἀντάμα.

Ὁ 'Ρόζος στέλλει γραφὴ πρὸς τοὺς Τσάμιδες.

« Γιατ' ἔκλεισέτε, Τσάμιδες, σεῖς τὰ σκαλώματά σας;
Νὰ 'δοῦμε τὰ ὑστερινὰ τὰ μαῦρα τὰ γραφτά σας.
Σὲ ταῦτα τὰ σκαλώματα ἔχω τὸ μερδικόν μου,
Κι' αὔριο σᾶς στέλλω, Τσάμιδες, αὐτοῦ τὸν ἄνθρωπόν μου.
Κι' ἀπ' ὅλα τὰ σκαλώματα ἐσάπι νὰ μοῦ δίνῃ,
Καὶ 'γὼ γυρεύω μετ' ἐσᾶς πῶς νά 'χω φιλοσύνη.
Κι' ἂν κακοκεφαλίσετε, ἐσεῖς μωροὶ καϋμένοι,
Ὁ τόπος σας νὰ ξέρετε Φραντζέζικος θὰ γένῃ.
Σᾶς θέλω, καὶ σᾶς ἀγαπῶ νὰ γίνετε δικοί μου,
Κι' ἀλληῶς θελὰ τρομάξετε ἐσεῖς ἀπ' τὸ σπαθί μου.
Τὶ τὸ δικόν μας τὸ σπαθὶ τ' ἀκούσεταν τὶ κάνει,
Ποῦ ζάπωσε τὴν 'Αραπιά, κι' ὅλον τὸ Τζιολιστάνι (1).
Κι' ἀκόμα δὲν τὸ βλέπετε ὁποῦ 'σθε σκλαβωμένοι,
'Ραγιάδες ἀλευθέρωτοι, μωρ' Τσάμιδες καϋμένοι;
Τὸ βέβηο νὰ τὸ ξεύρετε ὁποῦ 'μαι βασιληᾶς σας,
Καὶ θὰ βουλλώσω σήμερα καὶ σᾶς καὶ τὰ παιδιά σας.
Κι' ἂν κακοκεφαλίσετε αὐτοῦ νὰ μὴ σταθῆτε.
Νὰ πάρατε τὰ μάτιά σας 'ς τὸ Ἴντι νὰ βρεθῆτε.

---

(1) Τουρκ. ἡ Ἔρημος Ἀραβία.

Καὶ τὸ δικόν μου τὸ σπαθὶ εἶν' ἄξιο καὶ μεγάλο,
Κι' ἂν μοῦ σταθῆτε 'ς τ' ἄρματα τζεκοῦρι θέλα βάλλω.

Ἀπόκρισις Τσάμιδων πρὸς τὸν Ῥόζον.

Οἱ Τσάμιδες ὁρμίζουνε γραφάδες καὶ τοῦ στέλλουν,
Καὶ τί τοῦ φανερόνουνε, καὶ τί τοῦ παραγγέλουν;
Τοῦ στέλλουν τέτοι' ἀπόκρισιν τοῦ Ῥόζου καμαντάντη,
Καὶ τοῦ εἶχαν· « πῶς δὲν ντρέπεσαι, μωρ' ἄθεο, κομμάτι;
Καὶ πῶς μᾶς ἐφανέρονες τέτοιας λογῆς πραγμάτεια;
Οἱ Τοῦρκοι θὰ σοῦ βγάλουνε τὰ σκοτεινά σου μάτια.
Ἀκόμα μᾶς φανέρονες πῶς εἶσαι βασιλῆᾶς μας,
Τὰ μάτια νὰ σοῦ βγάλλωμεν καὶ μεῖς καὶ τὰ παιδιά μας.
Γιατί δὲν τὸ στοχάζεσαι, δὲν 'ντρέπεσαι κομμάτι;
Μηδὲ νερὸ 'ς τὸν τόπον μας νὰ πιῇς δὲν ἔχεις χάτι.
Ὅλ' ἡ Φραγκιὰ νὰ μαζωχθῇ καὶ τ' ἄμετρα φουσάτα,
L. 479 Σὰν ἔρθουν 'ς τὴν Ἀρβανιτιὰ ποτὲ δὲν ϐρίσκουν στράτα.
Τήρα καλὰ καὶ κράτησε ἐσὺ τὸ σύνορό σου,
Τ' εἶν' ἄγρια τοῦτα τὰ βουνὰ καὶ βγάζεις τὸν λαιμό σου.
Ἀκόμα μᾶς φανέρονες, μπρὲ Ῥόζο, τὸ σπαθί σου·
Πότ' ἀκουσάμε τ' ἔκαμε καὶ νά 'μεσθε δικοί σου;
Εἶναι τοῦ Τούρκου τὸ σπαθὶ αὐτὸ ὁποῦ φορεῖτε,
Κ' ἔτσι θαῤῥοῦμε γλήγορα 'ς τὸ Μπάνιο θέλα μπῆτε.
Καὶ τὸ ψωμὶ τοῦ βασιλῆᾶ σᾶς βρίσκεται καὶ ζῆτε,
Ἀπ' ἐδῶ κεῖθε κ' ἐμπροσθὰ θέλα τὸ θυμηθῆτε.
Μὲ τὸ σπαθὶ τοῦ βασιλῆᾶ καὶ μὲ τὴν ἀντριά του,
Ὁ Μποναπάρτες πολεμᾷ καὶ κάνει τὰ δικά του. »
Τοῦτα 'γραψαν καὶ τῷ 'στειλαν, κι' ἄλλ' ὀρδινιὰ τηράζουν,
Κ' ἐμπήκανε σὲ σουμπεὲν καὶ βαρυαναστενάζουν.
Κ' εὐθὺς ἐκαβαλίκεψαν τὴν ἴδιαν 'κείν' τὴν ὥρα,
Καὶ πᾶνε 'ς τὸ Μουχτὰρ πασᾶ 'ς τὰ Γιάννινα 'ς τὴν χώρα.
Καὶ τοῦ 'παν τοῦ Μουχτὰρ πασᾶ τοῦ Ῥόζου τὸ χαϐάλι,
Καὶ πολεμοῦν 'ς τὰ Γιάννινα νὰ γράψουν ἀρτζουχάλι.
Καὶ τοῦ 'στειλαν τ' Ἀλήπασα, ὁποῦ 'τον 'ς τὸ Βιδίνι,
Ταχίνης μὲ τὸ γλήγορο 'ς τὰ Γιάννινα νὰ γίνῃ.

« Τὸ γλήγορο νὰ κατεβῇς τὸν τόπον νὰ προφθάσῃς,
Τί γίνηκε Φραντζέζικος, καὶ θέλεις νὰ τὸν χάσῃς.
Ἡ Πάργα μὲ τὴν Πρέβεζαν ἐσήκωσαν κεφάλι,
Καὶ καρτεροῦν τὸν φίλον σου μὲ μιὰ χαρὰν μεγάλη. »

Ὁ δεσπότης ἀπὸ τὰ Γρεβενὰ στέλλει ἀρτζουχάλι εἰς τὸν Ἀλήπασαν διὰ νὰ ἔλθῃ κάτω.

Ἕνας δεσπότης ἤτονε 'ς τοῦ Γρεβενοῦ τὰ μέρη,
Γιὰ τὸ γαϊτάνι τῆς Φραγκιᾶς ἐπῆρε τὸ χαμπέρι.
Νὰ τὸν γυρίσουν θέλησαν κ' ἐκεῖνον τὸν δεσπότη,
Κι' αὐτὸς δὲν θέλησε νὰ 'μπῇ 'ς ἐκείνη τὴν ὀλότη.
Δεσπότης τοῦ προβόδησε τ' Ἀλήπασα μαντάτα,
Ποῦ πλάκωσαν 'ς τὴν Πρέβεζαν τοῦ Φράντζα τὰ φουσάτα,
« Πῶς πλάκωσαν τὴν Πρέβεζαν μαζὴ μὲ τὸ Ἰβάρι,
Ἀκόμη καὶ τὰ Γιάννινα τηρᾷ νὰ σοῦ τὰ πάρῃ.
Στέλλει φοβέρταις 'ς τὸν ῥαγιᾶ κεφάλι νὰ σηκώσῃ,
Καὶ βάλλει τετοιανῆς λογῆς βουλὴν νὰ μᾶς σκλαβώσῃ.
Κ' ἔλα τὸ γληγορότερο, τ' εἶναι δουλειαῖς μεγάλαις,
Τὶ δὲν βαστᾷ ὁ τόπος μας τοῦ Φράντζα ταῖς ἀντράλαις.
Ἀφένδη μου, τὸ γλήγορο, τ' αὐτὸς εἶνε χαζίρι,
Σὰν τ' ἄλλο τ' ἄθεο σκυλὶ ποῦ 'βῆκε 'ς τὸ Μισίρι.
Ἐμάγευσε τὴν Πρέβεζαν καὶ σήκωσαν κεφάλι,
Κι' ἄνδρες γυναῖκες καὶ παιδιὰ κοκάρδα θὰ τοὺς βάλλῃ.
Τ' ἡ Πάργα μὲ τὴν Πρέβεζα κ' ἡ Ἄρτα καὶ τὸ Σοῦλι.
Ῥαγιάδες νά 'ναι 'ς ταύτονε τὸ κάνουνε καμπτοῦλι. »
Καὶ πρόφθασαν τὰ γράμματα 'ς τ' Ἀλήπασα τὸ χέρι,
Καὶ τά 'στειλε 'ς τὸν βασιληᾶ νὰ κλείσῃ τὸ σεφέρι.
Γιατ' ἤτον 'ς τὸν Μπασβάνογλου οἱ Τοῦρκοι μαζωμένοι,
Κι' ὁ Φράντζας 'ς τὴν Ἀρβανιτιὰ τ' ἀσκέρι 'ράδα βγαίνει.

Ὁ βασιληᾶς χάνει ἰτλάκη τὸν Ἀλήπασα νὰ πάγῃ κάτω νὰ δώσῃ νιζάμι.

Ὁ βασιληᾶς βεβηώθηκε 'ς ὅλα τὰ γινομένα,
Ποῦ τοῦ 'χε γράψ' Ἀλήπασας μὲ δρόμη τὸ καθένα.

Καὶ τῷ 'στειλε τ' Ἀλήπασα τεκρὰρ γενὶ φερμάνι,
Ἀλήπασας νὰ σηκωθῇ 'ς τὸν τόπον του νὰ πάνῃ.
Καὶ τοῦ 'χε 'ς τὸ φερμάνι του· « Ἀλήπασα ἰζτέρη,
Τὸ σήμερα βεβρώθηκα τοῦ Φράντζα τὸ χαμπέρι.
Καὶ σήμερα 'ς τὸν τόπον σου θέλα σὲ προβοδήσω,
Κ' ἔτσι θαῤῥεύω γλήγορα νὰ σὲ καλοκαρδίσω.
Ἡ Πάργα μὲ τὴν Πρέβεζα ἐστήκωσαν κεφάλι,
Νὰ πᾶς μὲ τὸ φερμάνι μου μὲ δύναμιν μεγάλη.
Νὰ πᾶς τ' ὀγληγορότερον τὸν τόπον νὰ προφθάσῃς,
Τὸ πόστι σου 'ς τὰ Γιάννινα μὲ κάστρο νὰ τὸ φτιάσῃς.
Ὡς τόσον 'ς τοῦτα τὰ νερὰ νὰ μὴ χασομερήσῃς,
Τὸ πόστι σου 'ς τὰ Γιάννινα μὲ κάστρο νὰ τὸ κλείσῃς.
Καὶ ὁ ραγιᾶς 'ς τὴν Ῥούμελην ὅλοι νὰ κατεβοῦνε,
Μὲ βιό τους καὶ μὲ πλάταις τους αὐτοὶ νὰ σὲ βοηθοῦνε.
Ἀρβανιτιὰ καὶ Ῥούμελη εἶναι 'ς τὴν ὅρισίν σου,
Καὶ τήρα νὰ μὴ 'ντροπιασθῇ ἐφέτο τὸ σπαθί σου.
Ἀκόμα καὶ τὴν Πρέβεζα νὰ πᾶς νὰ τὴν πλακώσῃς,
Καὶ ῥάγι σὰ σοῦ δώσουνε, ἐσὺ νὰ μὴ τοὺς δώσῃς.
Ὅπως σοῦ κόψ' ἡ γνῶσίς σου ἂς ἦναι καμωμένον,
Ἐγὼ τὸ κάνω Ἀλήπασα καλὸν καὶ τιμημένον. »

Ὁ Ἀλήπασας πέρνωντας τὸ βασιλικὸν ἴζνι ἔρχεται εἰς τὰ Γιάννινα, καὶ ἀκολουθεῖ τὴν βασιλικὴν προσταγήν.

Ἀλήπασας σὰν ἔλαβε τέτοιας λογῆς φερμάνι,
Σηκώθηκε ἀπὸ τὸ ουρδί, καὶ πειὸ καιρὸν δὲν χάνει.
Καὶ τοὺς σπαΐδες πρόσταξε κι' αὐτοὶ νὰ πᾶν' κοντά του,
Νὰ βρίσκωνται 'ς τὸν τόπον τους κι' αὐτοὶ 'ς τὰ σύνορά του.
Κι' ὅλ' οἱ σπαΐδες τοῦ 'πανε· « ἀμὰν ποῦ θελὰ πᾶμε;
Θελὰ μᾶς πάρουν τὸ ψωμί, καὶ τί ψωμὶ θὰ φᾶμε; »
Ἀλήπασας ἐγύρισε καὶ λέγ'· « τί κρένετ' ἔτσι;
Δὲν ξέρετε τὰ σπίτια σας τὰ πῆραν οἱ Φραντζέτζοι;
Ποιὸς εἶναι Τοῦρκος σήμερα δὲν θέλει πειὸ τιμάρι,
Κι' ὁ Φράγκος μᾶς ἐπλάκωσε τὸ ἔρτζι νὰ μᾶς πάρῃ.
Καθένας γιὰ τὸ ἔρζι του σήμερα νὰ πεθάνῃ,
Τιμάρι πειὸ 'ς τὸ στόμα του δὲν πρέπει ν' ἀναβάνῃ.

Κι' ἂν ἴσως καὶ γλυτώσωμεν καὶ βροῦμε σελιαμέτι,
Κι' ἄλλο ψωμὶ περσότερο σᾶς βγάζ' ἀπὸ τὸ ντουβλέτι.
Μωροὶ σπαΐδες, χάϊδεσθε ἐκεῖ ποῦ 'ν' ἡ τιμή σας,
Κανένας χάτι δὲν ἔχει νὰ πάρῃ τὸ ψωμί σας.
Καὶ σουμπεὲν μὴν ἔχετε ἐσεῖς μωροὶ γαζίδες,
Μόν' χάϊδεσθε 'ς τὸν τόπον σας, ἐσεῖς μωροὶ σπαΐδες.
Καὶ 'φέτο μὲ τὸ ἔρζι μου ἂν ἴσως καὶ γλυτώσω,
Ἔχω ψωμὶ περσότερον ἐφέτος νὰ σᾶς δώσω. »
Τρία μπουλούκια τό 'καμε τ' ἀσκέρι τὸ δικό του,
Ὡς τὰ δικά του σύνορα νὰ πέσουν 'ς τὸ κοντό του.
Κατόπι εἰς τὸν τόπον του ραγιάδες νὰ χαλέψουν,
Ἀπ' τὸν ραγιᾶν τῆς Ῥούμελης 'ς τὰ Γιάννινα νὰ πέψουν.
Βάνει μεγάλον ἀτζελὲν καὶ πίσω δὲν τηράζει,
Θυμᾶται καὶ τὰ Γιάννινα καὶ βαρυαναστενάζει.
Καὶ τὸ ποδάρι του 'ς τὴν γῆν καθόλου δὲν τὸ βάνει,
Ἕνα μηνοῦ περβάτιμα δέκα μερῶν τὸ κάνει.
Καὶ φύτρωσε 'ς τὰ Γιάννινα καὶ μπῆκε 'ς τὸ σαράϊ,
Σὰν ἰζτερχᾶς τοὺς φάνηκε, σὰν ὄφις νὰ τοὺς φάῃ.
Σὰν ὄφις καὶ σὰν ἰζτερχᾶς τὸν κόσμον νὰ ῥουφήσῃ,
Κι' ἀνέβηκε 'ς τὸ πόστι του λιγάκι νὰ καθίσῃ.
Ἀλήπασας ἐπρόσταξε καὶ κράζει τὰ παιδιά του,
Καὶ τὸν λαλᾶ του φώναξε, οἱ τρεῖς νὰ βγοῦν μπροσθά του.
Καὶ τῷ 'πεσαν 'ς τὰ γόνατα καὶ τοῦ 'πιασαν τὸ χέρι,
Καὶ τοῦ 'πανε τὸ χὸς γγελδὶν, ὁποῦ 'λθ' ἀπ' τὸ σεφέρι.
Ἀλήπασας τοὺς ῥώτησε « ἐπ' ἔδω τί χαμπέρι; »
Καὶ τοῦ 'παν « μὲ τὸν φίλον σου πῶς ἔχομεν σεφέρι.
Ἡ Ἄρτα μὲ τὴν Πρέβεζαν κι' αὐτ' εἶναι 'ς τ' ἄρματά τους,
Κι' ὥραν τὴν ὥρα καρτεροῦν ἐδῶ τὸν βασιλικᾶ τους.
'Σ τὴν Πρέβεζα βουλλώθηκαν μικροὶ, τρανοὶ, μεγάλοι,
Πολλοὶ ῥαγιάδες τοῦ 'βαλαν κοκάρδα 'ς τὸ κεφάλι. »
« Παιδιά μου, μὴ σπληνίζεσθε, μὴν ἔχετε χατζέτι,
Κι' αὐτὸς ποῦ μᾶς γεράτισε μᾶς δίνει σελιαμέτι. »
Τοῦρκος, Ῥωμηὸς 'ς τὰ Γιάννινα κανένας δὲν τὸ ξέρει,
Τὸ ἔρθιμο τ' Ἀλήπασα, δὲν τό 'χουν τὸ χαμπέρι.
Ἀλήπασας μὲ τὸν λαλᾶ καὶ μὲ τὰ δυὸ παιδιά του,
Τοὺς κράτησε καὶ κλείσθηκαν μιὰν ὥρα 'ς τὸν ὀντᾶ του.

Τοὺς εἶπε· « νὰ ὁρμίσετε δικέλλια καὶ κασμάδες,
Ῥαγιάδες θέλω μοῦ 'ρθουνε μιὰ δεκαριὰ χιλιάδες.
Μιὰ τάμπια νὰ μ' ὁρμίσετε τὴν ἴδια τούτ' τὴν ὥρα,
Ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς νὰ κλείσετε τὴν χώρα.
Ὅσον κι' ἂν ἠμπορέσετε ν' ἀνοίξετε τὰ μάτια,
Καὶ 'γὼ θὰ πάγω νὰ τοῦ βρῶ τοῦ Ῥόζου τὰ ζενάτια. »
Κάνει τεμπείλι τοῦ λαλᾶ πολὺ νὰ τζαλιστίσῃ,
Ὅπως τοῦ κόψ' ἡ γνῶσίς του κανένα μὴ ῥωτήσῃ.
Μηδὲ νερὸν δὲν ἔπιε, μηδὲ καφὲ δὲν πίνει,
Γιατ' ἔχουν τὸν μουσιαβερὲ κι' ὁρμήνεια τοὺς ἀφίνει.
Τὸ ἔρθι του τ' Ἀλήπασα προτοῦ νὰ τ' ἀγροικήσουν,
Ἐπρόσταξε γιὰ τ' ἄτι του εὐθὺς νὰ τοῦ ὁρμίσουν.
Καὶ μ' ἀτζελὲν τοῦ τ' ὥρμισαν καὶ τοῦ 'φεραν τ' ἄτι,
Κ' εὐθὺς ἐκαβαλίκευσε καὶ πάνει 'ς τὸ Φιλιάτη.
Κι' αὐτὸς ἐκαβαλίκευσε μόνος μὲ τ' ἄλογό του,
Καὶ κάνει πρὸς τὴν Τσαμουριὰ γιατ' ἔχει τὸν θυμό του.
Κι' ὄντας τὸν εἶδαν ἔξαφνα ἐκεῖν' οἱ μαυρισμένοι,
Ἄνδρες, γυναῖκες τρόμαξαν καὶ στέκουν ἀραμένοι.
Τ' οἱ Τσάμιδες τὸν ἤξευραν ἀκόμα 'ς τὸ Βιδίνι,
Κ' εἶχαν μεγάλον σουμπεὲν οἱ μαυρισμέν' ἐκεῖνοι.
Καὶ τοῦ 'παν· « πότ' ἐκόπιασες ἐδῶ 'ς τὸ σύνορό μας;
Ἀκόμα ψίχα χάθηκε τὸ ἔρζι τὸ δικό μας. »

Ἀλήπασας ἔστειλε γράμμα εἰς τὸν Ῥόζον νὰ ἔλθῃ νὰ ἀνταμωθοῦν.

« Δὲν ἦλθα, λέγ' Ἀλήπασας, τὴν χώρα σας νὰ γλύσω,
Γράμμα θὰ στείλω 'ς τοὺς Κορφοὺς καὶ θὰ γυρίσω 'πίσω.
'Σ τὸν ἐδικόν μου μπράτη μου γραφὴν θὰ προβοδήσω,
Τί πόνεσα νὰ τὸν ἰδῶ καὶ θελὰ φύγω πίσω. »
« Ὁ Ῥόζος, τοῦ 'παν τοῦ πασᾶ, τηρᾷ νὰ μᾶς σκλαβώσῃ,
Ἀκόμα καὶ τὰ Γιάννινα θαῤῥεύει νὰ ζαπώσῃ. »
« Βαστᾶτε, λέγ' Ἀλήπασας, τ' εἶναι δουλειὰ 'ς τὴν μέσῃ,
Πεχλιβανλίκι κάνομεν, νὰ 'δοῦμε ποιὸς θὰ πέσῃ.
Γιατ' ἦρθα, λέγ' Ἀλήπασας, καὶ θέλω νὰ τὸν σμίξω,
Γιατ' ἔχω μὲ τὴν γνώμην μου 'ς τὴν λάσπη νὰ τὸν ῥίξω.

Κι' ἂν ἔχω μπάχτι μοῦ 'ρχεται 'ς τὰ χέρια τὰ δικά μου,
Τί θάῤῥευε 'ς τὰ Γιάννινα νὰ διώξῃ τὰ παιδιά μου.
Κι' ἀκόμα δὲν τὸ βλέπομεν τί πολεμοῦν ἐκεῖνοι,
Ποῦ ζάπωσαν τὴν 'Αραπιὰ μὲ τὴν ἀπιστοσύνη. »
Πιάνει καὶ γράφει μιὰν γραφὴν τοῦ 'Ρόζου νὰ τὴν στείλῃ,
Καὶ τοῦ 'γραφε τοῦ φίλου του νὰ τοῦ 'ρθῃ 'ς τὸ Ξαμίλι.
« 'Αγαπημένε, τοῦ 'γραφε, καὶ φίλε κουμαντάντη,
Νὰ μῶρθῃς 'ς τοῦτ' τὰ χώματα σ' ἔχω δουλειὰ κομμάτι.
Κείν' τὴν κουβέντα ποῦ 'χαμε, θυμᾶσαι 'ς τὸ 'Ιβάρι;
'Εφέτο θεμελιώθηκε καὶ γίνηκε ῥιζάρι.
Ἔχω μεγάλον ἀτζελὲ νὰ μῶρθῃς νὰ σὲ σμίξω,
Κ' ὅ,τ' ἔχω 'ς τὴν καρδούλα μου κρυμμένα νὰ τὰ δείξω.
Καὶ τὸν καιρὸν ποῦ μ' ἔστειλαν ἀπάνω 'ς τὸ σεφέρι,
'Ο βασιληᾶς μὲ γύρευε καὶ μ' ἔβαλε 'ς τὸ χέρι.
Καὶ μ' ἔβανε 'ς τὸ χέρι του τζελιάτη νὰ μὲ κάμῃ,
'Απ' ἐδῶ κεῖθε ὁ τόπος μου μοῦ γίνηκε χαράμι.
Δέκα πασάδες μοῦ 'στειλε, μὲ τὴν ἀπιστοσύνη
Νὰ μ' ἔβαναν 'ς τὸ χέρι τους ἀπάνω 'ς τὸ Βιδίνι.
Κ' ἦταν τὰ μάτια μ' ἀνοιχτὰ καὶ πῆρα τὰ χαμπέργια,
'Απ' ἐκει ἐσηκώθηκα τὴν νύχτα μὲ τ' ἀστέργια.
Καὶ μοῦ 'πιακαν τ' ἀσκέρι μου, μοῦ τὸ 'πνιξαν 'ς τὴν Τσόνα,
Καὶ μοναχὸς ἐγλύτωσα σὲ κείνην τὴν φουρτούνα.
Χιλιάδες εἰκοσιτέσσαρες ἀσκέρι μοῦ σκοτῶσαν,
Καὶ τώρα στέκω μοναχὸς, δυὸ φίλοι μὲ γλυτῶσαν.
Δέκα πασάδες ἔρχουνται, ἐμένα κυνηγοῦνε,
Χώρα σὲ χώρα περπατοῦν ἐμένα νὰ μὲ βροῦνε.
Πολλαῖς σκουτούραις μ' εὗρανε καὶ μαυρισμέναις στράταις,
Κ' ἐγώ 'ρθα δῶ καὶ βρίσκομαι κρυμμένος 'ς τοὺς Φιλιάταις.
Κι' ἂν ἦσαι φίλος κάμε μου 'ς τὸ χάλι μου τερμάνι,
Καὶ γλύκανέ μου τὴν καρδιὰ μ' ἕνα γλυκὸ βοτάνι.
Βεβηώθηκα παράκαλα ποῦ δὲν μπορῶ νὰ γλύσω,
Καὶ δός μου τόπον πουθενὰ νὰ πάω ν' ἀκουμπήσω.
Σὲ θέλω μὲ τὸ γλήγορον ἐδῶ νὰ μὲ προφθάσῃς,
Βγάλε κι' ἀσκέρι γλήγορα τὰ Γιάννινα νὰ πιάσῃς.
Καὶ δός μ' ἀσκέρι ἂν ἀγαπᾷς μιὰ δεκαργιὰ χιλιάδες,
Νὰ σρῦ τοὺς φέρω ζωντανοὺς τοὺς δέκα τοὺς πασάδες.

Τί 'μένα μὲ ἐγέλασαν τῆς Πόλης τὰ καβούκια,
Καὶ σκόρπισα τ' ἀσκέρι μου καὶ τό 'καμα μπουλούκια.
Γιατ' ἤμουν καὶ 'ς τὸν βασιλῆᾶ πολὺ ξεθαῤῥεμένος,
Καὶ μέσα 'ς 'κεῖνο τὸ οὐρδὶ δὲν ἤμουν μαζωμένος.
Γιὰ τοῦτο μοῦ τὸ χάλασε ὁ βασιλῆᾶς τ' ἀσκέρι,
Καὶ μοῦ 'ρθε 'ς τὸ κεφάλι μου φαρμακερὸ γκεδέρι.
Καὶ βρέ μου κάνα γιατρικὸν 'ς τὸν πόνον τὸν δικόν μου,
Καὶ λίγο τόπο πουθενὰ ἂν ἀγαπήσης δός μου.
Φίλος τὸν φίλον σήμερα πρέπει νὰ τὸν βοηθήση,
Κι' ἂν ἀγαπήσης σήμερα στεῖλέ με 'ς τὸ Παρίσι.
Καὶ 'ς τὸ Ξαμίλι μ' ἔρχεσαι, μόν' ἔλα 'ς τοὺς Φιλιάταις,
Νὰ κάμης σέγρι τὰ βουνὰ καὶ ταῖς δικαῖς σου στράταις.
Τ' ἔχω κομμάτι βεσβεσὲ ποῦ νὰ 'ρθω 'ς τὸ Ξαμίλι,
Γιατὶ μοῦ γίνηκαν ἐχθροὶ κ' οἱ ἐδικοί μου φίλοι.
Ἔχω κομμάτι βεσβεσὲ, φοβοῦμαι μὴ μὲ πιάνουν,
Καὶ πέρνουν τὸ κεφάλι μου 'ς τὴν Πόλιν μοῦ τὸ πάνουν.
Καὶ δὲ πιστεύω σήμερα μηδὲ καὶ τὸ παιδί μου,
Τὶ ὁ βασιλῆᾶς μὲ κυνηγᾶ νὰ πάρη τὴν ψυχή μου.
Ἀπὸ τ' ἐσένα κι' ἄλλονα κανένα δὲν πιστεύω,
Τ' ἐσὺ μοῦ γίνεσαι γιατρὸς γιὰ τοῦτο σὲ γυρεύω.
Ταῦτα, καὶ νὰ σὲ βρῇ καλὰ τὸ γράμμα ποῦ σοῦ στέλλω,
Κ' ἔλα τὸ γληγορότερον καθὼς σοῦ παραγγέλλω.
Καὶ βιαστικὰ σοῦ τὸ 'γραψα καὶ νὰ μὲ συμπαθήσης,
Τὶ βλέποντας τὸ γράμμα μου νὰ μὴ χασομερήσης. »

Ὁ Ῥόζος λαμβάνωντας τὴν γραφὴν ἐπῆγε νὰ ἀνταμώση τὸν Ἀλήπασα εἰς τοὺς Φιλιάταις.

Σὰν εἶδ' ὁ Ῥόζος τὸ χαρτὶ καὶ τὰ γραφόμενά του,
Φλετούριξε πατόκορφα κι' ἀπλόνει τὰ φτερά του.
« Γκιόγια πῶς τὸ ἐχόλιασε; πῶς τὸ 'παθ' ὁ καϋμένος,
Ὁποῦ 'τονε 'ς τὸν βασιλῆᾶ καλὸς καὶ τιμημένος;
Καὶ τί θαῤῥεύει Ἀλήπασας ἐγὼ νὰ τὸν βοηθήσω;
Ἐφέτος 'ς τὸν γενὶ ντουνιᾶ θενὰ τὸν προβοδήσω.
Νὰ τὸ 'ξευρα τί γιατρικὸ γυρεύει ἀπὸ τ' ἐμένα;
Δὲν ξεύρει καὶ τὰ Γιάννινα ποῦ τά 'χω ζαπωμένα; »

Αὐτό 'πε ὁ 'Ρόζος 'ς τοὺς Κορφοὺς καὶ θέλει νὰ κινήσῃ,
Μὲ λόγια τὸν 'Αλήπασα νὰ τὸν ἀποκοιμίσῃ.
« Νὰ ξέρῃς μόρ' 'Αλήπασα 'ς τὰ Γιάννινα ποῦ μπῆκα,
Μὲ τὸ κερὶ σὲ γύρευα καὶ σήμερα σ' εὑρῆκα. »
'Ο 'Ρόζος ἐσηκώθηκε μὲ μιὰ χαρὰν μεγάλη,
'Ορμάζει καὶ τ' ἀνῆψί του μπροσθά του νὰ τὸ βάλῃ.
Καὶ δὲν τηράζει ποῦ πατεῖ αὐτὸς ἀπ' τὴν χαρά του,
Νὰ ἰδοῦμε τὰ ὑστερινὰ τὰ μαῦρα τὰ γραφτά του.
Καὶ πέρασε τὴν Τσαμουργιὰ μὲ μιὰ χαρὰ μεγάλη,
'Ο σκοτεινὸς ὁ μπουταλᾶς μὲ τὸ χονδρὸ κεφάλι,
Καὶ τῷ 'στειλε τ' 'Αλήπασα νὰ προβοδήσῃ τ' ἄτι,
Νὰ τὸ μπινέψ' ὁ φίλος του ν' ἀνέβῃ 'ς τὸ Φιλιάτι.
'Αλήπασας τοῦ τό 'στειλε νὰ τὸ καβαλικεύσῃ,
Τ' ἔχει χεσάπ 'Αλήπασας τοῦ 'Ρόζου νὰ γυρεύσῃ.
'Αλήπασας μὲ ταύτονε θὰ κάμ' ἕνα χισάπι,
Πῶς ἔπιασε τὴν Πρέβεζα νὰ δώσ' ἕνα τζεβάπι.
'Ο 'Ρόζος καβαλίκευσε καὶ πάγει 'ς τοὺς Φιλιάταις,
Μὲ τ' ἄτι του χορεύοντας ἐτζάκιζε ταῖς στράταις.
"Ενα κονάκι γύρευσε νὰ πάῃ ν' ἀποκουμπήσῃ,
Καὶ θάῤῥευε τὴν Τσαμουργιὰ νὰ τὴν κληρονομήσῃ.
Καὶ τοῦ 'παν, « 'ς τὸν 'Αλήπασα νὰ πᾷς νὰ ξεπεζέψῃς,
Καὶ ὅ,τ' ἀγαπήσῃς, τοῦ 'πανε, νὰ πᾷς νὰ τὸ γυρέψῃς. »
'Ο 'Ρόζος ἀποκρίθηκε· « αὐτὸς νὰ 'ρθῇ 'ς ἐμένα,
Καὶ νὰ μοῦ 'πῇ τὸν πόνον του μὲ 'ράδα τὸ καθένα.
'Αλήπασας εἶναι πασᾶς κ' ἐγώ 'μαι 'να ῥηγάτο,
'Εγὼ θὰ κάτσω 'ς τὴν κορφὴν κι' αὐτὸς νὰ κάτσῃ κάτω.
Μωροὶ καϋμένοι Τσάμιδες, δὲν ντρέπεσθε λιγάκι,
Γιὰ μένα δὲν εὑρέθηκε 'ς τὸν τόπον σας κονάκι; »
Κ' ἕνα κονάκι τῷ 'καναν καὶ μπῆκε νὰ καθήσῃ,
'Εκίνησε κι' 'Αλήπασας νὰ τὸν καλοκαρδίσῃ.

'Ο 'Αλήπασας μὲ τί τρόπον ἔπιασε τὸν 'Ρόζον.

'Αλήπασας ἐγίνηκε μικρότερος καὶ πάνω,
Γιὰ νὰ τὴν σμίξῃ, καὶ νὰ ἰδῇ ὁ φίλος του τί κάνει.

Τοῦ 'πε «καλῶς τὸν μπράτημου τὸν ἀγαπητικόν μου,
Ποῦ 'ρθε νὰ βάλῃ γιατρικὸν 'ς τὸν πόνον τὸν δικόν μου!
« Καλῶς σ' εὕρηκα, Ἀλήπασα, 's τὴν χρεῖαν τὴν δική σου,
Γλυκὸ βοτάνι σοῦ 'φερα νὰ γλυκαθ' ἡ ψυχή σου.
Ἀλήπασας τὸν 'ρώτησε καὶ τοῦ 'πε τί μαντάτα;
Ὁ Μπονοπάρτης, μπράτιμε, ποῦ πάει μὲ τὴν ἀρμάδα;
Ὁ Πονοπάρτης μοῦ εἶπανε πῶς βγῆκε 's τὸ Μισίρι;
Δὲν κράτησε τοῦ βασιλῆᾶ ὀλίγο τὸ χατίρι.
Κι' ἀφέντης μας ὁ βασιλῆᾶς τὸν εἶχε 's τὸ φτερό του;
Καὶ πῶς ἐπάει κ' ἐχτύπησε τὸν τόπον τὸν δικό του;
Ὁ 'Ρῶσος λέγει τ' Ἀλήπασα' « ἐσὺ δός μου χαμπέρι,
Ὁ βασιλῆᾶς τί σοῦ 'καμε ἀπάνω 's τὸ σεφέρι;
Ἂν ἦν' ἀλήθει' Ἀλήπασα τὰ ὅσα 'χες γραμμένα;
Μὲ βιὸ καὶ μὲ κεφάλι μου θέλω βρεθῆ 's ἐσένα.
Μὲ βιὸ καὶ μὲ κεφάλι μου ἔχω νὰ σὲ βοηθήσω,
Κατόπι 's τὸν γενὶ ντουνιᾶ θελὰ σὲ προβοδήσω.
Καὶ μὴ 'ρωτᾷς, Ἀλήπασα, τί κάνουν οἱ δικοί μας,
Θὰ πάρωμ' ὅλον τὸν ντουνιᾶ ἐμεῖς μὲ τὸ σπαθί μας.
Κι' ὅλος ὁ κόσμος σήμερα εἶναι 's τὸν ὁρισμό μας;
Καὶ σένα σ' ἔχω βασιλῆᾶ 's τὸν τόπον τὸν δικό μας.
« Ἀλλὰ ποῦ τάζεις, μπράτιμε, καὶ τίποτας δὲν δίνεις
Ἀκόμα τὰν γενὶ ντουνιᾶ ἐσὺ δὲν τὸν ἀφίνεις.
Διατ' εἶσαι ψέφτης, μπράτιμε, καὶ πῶς θὰ σὲ πιστέψω;
Πρῶτα χιλιάδες εἴκοσι πουγγιὰ θὰ σοῦ γυρέψω.
Κεῖν' τὰ πουγγιὰ ποῦ μοῦ 'ταξες θυμᾶσαι 's τὸ Ἰβάρι;
Ἀλήπασας τὸ σήμερον διπλὰ θελὰ τὰ πάρῃ.
Τὰ δυὸ καράβια, μπράτιμε, γιατὶ τὰ πῆρες πίσω;
Νὰ ξέρῃς τώρα 's τὴν φωτιὰ ἐγὼ θελὰ σὲ ψήσω.
Ἀκόμα καὶ 's τὴν Πρέβεζα πῶς ἔστελνες ἀσκέρι;
Μὲ ποιόνε, μωρὲ μπράτιμε, θ' ἄνοιξετε σεφέρι;
Καὶ 's τὸ Ἰβάρι τ' ἤθελε τ' ἀσκέρι τὸ δικό σου;
Δὲν ξέρεις 's τοῦτ' τὰ σύνορα πῶς βγάζεις τὸ λαιμό σου;
Δὲν ξέρεις ταύταις αἱ δουλειαῖς ἀπ' ἔχουνε κεφάλι
Καὶ σοῦ τὴν κάνω τὴν καρδιά, μπρὲ γαΐδαρε, κεμπάπι;
Καὶ ποιὸ σαράϊ γύρευες ἀτός σου νὰ καθήσῃς,
Καὶ ποιόνε 's τὸν γενὶ ντουνιᾶ θελὰ τὸν προβοδήσῃς;

Ἀλήπασας τὸν ἔδησε· πῶς θέλησ' ἡ καρδιά του,
Τοῦ πῆρε καὶ τ' ἄρμα του καὶ κάνει τὸν σεφᾶ του.
Τὸν ἔῤῥιψε 'ς τὸ κούτζουρο σὲ τέσσερες καμάραις,
Ὄντας θυμᾶται τοὺς Κορφοὺς τὸν πιάνουν αἱ τρομάραις.
Καὶ τοῦ 'πε· « ἀμάν, Ἀλήπασα, μὴ μὲ κρατῆς 'ς τὴν χάψη,
Καὶ νὰ σοῦ δώσω σήμερα τὰ ὅσα σοῦ 'χω τάξει.
Ἀλήπασα, δὲν εἶμ' ἐγὼ 'ς τὴν χάψη μαθημένος,
Νὰ ξέρῃς ποῦ 'μαι πρίγκηπας καλὸς καὶ τιμημένος.
Ἀκόμα τὸ κοπέλι μου νὰ μὴ μοῦ τὸ κρατήσῃς,
Καὶ νὰ σοῦ δώσω σήμερα ὅ,τι κι' ἂν ἀγαπήσῃς.
Μοῦ τὸ 'παν πέρα 'ς τοὺς Κορφοὺς οἱ μαυρισμένοι 'κεῖνοι,
Σὲ πιάνει κεῖνος ὁ σαρῆς καὶ πίσω δὲν σ' ἀφίνει. »
Καϋμένε Ῥόζο μπουταλᾶ, πῶς ἤσουν τιμημένος,
Καὶ τώρα καταντήθηκες σὰν γάϊδαρος δεμένος;
Ποῦ θάῤῥευες τοῦ λόγου σου πῶς ἤσουν παλληκάρι,
Καὶ τώρα θὰ σὲ βάλλουνε σὲ κολοβὸ μουλάρι!
Καὶ πῶς θελὰ σὲ μάθουνε τῆς Φράντζας οἱ διαβόλοι,
Ποῦ μπίνεψες τὸ κολοβὸ, καὶ θελὰ πᾷς 'ς τὴν Πόλι!
Ποῦ θάῤῥευες 'ς τὰ Γιάννινα ἐσὺ νὰ βασιλέψῃς,
Καὶ τὰ παιδιὰ τ' Ἀλήπασα 'ς τὸ Ἴντι νὰ τὰ πέψῃς!
Τὸν ἔστειλαν 'ς τὰ Γιάννινα 'ς τὸ κολοβὸν μουλάρι·
Κι' Ἀλήπασας προβόδησε ἀσκέρι 'ς τὸ Ἰβάρι,
Τὸν ἔστειλε Ἀλήπασας πεσκέσι 'ς τὰ παιδιά του,
Νὰ σφάξη καὶ τοὺς ἄρχοντας νὰ τοῦ χαρ' ἡ καρδιά του.
'Σ τὰ Γιάννινα προβόδησε τὸν Ῥόζον νὰ δεχθοῦνε,
Κοντὰ νὰ τοῦ ζυγόνουνε, τὰ μάτια νὰ τοῦ φτοῦνε.
Τοῦρκοι, Ῥωμαῖοι ἔβγαινε τὸν Ῥόζον νὰ δεχθοῦνε,
Τὸ Ῥόζον τὸν ζυγόνουνε μὲ κόπρια τὸν βαροῦνε.
Τὸν πῆγαν τοῦ Μουχτάρπασα πεσκέσι 'ς τὸ σαράϊ,
Καὶ πρόσταξ' ὁ Μουχτάρπασας 'ς τὴν χάψη νὰ τὸν πάῃ.
Τὸν ἔῤῥιξαν 'ς τὸ κούτζουρο 'ς τὴν σκοτεινὴν τὴν χάψη,
Καὶ ἄρχίνησε τὸ βόγγισμα, ν' ἀστράψῃ νὰ τὸν κάψῃ.
Καὶ λέγει· « ἐγὼ πῶς ἤμουνα, καὶ πῶς καταντήθηκα;
Μὲ τὸ χέρι τὰ γύρευα, κι' ἀπ' τὸν σαρῆ τὸ βρῆκα.
Ὁποῦ ἤμουν ῥέζιος ἄνθρωπος καὶ ξακουστὸς τοῦ κόσμου,
Κ' ἐγὼ 'ρθα καὶ σκλαβώθηκα 'ς τὸν Τοῦρκον μοναχός μου.

Ὁ Ἀλήπασας κάνει ἑτοιμασίας νὰ ὑπάγῃ ἐναντίον τῆς Πρέβεζας.

Ἀλήπασας προβόδησε χαμπέρι 'ς τὰ παιδιά του,
Ἀσκέρι νὰ τοῦ στείλουνε κοντὰ 'ς τὴν ἀφεντιά του.
Τοῦ γράφει τοῦ Μουχτάρπασα γλήγορα νὰ κινήσῃ,
Οὔτε ψυχὴν 'ς τὰ Γιάννινα ἀσκέρι νὰ μὴ ἀφήσῃ.
Τοιμάζετ' ὁ Μουχτάρπασας ἐκείνην τὴν ἡμέρα,
Καὶ πέφτει 'ς ἄλλα σύνορα νὰ σμίξῃ τὸν πατέρα.
Καὶ τῷ 'στειλ' ὁ Μουχτάρπασας τ' Ἀλήπασα χαμπέρι,
« Ποῦ νὰ σὲ βρῶ πατέρα μου, μὲ τὸ δικόν μ' ἀσκέρι; »
« Νὰ κάμῃς τζιάχτι, τοῦ 'στειλε, καὶ δυνατὰ νὰ 'γγίξῃς.
'Σ τὸ Λοῦρο ῥίχνω τὸ ούρδὶ, κ' ἐκεῖ θελὰ μὲ σμίξῃς. »
Χίλιοι 'ξακόσιοι γίνηκαν τ' Ἀλήπασα τ' ἀσκέρι.
Πρῶτα κι' ἀρχὴ προβόδησε 'ς τὴν Πρέβεζα χαμπέρι,
Καὶ μιὰ γραφὴ προβόδησε πικρὴν φαρμακωμένην
'Σ τοὺς ἄρχοντας τῆς Πρέβεζας, σὲ τρεῖς μεριαῖς καϋμένην.

Γραφὴ πρὸς τοὺς Πρεβεζιάνους.

Καὶ γράφει μέσα 'ς τὸ χαρτί· « καϋμένοι Πρεβεζιάνοι,
Πῶς ἦλθα 'ς τοῦτ' τὰ σύνορα ἐγὼ μὲ τὸ φερμάνι.
Καὶ γράφει τὸ φερμάνι μου νὰ γίνετε ῥαγιάδες,
Τοὺς Φράγκους νὰ μοῦ στείλετε ἐδῶ, μόρ' ἀρχοντάδες.
Ῥαγιάδες, νὰ τὸ ξέρετε, ἐσεῖς ἂν δὲν γραφθῆτε,
Ἀλληνῶς θελὰ χαλάσετε, καὶ θελὰ σκλαβωθῆτε.
Πῶς γράφει τὸ φερμάνι μου, ἐγὼ μὲ χωρὶς ἄλλο,
Ἂν δὲ μὲ προσκυνήσετε, σπαθὶ θέλα νὰ βάλλω.
Καὶ βέβηα δὲν τὸν ἀγαπῶ ἐγὼ τὸν χαλασμόν σας,
Μόν' ἀγαπῶ νὰ βρίσκωμαι 'ς τὸν τόπον τὸν δικόν σας.
Ἀπ' ἔδω, κεῖθε, καὶ μπροστὰ νὰ δίνετε χαράτζι,
Καὶ Τοῦρκον δὲν σᾶς προβοδῶ 'ς τὴν Πρέβεζαν νὰ κάτσῃ.
Τοῦτ' τὴν ἀντράλα, χριστιανοὶ, τὴν γύρευσέτ' ἀπτοί σας,
Κι' αὐτὸς ὁ Φράντζας τ' ἤθελε 'ς τὴν χώρα τὴν δική σας;
Πῶς τὸν ἐδέχθηκᾶτ' ἐσεῖς 'ς τὴν ἐδική σας χώρα;
Καὶ τί τζεβάπι τῆς Τουρκιᾶς θὰ δώσετ' ἐσεῖς τώρα;

Ὁ βασιλῆάς ἀπὸ τ' ἐσᾶς γυρεύει τὸ χεσάπι,
Τὶ ξέρετε καὶ φτιάνετε τέτοιας λογῆς ντουλάπι.
Καὶ τὸ ντουλάπι ποῦ 'χετε σκουληκιασμένον 'βῆκε,
Κι' ὁ 'Ρόζος, ποῦ τὸ δούλευε, 'ς τὸ κούτζουρό μου μπῆκε.
Καὶ δὲν ἐβάσταξε πολὺ τοῦ 'Ρόζου τὸ ντουλάπι,
Καὶ τώρα 'ς τὴν ἡμέρα μου θὰ γίνετε χαράπι.
Κ' ὅ,τ' ἐκαμέτε, χριστιανοὶ, ἂς ἦναι χαρισμένο,
Κεφάλι δὲν χαλάσθηκε ποτὲ προσκυνημένο.
Ἔτσι σᾶς γράφω, χριστιανοὶ, καὶ πάλι στοχασθῆτε,
Καὶ ποιό 'ναι τὸ καλλίτερο, διαλέξετε νὰ βρῆτε.
Ἀλληῶς δὲν σᾶς χωρίζομαι, νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ καὶ 'κεῖνο,
Καὶ ῥάγι νὰ μοῦ δώσετε κατόπι δὲν σᾶς δίνω.
Τὶ τὸ δικόν μου τὸ σπαθὶ ῥαγιάδες δὲν λυπᾶται,
Καὶ σκλάβοι 'ς τὴν Ἀρβανιτιὰ νὰ ξέρετε θὰ πᾶτε.
Καὶ τοὺς Φραντζέζους, ποῦ 'χετε 'ς τὴν ἐδικήν σας χώρα,
Ἐδῶ νὰ μοῦ τοὺς φέρετε τὴν ἴδια τούτ' τὴν ὥρα.
Ἐδῶ νὰ μοῦ τοὺς φέρετε 'ς τὰ χέρια τὰ δικά μου,
Τὶ βιάζομαι νὰ σηκωθῶ νὰ πάνω 'ς τὴν δουλειά μου.
Τ' ἔχω καιρὸν ποῦ βρίσκομαι ἐδῶ 'ς τὸ σύνορόν σας,
Καὶ βέβηα νὰ τὸ ξέρετε ποῦ θέλω τὸ καλόν σας.
Γιὰ τοῦτο σᾶς προβόδησα χαμπέρια τιμημένα,
Κατόπι κάνα μπεχανὲ νὰ μὴ μοῦ βρῆτε 'μένα.
Νὰ μὴ μοῦ εἰπῆτε, Ἀλήπασα, δὲν ἔστελνες χαμπέρι;
Καὶ πῶς δὲν ἔχει ἡ Πρέβεζα ἀμάχη καὶ σεφέρι.
Πρέπει νὰ προσκυνήσετε προτοῦ νὰ σᾶς βαρέσω,
Γιατὶ σᾶς βάνω τὸ σπαθὶ ἀνίσως καὶ κερδαίσω.
Κι' ἂν βάλλω τὸ ποδάρι μου 'ς τὴν Πρέβεζα 'ς τὴν χώρα,
Θὰ χάσετε τὸν ἅγιόν σας τὴν ἴδια κείν' τὴν ὥρα.
Καὶ βέβηα νὰ τὸ ξέρετε, ἀμὰν νὰ μὴ μοῦ εἰπῆτε,
Καὶ κεῖνο ποῦ θὰ πάθετε θελὰ τὸ θυμηθῆτε.
Τ' ἐγὼ 'μαι κεῖνος ἄνθρωπος ποῦ δὲν γυρίζω πίσω,
Νὰ ξέρετε 'ς τὴν Πρέβεζα ψυχὴν δὲν θέλ' ἀφήσω.
Δὲν πρέπ' αὐτοῦ 'ς τὴν Πρέβεζα ἐσεῖς πειὰ νὰ σταθῆτε,
Νὰ πονοκεφαλήσετε καὶ δρόμον νὰ μὴ βρῆτε
Πῶς εἶναι τὸ πρεπόμενον 'ς τὴν Πρέβεζαν νὰ γίνῃ,
Ἄνδρες, γυναῖκες 'ς τὸ σπαθὶ ψυχὴ νὰ μ' ἀπομείνῃ.

Γιατ' ἠθελέτε, χριστιανοί, τοῦ Φράγκου τὰ ξενάτια;
Καὶ τώρα θελὰ πάρετε τὰ μαῦρα μονοπάτια.
Κι' ἂν δὲν μοῦ παραδώσετε τὰ φράγκικα φουσάτα,
Τὸ βέβηο ποῦ θὰ πάρετε τὴν σκοτεινὴν τὴν στράτα.
Καὶ ν' ἀναγνώσετε καλὰ τὴν τίμια τὴν γραφήν μου,
Καὶ τίμια ν' ἀγοράσετε τὴν τίμια προσταγήν μου.

Ἀπόκρισις Πρέβεζας πρὸς τὸν Ἀλήπασαν.

Ἡ Πρέβεζα τὴν διάβασε τὴν τίμια τὴν γραφήν του,
Καὶ βλέπουν τὰ γραφόμενα καὶ τὴν ἀπόκρισίν του.
Βεβηώθηκαν 'ς τὴν Πρέβεζαν μικροί, τρανοί, μεγάλοι,
Καὶ κεῖνοι οἱ βαρυκέφαλοι 'ς τὸ γλοῦπο τό 'χαν βάλλει.
Καὶ στέλλουν 'ς τὸν Ἀλήπασα· « γιατί μᾶς γράφεις ἔτσι;
Καὶ πῶς θελά 'ρθουν σήμερα σὲ 'σένα οἱ Φραντζέτζοι;
Τὸν Ῥόζον μᾶς ἀλκότησες, δὲν γίνηκάμε ξίκι,
Γιατ' ἔχομεν σὰν ταὐτονε δυό, τρεῖς χιλιάδες λύκοι.
Κι' ἂν βγοῦν οἱ λύκοι σήμερα τ' ἀσκέρι σου τὸ σκίζουν,
Ἀκόμα καὶ τὰ Γιάννινα αὐτὰ σοῦ τὰ ῥουφίζουν.
Ἡ κλεφτουργιὰ τῆς Ῥούμελης ἐδῶ 'ναι μαζωμένη,
Μερόνυχτον διὰ πόλεμον αὐτοί 'ναι λυσσασμένοι.
Πῶς κόπιασες 'ς τὴν Πρέβεζα καὶ πῶς θὰ τὴν χαλάσῃς;
Βάστα καλὰ τὰ Γιάννινα κι' αὐτὰ νὰ μὴ τὰ χάσῃς.
Ἀκόμα μᾶς φανέρονες πῶς ἦλθες μὲ φερμάνι,
Τέτοια φερμάνια ἡ Πρέβεζα 'ς τὸν νοῦν της δὲν τὰ βάνει.
Σὲ δυὸ τρεῖς 'μέραις ὕστερα ἔχεις νὰ τ' ἀγροικήσῃς,
Νὰ μὴ βρῇς τόπον πουθενὰ νὰ πᾶς ν' ἀποκουμπήσῃς.
Ὡς τόσον σ' ἔχομε ῥιτζιᾶ νὰ σηκωθῇς ἀπ' ἐκεῖ,
Γιατ' ἔχομε νὰ κάμωμε θαυματουργὸ ντουφέκι.
Νὰ σηκωθῇς, Ἀλήπασα, προτοῦ νὰ μαχευθοῦμε,
Κ' ἕνας τὸν ἄλλον σήμερα αὐτοῦ θελὰ χαθοῦμε.
Δέκα βασίλεια πέρασαν 'ς τὴν μέρα τὴν δική μας,
Κι' ἀπὸ κανένα βασιλῆᾶ δὲν ἴδρωσε τ' αὐτί μας.
Καὶ τώρα πῶς θὰ γίνωμεν τοῦ βασιλῆως ῥαγιάδες,
Ποῦ βρίσκονται 'ς τὴν Πρέβεζαν Φραντζέζοι τρεῖς χιλιάδες;

Κι' ἄλλες χιλιάδες εἴκοσι Φραντζέζους καρτεροῦμε,
Κόπτοντας καὶ σκοτόνοντας 's τὴν Πόλι θὰ σταθοῦμε.
Ἀπ' ἀπὸ δικά μας σύνορο τ' ἀσκέρι νὰ σηκώσῃς,
Τὶ 'πάνω σου θελὰ 'ρθοῦμε καὶ θὰ τὸ μετανοιώσῃς.
Καὶ μὲ 'ρχεσαι καὶ πολεμᾷς τὴν κόρδα νὰ μᾶς δείξῃς,
Τ' ἀσκέρι καὶ τοῦ λόγου σου ἐδῶ θελὰ τοὺς πνίξῃς.
Ἀδόλετο νὰ σηκωθῇς νὰ πᾷς μὲ τὴν τιμήν σου,
Τὶ χάνεσαι 's τὴν Πρέβεζα ἐσὺ καὶ τὸ σπαθί σου.
Ἐδῶ δὲν εἶναι Χόρμοβο νὰ πᾷς νὰ τὸ χαλάσῃς,
Ἀκόμα καὶ τὸν μπράτιμον νὰ στείλῃς νὰ τὸν πιάσῃς,
Ἐδῶ τὸ λένε Πρέβεζα 's τὸν κόσμον ξακουσμένη,
Ἀφ' ὄντας ὁποῦ στήθηκε κορίτζ' εἶν' ἡ καϋμένη.
Καὶ χρεία δὲν τὸν ἔχομε μηδὲ τὸν βασιλῆᾶ σου,
Κι' ἡ Πρέβεζα δὲν γίνεται ῥαγιᾶς τῆς ἀφεντιᾶς σου.
'Σ τὰ Γιάννινα τὸν βρίσκομεν ἐμεῖς τὸν βασιλῆᾶ μας,
Ποῦ βρίσκεται 's τὴν φυλακὴν, καὶ 'βάρυν' ἡ δουλειά μας.
Κι' ἀπόλυσε τὸν βασιλῆᾶ, τὶ θέλεις μετανοιώσεις,
Καὶ μὴ θαῤῥῇς τὴν Πρέβεζα ποτὲ νὰ τὴν ζαπώσῃς.
Τὸν 'Ρόζον σὰν τὸν ἔπιασες δὲν τοῦ 'καμες ζαράρι,
Τὸ δίκηο ἀπ' τ' ἐσένανε διπλὸ θελὰ τὸ πάρει.
Κι' αὐτὸ δὲν τὸ 'καμες καλὰ μὲ τὴν ἀπιστοσύνη,
Κι' ὁ 'Ρόζος ἔτσι θάῤῥευε πῶς εἶχε φιλοσύνη,
Γιὰ τοῦτο σὲ πιστεύθηκε κι' ἦλθε 's τὸ σύνορό σου,
Ἀγαπημένος ἦτονα καὶ μπράτιμος δικός σου.
Κι' ἂν ἀγροικᾷς, Ἀλήπασα, νὰ μᾶς τὸν ἀπολύσῃς,
Τ' εἶναι βαρειὰ τοὺτ' ἡ δουλειὰ καὶ θὰ κακοπαθήσῃς.
Καὶ ἀπ' ἐδ' ἀπὸ τὴν Πρέβεζαν νερὸ νὰ μὴ γυρέψῃς,
Νὰ πάρῃς τὰ ματάκια σου καὶ τόπον νὰ χαλέψῃς.
Τὶ 'δῶ 's τὴν δόλια Πρέβεζαν πολλ' ἦλθαν καὶ χαθῆκαν,
Καὶ τὰ πικρά τους τὰ κορμιὰ 's τὴν μαύρην γῆς ἐμβῆκαν. »
'Σ ἐκεῖνο πάνω πλάκωσαν κ' οἱ σκοτεινοὶ Σουλιῶταις,
Καὶ τοῦ 'πιακαν ταῖς δημοσιαῖς, ταῖς στράταις, καὶ ταῖς πόρταις.
Κ' εἶχ' ἕνα φίλο Ἀλήπασας καὶ τῷ 'δωκε χαμπέρι·
« Τὸ Κακοσοῦλι, τοῦ 'πανε, πῶς σοῦ 'καμε καρτέρι.
Τὶ βῆκαν καὶ σὲ καρτεροῦν μὲ τ' ἅρματά τους οὗλοι,
Ἄνοιξε τὰ ματάκια σου ἀπὸ τὸ Κακοσοῦλι.

Ἂν χαλασθῆ 'ς τὴν Πρέβεζαν, 'Αλῆπασα, τ' ὀρδί σου,
Ξέρε ποῦ θέλεις νὰ χαθῇς ἐσὺ καὶ τὸ παιδί σου.
Κι' ὅλ' οἱ Σουλιῶταις καρτεροῦν νὰ τοὺς γυρίσῃς πλάτη,
Ντουφέκι νὰ σοῦ βάλουνε, τί σ' ἔχουνε γινάτι.
Κ' ἡ κλεφτουργιὰ τῆς 'Ρούμελης κ' ἐκεῖνοι βουλλωθῆκαν,
Φραντζέζοι γράφθηκαν κι' αὐτοὶ 'ς τὴν Πρέβεζαν καὶ μπῆκαν.

Λαμβάνωντας ὁ 'Αλήπασας τὰ χαμπέρια ἐκίνησε κατὰ τὴν Πρέβεζαν.

Σὰν τοῦ 'πανε τ' 'Αλήπασα πῶς τοῦ 'πιασαν τὴν στράτα,
Τοῦ 'ρθαν κι' ἀπὸ τὴν Πρέβεζα τέτοιαις λογῆς μαντάτα.
'Αλήπασας ἐπρόσταξε καὶ κράζει τὸ παιδί του,
Νὰ τὸ κινήσῃ σήμερα νὰ πάῃ μὲ τὴν εὐχή του.
Καὶ 'ς τὸ οὐρδί του πρόσταξε νὰ τοιμασθῇ τ' ἀσκέρι,
Μὲ τὸν Φραντζέζον σήμερα ν' ἀνοίξουνε σεφέρι.
« Νὰ βάλλωμεν τὸ γκιόζι μας, ἐμεῖς μωροὶ γαζίδες,
Διατ' εἴμεσθε μουχασερὲ ἀπὸ τοὺς γεζεντίδες.
Πρέπει νὰ τζαλιστήσωμεν ὅσον κι' ἂν ἠμποροῦμεν,
Σεΐτιδες νὰ γίνωμεν, παράδεισον νὰ βροῦμεν.
'Σ τὸν ντὶν ντουσμάνη σήμερα νὰ κάμωμε γαϊρέτι,
Κ' ἔτσι θαῤῥῶ τὴν Πρέβεζα πῶς νὰ τὴν κάμω φέτι.
Κ' ἔτσι μοῦ γράφουν τὰ σκυλιὰ ἀπ' ἐδῶ νὰ φορτώσω,
Νὰ πάρω τὰ ματάκιά μου κι' ἀλλοῦ νὰ ξημερώσω.
Κ' ἐγὼ τὸ στρέγω σήμερα νὰ ἦμ' ἀπεθαμένος,
Παρὰ νὰ φύγ' 'Αλήπασας ἀπ' ἐδῶ 'ντροπιασμένος.
Κ' ἐγὼ 'ντροπὴν δὲν ἔφερα ποτὲ 'ς τὸ πρόσωπόν μου,
Μηδὲ μοῦ ἴδρωσε τ' αὐτὶ ποτὲ ἀπ' τὸν ἐχθρόν μου.
Κι' ἀπ' ἐδῶ κεῖθε τὸν ἐχθρὸν θαῤῥεύω νὰ νικήσω,
Καὶ σήμερα τὴν Πρέβεζα μὲ λάδι νὰ τὴν ψήσω.
Καὶ σὺ μορὲ Μουχτὰρ πασᾶ, ἂν ἦσαι γυιὸς δικός μου,
'Σ τὸν ντὶν ντουσμάνη σήμερα νὰ γίνῃς σύντροφός μου.
Καὶ σήμερα τὴν Πρέβεζα τὴν θέλ' ἀπὸ τ' ἐσένα
Τί τ' ἄκουσες τί μοῦ 'στειλαν καὶ τ' ἔχουνε γραμμένα. »

Ὁ Μουχτὰρ πασᾶς κινᾶ διὰ τὴν Πρέβεζαν.

Σηκώθηκ' ὁ Μουχτὰρ πασᾶς καὶ τοῦ 'πιασε τὸ χέρι,
Καὶ τὴν εὐχή του γύρευσε, κ' ἐσήκωσε τ' ἀσκέρι.
Χίλιους νομάτους ἔστειλε μαζῆ μὲ τὸν Μουχτάρη,
Τοὺς ἑξακόσους πρόσταξε κοντά του νὰ τοὺς πάρῃ.
'Αλήπασας ζερβὰ μεριὰ σὲ μιὰ ῥαχοῦλα βγαίνει,
Κ' ὁ γυιός του 'ς τὸ Παληόκαστρον δεξιὰ μεριὰ πηγαίνει.
Οἱ Φράγκοι τὸ Παληόκαστρον μὲ τάμπια τό 'χαν κλείσει,
Φράγκοι καὶ κλέφταις καὶ ῥαγιᾶς τὸ κάστρο 'χε γεμίσει.
Καὶ βγάζουν 'ς τὸ Παληόκαστρον τόπια καὶ κουμπαράδες,
Θαῤῥεύουν τὸν 'Αλήπασα μὲ ἄμετραις χιλιάδες.
Χίλιοι 'ξακόσοι ἦτονε καβάλα καὶ πεζούρα,
Κ' ἐφάνηκε τῆς Πρέβεζας πολλὰ βαρειὰ θολούρα.
Καὶ φθάνουν τὸ Παληόκαστρον, κι' ἀρχίζουν τὰ κομμάτια,
Καὶ θάμπωσ' ὅλος ὁ ντουνιάς, δὲν βλέπουν μὲ τὰ μάτια.
Κ' ἡ μπαταριά τους ἦτονε μία, καὶ ὄχι ἄλλη,
Γιατὶ τὸ Τούρκικο σπαθὶ τοὺς πέφτει 'ς τὸ κεφάλι.
Τὸ ἄλλα! ἄλλα! τῶν Τουρκῶν τοὺς ἔκαμε νὰ χάσουν,
Καὶ μπάλαις εἰς τὰ τόπιά τους νὰ μὴ ματαεμβάσουν.
Καὶ τὸ θεργιὸ ὁ Μουχτάρπασας σὰν ἀστραπὴ γυρίζει,
Σάν 'ς τὸν καιρὸν τοῦ θερισμοῦ γυρίζει καὶ θερίζει.
Σὰν ἓν λειοντάρι φοβερὸ καὶ πεινασμένο τρέχει
'Απὸ ταῖς τέσσαρες μεριαῖς, καὶ κρατημὸν δὲν ἔχει.
Ὡρμοῦσε σὰν τὴν ἀστραπὴ ποῦ φαίνεται 'ς τὴν δύσι,
Καὶ φανερόνει παρευθὺς βροχὴ πῶς θέλα χύσει.
'Αλήπασας φοβήθηκε μὴ χαλασθῇ τ' ἀσκέρι,
Κι' ἀτός του καβαλίκευσε μὲ τὸ σπαθὶ 'ς τὸ χέρι,
Τὸ βλέπει σὰν τὴν ἀστραπὴν τὸ ποθητό παιδί του,
Καὶ μπαίνει 'ς τὸ Παληόκαστρον κι' αὐτὸς μὲ τὸ σπαθί του.
'Αλήπασας 'ς τὴν μιὰ μεριὰ κι' ὁ γυιός τ' ἀπὸ τὴν ἄλλη
'Σ τὴν Πρέβεζα ἐβάλανε πολλὰ μεγάλη ζάλη.
Κι' οἱ Φράγκ' οἱ κακοῤῥοίζικοι πλέον δὲν ἔχουν χάλι,
Γιατὶ τὸ Τούρκικο σπαθὶ τοὺς παίζει 'ς τὸ κεφάλι.
Μιὰν ὥραν δὲν ἐβάσταξαν καὶ ῥίχνουν τὰ κλειδιά τους,
Σὰν τὸ χαλάζι πέφτουνε 'ς τὴν λάσπην τὰ κορμιά τους.

Ἀπάγω 'ς κείνην τὴν φωτιὰ ἐμπῆκαν εἰς τὴν χώρα,
Τὸν χάρο μὲ τὰ μάτια τους τὸν εἶδαν κεῖν' τὴν ὥρα.
Ὡς τόσος θρῆνος γίνηκε ἐκείνην τὴν ἡμέρα,
Π' ὁ κόσμος ἀλησμόνησε καὶ μάνα καὶ πατέρα.
Μανάδες μὲ μικρὰ παιδιὰ κι' αὐταῖς ἀλησμονοῦσαν,
Ὥραν τὴν ὥραν ἡ ἔρημαις τὸν χάρον καρτεροῦσαν.
Καὶ τὰ μαζούμικα παιδιά, ποῦ 'χαν 'ς τὰ γόνατά τους,
Μανάδες δὲν ἐγνώριζαν νὰ πιοῦνε τὰ βυζιά τους.
Ὅ,τ' ἔκαμε 'ς τὴν Πρέβεζα κανεὶς δὲν τό 'χει κάμει,
Ποῦ πέφτει μέσ' τὴν θάλασσαν τὸ αἷμα σὰν ποτάμι.
Ἀλήπασας ἐπρόσταξε τοὺς σκλάβους νὰ τοὺς πιάκῃ,
'Σ τὴν Πρέβεζαν γυρίζουνε σοκάκι τὸ σοκάκι.
Βάϊ, βάϊ, καϋμένη Πρέβεζα, πῶς ἦσουν παινεμένη,
Καὶ τώρα καταντήθηκες 'ς τὰ αἵματα πνιμένη!
Οἱ κλέφταις σοῦ 'πεσαν ἀμάν, καὶ ῥαῒ δὲν τοὺς δίνει,
Ὅσ' ἤτανε 'ς τὴν Πρέβεζαν μηδ' ἕναν δὲν ἀφίνει.
Γιατὶ σοῦ πῆρε, Πρέβεζα, ἀέρι τὸ κεφάλι,
Καὶ τώρα σκλαβωθήκατεν ὅλοι μικροὶ μεγάλοι;
Ἀλήπασας 'ς τὴν Πρέβεζαν τέτοια νιζάμι δίνει,
Κόφτει κορμιά, πέρνει ψυχαῖς, δὲν κάν' ἐλεημοσύνη.
Περίσσιαις σκλάβαις ἔπιασε κορίτσια καὶ νυφάδες,
Καὶ στέλνει 'ς τὴν Ἀρβανιτιὰ ἀμέτρηταις χιλιάδες.
Πολλαῖς μανάδες χώρησαν ἀπὸ ταῖς θυγατέραις,
Ποῦ νὰ ἀμνέουν 'ς τὸν ντουνιά, μὰ κείναις ταῖς ἡμέραις.
Πολλὰ παιδιὰ, ποῦ χώρισαν ἀπὸ τοὺς πατεράδες,
Καὶ τοὺς κρατοῦν 'ς τὰ Γιάννινα σὰν μαύρους Ἀραπάδες.
Πολλαῖς γυναῖκες χώρισαν κι' αὐταῖς ἀπὸ τοὺς ἄνδρες,
Καὶ βλιάζουν σὰν τὰ πρόβατα καὶ σὰν τ' ἀρνιὰ 'ς ταῖς μάνδραις.
Κι' ἀπ' τοὺς Φραντζέζους μερικοὶ 'ς τὴν θάλασσαν ἐμβῆκαν,
Κι' ἐβούλιαξαν 'ς τὴν Πρέβεζαν, οἱ σκοτεινοὶ πνιγῆκαν.
Κάμε νισάφι, Ἀλήπασα, τ' ἔχεις μεγάλο κρίμα,
Τόσα κορμιὰ 'ς τὴν Πρέβεζα μὴ προβοδᾷς 'ς τὸ μνῆμα!
Καὶ τώρα 'ς τὴν ἡμέρα σου νὰ μὴ ξεσπατωθοῦμε,
Ῥαγιάδες νὰ σοῦ γίνωμεν, ὅσον καιρὸν κι' ἂν ζοῦμε.
Φραντζέζους μιὰ τρακοσαριὰ 'ς τὰ σίδερα τοὺς βάνει,
'Σ τὴν Πόλιν τοὺς προβόδησε, τοῦ βασιλιᾶ τοὺς πάνει.

Χίλια κεφάλια ἔστειλε [illegible] 'ς τὸ ντουβλέτι,
Καὶ τοῦ 'γραφε, τὴν Πρέβεζα τὴν ἔκαμάμε φέτι.
Στέλνει τὸν Ῥόζ' Ἀλήπασας νὰ τοὺς κουμανδαρίσῃ,
Ὁποῦ 'θελε τὰ Γιάννινα νὰ τὰ κληρονομήσῃ.
Πεσκέσι τοὺς προβόδησε Ἀλήπασας 'ς τὴν Πόλι
Τοὺς σκλάβους τοὺς πικρόχειλους, τῆς Φράντζας τοὺς διαβόλοι.
Καὶ τοῦ 'γραφε τοῦ βασιλῆᾶ, πῶς τοῦ 'δωσε νιζάμι,
Παρακαλεῖ καὶ 'ς τοὺς Κορφοὺς ταχίνη νὰ τὸν κάμῃ.
Καὶ τὸ χαμπέρι σπάρθηκε 'ς οὖλα τὰ βιλαέτια,
Ὁποῦ 'παθαν 'ς τὴν Πρέβεζα μεγάλα χακαρέτια,
Ὁποῦ 'παθαν 'ς τὴν Πρέβεζαν ἄνδρες γυναῖκες σκλάβοι,
Κι' ἄλλος κανένας 'ς τὸν ντουνιᾶ ποτὲ νὰ μὴ τὸ λάβῃ.
Κάλλια νὰ πᾶνε 'ς τὴν Φραγκιὰ ῥαγιάδες νὰ γραφθοῦνε,
Παρὰ μὲ τὸν Ἀλήπασα ποτὲ νὰ μαχευθοῦνε.
Ὅπ' ἔβαλε τὸ γκιόζι του αὐτὸς καὶ τὴ βουλή του,
Ἄλλος κανεὶς 'ς τὸ σύνορο δὲν στέκει 'ς τὸ σπαθί του.
Τὶ τὸ σπαθὶ τ' Ἀλήπασα εἶν' ἄξιο καὶ μεγάλο,
'Σ τὸν ὀλικὲ τοῦ βασιλῆᾶ αὐτὸ 'ναι, δὲν εἶν' ἄλλο.
Σὰν ἔκαμε τὴν Πρέβεζα χαράπι καὶ βιράνι,
Ἀλήπασας 'ς πόστι του σηκώθηκε καὶ πάνει.
Κι' ἀπάριασε 'ς τὴν Πρέβεζα αὐτὸς καμπόσ' ἀσκέρι,
Νὰ βρίσκεται τ' ἀσκέρι του 'ς τῆς Πρέβεζας τὰ μέρη.
Καὶ προβοδᾷ 'ς τὰ Γιάννινα νὰ βγοῦν νὰ τὸν δεχθοῦνε,
Μουμπάρεκι καὶ τὸν γαζᾶ τ' Ἀλήπασα νὰ εἰποῦνε.
Καὶ 'κόπιασε 'ς τὰ Γιάννινα αὐτὸς μὲ τὴν τιμή του,
Καὶ χάρηκαν οἱ φίλοι του καὶ σκάζουν οἱ ἐχθροί του.
Καὶ στρώθηκε 'ς τὸ πόστι του καὶ κάνει τὸ σεφᾶ τοῦ,
Καὶ τὸν ἐχθρὸν τὸν ἔκαμε πῶς θέλησ' ἡ καρδιά του.
Ν' ἀφήκω τὸν Ἀλήπασα νὰ πιάκω τὰ ντουβλέτι,
Ποῦ τῷ 'δωκαν τέτοιον μουσδὲν τῆς Πρέβεζας τὸ φέτι.
Ὁ ντουατζῆς σου, τοῦ 'πανε, κι' ὁ σκλάβος ὁ δικός σου,
Ἐδῶ σοῦ τὸν προβόδησε δεμένον τὸν ἐχθρό σου.
'Σ τὸν ὁρισμόν σ' ὁ σκλάβος σου τὸ αἷμά του τὸ χύνει.
Καὶ 'ς τὸν δικόν σου τὸν ἐχθρὸν κουσοῦρι δὲν ἀφίνει.
Ταχίνη κάμ' τον 'ς τοὺς Κορφοὺς νὰ πάῃ νὰ πολεμήσῃ,
Καὶ 'ς τὸν δικόν σου τὸν ἐχθρὸν κουσοῦρι νὰ μὴ ἀφήσῃ.

Ὁ βασιλῆας γράφει φερμάνι καὶ ἀποκρίνεται.

Ὥρισε κ' εἶπ' ὁ βασιλῆᾶς· « ταχίνη δὲν τὸν κάνω,
Τί βάνει τὸ ποδάρι του κι' ἀπέχει δὲν τὸν βγάνω.
Θὰ στείλω τὸν Κατρίμπεην μαζῆ μὲ τὴν ἀρμάτα,
Νὰ πιάση κεῖνα τὰ νερὰ τῆς Βενετιᾶς τὴ στράτα.
Ἀσκέρι θέλω 'ς τοὺς Κορφοὺς αὐτὸς νὰ προβοδήση,
Μαζῆ μὲ τὸν Κατρήμπεην νὰ βγῆ νὰ πολεμήση. »
Καὶ τοῦ 'στειλε τ' Ἀλήπασα ὁ βασιλῆᾶς φερμάνι,
Τὸ τρίτο τοῦϊ τοῦ 'στειλε καὶ τὸ κιλίτζ καφτάνι.
Καὶ τοῦ 'χε 'ς τὸ φερμάνι του: « Τοὺς τόπους νὰ φυλάξῃς
Τὸ πόστι σου 'ς τὰ Γιάννινα μὲ κάστρον νὰ τὸ φράξῃς.
Καμπόσ' ἀσκέρι 'ς τοὺς Κορφοὺς θέλω νὰ προβοδήσῃς,
Μὲ ὅλα τὸν Κατρήμπεην θέλω νὰ τὸν βοηθήσῃς. »
Ὅσον νὰ γράψ' ὁ βασιλῆᾶς νὰ τοῦ τὸ προβοδήση,
Ἀλήπασας τὰ Γιάννινα μὲ κάστρον τά 'χε κλείσει.
Σὰν τοῦ 'ρθε κι' ἀπ' τὸν βασιλῆᾶ κιλίτζι καὶ ντεστίρι,
Ἀπὸ τὰ τώρα καὶ μπροσθὰ θὰ τὸν εἰπῶ βιζίρη.
Ἀλήπασας 'ς τὰ Γιάννινα βάνει τὰ δυνατά του,
Καὶ κάνει κάστρον φοβερὸν νὰ κρένουν τ' ὄνομά του.
Τί τ' ὄνομα τ' Ἀλήπασα εἶν' ἄξιο καὶ μεγάλο,
Καὶ 'ς τὸν ὁλκὲ τοῦ βασιλῆᾶ αὐτό 'ναι, δὲν εἶν' ἄλλο.
Βεζίρης ἑτοιμάζεται νὰ προβοδήσ' ἀσκέρι,
Καὶ πλάκωσ' ὁ Κατρήμπεης 'ς τῆς Βενετιᾶς τὰ μέρη.

Ὁ ὑψηλότατος βεζίρης Ἀλήπασας στέλλει ἀσκέρι εἰς τὸν Κατρήμπεην.

Βεζίρης καβαλίκευσε καὶ πάει κατὰ τὴν Ἄρτα,
Κι' ἀσκέρι ἐπροβόδησε νὰ σμίξῃ τὴν ἀρμάτα.
Ἀλλοῦ θαῤῥεύει πῶς νὰ πάῃ καὶ δρόμους ἄλλους πιάνει,
Κι' ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς τὰ καραούλια βάνει.
Ἀλλοῦ θαῤῥεῖ νὰ κοιμηθῇ κι' ἀλλοῦθε ξημερόνει,
Κι' ὅπου τὸν πιάσουν γιὰ κακὸν κι' αὐτὸς ἐκεῖ φυτρόνει.
Κι' ὅλ' οἱ ἐχθροί του σήμερα πολλὰ 'ς τὸν νοῦν τους βάνουν,
Παρακαλοῦν 'ς τὴν μιὰν μεριὰν, καὶ τὸν σταυρόν τους κάνουν.

Καὶ θενὰ πάνουν νὰ κλαυθοῦν 'ς τὴν Τούρκικην ἀρμάτα,
Γιατ' ἄκουσαν τῆς Πρέβεζας τὰ μαῦρα τὰ μαντάτα.
Ἡ Ἅγιο Μαῦρα θὰ κλαυθῇ κι' ἡ Βόνιτσα κι' ἡ Πάργα,
Καὶ ὁ βεζίρης ἀπ' αὐτοὺς νὰ βρίσκεται ἀλάργα.
Καὶ πῆγανε καὶ κλαύθηκαν ἐκεῖνοι 'ς τὴν ἀρμάταν,
Ἀπ' τὸν βεζίρην σκιάζονται μὴ πάρουν μαύρην στράταν.
Κατρίμπεης κι' ὁ Μόσκοβος τοὺς λέγει· « νὰ μὴ κλαυθῆτε,
Κι' αὐτὸς ἂν ἔρθῃ ἀπάνω σας παρέκει μὴ τοῦ 'πῆτε.
Τί βρίσκεσθ' ὄξω 'ς τὴν στεργιά, κι' αὐτὸς ἔχει φερμάνι,
Κι' ἀπὸ τ' ἐμᾶς τὸ χέρι του κανεὶς δὲν τοῦ τὸ πιάνει.
Ὡς τόσον γιὰ χατίρι σας τοῦ στέλλομεν χαμπέρι,
'Σ τοῦτα τὰ τρία τὰ χωριὰ μπέλκιμ τραβήσῃ χέρι.
Κι' ἂν θέλῃ γιὰ χατίρι μας αὐτὸς δὲν σᾶς πειράζει,
Κι' ἂν τό 'χῃ μὲ τὴν γνώμην του ἴσως καὶ τὸ λουφάζει. »
Αὐτά 'πανε, καὶ γύρισαν πικροὶ φαρμακωμένοι,
Κι' ὅταν τ' ἀκοῦνε τ' ὄνομα τρομάζουν οἱ καϋμένοι.
Κι' ἂν κακοκεφαλήσουνε οἱ μαυρισμένοι κεῖνοι,
Βεζὶρ σαὶν 'Αλήπασας τὸν δρόμον τοὺς τὸν δίνει.
Καὶ πῆγε πέρα 'ς τοὺς Κορφοὺς ἡ Τούρκικη ἀρμάτα,
Καὶ τοῦ Φραντζέζου τοῦ 'δωκε τὴν σκοτεινὴν τὴν στράτα.
Καὶ οἱ Κορφοὶ ἀνέμειναν πῶς ἦτον μαθημένοι,
Πῶς ἦτον 'ς τὸν παληὸν καιρὸν 'ς τὸν βασιλῆᾶ γραμμένοι.
Καὶ γύρισε 'ς τὰ Γιάννινα καὶ γίνεται χαζίρι,
Νὰ μὴ τὸν στείλουν πουθενὰ τὸν τίμιον τὸν βεζίρη.
'Σ τὸ Κακοσοῦλι πολεμᾷ τρανὸν νιζᾶ νὰ στήσῃ,
Γιατ' ἔχει πόνον καὶ σεβδᾶ νὰ τὸ κληρονομήσῃ.

Ἡ δευτέρα ἐκστρατεία κατὰ τοῦ Κακοσούλιου τοῦ λαμπροτάτου καὶ γαληνοτάτου βεζὶρ 'Αλήπασα.

'Εκεῖνα τ' ἄγρια βουνὰ κυττάζει νὰ τὰ στρώσῃ,
Γιατ' ἔχει πόνον καὶ θυμὸν νιζάμι νὰ ταὶς δώσῃ.
Γαζῆ βεζὶρ 'Αλήπασας θέλει τὸ Κακοσοῦλι,
Τί τὸ 'δικόν του τ' ὄνομα δὲν τό 'χανε μαγγοῦλι.
Τομάζεται 'ς τὰ Γιάννινα μὲ φοβερὰ φουσάτα,
'Σ τὸ Κακοσοῦλι τά 'μαθαν τὰ σκοτεινὰ μαντάτα.

Καὶ ξαφνὰ ἐπῆρε τὰ Γιάννινα κ' ἐπλάκωσε τὴν Λιάπα,
Τὸ βέβηο νὰ πιστεύσετε, γιλάφι δὲν σᾶς εἶπα.
Τὴν γλύτα τὴν ἐπλάκωσε καὶ στένει τὸ οὐρδί του,
'Σ τὸ Κακοσοῦλι πολεμᾷ νὰ στείλῃ τὸ παιδί του.
Ὁποῦ εἶναι τόποι σάρπικοι αὐτὸς παλάγκαις φτιάνει,
Ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς μουχασερὲ τοὺς κάνει.
Ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς τὸν τόπον τους τὸν 'παίνει;
Κι' ἄνδρες, γυναῖκες βρίσκονται πικροί, φαρμακωμένοι.
Καὶ πόσοι ντεβλετλίδες του, ὁποῦ 'περνε κοντά του,
Δὲν φύγανε χοσνούτιδες ἀπὸ τὴν ἀφεντιά του.
Τότε τοῦ βγῆκαν τὸν τζιαρὲ καὶ σκόρπισαν ἀπέκει,
Γιὰ νὰ χαλάσουν τὸ οὐρδί, νὰ μὴ πιασθῇ ντουφέκι.
Ἀπ' ἐκεῖ ἐσηκώθηκαν καὶ 'ς τὸ Μπεράτι πάνουν,
Καὶ βγαίνουν 'ς τὸν Μπραΐμπασα καὶ νάκλι τοῦ τὸ κάνουν.
Γιὰ τὸν βεζίρη τοῦ 'πανε, πῶς ἔχει τὴν βουλή του,
'Σ τὸ Δέλβινο καὶ τὴν Τσαμουριὰ νὰ ῥίξῃ τὸ οὐρδί του.
Πῶς 'βῆκε ἀπὸ τὰ Γιάννινα μὲ κεῖνο τὸ νιγέτι,
Γιὰ νὰ ποτίσῃ τὴν Τουρκιὰ φαρμακερὸ σερμπέτι.
« Κι' ἂν ἀγαπήσῃς, τοῦ 'πανε, προβόδα τους ἰμδάτι,
Τί ἂν πάρῃ καὶ τὴν Τσαμουριά, θὰ 'μπῇ καὶ 'ς τὸ Μπεράτι. »

Ὁ Μπραΐμπασας ἑτοιμάζεται κατὰ τοῦ βεζὶρ Ἀλήπασα.

Σὰν τοῦ 'παν τοῦ Μπραΐμπασα τέτοιας λογῆς χαμπέρι,
Ἀπὸ ταῖς τέσσαρες μεριαῖς προβόδησε γι' ἀσκέρι.
Στέλλει τοῦ Μουσταφάπασα χαμπέρια τιμημένα:
« Ἐφέτο νὰ γυρίσετε ἀπ' ἐδῶ μετ' ἐμένα. »
Στέλλει καὶ τοῦ Σελίμπεη καὶ τοῦ Ντελιάνη γράμμα:
» Ἐφέτο μετ' ἐμένανε νὰ γίνετ' ὅλοι ἀντάμα. »
Ἄλλα χαρτιὰ προβόδησε 'ς τῆς Τζαμουριᾶς τὰ μέρη:
» Ἕνας τοῦ ἄλλου σήμερα νὰ δώσετε χαμπέρι,
Καὶ νὰ δεθοῦμε σήμερα ζωνάρι σὲ ζωνάρι,
Τί πολεμᾷ 'Αλήπασας τὸν τόπον σας νὰ πάρῃ.
Ἀκόμα ἐπροβόδησε χαρτιὰ 'ς τὸ Κακοσοῦλι:
« Ἐφέτο τούτην τὴν χρονιὰ ἕνα νὰ γίνουμ' οὖλοι. »

Ἄλλα χαρτιὰ προβόδησε 'ς τὸν ναχιγὲ Πρεμέτη·
« Ἐσεῖς 'Σ ταμένα νὰ γυρίσετε, νὰ βρῆτε σελιαμέτι·
Κ' οἱ Τότζκιδες, ποῦ βρίσκονται 'ς τὸ Δέλβινο 'ς τὴν χώρα
Βαρεῖτέ τους νὰ φύγουνε τὴν ἴδια τοῦτ' τὴν ὥρα.
Τὸ γρήγορον βαρεῖτέ τους καὶ μὴ χασομερᾶτε,
Τί βλέπετε ποῦ γίνηκε γιάρλιξ, καὶ δὲν τρομᾶτε;
Πῆρε τὴν Κιάφα τοῦ Γιαλοῦ, πῆρε καὶ τὸ Γαρδίκι
Ἀνκπάνη καὶ ς' τὸ Δέλβινο χαράτζι θὰ σᾶς πάρῃ.
Τὰ μάτια δὲν τ' ἀνοίγετε τὸν τόπον σας νὰ ἰδῆτε
Πῶς ἦτον καὶ πῶς γίνηκε; καὶ πλειὸ τί καρτερεῖτε;
Ἔρτζι πολὺ νὰ βάλλετε 'ς τὸν τόπον τὸν δικόν σας,
Τὸν Τότζκα νὰ τὸν διώξετε ἀπὸ τὸ σύνορόν σας. »
Ὀπίσω τοῦ προβόδησε καὶ ποῦ Μαχμοῦτ Ντελβίνα·
« Ἀλήπασας 'ς τὰ Γιάννινα τὸ βλέπεις τί κάνει;
Διατὶ τὸν ἀφηκράζεσθε ἐσεῖς τὸν Μπραΐμ Ντέμαη;
Ποῦ σᾶς τὰ δίνει τὰ παιδιὰ 'ς τὰ Γιάννινα ῥεχέμι;
Πάλιν 'ς τὸ Σοῦλι προβοδᾶ· « ἐσεῖς τί καρτερεῖτε;
Τὸν χαλασμὸν τῆς Πρέβεζας καὶ σεῖς θὰ τὸν ἰδῆτε!
Ῥεχέμια νὰ μοῦ φέρετε ς' τὸ Δέλβινο 'ς τὴν χώρα,
Κ' ἐγὼ βαρῶ τοὺς Τότζκιδες τὴν ἴδια τούτην ὥρα.
Γ' αὐτὸς τηρᾷ τὸν τόπον μας νὰ τὸν κληρονομήσῃ,
Κι' ἄλλον ἀκράνη πουθενὰ δὲν ἀγαπᾷ ν' ἀφήσῃ.
Πρῶτα 'ς τὸ Σοῦλι πολεμᾷ τ' ἀγκύστρι του νὰ ῥίξῃ
Κατόπι καὶ τὴν Τσαμουργιὰ 'ς τὴν λίμνην νὰ τοὺς πνίξῃ.
Κυττάζει καὶ ς' τὸ Δέλβινο νὰ βάλλῃ τὸ ποδάρι,
Ν' ἁπλώσῃ καὶ τὸ χέρι του τὴν Βλιώρα (1) νὰ μοῦ πάρῃ.
Κι' ὅσον ποῦ εἶμαι ζωντανὸς καμποῦλι δὲν τὸ κάνω,
Μόν' ἀγαπῶ 'ς τὸ ἔρτζι μου νὰ πέσω νὰ πεθάνω.
Κι' αὐτὸς δὲν τὸ στοχάζεται ποῦ μ' ἔχει ἐμέν' ἀκρέτη,
Καὶ τώρα 'ς τὴν ἡμέραν μου ζαράρι δὲν μοῦ κάνει.
Τί 'κεῖνος ζύγωσε πολὺ ἀπάνω ς' τὸ ντουβλέτι,
Καὶ μᾶς ποτίζει σήμερα φαρμακερὸ σερμπέτι.
Ἕνας τὸν ἄλλον σήμερα πρέπει νὰ μαζωχθῆτε
Καὶ τώρα 'ς τὴν ἡμέρα μου τὸ δίκιο σας νὰ βρῆτε.

(1) Ἀλβανιστὶ ὁ Αὐλών, ὁ Τουρκιστὶ Αὐλογνιᾶ καλούμενος.

Καὶ κεῖνος ποῦ τὸν ἀγαπᾷ ἂς κάτσῃ 'ς τὴν μεριά του,
Ἂς πάῃ νὰ γίνῃ σκλάβος του κι' αὐτὸς καὶ τὰ παιδιά του.»
Ἀπὸ ταῖς τέσσαρες μεριαῖς τοὺς ἔκαμε μπερλίκι,
Νὰ πέσουν 'ς τὸν βεζίρη μας σὰν μανιωμένοι λύκοι.
Τὸ Σοῦλι τοῦ προβόδησαν 'ς τὸ Δέλβινο ῥεχέμι,
'Σ τὸ κάστρο τοὺς ἐκλείδωσαν 'ς τὸ σίγουρο τζεχνέμι.
Καὶ τοῦ 'στειλαν οἱ Τσάμιδες χαμπέρι μὲ τὸ Σοῦλι·
« 'Σ τὸν ὁρισμόν σου νά 'μεσθε, κι' ἂς ἀποθάνωμ' οὖλοι. »
Τέτοια χαμπέρια τοῦ 'στειλαν ἀπ' ὅλα τὰ σαντζάκια,
« Τελέδι θελὰ γίνωμεν διὰ τὸ δικόν σ' ὀτζάκι. »
Κι' ὁ ντεβαμπῆς τ' Ἀλήπασα ποῦ τρώγει τὸ ψωμί του
Ὅλοι κεφάλι σήκωσαν καὶ γίνηκαν ἐχθροί του.
Οἱ Τσάμιδες καὶ τ' Ἄρβανο κι' ὅλον τὸ βιλαέτι
Γυρεύουν νὰ γυρίσουνε καὶ τὸν Μαχμοὺτ Σιαμέτη.
Καὶ τοῦ 'παν τοῦ Μαχμούταγα· « ἔλα καὶ τράβα χέρι,
Νὰ μὴ μᾶς βρῇ τὸν τόπο μας χειρότερο γκιδέρι.
'Σ τοῦτο τὸ σιάρτι ποῦ 'χομεν ὅλοι νὰ βουλλωθοῦμεν,
Κι' αὐτὸς σὰν ἔρθῃ ἀπάνω μας παρέκει νὰ τοῦ εἰποῦμεν.
Πρέπει νὰ τὸν βαρέσωμεν σήμερα τὸν ἐχθρόν μας,
Ποῦ βρίσκεται μὲ τὸ σπαθὶ 'ς τὸν τόπον τὸν δικόν μας.
Κι' ἀλληῶς, μωρὲ Μαχμοὺτ ἀγᾶ, θὰ χάσῃς τὸν ἐτμπᾶ σου,
Θὰ χάσῃς καὶ τὰ σπίτια σου κι' ὅλον τὸν μαχαλᾶ σου.

Ὁ Μαχμοὺτ Σιαμέτης ἀποκρίνεται πρὸς τοὺς Δελβινιώτας.

Μαχμοὺτ Σιαμέτης γύρισε καὶ κρένει τιμημένα,
Τὰ ὅσα ποῦ θὰ γίνουνε μὲ δρόμον τὸ καθένα.
Καὶ λέει τοῦ Μουσταφάπασα· « ἐσεῖς τί μ' ἐρωτᾶτε;
Βουλλῶστέ το τὸ σιάρτι σας ὅπως κι' ἂν ἀγαπᾶτε. »
Τοῦ λέγει καὶ τοῦ Σελήμπεη· « μιὰ ψίχα συλλογίσου,
Μοῦ 'μοιάζ' ἀπὸ τὴν γνῶσίν σου θὰ χάσῃς τὴν τιμή σου.
Κ' ἐγὼ δὲν μπαίνω σήμερα σὲ τούτην τὴν ὁλότη,
Τ' εἶναι κοντὸ τὸ χέρι μου καὶ δὲν τ' ἁπλόνω ντότε.
Νά 'ταν τζιαρὲς νὰ κάνωμεν κεινοῦ ἕνα νταβέτι,
Καὶ νά 'ρχονταν ἀφέντης μου, βουλίζ' τὰ βιλαέτι.

Τὸ ζιαφέτι ἐκεινοῦ ἐμεῖς δὲν τὸ φτουροῦμε,
Καὶ πῶς ἐμεῖς μὲ ταύτονε χαρσὶ νὰ τοῦ σταθοῦμε;
Κι' ἂν μὲ 'ρωτᾶτε μένανε, ἐγὼ θὰ πάν' ἀτός μου,
Καὶ κάνα τρόπον νὰ τοῦ βρῶ νὰ κρίνω τ' ἀφεντός μου.
Καὶ τώρα πρέπει μὲ ῥιτζᾶ καὶ μὲ τὴν καλοσύνη,
Τὸ Κάστρον καὶ τὴν Νίβιτζα ἂν θέλῃ μᾶς τὰ δίνει.»
Τοῦ λένε τοῦ Μαχμούταγα· «τί θέλεις 'ς τὰ χωριά μας,
Σὲ τ' ἀφορμὴ νὰ χάσωμε σήμερα τὸν ῥιτζᾶ μας;
Γιὰ γένεσαι τὸ σήμερον μ' ὅλον τὸ βιλιαέτι,
Ἢ θέλα σὲ βαρέσωμε, μορὲ Μαχμοὺτ Σιαμέτη.
Γιὰ σήκω μὲ τὸ γλήγορο καὶ σύρε 'ς τὴν δουλειά σου,
Ἢ μέσα θὰ σὲ κάψωμε καὶ σέν' καὶ τὰ παιδιά σου.»
Τοὺς εἶπε κι' ὁ Μαχμοὺτ ἀγᾶς· «πῶς ἀγαπᾷ ἡ καρδιά σας.
Νὰ ἰδοῦμε τὰ ὑστερινὰ τὰ μαῦρα τὰ γραφτά σας.
Κι' ὅ,τι ἔχετε νὰ κάμετε ἐγὼ τὸ ξέρ' ἀτός μου,
Ὡς τόσον ποῦ τοῦ γίνομαι κουρμπάνι τ' ἀφεντός μου.
Κι' ὅ,τι νὰ πάθω σήμερα δὲν τό 'χω κασαβέτι,
Κι' ἀπὸ τ' ἐσᾶς δὲν στέκεται κανεὶς 'ς τὸ βελιαέτι.
Γιατὶ σᾶς δέν' Ἀλήπασας ταῖς σκοτειναῖς ταῖς στράταις,
Ἕνας θὰ πάῃ 'ς τὴν Τσαμουργιά, κι' ἄλλος 'ς τοὺς Βαγγαλιάταις.»
Καὶ στέλλ' ὁ Μουσταφάπασας 'ς τὴν μιὰ μεριὰ 'ς τὴν ἄλλη,
Νὰ κατεβοῦνε τ' Ἄρβανο ὅλοι μικροὶ μεγάλοι.
Κατέβη ὅλο τ' Ἄρβανο, Γαρδίκι καὶ Ζουλιάταις,
Μαχμοὺτ Ντελιάνης ἔρχεται μὲ τοὺς Κονισπολιάταις.
Δυὸ μῆνες τὸν Μαχμούταγα μουχασερὲ τὸν κάνουν,
Ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς ταῖς μπαταριαῖς τοῦ βάνουν.
Χαμπέρι τοῦ προβόδησαν ὀπίσω νὰ γυρίσῃ
Ἀπ' τὸν βεζίρη τοῦ 'πανε τὸ χέρι νὰ τραβήσῃ·
Καὶ τοῦ 'παν· «ἔλα γύρισε, μορὲ Μαχμοὺτ Σιαμέτη,
«Νὰ διώξωμε τοὺς Τότζκιδες ἀπὸ τὸ βιλιαέτι.»
Τοὺς ἔστειλ' ὁ Μαχμούταγας· «πῶς δὲ 'μπορ' νὰ γυρίσω,
Μὲ τὸν βεζίρη δὲν ἔχω πτερὰ νὰ πολεμήσω,
Τί κεῖνος εἶν' ἀφέντης μου καὶ χέρι δὲν τραβάω.
Τὸ στρέγ' ἀπὸ τὸ Δέλβινο νὰ σηκωθῶ νὰ πάω.»
Καὶ κεῖνοι τοῦ 'δωκαν βερὲ καὶ σήκωσε τὸ βιό του,
Καὶ χόνεψε 'ς τὴν Νίβιτζα ὁποῦ 'ν' ἀφεντικό του.

Σαράντα μέραις ἔκανε θαυματουργὸ ντουφέκι,
Μὲ τ' ἀφεντός του τὸ πτερὸ χαρὰ 'ς τὸν χάρη στέκει.
Σὰν 'βῆκ' ἀπὸ τὸ Δέλβινο αὐτὰς μὲ τὸν ταῖφᾶ του,
Τοῦ τά 'καψαν τὰ σπίτιά του κι' ὅλον τὸν μαχαλᾶ του.
Καὶ κάνουνε μουχασερὲν τὸ κάστρο τοῦ Δελβίνου,
Κι' ἀρχίνησαν τὸν πόλεμον, καὶ πέρουνε καὶ δίνουν,
Τοὺς ἔπεσαν ἀπάνω τους ὅλοι μικροὶ μεγάλοι,
Τοὺς βάνουνε ταῖς μπαταριαῖς τὴν μιὰ μεριὰ 'ς τὴν ἄλλη.
Κι' αὐτοὶ δυὸ μῆνες βάστασαν μουχασερὲ κλεισμένοι,
Καὶ σώνουνε τὸν ζαχερὲ καὶ βγαίνουν οἱ καϋμένοι.

Ὁ ὑψηλότατος καὶ πολυχρονεμένος βεζίρης λαμβάνων τας τὴν εἴδησιν τούτην ἐγύρισε ἀπὸ τὸ Σοῦλι, καὶ στέλλει τὸν Βελήπασα κατὰ τοῦ Ἰμπραΐμ πασᾶ.

Καὶ τοῦ βεζίρη τοῦ 'πανε τέτοιας λογῆς μαντάτα,
Πῶς ἔστειλ' ὁ Μπραΐμ πασᾶς καὶ σοῦ 'πιασε τὴν στράτα.
Τοῦ 'παν καὶ γιὰ τὸ Δέλβινο πῶς σήκωσε κεφάλι,
Τουφέκι νὰ σοῦ βάλλουνε 'ς τὴν μιὰ μεριὰ 'ς τὴν ἄλλη.
Τὸ Σοῦλι μὲ τὴν Τσαμουργιὰν κι' αὐτοὶ χαζιρεύθηκαν,
Ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς 'ς τὸ σάρτι βουλωθῆκαν.
Καὶ τοῦ 'παν πῶς ἐγύρισαν τὸν ναχγιὲ Πρεμέτη,
Οἱ σκοτεινοὶ θαῤῥεύουνε πῶς ἔχει κασαβέτι.
Τ' Ἀλῆ βεζίρη τό 'πανε τέτοιας λογῆς χαμπέρι,
Ἐγύρισε 'ς τὰ Γιάννινα μὲ τὸ δικόν τ' ἀσκέρι.
Καὶ στέλλει τοῦ Μπραΐμπασα' « Μπραΐμπασα, νταγιάντα,
Τοῦτ' τὰ τζιουλκούσια ποῦ 'καμες ἐγὼ τὰ θέλω πάντα.
Μὲ ξέρεις καὶ μὲ γνώρισες ἀπὸ τὰ πατρικά σου,
Καὶ θὰ σοῦ κάμω σήμερα κουρκοῦτι τὰ μυαλά σου.
Καὶ τώρα 'ς τὴν ἡμέρα μου τὸν τόπον θὰ μοῦ δέσῃς,
Ἢ μὴ θαῤῥῇς τὰ Γιάννινα ἐσὺ νὰ τὰ κερδαίσῃς;
Πῶς ἔπεσέτ' ἀπάνω μου ὅλοι μικροὶ μεγάλοι,
Τὸ Δέλβινο κ' ἡ Τσαμουργιὰ πῶς σήκωσαν κεφάλι; »
Ἕνα μπουλοῦκι τ' ἄφηκε πρὸς τοῦ Σουλιοῦ τὰ μέρη,
Κι ἂν τοὺς ὁμοιάτῃ τίποτας νὰ στείλουνε χαμπέρι.

Ἕνα μπουλοῦκι τὸ 'στειλε 'ς τῆς Τσαμουργιᾶς τοὺς τόπους,
Αὐτὸς νὰ πάῃ ἀπάνω τους 'ς τοὺς ἄτυχους ἀνθρώπους.
Ἕνα μπουλοῦκι τὸ 'στειλε καὶ πάει ἀπ' τοῦ θαλάσσου,
Ν' ἀκούσῃ καὶ τὸ Δέλβινο, τὸν ἅγιόν τους νὰ χάσουν.
Βεζίρ' Ἀλῆς 'ς τὰ Γιάννινα τὸ κάστρον θὰ σηκώσῃ,
Καὶ στέλλει τὸν Βελήπασα νιζάμι νὰ τοὺς δώσῃ.
Φωνάζει τὸν Βελήπασα καὶ τοῦ 'πε: « μπρὲ παιδί μου,
'Σ τὸν πεθερόν σου σήμερα νὰ πᾶς μὲ τὴν εὐχή μου.
Καὶ τίποτας μὴν ντρέπεσαι ὁποῦ 'ναι πεθερός σου,
Τὶ χαβάλὲς σοῦ γίνηκε καὶ μπᾶς ἐχθρὸς δικός σου.
Κ' ἐγὼ νὰ πάω ἀπάνω του καμποῦλι δὲν τὸ κάνω,
Κι' ἁπλόνω τὸ χεράκι μου καὶ τὴν χολή του βγάνω.
Ὁ πεθερός σου κύτταξε γκιδέρι νὰ μᾶς φέρῃ,
Καὶ τὰ καλὰ κατοπινά, παιδί μου δὲν τὰ ξέρει.
Διατ' ἔβαλα τὸ γιαόζι μου ἐγὼ 'ς τὸν ντὶν ντουσμάνη,
Καὶ κεῖνος τὸν ἐζύγωσε καὶ κόλι μοῦ τὸ κάνει. »
Βεζίρης σὰν τοῦ ἔδωσε τέτοιας λογῆς χαμπέρι,
Ἐχύθηκ' ὁ Βελήπασας καὶ τοῦ 'πιασε τὸ χέρι.
Καὶ βγῆκ' ἀπὸ τὸν πατέρα του σκυμμένο τὸ κεφάλι,
Διατὶ τὸν ἔχει πεθερὸν, κ' ἔχει 'ντροπὴν μεγάλη.
Ὡς τόσον δυὸ δὲν γίνεται ὁ λόγος τοῦ πατρός του,
Καὶ θελὰ πάῃ ἀπάνω του, ἂς ἦν' καὶ πεθερός του.
Ἐκίνησ' ὁ Βελήπασας μὲ τ' ἄμετρο ἀσκέρι,
Τοῦ πεθεροῦ του τοῦ 'στειλε φαρμακερὸ χαμπέρι.
Καὶ πάει κατὰ τὴν Κόνιτζα νὰ βρῇ τὰ σύνορά του,
Καὶ δὲν εἶναι τὸ βολετὸ κανεὶς νὰ βγῇ μπροσθά του.
Καὶ παίρει μπάλα τὰ χωριὰ καὶ πέφτει ἀπανωθιό τους,
Κι' οἱ σκοτεινοὶ Μπερατινοὶ τὸν χάνουν τὸν ντορό τους.
Ἀσκέρι τοῦ Μπραΐμπασα ἀμέτρηταις χιλιάδες,
Τοὺς ἔχει ναμουντάριδες καὶ μπέηδες κι' ἀγάδες.
Τοὺς ἔστειλ' ὁ Μπραΐμπασας κεινοὺς ἀπ' τὸ Μπεράτι
Νὰ πιάκουνε τὰ σύνορα νὰ μὴ τοῦ πάῃ ἰμτάτι·
Προτοῦ νὰ πιάσουν πόλεμον πῆραν καὶ γονατίζουν,
Καὶ κρύφταν πατόκορφα, καὶ πλάταις τοῦ γυρίζουν,
Καὶ κλείσθηκαν 'ς τὸ Ντόζιαρι καὶ πιάνουνε ντουφέκι,
Θαῤῥεύουν τὸν Βελήπασα πῶς δὲν τοὺς βγάν' ἀπέκει.

16*

Καὶ πλάκωσ' ὁ Βελήπασας 'ς τὴν Ντόζιαρη τὴν χώρα,
Μεγάλος θρῆνος γίνηκε ἐκεῖ ἐκείν' τὴν ὥρα.
Τὴν Ντόζιαρ' ὁ Βελήπασας μουχασερὲ τὴν κάνει,
'Απὸ ταῖς τέσσαρες μεριαῖς ταῖς μπαταριαῖς τοὺς βάνει.
Τὸ βλέπουν οἱ Μπερατινοὶ πῶς δὲν μποροῦν νὰ γλύσουν,
Γυρεύουνε τὴν Ντόζιαρη νὰ τοῦ τὴν ἀπολύσουν.
Καὶ στέλλουν τοῦ Βελήπασα· « πῶς νὰ μᾶς δώσῃς ῥάγι,
Τ' ἀσκέρι τοῦ Μπραΐμπασα νὰ σηκωθῇ νὰ πάγῃ. »
Τοὺς ἔστειλ' ὁ Βελήπασας· « στεῖλτέ μου τ' ἅρματά σας,
Καὶ βγᾶτε ἀπὸ τὴν Ντόζιαρη καὶ σύρτε 'ς τὴν δουλειά σας. »
Τοῦ λέν· « ἀμὰν Βελήπασα 'ς τ' ἐμᾶς νὰ μὴ κιϊδίσῃς,
Καὶ ζάρκους 'ς τὸν ἀφέντη μας νὰ μὴ μᾶς προδοδήσῃς.
Κι' ὁ πεθερός σου τ' ἔκαμε ἐσὺ μὴ τοῦ τὸ κάνῃς,
Τὸ ἔρτζι του γκρεμνίζεται καὶ πειὸ δὲν τοῦ τὸ βάνεις.
Θελὰ τοῦ εἰποῦν πῶς ἔγδαρες τ' ἀσκέρι τὸ δικό του,
Καὶ δὲν τὸ θάῤῥευε ποτὲ αὐτὸ ἀπ' τὸν γαμπρό του. »
Τοὺς ἔστειλ' ὁ Βελήπασας· « ἐγὼ βερὲ δὲν δίνω,
Κι' ἂν βγᾶτε χωρὶς πόλεμον μηδένα δὲν ἀφίνω.
Καὶ σήμερα 'ς τὴν Ντόζιαρη ὅπως κι' ἂν ἠμπορέσω,
Ἢ θελὰ δώσω σήμερα ἢ θέλω νὰ κερδαίσω. »
Κι' αὐτοὶ σταθῆκαν 'ς τ' ἅρματα, καὶ βάνουν τὴν βουλὴν τους
Νὰ βγοῦν ἀπὸ τὴν Ντόζιαρην αὐτοὶ μὲ τὸ σπαθί τους.
Καὶ γιούρδισ' ὁ Βελήπασας ὡσὰν ἕνα ξεφτέρι,
Κι' ἀπήδησε 'ς τὴν Ντόζιαρη μὲ τὸ σπαθὶ 'ς τὸ χέρι.
Οἱ ντεδαμπίδες ποῦ 'φυγαν ἀπὸ τὸ Κακοσοῦλι,
Οἱ σκοτεινοὶ χαίνιδες, 'ς τὴν Ντόζιαρ ἦτον οὖλοι,
Καὶ τό 'χανε 'ς τὰ δόντιά τους ἀκόμα τὸ ψωμί του,
Τοὺς ἔπιασ' ὁ Βελήπασας τοὺς βάνει 'ς τὸ σπαθί του.
Τοὺς εἶπ' « ἐσεῖς μωρ' ἄπιστοι δὲν ἦσθαν 'ς τὸ ψωμί μου,
Γιατί τὴν ἀφηκέτ' ἐσεῖς τὴν πόρταν τὴν δική μου;
Γιατί μ' ἀπαργιασέτ' ἐσεῖς προχθὲς 'ς τὸ Κακοσοῦλι,
Ἢ τὸ δικόν μου τὸ ψωμὶ δὲν τό 'χετε μαμποῦλι; »
'Απὸ τὸ μπαμπεσλίκι τους κι' ἀπὸ τὴν ἀπιστιά τους
'Απ' τὸ σπαθί του πέρασε σαράντα δυὸ νομάτους.
Ὅσ' ἤτονε 'ς τὴν Ντόζιαρη οἱ πλειότεροι χαθῆκαν,
Κ' ἐκεῖνο ποῦ γυρεύανε οἱ ἔρημοι τὸ βρῆκαν.

'Απ' τὸ σπαθί του γλύτωσαν ἐκεῖν' οἱ μαυρισμένοι,
Καὶ πάνουν 'ς τὸν Μπραΐμπασα μὲ τὴν καρδιὰ καμένη.
Καὶ τοῦ 'παν τοῦ Μπραΐμπασα: « μᾶς χάλασ' ὁ γαμβρός σου,
Καὶ φέτο σοῦ τὸ κρέμνισε τὸ νάμι τὸ δικό σου.
Καὶ βρίσκεται 'ς τὴν Ντόζιαρη, κι' ὅ,τι ἠμπορέσει κάνει,
Μηδὲ κανένας σήμερα ἀπέκει δὲν τὸν βγάνει.
Τ' εἶναι παιδὶ τ' 'Αλήπασα, ὁποῦ 'ναι ξακουσμένος,
Κι' ὅπ' ἔβαλλε τὸ γκιόζι του δὲν βῆκε 'ντροπιασμένος.
Καὶ πλειὸ μὲ τὸν Βελήπασα δὲν χρειάζεται ντουφέκι,
Νὰ κλείσῃς τὸ μπαρίσι σου, αὐτὸς νὰ φύγ' ἀπέκει. »

'Ο Μπραΐμπασας λαμβάνωντας τὴν εἴδησιν τοῦ χαλασμοῦ τῶν ἐδικῶν του ἠναγκάσθη καὶ ἄκων νὰ κλείσῃ ἀγάπην μετὰ τοῦ Βελήπασα.

Σὰν τοῦ 'παν τοῦ Μπραΐμπασα τέτοιας λογῆς χαμπέρι,
Παραπολὺ πικράθηκε καὶ μπῆκε σὲ γκιδέρι,
Καὶ στέλνει τοῦ Βελήπασα· « ἀμάν, μορὲ παιδί μου,
Μὴ θέλῃς τὸ ζαράρι μου, μηδὲ τὴν ἐντροπήν μου. »
Τοῦ στέλνει κι' ὁ Βελήπασας· « δὲν κάνομεν ζεμάνι,
Τί κόλι μοῦ τὸν ἔκαμες ἐσὺ τὸν ντὶν ντουσμάνη.
Κι' ἂν ἤσουνε πατέρας μου, κι' ἂν μ' ἤθελες ἐμένα,
Δὲν εἶχες 'ς ὅλον τὸν ντουνιᾶ χαρτιὰ προβοδισμένα.
Δὲν ἔστελνες νὰ γύριζες ἐσὺ τὸ Καχθσοῦλι,
Καὶ τὴν δικήν μου ἐντροπὴν δὲν ἔκανες χαμποῦλι.
Δὲν ἔστελνες νὰ γύριζες τὸ Δέλβινο σαντζιάκι,
Κι' ἀπὸ ταῖς τέσσαρες μεριαῖς δὲν τὸ 'κανες σοκάκι.
Δὲν ἔστελνες νὰ γύριζες τὸν ναχιγὲ Πρεμέτη,
Κι' ἐμένα σὰν μ' ἀγάπαες δὲν μοῦ 'κανες χασέτι. »
Καὶ πέφτουνε μεσίτιδες γιὰ νὰ τοὺς μπαριστίσουν
Τὸν πενθερὸν καὶ τὸν γαμβρόν, τοὺς δυὸ νὰ τοὺς χωρίσουν.
'Ο δόλιος ὁ Μπραΐμπασας φαρμακωμένος στέκει,
Ὅσον νὰ μπαριστίσουνε νὰ πάψῃ τὸ ντουφέκι.
Καὶ τοῦ 'στειλ' ὁ Βελήπασας: « ἀγάπ' ἐγὼ δὲν πιάνω,
Δὲν παύει τὸ ντουφέκι μου ὅσον ποῦ νὰ πεθάνω.

Τόσον καὶ τόσον, τοῦ 'στειλε, καὶ θελὰ μπαραστίσῃς
'Απ' τὸ σαντζιάκι Δέλβινο μουτλὰκ νὰ βαργεστίσῃς.
Κι' ἀπὸ τὸ Σοῦλι τράβησ' το τὸ χέρι τὸ δικό σου,
Κατόπ' ἀπὸ τὴν Ντόζιαρη τὸν διώχνεις τὸν γαμβρό σου.
Τοῦ στέλνει κι' ὁ Μπραΐμπασας· « τὸν λόγο σου τὸν πιάνω,
Κι ἂν δὲν πιστεύῃς σήμερα γεμὶν' ἐγὼ σοῦ κάνω.
Καὶ τέτοιο σιάρτι σήμερα νὰ σοῦ τὸ προβοδήσω,
'Απὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς ἐγὼ νὰ βαργεστήσω. »

Ὁ Βελήπασας στέλλει εἰς τὸν γαληνότατον βεζίρην εἴδησιν πῶς θέλει καὶ ζητάει ἀγάπη ὁ Μπραΐμπασας.

Προβόδησ' ὁ Βελήπασας χαμπέρι τοῦ πατρός του,
Πῶς ἔστειλε καὶ γύρευσε μπαρὶς ὁ πεθερός του,
Κι' ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς θελὰ τραβήσῃ χέρι·
« Κι' ἂν ἔχω τέτοιον ὁρισμό, προβόδα μου χαμπέρι,
Ὡς τόσον ποῦ σοῦ μπίτισε τὸ τίμιο σου μουράτι,
Ὁ πεθερός μου βρίσκεται κλεισμένος 'ς τὸ Μπεράτι.
Κ' ἡ Ντόζιαρη, πατέρα μου, πῆρε καλὸ νιζάμι,
Κι' ὁ τόπος τοῦ Μπραΐμπασα τοῦ γίνηκε χαράμι.
Καὶ πλειὸ τακάτι δὲν ἔχει νὰ βγῇ νὰ πολεμήσῃ,
Καὶ μοῦ 'στειλε μεσίτιδες ἐδῶ νὰ μπαρισπίσῃ.
Κι' ὅσ' ἔφυγαν ἀπὸ ἐμᾶς κι' ἦλθανε 'ς τὸ Μπεράτι
'Απ' τὸ σπαθί μου πέρασαν, σαράντα δυὸ νομάτοι.
Ταῦτα κ' οἱ χρόνοι σου πολλοί, κ' εἶμαι 'ς τὸν ὁρισμό σου,
Στεῖλε μιὰ τίμια ἀπόκρισι, βεζίρη, 'ς τὸν υἱό σου. »

Λαμβάνωντας ὁ βεζίρης τὴν εἴδησιν ἀπὸ τὸν υἱόν του διὰ τὰ κατὰ τὴν Ντόζιαρην ἔλαβε καὶ φερμάνι ἀπὸ τὸ ντουβλέτι διὰ τὸ Ῥοῦμελ βαλεσελίκι· διὸ ἔστειλε τοῦ Βελήπασα νὰ κλείσῃ ἀγάπην καὶ νὰ ἔλθῃ 'ς τὰ Γιάννινα.

Τοῦ στέλλει τέτοι' ἀπόκρισιν 'ς τὰ Γιάννινα 'ς τὴν χώρα,
Τοῦ 'ρθε κι' ἀπὸ τὸν βασιληᾶ μουζδὲς κείνην τὴν ὥρα.

Ὁ Βασιλῆας 'ς τὴν Ῥούμελη βαλῆ θελὰ τὸν βάλλῃ,
Τὶ οἱ χάϊταις ἐσηκώθηκαν ὅλοι μικροὶ μεγάλοι.
Βεζίρης ἐπροβόδησε χαμπέρι τοῦ Βελίκου,
« Νὰ κλείσῃς τὸ μπαρέσι σου κ' εὐθὺς ἀπ' αὐτοῦ σήκου.
Κι' ὅ,τ' ἔκαμ' ὁ Μπραΐμπασας ἐγὼ δὲν τοῦ τὸ κάνω,
Τοῦτ' τὸ μπερλίκι ποῦ 'καμε 'ς τὸν νοῦν μου δὲν τὸ βάνω.
Κι' ἀπὸ τὰ τώρα καὶ μπροσθὰ ἂς κάτσῃ 'ς τὴν μεριά του,
Τὶ 'γώ 'μαι τέτοιος ἄνθρωπος ποῦ καίγω τὴν φωλιά του.
Κι' ἂν βάλλῃ πλειὸ τὸ χέρι του αὐτὸς 'ς τὸν ντὶν ντουσμάνη,
Ἐμένα ὁ Μπραΐμπασας ζαράρι δὲν μοῦ κάνει.
Καὶ τέτοιο σιάρτι γύρευσ' του νὰ σοῦ τὸ προβοδήσῃ,
Ἀκόμα ἀπὸ τὸ Δέλβινο αὐτὸς νὰ βαργεστήσῃ. »
Τοῦ στέλλει τέτοι' ἀπόκρισιν βεζίρης 'ς τὸ παιδί του,
Τοῦ τὸ 'παν τοῦ Μπραΐμπασα, καὶ χάρηκ' ἡ ψυχή του.
Καὶ στέλλει τοὺς μασίτιδες 'ς τὴν Ντόζιαρην τὴν χώρα,
Καὶ σιάρτι τοῦ προβόδησε τὴν ἴδια κείν' τὴν ὥρα.
Τὸ σιάρτι τὸ προβόδησε 'ς τὰ χέρια τὰ δικά του,
Καὶ τὸ μπαρίσι τό 'κλεισε πῶς θέλησ' ἡ καρδιά του.
Καὶ γίνηκαν μὲ ταύτονε σὰν γυιὸς μὲ τὸν πατέρα,
Τὶ ζάπωσε τὴν Ντόζιαρην καὶ τοῦ 'φερε μιὰ λέρα.
Τέτοια μπαρίς ἀκούσθηκε 'ς τὸ Δέλβινο σιαντζάκι,
'Σ τὴν μαύρην γῆς ἐχάθηκαν καὶ γίνηκαν χελάκι.
Ῥεχέμ' ἦταν 'ς τὸ Δέλβινο μιὰ δεκαριὰ Σουλιῶτοι,
Πεντὲξ ἑπτὰ μικρότεροι καὶ τρεῖς ἦτανε πρῶτοι,
Καὶ τ' ἄκουσαν ποῦ γίνηκε μπαρίσι 'ς τὸ Μπεράτι,
Καὶ κεῖνοι φαρμακώθηκαν καὶ δὲν ἔχουν ῥεχάτι.
Ἀλήπασας προβόδησε 'ς τὸ Δέλβινο 'ς τὴν χώρα,
Τὸ κάστρο νὰ τὸ πάρουνε τὴν ἴδια κείν' τὴν ὥρα.
Καὶ τὰ ῥεχέμια ἄβολστα τὰ θέλει ἀπὸ τὰ φύλλα,
Γιατὶ τοῦ καίει τ' ἀσκέρι του μὲ πέτραις καὶ μὲ ξύλα.
Προβόδησε 'ς τὸ Δέλβινο γιὰ τὸν Μαχμοὺτ Σιαμέτη,
Κι' ἀσκέρι τοῦ προβόδησε νὰ μπῇ 'ς τὸ βιλαέτι.
Γιατὶ τὸν ἔχ' Ἀλήπασας αὐτόνα 'ς τὸ ναζάρι.
Μὲ τὰ δικά του τὰ πτερὰ τὸ κάστρον του νὰ πάρῃ.
Μὲ τὰ πτερὰ τ' Ἀλήπασα ἐπήδησε 'ς τὴν χώρα,
Καὶ τό 'καμε μουχασερὲ τὸ κάστρο κείν' τὴν ὥρα.

Μαχμοὺτ Σιαμέτης πρόσταξε· « ἐδῶ νὰ σκοτωθοῦμε,
Μὲ κἄνα τρόπον σήμερα 'ς τὸ κάστρον ν' ἀνεβοῦμε. »
Κ' οἱ Γαρδικιῶταις ἤτανε 'ς τὸ κάστρον κλεισμένοι,
Καὶ κρύωσαν πατόκορφα ἐκεῖν' οἱ μαυρισμένοι.
Οἱ Γαρδικιῶταις ἤτανε κ' οἱ σκοτεινοὶ Σουλιῶταις,
Ποῦ κάθονται μουχασαρὲ σὰν μαραμέναις κόταις.
Τοῦ στέλλουν τοῦ Μαχμούταγα, « ἀφῆστέ μας νὰ βγοῦμε,
Καὶ τὰ ῥεχέμια ποῦ 'χομε αὐτοῦ τὰ προδοδοῦμε. »
Τους ἔστειλ' ὁ Μαχμούταγας νὰ στείλουν τὰ κλειδιά τους
Μαζὴ μὲ τὰ ῥεχέμιά τους, κι' ἄς πᾶνε 'ς τὴν δουλειά τους.
Μαχμοὺτ Σιαμέτης ἄπλωσε καὶ τοὺς τὰ πῆρ' ἀτός του,
Καὶ τά 'στειλε 'ς τὰ Γιάννινα 'ς τὰ χέρια τ' ἀφεντός του.
Καὶ τοῦ 'στειλε 'ς τὰ Γιάννινα· « βεζίρη μου πασᾶ μου,
Τὸ κάστρο γιὰ ποῦ βρίσκεται 'ς τὰ χέρια τὰ δικά μου. »
Τὸν Μάλιο Μέτζο πρόσταξε 'ς τὸ κάστρο νὰ καθήσῃ,
'Ορμίζει καὶ τζεμπεχανὲ νὰ τοῦ τὸν προδοδήσῃ.
Καὶ γράφει τοῦ Μαχμούταγα· « ἐσὺ νὰ 'ρθῇς κοντά μου,
Νὰ βρίσκεσαι, Μαχμοὺτ ἀγᾶ, κοντὰ 'ς τὴν ἀφεντιά μου.
Τί μοῦ 'ρθε ἀπὸ τὸν βασιλῆᾶ τεκρὰρ γενὶ φερμάνι. »
Μαχμοὺτ Σιαμέτης κίνησε 'ς τὰ Γιάννινα καὶ πάνει.
Σὰν τοῦ 'ρθ' ἀπὸ τὸν βασιλῆᾶ τεκρὰρ γενὶ φερμάνι
'Αλήπασας 'ς τὸ Δέλβινο ἕνα χαντούτη βάνει.
Καὶ γράφει τὸ φερμάνι του: « 'Αλήπασα βεζίρη,
Πρῶτα μουζδέδες σοῦ 'στειλα γιὰ νὰ γενῇς χαζίρι,
Εἶσαι βαλῆς τῆς 'Ρούμελης, τὸν κόσμο νὰ 'μερώσῃς,
'Απ' αὐτοῦ κι' ὡς τὴν 'Εντρενὲ νιζάμι νὰ τοὺς δώσῃς.
Τί χάϊταις ἐσηκώθηκαν ὅλοι μικροὶ μεγάλοι,
Χαΐνης ὁ Γκιορτζῆ πασᾶς μοῦ σήκωσε κεφάλι·
Διατ' εἶχα τὸν Χακῆ πασᾶ 'ς τῆς 'Εντρενὲς τὰ μέρη,
Κι' οἱ χάϊταις τὸν τρογύριζαν μὲ τὰ σπαθὶ 'ς τὸ χέρι.
Διὰ τοῦτο τὸν ἐσούργγισα, τὸν ἔκαμα σιουργοῦνι,
Τ' οἱ χάϊταις τὸν Χακῆ πασᾶ τὸν ἔκαμαν ζαμπαῦνι. »

Λαμβάνωντας τὸ φερμάνι ὁ ὑψηλότατος βεζίρης ἐκίνησε διὰ τὴν Ῥούμελην.

Αὐτὰ τοῦ γράφ' ὁ βασιληᾶς 'ς τὸ τίμιο τὸ φερμάνι,
Ἑτοιμάζεται 'ς τὰ Γιάννινα ὀρδὶ μεγάλο κάνει.
Κ' ἕνα χουντούτη ἔβαλλε 'ς τὸ Δέλβινο σαντζιάκι,
Καὶ τῶν Σουλιώτων τὸν κάβγᾶ τοὺς ἔβαλλε καπάκι.
Ὅσο νὰ βγῇ 'ς τὴν Ῥούμελην καὶ πίσω νὰ γυρίσῃ,
'Σ τὸ Σοῦλι τὸν Καλόγερον αὐτὸς θελὰ τὸν ψήσῃ.
Τὴν ὀρδινιὰ 'ς τὰ Γιάννινα πῶς θέλησε τὴν κάνει,
Κι' αὐτὸς 'ς τὴν ὥρα τὴν καλὴ σηκώθηκε καὶ πάνει.
Βεζίρης πέρει 'ς τὸ κοντὸ καὶ μπέηδες κι' ἀγάδες,
Πέρει κι' ἀσκέρι φοβερὸ ἀμέτρηταις χιλιάδες.
Περνᾷ ἀπὸ τὰ Γρεβενὰ καὶ πάει 'ς τὸ Μοναστῆρι,
Ὅλος ὁ κόσμος τρόμαξε σὰν εἶδε τὸν βεζίρη.
Κι' ἄνδρες γυναῖκες βγήκανε καὶ τοῦ 'πεσαν μπροσθά του,
Κι' ἀνέμειναν χαϊράνιδες ἀπὸ τὴν ἀφεντιά του.
'Σ ταῖς στράταις καὶ 'ς ταῖς δρημοσιαῖς, ἀπ' ἔκει ποῦ περνάει,
Ὅλος ὁ κόσμος τρόμαξε, θαῤῥεῖ πῶς θὰ τοὺς φάγῃ.
Καὶ τὰ βουνὰ ταράζονται ἀπ' ἔκει ποῦ διαβαίνει.
Κ' οἱ χαΐταις 'ς τ' ἄγρια τὰ βουνὰ τρομάζουν οἱ καϋμένοι,
Καὶ λένε, « ποῦ 'ρθε διὰ τ' ἐμᾶς αὐτὸς ὁ ξακουσμένος,
Εἶναι κι' ἀπὸ τὸν βασιληᾶ ἐδῶ προβοδημένος. »
Καὶ στέλλει τοῦ Χαλὶλ πασᾶ νὰ βγῇ νὰ προσκυνήσῃ,
Μαζὴ μὲ τὸν Καρὰ Φεϊζῆ, νὰ μὴν κακοπαθήσῃ.
Καὶ γράφει τοῦ Χαλὶλ πασᾶ, « πολλὰ 'ν' τὰ θαύματά σου,
Καὶ τώρα 'ς τὴν ἡμέραν μου δὲν πάγει καλὰ ἡ δουλειά σου. »
Στέλλει καὶ τοῦ Καρᾶ Φεϊζῆ, μουτλὰκ νὰ βαργεστήσῃ,
Κι' αὐτὸς μὲ τὸν Χαλὶλ πασᾶ νὰ βγῇ νὰ προσκηνήσῃ.
« Τί στέλλω, νὰ τὸ ξέρετε, ἀσκέρι καὶ σᾶς πιάνω,
Καὶ 'ς τὸ δικό μου τὸ σπαθὶ νὰ ξέρετε σᾶς βάνω.
Πρέπει νὰ προσκυνήσετε προτοῦ νὰ χαλασθῆτε,
Κι' ἄλλον τζαρὲν δὲν ἔχετε, 'ς τὰ χέρια μου θὰ μπῆτε.
Καὶ τώρα 'ς τὴν ἡμέρα μου ἂν κάμετε γινάτι,
Ἀβόλετο νὰ ξέρετε θὰ μπῆτε 'ς τὸ τζελιάτη.

Καὶ κόβω τὰ κεφάλιά σας ἐγὼ μὲ χωρὶς ἄλλο,
'Ακόμα καὶ 'ς τ' ἀσκέρι σας τζεκοῦρι θελὰ βάλλω.
Καὶ σὰν γυρεύετε ψωμὶ ἐγὼ ψωμὶ σᾶς δίνω,
Μαχροῦμι 'ς τὴν ἡμέρα μου κανένα δὲν ἀφίνω.
"Αν θέλετε καὶ πόλεμον μὲ τὸν 'Αλῆ βεζίρη,
Ταχὺ καλὸ ξημέρωμα νὰ γίνετε χαζίρι.
'Αλέστα νά 'σθε 'ς τ' ἄρματα καὶ νὰ μὲ καρτερῆτε,
Κ' ἐλᾶτε 'ς τοῦτ' τὸ σύνορο καρσὶ νὰ μοῦ σταθῆτε. »
Χαλίλης καὶ Καραφεΐζῆς συντρόφοι ἦταν οἱ δυό τους,
'Οκτὼ χιλιάδες εἴχανε ἀσκέρι 'ς τὸ κοντό τους.
Οἱ δυό τους ἐπερπάτησαν μὲ ταῖς ὀκτὼ χιλιάδες,
Τὸ μάτι δὲν τοὺς θόλονε ἀπ' ἄλλους βεζιράδες.
Τέτοια γραφὴν τοὺς ἔστειλε ἀπὸ τὸ Μοναστῆρι,
Νὰ βγοῦν νὰ προσκυνήσουνε τὸν τίμιο τὸν βεζίρη.
Καὶ δὲν εἶναι τὸ βολετὸ καρσὶ νὰ τοῦ σταθοῦνε,
"Αλλος βεζίρης εἶν' αὐτὸς καὶ θέλα χαλασθοῦνε.
Τοῦ τὴν ἐτίμησαν πολὺ τὴν τίμια τὴν γραφή του,
Μὲ θέλημα καὶ μὲ στανιὸ θὰ γίνουνε δικοί του,
Καὶ κἄνα τρόπον θέλουνε νὰ βγοῦν νὰ προσκυνήσουν,
'Ριτζιαχαμέδες γράφουνε νὰ τοῦ τὸ προβοδήσουν.
Καὶ τοῦ βεζίρη τοῦ 'στειλαν ὁποῦ « σὲ προσκυνοῦμε,
Καὶ 'μεῖς δὲν ἔχομε φτερὰ καρσὶ νὰ σοῦ σταθοῦμε. »

'Ο ὑπέρτατος βεζίρης κινᾷ διὰ τὴν Σόφια.

Βεζίρης ἑτοιμάσθηκε μέσα 'ς τὸ Μοναστῆρι,
Καὶ τὸ οὐρδί του πρόσταξε νὰ γίνουνε χαζίρι.
Καὶ θάῤῥευε τ' ἀσκέρι του πῶς θέλα πολεμήσῃ,
'Σ τοὺς χάϊταις 'ς τὸν Χαλὶλ πασᾶ θελὰ τοὺς προβοδήσῃ.
"Ολ' ἡ οὐρδή του κίνησε καὶ ὅλον του τ' ἀσκέρι,
Καὶ ποῦ θὰ πάῃ 'Αλήπασας κἀνένας δὲν τὸ ξέρει.
Καὶ πάγει 'ς τὴν Σόφια 'Αλήπασας καὶ ῥίχνει τὸ οὐρδί του,
Κι' ὁ κόσμος δὲν τὸ ξέρουνε πῶς ἔχει τὴν βουλή του.
Σὰν πάει 'ς τὴν Σόφια 'Αλήπασας μὲ τὸ πολὺ τ' ἀσκέρι,
'Εκ' ἦρθε κι' ὁ Καλὶλ πασᾶς καὶ τοῦ 'πιασε τὸ χέρι.

Ἐκεῖ 'ρθε κι' ὁ Καραφεΐζης καὶ τοῦ 'πεσε 'μπροσθά του,
Γιὰ νὰ τοῦ γίνῃ ντεβαρπῆς κοντὰ 'ς τὴν ἀφεντιά του.
Καὶ τοὺς καλοκαρτέρησε πῶς εἶχαν τὴν τιμή τους,
Τοὺς ἔβγαλλε τὸν σουμπεὲν καὶ χάρηκ' ἡ ψυχή τους.
Ἀλήπασας τοιμάζεται κι' ἀπ' ἐκεῖ νὰ φορτώσῃ,
Κ' ἔχει νὰ πάῃ 'ς τὴν Φιλιππὲ νιζάμι νὰ τοὺς δώσῃ.
Καὶ στρώθηκε 'ς τὴν Φιλιππὲ μὲ τ' ἄμετρο τ' ἀσκέρι,
'Σ τοὺς χάϊταις ἐπροβόδησε φαρμακερὸ χαμπέρι.
Πρῶτα τοῦ στέλλει τοῦ Γκιορτζῆ νὰ βγῇ νὰ προσκυνήσῃ,
Κι' ὅλον τ' ἀσκέρι ποῦ κρατεῖ εὐθὺς νὰ τὸ σκορπίσῃ.
Τ' ἀσκέρι τοῦ Γκιορτζῆ πασᾶ σαράντα δυὸ χιλιάδες,
Ἐκρύωσαν πατόκορφα ἐκεῖν' οἱ μασκαράδες.
Ἐκρύωσαν πατόκορφα μικροί, τρανοί, μεγάλοι,
Κι' ἀνακατώθη τὸ οὐρδὶ καὶ γίνηκαν τζιατάλι.
Δέκα χιλιάδες ἤτονε κοντὰ τοῦ Ἀμπτοὺλ Τζάμη,
'Σ τ' ἀσκέρι τοῦ Γκιορτζῆ πασᾶ αὐτὸς εἶχε τὸ νάμι.
Βεζίρης τοῦ προβόδησε νὰ βγῇ νὰ προσκυνήσῃ,
Τὶ μπερνταχᾶ 'ς τὸν τόπον του δύσκολα νὰ πατήσῃ.
« Τὸν Μαργαρίτην, τοῦ 'γραφε, χαράμπι σοῦ τὸ κάνω,
Ἀκόμα τοὺς ἀνθρώπους σου 'ς τὸν ἄλυσον τοὺς βάνω.
Καὶ κάμε χάλι, τοῦ 'γραφε, ἐσὺ τοῦ κεφαλιοῦ σου,
Γιατ' ἔπλυνες τὰ χέρια σου ἀπ' ὅλους τοὺς δικούς σου.
Μὲ τὸν Γκιορτζῆ Ὀσμὰν πασᾶ νὰ βγῇς νὰ προσκυνήσῃς,
Καὶ τώρα 'ς τὴν ἡμέρα μου θελὰ κακοπαθήσῃς.
« Μορὲ Γκιορτζῆ Ὀσμὰν πασᾶ, τοῦ γράφει 'ς τὴν γραφή του,
Νὰ προσκυνήσῃς γλήγορα, ἂν θέλῃς τὴν τιμή του,
Τ' ὁ βασιλῆας μὲ 'πρόσταξε καὶ μοῦ 'στειλε φερμάνι,
Καὶ μ' ἔφερε 'ς τὴν Φιλιππὲ γιὰ τὸν Γκιορτζῆ Ὀσμάνη.
Καὶ τώρα 'ς τὴν ἡμέραν μου μὴ κακοκεφαλήσῃς,
Τὶ δὲν εἶν' ὁ Χακῆ πασᾶς νὰ βγῇς νὰ προσκυνήσῃς.
Καὶ μὴ θαῤῥῇς πῶς βρίσκεσαι ἐσὺ μὲ πλούσιο ἀσκέρι,
Τ' εἶμαι βαλῆς τῆς Ῥούμελης καὶ δὲν σοῦ δίνει χέρι.
Πάλ' ἔστειλε 'ς τ' ἀσκέρι του χαρτιὰ φαρμακωμένα,
« Ἀφῆστε τὸν ἀφέντη σας κ' ἐλᾶτε μετ' ἐμένα,
Καὶ κάμτε τρόπον σήμερα καὶ βγᾶτε χωρὶς ἄλλο,
Τὶ 'γὼ σὰν ἔλθ' ἀπάνω σας τζεκοῦρι θέλα βάλλω.

Τοῦ Μουσλῆ Γκέκα τοῦ 'γραφε' « νὰ βγῇς μὲ τὸν 'Απτοῦλη,
Κι' ὅ,τ' ἔκαμες ἂς ἔκαμες σ' τὰ κάνω 'γὼ καμποῦλι.
Καὶ τὴν δική σου τὴν τιμή, μωρὲ Μουσλῆ, τὴν ξέρω,
'Ακόμα τὸν ἀφέντη σας ἐδῶ θελὰ τὸν φέρω. »
Κι' ὁ Μουσλῆ Γκέκας βρίσκετο ζουρμπᾶς 'ς κεῖνα τὰ μέρη,
Καὶ μπίμπατης εὑρίσκετο 'ς τ' 'Οσμὰν πασᾶ τ' ἀσκέρι.
Κ' εἶχε χιλιάδες δώδεκα κοντά του κεσιτζίδες,
Τ' ἀφέντη μας τοῦ βασιλῆᾶ τοῦ γίνηκαν ἀσίδες,
Καὶ τοῦ 'χανε τὸ σύνορο ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴν Πόλι,
Ὅλ' οἱ Πολῖταις τρόμαξαν ἄνδρες, γυναῖκες ὅλοι.
Κι' ὁ βασιλῆᾶς προβόδησε γιὰ ταύτονα φερμάνι,
Κι' ὁ Μουσλῆ Γκέκας ὁ πικρὸς 'ς τὸν νοῦν του δὲν τὸ βάνει.
Καὶ στέλλει τοῦ Χαλὶλ πασᾶ: « διατὶ νὰ προσκυνήσης;
Δὲν βάσταες καὶ μιὰ φορὰ νὰ βγῇς νὰ πολεμήσης; »
Στέλλει καὶ τοῦ Καραφεϊζῆ' « ἐσ' ἤσουν τιμημένος,
'Σ ἄλλον βαλῆ δὲν ἤσουνε ποτὲ προσκυνισμένος. »
Καὶ κεῖνοι τοῦ προβόδησαν' « γιὰ ποῦ 'μεσθε κιοτίδες,
Θὰ γίνωμε τὴν σήμερον σὲ ταῦτον τεβαμπίδες. »
Σὰν φεΐδι ποῦ τὸν ἔφαγε αὐτὸν μὲ τὰ χαρτιά του,
Νὰ 'δοῦμεν τὰ κατοπινὰ τὰ μαῦρα τὰ γραφτά του.
Μάτα τοῦ στέλλει τοῦ Μουσλῆ' « Μουσλῆ νὰ βαργεστήσης,
Καὶ κάμε τὸ πρεπούμενον κ' ἔβγα νὰ προσκυνήσης.
Ἄφες τὸ ζουρμπαλίκι σου καὶ διῶξε τὸν σεϊτάνη,
Τὶ προβοδᾷ ὁ βασιλῆᾶς καὶ 'ς τὸ σπαθὶ σὲ βάνει.
Νὰ μοῦ 'ρθετε 'ς τὴν Φιλιππὲ ἐσεῖς μὲ τὸν ταϊφᾶ σας,
Καὶ νὰ σᾶς δώσω σήμερα ὅ,τ' ἀγαπᾷ ἡ καρδιά σας. »
Βεζίρης ἑτοιμάζεται νὰ προβοδήσ' ἀσκέρι,
Κι' ὁ Μουσλῆ Γκέκας ὁ πικρὸς τὸ πῆρε τὸ χαμπέρι.
Τὸ γνώρισαν παρακαλὰ ποῦ θελὰ χαλασθοῦνε,
Τὸν 'Αμπτοὺλ Τζάμη φώναξε, κάνα τζιαρὲ νὰ βροῦνε.
Νὰ κάμουνε κάνα τζιαρὲν νὰ βγοῦνε 'ς τὸν βεζίρη,
Τὶ ὁρμίζεται 'ς τὴν Φιλιππὲ καὶ γίνεται χαζίρι.
Ὁ Μουσλῆ Γκέκας γύρισε καὶ κρένει τ' 'Αμπτοὺλ Τζάμη,
Νὰ πέσῃ 'ς τὸν ἀφέντη του λιμούρα νὰ τὸν κάμῃ.
Νὰ πέσῃ 'ς τὸν ἀφέντη τους τ' ἀσκέρι νὰ τὸν γδάρουν,
Διὰ τὸν δικόν τους τὸν λυφὲ τὸ βιό του νὰ τοῦ πάρουν.

Τ' ἀσκέρι τοῦ Γκιορτζῆ πασᾶ τὸν ἔκαμαν ῥουμοῦλα,
Τὸν ἔγδαραν πατόκορφα καὶ τοῦ τὰ πῆραν οὗλα.
Καὶ πήγανε 'ς τὴν Φιλιππὲ ταμπίδες νὰ τοῦ γίνουν,
Καὶ τοῦ Γκιορτζῆ 'Οσμάνπασα μιὰ τρίχα δὲν τ' ἀφίνουν.
'Απὸ ταῖς τέσσαρες μεριαῖς ὅσ' ἦσαν κεσιτζίδες,
'Σ τὸν ὁρισμὸν τ' 'Αλήπασα ἐγίνηκαν ταμπίδες.
Καὶ σώνουνε 'ς τὴν Φιλιππὲ καὶ βγῆκαν ἐμπροσθά του,
Καὶ γίνηκαν χοσνούτιδες ἀπὸ τὴν ἀφεντιά του.
Τοῦ Μουσλῆ Γκέκα τοῦ 'πανε πῶς « θελὰ σὲ σκοτώσῃ,
Μόνον νὰ φύγῃς γλήγορα προτοῦ σὲ θανατώσῃ. »
Καὶ καβαλίκευσ' ὁ Μουσλῆς μὲ ἀτζελὲ νὰ φύγῃ,
Καὶ τοῦ 'πεσαν ἀπ' τὸ κοντὸ ἀπὸ δικοί τ' ὀλίγοι.
'Ο Μουσλῆ Γκέκας ὁ πικρὸς ξαπέτησε μὲ τ' ἄτι,
Νὰ πάῃ νὰ βρῇ τὴν τέχνην του καὶ τὸ παληὸ ζενάτι.
Καὶ τοῦ βεζίρη τοῦ 'πανε τὸ βέβηο τὸ χαμπέρι,
Καὶ 'ς τὴν ὀρδήν του πρόσταξε νὰ πάῃ χαμπόσ' ἀσκέρι.
Κινοῦν μιὰ πενταχοσιαριὰ καὶ πέφτουν 'ς τὸ κοντό του,
Βουνὰ καὶ κάμπους γύρισαν καὶ βρῆκαν τὸν τορό του.
Καὶ κάνουν ἕνα πόλεμον, μιὰ ταραχὴν μεγάλη,
Κι' ὁ Μουσλῆ Γκέκας ὁ πικρὸς δὲν ἔχει πλειὸ κεφάλι.
Γαϊρέτι δὲν τ' ἀνέμεινε καὶ 'ς τὴν καρδιὰ τακάτι,
Λαβώθηκ' ὁ πικρόχειλος καὶ γύρισ' ἀπὸ τ' ἄτι.
Τὸν ἔπιακάνε ζωντανὸν καὶ 'ς τ' ἄτι του τὸν βάνουν,
Καὶ τοῦ 'ριξαν τὰ σίδερα καὶ 'ς τὸ οὐρδὶ τὸν πάνουν.
Τὸν ἔτρωγε τὸ αἷμά του νὰ χάσῃ τὴν ζωή του,
Μὲ φόβον καὶ μὲ τρόμαξιν νὰ δώσῃ τὴν ψυχή του.
Θὰ σήμαναν 'ς τὸ σπίτι του τὰ σκοτεινὰ μαντάτα,
Διὰ ταῦτο καβαλίκευσε καὶ πῆρε μαύρη στράτα.
Δὲν ἔφευγε μπροσθίτερα νὰ βγάλῃ τὸν λαιμό του,
Νὰ πέσῃ 'ς ἄλλο σύνορο νὰ χάσῃ τὸν τορό του;
Δὲν κρύβετο ὁ σκοτεινὸς νὰ μὴ φανῇ νισιάνι,
Θελά 'ρχετο 'ς τὴν Φιλιππὲ νὰ τοῦ 'δειχνε γκιορδάνι;
Τὸν Μουσλῆ Γκέκα τὸν πικρὸν τὸν ἔπιασαν γεσίρη,
Καὶ 'ς τὸ οὐρδὶ τὸν ἔφεραν πεσκέσι τοῦ βεζίρη.
Κι' ἄλλους διακόσιους ἔπιασαν ἀπὸ τοὺς κεσιτζίδες,
Ποῦ 'χαν χαλάσει τὸν ντουνιᾶ ἐκεῖν' οἱ γεζιτίδες.

Σὰν ἔφεράνε τὸν Μουσλῆ ἐμπρὸς εἰς τὸν βεζίρη,
Καὶ τοῦ 'πε: « 'δῶ τί γύρευες ἐδῶ, πρὲ μαυρομοίρη;
'Σ ἐτοῦτα τ' ἄγρια τὰ βουνὰ ἐσ' ἤτουν ξακουσμένος,
Καὶ τώρα πῶς κατήντησες 'ς τὰ αἵματα πνιμένος;
Κι' ὅλος ὁ κόσμος τρόμαζε, Μουσλῆ, ἀπ' τ' ὄνομά σου,
Διατὶ δὲν τὰ στοχάζουσουν τὰ μαῦρα τὰ γραπτά σου;»
Κι' ὁ Μουσλῆ Γκέκας τ' ἄκουσε καὶ βαρυαναστενάζει,
Καὶ ὁ βεζίρης πρόσταξε καὶ τὸν τζελάτη κράζει.
Μέσ' 'ς τὸ οὐρδὶ τὸν ἔκοψε γιὰ νὰ τὸν βλέπουν ὅλοι,
Καὶ τὸ κεφάλι τοῦ Μουσλῆ τοῦ τό 'στειλε 'ς τὴν Πόλι.
Βεζίρης μέσ' 'ς τὴν Φιλιππὲ γλενδίζει κάνα μῆνα,
Καὶ τ' ἄγρια τὰ πατούμενα τὰ 'μέρευσε καὶ κεῖνα.
Δὲν τὸ θαῤῥεύουνε ποτὲ τέτοιας λογῆς νιζάμι,
Κι' ἄλλος βαλῆς τὸ σήμερον ποτέ του δὲν τὸ κάνει.
'Αγιάνιδες κατέβηκαν καὶ τόνε προσκυνοῦνε,
Κι' ὅλοι ῥεχέμια τοῦ δωσαν ζουρμπάδες νὰ μὴ βγοῦνε.
Τοὺς ἄτυχους 'ς τὴν 'Ρούμελην τοὺς δένει μ' ἕνα ῥῆμα,
'Ο λύκος μὲ τὸ πρόβατον νὰ περπατοῦν ἀντάμα.
Κι' ὅλοι οἱ ῥαγιάδες σήμερα χαῒρ ντουᾶ τοῦ κάνουν,
Καὶ σύντροφον τὸ σήμερον κανένα δὲν τοῦ βάνουν!
Καὶ τρέμει ὅλος ὁ ντουνιᾶς ἀπὸ τὴν αὐθεντιά του,
Δύσις καὶ Τζιόλι κι' 'Αραπιὰ τ' ἀκοῦνε τ' ὄνομά του.
Βεζίρης ἐπροβόδησε ἀπάνω 'ς τὸ ντουβλέτι,
'Ιτλὰκ φερμάνι γύρευσε νὰ πάη 'ς τὸ βελιαέτι.
Τί σφίχθηκε καὶ θελὰ πάη 'ς τὰ Γιάννινα τὴν χώρα,
Τί τοῦ γεννᾷ ἡ γνῶσίς του χίλιαις φοραῖς τὴν ὥρα
'Ιτλὰκ φερμάνι τοῦ 'στειλαν εὐθὺς ἀπ' τὸ ντουβλέτι,
'Αλήπασας νὰ σηκωθῇ νὰ πάη 'ς τὸ βελιαέτι.
'Αλήπασας τὸ φίλησε κι' ἀπάνω 'ς τὸ κεφάλι,
Τοιμάζεται νὰ σηκωθῇ μὲ μιὰν χαρὰν μεγάλη.
Τοὺς χάϊταις ποῦ προσκύνησαν τοὺς πῆρε τὸ κοντό του,
Καὶ κάνει πρὸς τὰ Γιάννινα τὸ πόστι τὸ δικό του.
Μὲ ὅλα τὰ μουράτιά του 'ς τὰ Γιάννινα ἐμβῆκε,
Κι' ἄλλο νιζάμι ἄφησε, κι' ἄλλο ἐδῶ εὐρῆκε.
Καὶ στρώθηκε 'ς τὸ πόστι του καὶ κάνει τὸ σεφᾶ του
Τζιντὶτ νιζάμι ἔδωσε πῶς θέλησ' ἡ καρδιά του.

Τὸ Κακοσοῦλι λαμβάνοντας εἴδησιν διὰ τὸν ἐρχομὸν τοῦ ὑπερτάτου βεζίρη, ἔστειλαν νὰ ἐρευνήσουν εἰς τὰ Γιάννινα.

Τὸ Κακοσοῦλι τὸ πικρὸν ἀκούει τὸν ἐρχομό του,
Καὶ τί φουσάτο βρίσκεται κοντὰ 'ς τὸν ἐρημόν του,
Μικροί, τρανοὶ μαζώχθηκαν καὶ κάνουν ἰνσιφάκι;
Κι' ἀπὸ τὸν φόβον ἐκεινοῦ ταῖς μάσαις τὸ σαράκι.
Κι' εἶπαν ἕνας τὸν ἄλλονε· « ἐμεῖς θὰ χαλασθοῦμε,
Τί τώρα τράνεψ' ἡ δουλειά καὶ δὲν τὴν νταγιανδοῦμε.
Ἀκόμα τὸν Μπραΐμ πασᾶ, ὁποῦ 'χαμ' ἐμεῖς πλάτη,
Τοῦ πῆρε σιάρτι Ἀλήπασας καὶ δὲν μᾶς στέλλ' ἰμτάτι.
Ἀκόμα καὶ τὸ Δέλβινο κι' αὐτοὶ δὲν μᾶς βοηθοῦνε,
Κυττάζουν διὰ τοῦ λόγου τους κάνα τζιαρὲ νὰ βροῦνε.
Τὸν γέρο Πρόνιον, ποῦ 'χαμε, καὶ τὸν Χασὰν Τζεπάρη,
Ῥεχάμι' ἀπὸ τὰ πρότερου κεινῶν τοὺς εἶχε πάρει.
Τοὺς ἔδεσε πατόκορφα καὶ τώρα δὲν βοηθοῦνε,
Φοβοῦνται τὸ κεφάλι τους καὶ τώρα δὲν τρομοῦνε. 488
Τά 'χει δεμέν' Ἀλήπασας τὰ σύνορά μας ὅλα,
Ὁποῦ 'ναι τόπος σάρπικος ἔχει φτιασμένα κούλια.
Καὶ σήμερα τὸν τόπον μας μᾶς τὸ 'χει ζαπωμένο,
Τὸ Κακοσοῦλι βρίσκεται μουχασερὲ κλεισμένο.
Κι' ἂν ἔχῃ τετοιανῆς λογῆς βουλὴν νὰ μᾶς βαρέσῃ,
Τὸ Κακοσοῦλι θάῤῥευσε αὐτὸς θὰ τὸ κερδαίσῃ. »
Αὐτό 'παν καὶ χωρίσθηκαν, ἀντὶ νὰ στοχασθοῦνε
'Σ τὴν 'πόθεσιν τ' Ἀλήπασα κάνα τζαρὲ νὰ βροῦνε.
Ὀπίσω ἐμαζώχθησαν αὐτοὶ 'ς τὴν ἐκκλησιά τους,
Καὶ κλαῖν' ἕνας τὸν ἄλλονα τὰ μαῦρα τὰ γραφτά τους.
Γράφουν τοῦ Κίτζου Μπότζαρη, καὶ τοῦ 'στειλαν χαμπέρι,
Γιὰ τὸν βεζίρην τοῦ 'στειλαν, κρατεῖ περίσσι' ἀσκέρι;
Αὐτοὶ τὸν Κίτζο Μπότζαρη τὸν ἔχουνε τζιατζούτη,
Τὰ πάντα τοὺς προβόδαε, μολύβι καὶ μπαρούτη.
Καὶ 'ς τὸ πτερὸ τ' Ἀλήπασα αὐτὸς εἶχ' ἀκουμπήσει,
Μπροσθὰ 'ς τὸν κόσμον φαίνονταν πῶς εἶχε προσκυνήσει.
Καὶ πάει ὁ Κίτζο Μπότζαρης μὲ τὴν ἀπόκρισίν του,
« Ἀλήπασας 'ς τὰ Γιάννινα τὸ ἔχει τὸ οὐρδί του.

Αὐτὸς θελά 'ρθῃ ἀπάνω μας, μόνον νὰ φυλαχθῆτε,
Κι' ἀνοίξετε τὰ μάτιά σας νὰ μὴ παραδοθῆτε.
Τὸ Κακοσοῦλι πολεμᾷ νὰ τὸ κληρονομήσῃ,
Κι' ἀπὸ τ' ἐσᾶς νὰ ξέρετε ψυχὴ δὲν θέλ' ἀφήσει.
Κι' ἂν γίνετε γαφίλιδες δὲν πάει καλὰ ἡ δουλειά σας,
Θελὰ σᾶς βάλλῃ 'ς τὸ σπαθὶ καὶ σᾶς καὶ τὰ παιδιά σας.
Καὶ μερικοὺς κουβέντιασα καὶ μοῦ 'παν σᾶς βοηθοῦνε,
Ἂν χρειάζεται τζεμπεχανὲς αὐτοὶ σᾶς προβοδοῦνε. »
Σὰν γράφει τέτοι' ἀπόκρισιν ὁ Κίτζος καὶ τοὺς δίνει,
Ἐκρύωσαν ματόκορφα οἱ μαυρισμένοι 'κεῖνοι.
Τὸ γνώρισαν οἱ σκοτεινοὶ πῶς θέλα χαλασθοῦνε,
Ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς γραφάδες προβοδοῦνε.
'Σ τὴν Πάργα ἐπροβόδησαν μπέλκιμ καὶ τοὺς βοηθήσουν,
Τζεμπεχανὲ καὶ ζαχερὲ κι' αὐτοὶ νὰ προβοδήσουν.
Καὶ 'ς τὰ χωριὰ τῆς Τσαμουργιᾶς χαμπέρια προβοδοῦνε,
Νὰ τ' ἀπαριάσουν τὰ χωριὰ 'ς τὸ Σοῦλι ν' ἀνεβοῦνε.
Πενῆντα τέσσερα χωριά, ἄνδρες γυναῖκες οὖλοι,
Μαζώχθησαν καὶ κλείσθησαν κι' αὐτοὶ 'ς τὸ Κακοσοῦλι.
Γιὰ πέντε χρόνους ζαχερὲν μαζόνουν νὰ κλεισθοῦνε,
Καὶ 'ς τοῦ βεζίρη τὸ σπαθὶ νὰ μὴ παραδοθοῦνε.
Κ' ἡ Πάργα τοὺς προβόδησε· « νὰ μὴ παραδοθῆτε,
Κι' ἂν δὲν τὸ νταγιαντίσετε ἐλᾶτε ἐδῶ νὰ μπῆτε. »
Κ' ἡ κλεφτουργιὰ μαζώχθηκαν καὶ κεῖνοι νὰ κλεισθοῦνε,
Τὸ Σοῦλι νὰ βοηθήσουνε, νὰ μὴ παραδοθοῦνε.
Τὴν ὀρδινιὰν τὴν ἔκαμαν πῶς θέλησ' ἡ καρδιά τους,
Καὶ πᾶνε νὰ χαλάσουνε αὐτοὶ τὰ σύνορά τους.
Ταῖς κούλαις νὰ χαλάσουνε, νὰ διώξουνε τ' ἀσκέρι,
Προτοῦ τοὺς πέσῃ ἀπάνω τους μὲ τὸ σπαθὶ 'ς τὸ χέρι.
Κι' Ἀλήπασας δὲν βρίσκονταν 'ς ἐκεῖνο τὸ νιζέτι,
Κι' ἄλλο χαμπέρι καρτερεῖ αὐτὸς ἀπ' τὸ ντουβλέτι.
'Σ κεῖν' τὰ νερὰ δὲν βρίσκονταν νὰ πάῃ ἀπανωθιό τους,
Κ' ἔτσι τοὺς λέγ' ὁ δαίμονας νὰ βγάλλουν τὸν λαιμό τους·
Ὁ δαίμονας τοὺς ἔπλεξε τέτοιας λογῆς γαϊτάνι,
Καὶ πᾶνε νὰ βαρέσουνε τὸν Χόντον Μπὲς Γκοράνι,
Ταῖς κούλαις νὰ χαλάσουνε γιατ' ἔχουν τὸν θυμό τους,
Ὁ δαίμονας τοὺς πρόσταξε νὰ βγάλλουν τὸν λαιμό τους.

Κι' ὁ κολτσοῦζος πρόφθασε τοῦ τό 'βαλε 'ς τ' αὐτιά του,
Κι' ὁ Χόντος ἑτοιμάσθηκε κι' αὐτὸς 'ς τὴν ὀρδινιά του.
Καὶ πέρνει μιὰ σαρανταριὰ ἀπ' τὸ 'δικόν τ' ἀσκέρι,
Καὶ βρίσκει τόπον σάρπικον καὶ κάν' ἕνα καρτέρι.
Τὸν τόπον τους τὸν ἔδεσε καὶ πιάν' ἕνα ντουφέκι,
Καὶ 'κεῖν' οἱ ντὶν ντουσμάνιδες δὲν πέρασαν ἀπ' ἐκεῖ,
'Απ' ἄλλον δρόμον πέρασαν μὲ χίλια δυὸ κοδέλια,
Καὶ πᾶν' καὶ τῆς ἐγύρισαν τῆς κούλας τὰ θεμέλια.
Ὁ Χόντος σὰν ἐγύρισε καὶ βλέπ' ἐκεῖν' τὸ θᾶμα,
Τ' ἀφέντη του 'ς τὰ Γιάννινα προβόδησ' ἕνα γράμμα,
Καὶ τοῦ 'χε μέσα 'ς τὸ χαρτί· « βεζίρη μου πασᾶ μου,
Τὸ χὰκ παΐ σοῦ προσκυνῶ μὲ ὅλην τὴν καρδιάν μου,
'Απόψε τὸν ἐβάρεσαν τὸν σκλάβον τὸν δικόν σου,
Κι' αἱ κούλαις ποῦ εὑρίσκονταν, σοῦ πῆραν τὸ κακό σου. »
Ὁ Χόντος σὰν προβόδησε 'ς τὰ Γιάννινα χαμπέρι,
Βεζίρης ἐπροβόδησε τοὺς Τσάμιδες νὰ φέρῃ.

Ὁ ὑπέρτατος βεζίρης συνάζει φουσάτα νὰ πάγῃ κατὰ τοῦ Σούλιου.

Βεζίρης στέλλει μπουγιουρδιὰ 'ς τὸ Δέλβινο 'ς τὴν χώρα·
« Ὁ γυιὸς τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ νὰ μοῦ 'ρθῃ τούτ' τὴν ὥρα. »
Στέλλει καὶ τοῦ Μπραΐμ πασᾶ χαμπέρι 'ς τὸ Μπεράτι,
Νὰ τοὺς γνωρίσῃ τὴν καρδιά, μήπως κ' ἔχουν ἰτάτι.
Καὶ γράφει τοῦ Μπραΐμ πασᾶ· « θὰ πάγω 'ς τὸν ντουσμάνη. »
Γκιόγια, τοῦ γράφ' 'Αλήπασας, ἰμτάτι νὰ τοῦ κάμῃ.
Γράφει 'ς τὸ Παρακάλαμο, ἀκόμα καὶ 'ς τὸν Ντάγο,
« Νὰ μοῦ 'ρθετε 'ς τὰ Γιάνννινα, 'ς τὸ Σοῦλι θελὰ πάγω. »
Τοῦ γέρο Πρόνιου τοῦ 'στειλε καὶ τοῦ Χασὰν Τζαπάρη,
Εὐθὺς νὰ προβοδήσουνε νὰ πιάκουνε τὸ Φλάρι
'Απὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς. « 'Εδῶ νὰ μοῦ 'ρθετ' οὖλοι,
'Αβόλετο νὰ ξεύρετε ἐγὼ 'μαι γιὰ τὸ Σοῦλι. »
Στέλλει τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ· « νὰ στείλῃς τὸν υἱόν σου,
Τὶ ξεῦρέ το δὲν στέκεσαι 'ς τὸν τόπον τὸν δικόν σου.
Κι' ὅποιος δὲν μοῦ 'ρθει σήμερα ἀπάνω του θὰ πέσω,
Ἢ θελὰ δώσω σήμερα, ἢ θέλω νὰ κερδαίσω. »

Στέλλει καὶ τοῦ Σελίμπεη, καὶ τοῦ Μαχμοὺτ Νταλιάνη:
« Νὰ μοῦ 'ρθετε 'ς τὰ Γιάννινα, τὶ γίνεσθε βιράνι.
'Ανθρώπους νὰ μοῦ στείλετε καὶ σεῖς ἐδῶ σὲ μένα,
Τὸν φίλον μου καὶ τὸν ἐχθρὸν τὸν ξέρω τὸν καθένα.
Νὰ μοῦ 'ρθετε τὸ γλήγορο, τὶ καίγω τὴν καρδιά σας,
Ταμπίδες νὰ μοῦ γίνετε ἐσεῖς καὶ τὰ παιδιά σας. »
Σὰν εἴδανε τὸ μπουγιουρδὶ, τὴν τίμια προσταγή του,
'Απὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς τοῦ γίνηκαν δικοί του.
Τὴν προσταγὴ τ' 'Αλήπασα τὴν ἔκαμαν φερμάνι,
Καθένας ἐσηκώθηκε 'ς τὰ Γιάννινα καὶ πάνει.
Στέλλει κι' ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς τὸ τίμιον τὸ παιδί του,
Φερμάνι τοῦ τὴν ἔκαμε κι' αὐτὸς τὴν προσταγή του.
Βεζίρης ἰχτιάδες δὲν εἶναι τ' ἀσκέρι ν' αὐγατίση,
« 'Εχθρὸν καὶ φίλον σήμερα γυρεύει νὰ γνωρίση.
Ποιὸς εἶν' ἐκεῖνος ἄνθρωπος ποῦ θέλει νὰ γίνῃ ἐχθρός του,
Ποῦ κόβει τὰ ποδάρια του καθένας μοναχός του;
Καὶ χάζμι νὰ τὸν ἔχουνε σήμερα δὲν τρομοῦνε,
Μὲ θέλημα καὶ μὲ στανιὸ σὲ τοῦτον προσκυνοῦνε.
'Σ τὰ Γιάννινα μαζώχθηκαν μικροὶ, τρανοὶ, μεγάλοι,
Καὶ 'ς τὴν Μπουνίλα πρόσταξε τ' ἀσκέρι του νὰ βγάλῃ.
Καὶ τὸ οὐρδὶ τὸ ἔῤῥιξε ἀπ' ἔξω ἀπ' τὴν Μπουνίλα,
Κ' οἱ χάζμιδες πλακώθηκαν μὲ πέτραις καὶ μὲ ξύλα.
'Αλήπασας ἐπρόσταξε καὶ κράζει τὰ παιδιά του,
Τὰ δυὸ τὰ βεζιρόπουλα τοῦ 'βῆκαν ἐμπροσθά του.
Καὶ τοῦ 'πε τοῦ Μουχτάρπασα· « παιδί μου μὲ τὸ νάμι,
"Ο,τ' ἔκαμες 'ς τὴν Πρέβεζαν κανεὶς δὲν τό 'χει κάμει.
Τὴν ζάπωσες τὴν Πρέβεζαν ἐσὺ μὲ τὸ σπαθί σου,
Κι' ὅπως σ' ἀγάπης' ἡ καρδιὰ, τὴν βρῆκες τὴν τιμή σου.
Τοῦ λέγει καὶ τοῦ Βελήπασα· « τὸ Σοῦλι νὰ πλακώσῃς,
"Αν ἦσαι γυιὸς τ' 'Αλήπασα τὴν λύσσαν νὰ τοὺς δώσῃς.
'Σ τὸ Κακοσοῦλι σήμερα νὰ βάλλῃς τὸ ποδάρι,
Ν' ἀκούεται τὸ νάμι σου σὰν τοῦ γαζῆ Μουχτάρη.
Πρῶτα τὸ Σοῦλι κύτταξε νὰ πᾶς νὰ τὸ ζαπώσῃς,
Κατόπι τ' ἄγρια τὰ βουνὰ νιζάμι νὰ τὰ δώσῃς.
"Αν πάρουν τ' ἄγρια τὰ βουνὰ αὐτοὶ θενὰ κρυώσουν,
Καὶ τὰ δικά τους τὰ κλειδιὰ εὐθὺς θελὰ τὰ δώσουν.

Καὶ ῥάγι ἂν σοῦ δώσουνε αὐτοὶ χωρὶς ντουφέκι,
Μὴ τοὺς πειράξῃς τίποτες, ἂς φύγουν ὅλ᾽ ἀπέκει.
Ἂν ἔρθουνε ᾽ς τοῦ λόγου σου, ἐσὺ μὴ τοὺς ἐγγίξῃς,
Καὶ δρόμον ἂν γυρεύουνε, εὐθὺς ἐσὺ ν᾽ ἀνοίξῃς.
Καὶ ῥάγι ἂν σοῦ δώσουνε, ἂς πᾶνε ᾽ς τὴν δουλειά τους,
Ἂς πάρουν μέσα ᾽ς τὴν Φραγκιὰν αὐτοὶ καὶ τὰ παιδιά τους.
Ἂς πᾶνε πέρα ᾽ς τοὺς Κορφοὺς κ᾽ ἐδῶ νὰ μὴ σταθοῦνε,
Νὰ θυμηθοῦν τὸν τόπον τους, ὅσον καιρὸν κι᾽ ἂν ζοῦνε.
Νὰ βλέπουνε τὸν τόπο τους νὰ καίγετ᾽ ἡ καρδιά τους,
Τ᾽ ἀγρίμια νὰ φρύξουνε ᾽ς τὰ κρύα τὰ νερά τους.

Ὁ Βελήπασας ἐκίνησε διὰ τὸ Σοῦλι μὲ ὅλον τὸ ἀσκέρι.

Σηκώθηκ᾽ ὁ Βελῆ πασᾶς καὶ τοῦ ᾽πεσε μπροσθά του,
Καὶ φίλησε τὸ χέρι του, τὰ τίμια γόνατά του,
Καί τοῦ ᾽πε· « ᾽γώ, πατέρα μου, εἶμαι ᾽ς τὸν ὁρισμόν σου,
Καὶ κάνω σιούκιουρ ποῦ ᾽στειλες σήμερα τὸν υἱόν σου.
Καὶ κάνω σιούκιουρ ποῦ ᾽στειλες ἐμένα κι᾽ ὄχι ἄλλον,
Νὰ πάρω ὡς Μουχτὰρ πασᾶς τὸ νάμι τὸ μεγάλο. »
Τοιμάζετ᾽ ὁ Βελήπασας καὶ γίνεται χαζίρι,
Ὀπίσω πάει φίλησε τὸ μέστι τοῦ βεζίρη.
Τὸ τίμιο μέστι φίλησε καὶ τὸ τίμιόν του χέρι,
Καὶ ᾽βῆκε ἀπὸ τὰ Γιάννινα καὶ σήκωσε τ᾽ ἀσκέρι.
Σὰν πέρασ᾽ ὁ Βελήπασας ᾽ς τὰ Γιάννινα ᾽ς τὴν χώρα,
Ἄνδρες γυναῖκες τοῦ ᾽καμαν ντουᾶ κείνην τὴν ὥρα.
Ὁ Σεϊσούφης τοῦ ᾽καμε ντουᾶ μὲ τὴν καρδιά του,
Ὁ ντὶν ντουσμάνης πουθενὰ νὰ μὴ σταθῇ μπροσθά του.
Καὶ γύρισε τὸ γκιόξι του πρὸς τοῦ Σουλιοῦ τὰ μέρη,
Κι᾽ ὅλος ὁ κόσμος πήρανε τέτοιας λογῆς χαμπέρι.
Καὶ κεῖν᾽ οἱ ντὶν ντουσμάνιδες ἀπὸ τὸ Κακοσοῦλι,
Διαλέν᾽ χαμμιὰ πεντακοσαργιὰ καὶ βάνουν καραβοῦλι.
Κ᾽ οἱ χριστιανοὶ τῆς Τσαμουργιᾶς, γυναῖκες ἄνδρες, οὖλοι
Παρακαλοῦν ᾽ς τὴν ἐκκλησιὰ νὰ μὴν παρθῇ τὸ Σοῦλι,
Καὶ λέν᾽: « Θεέ μου, Παναγιά, γλύτωσ᾽ το τὸ καϋμένον,
Γιατὶ δὲν ἦτον ᾽ς τὸν ντουνιᾶ ποτὲ προσκυνημένον. »

Λινάρια καὶ σιδηροστιαῖς πέρουν κι' ἀνακατόνουν,
Ἔτσι μαντεύουν τὸν πασᾶ αὐτοὶ καὶ τὸν καρφόνουν.
Σαράντα τέσσερες γιορταῖς κρατοῦν οἱ μαυρισμένοι,
Ὅ,τ' ἀγαπᾷ Ἀλήπασας 'ς τὸ Σοῦλι νὰ μὴ γένῃ.
Σαββάτο 'μέρα νήστεψαν τὸ Σοῦλι νὰ βοηθήσουν,
Ῥαγιάδες νὰ μὴ γένουνε καὶ νὰ μὴ προσκυνήσουν.
Καὶ τ' εἶναι τὸ μουράτι τους ὁποῦ παρακαλοῦνε,
Σήμερα 'ς τὸν Ἀλήπασα νὰ μὴ παραδοθοῦνε;
Τί τὸ πολέμησαν πολλοὶ πασάδες τιμημένοι,
Καὶ δὲν χαλάσθηκαν ποτὲ ἐκεῖν' οἱ μαυρισμένοι.
Κι' Ἀλήπασας πολέμησε καὶ βάρεσε ναρέδες,
Μόν' εἶχε μέσα 'ς τὸ οὐρδὶ περίσσους φιτινέδες,
Καὶ τεβαμπίδες βρίσκονταν 'ς τὴν πόρταν τὴν δική του,
Καὶ τοῦ 'τρωγαν τ' Ἀλήπασα χαράμι τὸ ψωμί του.
Καὶ μένα νὰ μὲ 'ρώταε, ὅσο κι' ἂν ἠμποροῦσα,
Τοὺς φιτινέδες ποῦ κρατεῖ θελὰ τοὺς μαρτυροῦσα.
Κ' οἱ φιτινέδες ποῦ 'τονε ἐγίνηκαν ῥαγιάδες,
Καὶ τοὺς βαστᾷ 'ς τὴν πόρταν του σὰ σκλάβους Ἀραπάδες.
Κι' ἀνάκαρα δὲν ἔχουνε αὐτοὶ νὰ ταραχθοῦνε,
Μηδὲ μὲ τὸν Ἀλήπασα ποτὲ νὰ μαχευθοῦνε.
Τί δὲν 'ν' ἐκεῖνος ὁ καιρὸς νὰ κάμουν τὰ δικά τους,
Τί τοὺς ἐπῆρ' Ἀλήπασας ῥεχέμι τὰ παιδιά τους.
Καὶ γίνεται μιὰ τάραξις μέσ' 'ς ὅλη τὴν Ῥωμιοσύνη,
Καὶ λέγουν, τί ἐπάθαμεν; οἱ μαυρισμένοι κεῖνοι.
Καὶ τὸ ψωμὶ τ' ἀπόκοψαν αὐτοὶ ἀπ' τὸν καϋμόν τους,
Καὶ μπαίνουνε 'ς τὴν ἐκκλησιὰ καὶ κάνουν τὸν σταυρόν τους.
Καὶ λέν': « Θεέ μου, Παναγιά, ὁ Τοῦρκος νὰ κρυώσῃ,
'Σ τὸ Κακοσοῦλι σήμερα ψυχὴ νὰ μὴ γλυτώσῃ. »
Παρακαλοῦν τὴν Παναγιά, γιατ' ἔχουν τὸν καϋμόν τους,
Γιατ' ἔφθασ' ὁ Βελήπασας καὶ πάνει ἀπανωθιό τους.
Καὶ κεῖν' οἱ ντὶν ντουσμάνιδες ποῦ τῷ 'χουνε καρτέρι,
Τοὺς τρέμει ἡ καρδοῦλά τους σὰν ὁ Θεὸς τὸ ξέρει.
Τὴν Παναγιὰ καὶ τὸν Χριστὸν κι' αὐτὸν παρακαλοῦνε,
Νὰ χαλασθ' ὁ Βελήπασας ἐκεῖνοι καρτεροῦνε.
Καὶ λέν': « Θεέ μου, Παναγιά, κουβέτι νὰ μᾶς δώσῃς,
Σήμερα τὸν Βελήπασα ἐδῶ μὴ τὸν ζυγιώσῃς.

Ἀκόμα, Θέ μου, Παναγιά, τὸν δρόμον του νὰ κλείσῃς,
Καὶ μονοπάτι πουθενὰ τοῦ Τούρκου μὴν ἀφήσῃς.
Ἀκόμα, Θέ μου, Παναγιά, βόηθα τὸ Κακοσοῦλι,
Φλωρένια νὰ τὴν κάμωμεν τὴν ἐκκλησιάν μας οὔλη. »
Παρακαλοῦν τὴν Παναγιὰ κι' ὁρμίζονται νὰ βγοῦνε,
Ἀπάνω 'ς τὰ Βελήπασα κυττάζουν νὰ ῥιχθοῦνε.
Καὶ πλάκωσ' ὁ Βελήπασας ἀπάνω 'ς τὸ χαρτέρι,
Ὅλους τοὺς ἔδαλ' ἐμπροσθὰ μὲ τὸ σπαθὶ 'ς τὸ χέρι.
Ντουφέκι δὲν ἐπρόφθασαν νὰ πιάκουν οἱ καϋμένοι,
Καὶ κλείσθηκαν 'ς τὴν ἐκκλησιὰ οἱ φειδοφαγιωμένοι.
Τὸν Ἀβαρίκο ζάπωσε, καὶ τὸ Μεγάλο Σοῦλι,
Κ' ὀπίσω τοὺς ἀπάργιασε ὅπ' ἦταν χαραοῦλι.
Ἐκ' ἦταν καὶ μιὰ ἐκκλησιὰ μὲ κάστρο μαζωμένη,
Μικροὶ τρανοὶ κιουφάριδες ἐκ' ἦτανε κλεισμένοι.
Πολλοὺς γαζάδες ἔκαμε Βελήπασας ἀτός του,
Κι' ὁ μπαϊρακτάρης τοῦ 'πεσε σεΐτης ὁ δικός του.
Εἶδαν κι' ἀπόειδαν οἱ πτωχοὶ ὁποῦ θανατωθῆκαν,
Ἐξῆκαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ καὶ 'ς τὴν Τουρκιὰ χυθῆκαν.
Κ' ἕνας τὸν ἄλλον θέλησαν ἐκεῖ νὰ σκοτωθοῦνε,
Τοὺς πέφτει Τούρκικο σπαθὶ κι' ὀπίσω δὲν γυρνοῦνε.
Τ' ἀσκέρι τοῦ Βελήπασα πῆρε νὰ γονατίσῃ,
'Σ τὸν ντὶν ντουσμάνη πολεμᾷ τὸν πλάτη νὰ γυρίσῃ.
Κι' ὁ Σιλικτάρης φώναξε· « ἰμέτι, Μωχαμέτη,
'Σ τὸν ντὶν ντουσμάνη σήμερα νὰ κάμωμεν γαϊρέτι.
Νὰ βγοῦμε μ' ἄσπρο πρόσωπον 'ς ἐτοῦτο τὸ σεφέρι,
Ἀπάνω τους νὰ πέσωμεν μὲ τὸ σπαθὶ 'ς τὸ χέρι. »
Καὶ χύθηκαν ἀπάνω τους σὰν κεῖνα τὰ ἰζτέργια,
Σὰν τὰ σαΐνια τοῦ ντουνιᾶ ποῦ πνίγουν περιστέρια.
Ὀπίσω πᾶν' καὶ κλείσθησαν μέσα 'ς τὴν ἐκκλησιά τους,
Κι' αὐτὸς ποῦ τοὺς γεράτισε τοὺς ξέρει τὴν καρδιάν τους.
Καὶ πρόσταξ' ὁ Βελήπασας, καὶ λέγει : « τί καρτεροῦμε;
Μὲ τὰ σπαθιὰ 'ς τὰ χέρια μας 'ς τὴν ἐκκλησιὰ νὰ μποῦμε. »
Ἀπήδησαν 'ς τὴν ἐκκλησιὰ αὐτοὶ μὲ τὰ σπαθιά τους,
Κ' οἱ σκοτεινοὶ τὰ γνώρισαν τὰ μαῦρα τὰ γραφτά τους.
Τρία μπουλούκια γίνηκαν ἐκεῖν' οἱ μαυρισμένοι,
Καὶ πῆραν τ' ἄγρια τὰ βουνὰ μὲ τὴν καρδιὰ καϋμένη.

Ἕνα μπουλοῦκι ἀνέβησαν ᾽ς τὴν Κιάφα νὰ κλεισθοῦνε,
Κ᾽ εἶν᾽ ἄγριο κεῖνο τὸ βουνὸ καὶ Τοῦρκοι δὲν πατοῦνε.
Ἕνα μπουλοῦκι ἀπὸ κεινοὺς ἐκλείσθησαν ᾽ς τὴν Τρύπα
Τὸ ᾽βέβηο καθὼς γίνηκε ἔτσι καὶ ᾽γὼ σᾶς εἶπα.
Ἕνα μπουλοῦκι θέλησαν ᾽ς τὸ Γκιοῦγγι νὰ κλεισθοῦνε,
Σὰ τὸν Ἐγγλέζο ᾽ς τὸ γιαλὸ αὐτοὶ θελὰ χαοῦνε.
Ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς τοὺς ἔπιασαν τὴν στράτα,
Τὰ γνώρισάνε οἱ πικροὶ τὰ σκοτεινὰ μαντάτα.
Κι᾽ ὥραν τὴν ὥραν βγαίνουνε καὶ πέτραις γκουτουλοῦνε,
Καὶ ποῦθε νὰ σκορπίσουνε τζαρὲν δὲν μπόρ᾽ νὰ βροῦνε.
Τὶ δὲν τὸ θάῤῥευαν ποτὲ μουχασερὲ νὰ γίνουν,
Καὶ θέλουν νὰ σκορπίσουνε· οἱ Τοῦρκοι δὲν ἀφίνουν.
Ὁρμίζετ᾽ ὁ Βελήπασας τὸ κάστρο ν᾽ ἀρχινήσῃ,
᾽Σ τὸ Κακοσοῦλι νὰ στρωθῇ, ἀτός του νὰ καθήσῃ.
Προστάζει καὶ τὴν ἐκκλησιὰ κιμπλὲ νὰ τὴν γυρίσουν,
Τζαμὶ θελὰ τὴν κάμουνε ἐκεῖ νὰ προσκυνήσουν.
Χίλιους μαστόρους ἔστειλε Ἀλήπασας κοντά του,
Νὰ φτιάσῃ κάστρον φοβερὸ πῶς ἀγαπᾷ ἡ καρδιά του.
Καὶ στρώθηκ᾽ ὁ Βελήπασας καὶ κάθεται ᾽ς τὸ Σοῦλι,
Καὶ κεῖνοι ᾽ς τ᾽ ἄγρια τὰ βουνὰ δὲν κάνουνε κουκοῦλι.
Καὶ σφίχθηκαν οἱ σκοτεινοὶ καὶ θέλουνε νὰ βγοῦνε,
Καὶ πάλε ᾽ς τὸν Βελήπασα νὰ βγοῦνε δὲν τρομοῦνε.
Καὶ κάνουνε μιὰ μάζωξιν ἐκεῖνοι συνατοί τους,
Νὰ κάμουνε κᾶναν τζαρὲ νὰ γλύσουν τὴν ψυχή τους.
Σὲ κεῖν᾽ ἀπάνω κίνησαν πέντ᾽ ἕξ ἑπτὰ νομάτοι,
Τὴν νύκτα τὰ μεσάνυχτα, καὶ πᾶν᾽ ᾽ς τὸ Τζεκουράτι,
Καὶ βρίσκουν τὸν Χασάναγα, καὶ τοῦ ᾽παν· « τί μᾶς κάνεις;
᾽Σ τὴν κόρδα τοῦ Βελήπασα, ἂν θέλῃς, μὴ μᾶς πάνῃς.
Νὰ πέσῃς ᾽ς τὸν Βελήπασα, μπέλκιμ μᾶς δώσει ῥάγι,
Τ᾽ ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ κυττάζει νὰ μᾶς φάγῃ. »
Τοῦ ᾽παν, « ἀμάν, Χασάναγα, πολὺ νὰ τζιαλιαστίσῃς,
᾽Σ τὴν κόρδα τοῦ Βελήπασα νὰ μὴ μᾶς προδοθήσῃς. »
Τζιαλίστα, μπρὲ Χασάναγα ἐσὺ, γιὰ τὴν τιμήν σου,
Διατ᾽ ἔπλυνες τὰ χέριά σου καὶ σὺ ἀπ᾽ τὴ γλυκή σου.
Πολὺν ῥιτζᾶν σοῦ κάνομεν ἐμεῖς τῆς ἀφεντιᾶς σου,
Διατ᾽ ὁ βεζίρης σήμερα σοῦ κάνει τὸν ῥιτζᾶ σου.

Τοὺς δρόμους μᾶς τοὺς ἔκλεισαν, κι' ὅλα τὰ μονοπάτια,
Γιατ'. ὁ βεζίρης κράτειε τὰ πρῶτα τὰ γινάτια.
"Οντας χαλάσθητε ἐσεῖς, καὶ σκόρπισε τ' ὀρδί του,
Καὶ τ' ἀφηκέτε μοναχὸν 'ς τὸ Σοῦλι τὸ παιδί του,
'Σ τ' ἐμᾶς δὲν ἦτον φταίξιμον, μόν' τὰ καμέτ' ἀτοί σας,
Γιατ' εἴχετε, Χασάναγα, τὴν τζίμπλα μοναχοί σας.
Γιὰ τὸ ψωμὶ ποῦ φάγαμεν 'ς τὸν τόπον τὸν δικόν σου,
Πρέπει νὰ πᾷς νὰ τοῦ τὸ 'πῇς, ἀγᾶ μου, τ' ἀφεντός σου. »

'Απόκρισις Χασὰν Τζαπάρη πρὸς αὐτούς.

Χασὰν Τζαπάρης γύρισε καὶ λέγει: « μοροὶ φίλοι,
Τώρα ῥιτζᾶς δὲν πιάνεται, κι' ἂς κρίνουνε καὶ χίλιοι.
Καὶ σήμερα διὰ σήμερα δὲν πιάνετ' ὁ ῥιτζᾶς μου,
Τὶ μοῦ κρατεῖ 'ς τὰ Γιάννινα ῥεχέμι τὰ παιδιά μου.
Δὲν βλέπετε, 'πρὲ φίλοι μου, ποῦ ζάπωσε τὸ Φλάρι;
Φοβοῦμαι καὶ 'ς τὴν Τσαμουργιὰ χαράτζι θὰ μᾶς πάρῃ.
Κι' αὐτὸς δὲν μ' ἔχει σύντροφον ἐμένα καὶ οὐδ' ἀχράνη,
Γιὰ ταῦτο κι' οὔτε τὸν ῥιτζᾶ ποτὲ δὲν μοῦ τὸν κάνει.
'Ατοί σας νὰ κινήσετε καὶ μπρός του νὰ τοῦ βγῆτε,
Κι' ὅ,τι μοῦ κόψ' ἡ γνῶσίς μου σᾶς λέγω νὰ τοῦ εἰπῆτε.
Νὰ εἰπῆτε τοῦ Βελήπασια, γυρεύομεν νὰ βγοῦμεν,
Καὶ σκλάβοι νὰ σοῦ γίνομεν ὅσον καιρὸν κι' ἂν ζιοῦμεν.
Κι' ἄλλον τζαρὲν δὲν ἔχετε, καὶ θελὰ χαλασθῆτε,
"Ανδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ αὐτοῦ θὰ σκλαβωθῆτε.
Καὶ 'γὼ διὰ τὴν ἀγάπην σας σηκόνομαι καὶ πάνω,
Μόνον μοῦ κόβ' ἡ γνῶσίς μου πῶς τίποτας δὲν κάνω. »
Αὐτά 'πανε, καὶ γύρισαν ἐκεῖν' οἱ μαυρισμένοι,
Καὶ μπῆκαν 'ς τ' ἄγρια τὰ βουνὰ πικροὶ φαρμακωμένοι.
Τοὺς μαύρισε τὸ μάτι τους καὶ πλειὸ δὲν νταγιαντοῦνε,
Κι' ἀπόκρυφα νὰ φύγουνε τζαρὲν δὲν μπόρ' νὰ βροῦνε.
Εἶδαν καὶ ἀπόειδαν, κίνησαν καὶ κεῖν' οἱ μαυρισμένοι,
Καὶ πᾶνε 'ς τὸν Βελήπασια μὲ τὴν καρδιὰ καϋμένη.
Καὶ τοὺς ἐχάλασ' ὁ ντουνιᾶς τοὺς γίνηκε σκοτάδι,
"Ανδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ σὰν πάησαν 'ς τὸν ἅδη·

Σκούζουν καὶ βλιάζουν οἱ πικροὶ καὶ βγαίνουν 'ς τὰ πουρνάρια,
Καὶ δέρνουν τὸ κεφάλι τους μὲ πέτραις, μὲ λιθάρια.
Θαῤῥεύουν τὸ χειρότερον τῆς Πρέβεζας τὸ χάλι,
Γιὰ τοῦτο παρατρόμαξαν μικροὶ, τρανοὶ, μεγάλοι.
Καὶ βγαίνουν 'ς τὸν Βελήπασα καὶ τόνε προσκυνοῦνε,
Καὶ στόμα δὲν ἀνοίγουνε, δὲν ξέρουν τί νὰ 'ποῦνε.
Φῶτος Τζιαβέλας ἔσκυψε γιὰ νὰ τὸν προσκυνήσῃ,
Τὴν γοῦνα τοῦ Βελήπασα νὰ τήνε προσκυνήσῃ.
Καὶ τοῦ 'πε: « ἀμὰν, ἐφένδη μου, δὸς ἴσμι τοῦ ῥαγιᾶ σου,
Νὰ κουβεντιάσῃ ξάστερα 'προσθὰ 'ς τὴν ἀφεντιά σου. »
'Εγύρισε ὁ Βελήπασας καὶ τοῦ 'πε' « κρίνε, Φώτη,
'Απ' τὸ σπαθί μου θὰ διαβοῦν μικροὶ τρανοὶ Σουλιῶταις: »
Καὶ τοῦ 'πε: « ἀμὰν, ἐφέντη μου χάρισαι τὴν ζωήν τους,
Καὶ δός τους τόπον πουθενὰ νὰ ζήσουν τὴν ψυχήν τους.
Καὶ δός τους ῥάγι, ἀφέντη μου, μικροὶ τρανοὶ νὰ βγοῦνε,
Καὶ σκλάβοι νὰ σοῦ γίνουνε ὅσον καιρὸν κι' ἂν ζοῦνε. »
'Εγύρισ' ὁ Βελήπασιας καὶ λέγει' « μωρὲ Φώτη,
Γιατὶ δὲν μὲ πιστεύθηκαν νὰ μῶρθουν ὅλ' οἱ πρῶτοι;
Δὲν μοῦ 'ρθε κι' ὁ Καλόγερος κι' αὐτὸς νὰ βγῇ μπροσθά μου,
Ἢ δὲν πιστεύθηκε νὰ βγῇ μπροσθὰ εἰς τὴν ἀφεντιά μου; »
« Μὴ μᾶς ξετάζῃς, τοῦ 'πανε, διατ' εἴμεθ' ἀραμένοι,
Καὶ 'ς ταῦτα τ' ἄγρια βουνὰ μουχασερὲ κλεισμένοι,
Καὶ γνῶσι 'ς τὸ κεφάλι μας δὲν ἔχομ' οἱ καϋμένοι,
Γιατ' εἴμεσθε μουχασερὲ πικροὶ καὶ πεινασμένοι. »
« 'Εμεῖς τῆς Τρύπας, τοῦ 'πανε, γυρεύομεν νὰ βγοῦμε,
Καὶ δός μας τόπον πουθενὰ νὰ πᾶμε νὰ χωθοῦμε »
Κι' αὐτοὶ τῆς Κιάφας τοῦ 'πανε νὰ βγοῦν νὰ προσκυνήσουν,
Καὶ σκλάβοι νὰ σοῦ γίνουνε ὅσον καιρὸν κι' ἂν ζήσουν.
Σὰν ἄκουσ' ὁ Καλόγερος τῆς Κιάφας ποῦ θὰ βγοῦνε,
Μὲ πεντακόσιους γίνηκαν 'ς τὸ Γκιοῦγγι νὰ κλεισθοῦνε.
Καὶ τοῦ 'παν τοῦ Καλόγερου: « τῆς Τρύπας πᾶν' κ' ἐκεῖνοι,
Νὰ βγοῦμε, τοῦ 'πανε, κ' ἐμεῖς' » κι' αὐτὸς δὲν τοὺς ἀφίνει.
« 'Εγὼ 'ς τὸ Γκιοῦγγι θὰ κλεισθῶ νὰ πιάσω τὸ ντουφέκι,
Κι' 'Αλήπασας δὲν στέκεται, ταχειὰ θὰ φύγῃ ἀπ' ἐκεῖ.
Ἂν ἔχωμεν τζεμπεχανὲ μὲ ταῦτον πολεμοῦμε,
Καὶ βρίσκομεν χάναν τζαρὲ ἐμεῖς καὶ προσκυνοῦμε. »

Εἶχε ἁμαρτίαις ὁ πικρὸς ἀπὸ τὰ γονικά του,
Καὶ καίετ' ὁ βρυκόλακκας εἰς τὰ γηράματά του.
"Ολο τὸ Σοῦλι πάρθηκε, καὶ κεῖνος δὲν τὸ βλέπει
Τί θὰ τοῦ φέρ' ὁ δαίμονας τέτοιας λογῆς γαζέπι.
Κλείσου, τοῦ λέγ' ὁ δαίμονας, καὶ κάμε τὸν σεφᾶ σου,
Νὰ κρένεται, Καλόγερε, 'ς τὸν κόσμον τ' ὄνομά σου.
Καὶ κεῖνοι ποῦ προσκύνησαν πολλοὶ θὰ μετανοιώσουν,
Καὶ σένα, μπρὲ Καλόγερε, συχώρια θὰ σοῦ δώσουν.
"Ετσι τοῦ λέγ' ὁ δαίμονας, ὁποῦ 'χε 'ς τὴν καρδιά του,
Νὰ δείξῃ 'ς τὸν 'Αλήπασα αὐτὸς τὴν ἀνδρειά του.
Κι' ἀπὸ τὴν Τρύπαν θέλησαν ἀβόλετο νὰ βγοῦνε,
Κι' ὥραν τὴν ὥρα 'ς τὸν πασᾶ γερόντους προβοδοῦνε.
« 'Αμὰν, τοῦ λένε τοῦ πασᾶ, χάρισε τὴν ζωήν μας,
"Η λῦσε μας ἢ δέσε μας, γιατ' ἔσκασ' ἡ χολή μας. »

'Απόκρισις Βελήπασα πρὸς αὐτοὺς, καὶ χαμπέρι πρὸς τὸν μπαμπᾶ του.

Τοὺς εἶπε κι' ὁ Βελήπασας· « νὰ στείλω τοῦ πατρός μου,
Νὰ πάρω καὶ τὸ ἴζνι του, τὶ δὲν σᾶς βγάζ' ἀτός μου. »
'Ως τόσον ποῦ βαρέθηκε καὶ τὸ δικό τ' ἀσκέρι,
Καὶ τοῦ 'παν τοῦ Βελήπασα, « προβόδησε χαμπέρι. »
'Ορμίζετ' ὁ Βελήπασας καὶ γράφει τοῦ βεζίρη.
Βεζίρης ἑτοιμάζονταν καὶ γίνονταν χαζίρι,
Βεζίρης χαζιρεύεται γιὰ νὰ καβαλικεύσῃ,
Νὰ πάῃ 'ς τ' ἄγρια τὰ βουνὰ λαγούμια νὰ δουλεύσῃ.
Καὶ τοῦ 'γραφ' ὁ Βελήπασας· « βεζίρη μου πατέρα,
Κιάφα καὶ Τρύπα μοῦ 'στειλαν καὶ μοῦ γυρεύουν βέρα.
'Ακόμα μοῦ προβόδησαν θὰ κάτσουν 'ς τὰ πτερά σου,
'Ραγιάδες θέλ' νὰ γίνουνε αὐτοὶ 'ς τὴν αὐθεντιά σου.
Καὶ δὲν τοὺς ἔδωσα βερὲ προτοῦ νὰ σ' ἐρωτήσω,
Κι' ἂν ἔχω κι' ἄλλον ὁρισμὸν νὰ μὴν τοὺς ἀπολύσω.
'Ως τόσον σοῦ φανέρωσα, κι' ὅπως εἶν' ὁρισμός σου,
Προβόδα τίμια ἀπόκρισι, βεζίρη, 'ς τὸν γυιόν σου.
'Ραγιάδες θὰ σοῦ γίνουνε Κακοσουλιῶταις ὅλοι,
Κι' ἀνέμειν' ὁ Καλόγερος μὲ τὸ δικόν του κόλι.

Μὲ πενταχόσιοὺς κλείσθηκε καὶ θέλει νὰ πολεμήσῃ,
Καὶ δὲν μοῦ κόϐ' ἡ γνῶσίς μου ποτὲ νὰ προσκυνήσῃ.
Κι' ἄλλοι οἱ ἀποδέλοιποι ὥραν τὴν ὥραν στέλλουν,
Ῥαγιάδες γιὰ νὰ γίνουνε 'ς τὴν ἀφεντιά σου θέλουν.
Καὶ τόπον μοῦ γυρεύουνε νὰ πᾶν' ν' ἀποκουμπήσουν,
Χωράφια νὰ δουλεύουνε ὅσον καιρὸν κι' ἂν ζήσουν. »

Ἀπόκρισις βεζίρη πρὸς τὸν Βελήπασαν.

Βεζίρης τοῦ προϐόδησε πῶς, « θέλω νά 'ρθ' ἀτός μου,
Τέτοιον ῥαγιᾶν δὲν θέλουνε ὁ τόπος ὁ δικός μου.
Σὰν ἔρθω ἀτός μου, τοῦ 'γραψε, ἀνοίγεται κ' ἡ στράτα,
Καὶ δίνω τοῦ Καλόγερου τὰ μαῦρα τὰ μαντάτα.
Ἂν ἀγαπήσουν οἱ πικροὶ καὶ θέλουνε νὰ βγοῦνε,
Ἂς βροῦνε τόπον πουθενὰ νὰ πᾶνε νὰ χωθοῦνε.
Καὶ σύ, μορὲ Βελήπασα, βερὲ νὰ μὴ τοὺς δώσῃς,
Καὶ τὰ δικά τους ἄντερα ὀλίγο νὰ τὰ κλώσῃς.
Καὶ πές τους, πῶς τὸν καρτερῶ σήμερα τὸν βεζίρη,
Γιατ' ἦτον ὁ πατέρας μου 'ς τὰ Γιάννινα χαζίρι.
Κι' ὅ,τι νὰ κάμω σήμερα ἐμένα μὲ παιδεύει,
Κι' ἀπὸ τ' ἐσᾶς νὰ ξέρετε χεσάπι μοῦ γυρεύει.
Βελήπασα, προϐόδα τους τέτοιας λογῆς χαμπέρι,
Κι' ὅ,τ' ἔχω μὲ τὴν γνώμην μου κανένας δὲν μὲ ξέρει. »

Ὁ ὑπέρτατος βεζίρης κινᾷ διὰ τὸ Σοῦλι.

Ἀλήπασας ἐκίνησε καὶ πάει 'ς τὸ Κακοσοῦλι,
Κι' ὅ,τ' ἔκαμ' ὁ Βελήπασας τοῦ τά 'καμε καμποῦλι,
Καὶ τὰ μπεγέντισε πολὺ τὰ ὅσα εἶχε κάμει,
Καὶ τοῦ 'πε, « πολλὰ εὔμορφον ἐσ' ἔδωκες νιζάμι. »
Καὶ τὸν ἐχάϊδευσε πολὺ βεζίρης τὸν υἱόν του,
Ποῦ 'ϐρε νιζάμι Ἀλήπασας σήμερα 'ς τὸν ἐχθρόν του.
Ποῦ πῆραν τ' ἄγρια τὰ βουνὰ μουχασερὲ κλεισμένοι,
Καὶ βλέπουνε τὸν τόπον τους καὶ καίγουντ' οἱ καϋμένοι.

Φῶτο Τζαβέλλας κίνησε, καὶ τοῦ 'πεσε μπροσθά του,
Μὲ φόβον καὶ μὲ τερμπιὲν τοῦ πιάνει τὴν ποδιά του.
'Αλήπασας ἐγύρισε καὶ χάϊδευσε τὸν Φώτη,
Καὶ τοῦ 'πε: « κύτταξε καλὰ, σοῦ καίγω τὸ σηκότι.
Καὶ τώρα πάνε γλήγορα νὰ τοὺς εἰπῇς νὰ βγοῦνε,
Τὶ τὸ δικόν μου τὸ σπαθὶ θελὰ τὸ θυμηθοῦνε. »
Καὶ τοῦ 'πε: « ἀμὰν, ἐφένδη μου, αὐτοὶ σὲ καρτεροῦνε,
'Ως τόσον παρατρόμαξαν, καὶ δὲν τρομοῦν νὰ βγοῦνε.
Πρῶτα καὶ πρῶτ' ἀφέντη μου, ἐγώ 'μαι χωρὶς ἄλλο,
Τὸν ὁρισμόν σου δῶσαί μου τὸ κόλι διὰ νὰ βγάλλω.
Κ' ἄλλοι οἱ ἀποδέλοιποι ὅπως κι' ἂν ἀγαπήσουν,
Μόνον τζαρὲ δὲν ἔχουνε, καὶ θελὰ προσκυνήσουν.
Κ' ἔχουν τὸν Κίτζο Μπότζαρη ὁποῦ τοὺς δασκαλεύει,
'Αλήπασας, τοὺς ἔστειλε, χεσάπι σᾶς γυρεύει.
Κι' ὁ Κίτζος τοὺς ἐκρύωσε ἀπὸ τὴν ἀφεντιά σου,
Κι' ἀπὸ προσθὰ θελὰ 'βγαιναν νὰ πιάκουν τὴν ποδιά σου. »
« Σύρε, μπρὲ Φώτη, νὰ τοὺς 'πῇς κι' ἂν θέλουν νὰ μὴ βγοῦνε,
Κι' ἂν ἦμ' αὐτὸς 'Αλήπασας ἐφέτος θὰ τὸ ἰδοῦνε. »
Τοὺς εἶπ' ὁ Κίτζο Μπότζαρης' « αὐτὸς θὰ σᾶς παιδεύσῃ,
Τὶ ξώδιασε 'ς τὸν τόπον μας διπλὸ θὰ τὸ γυρεύσῃ. »
Καὶ τοῦ 'πε: « ἀμὰν ἐφέντη μου, σὲ μᾶς νὰ μὴ γκιϊδίσῃς,
Διὰ τὸ χρυσόν σου ὄνομα νὰ μὴ μᾶς ἀλκοτίσῃς. »
'Αλήπασας ἐγύρισε καὶ λέγει: « σᾶς τὸ χαρίζω,
Κι' ὅσοι νὰ βγοῦνε σήμερα κανένανε δὲν 'γγίζω.
Κι' ὅσοι δὲν βγοῦνε σήμερα ἐγὼ θὰ τοὺς σκλαβώσω,
Τὸ βέβηο νὰ τὸ ξέρετε τὴν λύσσα θὰ τοὺς δώσω. »
Κι' ὁ Φώτης τοὺς ἐγύρισε σὰν κείνην τὴν ἀνέμη,
Διατ' ἔχει τὴν γυναῖκά του 'ς τὰ Γιάννινα ῥεχέμι.
Καὶ γύρισε τὴν γνώμην τους ἀβόλετο νὰ βγοῦνε'
Κι' 'Αλῆ βεζίρης πρόσταξε ἐδῶ νὰ μὴ σταθοῦνε.
Φῶτο Τζαβέλλας κίνησε τὸ κόλι του νὰ βγάλλῃ,
Κι' ἀπὸ κοντὰ τὸν κίνησαν μικροὶ, τρανοὶ, μεγάλοι.
'Αλῆ βεζίρης σήμερα ἐστάθηκε 'ς τὴν βέρα,
Τὸν δρόμον τους τὸν ἄνοιξε εὐθὺς 'κείν' τὴν ἡμέρα.
Τὴν ἴδια ὥρα κίνησαν καὶ πῆγαν 'ς τὴν δουλειά τους,
Καὶ τρόμαξαν πατόκορφα κι' αὐτοὶ καὶ τὰ παιδιά τους.

Κ' ἐκεῖνοι π' ἀλκοτίσθηκαν οἱ σκοτεινοὶ χαθῆκαν,
Ἄνδρες, γυναῖκες, καὶ παιδιὰ 'ς τὸν ἄλυσό του μπῆκαν.
Κι' ὁ Φώτης μετὰ τοῦ 'πεσε γιὰ νὰ τὸν προσκυνήσῃ,
Τὴν δόλια τὴν γυναῖκά του νὰ τοῦ τὸν ἀπολύσῃ.
Γιατὶ δὲν φεύγει μοναχὸς ὁ Φώτης ὁ Τζαβέλλας,
Γιατ' εἶχε τὴν γυναῖκά του περήφανη κοπέλλα.
Ἀλήπασας ἐγύρισε καὶ τοῦ 'πε· « μορὲ Φώτη,
Ἀπόψε τὸν Καλόγερον ἂν μοῦ τὸν κάψῃς, ντότη.
Ἂν ἦσθε σεῖς ἀληθινοὶ καὶ πιστεμένοι φίλοι,
'Σ τὸ Κοῦγγι 'ς τὸ τζεμπεχανὲ νὰ βάλῃς τὸ φυτῆλι.
Νὰ πᾷς νὰ βάλῃς τὴν φωτιὰ κι' ἄλλος νὰ μὴ ἀπεικάσῃ,
Νὰ κάμῃς τὸν Καλόγερον τὸν ἅγιόν του νὰ χάσῃ.
Ἂν κάμῃς τούτην τὴν δουλειὰ παρακαλὰ τὸ ξέρω,
Τὸ βέβαιο τὴν φαμίλιά σου θὰ στείλω νὰ σ' τὴν φέρω.
Κι' ἀλλιῶς, καϋμένε χριστιανὲ, ἐγὼ δὲν σοῦ τὴν δίνω,
Τὴν ρίχνω 'ς τὸ μουτπάκι μου νὰ σοῦ τὸ εἰπῶ καὶ κεῖνο.
Τὴν ρίχνω 'ς τὸ μουτπάκι μου σὰν σκλάβα νὰ δουλεύῃ,
Κι' ἀπὸ τ' ἐμένα λευθεργιὰ ποτὲ νὰ μὴ γυρεύῃ.
Κρατῶ καὶ τὴν γυναῖκά σου, χαλῶ καὶ τὰ παιδιά σου,
Νὰ τοὺς θυμᾶται, χριστιανὲ, νὰ καίετ' ἡ καρδιά σου.
Ἂν θέλῃς τὴν γυναῖκά σου, μπρὲ Φώτη, νὰ τὴν γλύσῃς,
Τὴν προσταγὴν ποῦ σοῦ 'δωκα νὰ πᾷς νὰ τὴν μπιτίσῃς. »
Γυρίζ' ὁ Φώτης καὶ τοῦ λέγει· « τούτ' τὴν δουλειὰ τὴν κάνω,
Γιὰ τὸ χρυσόν σου ὄνομα τὸ στέργω νὰ πεθάνω.
Ἐγὼ θὰ πάνω σήμερα νὰ μὴ τὸν ξεθαῤῥέψω,
Κι' ὅ,τ' ἔχει μὲ τὴν γνώμην τοῦ χαμπέρι θὰ σοῦ πέψω. »
Καὶ πάγ' ὁ Φώτης ὁ πικρὸς 'ς τὰ Κούγκια καὶ φωνάζει,
Καὶ κράζει τὸν Καλόγερον καὶ κρυφοκουβεντιάζει.
Καὶ τοῦ 'πε τοῦ Καλόγερου : « ὡς πότε νὰ καθήσῃς ;
Ἔλα νὰ βροῦμ' ἕνα τζαρὲ καὶ σὺ νὰ προσκυνήσῃς.
Νὰ κάμωμεν κἄνα τζαρὲ νὲ βγῇς καὶ σὺ μπροσθά του,
Τὶ γλυτωμὸν δὲν ἔχετε ἀπὸ τὴν ἀφεντιά του.
Ὡς πότε θελὰ βρίσκεσαι μουχασερὲ κλεισμένος ;
Νὰ ξέρῃς, μπρὲ Καλόγερε, ὁποῦ 'σαι χαλασμένος. »
Ἐγύρισ' ὁ Καλόγερος καὶ λέγει : « μὲ σκοτόνει,
Ἀπ' τὸ σπαθὶ τ' Ἀλήπασα κανεὶς δὲν μὲ γλυτόνει.

Καλὰ μοῦ λὲς νὰ πιστευθῶ νὰ βγῶ νὰ προσκυνήσω;
Ἄμ τοῦτον τὸν τζεμπεχανὲ ἐποῦ θὰ τὸν ἀφήσω;
Ἂν δώκῃ τέτοιον ὁρισμὸν τὸ βιό μου νὰ πουλήσω,
Ἀβόλετο νὰ ξέρετε καὶ 'γὼ θὰ προσκυνήσω. »
« Τὸ βιό σου, μπρὲ Καλόγερε, αὐτὸς σοῦ τὸ πλερόνει,
Καὶ προβοδᾷ ἀβόλετο αὐτὸς καὶ τὸ σηκόνει. »
« Σύρε καὶ πέσ' το τοῦ πασᾶ ἂν θέλῃ νὰ τὸ 'γοράσῃ,
Τοῦ Παπαγιάννη τὸ παιδὶ νὰ στείλῃ νὰ ζυγιάσῃ.
Τοῦ Παπαγιάννη τὸ παιδὶ ἐδῶ νὰ μοῦ τὸ στείλῃ,
Κι' αὔτονε σύρε νὰ τοῦ εἰπῇς τὸν θέλω διὰ κεφίλη. »
Κεφίλη τὸν ἐγύρεψε νὰ βρίσκεται κοντά του,
Τί τά 'δε καὶ 'ς τὸν ὕπνον του τὰ μαῦρα τὰ γραφτά του.
Ὁ Φώτης ἐσηκώθηκε καὶ πάνει 'ς τὸν βεζίρη,
Καὶ τοῦ 'πε· « τὸν Καλόγερο τὸν ἔκαμα χαζίρι. »
Ὡς τόσον ποῦ σοῦ γύρευσε τὸν γυιὸν τοῦ παπᾶ Γιάννη,
Κεφίλην τὸν ἐγύρευσε, τί ἄλλονα δὲν πιάνει.
Καὶ μοῦ 'πε, μὲ τὸ ἴζνι σου τὸ βιό του νὰ πουλήσῃ,
Κατόπι 'ς τὸ ντουβλέτι σου νὰ βγῇ νὰ προσκυνήσῃ.
Καὶ τοῦ 'πα τοῦ Καλόγερου, αὐτὸς σοῦ τ' ἀγοράζει,
Κι' ὅποιον γυρεύεις προβοδᾷ ἐδῶ καὶ σοῦ ζυγιάζει.
Γιὰ τοῦτο τὸν ἐγύρευσε τὸν γυιὸν τοῦ παπᾶ Γιάννη,
Γιὰ νὰ τὸν βάλλῃ ῥιτζαλῆ νὰ βρῇ κἄνα τερμάνι,
Μὲ τέτοιον τρόπ' ἀφέντη μου, τὸν καίγω τὸν ἐχθρόν σου,
Κι' ὁ δόλιος ὁ Καλόγερος σοῦ πέρει τὸ κακόν σου. »

Ὁ γαληνότατος βεζίρης προστάζει τὸν υἱὸν τοῦ παπᾶ Γιάννη νὰ πάγῃ νὰ ζυγιάσῃ.

Ἀλήπασας ἐπρόσταξε τὸν γυιὸν τοῦ παπᾶ Γιάννη,
Καὶ 'βῆκε 'ς τὸν ἀφέντη του καὶ στέκεται ντιβάνι.
Καὶ τοῦ 'πε· « τὸν τζεμπεχανὲ νὰ πᾷς νὰ τὸν πλερώσῃς,
Νὰ τὸν ζυγιάσῃς εὔμορφα χεσάπι νὰ μοῦ δώσῃς.
Νὰ πάρῃς τὸν Καλόγερον ταχὺ νὰ βγῇς μπροσθά μου,
Καὶ σὺ κεφίλης γίνε του ἀπὸ τὴν ἀφεντιά μου.
Γίνε κεφίλης, μπρὲ παιδὶ, ἐδῶ νὰ μοῦ τὸν φέρῃς,
Καὶ πές του τοῦ Καλόγερου ἐσὺ καθὼς ποῦ ξέρεις. »

Τοῦ παπᾶ Γιάννη. τὸ παιδὶ σηκώθηκε καὶ πάνει,
Κι' ὁ δόλιος ὁ Καλόγερος πολλὴν χαρὰν τὸ κάνει.
Σὰν φεῖδι ποῦ τοὺς ἔφαγε τὴν σκοτεινὴν καρδιά τους,
Ποῦ θὰ σκορπίσουν σήμερα 'ς ταῖς πέτραις τὰ μυαλά τους.
Κι' ἀρχίνησε ὁ Καλόγερος νὰ γλυκοφιλευθοῦνε,
Μὲ τὸν κεφίλη τὸν πικρὸν νὰ ξεμολογηθοῦνε.
Μικροὶ μεγάλοι κίνησαν νὰ ἰδοῦνε τὸν κεφίλη,
Κι' ὁ Φώτης ἐπροβόδησε καὶ βάνει τὸ φυτῆλι.
Καὶ μέσα 'ς τὸν Καλόγερον ἐκ' ἦταν ὅλ' οἱ πρῶτοι,
Τοῦ 'παν, « καλῶς ἐκόπιασες ἐκείνου τοῦ Σοπκιώτη. »
Κι' ἀπάνω 'ς τὸν χαιρετισμὸν τοῦ υἱοῦ τοῦ παπᾶ Γιάννη,
'Εκόλλησ' ὁ τζεμπεχανὲς, καὶ πλειὸ καιρὸ δὲν χάνει.
Τοὺς γύρισ' ὁ τζεμπεχανὲς 'ς τὴν μαύρην γῆς ἐμπῆκαν,
Ὅσ' ἦτον 'ς τὸν Καλόγερον καθόλου δὲν φανῆκαν.
Ταράχθηκ' ὅλος ὁ ντουνιᾶς, βουνὰ ξεῤῥιζωθῆκαν,
Καὶ τὰ χορτάρια τῆς γῆς κ' ἐκεῖνα μαραθῆκαν.

Ὁ ὑψηλότατος βεζίρης ἔστειλε καὶ ἔμασε τοὺς λοιποὺς, καὶ τοὺς ἔφερε 'ς τὰ Γιάννινα.

'Αλήπασας προβόδησε, καὶ πλειὸ καιρὸν δὲν χάνει,
'Σ τὰ Κούγκια τοὺς ἐπίλοιπους μικροὺς, μεγάλους πιάνει.
'Αλήπασας ἐπρόσταξε καὶ λέγει· « θὰ τοὺς πουλήσω,
Τοῦτ' τὸν χαζενὲ ποῦ ξώδιασα θελὰ τὸν πάρω πίσω. »
Βεζίρης τοῦ τὴν ἔφερε τοῦ Φώτη τὴν γυναῖκα,
Καὶ φαμελιαῖς τοῦ χάρισε τοῦ Φώτη κι' ἄλλαις δέκα..
Κι' ὁ Φώτης ἐσηκώθηκε μαζῆ μὲ τὰ παιδιά του,
Καὶ πῆρε τὰ ματάκιά του, νὰ μὴ τοῦ βγῇ 'μπροσθά του.
Κατὰ τὴν Πάργα ἔκαμε, καὶ πέρα νὰ ῥιχθοῦνε,
'Αλήπασας ἐπρόσταξε ἐκεῖ μὴ τοὺς δεχθοῦνε.
Τῆς Πάργας ἐπροβόδησε: « αὐτοῦ μὴ τοὺς δεχθῆτε,
Τὶ ἔχω χεσάπι ἀπὸ κεινοὺς καὶ σεῖς θ' ἀποκριθῆτε.
'Απὸ τ' ἐσᾶς, μπρὲ Παργηνοὶ, γυρεύω τὸ χεσάπι,
Γιατὶ σᾶς πέφτω ἀπάνω σας καὶ γίνεσθε χαράπι. »
Κ' ἡ Πάργα δὲν τοὺς ἔμβασε, τοὺς ἔβαλε ντουφέκι,
Σκοτάδι τοὺς ἐγίνηκε τῶν σκοτεινῶν' κι' ἀπέκει

Τὴν νύκτα τὰ μεσάνυκτα, προτοῦ νὰ πιάσ' ἡ 'μέρα,
Καράβια τοὺς προβόδησαν, καὶ ῥίχθηκάνε πέρα.
'Οποῦ νὰ ζήσουν 'ς τὸν ντουνιᾶ κακὰ ψυχρὰ πορεύουν,
Μὲ τοὺς τουρβάδες 'ς τὸν λαιμὸν ἀλεῦρι διακονεύουν.
Καὶ τοὺς 'ρωτοῦνε 'ς τὴν Φραγκιά: « τί πάθεταν καϋμένοι;
Πῶς ἤλθεταν 'ς τὸν τόπον μας πικροὶ φαρμακωμένοι;
Δὲν ἤσθανε κάνα καιρὸ 'ς τὸ Σοῦλι μὲ τὸ νάμι,
Καὶ τώρα πῶς σᾶς γίνηκε ὁ τόπος σας χαράμι; »
Κι' αὐτοὶ τοὺς λένε τῆς Φραγκιᾶς: « τὸ νάμι μας ἐχάθη,
Κι' ὅ,τ' ἐπαθάμε σήμερα κανεὶς νὰ μὴ τὸ πάθη.
'Αλήπασας μᾶς σκλάβωσε, κ' εἴμεσθε χαλασμένοι,
Καὶ 'ς τὴν Φραγκιὰ χωθήκαμε πικροὶ φαρμακωμένοι.
Καὶ τὸ σπαθὶ τ' 'Αλήπασα κανένα δὲν λυπᾶται,
Καὶ τώρα κυβερνᾶτέ μας ἐσεῖς, ἂν ἀγαπᾶτε.
'Αλήπασας ἐκύρευσε 'ς τὸν τόπον τὸν δικόν μας,
Καὶ σουμπεέδες ἔχομεν ἀκόμ' ἀπ' τὸν ἐχθρόν μας.
Τὸν ἔχομεν τὸν σουμπεὲν κι' ἀπ' ἔδω μὴ μᾶς πάρῃ,
Καί, θέ μου, νὰ γλυτώσωμεν ἀπὸ τὸν ζουλουμκιάρη. »
'Αλήπασας τοὺς ἔδωκε τέτοιας λογῆς νιζάμι,
Κι' ὁ γυιός του ὁ Βελήπασας τὸ πῆρ' ἐκεῖν' τὸ νάμι.
Καὶ τὰ μαντάτα πήγανε 'ς τὸν γυιὸν τοῦ παπᾶ Γιάννη,
Κι' ἀπέταξε τὴν σκούφιά του, καὶ τὰ μαλλιά του βγάνει,
Καὶ λέγει: « τ' ἦταν τό 'παθες, ἐσὺ μορὲ παιδί μου.
Τώρα 'ς τὰ γεροντάματα νὰ κάψῃς τὴν ψυχή μου!
Βάϊ, βάϊ, μορὲ παιδάκι μου, τ' εἶν' τοῦτο ποῦ μ' εὑρῆκε;
Τὸ χαϊδεμένο σου κορμὶ σὲ τί βουνὸ σταθῆκε;
Σὲ τί βουνὸ νὰ βρίσκεται, παιδί μου, τὸ κορμί σου;
Μὲ φόβον πῶς τὴν ἔδωκες τοῦ χάρου τὴν ψυχή σου;
Θὰ πάγω 'ς τ' ἄγρια τὰ βουνὰ μὴ βρῶ τὰ κόκκαλά σου,
Νὰ τά 'χω γιὰ τὸν πόνον σου, καὶ γιὰ τὴν ἐγλυκειά σου. »
Πέρει λιθάρια καὶ κλαριὰ καὶ δέρει τὸ κεφάλι,
Καὶ λέγει: « δὲ μὲ σκοτόνετε; τὸ αἷμά μου χαλάλι!
'Απὸ τὰ τώρα καὶ μπροσθὰ δὲν θέλω πλειὸ νὰ ζήσω,
Νὰ μοῦ 'ρθη γοργὸς θάνατος τὰ μάτιά μου νὰ κλείσω.
Δὲν εἶμαι πλειὸ γιὰ τὸν ντουνιᾶ, μηδὲ καὶ γιὰ τὴν πλάσι,
Μηδὲ ἰατρὸς δὲν βρίσκεται τὴν γνῶσιν νὰ μοῦ μάσῃ. »

Ὁ ὑψηλότατος ἔστειλε νὰ φέρουν τὸν παπᾶ Γιάννη διὰ νὰ τὸν περισυμμάση.

Τοῦ παπᾶ Γιάννη τοῦ ᾿στειλε ᾿Αλήπασας χαμπέρι,
Κι᾿ ἀνθρώπους τοῦ προβόδησε κοντά του νὰ τὸν φέρῃ.
Τοῦ στέλνει: « νά ᾿ρθῃς, μπρὲ παπᾶ, ἀβόλετο σὲ θέλω,
Κι᾿ ἀλλιῶς μὴ κάμῃς σήμερα καθὼς σοῦ παραγγέλλω.
Καὶ κάμε σάμπρι, μπρὲ παπᾶ, καὶ σφίξε τὴν ψυχή σου,
Τ᾿ ἦτον γραφτὸ γιὰ νὰ καῇ ᾿ς τὸ Σοῦλι τὸ παιδί σου.
Καὶ μὴ χαλᾷς τὴν γνῶσίν σου, καϋμένε παπᾶ Γιάννη,
Ὁ γυιός σου μᾶς ἐγίνηκε ᾿ς τοὺς δυὸ ἐμᾶς κουρμπάνι. »
Κινᾷ ὁ δόλιος ὁ παπᾶς καὶ πάει νὰ βγῇ μπροσθά του,
Βεζίρης τὸν ἐζύγωσε τὸν ἔβαλε κοντά του.
᾿Αλήπασας ἐγύρισε νὰ τὸν παρηγορήσῃ,
Μὲ τρόπον τὸν πικρόχειλον νὰ τὸν καλοκαρδίσῃ.
Καὶ τοῦ ᾿πε: « ἐσὺ, μορὲ παπᾶ, δὲν πρέπει νὰ χολιάσῃς.
Τὶ τώρα ᾿ς τὰ γηράματα τὴν γνῶσίν σου θὰ χάσῃς.
Καὶ ᾿γὼ τὸ χόλιασα πολὺ, παπᾶ μόυ, τὸν γυιό σου,
Τὶ θάῤῥευα νὰ τό ᾿βανα ᾿ς τὸ πόστι τὸ δικό σου.
Καὶ χίλιοι νὰ μοῦ χάνοντο ἀπ᾿ τὸ δικόν μ᾿ ἀσκέρι,
Πέρι ποῦ σ᾿ εὗρε σήμερα τέτοιας λογῆς γκιδέρι.
Ὁ γυιός σου ἐγελάσθηκε, καὶ πάει καὶ μπῆκ᾿ ἀτός του,
Τ᾿ εἶχε τὸ οὔμπρί του κοντὸ, καὶ τοῦ ᾿ρθε ὁ θάνατός του.
᾿Απ᾿ ἐκεῖ τό ᾿χε τὸ γραφτὸ, παπᾶ μου, νὰ πεθάνῃ,
Σὲ κεῖνα τ᾿ ἄγρια τὰ βουνὰ νὰ μὴ φανῇ νισιάνι.
Χίλιους ἀπὸ τ᾿ ἀσκέρι μου νὰ μοῦ ᾿χανε χαλάσει,
Πέρι ποῦ τὸ προβόδησα μπαροῦτι νὰ ζυγιάσῃ.
Καὶ κεῖνος ποῦ ᾿βαλε φωτιὰ ἐγὼ θὰ τὸν σκοτώσω,
Κι᾿ ἂν ἀγαπᾷς ᾿ς τὰ χέρια σου, παπᾶ, νὰ σοῦ τὸν δώσω.
Τὶ τὸ δικό σου τὸ παιδὶ, νὰ ξέρῃς, τὸ λυποῦμαι,
Μοῦ μαραγκιάζεται ἡ καρδιὰ, ἐγὼ ποῦ τὸ θυμοῦμαι. »
Ὁ παπᾶ Γιάννης προσκυνᾷ τὸ μέστι τ᾿ ἀφεντός του,
Καὶ τοῦ ᾿πε: « ἃς ἐχάθηκε ὁ σκλάβος ὁ δικός του.
Ὡς τόσον τώρ᾿, ἀφέντη μου, δὲν θέλω πλειὸ νὰ ζήσω,
᾿Ακόμα καὶ τὰ σπίτιά μου θὰ πάω νὰ τὰ μαυρίσω.

Τοῦτο ποῦ μ' εὖρε σήμερα δὲν μπόρ' νὰ τὸ φτουρήσω,
'Αφέντη μου, θὰ καίγωμαι ὅσον καιρὸν κι' ἂν ζήσω.
Τὶ τ' ὥρμισα καὶ τό 'στειλα μὲ μιὰ χαρὰ μεγάλη,
Καὶ τώρα τὸ ξεπόκτησα τοῦ γυιοῦ μου τὸ κεφάλι.
Τ' ἁρμάτωσα καὶ τό 'στειλα, ἀφέντη μου, κοντά σου,
Γιατ' ἤθελε νὰ βρίσκεται κοντὰ 'ς τὴν ἀφεντιά σου.
Καὶ τώρα τὸ καρτέραα νὰ μοῦ 'ρχετο ὀπίσω,
Καὶ μοῦ 'ρθαν τὰ μαντάτα του, καὶ πῶς θὰ τὸ φτουρήσω; »
« Παπᾶ μου, τράβα τὸν σεβδᾶ ἐσὺ ἀπὸ τὸν γυιό σου,
Πολλοὶ ποῦ τὸ παθαίνουνε, δὲν εἶσαι μοναχός σου.
Τὰ χάνουν ὅλος ὁ ντουνιᾶς τὰ μαῦρα τὰ παιδιά τους,
Βάνουν λιθάρια 'ς τὴν καρδιὰ καὶ πιάνουν τὴν καρδιάν τους.
Κι' ὁ γυιός σου πάει καὶ χάθηκε, καὶ πίσω δὲν γυρίζει,
Καὶ τὸ κορμί του μαύρισε, κανεὶς δὲν τὸ γνωρίζει.
Καὶ χίλιοι μοῦ χαθήκανε, κι' ἀκόμα παραπάνω,
Τοὺς ἀλλουνούς, μορὲ παπᾶ, 'ς τὸν νοῦν μου δὲν τοὺς βάνω.
Χίλιους νομάτους ἔστειλα 'ς τὴν Κιάφα νὰ καθήσουν,
Καὶ ζαχερὲ τοὺς ἄφηκα νὰ μὴ κακοκορδίσουν. »
Χίλιους νομάτους ἄφηκε 'ς τὰ Κούγκια καὶ 'ς τὴν Χώνη,
Κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴν οὐρδὴ ἀπ' ἔχει τὴν σηκόνει.
Κι' ἀτός του καβαλίκευσε 'ς τὰ Γιάννινα καὶ πάνει,
Καὶ σύνορα τῆς Τσαμουργιᾶς ἀρχίνησε καὶ βάνει.
Πρῶτα καὶ πρῶτ' 'Αλήπασας ἐζάπωσε τὸ Φλάρι,
Κι' ὅπου ἀγαπήσει σήμερα τὸ βάνει τὸ ποδάρι.

Ὁ ὑπέρτατος βάνωντας εἰς τάξιν εὔμορφην τὰ κατὰ τὸ Σοῦλι ἐκίνησε διὰ τὰ Ἰωάννινα.

Χαμπέρι ἐπροβόδησε 'ς τὰ Γιάννινα τὴν χώρα,
Νὰ καρτερέσουν τὸν πασᾶ εὐθὺς ἐκείν' τὴν ὥρα.
Τοῦρκοι, ῥαγιάδες βγήκανε καὶ τόνε προσκυνοῦνε,
Ἄνδρες, γυναῖκες, καὶ παιδιὰ τὸ μέστι του φιλοῦνε,
Καὶ τ' ὄνομά του διὰ κακὸ κανεὶς δὲν τ' ἀναβάνει,
Καὶ λένε· « Θέ μου, Παναγιά, 'ς τὸ χάλι μας τουρμάνι.
'Ακόμα, Θέ μου, Παναγιά, εἴμεσθε τρομασμένοι,
Καὶ τώρα 'ς τὴν ἡμέραν του 'ς τὰ μαῦρα φορεμένοι.

Πασάδες ἤλθανε πολλοὶ 'ς τὰ Γιάννινα τὴν χώρα,
Κ' ἡ χώρα δὲν ἐτρόμαξε, καὶ τρόμαξένε τώρα.
Κι' αὐτὸς εἶν' ἕνας ἄνθρωπος ποῦ δὲν ἔχει χαράρι,
Μὲ μιὰ ψυχὴ μᾶς ἄφηκε, κι' αὐτὴ θὰ μᾶς τὴν πάρῃ.

Ὁ Κίτζο Μπότζαρης ὁ χαϊντζίμπασης 'τοιμάζεται νὰ φύγῃ.

Αὐτὸς ὁ Κίτζο Μπότζαρης ἦτον προσκυνημένος,
Κι' αὐτὸς τζιασίτης ἤτονε ὁ φειδοφαγωμένος.
Κι' Ἀλήπασας τὸν ἤθελε, τὸν εἶχε 'ς τὸ ναζάρι,
Καὶ 'ς τὸ δικό του τὸ πτερὸ κοντὰ τὸν εἶχε πάρει.
Ἀκόμα 'ς τὸ ντοβλέτι τὸν εἶχε καζαντίσει,
Τὸν γυιὸν τοῦ Κίτζο Μπότζαρη χωριὸ τοῦ 'χε χαρίσει.
Κι' Ἀλήπασας τὸν θάῤῥευε πῶς ἦτον ἐδικός του,
Κι' ὁ Κίτζος ἦτον ἄπιστος καὶ δυνατὸς ἐχθρός του.
Βῆκε χαΐνης ὁ πικρὸς 'ς τὴν πόρτα τὴν δική του,
Καὶ τοῦ 'τρωγε τ' Ἀλήπασα χαράμι τὸ ψωμί του.
Τὰ κάλπικα ποῦ δούλευε τοῦ βῆκαν 'ς τὸ μεϊντάνι,
Κι' ἀφέντης τοῦ τὰ γνώρισε, καὶ πλειὸ καιρὸ δὲν χάνει.
Κι' Ἀλήπασας προβόδησε τὸν Κίτζο νὰ σηκώσῃ,
Τὰ κάλπικα ποῦ δούλευε νὰ τοῦ τὰ παραδώσῃ.
«Μπρὲ Κίτζο, νά 'ρθῃς γλήγορα 'ς τὰ Γιάννινα 'ς τὴν χώρα,
Τὸ μπουγιουρτί μου βλέποντας νὰ μάρθῃς τοῦτ' τὴν ὥρα.»
Κι' ὁ Κίτζος φειδοζώσθηκε ὁ φειδοφαγωμένος,
Κι' ἡ γνῶσίς του τοῦ γέμισε ὁποῦ 'ναι χαλασμένος.
Ἡ γνῶσίς του τοῦ γέμισε ποῦ θέλα τὸν χαλάσει,
Τηρᾷ καράβι πουθενὰ τὸ Ζάκυνθο νὰ πιάσῃ.
Κι' ὁ Κίτζος τοῦ προβόδησε· «δὲν ἔρχομαι, πασᾶ μου,
Τί μοῦ 'πανε πῶς μὲ κρεμᾷς καὶ μέν' καὶ τὰ παιδιά μου.
Τί σοῦ 'παν γιατ' ἐμένανε λόγια φαρμακωμένα,
Γιατ' ἔχω 'ς τὸ κεφάλι μου μαῦρα γραφτὰ γραμμένα.
Κι' ὅ,τι νὰ 'πῶ, βεζίρη μου, νὰ 'πῶ δὲν μὲ πιστεύεις,
Νὰ μὲ χαλάσῃς πολεμᾷς, γιὰ τοῦτο μὲ γυρεύεις.
Κι' ὅλος ὁ κόσμος σήμερα ἐχθρὸν μ' ἔχουν ἐμένα,
Καὶ σοῦ 'πανε, βεζίρη μου, λόγια φαρμακωμένα.

Ἀμὰν, ἀμὰν, ἐφένδη μου, σὲ μένα μὴ γκιῦδίσῃς,
Κι' ἂν σοῦ 'πανε παράξενα νὰ μοῦ τὸ συμπαθήσῃς.
Ἐγὼ 'μαι αὐτὸς ὁ σκλάβος σου κι' ὁ χαΐρ-ντοατζῆς σου,
Καὶ χουσμεκιάρης βρίσκομαι 'ς τὴν πόρτα τὴν δική σου. »
Κι' ὁ Κίτζος ἐσηκώθηκε, καὶ γίνεται χαζίρι,
Καὶ τούτην τὴν ἀπόκρισιν τοῦ στέλλει τοῦ βεζίρη.
Ὁ Κίτζος χαΐρεύεται, καὶ ποῦ νὰ πάῃ δὲν ξεύρει,
Κι' ἀφέντης του 'ς τὰ Γιάννινα τὸ πῆρε τὸ χαμπέρι.
Μέσ' τὰ Τζουμέρκα τὰ βουνὰ εἶν' ἕνα μοναστῆρι,
Μὲ πεντακόσιους κλείσθηκε νὰ γλύσῃ ἀπ' τὸν βεζίρη.
Ὁ Κίτζος ἐπροβόδησε καΐκια νὰ τοῦ βροῦνε,
Κι' ἡ Πάργα νὰ τοῦ στείλουνε τοῦ Κίτζου δὲν τρομοῦνε.
Καὶ τοῦ 'πανε τ' Ἀλήπασα τοῦ Κίτζου τὸ χαμπέρι,
Καὶ ὁ βεζίρης προβοδᾷ ἀπὸ κοντά τ' ἀσκέρι.
Ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς τὸ κάνουν τζιαρφελέκι.
Κι' ὁ δόλιος Κίτζο Μπότζαρης 'ς τὸ μοναστῆρι στέκει.
Κ' ἔτσι τοῦ λέγ' ὁ δαίμονας : 'ς τὸ μοναστῆρι κλείσου,
Ἀπ' τοῦ βεζίρη τὸ σπαθὶ νὰ γλύτῃς τὴν ψυχή σου.
Τὸν ἔκαμαν μουχασερὲ μέσα 'ς τὸ μοναστῆρι,
Σὰν φεῖδι ποῦ τὸν ἔφαγε αὐτὸν τὸ μαυρομοίρη.
Γυρίζ' ὁ Κίτζο Μπότζαρης καὶ λέγει : « τί θὰ γίνω ;
Νὰ φύγω δὲν ἠξεύρω πειὰ, ἢ πειὰ ἐδῶ νὰ μείνω ; »
Καὶ 'ς τὰ ῥιτζάλια προβοδᾷ χαμπέρια τιμημένα :
« Κἄνα τζιαρὲν νὰ κάμετε ἐφέτος γιὰ τ' ἐμένα.
Εὐγᾶτε 'ς τὸν ἀφέντη μου καὶ πιάστε τὴν ποδιά του,
Μπέλκιμ γλυτώσω σήμερα ἀπὸ τὴν ἀφεντιά του.
Ἀμὰν, τοὺς ἐπροβόδησε, ἐμπρός του νὰ τοῦ βγῆτε,
Γιὰ τὸ χρυσόν του ὄνομα κἄνα τζαρὲν νὰ βρῆτε.
Τί σήμερα δὲν κλείσθηκα ἐγὼ νὰ πολεμήσω,
Τηρῶ νὰ βρῶ κἄνα τζαρὲν νὰ βγῶ νὰ προσκυνήσω.
Τί ἀφέντης μας Ἀλήπασας ἦτονε 'ς τὸ γινάτι,
Γιὰ τοῦτο μοῦ φοβήθηκε τὸ σκοτεινόν μου μάτι. »
Καὶ τὰ ῥιτζάλια τοῦ 'στειλαν τὰ σκοτεινὰ μαντάτα :
« Καθὼς ποῦ τὰ μαγέρευσες ἀτός σου κάτσε φά' τα.
Προχθὲς ποῦ σοῦ προβόδησε δὲν ἔρχοσουν 'ς τὴν χώρα,
Καὶ ποιός εἶν' κεῖνος ἄνθρωπος ποῦ νὰ σὲ γλύσῃ τώρα ;

Καὶ σὺ, μπρὲ Κίτζο Μπότζαρη, τὰ γύρευες ἀτός σου,
Ἀτός σου πῆρες τὴν τριχιὰ νὰ ῥίξῃς 'ς τὸν λαιμό σου.
Μὲ τί κεφάλι κλείσθηκες ἐσὺ 'ς τὸ μοναστῆρι;
Καὶ πῶς νὰ κάμωμεν ῥιτζᾶν σήμερα 'ς τὸν βεζίρη;
Καὶ στόμα πῶς ν' ἀνοίξωμεν, καὶ πῶς νὰ τοῦ τὸ εἰποῦμεν,
Καὶ τί τζαρὲν, μπρὲ γάϊδαρε, ἐσένα νὰ σοῦ βροῦμε;
Κι' ὅ,τι σοῦ κἀν' ἀφέντης σου σ' τὸ κάνει μὲ τὸ χάκι,
Διατ' ἦσουν ἄγριος, ἄπιστος 'ς τ' ἀφέντη σου τ' ὀτζάκι.
Κ' ἡ καλοσύνη τ' ἀφεντὸς εἰς τ' ἐσένα γιὰ ποῦ χάθη,
Κι' ὅποιος νὰ κάμῃ σὰν ἐσὲ χειρότερα νὰ πάθῃ.
Χαμπέρια τοὺς προβόδαες μολύβια καὶ μπαροῦτι,
Γιατ' οἱ Σουλιῶταις σ' ἔχανε ἐσέναν τζιασούτη,
Βεζίρης γιὰ ποῦ σ' τά 'πιασε 'ς τὸ Σοῦλι τὰ χαρτιά σου,
Καὶ τώρα δὲν γλυτόνετε καὶ σεῖς καὶ τὰ παιδιά σου.
Τὸ Σοῦλι γύρευε βερὲ προτήτερα νὰ βγοῦνε,
Καὶ σὺ τοὺς ἐπροβόδαες νὰ μὴ παραδοθοῦνε. »
Τέτοιας λογῆς ἀπόκρισιν τοῦ Κίτζου προβοδοῦνε,
Ποῦ 'ς τὸν βεζίρη σήμερα τζαρὲν δὲν μπόρ' νὰ βροῦνε.

Ὁ Κίτζο Μπότζαρης ἑτοιμάζεται βλέποντας τὰ στενά.

Σὰν εἶδ' ὁ Κίτζο Μπότζαρης ποῦ δὲν μπορ' νὰ γλυτώσῃ,
'Σ τὸ μοναστῆρι ζαχερὲν κυττάζει νὰ μαζώσῃ.
Καὶ λέγ' ὁ Κίτζο Μπότζαρης: « τελέβι θέλ' νὰ γίνω,
Καὶ τὸ κεφάλι σήμερα ἐγὼ δὲν τοῦ τὸ δίνω. »
Χαμπέρι ἐπροβόδησε 'ς τοὺς 'πίλοιπους Σουλιώταις,
Ποῦ 'ναι κρυμμένοι 'ς τὰ βουνὰ, σὰν μαραμέναις κότταις.
Στέλλει καὶ 'ς τ' Ἀσπροπόταμο, 'ς ὅλην τὴν Ῥωμνιοσύνη,
Ἰμτάτι νὰ τοῦ κάμουνε κ' οἱ μαυρισμένοι 'κεῖνοι.
Κ' εἶπε αὐτὸς πῶς κλείσθηκε μὲ τὸ δικόν του κόλι,
Κι' Ἀλήπασας, τοὺς ἔστειλε, θὰ μ' ἔπνιγε 'ς τὸ γκιόλι.
« Νὰ μὲ σκοτώσῃ πολεμᾷ καὶ μέν' καὶ τὰ παιδιά μου,
Τί τοῦ 'πανε πῶς δούλευαν 'ς τὸ Σοῦλι τὰ χαρτιά μου.
Ἐγὼ τζιασίτης ἤμουνε, ἰνκιάρι δὲν τὸ κάνω,
Καὶ 'ς τῆς Τζουμέρκας τὰ βουνὰ τὸ στέργω νὰ πεθάνω.
Καὶ τώρα γιὰ ποῦ κλείσθηκα μέσα 'ς τὸ μοναστῆρι,
Καὶ μ' ἔχουνε μουχασερὲ τ' ἀσκέρι τοῦ βεζίρη.

Ποιὸς εἶναι φίλος σήμερα πρέπει νὰ μοῦ βοηθήσῃ,
'Σ τὸ μοναστῆρι ζαχερὲν κρυφὰ νὰ προβοδήσῃ. »
Τοῦ στέλλει τ' Ἀσπροπόταμο: « ἐμεῖς δὲν σὲ βοηθοῦμε,
Γιατὶ τ' ἀκούει ἀφέντης μας, κ' ὕστερα δὲν τρομοῦμε.
Καὶ ζαχαρὲν νὰ στείλωμε, θὰ βγοῦμε 'ς τὸ μεϊτάνι,
Γιατὶ τ' ἀκούει 'Αλήπασας καὶ 'ς τὸ σπαθὶ μᾶς βάνει. »
Καμπόσοι κλέφταις μπήκανε τὸν Κίτζο νὰ βοηθήσουν,
Τοῦ πέρσουν καὶ τζεμπεχανὲν πολὺ νὰ πολεμήσουν.
Τὸν Κίτζο νὰ βοηθήσουνε αὐτοὶ μὲ τὸ ντουφέκι,
Νὰ μὴ τοὺς δώσ' 'Αλήπασας βερὲ νὰ βγοῦν ἀπ' ἐκεῖ.
Ὅσοι Σουλιῶταις ἦτονε κρυμμένοι ἀπ' τὸν βεζίρη,
Μαζώχθηκαν καὶ κλείσθησαν κι' αὐτοὶ 'ς τὸ μοναστῆρι.
Κι' ἀπ' ταῖς Φραγκιαῖς ἐκίνησαν οἱ 'πίλοιποι Σουλιῶτοι,
Μηδὲ κι' αὐτοὶ δὲν εὕρανε τζαρὲ νὰ μποῦνε ντότι.
Ὁ Κίτζος κ' οἱ ἐπίλοιποι μπαίνουν 'ς τὴν ἐκκλησιάν τους,
Καὶ πέφτουνε 'ς τὴν Παναγιὰ καὶ βγάνουν τὰ μαλλιά τους.
Καὶ λένε: « Θέ μου, Παναγιὰ, τὸν Κίτσο νὰ γλυτώσῃς,
Καὶ 'ς τὸ σπαθὶ τ' 'Αλήπασα νὰ μὴ τὸν παραδώσῃς.
Τ' αὐτὸς ὁ Κίτζο Μπότζαρης δὲν ἦτον 'ς τὸ ζαράρι,
Καὶ τὴν ψυχὴν τ' 'Αλήπασα κυττάζει νὰ τὴν πάρῃ. »
Ταχμίνι χίλιοι γίνηκαν γιὰ νὰ δυνατωθοῦνε,
Καὶ βάνουν τετοιανῆς λογῆς βουλὴν νὰ σκοτωθοῦνε.
Ὁ Κίτζος σὰν ἐγίνηκε κι' αὐτὸς μὲ τόσ' ἀσκέρι,
Ὥραν τὴν ὥρα βρίσκεται μὲ τ' ἄρματα 'ς τὸ χέρι.
« Τὸν θάνατόν μου σήμερα τὸν κάνω 'γὼ καμποῦλι,
Κι' ὀπίσω νὰ τὸ ξέρετε θὰ μπῶ 'ς τὸ Κακοσοῦλι.
Τὸ Κακοσοῦλι βγήκανε νὰ διώξουν τὰ παιδιά τους,
Νὰ βρίσκωνται 'ς τὸν πόλεμον μονοὶ μὲ τ' ἄρματά τους.
'Ιμτάτι θελὰ μοῦ 'ρθουνε μικροὶ, τρανοὶ, μεγάλοι,
Καὶ θελὰ βάλλω τὴν φωτιὰ 'ς τὴν μιὰ μεργιὰ 'ς τὴν ἄλλη. »
Ὅλ' οἱ ἐχθροὶ τ' 'Αλήπασα κι' αὐτοὶ ποῦθε κι' ἂν ἦναι,
Τέτοια χαμπέρια δίνουνε, κ' ἕνας τὸν ἄλλον λένε.
Τοὺς ἄγριωσαν τὰ μάτιά τους, τοὺς τζιούλουσαν τ' αὐτιά τους,
Κ' ἕνα καρᾶ δὲν ἔχουνε νὰ κάμουν τὰ δικά τους.
Μπροσθὰ 'ς τὸν κόσμον φαίνονται τὸν Κίτζο καταριοῦνται,
Κι' ἀπόκρυφα 'ς τὴν Παναγιὰ μερόνυχτα κρεμνιοῦνται.

Καὶ λένε, Θέ μου, Παναγιὰ, καὶ τὸν σταυρὸν τους κάνουν,
Ὁ Κίτζος κ' οἱ ἐπίλοιποι ποτὲ νὰ μὴ πεθάνουν.
Ἀλήπασας ἐπρόσταξε νὰ στείλῃ τὸ παιδί του,
Νὰ πάῃ 'ς τὴν Ἄρτα γλήγορα νὰ ῥίξῃ τὸ οὐρδί του.

Ὁ ὑπέρτατος βεζίρης στέλλει τὸν Βελήπασα εἰς τὴν Ἄρτα.

Καὶ κράζει τὸν Βελήπασα, καὶ λέγει: « πρὲ παιδί μου,
Νὰ πᾷς 'ς τὴν Ἄρτα γλήγορα ἐσὺ μὲ τὴν εὐχή μου.
Κι' ἀσκέρι γὼ σοῦ προβοδῶ ὅσον κι' ἂν ἀγαπήσῃς,
Ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς ταῖς σκάλαις νὰ ταῖς κλείσῃς.
Τὸ βέβηο νὰ τὸ ξέρετε, ἐγὼ μὲ χωρὶς ἄλλο
Σὲ κεῖνο τ' ἄθεο σκυλὶ τζεκοῦρι θελὰ βάλλω·
Γιατὶ τὸν Κίτζο Μπότζαρη τὸν θάῤῥευα δικόν μου,
Κι' αὐτὸς τζιασίτης ἤτουνε καὶ φίλος τῶν ἐχθρῶν μου.
Κι' ὅ,τι δουλειὰ νὰ γίνονταν 'ς τὰ Γιάννινα τὴν χώρα,
Χαμπέρια τοὺς προβόδαε χίλιαις φοραῖς τὴν ὥρα.
Ποῦ τὸ δικόν μου τὸ ψωμί τὰ μάτια νὰ τοῦ πιάσῃ,
Φαρμάκι ἀπὸ τὸ στόμα του αὐτὸς θὰ τὸ ξεράσῃ.
Κ' ἔτσι θαῤῥεύω γλήγορα ἐγὼ θελὰ τοὺς πιάσω,
Κι' ἀπ' τὸ δικόν μου τὸ σπαθὶ θελὰ τοὺς ἀπεράσω. »
Καὶ τὸν κινάει Ἀλήπασας μὲ ὀρδινιὰ μεγάλη,
Καὶ τοῦ 'δικοῦ του τοῦ ἐχθροῦ τὰ μάτια νὰ τοῦ βγάλλῃ.

Ὁ Βελήπασας ἐκίνησε ἐναντίον τοῦ Κίτζου Μπότζαρη.

Καὶ κίνησ' ὁ Βελήπασας, καὶ πάγει 'ς τὴν προσταγή του,
Καὶ σώνει 'ς ἐκεῖνα τὰ νερὰ καὶ ῥίχνει τὸ οὐρδί του.
Κι' ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς τὰ καραούλια βάνει,
Ὁ Κίτζος ὁ πικρόχειλος νὰ ἰδοῦμε τ' ἀποκάνει;
Ὀπίσω ἐπροβόδησε βεζίρης τὸ παιδί του
Νὰ πάῃ 'ς τὸν Κίτζο Μπότζαρην νὰ ῥίξῃ τὸ οὐρδί του,
Ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς τὸν Κίτζο νὰ τὸν κλείσῃ,
Μπέλκιμ τὸν πιάσει ζωντανὸν νὰ τοῦ τὸν προβοδήσῃ.
« Τὸν Κίτζο θέλω ζωντανὸν ἀβόλετο νὰ ξέρῃς,
Αὐτὸν καὶ τοὺς ἐπίλοιπους δεμένους νὰ τοὺς φέρῃς.

Κ' ἐκεῖ ποῦ νὰ ζυγώσετε νὰ γίνετε χαζίρι,
Νὰ κάμης σκάλαις ν' ἀνεβῆς μέσα 'ς τὸ μοναστῆρι. »
Τοιμάζετ' ὁ Βελήπασας καὶ γίνεται χαζίρι,
Νὰ πάῃ νὰ ῥίξῃ τὸ ὀρδὶ κοντὰ 'ς τὸ μοναστῆρι.
Καὶ χάρηκ' ὁ Βελήπασας μὲ ὅλην τὴν καρδιά του,
Καὶ κίνησε χαρούμενος νὰ κάμῃ τὸν γαζᾶ του.
Κι' ὁ δόλιος Κίτζο Μπότζαρης τὸ πῆρε τὸ χαμπέρι,
Ποῦ πλάκωσ' ὁ Βελήπασας μὲ τ' ἄμετρο τ' ἀσκέρι.
'Εβῆκ' ὁ Κίτζο Μπότζαρης ἀπὸ τὸ μοναστῆρι,
Νὰ κάμουν ἕνα πόλεμον μαζῆ μὲ τὸν βεζίρη.
Νὰ γίνῃ θρῆνος πόλεμος καὶ ταραχὴ μεγάλη,
Νὰ μὴ τοῦ πάρουν σήμερα τοῦ Κίτζου τὸ κεφάλι.
« Βαρεῖτε, παλληκάριά μου, ὅσον κι' ἂν ἠμπορεῖτε,
'Σ τὴν χόρδα τοῦ Βελήπασα νὰ μὴ παραδοθῆτε.
Τί δὲν γυρεύει σήμερα χαράτζι καὶ κανίσκι,
Αὐτὸς μᾶς βάνει 'ς τὸ σπαθὶ, ψυχὴ δὲν ἀναμνήσκει.
'Απὸ τώρα καὶ μπροσθὰ δὲν ἔχει πιστοσύνη,
Κι' ἀπὸ τ' ἐμᾶς νὰ ξέρετε κανένα δὲν ἀφίνει.
Σήμερα 'ς τ' 'Ασπροπόταμο νὰ πᾶμε νὰ πνιγοῦμε,
Καὶ 'ς τὸ δικόν του τὸ σπαθὶ νὰ μὴ παραδοθοῦμε.
Νὰ σκοτωθοῦμε σήμερα ἐδῶ 'ς τὸ μοναστῆρι,
Παρὰ νὰ πᾶμε, μπρὲ παιδιὰ, μπροσθὰ εἰς τὸν βεζίρη.
Γιατ' ἔβαλε τὰ δυνατὰ ν' ἀπλώσῃ νὰ μᾶς πάρῃ,
Ἄνδρες, γυναῖκες σήμερα 'ς τὰ ζῶντα νὰ μᾶς γδάρῃ.
Νὰ δώσῃ γοργὸν θάνατον σήμερα 'ς τὸ κορμί μας,
Νὰ γδάρῃ τὰ κεφάλιά μας προτοῦ νὰ βγῇ ἡ ψυχή μας. »
'Σ ἐκεῖν' ἀπάνω βάνουνε κι' αὐτοὶ τὰ δυνατά τους,
Κι' ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς δουλεύουν τ' ἄρματά τους.
Καὶ ῥίχθηκαν ἀπάν' εὐθὺς 'ς τ' ἀσκέρι τοῦ βεζίρη,
Καὶ μπήκανε μὲ ταυτουνοὺς μέσα 'ς τὸ μοναστῆρι.
Καὶ πρόσταξ' ὁ Βελήπασας εἰς ὅλον του τ' ἀσκέρι,
Γιουρδοῦσι γιὰ νὰ κάμουνε μὲ τὸ σπαθὶ 'ς τὸ χέρι.
Καὶ γιούρδισαν ἀπάνω τους αὐτοὶ σὰν ἀνδρειωμένοι,
Ἄνδρες, γυναῖκες, καὶ παιδιὰ, τρομάξαν οἱ καϋμένοι.
Καὶ λένε· « Θέ μου, Παναγιὰ, τ' εἶν' τοῦτο ποῦ μᾶς βρῆκε;
Τ' εἶν' τοῦτο τ' ἄγριο σύννεφο ὁποῦ σὲ μᾶς ἐμβῆκε;

Σὲ προσκυνοῦμεν, Παναγιά, τὸ θαῦμά σου νὰ δείξῃς
'Σ τ' ἀσκέρι τοῦ Βελήπασα πικρὸ θερμὸ νὰ ῥίξῃς. »
Ταχμίνι χίλιοι ποῦ ἦτονε μουχασερὲ χαθῆκαν,
'Σ τὸ μοναστῆρι τὰ κελλειὰ ἀπὸ τὸ αἷμα 'πνῆκαν.
'Σ ἄνδρες, γυναῖκες, σὲ παιδιὰ τοὺς ἔβαλαν λεπίδι,
'Ακόμα καὶ τὸν 'γούμενον τὸν ἔφαγε τὸ φεῖδι.
Καὶ τὰ κηλλειὰ χαλάσθηκαν καὶ τὰ 'κονίαματά τους,
'Σ τὸ αἷμα μέσα πλέγουνε τὰ σκοτεινὰ κορμιά τους.
Τοῦ 'ρθε τοῦ Κίτζο Μπότζαρη τέτοιας λογῆς γκεδέρι,
Τὶ δὲν τ' ἀνέμεινε ψυχὴ ἀπ' τὸ δικόν του ἀσκέρι.
« Θέ μου μεγαλοδύναμε, νὰ μὴ τὸ μεταϊδοῦμε,
Μηδὲ καὶ πλειὸ μὲ ταύτονε ἐμεῖς νὰ μαχευθοῦμε. »
Τέτοια ἐστάθηκαν λοιπὸν τοῦ θαυμαστοῦ βεζίρη,
Στρατάρχου τοῦ ἐξακουστοῦ, τοῦ φοβεροῦ Σατίρη.
Νὰ ξεύρετ' ὅλος ὁ ντουνιᾶς, μικροί, τρανοί, μεγάλοι,
Νὰ στοχασθῶ τὰ θαύματα δὲν ἔχω πειὰ κεφάλι.
Δὲν γράφουνται μὲ τὸ χαρτί, κ' ἡ γνῶσις δὲν θυμᾶται,
Νὰ στοχασθῶ τὰ θαύματα ὁ νοῦς δὲν μοῦ κοιμᾶται.
Κι' ἀφήνω τὰ περσότερα 'ς τ' 'Αλήπασα τὸ θαῦμα,
'Σ τὰ δέκα ἕνα πρόφθασα καὶ σήκωσα 'ς τὸ γράμμα.
Τὰ θαύματα τ' 'Αλήπασα 'ς τὴν γῆς 'ς τὴν οἰκουμένη,
Τὰ ξέρουν ὅλος ὁ ντουνιᾶς, κι' ὁ κόσμος τὰ θαμαίνει.

[Μετὰ ταῦτα ὁ Χατζῆ Σεχρέτης ἄρχεται τῆς διηγήσεως τῶν πρὸς καθυπόταξιν τῆς Τσαμουριᾶς πολέμων τοῦ 'Αλῆ πασᾶ, προοιμιαζόμενος οὕτω :]

« Ὁ χρονογράφος μολογᾷ γιὰ τὸν σουλτὰν Μπαγιζίτη,
Ποῦ 'τον τρανὸς καὶ φοβερὸς 'ς τὸ πόστι τοῦ Προφήτη,
Ὀπ' ἔκαμε τὴν 'Ρούμελη καὶ τὸ Μεσίρι φέτι,
Καὶ ξακουσμένος βασιληᾶς 'ς τῆς Πόλης τὸ δεβλέτι,
Ἦρθε καὶ 'ς τὴν 'Αρβανιτιὰ μὲ φοβερὰ φουσάτα,
Νὰ δώσῃ τῶν ἀποστατῶν τὴν σκοτεινὴ τὴν στράτα.
Καὶ χάνει χρόνια δώδεκα σεφέρια τιμημένα,
'Σ τὸ χρονογράφο καθαρὰ ἐκ' εἶναί τα γραμμένα.
Καὶ τίποτε δὲν ἔκαμε σὲ τουτουνοὺς τοὺς τόπους,
Τὶ βρῆκε στράταις σάρπικαις καὶ φοβεροὺς ἀνθρώπους.

Κ' ἕνας βιζὶρ 'Αλήπασας ἔβαλε τὴν βουλή του,
Καὶ πῆρε τὴν 'Αρβανιτιὰ αὐτὸς μὲ τὸ σπαθί του.

['Επιγράφων δὲ τὸ πρῶτον κεφάλαιον « τὸ τζεμουχοῦρι (συναπισμός) τῆς Τσαμουριᾶς », ἀφηγεῖται, ὅτι οἱ Τσάμιδες, φθονήσαντες τὸν 'Αλῆν συνωμοτοῦσι κατ' αὐτοῦ.]

'Αγκάθι τοὺς ἐγίνηκε 'ς τὴν κόρη τοῦ ματιοῦ τους,
Τζεκοῦρα 'ς τὸ ῥιζάφτι τους βαρειὰ τοῦ κεφαλιοῦ τους.
'Ακόμα τοὺς ἐγένηκε ἀστρίτης 'ς τὴν καρδιά τους,
'Από τὴν ζούρλια πῶχουνε, κι' ἀπ' τὴν περηφανειά τους.

['Αρχηγὸς τῆς συνωμοσίας ἦτο ὁ Χασὰν Τσαπάρης, ὅστις γράφει πρὸς τὸν Μουσταφᾶ πασᾶν καὶ τὸν Μαχμοὺτ Ντελιάνη, ὅτι ὁ 'Αλῆς]

'Ορμίζεται 'ς τὰ Γιάννενα καὶ λέει νὰ μᾶς βαρέσῃ,
Τὸν τόπον μας νὰ ξέρετε θαῤῥεῖ νὰ τὸν κερδαίσῃ.

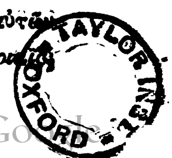
[Συγχρόνως δ' ἔστειλε καὶ εἰς τοὺς Λιάπιδες ("Αρβανο), καὶ τοὺς Γαρδικιώτας, λέγων,]

Καὶ νὰ δεθοῦμε σήμερα ζωνάρι σὲ ζωνάρι,
Τ' 'Αλήπασας 'ς τὸν τόπον μας χαράτζι θελὰ πάρῃ.

[Τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Τζαπάρη λαβόντες οἱ Λιάπιδες, Γαρδικιῶται, Ζουλιατιῶται, Κονισπολῖται, ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς, καὶ ὁ Μαχμοὺτ Ντελιάνης, συνέρχονται ἀμέσως εἰς Φιλιάταις, καὶ ἀπὸ κοινοῦ ἀπαιτοῦσι παρὰ τοῦ 'Αλήπασα, ἵνα ἐγκαταλείπων τὸ ἀδίκως ἁρπαγὲν Φανάρι (Φράρι), καὶ ἀποβάλλων τοὺς κατὰ τοῦ 'Αγίου Δονάτου (Κάστρου τῆς Παραμυθιᾶς) κατακτητικοὺς σκοποὺς του, παραδώσῃ αὐτοῖς τὸν ὑπὸ τῶν Σουλιωτῶν κατεχόμενον τόπον, ἐλευθερώσῃ τὸν ἐν 'Ιωαννίνοις κατακρατούμενον 'Ισλιάμ, υἱὸν τοῦ γέρο-Πρόνιου, καὶ ἐκπληρώσῃ πάσας τὰς προηγουμένως αὐτοῖς δοθείσας ὑποσχέσεις. 'Ο 'Αλῆς λαβὼν τὴν ἀνέλπιστον ταύτην ἐπιστολὴν, ἀπαντᾷ:]

« Τὸ κάστρο τῆς Παραμυθιᾶς μοῦ τὸ 'χουν πουλημένο,
Χιλιάδες δώδεκα πουγγιὰ εἶναι ξαγορασμένο.
'Υστέρου κι' ὅλα τὰ χωριὰ καὶ τὸ πικρὸ τὸ Φράρι
Παραβαρειὰ τ' ἀγόρασα ἀπ' τὸν Χασὰν Τζαπάρη.
Τὸν τόπον τὸν Σουλιώτικον τὸν πῆρα μὲ φερμάνι,
Μὲ αἷμα τὸν ξαγόρασα ἀπὸ τὸν ντὶν ντουσμάνη.

['Εξακολουθῶν δὲ προτρέπει ἵν' ἀποβάλλωσι τὰς ἀτόπους αὐτῶν ἀξιώσεις, διότι *θὰ τοὺς βάλλῃ φωτιὰ καὶ ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς*

καὶ ἀποστέλλει τὸν υἱὸν τοῦ Πρόνιου Ἰσλιὰμ ὅπως ἐξαναγκάσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὸν Τζαπάρην πρὸς εἰρήνευσιν. Ἀλλ' ὁ Ἰσλιὰμ ἐλευθερωθεὶς ὁρκίζεται, ἵνα μὴ ἐπανέλθῃ εἰς Ἰωάννινα, καὶ διακοινῶν εἰς τοὺς Λιάπιδες, Γαρδικιώτας, καὶ Ζουλιατιώτας, ὡς καὶ τοὺς πασάδες Μουσταφᾶν καὶ Ἰμβραῒμ, τὴν ἀπιστίαν, καὶ τοὺς κατ' αὐτῶν ἐχθρικοὺς σκοποὺς τοῦ βεζίρου, προτρέπει ἵνα]

Ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς ἀνοίξουνε ντουφέκι.

[Ὁ Ἀλῆς μαθὼν ταῦτα οὐδόλως πτοεῖται,]

Μόν' κάθεται 'ς τὰ Γιάννινα καὶ κάνει τὸν σεφᾶ του,
Κι' ὁ 'χθρός του παραδέρνεται καὶ ξεῖ τὰ κέρατά του.

[Ἐν τούτοις οἱ Μπερατινοί, Ἀργυροκαστρῖται, Γαρδικιῶται, καὶ Ζουλιατιῶται λαβόντες τὰ ὅπλα κατέλαβον τὰς δημοσίους ὁδοὺς, συγχρόνως δὲ]

Κ' οἱ Τσάμιδες ὡρμίσθηκαν ὅλοι μικροὶ μεγάλοι,
Καὶ βγήκανε μὲ τ' ἄρματα 'ς τὴν μιὰ μεριὰ 'ς τὴν ἄλλη.

[Ἀλλ' ὁ Ἀλῆς καταπείθει διὰ χρημάτων τοὺς τελευταίους ἵνα παύσωσι τὰς βιαιοπραγίας· ὁ δὲ ποιητὴς προσθέτει]

Ὅ,τι τοῦ τρῶν' τ' Ἀλήπασα διπλὸ θὰ τὸ ξεράσουν,
Γιατὶ θενά 'ρθ' ἕνας καιρὸς τὴν μέση τους νὰ πιάσουν.
Ἀλήπασας μὲ δόσιμο ποτὲ δὲν ἀποσταίνει,
Τὰ δέκα δεκατέσσαρα μὲ διάφορο τὰ βγαίνει.
Σὰν ἔρθ' ἐκεῖνος ὁ καιρὸς, κι' ἀνοίξῃ τὸ δεφτέρι,
Καὶ τὰ σηκότια τῆς καρδιᾶς κ' ἐκεῖνα τοὺς τὰ πέρει.
Τότε θ' ἀνοίξουν τὰ γκαβὰ τὰ σκοτεινά τους μάτια,
Ὅταν νὰ βγάλῃ Ἀλήπασας λογῆς λογιῶν ζανάτια.

[Συγχρόνως δὲ γράφει εἰς τὸν Ἰσλιὰμ Πρόνιον, ἐλέγχων ἐπὶ τῇ ἀπιστίᾳ, καὶ μετὰ μεγάλης δυνάμεως ἀποστέλλει τὸν Σάχον Μαξοὺτ ἀγᾶν κατὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἰσλιὰμ τούτου κατεχομένου κάστρου τῆς Παραμυθιᾶς. Πλὴν μετ' ὀλίγον συλλαβὼν ὑπονοίας περὶ ἀπιστίας καὶ τοῦ Σάχου, τοῦ ὁποίου τοὺς ἀδελφοὺς ὡς ὁμήρους ἐκράτει ἐν Ἰωαννίνοις, στέλλει ἐξ ὄπισθεν τὸν Ἰμὲρ βέην ἀπὸ τὸ Ζαβαλιάνι. Ἀμφότεροι δὲ οὗτοι ἑνωθέντες πολιορκοῦσι στενῶς τὴν Παραμυθιὰν, τῆς ὁποίας τὴν παράδοσιν προτείνει ὁ Ἰσλιὰμ Πρόνιος, ἐπὶ τῷ ὅρῳ παραλαβῆς πάσης τῆς ἐνταῦθα κινητῆς αὐτοῦ περιουσίας· ἐξ Ἰωαννίνων. ὁ Ἀλῆς ἐγκρίνει τὴν πρότασιν, καὶ ἐπιτρέπει εἰς τὸν Πρόνιον νὰ μετ-

ταφέρῃ τὴν περιουσίαν του εἰς τὴν Ἑπτάνησον (Φραγκιάν). Οὕτω δὲ καταλαβὼν τὴν Παραμυθιὰν διορίζει διοικητὴν τὸν Ὀμὲρ Δερβίσην, καὶ ἐμπαίζων τὸν Σάχον ἐπὶ ἀπιστίᾳ, προσκαλεῖ ἵνα φέρῃ πᾶσαν τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ εἰς Ἰωάννινα, ἔνθα καὶ αὐτὸς νὰ μένῃ ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησίν του.

Ταῦτα ὁ Χατζῆ Σεχρέτης ἐ στίχοις 224 ἐξιστορῶν μεταβαίνει εἰς τὴν ἀφήγησιν τοῦ τε διορισμοῦ τοῦ Βελήπασα, ὡς Μώρα-βαλεσῆ, καὶ τῆς εἰς Τριπολιτσᾶν ἀφίξεως αὐτοῦ, ὡς ἑξῆς.:

Φερμάνι Σουλτὰν Σελὶμ εἰς τὸν βεζὶρ Ἀλήπασα.

Χίλιους διακόσιους εἴκοσι δυό, πασᾶνας νὰ τὸ ξέρῃ,
Σουλτὰν Σελίμης ἄνοιξε μὲ τὴν Φραγκιὰ σεφέρι,
Μ' Ἐγγλέζο καὶ μὲ Μόσκοβο μ' αὐτὰ τὰ δυὸ ῥηγάτα,
Κι' ἀπὸ ταῖς τέσσαρες μεριαῖς ἐσήκωσε φουσάτα.
Καὶ στέλνει 'ς τὸν Ἀλήπασα τιμητικὸ φερμάνι,
Τὸν γυιόν του τὸν Βελήπασᾶ βεζίρη τόνε κάνει.
Τὸ τρίτο τοῦϊ τῷ 'στειλε καὶ τὸ κιλὶτζ καφτάνι,
Γιὰ νὰ τὸν στείλῃ 'ς τὰ Μωριὰ αὐτὸς μὲ τὸ φερμάνι.
Καὶ γράφει τὸ φερμάνι του: « Ἀλήπασα βεζίρη,
Ἔχω σεφέρια φοβερὰ ἐγὼ μὲ τὸν κιαφίρη,
Μὲ Γκλέζο καὶ μὲ Μόσκοβο, καὶ μ' ὅλον τὸν ντουσμάνη.
Ἀσικερὲ τὸν Μόσκοβο τὸν ἔχουν 'ς τὸ μεϊτάνι,
Καὶ τὰ ῥηγάτα τὰ ἑπτὰ τὸν Μόσκοβο βοηθοῦνε,
Νὰ πάρουν τὸ δεβλέτι μου καὶ νὰ τὸ μοιρασθοῦνε.
Καὶ σὺ βεζὶρ Ἀλήπασα, ἂν θέλῃς τὴν εὐχή μου,
Χασνὲ καὶ βιὸ μὴ λυπηθῇς ἐσὺ γιὰ τὴν τιμή μου.
Κι' ἂν 'ξοδευθῇς, Ἀλήπασα, ἐγὼ σὲ καζαντίζω,
Κι' ὅ,τ' ἀγαπήσεις γύρευε, εὐθὺς σοῦ τὸ χαρίζω.
Καὶ στέλνω Μώρα-βαλεσῆ ἐφέτο τὸν υἱό σου,
Καὶ σ' ἔλα πάνω 'ς τὸ οὐρδὶ ἀτός σου κι' ἀπατάς σου.
Γιατὶ σὲ θέλ', Ἀλήπασα, νὰ κάμω μεσφερέτι,
Νὰ μὴ μᾶς ἔρθῃ τίποτα ζεβάλι 'ς τὸ δεβλέτι.
Κι' ἂν ἀγαπᾷς, Ἀλήπασα, σοῦ δίνω καὶ τὴν βοῦλλα,
Κι' ἐδῶ 'ς τὴν Πόλιν σὲ κρατῶ μὲ τὰ μουράτιά σ' οὖλα.

Σοῦ κάνω τὰ μουράτιά σου, 'Αλήπασα βεζίρη,
Καὶ 'ς ὅλο τὸ δεβλέτι μου σὲ κάνω νοικοκύρη.
Κι' ὅπως σοῦ κόψ' ἡ γνῶσί σου νὰ μὲ κουμανδαρίσης,
Ἂν κάμω καὶ παράξενα ἐσὺ νὰ μὴ μ' ἀφήσης. »

'Απόκρισις βεζὶρ 'Αλήπασα πρὸς τὸ δεβλέτι.

Σὰν τῷ 'στειλε τ' 'Αλήπασα τέτοιας λογῆς φερμάνι,
Χαλδέτι κάν' 'Αλήπασας, δὲν βγαίνει 'ς τὸ μεϊτάνι.
Μεχμὲτ ἐφέντης μοναχὸς μπαίνει καὶ κουδεντιάζει,
Καὶ [κεῖ] τῆς Πόλης ταῖς δουλειαῖς μὲ ταῦτον ταῖς ἰσάζει.
Τ' εἶν' ἐπιτήδειος ἄνθρωπος, εἶν' καὶ γραμματισμένος,
'Σ τῶν βεζιράδων ταῖς δουλειαῖς εἶναι καὶ παιδεμένος.
« Μεχμὲτ ἐφέντη, ὁ βασιλῆᾶς μὲ γύρεψε νὰ πάνω,
Καὶ βεζδεσέδες 'ς τὴν καρδιὰ ἀρχίνησα καὶ βάνω.
Φοβοῦμαι τὸ χειρότερο ντουμπάρα μὴ μοῦ κάμη,
Καὶ θέλ' ἀπὸ τ' ἐμένανε τέτοιας λογῆς νιζάμι.
Μοῦ τάζει καὶ τὴν βοῦλλά του μουτλὰκ νὰ μοῦ τὴν δώση,
'Ομοιάζ' ἀπὸ τὰ Γιάννενα τηράει νὰ μὲ σηκώση.
Μὴ μὲ γελάσ' ὁ βασιλῆᾶς καὶ βοῦλλα δὲ μοῦ δώση,
'Ακόμα τὸ χειρότερο νὰ μὴ μὲ θανατώση;
Γιατὶ μὲ σήκωσε πολὺ μὲ τοῦτο τὸ φερμάνι,
Καὶ σὰν τοῦ πάνω 'ς τὸ οὐρδὶ ὅ,τι θελήσ' μοῦ κάνει.
Σὲ σάπιο ξύλο ὁ βασιλῆᾶς προστάζει νὰ καθήσω,
Τὸν γυιό μου τὸν Μουχτὰρ πασᾶ θέλα τοῦ προδοδήσω.
Τῆς Πόλης τὰ καμώματα ἐγὼ τοὺς τὰ γνωρίζω,
Μὲ φτάνει τοῦτα ποῦ κρατῶ, καὶ τὸν ραγιᾶ π' ὁρίζω.
Ὅσον νὰ μπῶ 'ς τὰ χέρια του κ' ὕστερα δὲν γλυτόνω,
'Σ τὸ πόστι μου 'ς τὰ Γιάννενα ὑστέρου δὲν ζυγόνω. »
'Αλήπασας προβόδησε ἀπάνω 'ς τὸ δεβλέτι.
Καὶ γράφει πῶς: « ἐγέρασα, καὶ δὲν ἔχω κουδέτι.
'Σ τὴν προσταγή σου σήμερα, ἀφέντη βασιλῆᾶ μου,
Φιτὰ τὰ κάνω, ἐφένδη μου, τὸ βιὸ καὶ τὰ παιδιά μου.
Τὸν ἕνα στέλνω 'ς τὰ Μωριά, τὸν ἄλλο 'ς τὸ οὐρδί σου,
Νὰ σὲ δουλέψω τζὰν χακνᾶ 'ς τὴν χρεία τὴ δική σου.

Κι' ὁ Γκλέζος μὲ τὸν Μόσκοβο ἐδῶ μοῦ βολταρίζουν,
Νύκτα καὶ μέρα 'ς τὰ πανιὰ ταῖς σκάλαις τριγυρίζουν.
Φοβοῦμαι 'ς τοῦτα τὰ νερὰ νὰ μὴ μᾶς βγάλ' ἀσκέρι,
Καὶ στερινὰ μᾶς ἔρχεται χειρότερο κιδέρι.
Βακούφης γίνου, ἀφέντη μου, καὶ κάμε με ἰτλάκι,
Τὶ 'Αρβανιτιὰ καὶ τὰ Μωριὰ θὰ γίνουνε χελιάκη.
Γιατ' εἶμ' ἀτός μου γέροντας ἐδῶ 'ς τοῦτα τὰ μέρη,
Καὶ δὲν τρομάει ὁ Μόσκοβος ἐδῶ νὰ βγάλ' ἀσκέρι.
'Αρβανιτιὰ καὶ τὰ Μωριὰ ἄφσ' τα 'ς τ' ἐμέν' ἀπάνω,
Κι' ἂν βγάνῃ ἀσκέρι ὁ Μόσκοβος 'ς τὸν νοῦν μου δὲν τὸν βάνω.
'Ακόμ' ἀπάνω 'ς τὸ οὐρδὶ σοῦ στέλνω τὸν υἱόν μου,
Τζεμπεχανὲ καὶ ζαχερὲ τοῦ δίν' ἀπὸ δικόν μου.»
Σὰν ἔστειλε 'ς τὸν βασιλῆᾶ τέτοιας λογῆς χαμπέρι,
Ποῦ βολταρίζ' ὁ Μόσκοβος ἐδῶ 'ς τοῦτα τὰ μέρη,
Εὐθὺς 'ς τὴν ὥρα ὁ βασιληᾶς τοῦ στέλν' ἰτλὰκ φερμάνι,
'Σ τὸ πόστι του 'ς τὰ Γιάννενα μὲ μέγα χοτζιακιάνι.
Σὰν τοῦ 'στειλε τ' 'Αλήπασα τέτοιας λογῆς φερμάνι,
'Ορμίζει τὸν Μουχτὰρ πασᾶ, καὶ πλειὸ καιρὸ δὲν χάνει.
'Ορμίζει τὸν Μουχτὰρ πασᾶ μὲ δυνατὰ φουσάτα,
Νὰ καταφθάσῃ γλήγορα 'ς τοῦ 'Ρουτζυκιοῦ τὴν στράτα.

Παγεμὸς Βελῆ πασᾶ 'ς τὰ Μωριά.

'Ορμίζει τὸν Βελήπασα, καὶ τὸν ξεπροβοδάει,
Καὶ βγῆκ' ἀπὸ τὰ Γιάννενα, καὶ κίνησε καὶ πάει
Νὰ σώσῃ 'ς τὸ μανσοῦπί του, ποῦ πῆρ' ἀπ' τὸ δεβλέτι,
Νὰ δώσῃ τὸ νιζάμι του κι' αὐτὸ πῶς εἶν' ἀντέτι.
Οἱ Μωραΐταις οἱ πικροὶ ἔχουν βαρὺ κεφάλι,
Κι' ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς τζεκοῦρι θὰ τοὺς βάλλῃ.
Αὐτοὶ θελὰ θαῤῥέψουνε σὰν ἄλλους βεζιράδες,
Καὶ τοὺς ξεχάζουν 'ς τὰ Μωριὰ μὲ κάλπικους παράδες.
Θαῤῥεύουν νταλκαβούκιδες νὰ κάμουν τὰ δικά τους,
'Αστρίτης ποῦ τοὺς ἔφαγε 'ς τὴν μέση τῆς καρδιᾶς τους.
Θελὰ τσακίσῃ κόκκαλα, καὶ πλάταις θελὰ βγάλῃ,
Καινούρια στράτα 'ς τὰ Μωριὰ Βελήπασας θὰ βάλῃ,

Γιατ' εἶναι χοντροκέφαλοι οἱ δόλιοι οἱ Μωραΐταις,
Καὶ δὲν τοὺς γράφουν τίποτες αὐτοὶ τοὺς 'Αρβανίταις.
Καὶ μπουγιουρτὶ θαῤῥεύουνε ποτὲ νὰ μὴ δουλέψῃ,
Καὶ μπουμπασίρη πουθενὰ βεζίρης νὰ μὴ πέψῃ.
Δὲν ξεύρουνε, ὅτι θὰ πάῃ τ' 'Αλήπασα τὸ ντίβι,
Τὸν ἄπρεπο τὸν ἄνθρωπο 'ς τὸν μεγκενὲ τὸν στίβει.
Δὲν ξεύρουνε ποῦ πλάκωσε τ' 'Αλήπασα τ' ἀσλάνι,
Ποῦ τοὺς ῥουφάει ὀλάκαιρους, κι' ἀκόμα δὲν τὸν φτάνει.
Ποῦ τοὺς γεράτισ' ὁ Θεὸς κεινοὺς σὰν ἀντρειωμένοι,
Καὶ ῥόυφηξ' ὅλον τὸν ντουνιᾶ, κι' ἀκόμα δὲν χορταίνει.
Καὶ σαλτανέτι τοῦ 'βγαλε νὰ τὸν ξεπροβοδήσῃ,
'Σ τὴν προσταγὴ τοῦ βασιλῆᾶ κουσοὺρ νὰ μὴ ἀφήσῃ.
Βεζίρης τὸν ὡρμίνεψε 'ς οὖλα τὰ γενομένα,
Νὰ δώσῃ τὸ νιζάμι του εἰς ὅλα τὸ καθένα.
Καὶ νὰ διαλέξῃ 'ς τὰ Μωριὰ καὶ Τούρκους καὶ ῥαγιάδες,
Τ' εἶναι πολλοὶ ζαλούμιδες ποῦ τρῶν' τοὺς φουκαράδες.
« Κι' ἂν τοὺς ἀφήσῃ 'ς τὰ Μωριὰ νὰ πάρουν ἐξουσία,
'Υστέρου ἀπὸ τ' ἐσένανε δὲν ἔχουν πλέον χρεία.
Καμπόσοι ἀσίδες, μοῦ εἶπανε, ποῦ βρίσκονται 'ς τὴν Αάλα,
Ποῦ κάνουν ἄπρεπαις δουλειαῖς, καὶ πράγματα μεγάλα.
Καὶ 'ς τὰ Μπαρδούνια διάλεξε καμπόσους ἐσκιάδες,
Ποῦ κάνουν ἄπρεπα πολλὰ καὶ 'γδέρνουν τοὺς ῥαγιάδες.
'Ακόμα ξέταξε καλὰ κι' ὅλα τὰ βιλαέτια,
Ποῦ κάνουν τῆς πτωχολογιᾶς λογῆς λογιῶν ζιέτια.
Ποῦ τοὺς πατοῦν τὰ ἔρζια τους, τοὺς πέρνουν καὶ τὸ βιό τους,
Καὶ τοὺς ἀφήνουνε γυμνούς, καὶ κλαῖνε τὸν καῦμό τους.
Κάμε τὰ κάστρα τῆς Μωριᾶς, Βελήπασα, τα αμίρι,
Νὰ κάμουν δόξα ποῦ εἶδανε τέτοιας λογῆς βεζίρη.
Προβόδησε, Βελήπασα, ἀκόμα καὶ 'ς τὴν Μάνια,
Νὰ σῶρθουν 'ς τὴν Τριπολιτζὰ νὰ κάμουνε μετάνοια.
Καὶ τώρα 'ς τὴν ἡμέραν σου, ἂν κακοκεφαλίσουν,
'Απ' τὸ δικό μου τὸ σπαθὶ αὐτοὶ θὰ λακταρίσουν.
Νὰ μοῦ τὸ ἰδοῦνε τὸ σπαθὶ οἱ σκοτεινοὶ Μανιῶταις,
Πῶς τό 'δανε κ' ἡ Πρέβεζα μαζῆ μὲ τοὺς Σουλιώταις.
''Αν ἔρθουν 'ς τὴν Τριπολιτζὰ κι' ὀμπρός σου νὰ σοῦ βγοῦνε,
'Ικράμια κάμε τους πολλὰ ποῦ νὰ τὰ θυμηθοῦνε.

'Ακόμα 'να γκοτζιάμπαση, ποῦ λένε Σωτηράκη,
Νὰ τοῦ γλυκάνῃς τὴν καρδιά, Βελήπασα, λιγάκι.
Παιδί μου, μὲ πολλὴ τιμὴ αὐτὸν νὰ τὸν ἀφήσῃς,
Σὲ κάθε χρεία τῆς Μωριᾶς νὰ τὸν καλοκαρδίσῃς.
Τεφτίσια καὶ λογαριασμοὺς παληοὺς νὰ μὴ γυρέψῃς,
Μὲ τρόπον καὶ 'ς τὴν Πρέβεζα αὐτὸν νὰ μοῦ τὸν πέψῃς,
Νὰ σμίξῃ μετ' ἐμένανε γιὰ νὰ τὸν ὁρμηνέψω,
Κι' ὑστερινὰ καλόκαρδον αὐτοῦ νὰ σοῦ τὸν πέψω.
Τοὺς μπέηδες 'ς τὴν Γκιόρντεζα ἔχε τους 'ς τὸ ναζάρι,
Καὶ κάποιον 'Αρναούτογλου, καὶ κάποιον Τεφτερδάρη.
Καὶ μέσα 'ς τὴν Τριπολιτζὰ αὐτοὶ κουμανταροῦνε,
Τὸ αἷμα τῆς πτωχολογιᾶς τηράζουν νὰ τὸ πιοῦνε.
Καὶ τώρα 'ς τὴν ἡμέρα σου ἂν κάμουν τὰ δικά τους,
'Απ' τὸ δικό μου τὸ σπαθὶ τὸν βρίσκουν τὸν τζεζᾶ τους.
'Ας ἦναι 'ς τὸ ναζάρι σου καὶ νὰ τοὺς ἀγαπήσῃς,
Καὶ τὸ ὁμοῦρι τῆς Μωριᾶς 'ς κεινοὺς νὰ μὴ τ' ἀφήσῃς.
Παιδί μου, 'ς τὸ ὁμοῦρί σου νὰ μὴ 'νακατωθοῦνε,
Νὰ τρέμουνε πατόκορφα ὀμπρός σ' ὅταν νὰ βγοῦνε.
Τ' εἶναι φαγάδες 'ς τὰ Μωριὰ τὴν πτώχεια καταπίνουν,
Καὶ τοῦ βεζίρη τίποτα καθόλου δὲν τοῦ δίνουν.
'Ασκέρια καὶ τζεμπεχανὲ τὰ κάστρα νὰ γεμώσῃς,
'Απὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς νιζάμι νὰ τοὺς δώσῃς.
'Ακόμα 'ς τὴν Τριπολιτζὰ πολὺ νὰ μὴ καθήσῃς,
Χαζίρι νὰ 'σαι 'ς τ' ἅρματα, τὰ κάστρα νὰ γυρίσῃς.
Τὶ ἀνακατώθηκ' ὁ ντουνιᾶς, ἐγίνηκε τζιαμοῦρι.
Κι' ὁ βασιληᾶς σοῦ χάρισε τέτοιας λογῆς ὁμοῦρι,
Ν' ἀνοίξῃς τὰ ματάκια σου ὅσον κι' ἂν ἠμπορέσῃς,
Τὶ τὸ ὁμοῦρι τῆς Μωριᾶς ἐσὺ θὰ τὸ κερδαίσῃς.
Τώρα δὲν εἶσαι κι' ἀτζαμῆς γιὰ νὰ σὲ ὁρμηνέψω,
Μὲ τρία τούϊα σ' ἔκαμα, καὶ θέλω νὰ σὲ πέψω.

'Ο Βελήπασας ἀποκρίνεται.

Σηκώθηκ' ὁ Βελήπασας καὶ τοῦ 'πεσε μπροσθά του,
Μὲ δάκρυα τὴν ἐγέμισε τὴν τίμια τὴν ποδιά του.

Καὶ τοῦ 'πε: « ἀμάν, πατέρα μου, ἐγώ 'μαι τὸ παδί σου,
Κ' εὐθὺς κουρμπάνι γένομαι ἐγὼ γιὰ τὴν εὐχή σου.
'Σ τοῦτο τ' ὁμοῦρι τῆς Μωριᾶς ποῦ θέλεις νὰ μὲ πέψῃς,
Μὲ διαφεντεύ' ἡ διάτα σου κι' ὅ,τι νὰ μ' ὁρμηνέψῃς.
Κι' ὁρμήνεψ' το, πατέρα μου, ἀκόμη τὸ παιδί σου,
Κ' ἐγὼ τὴν κάνω χαϊμαλὶ τὴν διάτα τὴν δική σου.
Καὶ τὴν βαστῶ 'ς τὴν τσέπη μου ὅσο καιρὸ κι' ἂν ζήσω,
Κι' ἀκόμ' ἀπὸ τὴν διάτα σου νὰ μὴ παραστρατήσω.
Τί σκιάζομαι, πατέρα μου, ἀπὸ τὸν μπὲν ντουᾶ σου,
Ἂν κάμω καὶ παράξενα μὴ 'γγίζετ' ἡ καρδιά σου.
Καὶ νὰ μὴ μὲ καταρασθῇς, λιάκιμ νὰ μὲ μαλώσῃς,
Κι' ὥρα τὴν ὥρα 'ς τὰ Μωριὰ ὁρμήνεια νὰ μοῦ δώσῃς. »
Αὐτὰ εἶπαν κ' ἐχωρίσθηκαν ὁ γυιὸς μὲ τὸν πατέρα,
Καὶ πάει 'ς τὴν ὥραν τὴν χρυσῆ, καὶ 'ς τὴν καλὴν ἡμέρα.
Καὶ βρίσκετ' ὁ Βελήπασας μὲ δώδεκα χιλιάδες,
Ἀσκέρι ναμουντάρικο ἀπ' ὅλους τοὺς καζάδες.
'Σ ταῖς στράταις ὁποῦ πέρασε, 'ς ταῖς χώραις ὁποῦ πάει,
Τοὺς φαίνεται σὰν ἰζτερχᾶς τὸν κόσμο θὰ τὸν φάῃ.
Καὶ γίνηκ' ὁ Βελήπασας 'ς τὴ Λειβαδιὰ νταΐλι,
Γλυκαίνει τὴν πτωχολογιὰ μὲ τὰ γλυκὸ τ' ἀχεῖλι.
Καὶ κάποιονε Πασιόμπεη τὸν ἔχει σιλικτάρη,
Καὶ τῷ 'δωκε 'ς τὴν Λειβαδιὰ ἀσκέρι νὰ μεκδάρῃ.
Καὶ τοῦ εἶπε τοῦ Πασιόμπεη: « ὁρμίσου νὰ κινήσῃς,
'Σ τὰ Κούντουρα καὶ Μέγαρα κονάκια νὰ μ' ὁρμίσῃς.
Κι' ἀτός σου, μπρὲ Πασιόμπεη, ἀνέβα 'ς τὸ δερβένι,
Καὶ μέτρησε τ' ἀσκέρι μου ἀπ' ἐκεῖ ποῦ διαβαίνει. »
Καὶ τ' εἶναι τὸ μουράτι του ποῦ θέλει νὰ τὸν πέψῃ;
Ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς ταῖς στράταις νὰ παστρέψῃ.
'Σ τὴν Θήβα ἐπροβόδησε κονάκια νὰ τ' ὁρμίσῃ,
Νὰ πάῃ ὁ σιλικτάραγας μιὰ νύκτα νὰ δειπνήσῃ.
Καὶ κόντεψ' ὁ Πασιόμπεης μ' ἀσκέρι δυὸ χιλιάδες,
'Σ τὴ Θήβα παρατρόμαξαν καὶ Τοῦρκοι καὶ ῥαγιάδες.
Καὶ λένε· « τρόμαξαμ' ἐμεῖς ἀπὸ τὸν σιλικτάρη,
Ἂν φθάσ' κι' ὁ Μῶρα-βαλεσῆς φρίμα καθεὶς θὰ πάρῃ.
Κ' ἡ χώρα μας εἶναι μικρὴ καὶ δὲν τὸν νταγιαντοῦμε,
Τακάτι δὲν ἔχομ' ἐμεῖς ἐμπρός του νὰ τοῦ βγοῦμε. »

Κ' οἱ μπέηδες τῆς Εὔριπος βγῆκαν νὰ προσκυνήσουν,
Καὶ πάλι διαλογίζονται ὀπίσω νὰ γυρίσουν.
Καὶ πάλι διαλογίζονται, ὀμπρός του σὰν δὲ βγοῦνε,
Ἂν πάρῃ καὶ τὴν Εὔριπο τ' ἀπόκρισι θὰ εἰποῦνε;
Οἱ ἔρημοι φοβήθηκαν ἀπὸ τὸν σιλικτάρη,
Καὶ δράμι δὲν τοὺς ἔκαμε 'ς τὸν τόπον τους ζαράρι.
Σὰν εἶδαν τέτοια 'πόθεσι πῆραν νὰ ζεσταθοῦνε,
Κι' ὁρμίζοντ' ὅλ' οἱ μπέηδες ὀμπρός του νὰ τοῦ βγοῦνε.
Τὶ ζοῦλμι δὲν ἐγίνηκε 'ς τὴν ἐδική τους χώρα,
Καὶ τοῦ 'καμαν χαῒρ ντοᾶ εὐθὺς κείνην τὴν ὥρα.
Σηκώθηκ' ὁ Πασιόμπεης καὶ πάνει 'ς τὴν δουλειά του,
Κ' ἡ Θήβα εὐχαρίστησε ἀπὸ τὴν ἀφεντιά του.
Καὶ πλάκωσε τὰ Κούντουρα, καὶ σώνει 'ς τὸ δερβένι,
Καὶ τρόμαξ' ὅλος ὁ ραγιᾶς ἀπ' ἔκει ποῦ διαβαίνει.
Κατὰ τὴν τίμια προσταγὴ ὁποῦ 'χ' ἀπ' τὸν βεζίρη,
Τὰ Κούντουρα καὶ Μέγαρα τοῦ τά 'καμε χαζίρι.
Καὶ τρεῖς χιλιάδες ἔστειλε βεζίρης ἀπ' τὴν Πάτρα,
Νὰ μὴ θαῤῥέψουν τὰ Μωριὰ ποῦ 'ναι κλεισμένη μάντρα.
Κι' ἀπ' οὖλα τὰ σκαλώματα ἀσκέρια θενὰ μπάσῃ,
Τοὺς ἐσκιάδες 'ς τὰ Μωριὰ βεζίρης θὰ τοὺς πιάσῃ.

Οἱ Μωραΐταις.

Οἱ Μωραΐταις οἱ πικροὶ τὸ πῆραν τὸ χαμπέρι,
Ποῦ γιόμωσ' ὅλα τὰ Μωριὰ Βελήπασας μ' ἀσκέρι.
Ἐφειδοζώσθηκαν πολλὰ καὶ Τοῦρκοι καὶ ραγιάδες,
Ποῦ καπλαδίσθηκ' ὁ ντουνιᾶς μὲ τοὺς 'Αρβανιτάδες.
« Γιὰ ποῦ 'ρθαν 'ς τὴν ἡμέρα μας τέτοιας λογῆς μπετέρια,
Γιατ' ἦρθαν τὰ παντεσινὰ καὶ τὰ παληὰ δεφτέρια.
Ἐσάπι σὰν γυρέψουνε ν' ἀνοίξουνε δεφτέρι,
Τὰ δεκα δεκατέσσερα Βελήπασας τὰ πέρει.
Νὰ μᾶς γυρέψῃ σήμερα τὸ πρῶτό μας χεσάπι,
Τοῦρκοι ραγιάδες 'ς τὰ Μωριὰ θὰ γίνουνε χεράπι.
Μαζώχθηκ' ὅλος ὁ Μωριᾶς καὶ κάνουν μεσφερέτι,
Νὰ γράψουνε νὰ στείλουνε ἀπάνω 'ς τὸ δεβλέτι.
Καὶ μεσφερέτι κάνουνε οἱ δόλιοι Μωραΐταις,
Κάλλια νὰ ἰδοῦν τὸν Μόσκοβο πέρι τοὺς 'Αρβανίταις.

« Ἐδῶ σὰν ἔρθ' ὁ Μόσκοβος χαράτζι θὰ μᾶς πάρῃ,
Καὶ σήμερα ἡ Ἀρβανιτιὰ τὸν κόσμο θὰ τὸν γδάρῃ.
Θὰ θυμηθοῦνε τὰ παληὰ, ὁποῦ 'ταν διωγμένοι,
Ὁπῶρυγάνε νηστικοὶ, πικροὶ, καὶ διψασμένοι.
Καὶ τώρα μέσα 'ς τὰ Μωριὰ δὲν χάνουνε κουσοῦρι,
Θὰ μᾶς γυρέψουν λιαχουριὰ καὶ γούναις μὲ σαμοῦρι.
Ἀκόμα κι' ὁ Βελήπασας κι' αὐτὸς εἶν' Ἀρβανίτης,
Πῶχει πατέρα ἰζτερχᾶ, κι' ὁ ἴδιος εἶν' ἀστρίτης.
Τούρκους ῥαγιάδες 'ς τὰ Μωριὰ θανὰ τοὺς θανατώσῃ,
Καὶ ποιὸς τοῦ στέκεται καρσὶ τζεβάπι νὰ τοῦ δώσῃ;
Κι' ἂν στείλωμε 'ς τὸν βασιληᾶ 'ς τὸν νοῦν του δὲν τὸν βαίνει,
Τί πλάκωσε τ' ἀσκέρι του, κ' ἐμπῆκε 'ς τὸ δερβένι.
Καὶ σήμερα διὰ σήμερα ὅ,τ' ἠμπορέσει κάνει,
Τ' ὁ βασιληᾶς τὸν ἔστειλε ἐδῶ μὲ τὸ φερμάνι.
Μόν' εἶναι τὸ καλλίτερο ὀμπρός του νὰ τοῦ βγοῦμε,
Καὶ γράφομε 'ς τὸν βασιληᾶ κρυφὰ καὶ προδοδοῦμε.
Τοῦ γράφομε τοῦ βασιληᾶ καὶ Τοῦρκοι καὶ ῥαγιάδες,
Καὶ ξεγλυτόνει τὰ Μωριὰ ἀπ' τοὺς Ἀρβανιτάδες,
Κ' εὐθὺς 'ς τὴν ὥρα προβοδᾷ βεζὶρ Ἀνατολίτη,
Καὶ μᾶς γλυτόνει σήμερα ἀπὸ τὸν Ἀρβανίτη. »
Τούτ' τὴν κουβέντα κάνουνε, καὶ θέλουν νὰ κινήσουν,
'Σ τὴ Θήβα νὰ προφθάσουνε γιὰ νὰ τὸν προσκυνήσουν.
Μὲ χωρὶς αἷμα κίνησαν, μὲ τὴν ψυχὴ 'ς τὸ στόμα,
Χωρὶς θωριὰ 'ς τὸ πρόσωπο, σὰν νά 'τανε 'ς τὸ χῶμα.
Τοὺς σκόρπισε τὸ αἷμά τους, τοὺς χάθηκε ἡ θωριά τους,
Τοὺς χάθηκε κ' ἡ δύναμι κ' ἡ δόλια ἡ ἀντριά τους.
Μὲ ἀτζελὲ σηκώθηκαν καὶ μὲ τζιατὰλ μεντζίλι,
Μὲ χωρὶς αἷμα καὶ θωριὰ, μὲ τὴν ψυχὴ 'ς τὰ χείλη.
'Σ τὴ Θήβα παραφθάνουνε ἐκεῖνοι οἱ μαυρισμένοι,
Κι' ὥρα τὴν ὥρα βρίσκονταν πικροὶ καὶ μαυρισμένοι.
Μὲ τοὺς Γριπιώταις ἔσμιξαν, ὁποῦ τὸν καρτεροῦνε
'Σ τὴν Πέτρα τὸν Βελήπασα, νὰ βγοῦν νὰ τὸν δεχθοῦνε.
Περνοῦν μπουλούκια ἄμετρα, ἀσκέρια ξαπκουσμένα,
Καὶ φορτωμένα 'ς τ' ἅρματα μαλαμοκαπνισμένα.
Βλέπουνε ῥάχτια καὶ χασιαῖς κι' ἄτια ποῦ ξαπετοῦνε,
Π' ὅσον καιρὸν κι' ἂν ζήσουνε θαλὰ τὰ θυμηθοῦνε.

Κι' οἱ μπέηδες τῆς Εὔριπος θαμεύονται οἱ καϋμένοι
'Σ τ' ἀσκέρι τοῦ Βελήπασα ἀπ' ἔκει ποῦ διαβαίνει.
Οἱ μπέηδες τῆς Εὔριπος πότε θὰ θιαμαχτοῦνε;
Ὅταν θὰ 'μπῆ 'ς τὴν Εὔριπο αὐτοὶ θὰ τὸν ἰδοῦνε.

Ὁ Βελήπασας.

Ἔξη χιλιάδες βάσταε Βελήπασας ἀτλίδες,
Χίλιους νομάτους χάϊταις, καὶ χίλιους γκριτζιαλίδες.
Σηκώθηκ' ἀπ' τὴν Λειβαδιὰ 'ς τὴν Θῆβα νὰ κονέψῃ,
Νὰ καλοπάρῃ τὴν Τουρκιὰ καὶ νὰ τὴν ὁρμηνέψῃ.
Νὰ καλοπάρῃ τὴν Τουρκιά, τὸν φόβο νὰ τοὺς βγάλλῃ,
Τὶ χάθηκε τὸ αἷμά τους κι' ὁ νοῦς ἀπ' τὸ κεφάλι.
Μωριὰ καὶ Θῆβα κ' Εὔριπο βγῆκαν καὶ καρτεροῦνε,
Μὲ φόβο καὶ μὲ τρόμαξι, ὅσο νὰ τὸν ἰδοῦνε.
Βλέπουν ἀσκέρια φοβερά, κ' ἕνα φεγγάρι λάμπει,
Τὸ ἴδιο σὰν τὴν ἄνοιξι στολίσθηκαν οἱ κάμποι.
Αὐτὸς εἶν' ὁ Βελήπασας ποῦ λάμπει σὰν φεγγάρι,
Ποῦ τὸν γεράτισ' ὁ θεὸς σὰν τὸ μαργαριτάρι.
Μωριὰ, καὶ Θῆβα, καὶ Εὔριπο τοῦ βγήκανε μπροσθά του,
Καὶ πιάνουν τοῦ Βελήπασα τὴν τίμια τὴν ποδιά του.
Ἡ γνῶσι τοὺς ἐχάθηκε κ' ἡ φέξι τοῦ ματιοῦ τους,
Καὶ πλειὸ τακάτι δὲν ἔχουν νὰ μάσουνε τὸν νοῦν τους.
Γιατ' εἶδαν θάματα πολλὰ 'ς τ' Ἀλήπασα τ' ἀσλάνι,
Ποῦ τὸν γεράτισ' ὁ Θεὸς μονὸν, χωρὶς ἀκράνη.
Βλέπουν ἀσκέρια φοβερὰ, ἀτλίδες μουστακλίδες,
Θαῤῥοῦσαν 'ς τὴν Ἀρβανιτιὰ δὲν ἦσαν μπενιτζίδες.
Οἱ μπέηδες τῆς Εὔριπος δὲν ξέρουν τὶ νὰ 'ποῦνε,
Ἀπ' ὄξω ἀπὸ τὴν Εὔριπο νὰ βγοῦνε δὲν τρομοῦνε.
Εἶν' ἰζτερχᾶς τ' Ἀλήπασα, π' ὅλος ὁ κόσμος σειέται,
Ποῦ τρέμ' ὅλος ὁ ντουνιᾶς, κ' εὐθὺς 'ς τὴν ὥρα σβυέται.
Ὁποῦ βαροῦν τὰ νάλιά τους καὶ τρέμουν ὅλ' οἱ τόποι,
Καὶ μπαίνουνε 'ς τὴν μαύρη γῆς οἱ ἄτυχοι ἀνθρῶποι.
Τῆς Θήβας οἱ ἀγιάνιδες κι' αὐτοὶ τὸν προσκυνοῦνε,
Καὶ τὸ χρυσό του τὸ ζεγκὶ αὐτοὶ τοῦ τὸ φιλοῦνε.

Κ' οἱ Μωραΐταις οἱ πικροὶ κι' αὐτοὶ τὸν προσκυνοῦνε
Μὲ τὴν ψυχὴ 'ς τ' ἀχεῖλί τους, κι' ἀράδα ξεψυχοῦνε.
Τοὺς χάϊδεψ' ὁ Βελήπασας ὅλους μὲ τὴν ἀράδα,
Λόγια γλυκὰ τοὺς ἔκρινε πολλὰ μὲ νοστιμάδα.

Ὁ Βελήπασας.

Τοὺς εἶπε· « μὴ τρομάζετε, τ' ἐγὼ δὲν τρώγ' ἀνθρώπους,
Μὲ τὸ φερμάνι ἔρχομαι σὲ τουτουνοὺς τοὺς τόπους.
Εἰς τὴν καρδιὰ μὴ βάνετε κανένα κασαβέτι,
Θαῤῥεύω 'ς τὴν ἡμέραν μου νὰ βρῆτε σελιαμέτι.
Μὲ τὸ φερμάνι ἔρχομαι σὲ τουτουνοὺς τοὺς τόπους,
Γιὰ νὰ γλυτώσω τὸν ῥαγιᾶ ἀπ' τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους.
'Εγὼ 'ρθα γιὰ τοὺς ἄπρεπους, καὶ γιὰ τοὺς ἐσκιάδες,
Ποῦ κάνουν πράγματ' ἄπρεπα σὲ Τούρκους, σὲ ῥαγιάδες.
Καὶ βεζβεσὲ μὴ βάνετε καθόλου 'ς τὴν καρδιάν σας,
'Ρεχάτι θὰ τραβήσετε καὶ σεῖς καὶ τὰ παιδιά σας.
Τοὺς ἐσκιάδες 'ς τὰ Μωριὰ θανὰ τοὺς ξεπατώσω,
Κι' ἀπὸ κεινῶν τὰ βάσανα ἐγὼ θὰ σᾶς γλυτώσω.
Ὁ βασιληᾶς μὲ πρόσταξε τὸν κόσμο νὰ παστρέψω,
Κι' ἀπ' τοὺς ῥαγιάδες 'ς τὰ Μωριὰ νερὸ νὰ μὴ γυρέψω.
'Ακόμα δὲν τὸν βλέπετε ἐσεῖς τὸν ντὶν ντουσμάνη,
Ποῦ λύσσαξε πατόκορφα καὶ δὲν τηράει τί κάνει;
'Εγὼ 'ρθα μέσα 'ς τὰ Μωριὰ τὰ κάστρη νὰ γεμίσω,
Κι' ἂν ἔρθῃ σὲ τοῦτ' τὰ χώματα νὰ βγῶ νὰ πολεμήσω.
Δὲν ἦρθα μέσα 'ς τὰ Μωριὰ ἐγὼ νὰ σᾶς χαλάσω,
Θαῤῥεύω 'ς τὴν ἡμέραν μου τὸν τόπον νὰ τὸν φτιάσω.
Θαῤῥεύω 'ς τὴν ἡμέραν μου τὸν τόπον νὰ τὸν στρώσω,
Τοὺς ἐσκιάδες 'ς τὰ Μωριὰ νιζάμι νὰ τοὺς δώσω. »
Σὰν ἔκριν' ὁ Βελήπασας τέτοιας λογῆς γλυκάδες,
Ὁ νοῦς πειὰ ἐμαζώχθηκε εἰς Τούρκους καὶ ῥαγιάδες.
Καὶ κάνουν, δόξα σ' ὁ Θεὸς ὁπ' ἔχουν μερχαμέτι,
Γιὰ ταῦτο ηὗραν 'ς τὸν ντουνιᾶ τέτοιας λογῆς δεβλέτι.
« Μὲ τὴν γλυκειὰ τὴν γλῶσσά του μᾶς ἔματε τὸν νοῦ μας,
Τί χάθηκε τὸ αἷμά μας κ' ἡ φέξι τοῦ ματιοῦ μας. »
'Αρχίνησαν καὶ κάνουνε δοᾶν μὲ τὴν καρδιά τους,
Ὁποῦ τοὺς ἔκρινε γλυκὰ κατὰ τὸ θέλημά τους.

Κ' ἡ Θήβα καὶ ἡ Εὔριπο κι' αὐτοὶ δοᾶ τοῦ κάνουν,
Ὑστερινὰ σηκώθηκαν 'ς τὴν Εὔριπο καὶ πάνουν.
Κι' ὅ,τ' εἶδαν 'ς τὸν Βελήπασα ὅλα τὰ μολογοῦνε,
Ὅσο καιρὸ κι' ἂν ζήσουνε θελὰ τὰ θυμηθοῦνε.
Κι' ὁ φόβος τοῦ Βελήπασα δὲν βγαίν' ἀπὸ τὸ νοῦ τους,
Νὰ μὴ τοὺς γίνῃ χαβαλὲς κι' ὀχθρὸς τοῦ κεφαλιοῦ τους.
Καὶ λένε μὲ τὴν γνώμη τους, γκιόγια τὸν ἀγαποῦνε,
Κι' ἂν κουβεντιάσουν ἄπρεπα ἐκεῖνοι δὲν τρομοῦνε.
Τὸ σκιάζονται τὴν Εὔριπο μανσοῦπι μὴν τὴν πάρῃ,
Καὶ στερινὰ τοὺς μπέηδες τοὺς βαίνει 'ς τὸ γομάρι.
Κι' ὀπίσω θελὰ πιάσωμεν ἡμεῖς τοὺς Ἀρβανίταις,
Ὁποῦ εὐγῆκε ὁ φόβος τους ἀπὸ τοὺς Μωραΐταις.
Γυρεύουν τοῦ Βελήπασα τὸ ἴζνι νὰ κινήσουν,
Νὰ πᾶνε 'ς τὴν Τριπολιτζὰ κονάκια νὰ τ' ὁρμίσουν.
Τοὺς εἶπε κι' ὁ Βελήπασας· « τηρᾶτε τὴν δουλειά σας,
Καὶ κάμτ' τὰ χρειαζούμενα κι' ὅ,τ' ἀγαπᾷ ἡ καρδιά σας.
Μόν' ἀτζελὲ μὴ κάνετε, τὶ ὅλοι θὰ σηκωθοῦμε,
Κ' εἰς τὸ δερβένι τῆς Μωριᾶς ἐκεῖ νὰ χωρισθοῦμε. »
Σηκώθηκε ὁ Βελήπασας καὶ μπαίνει 'ς τὸ δερβένι,
Κι' ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς Τατάρους ἀπολένει.
« Ἡ χώραις κι' ὅλα τὰ χωριὰ ὅλοι νὰ σηκωθοῦνε,
Καὶ νά 'ρθουν 'ς τὴν Τριπολιτζὰ ὀμπρός μου νὰ μοῦ βγοῦνε.
Ὅλοι μεγάλοι καὶ μικροὶ εὐθὺς νὰ μαζωχθοῦνε,
Ἂν ἔχουνε κἂν' ἄδικο 'ς τ' ἐμένα νὰ τὸ εἰποῦνε.
Γγερέξα κι' ἀπὸ μπέηδες, γγερέξα κι' ἀπ' ἀγάδες,
Κι' ἀπ' τοὺς ἀσίδες 'ς τὰ Μωριὰ κι' ἀπὸ τοὺς ἐσκιάδες.
Γιατ' ἦρθα μέσα 'ς τὰ Μωριὰ νιζάμι νὰ σᾶς δώσω,
Τὸν ἄτυχο τὸν ἄνθρωπο θανὰ τὸν θανατώσω. »
Ἀπ' τὸ δερβένι κίνησε 'ς τὴν Γκιόρτεζα καὶ πάει,
Ἄνδρες, γυναῖκες, καὶ παιδιὰ τοῦ βγήκανε 'ς τ' ἀλάϊ.
Κι' ὁ ἴδιος ὁ Βελήπασας ξετάζει καὶ διαλέει,
Καθένας καὶ τὸν πόνο του γυρίζει καὶ τοῦ λέει.
Τὰ γράφει 'ς τὸ δεφτέρι του νὰ μὴ τ' ἀλησμονήσῃ,
Νὰ σώσῃ 'ς τὴν Τριπολιτζὰ νὰ κάμῃ δίκηα κρίσι.
'Σ τὴν Κόρινθο σηκώθηκε 'ς τὴν Γκιόρτεζα παγαίνει,
Καὶ σάφια σάφια τό 'καμε τ' ἀσκέρι, καὶ διαβαίνει.

Ζυγόνουν μέσα 'ς τ' Ἄργοσι τ' ἀσκέρι του νὰ μποῦνε,
Κι' ἀπ' ὄξω 'ς τὸ βακούφικο ἐκεῖ τὸν καρτεροῦνε.
Καὶ θέλησ' ὁ Βελήπασας μιὰ ψίχα νὰ γλενδίσῃ,
Καὶ μοίρασε τ' ἀσκέρι του νὰ βγῇ νὰ πολεμήσῃ.
Τὰ μοίρασε τ' ἀσκέρια του ἐκεῖ, καὶ πολεμοῦνε,
Μὲ τ' ἄτια τους κοσεύοντας καὶ τὰ σπαθιὰ κρατοῦνε.
Πολέμησ' ὁ Βελήπασας νὰ κάμ' ἕνα τζιομποῦσι,
Κι' ἀνάμεσα 'ς τ' ἀσκέρι του ἐγίνηκε τζιουλοῦσι.
Καὶ κρύωσαν πατόκορφα οἱ δόλιοι Μωραΐταις,
Καὶ δὲ θελὰ γλυτώσουνε ἀπὸ τοὺς Ἀρβανίταις,
Λένε· « γιὰ τοῦτο τό 'βαλε τ' ἀσκέρι νὰ μαλώσῃ,
Γιὰ νὰ μᾶς βάλῃ τὸ σπαθί, καὶ νὰ μᾶς θανατώσῃ. »
Δυὸ τρεῖς ἀρχόντοι 'ς τ' Ἄργοσι τοὺς ἔσκασ' ἡ χολή τους,
Κι' οἱ ἄλλοι τὴν ἐξέγραψαν τὴν σκοτεινὴ ζωή τους.
Θαῤῥεύουν τὸν Βελήπασα σπαθὶ νὰ μὴ τοὺς βάλλῃ,
Κ' εὐθὺς τοὺς βάρεσε ταμλᾶς 'ς ἐκεῖνο τὸ μαχάλι.
Καὶ πρόσταξ' ὁ Βελήπασας καὶ βάν' ἕνα τελιάλη,
Νὰ μὴ σκιαχθοῦνε τίποτα ὅλοι μικροὶ μεγάλοι.
« Καὶ σιουμπεὲ μὴ βάνετε, καὶ 'ς τὴν καρδιὰ γγιδέρι,
Βεζίρης κάνει χωρατὰ μὲ τὸ δικό τ' ἀσκέρι. »
Καὶ 'ς τ' Ἄργοσι δὲ στάθηκε, μόν' κίνησε καὶ πάνει.
Βεζίρης 'ς τὴν Τριπολιτζὰ τὴν ἴδια μέρα φθάνει.
Τρεῖς μέραις εἶν' τ' ἀδέτι του, μουσαφιρλίκι κάνει,
Μηδὲ πικρὸ μηδὲ γλυκὸ δὲν βγαίνει 'ς τὸ μεϊτάνι.
Αὐτὸ τ' ἀδέτι βρίσκεται τοῦ καθενοῦ βεζίρη,
Τρεῖς μέραις 'ς τὸ μανσοῦπί του τὸν ἔχουν μουσαφίρη.
'Σ ταῖς τρεῖς ἡμέραις κ' ὕστερα ἀνοίγει μασλαχάτι,
Καὶ στρώνεται 'ς τὸ πόστι του, κι' ἀνοίγει τὸ σεριάτι.
'Σ ταῖς τρεῖς ἡμέραις ἔστειλε καὶ κράζει τοὺς ἀγάδες,
Ἀκόμα καὶ τοὺς μπέηδες, κατῆδες, καὶ χοτζάδες.
Ὅλοι τους ἐμαζώχθηκαν καὶ βγήκανε μπροστά του,
Φιλοῦνε τοῦ Βελήπασα τὴν τίμια τὴν ποδιά του.
Ἐγύρισ' ὁ Βελήπασας καὶ λέγει· « νὰ στοχασθῆτε,
Καὶ 'ς τὸ ὁμοῦρι τῆς Μωριᾶς νὰ μ' ἀνακατωθῆτε.
Ἂν θέλετε νὰ βρίσκεσθε ἐσεῖς μὲ τὴν τιμήν σας,
Γιὰ ποῦ σᾶς τό 'πα σήμερα καὶ στοχασθῆτ' ἀτοί σας.

Αὐτὰ τ' ἀδέτια πῶχετε νὰ φτιάσετε δεφτέρι,
Καὶ 'δῶ νὰ μοῦ περάσουνε ἀπ' τὸ δικό μου χέρι.
Καὶ σεῖς κατῆδες τῆς Μωριᾶς, ν' ἀνοίξετε τὸ μάτι,
Νὰ μὴ παραστρατήσετε ἐσεῖς ἀπ' τὸ σεριάτι.
Καθένας νὰ διαλογισθῇ νὰ μὴ παραστρατήσῃ,
Ὡς κρένει τὸ κιτάπι μας νὰ κρίνετε τὴν κρίσι.
Κι' ἀπ' τὸ ταμάχι τοῦ ντουνιᾶ ἐσεῖς νὰ τραβηχθῆτε,
Τί τώρα 'ς τὴν ἡμέραν μου θελὰ μπερμπερισθῆτε.
Καὶ σεῖς χοτζάδες τῆς Μωριᾶς, τηρᾶτε τὰ τζαμιά σας,
Τηρᾶτε καὶ τὸ ντέρτι σας καὶ τὸ προσκύνημά σας.
Καὶ 'ς τὸ ὀμοῦρι τῆς Μωριᾶς μὴ βάνετε τ' αὐτί σας,
Τί τώρα 'ς τὴν ἡμέραν μου γκρεμίζετ' ἡ τιμή σας.
Κ' οἱ βοϊβοντάδες τῆς Μωριᾶς ὁπ' ἔχουν μουκατάδες,
Τὸ δίκηο νὰ κυττάξετε, μὴ γίνεσθε ζορμπάδες.
Νὰ πάρετε τὸ δίκηό σας αὐτὸ ποῦ σᾶς τυχαίνει,
Τί ὑστέρου θ' ἀπομείνετε μὲ τὴν καρδιὰ καμένη.
Καὶ, σεῖς μωροὶ πτωχολογιά, ἐδῶ νὰ μαζωχθῆτε,
Ὅ,τ' ἄδικο κι' ἂν ἔχετε ἐμένα νὰ μοῦ πῆτε.
Καὶ κλάψετε τὸν πόνον σας καὶ Τοῦρκοι καὶ ῥαγιάδες,
Νὰ πάρετε τό δίκηό σας ἀπὸ τοὺς ἀφεντάδες.
Στέλνει 'ς τὴν Μάνια μπουγιουρτιὰ νά 'ρθουν νὰ προσκυνήσουν,
Τὰ χούϊα τὰ παντεσινὰ 'ς τὴν ἄκρη νὰ τ' ἀφήσουν.
Ἡ Μάνια 'ς τὴν ἡμέραν του δὲν ἔκαμε κεφάλι,
Μόν' ἦρθαν 'ς τὴν Τριπολιτζὰ μιὰ εἰκοσαριὰ μεγάλοι.
Ὡς τόσο ἡ Λάλα τοῦ 'καμε ἰνάτι καὶ τζιεράδες,
Καὶ πιάσθηκαν 'ς τὰ βρόχιά του πικροὶ καὶ μασκαράδες.
Καὶ 'ς τὰ Μπαρδούνια τοῦ 'καμαν κι' αὐτοὶ ψίχα σικλέτι,
Βελήπασας τοὺς ἔκαμε μεγάλο ἀκαρέτι.
Τοὺς ἔκαψε τὰ σπίτιά τους, τοὺς πῆρε καὶ τὸ βιό τους,
Τοὺς φέρει 'ς τὴν Τριπολιτζὰ καὶ κλαῖνε τὸν καϋμόν τους.
Τοὺς ἔδωτ' ὁ Βελήπασας τέτοιας λογῆς νιζάμι,
Καὶ ὡς βεζίρης τὰ Μωριὰ μαχάλι νὰ τὸ κάμῃ.

[Ἀμέσως δὲ περιγράφων ἐν τριακοσίοις ὀγδοήκοντα ὀκτὼ στίχοις τὰ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Εὐθυμίου Βλαχάβα δημοσιευθέντα ἐν τῇ *Τουρκοκρατουμένῃ Ἑλλάδι*, ἀφηγεῖται, ὅτι ὁ σουλτάνος πολεμῶν

κατὰ τῶν Ῥώσσων παρήγγειλεν εἰς τὸν Ἀλῆν ἵν' αὐτοπροσώπως ὁδηγήσῃ ἐπικουρίαν εἰς τὸ ὑπὸ τὸν βεζίρην Κιὸρ Γιουσοὺφ παρὰ τὸν Δούναβιν στρατόπεδον. Ἀλλ' ὁ φιλύποπτος Ἀλβανὸς φοβούμενος περὶ τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς, διατάσσει τὸν μόλις περαιώσαντα τὴν κατὰ Βλαχάβα ἐκστρατείαν υἱὸν αὐτοῦ Μουχτὰρ πασᾶν ἵνα παραλάβῃ δώδεκα χιλιάδας στρατοῦ μεθ' ὅλων τῶν ἀναγκαίων τοῦ πολέμου καὶ μεταβῇ εἰς τὸ σουλτανικὸν στρατόπεδον. Ὁ Μουχτὰρ βαρυθυμῶν ὑπακούει εἰς τὴν προσταγὴν, λέγων]

. . . Ἀμὰν, πατέρα, μου ῥεχάτι δὲν μοῦ δίνεις,
Νὰ ζεσταθῶ 'ς τὸ πόστι μου ἐμένα δὲν μ' ἀφίνεις;
Ἀπόστασα, πατέρα μου, τοῦτο τὸ καλοκαῖρι,
Ὅτ' ἦρθ' ἀπὸ τὸν πόλεμο, ὀπίσω 'ς τὸ σεφέρι;

[Ὁ Ἀλῆς διὰ κολακευτικῶν λόγων προτρέπει αὐτὸν νὰ ἐκπληρώσῃ καὶ ταύτην τὴν ἐπιθυμίαν του, καὶ συμβουλεύει νὰ διατηρῇ τὸν στρατὸν ἐν καλῇ τάξει. Οὕτω δὲ οὗτος ὑπακούσας]

. . . πέρνει κάμπους καὶ βουνὰ κι' ὀπίσω δὲν τηράζει,
Σὰν ἀστραπὴ καὶ σύγνεφο τὸν κόσμο τὸν ταράζει.

[Καὶ καταφθάσας εἰς Σιλίστριαν, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἀρχιστράτηγος Γιουσοὺφ πασᾶς συνεπλέκετο μετὰ τῶν Ῥώσσων, λαμβάνει μέρος εἰς τὴν μάχην, καὶ κατατροποῖ τοὺς ἐχθρούς.]

Ὅλο τ' οὐρδὶ δυνάμωσε καὶ κάνουνε γαϊρέτι,
'Σ τὰ δυὸ ταράφια γίνηκε μεγάλο χαχαρέτι.
Τρεῖς ὥραις τὸν κυνήγησαν, κόβοντας, πελεκοῦντας,
Καὶ γύρισ' ὁ Μουχτὰρ πασᾶς παίζοντας καὶ γελιοῦντας.

[Ὁ Κιὸρ Γιουσοὺφ ἀναγγέλλει εἰς τὸ δουβλέτι τὴν νίκην, λέγων]

Ἐγίνηκε 'ς τὸ Μόσκοβο μεγάλο χαχαρέτι,
Τὶ πρόφθασ' ὁ Μουχτὰρ πασᾶς τ' Ἀλήπασα βεζίρη,
Καὶ γλύτωσ' ὅλο τὸ οὐρδὶ αὐτὸς ἀπ' τὸν κιαφίρη.

[Ὁ σουλτάνος στέλλει τῷ Μουχτὰρ φιρμάνιον, ἐν ᾧ εὐχαριστῶν ἐπὶ τῇ συνδρομῇ, ὀνομάζει αὐτὸν *ἔνδοξον* (ἴζρη), τιθέμενος εἰς τὴν διάκρισίν του τὸ τρίτον τούϊον. Οὗτος δὲ ἀπαντῶν λέγει, ὅτι πολεμῶν ὑπὲρ τῆς τιμῆς τοῦ βασιλέως του οὐδόλως εἶχεν ὑπ' ὄψιν ἀμοιβὰς, καὶ εἶναι πρόθυμος νὰ τρέξῃ μετὰ πάσης προθυμίας ὅπου ἡ χρεία τὸ καλέσῃ. Ἐπελθόντος τοῦ φθινοπώρου, ὁ Ῥωσσικὸς στρατὸς τρομάξας ἀπὸ τὸν Μουχτάρην (!) φοβεῖται νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς ἐχθροπραξίας,

ὁ δὲ τσάρος γράφει τῷ πρεσβευτῇ του (ἐλτζῇ) νὰ συνομολογήσῃ μετὰ τοῦ σουλτάνου ἀνακωχὴν (μουταρεκὲ) μέχρι τῆς ἀνοίξεως]

Τ' εἶναι χειμῶνας φοβερὸς, κι' ὁ κόσμος παταγόνει,
Κι' ἀπὸ τὸ κρύο τὸ πολὺ κανένας δὲν γλυτόνει.

[Συνομολογηθείσης ἀνακωχῆς μέχρι πρώτης Μαρτίου, ὁ τσάρος παραγγέλει εἰς τὰ στρατεύματά του,]

. . . . ' σακὶν μὴ ταραχθῆτε,
Αὐτοῦ 'ς τῆς Τούνας τὰ νερὰ καρσὶ νὰ τοῦ σταθῆτε.
Καὶ τὸ οὐρδὶ τοῦ βασιλῆᾶ ἐσεῖς μὴν τὸ τηρᾶτε,
Μόν' τὸ παιδὶ τ' Ἀλήπασα, κι' ἀπάνω του νὰ πᾶτε.
Μὲ τὸ παιδὶ τ' Ἀλήπασα ὅλοι νὰ σκοτωθῆτε,
Κι' ἂν χαλασθῆτε, τίποτας ἐδῶ νὰ μὴ σταθῆτε.
Τ' Ἀλήπασας ἐμένανε ἴσως καὶ μὲ νικήσει,
Ἐμὲν' ἀπὸ τὸ τάχτι μου αὐτὸς θὰ μὲ γκρεμίσῃ.
Κι' αὐτὸς ποῦ μᾶς γεράτισε ἕναν Ἀλῆ θὰ πέψῃ,
Τούρκους Ῥωμαίους 'ς τὸν ντουνιᾶ αὐτὸς θὰ τοὺς παιδέψῃ.

[Συγχρόνως δὲ καὶ ὁ σουλτάνος διέταξε τὰ στρατεύματα νὰ ἔλθωσιν εἰς Ἀδριανούπολιν (Ἐντρινὲ) πρὸς παραχείμασιν· ὁ δὲ Μουχτὰρ ἐπανέρχεται εἰς Ἰωάννινα.

Μετὰ τοῦτο ἄρχεται τῆς διηγήσεως τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ πολέμων τοῦ Ἀλῆ. Οὗτος πληροφορηθεὶς τὴν μεταξὺ τοῦ ἐκ Κόνιτσας Ἰβραὴμ πασᾶ τοῦ Βερατίου καὶ τοῦ Τζάνου Μουχτάρη ἀναφυεῖσαν ἔριδα προσφέρει τῷ τελευταίῳ τὴν προστασίαν του, καὶ παρ' αὐτοῦ μανθάνει τοὺς σκοποὺς τοῦ πρώτου. Μετ' ὀλίγον ὁ Ἰβραὴμ παρασκευασθεὶς εἰς πόλεμον γράφει εἰς τὸν ἐν Ἐλβασανίῳ Ἀβδοὺλ πασᾶν, ἐχθρὸν αὐτοῦ, πλὴν ὑποστηριζόμενον ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ, τὰ ἑξῆς:]

« Νὰ φύγῃς, μπρὲ Ἀπτοὺλ πασᾶ, τ' ἐγὼ θελὰ σὲ κάψω,
Κι' ὅλο τὸ βιό σου σήμερα μιρὶ θελὰ σ' τὸ γράψω.
Καὶ σύρε 'ς τὸν Ἀλήπασα, σὰν ἤσουν μαθημένος,
Καὶ τεβαμπῆς νὰ βρίσκεσαι 'ς τὴν πόρταν του γραμμένος.
Βαργέστ' ἀπ' τὸν Ἀλήπασα, καὶ σύμμωσε σὲ μένα.
Κι' ὅ,τ' ἔκαμες ἂς ἔκαμες, σοῦ τά 'χω χαρισμένα. »

[Ἀλλ' ὁ Ἀβδοὺλ ἀποποιεῖται, ἀπαντῶν]

« Ἐγ' ἀπὸ τὸν Ἀλήπασα ποτὲ δὲν βαζγεστάω,
Χρόνο τὸν χρόνο μιὰ βολὰ 'ς τὰ Γιάννινα θὰ πάω.

Καὶ καρμιὰ χρεία δὲν ἔχω, αὐτὸς ἂς ἦν' ὀχθρός σου,
Μόν' εἶναι καὶ καλλίτερος καὶ μεγαλείτερός σου.
Κι' ἂν ἔβαλες τὰ δυνατὰ ἐσὺ νὰ μὲ χαλάσῃς,
Τῆς πικροδάφνης τὸ νερὸ θὰ πιῇς νὰ τ' ἀπεράσῃς.
Καλλίτερα νὰ χαλασθῶ καὶ στάκτη 'γὼ νὰ γίνω,
'Σ τὴν πόρτα σου δὲν ἔρχομαι, καὶ πίστι δὲν σοῦ δίνω.
Τὸ φεῖδι μὲ τὸν ἄνθρωπο ἔχουν ἔχθρα μεγάλη,
Κι' ἀδύνατ' 'Απτουλάπασας τὴν πίστι νὰ σοῦ βάλλῃ.
Ἔτσι κ' ἐγὼ μὲ σένανε τὸ φεῖδι παρομοιάζω,
Καὶ πάνω 'ς τὸν 'Αλήπασα, καὶ τοῦ τὰ κουβεντιάζω. »

[Καὶ ταῦτα παραγγείλας ἑτοιμάζεται πρὸς ἀντίκρουσιν, καὶ προσκαλεῖ τὸν λαὸν (χαλίδες) νὰ τῷ βοηθήσῃ· πλὴν οὗτοι ἀποποιοῦνται λέγοντες]

. . . . τηροῦμε τὴν δουλειά μας,
Νὰ βγάλλωμε κἄνα μπαρᾶ νά φάῃ ἡ φαμελιά μας.

[Συγχρόνως δὲ ὁ 'Ιβραῒμ γράφει εἰς τὸν λαὸν τοῦ 'Ελβασανίου νὰ λάβῃ τὰ ὅπλα κατὰ τοῦ 'Απτούλ.]

« Τ' αὐτὸς μὲ τὸν 'Αλήπασα δουλειαῖς θ' ἀνακατώσῃ,
Χωρὶς ντουφέκι πολεμᾷ πεσκέσι νὰ σᾶς δώσῃ. »

[Οἱ 'Ελβασανιῶται συνέρχονται, καὶ ἀποφασίζουσι ν' ἀποπέμψωσι τὸν διοικητήν των.]

« Γυρεύεις τὸν 'Αλήπασα ἐδῶ νὰ μᾶς τὸν φέρῃς,
Γιὰ ταῦτο νὰ σὲ διώξωμε ἀβόλετο νὰ ξέρῃς. »

['Ο 'Απτοὺλ ἐπιμένει φρονῶν τὰ τοῦ 'Αλῆ, ὁ δὲ λαὸς ζητεῖ βοήθειαν παρὰ τοῦ 'Ιβραῒμ πρὸς ἐκδίωξίν του. Βερατινοὶ καὶ 'Ελβασανιῶται πολιορκοῦσι τὸν 'Απτοὺλ, ὅστις διὰ συνθήκης ἐξελθὼν τρέχει εἰς 'Ιωάννινα, καὶ ἀγγέλλει τῷ 'Αλῇ.]

. . . . μὲ κυνήγησαν ἀπὸ τὸ 'Ελμπασάνι
Κι' ἀπάριασαν τὸ τόπο μου καὶ τὸ πικρὸ βατάνι.
Κι' ἀκούμπησα 'ς τὸν ἴσκιο σου, καὶ μπῆκα 'ς τὰ φτερά σου,
Καὶ τώρα κάμε μου τζαρὲ, βεζὶρ, ἡ ἀφεντειά σου.
Καὶ στεῖλέ με 'ς τὸν τόπο μου, 'ς τὸ ἔρζι τὸ δικό μου,
Μὲ τὴν δική σου δύναμι νὰ διώξω τὸν ὀχθρό μου. »

[Ο 'Αλῆς παραμυθήσας αὐτὸν ὑπόσχεται τὴν συνδρομήν του πρὸς ἀνάκτησιν τῆς χώρας του, καὶ περὶ τούτου γράφει εἰς διαφόρους, καὶ ἰδίως

τὸν Τζάνον Μουχτάρην καὶ τὸν Καπλὰν πασᾶν. Μετ' ὀλίγον ὁ 'Απτοὺλ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν συναθροισθεισῶν συμμαχικῶν δυνάμεων, ἐκστρατεύει κατὰ τοῦ 'Ελβασανίου, τὸ ὁποῖον καλῶς ἐξησφάλισεν ὁ 'Ιβραΐμ.]

Καὶ βάνουνε τὰ δυνατὰ ὅλοι νὰ σκοτωθοῦνε,
Καὶ 'ς τὸ οὐρδὶ τ' 'Αλήπασα νὰ μὴ παραδοθοῦνε.
Καὶ χύθηκαν σὰν ἀστραπὴ αὐτοὶ μὲ τὰ σπαθιά τους,
Καὶ βρῆκαν τὰ μουράτιά τους κι' ὅ,τι ἤθελε ἡ καρδιά τους.
Χαλάσθηκ' 'Απτουλάπασας μὲ ὅλο του τ' ἀσκέρι,
Καὶ μπῆκε 'ς τὴν καρδοῦλά του χειρότερο κεδέρι.

['Ο 'Απτοὺλ θρηνεῖ ἐπὶ τῇ ἥττῃ, πλὴν ἐγκαρδιωθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατεύματος συγκροτεῖ δευτέραν μάχην καὶ γίνεται κύριος τοῦ φρουρίου.]

'Αντρειώθηκ' 'Απτουλάπασας εὐθὺς κείνην τὴν ὥρα,
'Απὸ ταῖς τέσσαρες μεριαῖς τὴν ἔζωσε τὴν χώρα.
Καὶ μπήκανε 'ς τὸν κασαμπᾶ, καὶ τ' εἶναι δὲν τηροῦνε,
Σὰν τὰ σαΐνια τὰ πουλιὰ κόβουν καὶ πελεκοῦνε.
Σὰν ἀστραπ' ὅταν φαίνεται 'ς ἀνατολὴ καὶ δύσι,
Χοντρὸ χαλάζι φοβερὸ ἀπάνω τους θὰ χύσῃ,
"Ετσ' ὅταν 'Απτουλάπασας μὲ τὸ σπαθὶ 'ς τὸ χέρι
'Σ τὸ 'Ελπασάνι χώθηκε 'ς τὸ δεύτερο σεφέρι.
'Ανακατώθη ὁ ντουνιᾶς, φωνὴν παντοῦ ἀκούει,
"Ανδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ φωνάζουνε τὸ οὔτ.
Σὰν ποταμάκι θολερὸ τὸ αἷμα πάντα τρέχει,
Καὶ χορτασμ' 'Απτουλάπασας σὲ τουτουνοὺς δὲν ἔχει.
Τ' ἀσκέρι τοῦ Μπραΐμ πασᾶ τοὺς γύρισε τὸν πλάτη,
Κι' ἀφίνουνε τὸν κασαμπᾶ καὶ πάνουν 'ς τὸ Μπεράτι.

['Ο 'Απτοὺλ πασᾶς ἐγκαταστὰς εἰς 'Ελβασάνιον, συγκαλεῖ τοὺς βέηδας καὶ ἀγάδες, καὶ λέγει αὐτοῖς·]

'Απὸ τὰ τώρα καὶ μπροσθὰ ν' ἀνοίξετε τὸ μάτι,
Δὲν θέλω νὰ ζυγώσετε καθόλου 'ς τὸ Μπεράτι.
Κι' ἀφέντην πειὰ νὰ ξέρετε τὸν μέγα τὸν βεζίρη,
Ποῦ πρόσταξε καὶ μ' ἔκαμε ἐμένα νοικοκύρη.
Καὶ μένα νὰ μὲ ξέρετε σκλάβον καὶ δουλευτή του,
Καὶ δοῦλον ἀλευθέρωτον 'ς τὴν πόρτα τὴν δική του. »

[Συγχρόνως δὲ ἀναγγέλων τῷ 'Αλῇ τὴν νίκην, ὁμολογεῖ αὐτῷ ὑπακοήν· ὁ δὲ βεζίρης ἀπαντῶν αὐτῷ διατάσσει ἵνα συλλαβὼν τὸν

Σελὶχ μπέην καὶ ἄλλους ἰσχυροὺς στείλλῃ εἰς Ἰωάννινα, ὡς καὶ ὀλίγον στράτευμα πρὸς βοήθειαν τῆς μελετωμένης κατὰ τῶν Ῥώσσων δευτέρας ἐκστρατείας τοῦ Μουχτάρ.

Μετ' ὀλίγον ἀποστέλλει τὸν εἰρημένον υἱόν του μετὰ δώδεκα χιλιάδων λογάδων εἰς τὸ περὶ τὸν Δούναβιν σουλτανικὸν στρατόπεδον, συνοδευόμενον καὶ ὑπὸ τοῦ ἀνδρείου Κουσιάνσαλη. Ὁ Ῥῶσσος ἀρχιστράτηγος πληροφορηθεὶς διὰ κατασκόπου περὶ τῆς κακῆς τῶν ἐχθρῶν καταστάσεως ἑτοιμάζεται νὰ ἐπιπέσῃ μετὰ 62,000 στρατιωτῶν. Ἐν τῷ χριστιανικῷ στρατοπέδῳ παρευρίσκετο τότε καὶ ὁ πρώην Ἄρτης (1) μητροπλίτης Ἰγνάτιος.]

Καὶ 'ς τὸ οὐρδὶ τοῦ Μόσκοβου εἶναι κ' ἕνας δεσπότης,
Ποῦ 'ταν ῥαγιᾶς τοῦ βασιλῃᾶ, καὶ δέσποτας Ναρτιώτης.
Καὶ σκιάχθ' ἀπ' τὸν Ἀλήπασα νὰ μὴ τόνε σκοτώσῃ,
Καὶ χώθηκε 'ς τὸ Μόσκοβο αὐτὸς γιὰ νὰ γλυτώσῃ.
Αὐτὸν εἶχε 'ρωτάμενον 'ς ὅλα του τὰ φουσάτα,
Κι' ὁρμήνευε τ' ἀσκέρι του καὶ τό 'βανε σὲ στράτα.

[Οἱ Ῥῶσσοι ἐπιδιώκοντες τὴν καταστροφὴν τοῦ φοβεροῦ Μουχτὰρ προσπαθοῦσι νὰ δωροδοκήσωσι τὸν ἀρχιστράτηγον Κιὸρ Γιουσοὺφ, ἵνα μὴ βοηθήσῃ τὸν Ἀλβανὸν προσβληθησόμενον.]

Ὁ Μόσκοβος προβόδησε φλωριὰ μὲ τὰ τουλούμια
Πεσκέσι 'ς τὸν Ἰσοὺφ πασᾶ ποῦ βρίσκεται 'ς τὴ Σούμλια.
Καὶ γράφει 'ς τὸν Ἰσοὺφ πασᾶ· « ὅ,τ' ἀγαπᾶς σοῦ δίνω,
Γιάσι καὶ Βλαχομπογδανιὰ καὶ κεῖνα σοῦ τ' ἀφήνω.
Ἰμτάτι τοῦ Μουχτὰρ πασᾶ νὰ μὴ τοῦ προβοδήσῃς,
Κ' ἐγὼ σοῦ δίνω σήμερα ὅ,τι κι' ἂν ἀγαπήσῃς.
Σοῦ κάνω τὸ μουράτι σου κι' ὅ,τ' ἀγαπᾷ ἡ καρδιά σου,
Γιατὶ γαράζι δὲν ἔχω ἐγὼ τῆς ἀφεντιᾶς σου.
Κι' ἀπὸ τὰ τώρα κι' ὀμπροσθὰ δὲν σώρχεται κεδέρι,
Κι' ἂν ἀγαπήσῃς σήμερα τὸ κλειῶ καὶ τὸ σεφέρι.
Ἐμένα τὸ γαράζι μου εἶναι 'ς τὸν Ἀρβανίτη,
Ὁποῦ 'ρθε καὶ μοῦ κάθησε καρσὶ σὰν τὸν ἀστρίτη. »

[Ὁ Γιουσοὺφ ἀπαντᾷ.]

. . . . ἰμτάτι δὲν τοῦ στέλλω,
Καὶ 'ς τὸ δικό μου τὸ οὐρδὶ κοντά μου δὲν τὸν θέλω,

(1) Ναρντὰ τουρκιστὶ ἡ Ἄρτα.

'Ακόμη καὶ τζεμπαχανὲ δὲν τοῦ 'δωσ' ἕνα δράμι,
Καὶ τώρα μετ' ἐσένανε ὅ,τ' ἠμπορέσ' ἂς κάμῃ.
Γεσίρη πιάσ' τον σήμερα, δὲν ἔχω κασαβέτι,
Τ' ἐμένα μ' ἀνακάτωσε αὐτὸς μὲ τὸ ντεβλέτι.
Τ' ἀφέντης μας ὁ βασιληᾶς τὸν πῆρε 'ς τὸ ναζάρι,
Κ' ἂν σὲ χαλάσῃ σήμερα, τὴν βοῦλλα θὰ μοῦ πάρῃ.
Καὶ χαίρομαι νὰ γκρεμισθῇ μιὰ ψίχα τ' ὄνομά του,
Τ' 'Αρβανιτιὰ καὶ 'Ρούμελη εἶναι 'ς τὸ θέλημά του.
Καὶ τώρα σύρε βάρ' τονε καὶ κάμ' ὅ,τ' ἠμπορέσεις,
'Εμένα μόνον μὴ γενῇς ὑστερινὰ μπαμπέσης. »

[Οἱ 'Ρῶσσοι ἐφορμῶσι κατὰ τοῦ Μουχτὰρ, καὶ περικυκλώσαντες αὐτὸν προσκαλοῦσιν εἰς παράδοσιν. Πλὴν οὗτος ἀποῤῥίψας τὴν πρόσκλησιν, μάχεται ἀνδρικῶς.]

Καὶ κάνουν μέραις εἴκοσι μουχασερὲ κλεισμένοι,
Μὲ τ' ἄρματα 'ς τὰ χέριά τους μὲ τὰ σπαθιὰ ζωσμένοι.
Κι' ἀπανωθιὸ 'ς ταῖς εἴκοσι βγῆκαν νὰ πολεμήσουν,
Μὲ τὸν ντουσμάνη σήμερα τὸ αἷμά τους νὰ χύσουν.
Κι' ἀρχίνησαν ἡ δυὸ μεριαῖς τόπια καὶ κουμπαράδες.
Καὶ πέφτουνε σεΐτεδες, κάνουνε καὶ γαζάδες.
Τριάντα ὥραις 'κούσθηκε τοῦ 'Ρουτζουκιοῦ τὸ τζέγγι,
Κι' ὁ Κιὸρ 'Ισούφης 'ς τὸ οὐρδὶ ξαπλόνονταν 'ς τὸ χέγγι.
'Απὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς τὸν ἔζωσ' ὁ κιαφίρης,
Τὸ γρώνισ' ὁ Μουχτὰρ πασᾶς ποῦ θά 'πεφτε γεσίρης,
Τὶ τοῦ 'καμε σεΐτιδες πολλοὺς ἀπὸ τ' ἀσκέρι,
Κ' ἦρθε γαλίμπ' ὁ Μόσκοβος 'ς ἐκεῖνο τὸ σεφέρι.
Σηκώθηκ' ὁ Μουχτὰρ πασᾶς καὶ πλειὸ καιρὸ δὲν χάνει,
Μὲ τὸ σπαθί του γλύτωσε ἀπὸ τὸν ντὶν ντουσμάνη.
Τὸν δόλιο τὸν Κουσιάνσαλη τὸν ἔκαμαν σεΐτη,
Καὶ βρῆκε 'ς τὸν παράδεισον τζεβαερένιο σπίτι.

['Ο 'Ιβραΐμ πασᾶς ἐπωφελούμενος τῆς ἀπομονώσεως τοῦ 'Αλῆ, διότι οἱ υἱοὶ αὐτοῦ μετ' ἀρκετῶν στρατευμάτων εὑρίσκοντο ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Βουλγαρίᾳ, παρασκευάζεται ἵνα ἐπιτεθῇ κατ' αὐτοῦ. Ὅλος ὁ λαὸς τοῦ Αὐλῶνος (Βλιώρας) προσπαθεῖ ν' ἀποτρέψῃ αὐτὸν τῆς ἀνοήτου ῥήξεως μετὰ τοσούτου φοβεροῦ ἀντιπάλου. Πλὴν οὗτος ἔτι μᾶλλον ἐμμένει.]

'Εμαύρισε πατόκορρα αὐτὸς ὁ πρόσωπός του,
Σὰν τίγρις ἀγριάθηκε, φυσάει, καὶ μουγκρίζει,
Δέξια καὶ ζέρβια 'ς ὁλουνοὺς ὁλόγυρα γυρίζει.

[Καὶ ἐλέγξας πικρῶς ἐπὶ δειλίᾳ, ἑτοιμάζει στρατὸν ἐξ εἴκοσι χιλιάδων. Ὁ 'Αλῆς μαθὼν τοὺς σκοπούς του, γράφει προτρέπων αὐτὸν ἵνα παραιτηθῇ τῆς ἀδίκου ἐπιθέσεως. Συγχρόνως δὲ ὁ λαὸς προτραπεὶς ὑπὸ τοῦ 'Αλῆ τοῦ ν' ἀπέχῃ συμμεριζόμενος τὸ παράτολμον σχέδιον τοῦ πασᾶ τοῦ Βερατίου, ἀποφασίζει νὰ μείνῃ ἀπαθὴς τῶν συμβησομένων θεατὴς, καὶ εἰς μὲν τὸν 'Ιβραῒμ λέγει,]

« Δὲν νταγιαντοῦμε πόλεμο, τ' εἴμεσθε φουκαράδες,
Καὶ κάμετε τὶ θέλετε ἐσεῖς οἱ βεζιράδες.
Νὰ ξέρῃς ὅλος ὁ χαλῆς θὰ κάτσῃ σὲ μιὰν ἄκρη,
Νὰ κλάψουνε τὸν πόνο τους, νὰ χύσουν μαῦρο δάκρυ. »

[Εἰς δὲ τὸν 'Αλῆν γράφει·]

« 'Απὸ τὰ τώρα καὶ 'μπροσθὰ ἐμεῖς δὲν τὸν βοηθοῦμε,
Μήτε καϊδὲ 'ς τ' ὀτζάκι του δὲν πάγομε νὰ πιοῦμε.
Καὶ σεῖς μὲ τὴ φτωχολογιὰ μὴ βάνετε γινάτι,
Καὶ μεῖς ἀφέντη ξέρομε ποιὸς κάτσῃ 'ς τὸ Μπεράτι.
Τὸ πόστι τ' ὁ Μπραΐμπασας ἴσως καὶ τὸ κρατήσει,
Αὐτὸς μᾶς ἔχει πρόβατα ὅσο καιρὸ κι' ἂν ζήσῃ.
Κι' ἂν ἀνικήσῃς σήμερα τὸ πόστι νὰ ζαπώσῃς,
'Εμεῖς ἐσένα θέλομε νιζάμι νὰ μᾶς δώσῃς. »

[Ὁ 'Αλῆς λαβὼν τὴν ἀπόκρισιν τοῦ λαοῦ ἑτοιμάζεται πρὸς ἐκστρατείαν.]

Καὶ μπουγιουρτιὰ προβόδησε σὲ ὅλους τοὺς καζάδες
Κοντά του νὰ κινήσουνε καὶ μπέηδες κι' ἀγάδες.
Κ' οἱ μαυρισμένοι Τσάμιδες κι' αὐτοὶ κοντά του πᾶνε.....
Καὶ τ' Ἄρβανο τοῦ γύρεψαν παράδες νὰ βοηθήσουν,
Νὰ προβοδήσ' 'Αλήπασας, κ' ὑστέρου νὰ κινήσουν.
Κι' 'Αλήπασας τοὺς ἔστειλε ὅσα κι ἂν ἀγαποῦνε,
Σὲ κάνα χρόνο κ' ὕστερα τζεβάπι νὰ τοῦ 'ποῦνε.

[Οὕτω στρατολογήσας τρεῖς χιλιάδας λογάδων ἐκστρατεύει κατὰ Βερατίου καὶ κατασκηνοῖ εἰς Τόμπρο Νίκο, ἔνθα δεχθεὶς τὴν ὑποταγὴν τῶν Βερατινῶν γράφει εἰς τὸν 'Ιμβραῒμ περὶ παραδόσεως.]

« Γιατὶ σοῦ ῥίχνω τὴν φωτιὰ 'ς τὴ μιὰ μεριὰ 'ς τὴν ἄλλη,
Καὶ σοῦ σκορπάω τὰ μυαλὰ ὁπῶχεις 'ς τὸ κεφάλι. »

[Ἐν τούτοις ὁ Ἰβραΐμ πληροφορηθεὶς τὴν κατ' αὐτοῦ ἐπέλευσιν τοῦ Ἀλῆ κλείεται ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Βερατίου, καὶ καταμηνύει εἰς τὸ διβάνιον τὴν ἄδικον ἐπίθεσιν.]

« Ἀμὰν, ἐφέντη βασιληᾶ, φερμάνι νὰ τοῦ στείλῃς,
Γιατ' εἶν' μεγάλος ὁ ζουρμπᾶς, καὶ γίνηκα ῥεζίλης.
Καὶ δὲν ἔχω παράπονον ποῦ μ' ἔχει χαλασμένον,
Μόν' μ' ἔχει καὶ 'ς τὸ κάστρο μου μουχασερὲ κλεισμένον. »

[Θαῤῥῶν δ' εἰς τὴν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως βοήθειαν ἀπαντᾷ ἀρνητικῶς εἰς τὴν πρότασιν τοῦ Ἀλῆ, ὅστις ἀμέσως ἄρχεται τῆς πολιορκίας. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον καταφθάνει ἀπεσταλμένος τοῦ σουλτάνου μετὰ φιρμανίου, δι' οὗ προσεκαλοῦντο ἀμφότεροι νὰ συμφιλιωθῶσι, καὶ σπεύσωσιν εἰς βοήθειαν τοῦ ὑπὸ τῶν ἀπίστων ἀπειλουμένου δουβλετίου. Ὁ Ἀλῆς πρὸς δικαιολόγησιν τοῦ ἀδίκου ἐκείνου πολέμου παριστᾷ τὸν Ἰβραΐμ ὡς ἐχθρὸν τῆς βασιλείας, καὶ πωλημένον εἰς τὸν Βοναπάρτην, καὶ ἐπιδείξας σεβασμὸν εἰς τὸ φιρμάνιον λέγει, ὅτι ἀδυνατεῖ ν' ἀφήσῃ τὰ Ἰωάννινα καὶ δράμῃ εἰς βοήθειαν τοῦ σουλτάνου]

« Τί σκιάζομαι τὸ πόστι μου μὴ μοῦ τὸ πάρ' ὁ 'χθρός μου,
Κ' ἐγὼ γιὰ τοῦτο τζαλιστῶ νιζάμι νὰ τοῦ δώσω,
Καὶ 'ς τὸ οὐρδὶ τοῦ βασιληᾶ ὑστέρου νὰ πλακώσω. »

[Ἐπιστρέψας εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ ἀπεσταλμένος ἀνέφερε τοὺς λόγους τοῦ Ἀλῆ πρὸς τὸν σουλτάνον, ὅστις πεισθεὶς περὶ τῆς ἀπιστίας τοῦ Ἰβραΐμ ἐξέφρασε τὴν κατ' αὐτοῦ δυσμένειαν. Οὕτω δὲ ὁ πασᾶς τοῦ Βερατίου καταστενοχωρηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ στρατιωτῶν ἀπειληθεὶς, ἠναγκάσθη μετὰ τετράμηνον πολιορκίαν νὰ παραδώσῃ τὸ φρούριον, ἐπὶ τῇ συνθήκῃ ἀνενοχλήτου ἀποχωρήσεως εἰς Αὐλῶνα]

« Τὸ κάστρο σοῦ τ' ἀπόλυκα, καὶ γίνομαι χαζίρι.
Δός μου βερὲ νὰ σηκωθῶ νὰ φύγω τοὐτ' τὴν ὥρα,
Καὶ σοῦ τὰ δίνω τὰ κλειδιὰ, καὶ πάνω 'ς τὴ Βλιώρα.
Τοῦτο τὸ σάρτι κάμε το νὰ μοῦ τὸ προβοδήσῃς,
Ἀπὸ τὴν Βλιώρα, Ἀλήπασα, νὰ μὴ μὲ κυνηγήσῃς. »

[Ὁ φιλάρπαξ σατράπης προθύμως δεχθεὶς τὴν πρότασιν, ἀπαντᾷ.

« Σύρε 'ς τὴν Βλιώρα σήμερα καὶ κάμε τὸ σεφᾶ σου,
Κ' ἐγὼ σοῦ δίνω σήμερα ὅ,τ' ἀγαπᾷ ἡ καρδιά σου.
Κ' ἐγὼ 'μαι φίλος 'γκαρδιακὸς, κι' ὀχθρὸς δὲν μπορ' νὰ γίνω,
'Ακόμα καὶ τ' ὀτζάκι σου μαχροῦμι δὲν τ' ἀφίνω.
.. Νὰ ξέρῃς, δὲν ἐχάλασα τ' ὀτζάκι τὸ δικό σου,
Θὰ στείλω τὸν Μουχτὰρ πασᾶ αὐτὸν ποῦ 'ναι γαμπρός σου.

['Αλλ' ἀμέσως ὁ ἄπιστος βεζίρης, πρὸς οὐδὲν λογιζόμενος καὶ ὅρκους καὶ ὑποσχέσεις μελετᾷ νὰ δολοφονήσῃ τὸν 'Ιβραὴμ ἅμα ἐξερχόμενον. Οἱ περὶ αὐτὸν ὅμως σωματάρχαι ἀπειθοῦσι νὰ γίνωσιν ὄργανα τοῦ κακουργήματος, καὶ ὁ τύραννος ἀπομονωθεὶς ἀναγκάζεται νὰ σεβασθῇ τὰς ἐνόρκους συνθήκας.

'Ο σουλτάνος Μαχμοὺτ γράφει τῷ 'Αλῇ, ἵνα ἐνθυμούμενος τὰς ὑποσχέσεις του ἔλθῃ εἰς βοήθειαν τοῦ σουλτανικοῦ στρατοπέδου αὐτοπροσώπως, ἐν δὲ περιπτώσει ἀναποφεύκτου κωλύματος, νὰ πέμψῃ τὸν υἱόν αὐτοῦ Βελῆν, πρὸς ὃν ταυτοχρόνως γράφει:]

« Ἔχω σεφέρια φοβερὰ ἐγὼ μὲ τὸν ντουσμάνη,
Κι' ὁ ντὶν ντουσμάνης λύσσαξε, καὶ δὲν τηράει τί κάνει.
'Ο Φράγκος μὲ τὸν Μόσκοβο καὶ τ' ἄλλα τὰ ῥηγάτα,
'Απὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς μᾶς ἔκλεισαν τὴν στράτα.
'Απὸ στερηὰ καὶ θάλασσα ἐμένα μὲ παλεύουν,
Μόν' θὰ τὸ 'βροῦνε ἰνσιαλλὰ ἐκεῖνο ποῦ γυρεύουν. »

['Ο Βελῆς λαβὼν τὸ φιρμάνιον καὶ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ πατρός του ἀφίνει τοποτηρητὴν ἐν Πελοποννήσῳ τὸν Μουσταφᾶ μπέην, καὶ μετὰ στρατευμάτων σπεύδει εἰς τὸ σουλτανικὸν στρατόπεδον καὶ γράφει τῷ πατρὶ ἵνα τῷ στείλῃ βοήθειαν. 'Ο 'Αλῆς ἑτοιμάζει στρατεύματα πρὸς ἐπικουρίαν τοῦ υἱοῦ του, καὶ γράφει αὐτῷ νὰ ἔλθῃ εἰς Τρίκκαλα πρὸς συνέντευξιν. 'Εκεῖ δὲ ἀπαντήσας τὸν Βελῆν συμβουλεύει ἵνα ὑποπτεύηται τοὺς φθονοῦντας τὸ ὄνομά του σουλτανικοὺς, καὶ ἀείποτε περικυκλοῦται ὑφ' ὅλου τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ.

'Εν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ εἰς Αὐλῶνα καταφυγὼν 'Ιβραὴμ πασᾶς ἐν τάχει στρατολογεῖ πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ Βερατίου. 'Αλλ' ὁ 'Αλῆς πληροφορηθεὶς τοῦτο σπεύδει μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν εἰς 'Ιωάννινα.]

'Εμοιάζαν ἕνα σύγνεφο πυκνὸ κι' ἀγριωμένο
'Απὸ ἀέρα φοβερὸν, καὶ καταθολωμένο.

Κτύπος τῆς γῆς ἀκούονταν ἀπὸ τὰ ἄλογά τους,
Ἔλαμπαν ἀπὸ πάνω τους 'ς τὸν ἥλιο τ' ἅρματά τους.

[Καὶ ἀμέσως στέλλει κατὰ τοῦ ἀντάρτου μετὰ τεσσάρων χιλιάδων τὸν Ἰμὲρ Βρυόνην, ὅστις]

Καὶ πέφτει σὰν ἡ ἀστραπὴ, βρυχᾶται σὰν λεοντάρι,
Καὶ τοῦ Μπραΐμπασα τ' ὀρδὶ τρέμει ὡσὰν τὸ ψάρι.
Πέφτουν 'ς ἐκεῖνο τὸ ὀρδὶ εὐθὺς καὶ τὸ χαλᾶνε·
Χίλιους νομάτους σκότωσε καὶ πεντακόσιους πιάνει,
Τοὺς ἔστειλε 'ς τὰ Γιάννινα μὲ τὴν τριχιὰ δεμένους,
Τοὺς ἔρριξαν 'ς τὸν ἄλυσο τοὺς κακομοιριασμένους.

[Ὁ Ἀλῆς μαθὼν τὴν καταστροφὴν τοῦ ἀντιπάλου ἔρχεται εἰς Βεράτι,]

Σὰν ὄφις καὶ σὰν ἴζτερχᾶς μὲ τὸ σπαθὶ 'ς τὸν πλάτη,

[ἀμέσως δ' ἐρωτήσας τί ἀπέγινεν ὁ γραμματικός του, μεθ' οὗ ὁ Ἰβραΐμ διετήρει μυστικὴν ἀλληλογραφίαν, καὶ πληροφορηθεὶς, ὅτι εἶχε καταφύγει εἰς τὸ ἐν Ζβρανέτζι μοναστήριον, στέλλει τὸν Ἀθανάσιον Βάγιαν πρὸς σύλληψίν του]

Μὲ τὴν γλυκειὰ τὴν γλῶσσά του τοῦ κρένει τοῦ Θανάση,
Μὲ τρόπον καὶ μὲ πονηριὰ νὰ πάῃ νὰ τοῦ τὸν πιάσῃ.
Τοῦ δίνει μιὰ 'βδομηνταριὰ ἀσκέρ' ἀπὸ κοντά του,
Νὰ πιάσῃ τὸν γραμματικὸ, νὰ βρῇ καὶ τὰ χαρτιά του.
Ὁ Θάνασ' Βάγιας ἔκαμε μιὰ νύκτα καὶ μιὰ μέρα,
Καὶ βρῆκε τρόπον καὶ τζαρὲ καὶ ῥίφθη ἀπὸ πέρα.
Κ' εὐθὺς αὐτὸς ἐπλάκωσε 'ς αὐτὸ τὸ μοναστῆρι,
Καὶ δένει τὸν γραμματικὸ, τὸν φέρνει 'ς τὸν βεζίρη.
Κι' Ἀλήπασας δὲν θάῤῥευε ποτὲ νὰ τοῦ τὸν πιάσῃ,
Καὶ τὸν ἐχάϊδεψε πολὺ βεζίρης τὸν Θανάση.
Ἀλήπασας ἐπρόσταξε γιὰ νὰ τὸν βάλῃ χάψη,
Κ' εὐθὺς 'ς τὴν ὥρα γύρεψε ῥετσίνι νὰ τὸν κάψῃ.
Νὰ δείξῃ τὰ δεφτέριά του κι' ὅλα τὰ γράμματά του,
Καὶ τὰ ντουλάπια τὰ κρυφὰ ὁποῦ 'χε 'ς τὴν καρδιά του.
Τί ξέρει τοῦ Μπραΐμπασα νὰ τοῦ τὰ μαρτυρήσῃ,
Κι' ἀλλιῶς μὲ λάδι πρόσταξε κεμπάπι νὰ τὸν ψήσῃ.
Ἐγύρισ' ὁ γραμματικὸς καὶ τοῦ τὰ μαρτυράει
'Σ τὴν ὥρα καὶ εἰς τὸ λεπτὸ, καὶ δὲν χασομεράει,

Καὶ τοὺς ἐχθροὺς τ' Ἀλήπασα ὅ,τι εἴχανε δουλέψει.

[Μετὰ τοῦτο ὁ θηριώδης σατράπης διατάσσει τὸν Βάγιαν ἵνα μεταβῇ εἰς τὰ παράλια τοῦ Αὐλῶνος καὶ συναθροίσας πάντα τὰ ἐλλιμενισμένα πλοῖα ἀποκλείσῃ τὴν συνδραμοῦσαν τὸν Ἰβραῒμ πόλιν.]

Καὶ πέφτει 'ς τὴν ἀκρογιαλιά, ταῖς σκάλαις τριγυρίζει,
Βρίσκει καράβια ἄπειρα ἀσκέρι τὰ γεμίζει.
Κ' εὐθὺς πάει καὶ ἔπιασε τῆς Βλιώρας τὸ λιμάνι,
Ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς ταῖς μπαταριαῖς τοὺς βάνει.
Ἐκεῖνος ὁ παληο-Ῥωμνιὸς (1) φκιάνει δουλειαῖς μεγάλαις,
Τὸν κόσμο τὸν ἐστράβωσε πετάζωντας ταῖς μπάλαις.

[Οἱ Αὐλωνῖται κατατρομάξαντες παραγγέλλουσι τῷ Ἀλῇ καθικετεύοντες ἵνα παύσῃ τὴν ὀργήν του, ὁμολογοῦντες φιλίαν καὶ δουλοσύνην. Οὗτος δὲ μεταβὰς ἐκεῖ δέχεται τὸν προσκυνισμὸν τῶν κατοίκων, παντοιοτρόπως δικαιολογηθέντων, καὶ συλλαβὼν τοὺς φίλους τοῦ Ἰβραῒμ ἀποστέλλει δεσμίους εἰς Ἰωάννινα. Μεταξὺ τούτων ἦτο καὶ ὁ βαθύπλουτος Νάτζο Πρίφτης, ὅστις διὰ τῆς παραχωρήσεως πάσης τῆς περιουσίας του μόλις τὸν θάνατον διέφυγε.]

« Τὸ βιό μου 'ς τὸν Ἀλήπασα τεσλίμι τοῦ τὸ κάνω,
Χίλια πουγγιὰ μοῦ γένονται κι' ἀκόμα παραπάνω,
Τοῦ τὰ μετράω σήμερα τοῦ μέγα τοῦ βεζίρη,
Καὶ γίνομαι καλόγηρος σὲ κᾶνα μοναστῆρι.
Νὰ μοῦ χαρίσῃ σήμερα τὴν δόλια τὴν ζωή μου,
Καὶ διακονεύω 'ς τὸν ντουνιᾶ καὶ θρέφω τὴν ψυχή μου. »
Κι' Ἀλήπασας προβόδησε καὶ τοῦ 'μασε τὸ βιό του,
Καὶ βρίσκετ' ὡς τὰ σήμερα αὐτὸς μὲ τὸν καϋμό του.

[Πολλοὺς δὲ ἄλλους ἐν Αὐλῶνι φονεύσας καὶ κρεμάσας ἦλθεν εἰς Τεπελένιον ὁ φιλάρπαξ ἐκεῖνος σατράπης, ὅστις]

Ἀπ' ἄρματα καὶ πόλεμο πλειὸ ἄλλο δὲν κυττάζει.

[καὶ γράφει εἰς τοὺς Ἀργυροκαστρίτας:]

« Μὲ τὰ μανδήλια 'ς τὸν λαιμὸ νὰ πᾶν' ν' τὸν προσκυνήσουν. »

[Πλὴν ἀρνητικὴν λαβὼν ἀπάντησιν, καὶ μὴ θεωρήσας κατάλληλον τὴν περίστασιν πρὸς ἐπίθεσιν, ἐπανῆλθεν εἰς Ἰωάννινα.

(1) Ἀξιοπαρατήρητον εἶναι, ὅτι καὶ ὁ Χατζῆ Σεχρέτης παληο-Ῥωμηὸν ἐνίοτε ἀποκαλεῖ τὸ ἐπὶ ὑπερβολικῷ ζήλῳ διακρινόμενον τοῦτο τοῦ Ἀλῆ ὄργανον.

Ἐν τούτοις ὁ Ἰβραΐμ]

Ἐχύθηκε 'ς τὴν Λιαπουριὰ, καὶ κρύφθη 'ς τὴν Σμοχθίνα.
Κ' οἱ Λιάπιδες τὸν ἔγδυσαν, τοῦ πῆρανε τὸ βιό του.

[Ἐκεῖθεν δὲ ἀποστέλλει εἰς Ἰωάννινα τὸν υἱόν του Σουλεϊμάνην ἐξαιτούμενος συγχώρησιν· ὁ δὲ Ἀλῆς καμφθεὶς ἐκ τῶν παθημάτων του χορηγεῖ αὐτῷ τὴν Κόνιτσαν εἰς διαμονήν.

Μετὰ ταῦτα ὁ ποιητὴς διηγεῖται τὰ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Βελῆ πασᾶ, ὅστις ἀναχωρήσας ἐκ Τρικκάλων καὶ ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας διατρίψας ἐν Λαρίσσῃ ἵνα μάθῃ τὸ τέλος τῶν ἐν Αὐλῶνι ταραχῶν, διατάσσεται ὑπὸ τοῦ σουλτάνου νὰ παραχειμάσῃ ἐν Σοφίᾳ τῆς Βουλγαρίας. Ἐνταῦθα δ' ἐλθὼν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μουχτὰρ ἐκτίθησι τὴν ὑπὸ τοῦ Κιὸρ Γιουσοὺφ γενομένην αὐτῷ προδοσίαν, τὴν ὁποίαν ἀκούσας ὁ Βελῆς ἐλέγχει τὸν ἀδελφὸν ἐπὶ ἀνανδρίᾳ, καὶ λέγει κομπάζων]

Καὶ σήμερα, Μουχτάρπασα, νὰ δῇς ἐγὼ τί κάνω,
Καὶ σύνορο τοῦ Μόσκοβου τὸ βλέπεις ποῦ τοῦ βάνω. »

[Ὁ Μουχτὰρ προτρέπει αὐτὸν ἵνα μὴ ὑψηλοφρονῇ, διότι ἡ οἰκογένεια αὐτῶν φθονεῖται ὑπὸ τῶν σουλτανικῶν.

Μετ' ὀλίγον ὁ Κιὸρ Γιουσοὺφ γράφει εἰς τὸν Βελῆν νὰ στείλῃ στρατὸν εἰς βοήθειαν τῆς ὑπὸ τῶν Ῥώσσων ἀπειλουμένης Λόφτσας· οὗτος δ' ἐπιλαθόμενος τῆς πατρικῆς συμβουλῆς, περὶ μὴ διασπάσεως τῶν δυνάμεων αὐτοῦ, διατάσσει τὸν θησαυροφύλακα (χασνατάρην) Ἰμὲρ μπέην νὰ δράμῃ εἰς ὑπεράσπισιν τοῦ κινδυνεύοντος φρουρίου.

Ὁ Ἰμὲρ ἐλθὼν εἰς Λόφτσαν ἐν σπουδῇ ἐγείρει κανονοστοιχίας. Ἀλλὰ περὶ μέσας νύκτας οἱ Ῥῶσσοι, συμποσούμενοι εἰς 92 χιλιάδας, μετὰ 120 τηλεβόλων καὶ ἰσαρίθμων βομβῶν (κουμπαράδων) ἐφορμῶσι, καὶ περικυκλώσαντες τὴν Λόφτσαν μετὰ τετραήμερον πεισματώδη ἀγῶνα γίνονται κύριοι αὐτῆς. Ὁ Ἰμὲρ πίπτει ἡρωϊκῶς, οἱ δὲ ὑπ' αὐτὸν φονεύονται καὶ αἰχμαλωτίζονται. Ἐκ δὲ τῆς νίκης ταύτης ἐνθαῤῥυθέντες οἱ Ῥῶσσοι γράφουσι τῷ Βελῇ]

« Χαζίρι γίνου 'ς τ' ἅρματα, θὰ κάμωμε σεφέρι. »

[Οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Ἀλῆ δέχονται τὸν πόλεμον καὶ τρέπουσιν εἰς φυγὴν τοὺς ἐναντίους. Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ αἰχμαλωτίζεται καὶ ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Ῥώσσου ἀρχιστρατήγου (φερτμασιάλη), ὅστις παρακαλῶν τὸν Βελῆν ἵνα τὸν ἀπελευθερώσῃ, ἀποστέλλει καὶ ἀνθρώπους μετὰ χρημάτων νὰ περιποιηθῶσιν αὐτὸν ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ. Ἀλλ' ὁ υἱὸς τοῦ

Ἀλῆ μεγάλως δυσαρεστηθεὶς ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ χρημάτων, διακηρύττει, ὅτι ἔχει τόσον πλοῦτον, ὥστε νὰ διαθρέψῃ ὅλον τὸ ῥωσσικὸν στρατόπεδον μὲ ζάχαριν (κάντιο!) Ὁ δὲ ἀρχιστράτηγος εὐχαριστηθεὶς ἐπὶ τῇ χορηγουμένῃ τῷ ἀνεψιῷ περιποιήσει δωρεῖ τῷ Βελῆ ὄχημα (χιντόβι), καὶ ἀπελευθεροῖ τοὺς ἠχμαλωτισμένους στρατιώτας αὐτοῦ. Τὴν γενναιότητα τῶν Ῥώσσων μιμούμενος καὶ ὁ Ἀλβανὸς ἀπολύει τὸν αἰχμάλωτον.

Δειλιάσαντες ἐκ τῆς ὑποταγῆς τοῦ Βερατίου οἱ Τσάμιδες ἀποφασίζουσι νὰ ὑποταχθῶσι τῷ Ἀλῇ. Καὶ δὴ πρῶτος ὁ Χασὰν Τζαπάρης παρουσιάζεται εἰς τὸν τύραννον, ὅστις εἰρωνικῶς ἐρωτᾷ αὐτὸν περὶ τοῦ ἀληθοῦς αἰτίου τῆς εἰς Ἰωάννινα ἀφίξεώς του· οὗτος δὲ ἀπαντᾷ:]

« Ἐγὼ 'ρθα 'ς τὸ ντουβλέτι σου μουτλὰκ νὰ προσκυνήσω,
Νὰ βρίσκωμαι 'ς τὴν πόρτα σου ὅσο καιρὸ κι' ἂν ζήσω.
Μουφλούζεψα, βεζίρη μου, κ' ἦρθα νὰ προσκυνήσω·
Μαγκίρια δὲν μ' ἀπόμεινα, μὲ τί θὰ πολεμήσω; »

[Ὁ Ἀλῆς εὐχαριστηθεὶς ἐπὶ τῇ διαβεβαιώσει χορηγεῖ αὐτῷ κτήματα ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ ἀποστέλλει τοποτηρητὴν (μουσελίμην) πρὸς παραλαβὴν τοῦ Μαργαριτίου.

Μετὰ τὸν Τζαπάρην ἐλθὼν εἰς προσκύνησίν του ὁ ἐκ Κονισπόλεως Νταλιάνης, παραδίδωσιν αὐτῷ τὴν κωμόπολιν· ὁ δὲ Μουσταφᾶς πασᾶς ὁμολογήσας αὐτῷ ὑποταγὴν ἀποστέλλει εἰς Ἰωάννινα τὸν υἱόν του Σουλεϊμάνην ὡς ὅμηρον. Οὕτω δὲ πᾶσα ἡ τέως ἀτίθασσος Θεσπρωτία (Τσαμουριὰ) πειθήνιος προσῆλθε τῷ φοβερῷ τῆς Ἠπείρου τυράννῳ.]

Καλὰν κουσοὺρ 'ς τὴν Τσαμουργιά, ὅσ' ἦτανε ζορμπάδες,
Προσκύνησαν 'ς τὸ πόστι του καὶ γίνηκαν ῥαγιάδες.
Κατῆδες τοὺς προβόδησε ἐκεῖ νὰ κάμῃ κρίσι,
Νὰ κάμῃ δίκηο καὶ νταβᾶ, τὴν τρίχα νὰ τὴν σχίσῃ.
Ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς τοὺς στέλνει ζαμπιτάδες,
Νὰ βρίσκωνται οἱ Τσάμιδες σὰν φρόνιμοι ῥαγιάδες.
Νὰ βρίσκεται 'ς τὸν τόπον τους, νὰ δέρῃ, νὰ σκοτόνῃ,
Νὰ ῥίχνῃ καὶ 'ς τὸ κοῦτσουρο, καὶ νὰ τοὺς φυλακόνῃ.
Ν' ἀλησμονήσουν τὸν καιρὸ καὶ τὰ παληὰ ζεμάνια,
Γιατὶ δὲν πάταν 'ς τὴν γῆ ἀπὸ τὴν 'περηφάνεια.
Κ' ἡ γῆ τοὺς ἐβαρένονταν ὅταν τὴν ἐπατοῦσαν,
Χορτάρι δὲν ἐφύτρονεν ἐκεῖ ποῦ περπατοῦσαν.

[Συγχρόνως δὲ καὶ ὁ εἰς Ἑπτάνησον (Φραγκιὰν) καταφυγὼν Ἰσλιὰμ Τσώνιος νοσταλγήσας ἐξαιτεῖται τὸ ἔλεος τοῦ παντοδυνάμου Ἀλῆ, γράφων πρὸς τοὺς ἐν Ἠπείρῳ οἰκείους]

« Νὰ στείλετε 'ς τὰ Γιάννενα ῥιτζάδες τοῦ βεζίρη,
Μπέλκιμ μ' ἀφήκῃ 'ς τὴν στερηὰ ἐμένα τὸν φακίρη.
Φοβοῦμαι 'ς τοῦτ' τὰ χώματα ἐγὼ μὴ ξεψυχήσω,
Καὶ τὰ πικρά μου τὰ παιδιὰ 'ς τὸν Φράγκο μὴν τ' ἀφήσω. »

[Ἐκ τῶν παρακλήσεων τῶν εὐνοουμένων (ῥιτζιαλίων) καμφθεὶς ὁ ἄγριος τύραννος ἐπιτρέπει τῷ ἱκέτῃ τὴν εἰς τὴν πατρίδα κάθοδον. Μετὰ δὲ ταῦτα ἄρχεται σκεπτόμενος περὶ τῆς ὑποτάξεως καὶ τῶν ὑπολειπομένων τῆς Ἠπείρου κωμοπόλεων, Ἀργυροκάστρου, Γαρδικίου, καὶ Ζουλιατῶν, καὶ διαφόρους ἐξευρίσκει προφάσεις πρὸς δικαιολόγησιν τῆς φιλάρπαγος αὐτοῦ ὁρμῆς· ἔλεγε δηλονότι, ὅτι οὗτοι τὸν κατελῄστευσαν, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ ἐν πάσῃ πολεμικῇ χρείᾳ βαρεῖς μισθοὺς (λουφέδες), τοὺς ὁποίους ἐξαναγκαζόμενος ἐπλήρονε πλὴν κατέγραφεν ὡς δάνεια ἐντόκως ἐξοφληθησόμενά ποτε.]

Τ' εἶχαν ὀκάδες δώδεκα τὴν λίγδα 'ς τὴν ποδιά τους,
Κι' Ἀλήπασας τοὺς ἔκαμε μὲ ἄτια 'ς τὸν ταβλᾶ τους.

[Συγχρόνως δὲ παρήγγειλεν εἰς τὸν Μαχμοὺτ Σιαμέτην ἵνα διακοινώσῃ τῷ Μουσταφᾷ πασᾷ, ὅτι μετανοῶν διὰ τὴν παρελθοῦσαν καταδρομὴν διώρισεν αὐτὸν τοποτηρητὴν Δελβίνου. Ὁ δὲ Σιαμέτης προφορικῶς μεταβιβάσας εἰς τὸν Μουσταφᾶν τὴν εἴδησιν, καὶ διαλύσας τὰς περὶ ἀπιστίας ὑπονοίας αὐτοῦ, τὸν καταπείθει νὰ δεχθῇ τὸν διορισμόν.

Ταῦτα οὕτω διατάξας ὁ παμπόνηρος τύραννος ἐν ἄκρᾳ μυστικότητι διοργανίζει τὴν κατὰ τοῦ Ἀργυροκάστρου ἐπίθεσιν· φοβούμενος ὅμως τὰς συγκεντρωμένας τῶν Λιάπιδων δυνάμεις ζητεῖ παρὰ τῶν Ἀργυροκαστριτῶν τὴν εἰρηνικὴν ὑποταγήν των. Ἀλλ' οὗτοι ἅμα λαβόντες τὸ γράμμα αὐτοῦ ἐν κοινῇ συνελεύσει συσκέπτονται καὶ τῷ ἀπαντῶσι]

« Ὁ τόπος δὲν σὲ θέλουνε, καὶ κάμ' ὅπως ὁρίσῃς. »

[καὶ ἀμέσως ἑτοιμασθέντες πρὸς ἀντίκρουσιν ἐξαιτοῦνται καὶ τὴν γνώμην τοῦ προὔχοντος τῶν Γαρδικιωτῶν Μεμὶς ἀγᾶ, ὅστις συγκαλέσας συνέλευσιν καὶ λαβὼν τὴν ὁμόθυμον τῶν συμπατριωτῶν του ἀπόφασιν ἔρχεται εἰς Ἀργυρόκαστρον καὶ συνομολογεῖ τὴν συνθήκην (σαρτι) τοῦ κοινοῦ κατὰ τοῦ Ἀλῆ πολέμου. Συγχρόνως δὲ οἱ σύμ-

μαχοι γράφουσι καὶ εἰς τὸν προὔχοντα τῶν Ζουλιατῶν Ἄγον Ντρὶζ Νασάννην, ὅστις συμμερισθεὶς τὸ φρόνημα αὐτῶν γράφει εἰς τὸν Μπαΐκον Ζουλιάτην, τὸν Μουσταφᾶν πασᾶν, καὶ τὸν Σελήμπεην προτρέπων εἰς σύνδεσμον. Ἐπὶ μίαν ἐξαμηνίαν διατηροῦνται αἱ μεταξὺ ὅλων τούτων μυστικαὶ διαπραγματεύσεις, ὁ δὲ Ἀλῆς ἐγκαίρως πληροφορηθεὶς τὰ τεκταινόμενα, πλὴν ἀδιαφορίαν προσποιούμενος, γράφει εἰς τοὺς Δελβινιώτας, ὡς καὶ τὸν Μουσταφᾶν πασᾶν καὶ τὸν Μαχμοὺτ Σιαμέτην νὰ προσέχωσι.

Ὁ Σιαμέτης ἐλθὼν εἰς Δέλβινον καὶ εὑρὼν τὸν Μουσταφᾶν πασᾶν ἐνεργοῦντα ϛρατιωτικὰς παρασκευάς, προσπαθεῖ νὰ τὸν παραπείσῃ πρὸς διάλυσιν τοῦ στρατοῦ, καὶ τῷ προτείνει ὡς ὁμήρους τὸν Ζεϊνέλαγα καὶ Σουλεϊμὰν ἀγᾶν, πρὸς βεβαίωσιν τῆς εἰλικρινείας τοῦ Ἀλῆ. Ὁ Μουσταφᾶς ἀπαντᾷ, ὅτι μετανοεῖ διότι καταπεισθεὶς εἰς τοὺς λόγους του περιέπεσεν εἰς τὴν παγίδα τοῦ Ἀλῆ, ὅτι χάριν τῆς ἰδίας ἀσφαλείας καὶ οὐχὶ δι' ἐχθροπραξίας ἐστρατολόγησε, καὶ μόνον ὅταν φέρῃ εἰς Δέλβινον τὴν οἰκογένειάν του ὡς ὅμηρον, δύναται νὰ πεισθῇ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν διαβεβαιώσεών του. Ὁ δὲ Σιαμέτης μάτην διὰ μακρῶν προσπαθήσας νὰ διαβεβαιώσῃ αὐτὸν περὶ τῆς εἰλικρινοῦς τοῦ Ἀλῆ μετανοίας καὶ φιλίας, ἔρχεται εἰς Ἰωάννινα καὶ ἀναγγέλλει τῷ σατράπῃ, ὅτι προθύμως συναινεῖ ἵνα παραδώσῃ εἰς τὸν δυσπιστοῦντα Μουσταφᾶν τὴν ἰδίαν οἰκογένειαν ὡς ὅμηρον. Τούτου δὲ γενομένου, ὁ ἐν Δελβίνῳ τοποτηρητὴς διαλύει τὸν στρατόν, πλὴν μετ' ὀλίγον συνεννοεῖται μετὰ τοῦ Σελίμπεη πρὸς συγκρότησιν συνελεύσεως ἐν Παλαιᾷ Αὐλῇ. Ὁ Σελὶμ τὸ κατ' ἀρχὰς ἐπιδείξας ἐνδοιασμὸν καὶ φόβον, συναινεῖ ὕστερον. Οὕτω δ' ἐν Παλαιᾷ Αὐλῇ συνελθόντες πολλοὶ ἀποφασίζουσιν ἵνα συνασπισθῶσι μετὰ τῶν Ἀργυροκαστριτῶν κατὰ τοῦ Ἀλῆ, καὶ ἀμέσως παρασκευάζονται εἰς πόλεμον.]

Κ' ἕνα μπουλοῦκι ἔστειλαν μὲ τὸν Μπέϊκο Ζουλιάτη,
Νὰ βρίσκωνται 'ς τὰ σύνορα μὲ τὰ σπαθιὰ 'ς τὸν πλάτη.
Καὶ πλάκωσ' ὅλο τ' Ἄρβανο 'ς τοῦ Δέλβινου τὰ μέρη,
Καὶ πάλε τῆς φτωχολογιᾶς τῆς ἔφεραν κεδέρι.

[Ὁ Ἀλῆς μαθὼν τὰ γενόμενα ἐξοργίζεται, καὶ ἀποστέλλει ἐν πρώτοις μὲν σῶμα ἐκ τριακοσίων ἵνα παραταχθῇ ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ Δελβίνου, ἑτέρους δὲ τριακοσίους εἰς Μπαματάτες πρὸς ἀποκλεισμὸν τῶν Κοκάτων, καὶ ἐξόπισθεν τρίτον σῶμα ἐκ χιλίων. Συγχρόνως δὲ

προσκαλέσας τὸν Θανάσην Βάγιαν πέμπει κατὰ τῶν Μπορσιωτῶν καὶ Προγονάτων, παραγγέλλων]

« Τὴν νύκτα, τὰ μεσάνυχτα νὰ πᾷς νὰ τοὺς πλακώσῃς,
Ἂν σοῦ γυρέψουνε βερὲ, ἐσὺ νὰ μὴ τοὺς δώσῃς »

[Ὁ Βάγιας ἐν τάχει ἦλθεν εἰς τ' Ἀλίκου καὶ ἐπιπεσὼν κατὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Σελήμπεη κατανικᾷ αὐτεν, καὶ ἀποποιηθεὶς τὴν αἰτηθεῖσαν συγχώρησιν συλλαμβάνει αὐτοὺς καὶ δεσμίους στέλλει εἰς Ἰωάννινα.

Συγχρόνως δὲ ὁ Ἀλῆς προσκαλέσας τοὺς Τσάμιδες πέμπει τὸν Σεϊχόμπεην καὶ Χασὰν Τζαπάρην κατὰ τῶν Κοκατικῶν, καὶ ἐπὶ τέλους τὸν Ὀμὲρ βέην (Βιργιώνην) ἐπὶ κεφαλῆς μυρίων Ἀλβανῶν κατὰ τοῦ Ἀργυροκάστρου. Ὁ τελευταῖος νικηθεὶς γράφει εἰς τὸν Βάγιαν νὰ σπεύσῃ εἰς τὸ πεδίον Ἀργυροκάστρου (Δερόπολης) πρὸς συνένωσιν. Μετ' ὀλίγον δὲ τριακόσιοι Ἀργυροκαστρῖται ὀχυρωθέντες εἰς Γκιάστιαν πολεμοῦσι κατὰ τοῦ Ὀμὲρ, πλὴν ἡττῶνται καὶ αἰχμαλωτίζονται.]

. . . Τοὺς ἔστειλε 'ς τὰ Γιάννενα δεμένους,
Ξυπόλυτους, ξεσκούφωτους, καὶ φειδοδαγκαμένους.

[Οἱ Γαρδικιῶται διαμοιράζονται εἰς δύο σώματα (φουρκάταις), ἐξ ὧν τὸ μὲν ὑπάγει εἰς Ἀργυρόκαστρον, τὸ δὲ εἰς Ζουλιάταις. Ἀλλεπαλλήλως στέλλονται ἐξ Ἰωαννίνων στρατεύματα, οἱ δὲ Ἀργυροκαστρῖται ἀπέλπιδες ὀδύρονται, καὶ γράφουσιν εἰς τὸν Βρυόνην ἵνα ἔλθῃ πρὸς συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης. Ἀλλ' οὗτος φοβηθεὶς μὴ μεταβαίνων εἰς τὴν πολεμίαν, πλὴν ὁμόθρησκον κωμόπολιν διεγείρῃ ὑπονοίας συμπαθείας ἀποποιεῖται. Ἀλλ' ὁ Βάγιας προθύμως δέχεται λέγων,

Ὁποῦ 'μαι ἕνας παληὸ Ῥωμνιὸς, καὶ σουμπεὲ δὲν βάνω.

Συνοδευόμενος ὑπὸ ὀκτὼ ἀνδρῶν ἔρχεται ὁ Βάγιας εἰς Ἀργυρόκαστρον καὶ καταλύει ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Μουσταφᾶ μπεη, ὅστις μυριοτρόπως προσπαθεῖ νὰ καταδείξῃ τὴν πρὸς τὸν Ἀλῆν πασᾶν ἀφοσίωσίν του.]

« Δουλάπι ἀπὸ τὸ σόϊ μου κανεὶς δὲν ἔχει φθιάσει.
Τοῦ λόγου μου τ' Ἀλήπασα τεσλίμι τοῦ τὸν κάνω,
Μιὰ τζοῦπρα μῶδωκε ὁ θεὸς 'ς τὰ Γιάννενα τὴν πάνω.
Τ' ἀφέντη σου 'ς τὰ Γιάννενα τοῦ γίνηκα τεσλίμι,
Κι' ἂς μ' ἀπετάξ ἂν ἀγαπᾷ Ἀλήπασας 'ς τὴν λίμνη.

[Μετ' ὀλίγον ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Μουσταφᾶ συνέρχονται οἱ πρόκριτοι τοῦ Ἀργυροκάστρου, πρὸς οὓς ὁ Βάγιας λέγει:]

« Κονάκια νὰ τ' ὁρμίσετε 'ς ὅλους τοὺς μαχαλάδες,
Καὶ τώρα 'ς τὴν ἡμέρα του μὴ γένεσθε ζουρμπάδες.
Ἡ προσταγὴ τ' ἀφέντη μου αὐτ' εἶναι ποῦ σᾶς κρένω,
Καὶ δόμτε τὴν ἀπόκρισι, τὶ κίνησα καὶ πάνω. »

[Οὗτοι δὲ ἀποφασίσαντες νὰ ἐνδώσωσιν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Ἀλῆ γράφουσιν αὐτῷ:]

« Σὲ προσκυνοῦμε σήμερα, βεζίρη, τὸ σπαθί σου,
Καὶ δοῦλοι ἀλευθέρωτοι 'ς τὴν πόρτα τὴν δική σου.
Ἀμὰν, ἀμὰν Ἀλήπασα, χάρισ' τὸ φταίξιμό μας,
Καὶ σὰν παραστρατίσωμε νὰ κόψῃς τὸν λαιμό μας. »

[Κομιστὴς τοῦ γράμματος ἐστάλη ὁ σιέχης Μπαμπᾶ Χασάνης, ὅστις παρουσιασθεὶς εἰς τὸν ἄγριον σατράπην ἐνεχείρισε τὴν ἐπιστολὴν ἐπιπροσθείς,]

« Στεῖλ' τους χαμπέρ' Ἀλήπασα, τ' ἀράδα ξεψυχοῦνε,
Τ' ἄνδρες, γυναῖκες, καὶ παιδιὰ τὸν χάρο καρτεροῦνε. »

[Ὁ Ἀλῆς καγχάσας ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῶν Ἀργυροκαστριτῶν, οἵτινες νομίσαντες, ὅτι εἶναι ὡσὰν τοὺς Ῥώσσους, Γάλλους, καὶ ἄλλα βασίλεια ἤγειραν κατ' αὐτοῦ πόλεμον, ἀρνεῖται νὰ δεχθῇ τὴν εἰρήνην, ἀνακράζων.]

« Μπαμπᾶ Χασάνη, πές τους το νὰ βγοῦν νὰ πολεμήσουν,
Καὶ πλειὸ ῥιτζᾶ 'ς τὰ Γιάννενα νὰ μὴ μοῦ προβοδήσουν. »

[Ὁ ἀπεσταλμένος καὶ οἱ ἐπὶ θύραις (ῥιτζάλια) καθικετεύουσιν αὐτόν, ὅστις ἐπὶ τέλους μαλαχθεὶς γράφει εἰς τὸν Βρυόνην νὰ παραλάβῃ τὸ φρούριον, καὶ συλλαμβάνων τὸν Μουρτεζάμπεην καὶ ἄλλους προὔχοντας στείλῃ αὐτοὺς εἰς Ἰωάννινα.

Ὁ Βρυόνης δὲν συναινεῖ εἰς τὴν προτεινομένην ὑπό τινων, καὶ ἰδίως τοῦ Βάγια, διαρπαγὴν τῆς ὑποταγείσης κωμοπόλεως· ὁ δὲ ὠμὸς Βάγιας βλέπων ἀποῤῥιπτομένην τὴν ἀπάνθρωπον πρότασίν του ἔρχεται εἰς Ἰωάννινα, καὶ καταμηνύει εἰς τὸν Ἀλῆν τὴν φιλάνθρωπον διαγωγὴν τοῦ στρατηγοῦ του· καὶ ὁ θηριώδης καὶ ἄπιστος ἐκεῖνος τύραννος διατάσσει τὸν εὐνοούμενόν του, ἵνα ἐπιστρέψας διαβιβάσῃ εἰς τὸν Βρυόνην τὴν περὶ λεηλασίας διαταγήν του, ἐν δὲ περιπτώσει ἀρνήσεως αὐτὸς ὁ Βάγιας συνεννοούμενος μετὰ τοῦ Σιλικτάραγα νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ἔργον τῆς βίας.]

« Ἐσὺ καὶ ὁ Σιλικτάραγας κρυφὰ κουβεντιασθῆτε,
Αὐτό 'ναι τὸ μουράτι μου 'ς τὸ κάστρα νὰ χωθῆτε. »

[Ὁ ἱπποτικὸς Ὀμέρμπεης ἀκούσας τὴν διαταγὴν τοῦ Ἀλῆ καὶ πάλιν ἀποποιεῖται νὰ *χαλάσῃ τὴν φτωχολογιὰν*, ὁ δὲ Βάγιας συνεννοεῖται μετὰ τοῦ Σιλιχτάρη]

« Ἀφέντης μᾶς ἐπρόσταξε 'ς τὸ κάστρο νὰ χωθοῦμε,
Καὶ σήμερα τοῦ Ἰμέρμπεη αὐτὸ νὰ μὴ τὸ 'ποῦμε. »
Αὐτὸς καὶ ὁ Σιλικτάραγας μπῆκαν 'ς τὸ κάστρο μέσα,
Καὶ φάνηκε τοῦ Ἰμέρμπεη πῶς τό 'καμαν μὲ μπέσα,
Καὶ λέγει· « ἕνας παληο-Ῥωμνιὸς νὰ γίνῃ παραπάνω,
Μοῦ φαίνεται νὰ σηκωθῶ 'ς τὰ Γιάννενα νὰ πάνω! »
Καὶ στέλλει 'ς τὸν Ἀλήπασα μεγάλο σικιαγέτι,
« Θανάσης τὸ τρεμαύλιαξε τοῦτο τὸ βελιαγέτι. »

[Ὁ Ἀλῆς ἐγκρίνας τὸ ἔργον τοῦ Βάγια ἀπαντᾷ εἰς τὸν Βρυώνην.]

« Μουτλὰκ γιὰ τὴ φτωχολογιὰ μὴ σώρχεται κεδέρι.
Κ' ἕνας τὸν ἄλλον σήμερα μὴ κάνετε χασέτι,
Κ' ἐγὼ μὲ τέτοια ζάπωσα ὅλο τὸ μεμλεκέτι.
Κι' ἂν μπῆκ' ἕνας παληο-Ῥωμνιὸς δὲν ἔρχεται ζαράρι,
Γιατ' εἶχε καὶ τρανήτερον αὐτὸς τὸν Σιλικτάρη. »
Τοῦ Θάνασ' Βάγια τοῦ 'στειλε· « νὰ 'ρθῇς ἐδῶ σὲ θέλω,
Μουτλὰκ τὸ γληγορότερον καθὼς σοῦ παραγγέλλω.
Γιατ' ἔκαμ' ἡ φτωχολογιὰ μεγάλο σεκιαγέτι,
Καὶ λένε πῶς τὸ χάλασες αὐτὸ τὸ βελιαέτι. »

[Οἱ Λιάπιδες (Ἄρβανο), ἰδίως δὲ τὸ Γαρδίκιον, οἱ Ζουλιάταις, καὶ ὁ Μουσταφᾶς πασᾶς καταθορυβηθέντες ἐκ τῆς ὑποταγῆς τοῦ Ἀργυροκάστρου προσπαθοῦσι νὰ διατηρήσωσι τὸν κατὰ τοῦ Ἀλῆ συνασπισμόν. Ἐν δὲ τῇ κώμῃ Παληᾷ Αὐλῇ συνκεντρωθέντες οἱ σύμμαχοι ἑτοιμάζονται πρὸς ἀντίστασιν ὑπὸ τὸν Μουσταφᾶν πασᾶν, τὸν ὁποῖον τινὲς προαισθανόμενοι τὴν ἐπικειμένην καταστροφὴν ἐλέγχουσιν ὡς πρωταίτιον, καὶ ἰδίως ὁ Γιάχος Μπουρμπούρης.

Ὁ Ἀλῆς παραγγέλει εἰς τοὺς ἐν Δελβίνῳ στρατοπεδεύοντας Σεϊκόμπεην, καὶ Μαχμοὺτ Σιαμέτην, ὡς καὶ εἰς τοὺς Χασὰν Τζεπάρην, Μάλιον Μέτζαν, καὶ Χασὰν Μοχρίτσαν νὰ ἐφορμήσωσιν ἀμέσως κατὰ τῶν ἐχθρῶν.]

Σηκώθηκε τ' ἀσκέρι του καὶ πλειὸ καιρὸ δὲν χάνει,
Καὶ βγῆκ' ἀπὸ τὸ Δέλβινο σὰν σύγνεφο καὶ πάνει,
Καὶ πλάκωσε 'ς τὴν Παλῃαυλὴ καὶ ῥίχν' ἕνα χαλάζι,
Ποῦ σιάστισ' ὅλο τ' Ἄρβανο καὶ ποῦ 'ναι δὲν σκαμπάζει.
Μόνος ὁ Μουσταφάπασας πιάσθη ἀπὸ ντουφέκι,
Καὶ βάσταξε τὸν πόλεμο ταχμίν' ἕνα τζερέκι.
Κι' οἱ ἄλλοι οἱ ἀποδέλοιποι ἐγύρισαν τοὺς πλάταις,
Ξυπόλυτοι, ξεσκούφωτοι, καὶ μπῆκαν 'ς τοὺς Ζιουλιάταις.
Τὴν σκοτεινὴ τὴν Παλῃαυλὴ τὴν ἔκαμάνε γιάμα,
Ποῦ δὲν τὸ θάῤῥευαν ποτὲ νὰ ἰδοῦνε τέτοιο πρᾶμα.
Τὸ βιὸ τὸ Δελβινιώτικο ποῦ 'χαν κουβαλισμένο,
Τὸ αἷμα τῆς φτωχολογιᾶς αὐτοὶ τό 'χουν παρμένο.
Τὸ μαυρισμένο τ' Ἄρβανο βγαίνει καὶ δὲν τηράει,
Κι' αὐτὸ τὸ μαῦρο σύγνεφο ἀπὸ κοντὰ τοὺς πάει
Φεύγει κι' ὁ Μουσταφάπασας μὲ τὸν Σελὶμ ἀντάμα,
Καὶ λέν' ἕνας τοῦ ἄλλουνα, αὐτὸ τό 'χανε γράμμα.
Ἡ μοῖρά τους τοὺς ἔγραφε αὐτοὶ νὰ χαλασθοῦνε,
Καὶ 'ς τὸ Γαρδίκι βάνουνε βουλὴ νὰ φυλαχθοῦνε.
Ὁ Μάλιο Μέτζας πρόφθασε μὲ τὸν Χασὰν Μοχρίτζα,
Πῆραν Κοπάτζιο καὶ Βεργιὸ καὶ πῆγαν 'ς τὴν Σκορφίτζα.
Τ' ἀσκέρ' ἀπὸ τὴν Παλῃαυλὴ πηγαίνουν 'ς τοὺς Ζιουλιάταις,
Καὶ τρόμαξ' ὅλο τ' Ἄρβανο καὶ πῆραν μαύραις στράταις.
Ὁ Ἄγος ὁ περήφανος, ὁ γυιὸς τοῦ Ντρὶζ Χασάνη,
Γυρεύει τρύπα νὰ χωθῇ νὰ μή 'ναι 'ς τὸ μεϊδάνι.
Ἀλήπασας ἐθάῤῥευε πῶς εἶχανε δουφέκι,
Γιὰ ταῦτο τοὺς προβόδησε περίσσιο ἀσκέρ' ἀπέκει.
Κι' αὐτοὶ δουφέκι δὲν ἔχουν καθόλου οἱ μαυρισμένοι,
Γιατ' ἦταν τὸν παλῃὸ καιρὸ μὲ σπάρτα τυλιγμένοι.
Καὶ κουναριοῦνταν 'ς τὸν ντουνιᾶ μὲ σπάρτα, μὲ μπερούτζαις,
Καὶ βγαίνουνε 'ς τὸν πόλεμο αὐτοὶ μὲ ταῖς ἀγκούτσαις.
Αὐτοὶ μιὰ τέχνη ξέρουνε, τὴν νύκτα νὰ παλέψουν,
Τὴν νύκτα κάνα πρόβατο νὰ πάνουν νὰ τὸ κλέψουν.

[Οὕτω καταστραφέντες οἱ Λιάπιδες καθικετεύουσι τὸν Ἀλῆν πρὸς συγχώρησιν, ὑποσχόμενοι δουλικὴν ὑπακοήν· ἀλλ' ὁ θηριώδης οὗτος Φάλαρις ἀποῤῥίπτει τὴν ἱκεσίαν, λέγων:]

« Ἐγὼ ῥαγιάδες χόρτασα, ῥαγιάδες πλειὸ δὲν θέλω,
Ἐς τὰ Γιάννενα μὴ μῶρχεσθε, αὐτὸ σᾶς παραγγέλω. »

[Ὁ Μουρτέζαγας ἔρχεται καὶ καθικετεύει τὸν ἄγριον βεζίρην ἵνα συγχωρήσῃ τὸν Ἄγον Ντρὶζ Χασάνην, λέγων :]

« Ὁ Ἄγος παλαβώθηκε, ἀφέντη μου βεζίρη,
Κ' ἡ γνῶσί του ἐσκόρπισε κείνου τοῦ μαυρομοίρη.
Καὶ τοῦ ζουρλοῦ τὸ φταίξιμο 'ς ἐμᾶς νὰ τὸ χαρίσῃς.. »

[Ὁ Ἀλῆς καμφθεὶς ἐκ τῶν παρακλήσεων συγχωρεῖ αὐτὸν, καὶ διατάξας νὰ προσαχθῇ ἐνώπιόν του ἐρωτᾷ περὶ τῶν δυνάμεων καὶ τῶν σκοπῶν τῶν ὑπολειπομένων ἐχθρῶν.

Πάντα τ' ἀνωτέρω ἀναλυτικῶς ἐκτεθειμένα διηγούμενος ὁ Χατζῆ Σεχρέτης ἐν στίχοις τρισχιλίοις καὶ ἑκατὸν εἴκοσιν δύο, ἐξιστορεῖ τὴν θλιβερὰν τῶν Γαρδικιωτῶν καταστροφὴν, ὡς ἑξῆς :]

Ὁ χαλασμὸς τοῦ Γαρδικιοῦ.

Ἀλήπασας 'ς τ' ἀσκέρι του γράφει καὶ προβοδάει,
Ἐς τοὺς Γαρδικιώταις σήμερα ἀβόλετο νὰ πάῃ.
Τοὺς γράφει τέτοιο μπουγιουρτὶ 'ς τὴν ὥρα νὰ κινήσῃ,
Ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς τὸν τόπον νὰ τὸν κλείσῃ.
Νὰ βάλουνε τὰ δυνατὰ ὅσον κι' ἂν ἠμπορέσουν,
Ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς τὸν τόπον νὰ τὸν δέσουν.
Μὲ τὸ Γαρδίκι μιὰ φορὰ ἐγὼ θὰ πολεμήσω,
Τὸ σοῦτζί τους ὑστερινὰ θελὰ τοὺς τὸ χαρίσω.
Κι' ἂν θέλουν τὸ γινάτι τους αὐτοὶ νὰ τὸ κερδαίσουν,
Νὰ βάλλουνε τ' ἀστήθη τους ὅτο κι' ἂν ἠμπορέσουν.
Τί μένα δὲν μὲ γράφουνε καθόλου γιὰ βεζίρη,
Μόν' ἔχουν τὸν Ντεμίραγα 'ς τὸν τόπον τους ναζίρη.
Αὐτὸς τὴν ἀλησμόνησε τὴν πόρτα τὴν δική μου,
Ποῦ βρίσκεται 'ς τὰ δόντια του ἀκόμα τὸ ψωμί μου.
Ἀκόμα τὸν πατέρα του τὸν γέροντα τὸν Ντόστη,
Ἐς τὴν πόρτα μου μεγάλωσε καὶ γίνηκε μὲ πόστι.
Ἀκόμα κ' οἱ ἐπίλοιποι ποῦ γίνηκαν τζιράκι,
Δὲν γίνηκαν 'ς τὴν πόρτα μου καὶ 'ς τὸ δικό μ' ὀτζάκι.

'Εγὼ νὰ τοὺς καταρασθῶ τοὺς πιάνει πέρα πέρα,
Καὶ θά 'ρθη 'ς τὸ κεφάλι τους μιὰ μαυρισμένη 'μέρα.
Μιὰ μαύρη 'μέρα θελὰ 'δοῦν 'ς τὸν κόσμο νὰ θυμιέται,
Π' ὅτο 'ν' ἡ πλάσις κι' ὁ ντουνιᾶς αὐτὸ θὰ μολογιέται,
Νὰ μολογοῦν τὶ γίνεταν σὲ τοῦτο τὸ ζεμάνι,
Τεπελενλῆς 'Αλήπασας τὶ πράγματ' ἔχει κάνει.
Αὐτὸς ποῦ ξέρει γράμματα νὰ πέρῃ νὰ διαβάζῃ,
Τί γίνηκε σὲ τουτουνοὺς ὁ κόσμος νὰ τρομάζῃ. »
Σηκώθηκε τ' ἀσκέρι του, καὶ πλειὸ καιρὸ δὲν χάνει,
Κι' ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς μουχασερὲ τοὺς κάνει.
Προβόδησε 'ς τ' ἀσκέρι του ντουφέκι νὰ μὴ πιάσῃ,
Κι' ἃς βρίσκωνται μουχασερὲ τὸ αἷμά τους νὰ χάσῃ.
Ταχμίν' ὡς ἕνα 'ξάμηνο μουχασερὲ τὸ κάνει,
Κι' ὁ δόλιος ὁ Ντεμίραγας 'ς τὸ νοῦ του δὲν τὸ βάνει.
Κι' ὀπίσω τὰ ῥιτζάλια του πηγαίνουν 'ς τὸ σαράϊ,
Κι' ὅλοι ῥιτζᾶ τοῦ κάνουνε, κ' 'Αλήπασας γελάει.
Τοῦ 'παν ἀμὰν τ' 'Αλήπασα « 'ς κείνους νὰ μὴ 'γκιϊδίσῃς,
Τοῦ Γαρδικιοῦ τὸ φταίξιμο 'ς τ' ἐμᾶς νὰ τὸ χαρίσῃς.
Γιατ' ἔχουν ἕνα ξάμηνο μουχασερὲ κλεισμένοι,
Καὶ βρίσκοντ' ὡς τὰ σήμερα πικροὶ καὶ τρομασμένοι.
Καὶ στεῖλέ τους, βεζίρη μου, μὴν θέλουνε νὰ βγοῦνε,
'Σ τὴν πόρτα σου νὰ βρίσκωνται, ὅσο καιρὸ κι' ἂν ζοῦνε.
Αὐτοὶ νὰ προβοδήσουνε φοβοῦντ' οἱ μαυρισμένοι,
Τί γρώνισαν τὸ φταίξιμο καὶ σκιάζοντ' οἱ καϋμένοι. »
Κι' 'Αλήπασας ἐγέλασε, καὶ λέγει, « τοὺς τὸ χαρίζω,
Κ' ἐγὼ γιὰ τὸ χατίρι σας καθόλου δὲν τοὺς 'γγίζω. »
Καὶ κράζει τὸν μπουλούμπαση τὸν ἴδιο τὸν Ταχίρη,
Καὶ τοῦ 'πε, « σύρε νὰ τοὺς πῆς χαμπέρ' ἀπ' τὸν βεζίρη. »
'Ορμίζει τὸν Ταχίραγα καὶ τὸν 'Ισοὺφ 'Αράπη,
Νὰ ποῦνε τοῦ Ντεμίραγα τέτοιας λογῆς τζεβάπι.
Ταχίρης καὶ 'Ισούφαγας σηκώθηκαν καὶ πάνουν,
Καὶ σμίγουν ὅλην τὴν πρωτειά, καὶ νάκλι τοὺς τὸ κάνουν.
« 'Αλήπασας μᾶς ἔστειλε ἐδῶ νὰ σᾶς τὸ εἰποῦμε,
Τὸ ξέρει ποῦ 'μεσθε δικοί, μιὰ στράτα νὰ σᾶς βροῦμε.
'Ως πότε θὰ καθίσετε μουχασερὲ κλεισμένοι;
Δὲν εἶναι τὸ καλλίτερο νά 'σθε προσκυνισμένοι;

Τί τῶ 'πεσε τ' 'Αλήπασα ὅλο του τὸ ῥιτζάλι,
Μουτλὰκ ἀπὸ τὸν τζεζιρὲ νὰ στείλῃ νὰ σᾶς βγάλῃ.
Κεφάλι δὲν σκοτόνεται ποτὲ προσκυνισμένο,
Κι' 'Αλήπασας τὸ φταίξιμο σᾶς τό 'χει χαρισμένο.
Σᾶς εἴπαμε τὴν εἴδησι, καὶ σεῖς νὰ στοχασθῆτε,
Καὶ χάϊντεσθε 'ς τὰ Γιάννενα ὀμπρός του νὰ τοῦ βγῆτε.
Τ' 'Αλήπασας νὰ ξέρετε ποτὲ δὲν ἀποσταίνει,
Χωρὶς ντουφέκι καὶ σπαθὶ αὐτὸς σᾶς ἀπεθαίνει.
Τ' 'Αλήπασας τ' ἀσκέρι του ποτὲ δὲν τὸ τραβάει,
Κι' ὥραν τὴν ὥρα τὸ οὐρδὶ αὐτὸς τὸ αὐγατάει.
Κι' ἀπομεινέτε μοναχοί, καὶ δὲν τὸν ταγιαντᾶτε,
Καὶ ζαχερὲ δὲν ἔχετε ἀκόμα ποῦ νὰ φᾶτε.
Διάκιν νὰ προσκυνήσετε 'ς τ' 'Αλήπασα τ' ὀτζάκι,
Τ' εἰς τοῦτον τὸν μουχασερὲ θὰ γίνετε χελιάκι. »

'Απόκρισις Γαρδικιοῦ εἰς τὸν βεζὶρ 'Αλήπασα.

Οἱ Γαρδικιῶταις γύρισαν καὶ κρένουνε γεμάτα,
Καὶ ῥίχνουν λόγια ἄπρεπα ποῦ δὲν ἔχουνε στράτα.
Καὶ κρένουν τοῦ Ταχίραγα καὶ τοῦ 'Ισοὺφ 'Αράπη,
Στέλνουν καὶ 'ς τὸν 'Αλήπασα φαρμακερὸ τζεβάπι.
Τέτοιο τζεβάπι στέλλουνε ὁποῦ δὲν προσκυνοῦνε,
Διάκιν θὰ πολεμήσουνε ὅσο ποῦ νὰ σωθοῦνε.
« Δέκα χρονῶνε ζαχερὲ τό 'χομε βάλλει μέσα,
Καὶ νὰ μᾶς πιάσ' 'Αλήπασας τηράζει μὲ τὴν μπέσα.
Ὅσον καιρὸ κι' ἂν ζήσωμε ἐμεῖς δὲν προσκυνοῦμε,
Μήτε καὶ τὸν 'Αλήπασα ποτὲ νὰ τὸν ἰδοῦμε.
Θαῤῥεύομε πῶς ἔχομε τὸν νοῦν μας 'ς τὸ κεφάλι,
Τ' ἂν πᾶμε 'ς τὸν 'Αλήπασα τὰ δόντια θὰ μᾶς βγάλλῃ.
'Ας εἴμεσθε μουχασερὲ ὅσον καιρὸ κι' ἂν ζοῦμε,
'Σ τὸ χέρι του δὲν μπαίνομε ὅσο ποῦ νὰ σβυστοῦμε.
Κι' ἂν ἔρθῃ 'ς τὸ κεφάλι μας κανένα μουσουμπέτι,
Αὐτὸς ποῦ μᾶς γεράτισε ἂς δώσῃ σελιαμέτι. »
'Ισοὺφ 'Αράπης γύρισε καὶ κρένει τιμημένα·
« Δὲν 'ντρέπεσθε, ποῦ κρένετε λόγια φαρμακωμένα;

'Αγαπησάμε σήμερα μὲ τὸ καλὸ νὰ βγῆτε,
Τὶ βέβηο νὰ τὸ ξέρετε ποῦ θέλα χαλασθῆτε.
Καὶ σεῖς μὲ τὸν Ταχίραγα γιὰ ποῦ 'σθε συμπεθέροι,
Καὶ βλέπει τὰ γινόμενα, καὶ τῷ 'ρχεται κεδέρι.
Καὶ 'μεῖς δὲν τὸν γυρεύομε ποτὲ τὸν χαλασμό σας,
Καὶ τοῦτο ποῦ σᾶς εἴπαμε αὐτό 'ναι τὸ καλό σας.
Συλλογισθῆτε σήμερα, καὶ δῶστέ μας τζεβάπι,
'Γ' ἄνδρες, γυναῖκες, καὶ παιδιὰ θὰ γίνετε χαράπι. »
Αὐτὰ τοὺς λέγ' 'Ισούφαγας, καὶ κεῖνοι τὸν χαβᾶ τους,
Καὶ κρένουν λόγια ἄσχημα, κι' ὅ,τ' ἀγαπᾷ ἡ καρδιά τους.
'Εγύρισ' ὁ Ντεμίραγας καὶ λέγει· « νὰ σηκωθῆτε,
Καὶ σύρτε 'ς τὸν 'Αλήπασα αὐτὰ νὰ τοῦ τὰ 'πῆτε.
Καὶ πέστε του τ' 'Αλήπασα πῶχουν βαρὺ κεφάλι,
Κι' ἄς μᾶς τὴν βάλλῃ τὴν βουλὴ 'ς τὴν μιὰ μεριὰ 'ς τὴν ἄλλη.
'Ακόμα σύρτε πέστε του ἄς κάμ' ὅ,τ' ἠμπορέσει,
Τὶ πολεμᾷ μὲ ψέματα 'ς τὸ βρόχι νὰ μᾶς ντέσῃ.
Καὶ πέστε του, δὲν εἴμεσθε σὰν τοὺς 'Αργυροκαστρίταις,
'Οποῦ 'ταν ὑπερήφανοι, κ' εἶχαν ψηλαῖς ταῖς μύταις,
Αὐτοὶ τοῦ παραδόθηκαν χωρὶς καυγᾶ καὶ κόπο,
Καὶ τὸν γρωνίζ' 'Αλήπασας τοῦ Γαρδικιοῦ τὸν τόπο.
'Σ τὸ βρόχι του δὲν μπαίνομε ἀτοὶ καὶ ἀπατοί μας,
Τὴν ξέρει καὶ τὴν γνώμη μας καὶ τὴν κυβέρνησί μας.
Καὶ τὶ παλεύει 'Αλήπασας, καὶ τὶ χασομεράει;
Καὶ τὸ δικό μας τὸ σπαθὶ αὐτὸς μᾶς τό 'χει φάγει.
'Ας προβοδήσ' 'Αλήπασας ἀμέτρηταις χιλιάδες,
'Σ τὴν πόρτα του δὲν πάνομε νὰ γίνωμε ραγιάδες,
Μηδὲ καμποῦλι κάνομε, μηδὲ τό 'χαμε κάμει,
Νά 'ρθῃ νὰ δώσ' 'Αλήπασας 'ς τὸν τόπο μας νιζάμι.
Μηδὲ 'ς τὸ νοῦν τὸν βάνομε, ὅσο καιρὸ κι' ἂν ζοῦμε,
Κι' ὅσο κι' ἂν ἠμπορέσωμε, παρέκει θὰ τοῦ 'ποῦμε.
Γκιόγια μᾶς ἔχετε δικοὺς καὶ λέτε μᾶς πονεῖτε,
Τοῦτα τὰ λόγια τ' ἄσχημα 'ς τ' ἐμᾶς νὰ μὴ τὰ 'πῆτε.
Τὶ πόλεμᾶς, Ταχίραγα μὲ τὸν 'Ισοὺφ 'Αράπη,
Γιὰ νὰ μᾶς πᾶτε σήμερα σὰν βόϊδια 'ς τὸν χασάπη;
Τέτοιαις δουλειαῖς πῶς γένονται; καὶ πῶς μᾶς δίνει χέρι;
Σὰν πᾶμε 'μεῖς 'ς τὰ Γιάννενα 'Αλήπασας μᾶς 'γδέρει.

Μὲ τί κεφάλι σήμερα ὀμπρός του νὰ τοῦ βγοῦμε;
Καὶ στόμα πῶς ν' ἀνοίξωμε καὶ λόγο νὰ τοῦ 'ποῦμε;
Σὰν πᾶμε μεῖς 'ς τὰ Γιάννενα σουδάλι δὲν μᾶς κάνει,
Εὐθὺς 'ς τὴν ὥρ' Ἀλήπασας 'ς τὸν ἅλυσο μᾶς βάνει,
Εὐθὺς ὁρμίζει τὰ λουριὰ καὶ βάνει 'ς τὸ λαιμό μας·
Καὶ ποῦ θελὰ τὸν κλαύσωμε τὸν πόνον τὸν δικό μας; »
Πολέμησ' ὁ Ἰσούφαγας μὲ τὸν Ταχὶρ Ἀμπάζη,
Μήτε κανένας 'ς τὸν ντουνιᾶ ποτὲ δὲν τοὺς ἰσάζει.
Μήτε γεμίζ' ἡ γνῶσί τους ποτὲ νὰ ἰσασθοῦνε,
Καὶ κεῖνο ποῦ γυρεύουνε διπλὸ θελὰ τὸ βροῦνε.
Σὰν φεῖδι ποῦ τοὺς δάγκασε 'ς τὴ μέση 'ς τὸ σηκότι,
Τ' αὐτὸς εἶν' ἕνα σύγνεφο, καὶ δὲν γλυτόνουν ντότι.
Καὶ ποῦ θελὰ γλυτώσουνε, καὶ ποῦ θελὰ χωθοῦνε;
Καὶ τί τζαρὲ νὰ κάμουνε 'ς τὸν κόσμο νὰ κρυφθοῦνε;
Ποῦ πλάκωσε τὸ σύγνεφο 'ς τὴν μιὰ μεριὰ 'ς τὴν ἄλλη,
Καὶ θέλουν νὰ τρομάξουνε ὅλοι μικροὶ μεγάλοι.
Ταχὶρ Ἀμπάζης πλάκωσε 'ς τὰ Γιάννενα 'ς τὴν χώρα,
Καὶ βγῆκε 'ς τὸν Ἀλήπασα τὴν ἴδια κείν' τὴν ὥρα.
Κ' ἡ γλῶσσά του τοῦ στέγνωσε καὶ δὲν 'μπορεῖ νὰ κρίνῃ,
Σὰν τὸ σαχτιάνι κίτερνο τὸ πρόσωπό τ' ἐγίνη.
Κι' ἀρχίνησε τὸ κλάψιμο καὶ τὸ παράπονό του,
Γιατὶ λυπούντανε πολλά, γιατ' εἶχε τὸν γαμπρό του.
« Αὐτοὶ μοῦ τό 'παν φανερά, ὅτι δὲν προσκυνοῦνε,
Μηδ' ἔρχονται 'ς τὰ Γιάννενα ὀμπρός σου νὰ σοῦ βγοῦνε.
Ἀκόμα μοῦ παράγγειλαν ὅπως σοῦ δώσῃ χέρι,
Κι' ἂν βρίσκωνται μουχασερὲ δὲν τό 'χουνε κεδέρι.
Καὶ κάμε τους, βεζίρη μου, ὅ,τι κι' ἂν ἀγαπήσῃς,
Κι' ἄλλο χαμπέρι μοῦ 'πανε νὰ μὴ τοὺς προβοδήσῃς.
Δὲν θέλουνε νὰ ξέρουνε ποτὲ τὴν ἀφεντιά σου,
Καὶ κάμε τὸ πρεπούμενο, κι' ὅ,τ' ἀγαπᾷ ἡ καρδιά σου. »

Ἀλῆ πασᾶς.

Ἀλήπασας ἐγέλασε πολλὰ μὲ τὴν καρδιά του,
Καὶ κράζει τὰ ῥιτζάλια του καὶ βγῆκαν ἐμπροσθά του.

Τοὺς εἶπε: « 'κάνετε ῥιτζᾶ ἐγὼ νὰ βαζγεστήσω,
Τοῦ Γαρδικιοῦ τὸ φταίξιμο 'ς τ' ἐσᾶς νὰ τὸ χαρίσω;
'Ρωτᾶτε τί μοῦ στέλνουνε καὶ τί μοῦ προβοδοῦνε!
'Εμένα δὲν μὲ θέλουνε 'ς τὰ μάτια νὰ μὲ 'δοῦνε. »
Τοῦ 'παν καὶ τὰ ῥιτζάλιά του· « κάμε ὅ,τ' ἠμπορέσαις,
Ἄνδρες, γυναῖκες, καὶ παιδιὰ σπαθὶ νὰ τοὺς βαρέσῃς. »
Τοὺς ἔγραψ' ἕνα μπουγιουρτὶ ὀπίσω καὶ τοὺς στέλνει,
Καὶ τί τοὺς γράφ' 'Αλήπασας καὶ τί τοὺς παραγγέλνει;
« 'Σ τ' ἐσένα, μπρὲ Ματούσαγα, 'ς τ' ἐσένα μπρὲ Ντεμίρη,
Χαλάλι τὸ ἰζμέτι σας νὰ 'πῆτε τοῦ βεζίρη.
Χαλάλι νὰ μοῦ κάμετε ἐσεῖς τὴν δούλεψί σας,
Καὶ χάρηκα π' ἀξιώθηκα ἐφέτο τὸ σπαθί σας.
Καὶ σεῖς ὅ,τι μοῦ πήρετε χαλάλι νὰ σᾶς γίνῃ,
Κι' ἀκόμα τὸ χατίρι σας νὰ μὴ σᾶς ἀπομείνῃ.
'Ακόμα 'ς τοῦτ' τὸ μπουγιουρτὶ ἐγὼ σᾶς χαιρετάω,
Γιὰ ταχιρέτι εἶν' αὐτό, κι' ἄλλο δὲν προβοδάω.
'Απὸ τὰ τώρα κι' ὀμπροσθά, ὅσον καιρὸ κι' ἂν ζοῦμε,
'Αδύνατο 'ς τὰ ζωντά μας ἐμεῖς ν' ἀνταμωθοῦμε.
'Απὸ τὰ τώρα κι' ὀμπροσθὰ τηρᾶτε τὴν δουλειάν σας,
Κι' ἀδύνατο τὰ μάτιά μου νὰ σμίξουν τὰ δικά σας. »

Ὁ Ντεμὶρ Ντόστης.

Ὁ Ντεμὶρ Ντόστης στάθηκε καὶ στόλισ' ἕνα γράμμα,
'Απόκρισι νὰ στείλουνε μὲ τὸν Ματούσ' ἀντάμα.
Καὶ στέλνουν 'ς τὸν 'Αλήπασα· « γιατὶ νὰ μᾶς καχιώσῃς;
'Ακόμα καὶ 'ς τὰ ζωντά μας νὰ μὴ μᾶς ἀνταμώσῃς;
Γιατ' ἔβανες τὰ δυνατά, βεζίρη, δὲν σοῦ φταῖμε·
Μᾶς ἔκαμες μουχασερὲ κι' ὥραν τὴν ὥρα κλαῖμε.
Ἂν ἤθελες νὰ σώκανα χαλάλι τὸ χεσμέτι,
Βεζίρη δὲν μᾶς ἔκανες τέτοιας λογῆς κουμπέτι.
Βεζίρη, τὸ χισμέτι μας δὲν γίνεται χαλάλι,
Γιατ' εἴμεσθε μουχασερὲ ὅλοι μικροὶ μεγάλοι.
Κι' ἂν ἤμεσθαν 'ς τὴν πόρτα σου ἐμεῖς καὶ 'ς τὸ ψωμί σου,
Σιντζίρι τράβηξάμε 'μεῖς 'ς τὴν χρεία τὴν δική σου.

Θυμᾶσ' ὄντας μᾶς ἔστειλες, βεζίρη, 'ς τὸ Μπεράτι,
Κοιμούμεσθαν 'ς τὸν ἅλυτο, κ' ἐσ' ἦσουν 'ς τὸ ῥεχάτι·
Κοιμούμεσθαν 'ς τὸ κούτζουρο ἐμεῖς γιὰ τὴν τιμή σου,
Γιὰ νὰ μᾶς γίνῃ σήμερα χαλάλι τὸ ψωμί σου.
Χαλάλι 'μεῖς τὸν ξέρομε, βεζίρη, τὸν παρᾶ σου,
Τί χύθηκε τὸ αἷμά μας κοντὰ 'ς τὴν ἀφεντιά σου.
Κι' ἀκόμα μᾶς φανέρωσες δὲν θέλεις νὰ μᾶς ξέρῃς,
Μηδὲ 'ς τὸ νοῦ σου 'ς τὸν ντουνιᾶ ποτέ σου νὰ μᾶς φέρῃς,
Καὶ 'μεῖς χωρὶς τὴν πόρτα σου θαῤῥοῦμε πῶς περνοῦμε,
Ἀκόμα καὶ τὰ Γιάννενα ποτὲ νὰ μὴ τὰ ἰδοῦμε. »

Ἀλήπασας.

Σὰν στέλλουν τέτοια ἀπόκρισιν ὀπίσω τὸ Γαρδίκι,
Ὁποῦ 'ταν εἰς τὸν κίνδυνον ἕνα μικρὸ καΐκι,
Καὶ βλέποντας τὸ πεῖσμά τους καὶ τὴν ἀπελπισιά τους,
Ἀποφασίζ', δὲν χάνει καιρὸ εὐθὺς γιὰ τὴν φθορά τους.
Δὲν θέλ' ν' ἀκούσῃ πλειὸ τινά, ἀλλὰ μηδὲ τρομοῦνε,
Ὅλοι φοβοῦνται βέβηα νὰ μὴ ἐντροπιασθοῦνε.
Εὐθὺς 'ς τὴν ὥρα μπουγιουρδιὰ γράφει καὶ προβοδάει,
Τοῦ Θάνασ' Βάγια τά 'δωκε νὰ σηκωθῇ νὰ πάῃ.
'Σ τὰ μπουγιουρτιὰ φανέρωσε· « εὐθὺς νὰ σηκωθῆτε,
Μὲ τὰ μαχαίρια σήμερα νὰ πᾶτε νὰ σφαγῆτε.
Τ' ἕνα χειμῶνα ἔχετε 'ς τὰ χιόνια πλακωμένοι,
Κ' ἐκεῖν' εἶναι 'ς τὰ σπίτια τους καλὰ τιμαρεμένοι. »
Κι' ὁ Θάνασ' Βάγιας κίνησε, καὶ πλειὸ καιρὸ δὲν χάνει,
'Σ τοὺς Μύλους πάει καὶ πλάκωσε, κ' ἕνα ταμπόρι κάνει.
Οἱ Γαρδικιῶταις θάῤῥεψαν πῶς πάει ἀπανωθιό τους,
Τοὺς Μύλους τοὺς ἀπάργιασαν, καὶ πῆραν τὸν τορό τους.
Ὁ Θάνασ' Βάγιας πλάκωσε τοὺς Μύλους καὶ τοὺς πιάνει,
Κι' ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς ταῖς παταριαῖς τοὺς βάνει.
Ὁ Μῆτζο Μπόνος κίνησε κι' αὐτὸς μὲ τὸν ταϊφᾶ του,
Νὰ κάμῃ τὸ χουνέρι του, ν' ἀξιώσῃ τ' ὄνομά του.
Κι' ὁ 'Σοὺφ 'Αράπης ῥίχθηκε κι' αὐτὸς ἀπὸ τὸ πλάϊ,
Σὰν ἴζτερχᾶς τοὺς φάνηκε, σὰν ὄφις νὰ τοὺς φάῃ.

Τ' ἀσκέρια του μοιράσθηκαν μπουλούκια χώρια χώρια,
Τὸ ἕν' ἀπ' τὸν Παληόμυλο, καὶ τ' ἄλλ' ἀπ' τὰ ταμπόρια.
Καὶ κάνουν ἕνα πόλεμο πικρὸ, φαρμακωμένο,
'Σ τὰ χίλια ἕνα 'μολογῶ καὶ τό 'χω 'δῶ γραμμένο.
Πέφτουνε λέσια κατὰ γῆς, κορμιὰ σὰν τὰ βλαστάρια,
Καὶ λέγ' ἡ μαύρη γλῶσσά μου, κρῖμα 'ς τὰ παλληκάρια,
'Οποῦ σκοτόνοντ' ἄδικα καὶ γίνονται χαράπι,
Καὶ πέφτουνε 'ς τὴ μαύρη γῆς κορμιὰ χωρὶς χεσάπι.
Κ' οἱ Γαρδικιῶταις οἱ πικροὶ ἀκόμα τζαλιστοῦνε,
Καὶ 'ς τὰ ταμπόρια βρίσκονται αὐτοὶ καὶ πολεμοῦνε.
Φοβήθηκε τὸ μάτι τους καὶ δὲν μπορ' νὰ φτουρήσουν,
Καὶ βάνουν χέρι οἱ ἔρημοι αὐτοὶ νὰ γονατίσουν.
'Σ τὰ δυὸ ταμπόρια τὰ τρανὰ ἀπέδησε τ' ἀσκέρι,
Καὶ μπῆκε 'ς τὴ καρδοῦλά τους φαρμακερὸ κεδέρι.
Μπῆκαν καὶ 'ς ἕνα μαχαλὲ κ' εὐθὺς τὸν λιμουριάζουν,
"Ανδρες, γυναῖκες, καὶ παιδιὰ τοὺς βλέπουν καὶ τρομάζουν.

Οἱ Γαρδικιῶταις.

Οἱ Γαρδικιῶταις γνώρισαν ποῦ δὲν τὸ νταγιαντοῦνε,
Καὶ τὰ ῥιξᾶνε τ' ἄρματα καὶ πλειὸ δὲν πολεμοῦνε.
Κι' ἄνδρες, γυναῖκες βγαίνουνε καὶ λέν' ἀμὰν 'ς τ' ἀσκέρι,
Νὰ στείλουν 'ς τὸν 'Αλήπασα 'ς τὰ Γιάννενα χαμπέρι.
"Ενα μπουλοῦκι ὡρμίσθηκε νὰ βγῆ νὰ πολεμήσῃ,
'Σ τὸ ἔρζι τ' ἀποκατωθιὸ τὸ αἷμά του νὰ χύσῃ.
Τοὺς λέγ' ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς: « τί λέτε, μαυρισμένοι;
'Ακόμα δὲν τὸ βλέπετε ποῦ 'μεσθε σκλαβωμένοι;
Τώρα νὰ τζαλιστίσωμε, νὰ κάμωμε ζουνέρι,
Ποῦ μπῆκαν μέσα 'ς ταῖς αὐλαῖς τ' 'Αλήπασα τ' ἀσκέρι;
Τώρα ποῦ μπῆκ' 'Αλήπασας 'ς τὴν μέση 'ς τὴν αὐλή μας,
Τώρα θὰ τζαλιστίσωμε ἐμεῖς μὲ τὸ σπαθί μας;
Πρέπει νὰ τὰ τσακίσωμεν τὰ δόλια τ' ἄρματά μας,
Τεσλίμι νὰ τοῦ γίνωμε κ' ἐμεῖς καὶ τὰ παιδιά μας.
Κι' ἂν ἔχῃ μὲ τὴν γνώμη του μουτλὰκ νὰ μᾶς σκοτώσῃ,
Αὐτὸς ποῦ μᾶς γεράτισε γισάφι νὰ τοῦ δώσῃ.

Τὶ 'ς τὸ σπαθὶ 'ποκατωθιὸ ἐμεῖς τὸν προσκυνοῦμε,
Μήτε ζωὴ καὶ παντοχὴ ποτὲ νὰ μὴ θαῤῥοῦμε.
Νὰ ξέρετε, μωρὲ παιδιὰ, 'ς τὴν λίμνη θὰ μᾶς ῥίξῃ,
Μόν' τὰ δικά μας τὰ παιδιὰ θαῤῥῶ νὰ μὴ τὰ 'γγίξῃ,
Τ' εἶναι μαζεύμικα παιδιὰ, καὶ τίποτε δὲν φταῖνε,
Μήτε ποτὲ τ' Ἀλήπασα, παρέκει, δὲν τοῦ λένε »
Μὲ τέτοιον τρόπον τά ῥιξαν τὰ δόλια τ' ἅρματά τους,
Καὶ σκλάβοι παρεδόθηκαν καὶ κλαῖν' τὴν ἐρημιά τους·
Αὐτοὶ σὰν παραδόθηκαν 'ς τ' Ἀλήπασα τ' ἀσκέρι,
Τὴν ἴδιαν ὥραν ἔστειλαν τ' Ἀλήπασα χαμπέρι.
Πῶς τὸ Γαρδίκι πάρθηκε, κι' Ἀλήπασας δὲν ξέρει,
Κ' εὐθὺς τοῦ τὸ προβόδησαν τὸ ἴδιο τὸ χαμπέρι.
« Πῶς γίνηκαν γισίριδες κι' αὐτοὶ καὶ τὰ παιδιά τους,
Καὶ τά 'φεραν 'ς τὰ χέρια μας τὰ δόλια τ' ἅρματά τους.
Αὐτὸ σοῦ φανερόνομεν, καὶ κάμ' ὅπως ὁρίσῃς,
Κι' ἀπόκρισι 'ς τοὺς σκλάβους σου εὐθὺς νὰ προβοδήσῃς. »

Ἀλήπασας.

Σὰν τῷ 'στειλαν τ' Ἀλήπασα τέτοιας λογῆς μουζδέδες,
Μὲ τὴν καρδιά του γέλασε καὶ βάρεσε ναρέδες.
Καὶ κάνει χάμτι 'ς τὴν καρδιὰ, καὶ δόξα μὲ τὰ χείλη,
Ποῦ τὰ μουράτια τῆς καρδιᾶς τοῦ γίνηκαν τεκμίλι.
Κι' ἄλλα μουράτια καρτερεῖ μὲ τοῦ θεοῦ τὴν χάρι,
Τὴν Ντίμπρα καὶ τὴν Γκεκαριὰ κι' αὐτὰ θελὰ τὰ πάρει.
Κι' ἄλλα μουράτια καρτερεῖ ὅσο καιρὸ κι' ἂν ζήσῃ,
Σικόδρα καὶ Καράνταϊ αὐτὸς θὰ κάμῃ κρίσι.
Θαῤῥῶ καὶ γὼ ποῦ τό 'γραψα μὲ τὴν δική μου γνῶσι,
Σὲ Βόσνα καὶ ἐπίλοιπα νιζάμι θελὰ δώσῃ·
Τ' αὐτὸς εἶν' ἕνας ἄνθρωπος σὲ τοῦτο τὸ ζεμάνι,
Ποῦ τὸν γεράτισ' ὁ θεὸς μονὸν, χωρὶς ἀκράνη.
Νὰ 'ποῦμε τί προβόδησε ὀπίσω 'ς τὸ Γαρδίκι,
Ποῦ πιάσθηκαν 'ς τὸ δόκανο αὐτοὶ σὰν τὸ ποντίκι.
Κι' εὐθὺς τοὺς ἐφανέρωσε τέτοιας λογῆς χαμπέρι
'Σ τοὺς Γαρδικιώταις : « σήμερα νὰ μ' ἔχουνε κεδέρι.

Αὐτό 'ταν τὸ μουράτι μου σὲ στράτα νὰ σᾶς φέρω,
Κι' ὅ,τι μοῦ λέγ' ἡ γνώμη μου ἀτός μ' ἐγὼ τὸ ξέρω.
Αὐτό 'ταν τὸ μουράτι μου ποῦ νὰ μὲ θυμηθῆτε,
Καὶ μπεχανὲ τ' Ἀλήπασα ἐσεῖς νὰ μὴ τοῦ βρῆτε.
Νὰ μὴ σᾶς 'πῇ τὸ στόμα σας, μᾶς 'γέλασ' ὁ βεζίρης,
Καὶ νά 'ξερε δὲν πιάνονταν 'ς τὸ δόκαν' ὁ Ντεμίρης.
Νὰ μῶρθετε 'ς τὰ Γιάννενα ὅλα σας τὰ πρωτάτα,
Γιὰ νὰ σᾶς δείξ' Ἀλήπασας μι' ἀφεντεμένη στράτα.
Καὶ σὺ, μπρὲ Μουσταφάπασα, νά 'ρθῇς μὲ τὸν ταϊφᾶ σου,
Νὰ σμίξῃς καὶ 'ς τὰ Γιάννενα τὰ 'γκαρδιακὰ παιδιά σου.
Καὶ σουμπεὲ μὴ βάνετε καθόλου 'ς τὴν καρδιά σας,
Καὶ 'γὼ σᾶς κάνω τὴν τιμὴ, κι' ὅλο τὸ θέλημά σας.
Προχθὲς ποῦ σᾶς προβόδησα τὴν 'στερινὴ τὴν πάρτη,
Μετάνοιωσα ὁπῶκαμα ἕνα μεγάλο σιάρτι.
'Εκεῖν' τὸ σιάρτι πῶκαμα ἴσως καὶ νὰ νικήσω,
Καμποσουνοὺς 'ς τὴν Πρέβεζα θελὰ σᾶς προβοδήσω.
Ἴσως κι' ἂν μπῶ μὲ τὸ σπαθὶ ἐγὼ μὲ κᾶνα τρόπο,
Καμποσουνοὺς 'ς τὴν Πρέβεζα τοὺς ἔκαμα τὸν τόπο.
Κι' ἄλλό 'να σιάρτι ἔκαμα, ψυχὴ νὰ μὴν ἀφήσω,
Ἀκόμα καὶ τὰ σπίτια σας θελὰ τὰ κουτουλίσω.
Νὰ γίνετε καΐλιδες 'ς τ' Ἀλήπασα τὸ σιάρτι,
Μουτλὰκ θὰ ξεσπιτίσετε τὸν φετεινὸ τὸν Μάρτη.
Νὰ γίνετε χαζίριδες μονοὶ μὲ τὸ κορμί σας,
Γαρδίκι νὰ μὴ πιάσετε 'ς τὴν γλῶσσα τὴν δική σας.
Κι' ὅλο τὸ βιὸ τ' ἀσκέρι μου χαρέτζι θὰ τὸ κάνῃ,
Καὶ ζάρκους μέσ' τὴν Πρέβεζα σᾶς ἔχω τὸ μπεκιάνι.
Σᾶς προβοδῶ καὶ πράματα εὐθὺς νὰ σηκωθῆτε,
Κι' ἀβόλετο 'ς τὴν Πρέβεζα νὰ πᾶτε νὰ χωθῆτε.
Ἀλήπασας τοὺς ὥρμισε πῶς θέλησ' ἡ καρδιά του,
Καὶ κάθεται 'ς τὰ Γιάννενα καὶ κάνει τὸν σεφᾶ του.
Ἀλήπασας σὰν ἔστειλε τέτοιας λογῆς χαμπέρι,
Ὀπίσω τοὺς αὐγάτισε τὸ σκοτεινὸ κεδέρι.

Ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς κι' ὁ Ντεμίραγας.

Τοὺς λέγ' ὁ Μουσταφάπασας· « τό 'χαμε ταξιράτια,
Νὰ βροῦμε στράταις σκοτειναῖς καὶ μαῦρα μονοπάτια.

Καὶ λένε· « πῶς θ' ἀφήκωμε τὴν τιμημένη χώρα,
Καὶ Πρεβεζιάνοι σήμερα νὰ γίνωμε 'μεῖς τώρα;
Ν' ἀφήκωμε τὰ σπίτιά μας καὶ τὸ τζαλίστισμά μας,
Ποῦ θὰ 'ρχεται 'ς τὴν γνώμη μας, νὰ καίετ' ἡ καρδιά μας;
Καὶ τοῦτο πῶπαθάμε, 'μεῖς κανεὶς νὰ μὴν τὸ πάθη,
Κι' ἀπ' τὴν καρδιὰ τὸ αἷμά μας ὁλότελα μᾶς 'χάθη.
Ἄφτε καὶ τὰ σπιτάκιά μας ἀκόμα καὶ τὸ βιό μας,
Καὶ 'ποῦ θελὰ τὸν κλάψωμε τὸν πόνο τὸν δικόν μας;
Βάϊ, βάϊ, μορὲ σπιτάκιά μας, βάϊ, βάϊ, μόρ' δουλεψί μας,
'Σ τὰ ζῶντα θὰ μᾶς καίεται ἡ σκοτεινὴ ψυχή μας.
Καὶ σήμερα τὸν πόνο μας ποιονοῦ νὰ τὸν εἰποῦμε;
Καὶ τί τζαρὲ τοῦ λόγου μας νὰ ψάξωμε νὰ βροῦμε;
Πῶς ἦρθαν 'ς τὴν ἡμέραν μας τοῦτα τὰ ταξιράτια,
Γιὰ νὰ μᾶς βγάλ' Ἀλήπασας λογῆς λογιῶν ζενάτια;
Πῶς ἦταν 'ς τὸ κεφάλι μας τοῦτο τὸ μουχαντέρι,
Νὰ μᾶς καρφώση 'ς τὴν καρδιὰ τὸ σκοτεινὸ κεδέρι;
Πῶς νά 'μεσθαν καλλίτερα ἐμεῖς ἀποθαμένοι,
Παρὰ ὁποῦ νὰ ἤμεσθε 'ς τὸν κόσμο σκορπισμένοι!
Καὶ πῶς θελὰ σκορπίσωμε, καὶ πῶς θὰ χωρισθοῦμε;
Κι' ἀδύνατο τὸν τόπο μας νὰ μάτα τὸν ἰδοῦμε.
Ἀλήπασας δὲν ἔστελνε ἐδῶ νὰ μᾶς σκοτώση,
Καὶ τὰ δικά μας τὰ παιδιὰ νὰ μὴ μᾶς τὰ σηκώση;
'Σ τὰ σπίτιά τους νὰ βρίσκωνται, τὸν τόπον νὰ δουλέψουν,
Νὰ βγάλουν τὸ ψωμάκι τους, 'ς τὸν κόσμο νὰ πορέψουν;
Καὶ δοῦλοι νὰ τοῦ γίνουνε 'ς τὴν πόρτα τὴν δική του,
Καὶ σκλάβοι ἀλευθέρωτοι νὰ τρώγουν τὸ ψωμί του;
Ἄχ, ἄχ, βεζὶρ Ἀλήπασα, δὲν κάνεις μερχαμέτι;
Νὰ τὸ σκορπίσῃς πολεμᾶς τοῦτο τὸ βελιαέτι; »
Τοὺς 'κάη τὸ σηκότι τους, κ' ἡ σκοτεινὴ καρδιά τους,
'Σ τὰ ζῶντα πῶς θ' ἀφήκουνε τὰ σπίτια τὰ δικά τους.
Ἄνδρες, γυναῖκες σκούζουνε πῶς θελὰ χωρισθοῦνε,
Καὶ τί τζαρὲ νὰ κάμουνε, καὶ τί τζαρὲ νὰ βροῦνε;
Σηκώθ' ὁ Μουσταφάπασας καὶ γίνηκε χαζίρι,
Κι' ὁ δόλιος ὁ Ματούσαγας, μαζῆ μὲ τὸν Ντεμίρη.
Κοντὰ σὲ κείνους κίνησε κ' ἡ ἄλλ' ἡ δωδεκάρα,
Καὶ κάνουνε τὰ σπίτιά τους τ' ἀσκέρι ντάρα μάρα.

Ὁ δόλιος ὁ Σελήμπεης δὲν εἶχε ταξιράτια,
Γιὰ νά 'βλεπε τὸν σκορπισμὸ μὲ τὰ δικά του μάτια.
Ἀπέθανε προτήτερα καὶ πάει μὲ τὴν τιμή του,
Κ' ἠσύχασ' ἀπὸ τὰ κακὰ ἡ δόλια ἡ ψυχή του.
Αὐτὸ βλεπόντας καὶ αὐτὴ κίνησε 'ς τ' ἀχιρέτι,
Μὴ θέλοντας γιὰ νὰ ἰδῇ τέτοιας λογῆς κουμπέτι.
Ὅλ' οἱ μεγάλοι βγήκανε εὐθὺς ἀπ' τὸ Γαρδίκι,
Καὶ πάνουν κουβεντιάζοντας 'ς τὴν στράτα σὰν τὸ ψίκι,
Γελῶντας, κουβεντιάζοντας αὐτοὶ σὰν συμπεθέροι,
Κ' ἐκεῖνο ποῦ θὰ πάθουνε κανένας δὲν τὸ ξέρει.
Ἀγάλια ἀγάλια πάνουνε, καὶ κλαῖνε τὸν καϋμό τους,
Κ' ἕνας τοῦ ἄλλου κρένουνε τὸν πόνον τὸν δικό τους.
Καὶ λέγ' ἕνας τοῦ ἄλλουνε· « τάχα νὰ μᾶς σκοτώσῃ,
Ἢ μὴ 'ναι τὸ μουράτι του αὐτὸς νὰ μᾶς μαλώσῃ;
Ἀλήπασας φοβούμεσθε σπαθὶ νὰ μὴ μᾶς βάλλῃ,
Κι' ἂν μᾶς μαλώσῃ μοναχὰ, ἀπάνω 'ς τὸ κεφάλι.
Τεσλίμι γινομέσθε μεῖς, κι' ὅπως κι' ἂν ἀγαπήσῃ,
Καὶ τὴν δικήν μας τὴν τιμὴν μπέλκιμ τὴν αὐγατίσῃ.
Ἐμεῖς ἂν ἔχωμε ζωὴ τίποτας δὲν μᾶς κάνει,
Μᾶς πέρει 'ς τὸ ναζάρι του, καὶ χάψη δὲν μᾶς βάνει.
Ἀκόμα καὶ τὴν χάψη του ἐμεῖς τὴν νταγιαντοῦμε,
Κι' ἂν ἔχωμε νὰ ζήσωμεν ἀπ' ἐκεῖ θελὰ βγοῦμε. »
Πολλοὺς γαϊλέδες βάνουνε αὐτοὶ μὲ τὴν καρδιά τους,
Κι' ἀνάρια ἀνάρια κάνουνε καὶ τὴν περπατησιά τους.
Μόν' ἕνας θάῤῥος τοὺς κρατεῖ, ἴσως κι' ἂν σκοτωθοῦνε,
Μὴ γένωνται σεέτιδες, παράδεισο νὰ ἰδοῦνε.
Αὐτό 'χουν μὲ τὴν γνώμη τους, πῶς ἔχουν σεϊτλίκι,
Γιατ' ἔβανε τὰ δυνατὰ νὰ σβύσῃ τὸ Γαρδίκι.
Σὰν φεῖδι ποῦ τοὺς δάγκασε τὴν σκοτεινὴ καρδιά τους,
Τί τό 'παθαν οἱ ἔρημοι ἀπ' τὴν κακογνωμιά τους.
Τ' ἤθελαν 'ς τὴν ἡμέραν του νὰ δείξουνε χινέρι,
Γιὰ τοῦτο τὸ λαβαίνουνε τέτοιας λογῆς μπετέρι.
Σὰν ἦρθανε καὶ ζύγωσαν 'ς τὰ Γιάννινα 'ς τὴ χώρα,
Ἀλήπασας τοὺς ἔστειλε ἀνθρώπους 'κείν' τὴν ὥρα.
Στέλνει τοῦ Μουσταφάπασα Ἀλήπασας ἓν ἄτι,
Νά 'ρθῃ νὰ μπῇ 'ς τὰ Γιάννενα μὲ τὴν καρδιὰ γεμάτη.

'Σ τὸ κάστρο μέσα πρόσταξε κονάκια καὶ τοὺς δίνει,
Ταχμίνι μέραις τέσσερες τοὺς ἔδωσε ταΐνι.
Κράζει τὸν Μουσταφάπασα γιὰ νὰ τὸν κουβεντιάσῃ,
Τὴν σκοτεινή του τὴν καρδιὰ νὰ τοῦ τὴν ἡσυχάσῃ.
Ἐμπῆκ' ὁ Μουσταφάπασας καὶ τῷ 'πεσε μπροσθά του,
Καὶ φίλησε τ' Ἀλήπασα τὴν τίμια τὴν ποδιά του.

Ἀλήπασας.

Ὑστέρου λέγ' Ἀλήπασας· « μὴ σκιάζεσαι φακίρη,
Γιατὶ ζεβάλι δὲν ἔχεις ἐσὺ ἀπ' τὸν βεζίρη. »
Πικρὸς ὁ Μουσταφάπασας τζεβάπι δὲν τοῦ δίνει,
Τοῦ στέγνωσε τὸ στόμα του, καὶ δὲν μπορεῖ νὰ κρίνῃ.
Κι' ἀρχίνησε τὸ στόμα του, κ' ἡ σκοτεινή του γλῶσσα,
Καὶ κρέν' ὁ Μουσταφάπασας τ' Ἀλήπασα καμπόσα.
Καὶ τοῦ 'πε « ἀμάν, Ἀλήπασα, ἴσως καὶ μὲ σκοτώσῃς,
Ταγγριαμανέτι τὰ παιδιὰ νὰ μοῦ τὰ ξεσκλαβώσῃς.
Γιατὶ αὐτά, βεζίρη μου, τίποτας δὲν σοῦ φταῖνε,
Κι' ἂν θέλῃς ἐλευθέρωσ' τα τὸν πόνον τους νὰ κλαῖνε. »
Καὶ λέγει τοῦ Μουσταφάπασα· « ἐγὼ δὲν σὲ σκοτόνω,
Καὶ σὲ τζαλίστησα πολλὰ τὸν φετεινὸ τὸν χρόνο.
Καὶ πασαλίκι θέλησα ἐσένα νὰ σοῦ φέρω,
Καὶ τ' εἶχες μὲ τὴν γνῶσί σου ἐκεῖνο δὲν τὸ ξέρω.
Δὲν σὲ σκοτόν' Ἀλήπασας, γιατ' εἶσαι παλληκάρι,
Ὅμως σὲ θέλω δουατζῆ καὶ πρῶτον χυσμεκιάρη.
Μόν' σύρε 'ς τὸ κονάκι σου, καὶ κάμε τὸν σεφᾶ σου,
Καὶ βγάν' τονε τὸν βεσβεσὲ ἐσὺ ἀπὸ τὴν καρδιά σου.
Καὶ τὰ δικά σου τὰ παιδιὰ εἶναι σὰν τὰ δικά μου,
Ζαράρι δὲν σᾶς ἔρχεται ἀπὸ τὴν ἀφεντιά μου. »
Σηκώθ' ὁ Μουσταφάπασας καὶ πάνει 'ς τὸ κονάκι,
Καὶ σκόρπισε τὸν βεσβεσὲ καὶ τὸ πικρὸ μεράκι.
Κι' ἀκόμα δὲν ἐπρόφθασε τὸν τόπο νὰ ζεστάνῃ,
Ἀλήπασας προβόδησεν ἀνθρώπους καὶ τοὺς πιάνει.
Πιάνει τὸν Μουσταφάπασα, πιάνει καὶ τὸν Ντεμίρη,
Πιάνει καὶ τὸν Ματούσαγα αὐτὸν τὸν μαυρομοίρη,
Πιάνει καὶ τοὺς ἐπίλοιπους ὁποῦ 'χανε κοντά τους,
Τοὺς στέλνει πέρα 'ς τὸ νησὶ νὰ ἰδοῦν τὴν ἐρημιά τους.

Πρῶτο κι' ἀρχὴ τὸν ἅλυσο τὸν ῥίχνει τοῦ Ντεμίρη,
Κι' ὑστέρου τοὺς ἐπίλοιπους τοὺς βάνει 'ς τὸ σιντζίρι.
Μόνον τὸν Μουσταφάπασα ζιέτι δὲν τοῦ κάνει,
Μέσ' τὸ σαράϊ 'ς τὸ νησὶ προστάζει καὶ τὸν βάνει.
Καὶ σήμερα γιὰ σήμερα ἐκ' εἶναι χαψωμένος,
Κι' ὥραν τὴν ὥρα βρίσκεται πικρὸς καὶ μαραμένος.

Προσταγὴ 'Αλήπασα διὰ τοὺς εἰς τὸ Βαλιερὲ κλεισμένους Γαρδικιώτας.

'Αλήπασας ὁρμίζεται 'ς τὰ Γιάννινα τὴν χώρα,
'Σ τοὺς τόπους ὁποῦ ζάπωσε νὰ κάμῃ ντέβρι τώρα.
Νὰ κάμῃ ντέβρ' 'Αλήπασας 'ς ὅλους τοὺς κασαμπάδες,
'Οποῦ 'θελαν μὲ ταύτονε νὰ κάμουνε νιζάδες.
Πρῶτα κι' ἀρχὴ 'ς τ' 'Αϋρόκαστρο θὰ πάῃ νὰ σεργιανίσῃ,
'Ηθέλησε τὸ κέφι του ὀλίγο νὰ γλενδίσῃ.
'Επῆγε 'ς τ' 'Αργυρόκαστρο, κ' ἐμπῆκε μέσ' τὴν χώρα,
Καὶ τοὺς χαλίδες φώναξε εὐθὺς κείνην τὴν ὥρα.
Μικροὶ, τρανοὶ μαζώχθηκαν καὶ βγαίνουν 'ς τὸν βεζίρη,
Τοὺς εἶπε· « νὰ τὸ κάμετε τὸ κάστρο σας ταμίρι.
Θὰ στείλω τὸν Σαλίχμπεη 'ς τὸ κάστρο νὰ καθίσῃ,
Νὰ βρίσκεται 'ς τὸν τόπον σας αὐτὸς νὰ κάμῃ κρίσι.
Σᾶς στέλνω τὸν Σαλίχμπεη τὸ τίμιο τὸ παιδί μου,
Ποῦ τό 'χω 'ς τὰ γεράματα αὐτὸ ἀπ' τὴν ψυχή μου.
Καὶ μιὰ φορὰ μὲ ταύτονε ἐγὼ θὰ πολεμήσω,
Νὰ ἰδῶ βαστᾷ 'ς τὸν πόλεμο, θέλω νὰ τὸ γρωνίσω.
'Ο γυιός μου ὁ Σαλίχμπεης ἀνίσως καὶ μοῦ 'μοιάσῃ,
Τουφέκι μετ' ἐμένανε τὸ ξέρω ποῦ θὰ πιάσῃ. »
Αὐτὸς τζελβέδες ἔκαμε μὲ τοὺς 'Αϋροκαστρίταις,
Γιατ' ἦταν ὑπερήφανοι κ' εἶχαν ψηλαῖς ταῖς μύταις.
Κι' αὐτοὶ μετάνοια τῷ 'καμαν τοῦ μέγα τοῦ βεζίρη,
Καὶ τοῦ 'πανε, « τὸ κάστρο μας τὸ κάνομε ταμίρι.
Καὶ στεῖλε τὸν Σαλίχμπεη, καὶ μεῖς τὸν προσκυνοῦμεν,
Καὶ σκλάβοι νὰ τοῦ γίνωμεν ὅσο καιρὸ κι' ἂν ζοῦμεν. »
'Εκεῖ τρεῖς ὥραις ἔκαμε ὅσο νὰ γιοματίσῃ,
Νὰ κάμῃ γιόμ' 'Αλήπασας, κ' ὑστέρου νὰ κινήσῃ.

'Σ τὸ κάστρο μέσα ἄφησεν ἀσκέρι μιὰ χιλιάδα,
Κι' ἀτός του καβαλίκεψε καὶ πάει 'ς τὴν Σιντριάδα (1).
'Ως τόσον τοὺς ἑρμήνευσε τὰ μάτιά τους ν' ἀνοίξουν,
Καὶ στόμα νὰ μὴ 'νοίξουνε, καὶ νὰ μὴ τζουμουτίξουν.
Νὰ μὴ παραστρατίσουνε ὅσον καιρὸ κι' ἂν ζοῦνε,
Τὶ δὲν εἶναι καντίριδες ἀπόκρισι νὰ 'ποῦνε.
Κι' ἂν ἴσωςτας καὶ ἐμποδισθῇ κανεὶς 'Αὑροκαστρίτης,
Θὰ τὸν δαγκάσῃ 'ς τὴν καρδιὰ ὁ σκοτεινὸς ἀστρίτης.
Αὐτὴ τὴν διάτ' ἀπάριασε, καὶ πάνει ς' τὴν δουλειά του,
Νὰ κάμῃ τὰ μουράτιά του καὶ τὰ θελήματά του.
Καὶ κόντεψε 'ς τὴν Βαλιερὲ, καὶ δὲν χασομεράει,
Κι' ἀπὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς χαμπέρια προβοδάει.
Τοὺς Γαρδικιώταις ἔστειλε ἀσκέρι νὰ τοὺς πιάσῃ,
"Ανδρες, γυναῖκες, καὶ παιδιὰ 'ς τὸ χάνι νὰ τοὺς μάσῃ.
Πιάνουν μιὰ πεντακοσαριὰ, τοὺς φέρουνε δεμένους,
Γυμνοὺς, μὲ χωρὶς τ' ἄρματα τοὺς φειδοδαγκαμένους.
Σὰν 'γίδια καὶ σὰν πρόβατα τοὺς ἔμπασε 'ς τὸ χάνι,
Καὶ τὸν τηροῦν τ' ἀσκέρι του νὰ 'δοῦν τὶ ἀποκάνει.
'Αρχίνησαν τὸ κλάψιμο ἐκεῖ γυναῖκες, κι' ἄνδρες,
Καὶ σκούζουν σὰν τὰ πρόβατα καὶ σὰν τ' ἀρνιὰ 'ς ταῖς μάνδραις.
'Η γνῶσί τους ἐγέμισε, πῶς θὰ τοὺς θανατώσῃ,
Καὶ τὶ τζαρὲ νὰ κάμουνε, καὶ ποιὸς νὰ τοὺς γλυτώσῃ;
Βεβηώθηκαν οἱ ἔρημοι ποῦ θέλα ν' σκοτωθοῦνε,
Καὶ τὶ τζαρὲ νὰ κάμουνε, καὶ ποιόνε νὰ κλαυθοῦνε;
Αὐτό τὸ ἔμπρι γίνηκε, νὰ χάσουν τὴν ζωή τους;,
Μὲ φόβον καὶ μὲ τρόμαξι νὰ δώκουν τὴν ψυχή τους.
Καὶ κράζει τοὺς ματιάνιδες, αὐτοὶ νὰ πᾶν' νὰ ῥίξουν,
Πρῶτοι κι' ἀρχὴ σὲ ταυτουνοὺς τουφέκι νὰ βροντήξουν.
Καὶ τοῦ 'παν οἱ ματιάνιδες· « ἀβόλετο δὲν πᾶμε,
Κι' ἂν θέλῃς δός τους τ' ἄρματα, κ' ὑστέρου τζαλιστᾶμε.
Τ' αὐτοί 'ναι χωρὶς ἄρματα, σὰν πρᾶμα 'ς τὸν χασάπη,
'Υστέρου 'ς τὸν γέρατιστὴ δὲν δίνομε τζεβάπι. »
"Ολο τ' ἀσκέρι φώναξε, « κανένας δὲν τὸ στρέγει, »
Τέτοιο τζεβάπι γύρισε τ' ἀσκέρι καὶ τοῦ λέγει.
« Πρῶτα κι' ἀρχὴ 'ς τ' ἀσκέρι σου τζεκοῦρι νὰ κτυπήσῃς,
Καὶ τώρα 'ς τούτη τὴν δουλειὰ νὰ μὴ μᾶς προβοδήσῃς. »
"Ετσι τοῦ λέγει τ' ἀσκέρι του, μπέλκιμ μὴ μετανοιώσῃ,
Μὴ τῷ 'ρθῃ ῥάχμι 'ς τὴν καρδιὰ νὰ μὴ τοὺς θανατώσῃ.
Ποιὸς ἔχει χάτι 'ς τὴν καρδιὰ ὀμπρός του νὰ μιλήσῃ,
"Αλλο τζεβάπι νὰ τοῦ πῇ, καὶ λόγο νὰ γυρίσῃ;

(1) Ἀλβανιστὶ ἡ κωμόπολις 'Αγία Τριάς.

Αὐτό 'ναι τὸ μουράτι του νὰ τὸν ξεγινατώσουν,
Μὴ τῷ 'ρθη ῥάχμι 'ς τὴν καρδιὰ κεινοὺς νὰ τοὺς γλυτώσουν.
'Αλήπασας ἐγύρισε καὶ τσ' ἀγριοτηράζει,
Τὸν τήραξε τ' ἀσκέρι του κι' ὁλότελα τρομάζει.
« Μοῦ φαίνεται νὰ σηκωθῶ ἐγὼ μὲ χωρὶς ἄλλο
Πρῶτα κι' ἀρχὴ 'ς τ' ἀσκέρι μου τζεκοῦρι νὰ σᾶς βάλλω,
Ὑστερινὰ σὲ ταυτουνοὺς ὁπῶχω χαψωμένους,
Γυμνοὺς μὲ δίχως ἅρματα 'ς τὸ χάνι ἐδῶ κλεισμένους.
Τί λέτε, μπρὲ χαίνιδες, καὶ σεῖς χαραμοφῶμοι,
'Σ τὸ ἔμπρι ποῦ σᾶς ἔκαμα καὶ καρτερεῖτ' ἀκόμη; »
'Ατός του καβαλίκεψε 'Αλήπασας καὶ πάνει,
Γιουρδίζει καὶ τ' ἀσκέρι του, καὶ πλάκωσε 'ς τὸ χάνι.
'Εγύρισε 'ς τ' ἀσκέρι του αὐτὸς καὶ τὸ διατάζει,
Κι' ἀνέβηκε 'ς ἕνα τεπὲ ἀτός του καὶ τηράζει.
« Τὴν ὥρα ποῦ νὰ ἀκούσετε νὰ ῥίξω τὰ κουμπούρια,
Τότε νὰ ῥίξετε καὶ σεῖς, κ' εὐθὺς νὰ 'πῆτε γιούρια. »
'Απὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς μαζώχθηκε τ' ἀσκέρι,
Καρσὶ καὶ τοὺς τηράζουνε μὲ τ' ἅρματα 'ς τὸ χέρι.
Οἱ Γαρδικιῶταις οἱ πικροὶ γυρίζουν καὶ τηροῦνε,
Κι' ὥραν τὴν ὥρα οἱ ἔρημοι τὸν χάρο καρτεροῦνε.
Καὶ λέν' ἕνας τοῦ ἄλλουνα· « νὰ φέρωμε σιαγδέτι,
Γιατ' ἦρθ' ἡ ὥρα κι' ὁ βαδὲς νὰ πᾶμε 'ς τ' ἀχιρέτι. »
Κι' ἀρχίνησαν διαβάσματα ἐκεῖνοι καὶ διαβάζουν,
Θυμοῦνται καὶ τὸν θάνατον καὶ βαρυκναστενάζουν.
« Τώρα γυναῖκες καὶ παιδιὰ μὴ βάνωμε 'ς τὸ νοῦ μας,
Τὸ χάλι νὰ τηράξωμε ἐμεῖς τοῦ κεφαλιοῦ μας.
Τί τώρα θὰ τὴν δώσωμε τὴν σκοτεινὴ ψυχή μας,
Νὰ κοίτεται 'ς τὴν μαύρη γῆς τὸ σκοτεινὸ κορμί μας.
Τί τώρα θὰ τὸ δώσωμε τὸ δόλιο τ' ἀμανέτι,
Γιατ' ἦρθ' ἡ ὥρα κι' ὁ βαδὲς νὰ πᾶμε 'ς τ' ἀχιρέτι.
Καὶ μὴν ἔρχεται 'ς τὴν γνῶσί μας νὲ μάνα, νὲ πατέρα,
Γιατ' ἔγραφεν ἡ μοῖρά μας νὰ ἰδοῦμε τέτοια 'μέρα.
Γιατ' ἦρθ' ἡ ὥρα κι' ὁ βαδὲς εὐθὺς τὸ σὸγ νεφέσι,
'Αδύνατο καὶ τὸν ντουνιᾶ κανεὶς νὰ τὸν κερδαίσῃ.
Ἔτσι τοῦ χρόνου ὁ τροχὸς γυρίζει ἄνω κάτω,
Καὶ ἄλλα φέρνει ὑψηλὰ καὶ ἄλλα εἰς τὸν πάτο.
(*) Εἴχαμ' καὶ μεῖς μία φορὰ μεγάλη εὐτυχία,
Καὶ τώρα καταντήσαμε εἰς ἄκρα δυστυχία.
Καὶ τ' ἄλλη μεγαλείτερη, ἀπ' τὸ νὰ σκοτωθοῦμε,
Κ' ἔτσι μὲ δίχως ἅρματα χαράπι νὰ γενοῦμε;

(*) Οἱ μεταξὺ τῶν δύο ἀστερίσκων ὀκτὼ στίχοι ἴσως προσετέθησαν ὑπό τινος τῶν ἀντιγραφέων τοῦ ποιήματος τοῦ Χατζῆ Σεχρέτη.

Ἔτσ' εἶναι τοῦτος ὁ ντουνιᾶς ψεύτικος καὶ περνάει,
Ἀφοῦ πεθάνῃ ὁ καθεὶς ὅλα πλειὰ τὰ ξεχάνει.
Κι' αὐτὸ ὁποῦ παθαίνομε ὁ Θεὸς ἂς μᾶς τὸ κρίνῃ,
Ἂς κάμ' αὐτὸς ὁποῦ 'δε δῶ αὐτὸ ὁπῶχει γίνει.
(*) Ἀκόμα 'ς ταῖς γυναῖκές μας νὰ κάμωμε νταλάκι,
Γιατ' ἦρθ' ἡ ὥρα κι' ὁ βαδὲς νὰ γίνωμε χελιάκι. »

Ἀλήπασας.

Ἀλήπασας 'ς τ' ἀσκέρι του τοὺς ἔκαμε νισιάνι,
Κι' ἀρχίνησε τ' ἀσκέρι του, ταῖς παταριαῖς τοὺς βάνει.
Τοὺς ἔβαλαν τὴν παταριὰ 'ς τὴν μιὰ μεριὰ 'ς τὴν ἄλλη,
Ἀλλὰχ, ἀλλὰχ, φωνάζουνε ὁμοῦ μικροί, μεγάλοι.
Μὲ τὴν ἀράδα νὰ τὰ 'πῶ τί γίνηκε 'ς τὸ χάνι
Δὲν ἔχουνε μολογημὸ κι' ὁ νοῦς μου δὲν μοῦ φθάνει.
Σὲ δύ' ὥραις τοὺς ἐμπίτισε, τοὺς ἔκαμε τεκμίλι,
Κι' ὡς τόσον σᾶς 'μολόγησα μὲ τὸ πικρό μ' ἀχεῖλι.
Ὡς τόσον σᾶς 'μολόγησα τί γίνηκε 'ς τὸ χάνι,
Ὁπ' ὅσο ν' κόσμος καὶ ντουνιᾶς κανεὶς δὲν θέλει κάνει.
Ἀλήπασας προβόδησε 'ς τὰ Γιάννενα 'ς τὴ χώρα,
Νὰ πνίξῃ καὶ τοὺς ἀλλουνοὺς εὐθὺς κείνην τὴν ὥρα.
Καὶ κεῖνοι δὲν τὸ ξέρουνε οἱ φειδοδαγκαμένοι,
Ὁποῦ 'ναι πέρα 'ς τὸ νησὶ 'ς τὸν ἄλυσο ῥιχμένοι.
Κι' αὐτ' εἶδαν ἕνα ὄνειρο τὸ ἴδιο κεῖν' τὸ βράδυ,
Πῶς θάμπωσ' ὅλος ὁ ντουνιᾶς καὶ γίνηκε σκοτάδι.
Κ' εὐθὺς 'ς τὴν ὥρα ξύπνησαν καὶ τό 'καμαν ταμπίρι,
Καὶ λένε πῶς ἐγλύτωσαν αὐτοὶ ἀπ' τὸν βεζίρη.
Κι' ὁ Τάταρης ἐπλάκωσε εὐθὺς μὲ τὸ χαμπέρι,
Νὰ πάγουν νὰ τοὺς πνίξουνε, κι' ὁ κόσμος νὰ μὴ ξέρῃ.
Κι' ὁρμίζονται νὰ κάμουνε τὸ ἔμπρι τοῦ βεζίρη,
Νὰ πᾶνε ν' ἀνταμώσουνε τὸν δόλιο τὸν Ντεμίρη.
Νὰ σμίξουν τὸν Ντεμίραγα μαζῇ μὲ τὸ παιδί του,
Ὁποῦ 'θελ' ὁ πικρόχειλος νὰ δείξῃ τὴν τιμή του.
Νὰ σμίξουν τὸν Ματούσαγα αὐτὸν τὸν μαυρομοίρη,
Ποῦ θέλ' ἀμάχῃ καὶ καυγᾶ αὐτὸς μὲ τὸν βεζίρη.
Νὰ σμίξουν καὶ τοὺς ἀλλουνοὺς ὁποῦ 'ναι χαψωμένοι,
Ὁποῦ 'ναι πέρα 'ς τὸ νησί, πικροὶ κι' ἀποκλεισμένοι.
Τοὺς γράφει νὰ τὸν βγάλλουνε καὶ τὸν Πεΐκο Ζιουλιάτη,
'Σ τὸν πλάτονα 'ς τὰ Γύφτικα, νὰ γλεντιστῇ κομμάτι.
Τοὺς εἶπαν' « ἔμπρι ἔχομεν ἐμεῖς ἀπ' τὸν βεζίρη,
Γιὰ νά 'λθωμεν νὰ βγάλλωμεν ἐσᾶς ἀπ' τὸ σιντζίρι. »

Βλέπουν καὶ γύφτους πῶρχονται μὲ τὰ λωριὰ 'ς τὸ χέρι,
Καὶ μπῆκε 'ς τὴν καρδοῦλά τους τοῦ χάρου τὸ κεδέρι.
Τοὺς γνώρισ' ὁ πικρόχειλος, ὁ δόλιος ὁ Ντεμίρης·
« Γιὰ νὰ μᾶς πνίξῃ πρόσταξε ὁ μέγας ὁ βεζίρης. »
Καὶ τοῦ 'παν, « βέβηο πρόσταξε ἐσεῖς νὰ σκοτωθῆτε,
Γιατ' ἦρθ' ἡ ὥρα κι' ὁ βαδὲς 'ς τὴν μαύρη γῆς νὰ μπῆτε. »
'Αρχίνησαν οἱ ἔρημοι καὶ φέρουν σαλαβάτι,
Νὰ δώσουν τ' ἀμανέτι τους μὲ τὴν καρδιὰ γεμάτη.
Καὶ τὰ λουριὰ τοὺς ἔῤῥιξαν ὅλων μὲ τὴν ἀράδα,
Τὴν εἶδαν μὲ τὰ μάτια τους τοῦ χάρου τὴν πικράδα.
Βγῆκε κι' ὁ Μουσταφάπασας καρσὶ καὶ τοὺς τηράζει,
Κι' ἀρχίνησε τὸ διάβασμα καὶ βαργιαναστενάζει.
Γιατὶ τοὺς ἔβλεπε καρσὶ αὐτὸς ἀπ' τὸ σαράϊ,
Καὶ τῶ 'ρχεται τὸ κλάψιμο καὶ πάλι δὲν τρομάει.
Τοῦ 'παν τοῦ Μουσταφάπασα· « μὴ βγαίνῃς, καὶ τηράζῃς,
Τί σῶρχεται παράπονο καὶ βαργιαναστενάζεις.
'Ακόμα κᾶνα βεσβεσὲ μὴ βάνῃς 'ς τὴν καρδιά σου,
Τ' ἀφέντης μας δὲν ἔγραψε ἀχαμνὰ τῆς ἀφεντιᾶς σου,
Μᾶς γράφει νὰ σοῦ κάνωμε περσότερο χισμέτι.
'Αλήπασας σὰν τὸ 'καμε τοῦτο τὸ χαχαρέτι,
Ἔτσι θαῤῥοῦμε γλήγορα νὰ βγῇ σὲ σελιαμέτι,
Διακὶν μὴ βάνῃς βεσβεσὲ, καὶ μ' ἔχῃς κασαβέτι. »
Ὁ κόσμος παρατρόμαξε μὲ τὴν δική του γνῶσι,
Καὶ λὲν' ἀπὸ τὸ χέρι του θεὸς νὰ μᾶς γλυτώσῃ.
Τοὺς πέρνει ταῖς γυναῖκές τους κορίτσια καὶ νυφάδες,
'Αλήπασας τοὺς ἄνοιξε σὲ ὅλους τοὺς καζάδες,
'Αλήπασας τοὺς σκόρπισε σὲ ὅλους τοὺς καζάδες,
Καὶ διακονεύουν 'ς τὸν ντουνιᾶ τοῦ Γαρδικιοῦ ἡ κυράδες.
Ἔτσι τοὺς γράφ' ἡ μοῖρά τους αὐταὶς νὰ διακονέψουν,
Καὶ νὰ ξενοδουλέψουνε 'ς τὸν κόσμο νὰ μπορέψουν.
Αὐτὸς ποῦ ταῖς γεράτισε ταῖς τό 'χε μουκαντέρι,
Γιὰ νά 'ρθῃ 'ς τὸ κεφάλι τους τέτοιας λογῆς μπετέρι.
'Αλήπασας σηκώθηκε καὶ πάει 'ς τὸ Τεπελένι,
Καὶ βγάζει τὸ δεφτέρι του ὀμπρός του καὶ τὸ βαίνει.
Προβόδησε 'ς τὸ Κούδουσι γιὰ τὸν Χαρῆς Κανάνη,
Κι εὐθὺς 'ς τὴν ὥρα κίνησε καὶ εἰς τὸν βεζίρη πάνει.
'Απλόνει τὸ χεράκι του καὶ πιάνει τὸ δεφτέρι,
Καὶ τοῦ 'πε, « θέλω τὸν χασνὲ ποῦ σῶδωκα 'ς τὸ χέρι. »
Καὶ τοῦ 'πε, « σῶδωκα χασνὲ ἐσὺ νὰ πολεμήσῃς,
Μὲ τὸν δικό μου τὸν ὀχθρὸ τὸ αἷμά σου νὰ χύσῃς.
Καὶ σὺ μοῦ πῆρες τὸν χασνὲ, μωρὲ Χαρῆς Κανάνη,
Κ' ἕνα φαϊδὲ δὲν μῶβγαλες ἐμένα 'ς τὸ μεϊδάνι.

Χωρὶς καμμιὰ ἄλλ' ὑπόθεσι σ' τὸ λέγω νὰ τὸ ξέρῃς,
Κεῖν' τὸν χασνὲ ποῦ σῶδωκα νὰ στείλῃς νὰ τὸν φέρῃς.
Ὅ,τι τοῦ πῆρε γύρισε εὐθὺς καὶ τὰ μετράει,
Γυρεύει καὶ τὸ ἴζμι του 'ς τὸν τόπο του νὰ πάῃ.
Πάει νὰ μάσῃ τὸν χασνὲ ποῦ τὸν εἶχε μοιράσει,
Τ' Ἀλήπασας ἐπρόσταξεν ὀπίσω νὰ τὸν μάσῃ.
Καὶ πλάκωσε 'ς τὸ Κούδουσι καὶ τὸν χασνὲ χαλεύει,
Ἐζύγωσε κι' ὁ δαίμονας κοντὰ καὶ τοὺς παλεύει.
Ἐζύγωσε κι' ὁ δαίμονας νὰ τοὺς ἀνακατώσῃ,
Γιὰ νὰ πιασθοῦν μὲ τ' ἅρματα κανεὶς νὰ μὴ γλυτώσῃ.
Σκοτώθηκαν οἱ ἔρημοι καὶ γίνηκαν χελιάκι,
Γιατ' ἔκαναν πολλ' ἄπρεπα 'ς τῆς Βλιώρας τὸ σαντζιάκι.
Ἡ μοῖρά τους τοὺς ἔγραφε, ἀτοί τους κι' ἀπ' ἀτοί τους
Νὰ σκοτωθοῦν οἱ ἔρημοι νὰ χάσουν τὴν ζωή τους.
Ποιὸς πάνει 'ς τὸν Ἀλήπασα καὶ τρώγ' ἀπ' τὸ ψωμί του,
Ἂν κάνῃ πράγματ' ἄπρεπα τὴν χάνει τὴν ζωή του.
Γιατὶ τοῦ τό 'δωσ' ὁ θεὸς κσινοῦ μὲ τὸ φερμάνι,
Νὰ στρώσῃ τὴν Ἀρβανιτιὰ σὲ τοῦτο τὸ ζεμάνι.
Ἔκαμε ἔμπρι Ἀλήπασας καὶ κράζει τὸ παιδί του,
Τὸν τίμιο τὸν Σαλίχμπεη, ποῦ τό 'χ' ἀπ' τὴν ψυχή του.
Τὸ στέλνει 'ς τ' Ἀργυρόκαστρο ναζίρης νὰ καθήσῃς,
Δαλάδες τῷ 'δωσε πολλοὺς ὅσο ποῦ ν' ἀγροικήσῃ.
Δαλάδες τῷ 'δωσε πολλοὺς νὰ τὸ κουμανταρίσουν,
Τ' ὀτζάκι τοῦ Σαλίχμπεη νὰ μὴ τὸ διασκορπίσουν.
« 'Σ τ' ἐσένα τ' Ἀργυρόκαστρο σοῦ τό 'γραψα, παιδί μου,
Διακὶν νὰ κάμῃς φρόνιμα ἐσὺ μὲ τὴν εὐχή μου. »
Καὶ μουντερίζο τοῦ 'δωκε κοντὰ καὶ τὸ διαβάζει,
Καὶ 'ς ὅλα τὰ χρειαζούμενα αὐτὸς νὰ τὸ διατάζῃ.
Τοὺς εἶπε, « νὰ διατάξετε τὸ τίμιο τὸ παιδί μου,
Γιὰ νὰ σᾶς γίνῃ σήμερα χαλάλι τὸ ψωμί μου. »
Ὡρμίσθηκ' ὁ Σαλίχμπεης καὶ κίνησε καὶ πάνει,
Καὶ σώνει 'ς τ' Ἀργυρόκαστρο καὶ τὸν σεφᾶ του κάνει.
Τὸν προσκυνοῦν 'ς τ' Αὐρόκαστρον ὅλοι, μικροὶ μεγάλοι,
Κι' ἀπ' τὸ παιδὶ τ' Ἀλήπασα εὐθὺς τοὺς πιάνει ζάλη.
Ἀλήπασας προβόδησε ὀπίσω 'ς τὸ Γαρδίκι,
Σπίτια, ἀμπέλια, καὶ κλαριὰ ῥιζάρι νὰ μ' ἀφήσῃ.
Ἦταν μπαχτζέδες καὶ κλαριά, σαράϊα ἀφεντεμένα,
Δέκα χιλιάδες φουντουκλιὰ ἄχρηζε τὸ καθένα.
Τὰ σπίτια τὰ ξεπάτωσε καὶ τά 'καμε χωράφια,
Τὸ βέβηο καθὼς γίνηκε, καὶ δὲν τὰ γράφ' ἀλάφια.
Φωνάζει κι' ὅλο τ' Ἄρβανο, τοὺς εἶπε· « νὰ στρωθῆτε,
Ἀπὸ τὰ τώρα κι' ὀμπροσθὰ νὰ μ' ἀνακατωθῆτε.

Ν' ἀφήσετε τὰ ντέτιά σας καὶ τὰ παληὰ ζενάτια,
Γιατὶ σᾶς βγάζω σήμερα τὰ σκοτεινά σας μάτια.
Μουτλὰκ νὰ βαργεστίσετε ἀκόμ' ἀπ' τὴν κλεψιά σας,
Γιατὶ σᾶς βάνω τὸ σπαθὶ 'ς τ' ἐσᾶς καὶ 'ς τὰ παιδιά σας.
Σᾶς λέγω νὰ τὸ ξέρετε ἐσεῖς ποῦ νὰ στρωθῆτε,
Τ' ἄνδρες, γυναῖκες, καὶ παιδιὰ 'ς τὴν Λίμνη θὰ πνιγῆτε,
Σᾶς στέλνω καὶ βεκίλιδες αὐτοῦ ποῦ νὰ κριθῆτε,
Κάθε νταβᾶ καὶ πόθεσι νὰ πᾶτε νὰ τὸ 'πῆτε.
Κι' αὐτὸς ποῦ δὲν μ' ἐβοήθησε τὸ βιό μου νὰ μοῦ δώσῃ,
Γιατὶ τοῦ καίγω τὴν καρδιὰ, καὶ θέλα μετανοιώσῃ.
Τοὺς ξέρω ποιοὶ μ' ἐβοήθησαν καὶ θὰ τοὺς τὸ χαρίσω,
'Ακόμα καὶ περσότερα θελὰ τοὺς καζαντίσω.
Τὰ ξέρω τὰ δουλάπια σας ποῦ μῶχουν καμωμένα,
Κ' εὐθὺς θὰ τὰ ξεράσετε τ' ἔχετε φαγωμένα.
Θαῤῥεύετε τὴν τέχνη σας δὲν σᾶς τὴν ἀγροικοῦσα;
Σᾶς τήραγα καὶ τά 'βλεπα, καὶ βιὸ σᾶς ἐμετροῦσα.
Ξεπάταγα καὶ τήραγα τὴν γνῶσι τὴν δική σας,
Γιὰ ταῦτο σᾶς ἐμέτραγα ὅ,τ' ἤθελ' ἡ ψυχή σας. »

Τὸ Ἄρβανο.

« 'Αμάν! τοῦ λένε τ' Ἄρβανο, τηρᾶς νὰ μᾶς χαλάσῃς;
Δεφτέρι καὶ λογαριασμὸ, βεζίρη, νὰ μὴ πιάσῃς.
Ὅλος ὁ κόσμος ξέρουνε, καὶ τοῦ ντουνιᾶ ταλέμι,
Τὸ βιὸ ποῦ μᾶς ἐδάνεισες δὲν μπαίνει σὲ καλέμι.
'Εσὺ μᾶς ἐξαγόρασες χίλιαις φοραῖς τὴν ὥρα,
Κι' ἂν τὸ γυρέψῃς σήμερα ποῦ θὰ τὸ βροῦμε τώρα;
Ἔχομε γιδοπρόβατα μιὰ κοσαριὰ κοπάδια,
Καὶ τά 'χομε 'ς τὰ χειμαδιὰ ποῦ βόσκουν 'ς τὰ λειβάδια.
Κι' ἂν ἀγαπήσῃς,, τοῦ 'πανε, στεῖλε καὶ κάμ' τα ζάπι,
Καὶ μὴ τηρᾶς λογαριασμὸ κι' ἀλλοιώτικο χεσάπι.
Τ' ἀπὸ μιὰ τζέργα βρίσκεται 'ς τὰ σπίτια τὰ δικά μας,
Τὴν νύκτα νὰ σκεπάζωνται τὰ σκοτεινὰ παιδιά μας.
Εἶναι κι' ἀπὸ μιὰ τέτζερη 'ς τὰ σπίτια τὰ δικά μας,
Νὰ βράζωμε τὰ λάχανα νὰ τρώγουν τὰ παιδιά μας.
Καὶ μιὰ μπερούτζα ἔχομε ποῦ σέρνομε 'ς τὸν πλάτη,
Νά βγαίνωμεν νὰ κλέφτωμε, τὶ τό 'χομε ζενάτι.
Καὶ 'μεῖς παρᾶ δὲν ἔχομε, βεζίρη, νὰ μᾶς 'γδάρῃς,
Μόν' ἔχομε τὰ πρόβατα καὶ στεῖλε νὰ τὰ πάρῃς. »
Αὐτὸ τοῦ λέν' τ' 'Αλήπασα, καὶ κάθουνται καὶ κλαῖνε,
Κι' Ἀλήπασας ἐγέλασε 'ς τὰ λόγια ποῦ τοῦ λένε.

« Νὰ πᾶμε 'μεῖς νὰ κλέψωμε τὸ ἴζνι δὲν τὸ δίνεις,
'Ακόμα καὶ 'ς τὸ χάλι μας ἐσὺ δὲν μᾶς ἀφήνεις.
Καὶ τώρα πῶς θὰ ζήσωμε δὲ ξέρομ' οἱ καϋμένοι,
Γιατ' ἤμεσθαν ἀλλοιώτικα, βεζίρη, μαθημένοι.
Καὶ σήμερα τὸν λόγο σου τὸν ἔχομε φερμάνι,
Καθένας κεῖνο ποῦ 'ξερε σήμερα δὲν τὸ κάνει. »

'Αλήπασας.

'Αλήπασας τοὺς ἔδωσε θαυματουργὸ νιζάμι,
'Απὸ τὰ τώρα κ' ὀμπροσθὰ νὰ ἰδοῦμε τί θὰ κάμῃ.
Γιὰ ταῦτο γερατίσθηκε 'ς τὸν κόσμο γιὰ νισιάνι,
Τοῦτ' τὸ νιζάμι πῶδωκε ἀτός του δὲν τὸ κάνει,
Εἶναι μὲ δύναμι θεοῦ· λιάκιν δὲν ἀγροικοῦμε,
Τὸ στόμα δὲν ἀνοίγομε καὶ βέβηο νὰ τὸ 'ποῦμε;
Κείνου τοῦ τό 'δωκ' ὁ θεὸς τοὺς ἄγριους νὰ τοὺς στρώσῃ,
'Απὸ ταῖς τέσσερες μεριαῖς νιζάμι νὰ τοὺς δώσῃ.
Κι' ἀκούσθη τὸ νιζάμι του 'ς ὅλο τὸ μεμλεκέτι,
Σὲ Δύσι καὶ 'ς 'Ανατολὴ τὸν κάνουνε σογμπέτι.
Σὲ Δύσι καὶ 'ς 'Ανατολὴ αὐτὸν τὸν κουβεντιάζουν,
Ὅταν τοῦ πιάνουν τ' ὄνομα ὁλότελα τρομάζουν.
'Σ τὴ δόλια τὴν 'Αρβανιτιὰ καλὸ νιζάμι βαίνει,
Κ' ὑστερινὰ σηκώθηκε ἀπὸ τὸ Τεπελένι,
Καὶ πλάκωσε 'ς τὰ Γιάννενα 'ς τὸ πόστι τὸ δικό του.
Δέκα σαντζιάκια βρίσκονται τώρα 'ς τὸν ὁρισμόν του,
Μὲ τοῦ θεοῦ τὴν δύναμι, ὄχι μὲ τὴν δική του,
Δέκα σαντζιάκια βρίσκονται τώρα 'ς τὴν ὅρισί του.
Τ' αὐτὸς ἐγερατίσθηκε νὰ κόψῃ, νὰ σκοτώσῃ,
'Αρβανιτιὰ καὶ 'Ρούμελη νιζάμι νὰ τοὺς δώσῃ.
Τ' ὁ κόσμος παραστράτισεν ἀπὸ τὸ μουκαντέρι,
Κι' αὐτὸς τοὺς γίνη χαβαλὲς, σὰν ὁ θεὸς τὸ ξέρει.
Καὶ τοῦ 'πε « γιοὺρ 'Αλήπασα, ὅσο καιρὸ κι' ἂν ζήσῃς,
Τὸν ἄτυχο τὸν ἄνθρωπο σπαθὶ νὰ τοῦ κτυπήσῃς.
Κι' ἀπὸ τὸν ἴδιο τὴν καιρὸ ποῦ πῆρε τὸ Μπεράτι,
Ὅλος ὁ κόσμιος τρόμαξαν καὶ λυόνουν σὰν τ' ἁλάτι,
Τ' ἀνάκαρα δὲν ἔχουνε καρσὶ νὰ τοῦ σταθοῦνε,
Καὶ στόμα δὲν ἀνοίγουνε, παρέκει, νὰ τοῦ 'ποῦνε.
Κι' αὐτὸς εἶν' ἕνας ἄνθρωπος ποῦ δὲν ἔχει καράρι,
Ποῦ τρόμαξ' ὅλον τὸν ντουνιᾶ, καὶ τρέμουν σὰν τὸ ψάρι.
Ἔχει τιλσὶμ 'Αλήπασας, καὶ κρότο τ' ὄνομά του,
Καὶ τρέμει ὅλ' ἡ 'Ρούμελη ἀπὸ τὴν ἀφεντιά του.

Τὸ μπουγιουρτὶ τ' Ἀλήπασα φερμάνι τοῦ τὸ κάνουν,
Κι' ἀπάνω 'ς τὸ κεφάλι τους τὸ πέρνουν καὶ τὸ βάνουν,
Καὶ τὸ φιλοῦνε τρεῖς φοραῖς κι' ὕστερου τὸ διαβάζουν,
Κι' ὅταν νὰ ἰδοῦν τὴν βοῦλλά του ὁλότελα τρομάζουν.
Κι' ὅ,τι προστάξ' Ἀλήπασας μέσα 'ς τὰ μπουγιουρδιά του,
Ἀλλοιώτικο δὲν γίνεται, μόνον τὸ θέλημά του.

[Καθυποτάξας οὕτω πᾶσαν τὴν Ἤπειρον ὁ Ἀλῆς (1812) ἀποστέλλει τὸν Χατζῆ Σεχρέτην εἰς τὸν ἐν Μακεδονίᾳ τότε διατρίβοντα ἀρχιστράτηγον (σααδρῆ ἀζάμην) ἵν' ἀναγγείλῃ τὴν παντελῆ τῶν μερῶν τούτων εἰρήνευσιν, ὡς εὐφήμως ἀποκαλεῖ ὁ ποιητὴς τὴν ὅσῳ ἄδικον τοσούτῳ καὶ θηριώδη ἐκείνην καταστροφὴν, καὶ διαβεβαιώσῃ αὐτὸν, ὅτι μετ' οὐ πολὺ καὶ αὐτὸς ὁ βεζίρης θέλει ἔλθει εἰς προσκύνησίν του. Ὁ ἀρχιστράτηγος ἀφοῦ, ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ ἀπεσταλμένου λεπτομερῶς ἤκουσε τὰ καθέκαστα τῶν τελευταίων τοῦ Ἀλῆ ἀγώνων, ἀπέλυσεν αὐτὸν μετὰ συγχαρητηρίου γράμματος, συνοδευόμενον καὶ ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ του. Ὁ δὲ βεζίρης πληροφορηθεὶς ταῦτα, ἐξέρχεται μετὰ μεγάλης ἀκολουθίας μέχρι τῆς κώμης Κατσικᾶ τῆς Πωγωγιανῆς πρὸς προϋπάντησιν τοῦ ἐπισήμου ξένου, καὶ ἀκολούθως ἀναγινώσκει τὸ γράμμα τοῦ ἀρχιστρατήγου, ἐν ᾧ πρὸς τοῖς ἄλλοις οὗτος τῷ ἔλεγεν, ἵνα σπεύσῃ αὐτοπροσώπως εἰς βοήθειαν τοῦ σουλτανικοῦ στρατοπέδου.]

Τ' ὁ Μόσκοβος ἐλύσσιαξε καὶ δὲν τηράει τὶ κάνει,
Ἀπὸ τ' ἐσένα ἄλλονα 'ς τὸν νοῦν του δὲν τὸν βάνει.
Κι' ἂν στείλῃς τὸν Μουχτάρπασαν καθόλου δὲν τὸν πιάνει. »

[Καὶ τὰ κατὰ τὴν ἀποστολήν του ταύτην ὁ ποιητὴς ἐν στίχοις τριάκοντα καὶ δύο ἐκτιθέμενος ἐπιπροστίθησι τὰ περὶ ἑαυτοῦ δύο μικρὰ στιχουργήματα, τὰ ἐν εἰσαγωγῇ τῆς παρούσης διατριβῆς δημοσιευόμενα.]

ΤΕΛΟΣ.